

૭૨૫૦

કચ્છી જૈન મિત્ર

GUTCHI-JAIN MITRA

“ પ્રગતિ લેખન કરનારા તમે નથી થાય અને છાત્ર
અને પ્રગતિના દરેક માર્ગમાં અમારા પ્રોત્સાહક સહ
આપણા વિના, તમારી પધ્ધતિ અને તમારી રાષ્ટ્રીય
સેવાઓ નિરર્થક છે ” સરોજની નેહ

કચ્છી

આથ પ્રેરક,

શ્રીયુત—ખીમજી હીરજી કુચીબી,
મુનિ મહારાજ શ્રી રવીચંદ્રજી.

વાષિક લવાજમ
શ્રી ત્રણ
છુટકે રૂ. ૦૮

શ્રી ત ત્રી,

દામજી ત્રીકમજી માયલા
શ્રી બ્યારગાપક અને પ્રકાશન,
જેઠાભાઈ દેવજી નાગડા.

અમારા આવતા અંકમાં શું જોશે?

આર્ય માતૃભૂમિને	ગ. શામળ ઉમરશી કાપડીઆ.
આપણુ ગાંધીય ગીત. (અસાંજને વચ્ચે વતન અયકેન્દ્ર).	કવિ જીવગમ અજરામર ગોર.
આપણી કોમમા ઉચ્ચ કેળવણીની અમલ પહેલી જરૂર	ઓ તંત્રી
કોમો પતની જરૂરીઆત	ગ પડિત દુતેદયંદ્ર કર્પૂરચંદ્ર લાલન.
આવના જુવનમા ભરત મહારાજ	રા. અભય.
બનાવો બાળ જ્ઞાતિયાની. (કાવ્ય)	મુનિ મહારાજ શ્રી ગરિયંદ્રજી
મહાજન મંડળનું ખરૂં કર્તવ્ય	ગ. દેવજી જોશીભાઈ નાગડા.
	ગ. વેલજી લખમશી નપુ,
	બી. એ, એસ એવ. બી.
ઉદાર મન	ન. મહેતા.
અન કરણનો અચાજ	ગ ખીમજી હીરજી કાપાણી, જી. પી
નારી-ધર્મ	ગ. મહારાણીશંકર અંબાશ કર શર્મા.
શ્રીપાળ મયણા સંવાદ	રા. લલિતાંગ.
પિતાની સંપત્તિ અને સતિ	રા. બી એન મહીશેરી.
મહાગાણીની પ્રભા	રા પુનશી અગગલ
આ દેગતુ વિદ્યાર્થી જીવન	ગ લખમશી હીરજી મૈશેરી,
	બી. એ, એસ એવ. બી.
શ્રીમદ્ આનંદધન	રા. વીર ભક્તિ, બી. એ, એલ. એસ. બી.
ધર જમાઈની કહાણી (ચાલુ રસિક વાર્તા)	રા. મુશીલ
વર્તમાન સમાચાર.	

આ ઉપરથી આપ સારી રીતે જોઈ શકશો કે આ પહેલા અંકે કરતાં પણ બીજા અંકે ઉત્તમ લેખોથી ભરપૂર ઘણાજ દળદાર બનશે. એટલુંજ નહીં પણ આ સર્વ લેખોને અનુભવી ચિત્રકારોના હાથે સચિત્ર બનાવવામાં આવશે. માસિકની નકલો ગ્રાહક પૂર્તીજ છપાવવામાં આવે છે. છતાં પણ શીલકમાં હવે સાં મુખી છુટક રૂ. બાજની કોમતે વહેંચવામાં આવશે. જાહેર ખર્ચર આપવાની ઇચ્છા વાળાઓએ તુરતમાં મળી જઈ બદોબસ્ત કરવો.

ઓ. વ્યવસ્થાપક.

ગ્રાહક અને વાંચક વર્ગ પ્રત્યે વિજ્ઞપ્તિ.

સુજ મહારાય.

આજે આપના કરકમળમાં આ માસિકનો પ્રથમ અંક રજુ કરતાં અમોને અત્યંત આનંદ પ્રાપ્ત થાય છે. આ માસિકને વધારે ઉપયોગી, રસિક તથા સુંદર બનાવવા માટે તેમજ તેના વિશેષ ફેલાવા માટે ચિત્રો, કાગળ અને ટાઈટલની ખર્ચાણુ યોજના હાથ ધરવા છતાં અમારા માનવંતા સહાયકોની મદદથી વાર્ષિક લવાજમ પોસ્ટેજ સાથે માત્ર રૂપીઆ ત્રણ રાખવામાં આવ્યા છે, કે જે કોઈને પણ ભારી પડતા થશે નહીં અને તેનો સાધારણ વર્ગ પણ સારી રીતે લાભ લઈ શકશે.

જણાવવાની ગરૂર નથી કે માસિકના આયુધ્યનો આધાર તેના ગ્રાહકો ઉપર છે. તેથી અમારા આ કોમોપયોગી સાહસને ઉત્તમ અને વધુ ઉપયોગી બનાવવા આપ જાતે જીંદગી સુધીના ગ્રાહક બની, આપના સ્નેહીઓને ગ્રાહક બનાવી અમાને આભારી કરશોજી.

આ માસિક શ્રી કચ્છી વીશા ઝોશવાળ, દશા ઝોશવાળ તથા ગૂજર કોમના ખાસ હિતાર્થે પ્રગટ થાય છે છતાં પણ તે દરેક કોમ અને જાતિને તેમજ કોઈપણ સજ્જનને એક સરખી રીતે ઉપયોગી થઈ શકે તે માટે ખાસ કાળજી રાખવામાં આવેલ છે અને આવશે.

માસિકના સાધારણ નિયમો.

૭ માસિકના દરેક મહીને તે મામના ધાર્મિક દીવસ તથા મહત્વ વિશે દુક દુકીકત પ્રગટ કરવામા આવશે.

૮ માસિકનુ વયાજનમ લુગ એટલે ૬૦ વગેરે જોડના ઉત્તમ પુનક માથે ફક્ત ૨. ૩૭ રાખવામા આવ્યુ છે કે જેથી દરેક સાધારણ માનુસ પણ તેનો લાભ વર્ધિ શકવા બાબતે સાચા થાય. આમાથી કોઈને નફો લેવાનો નથી. ખર્ચ જતા વધારો જોઈશે તો સદાયકોની સલાહ પ્રમાણે સાગ માર્ગમા વપરાશે.

૯ કોઈપણ ગૃહગ્રંથને કંઈપણ બાબતની અજર મંજૂરપત્રી હોય તો જવાબ સાર દીકીટ બીડવા વિનતી કરવામા આવે છે.

૧૦ નોટ પેડ પત્રો લેવામાં આવશે નહીં. કેસપણુ લેખ પાછો મોકલવા કે પ્રગટ કરવા અંગે બધાના નથી નનામા અથવા સનાવાળા લેખને માટે તત્રી લેખમહાર રહેશે. લેખ લખનારે શુદ્ધ અક્ષરે કામળ ઉપર એકજ જાલુએ શાહીથી લખવા રીવાજ રાખવો. બનતા સુધી લેખ તથા ચર્ચાપત્ર લખનારે પોતાનું ખર નામ અને ટેકાણુ પ્રગટ કરવા વૃત્તિ રાખવી, જતા પણ તેમ પછાન હોય તોપણ અમારી જાણુ માટે તો પોતાનુ પુરેપુર નામ તથા ટેકાણુ જણાવવા સુકુનું નહી, નનામા તથા બીન ટેકાણુવાળા તેમજ અશુદ્ધ લેખો અગાપત્રીની ટોપત્રીને આવિન કરવામાં આવશે.

તમામ જાનનો પત્રવ્યવહાર નીચેના સરનામે કરવો.

ઓ વ્યવસ્થાપક, “કુચ્છી જૈન મિત્ર,”

૬ “શ્રી કુચ્છી જૈન મિત્ર” માસિક ઓફિસ,

કચ્છાજનર-મુ'બઈ, પોસ્ટ નં. ૩ જો.

ગૌતમહમલ પ્રતિપાળ મહાનબધિગાજ મિન્જા મહાનચોશ્રી ખેગાજી,
મનાઈ મહાદુર, છ મી આ. ઈ,
રાવ ચોધ ૬૨૭-૨૮૯૬

દયા, વ્રહ્મા, અંકુશ, મેવા, અમારા સૂત્ર એ ચારે
ગમનીશુ ખુણે ખુણે, અહાલેક અમારા છે.

[પુસ્તક ૧ છં.]

વૃન ૧૮૨૭.

[અંક ૧ લો.]

પુષ્પાન્જલિ. (૨૧ લક્ષીતંગ.)

અન્હારા મ્નેહ લયો સુમનો, સુભાગી ત્રિવદરગ્ને ! હોગજ.
નન્નનવન અન્તર ઉપહારો, સુભાગી સ્વિકારગ્ને ! હોગજ.
વચિત સુગન્ધિત ગીતધરે, અતિ દિવ્ય પ્રદુલ્ય પ્રભા,
ગૌતમ નવરગિત નવવાકરે, દિવ્ય રન્જિત સદા
સુ રેલા આનન્દિત ચિત્તે, મોક્ષેલા પ્રેમ બળે પ્રીતે,
દર્પ ભગ વિસ્મય અમ દરવે, સુભાગી ત્રિવદરગ્ને હોગજ !
ઉન્નતનાગ વન ઉપરનને, સુદાવનારાં પૂજ્ય સુકુટને,
આદનારા અતિ અન્તગ્ને, સોભાવનારા મુણી હૃદયને,
ભર્યા અગણિત મુણે બલાં, સુદાગી સ્વિકારગ્ને હોગજ.
મધુરા મોહક રસવાળા, સુદાગી સ્વિકારગ્ને હોગજ.

ધર્મ.

સ્થાનુપ્ત:

મૂલજી દલમજી
વેદ.

તોનું કર્મ એ, માનવનો મન એ,
એક એક એક એક ધર્મ ધર્મ ધર્મ

ધરતીનો ધાન્યાર પૃથ્વીનો પાણનાર,
જગતે જગાવનાર હવેનો તારનાર,
એક એક એક એક ધર્મ ધર્મ ધર્મ

શાસ્ત્રોના સાર એ જગતની પાર એ,
મમતાનો માર એ, હવનનો તાર એ,
એક એક એક એક ધર્મ ધર્મ ધર્મ

પ્રાણીનો પ્રાણ એ, કિયાનું કર્મ એ,
સત્યની સાન એ કર્મનોજ મર્મ એ
એક એક એક એક ધર્મ ધર્મ ધર્મ

સાધુનું સત્ન એ, તપસ્વીનું તપ એ,
મગનું શસ્ત્ર એ, કમનું કૃત્ય એ
એક એક એક એક ધર્મ ધર્મ ધર્મ

ગજનો રાજ એ જ, નાજોનો તાજ એ જ,
કીર્તિનું કાજ એ જ, સાગરની પાજ એ જ,
એક એક એક એક ધર્મ ધર્મ ધર્મ

હાથીયુગનો મગ એ, સત્યયુગનો સાર એ,
અશ્વત્થ લકાર એ ભૂનો આધાર એ,
એક એક એક એક ધર્મ ધર્મ ધર્મ

પ્રતુનો પ્રકાશ એ, આત્માની આરા એ,
વિમળ વિલાસ એ, વિશ્વમય વિકાસ એ
એક એક એક એક ધર્મ ધર્મ ધર્મ

પ્રગતિનો પથ એ, વિશ્વની વસત એ,
શાન્તિના તત્ત્વો સનાતન મત્ર એ,
એક એક એક એક ધર્મ ધર્મ ધર્મ

ઉદ્દેશ અને આશા.

અનુચિત!

સ્વગી—નિદા દેવીનો સ્વાગ કરી આગમ તથા દર્શ જાનિ અને તેમ ઉન્નતિના સત્કાર્યોમા પાહોમ કરી કુદો, ધુમે અને જમ મેળવી અનત કીર્તિ પ્રાપ્ત કરો. ‘આપણે કેળવણીથી હીન છીએ’ એવો ખોટો શ્રમ મળી મગજને અચકાવો નહીં. ‘જેના કામ દોષ તેજ કરે—આપણાથી કાઈ પત્ની મકનાર નથી’ એવા અવિચારના અકુદોને જરૂર મળથી બાળી ભરમ કરી નાખો. શેઠાપવાદ સદન કરવાની સક્તિ ધાગણુ કરો, તેથી હરી જઈ ખેસી-નરહો. આપણા ઇષ્ટ દેવે દરેક અનુચિતોમાં મુક્તિ પાણુ અમર્ય આત્મ બળનો સુણ આપ્યો છે, તે સુણને મંદ પાડી, ઝાંખો રાખી, તેને નહિવત—શુન્ય ન લેખો, એ મક્તિને ખીસાવો, અજમાવો અને સત્કાર્યોમા વાપરી ભાગ્યશાળી થાઓ. સમતા, ધૈર્ય અને ભમાના સદગુણો ધારણુ કરી કુશળતાથી કાર્ય આદરશે તો ચોક્કસ ફતેહ મેળવશે. અનુચિતો! મારું હૃદય દાઝે છે, માત્ર લોહી ઉકળે છે અને મારું મગજ આકુળ આકુળ થાય છે. કૃપા કરી જમાનાને ઝાળખી કુલકર્ણની મોત્ર નિદ્રામાંથી નગરત થાઓ અને દેશ તેમજ કોમોપયોગી અત્કાર્યોમા તમામ ક્ષણભગુર પણુ ઉપયોગી છાન અપો.”

મહંમદ ગોવિંદજી મૂળજી મેપાણી, ખી એ, એન એલ ખી.

બ્રિટીશ માત્રાજનના સુખદ ગાસન તળે આધુનિક સમયમા દરેકે દરેક વ્યક્તિ અને કોમ ગમનના વહેતા વહેણમા પોતપોતાની ઉન્નતિ માધયા અનેક ભતનો પ્રયત્નો પૂર જોડમાં આદરી રહી છે. ત્યારે આપણી શ્રી સમગ્ર કચ્છી જન કોમ આજ પર્વત ઉન્નતિના માર્ગે તરફ તદન હિંદાસીન રહી છે, એ કેટલી બધી શોચનીય ખીના છે? અમે તથી ધારતા કે આજે દુનિયામાં એવો એક પણુ મનુષ્ય, કે જેને પોતાની ઉન્નતિ પ્રિય

ન કાચ તેવો મની આવે? એતો નિર્મિત છે? તાગકથી વૃદ્ધ પર્યંત દરેક મનુષ્ય પોતાની ઉંનનિને સ્વાધ છે અને તે પ્રાપ્ત કરના માટે રોતાથી જનના અવનવા પ્રયત્ન આદરે છે તો આપણને પણ અમયના નસાદમાં એ ઉંનનિના માગ તરફ લક્ષ દર્શાવી આગળ વધવાના ઉપાયો ચોજવા જોઈએ અમય નદીના પ્રસાદની માફક નહીં જન્ય છે તે કાળના માટે તદ્દ જોતો નથી ગરલો સમય પાડો આવતા નથી વર્તીવાર ગત સમયનું માટે પશ્ચાતાપ થાય છે પણ તે પશ્ચાતાપ કોઈ છે આવેના સમયને શ્રી આધારની ધારણા મફત કરી જાનાની ન જ અમર રવી એ ન હ

ઉ નતિ શાથી યર્ષ શકે? એ પ્રશ્ન જોડેલો ઉપોગી છે તેટલોજ વિચારણીય છે અને તેના જવાબો લિન્ન લિ ન અનુભવી રિવાતો નરકથી બિ ન લિન્ન પણ એકદર સવ સમન કિના મળતાજ આવે છે જે જાત આજની આ કુદી નોરમાં જલ્દાનવાની આશ્ચર્યજનક નથી અસર આવે ધીરે ધીરે આપ સમુખ રજુ કરાવે અમાગથી જનનો નન અમે મીશુ દાનતો માન આ મસિકે નમટ રાની અમે જરૂર કેમ પડી અને તથી નાલ છે કે દાનિ અજ મુદાના રિપયને હાય ધરીએ લીએ

અમાગ માસિક મનાના રિવા ધણુ નાના વખતથી માન હતો પણ આજે અમે મુસ્કેરીઓ રિખે અને વર્તી જનના તા મારીઓ વ ન પમા થયા પડી આ મામિક આપના કોમગ દમ્નમાં જુ કરવા આ રમાગી થયા મીએ

જમાન રવારે છે અનવળા રતાત જન છે રિખમા ન્યા જુઓ ત્યા મરફા જ ધિએ પડ છે અ તા વધરાની ઉનનિ કરાની અો અનુભવ થરાની અગા રવમા આરિમ્ન થાય છે અમ ત થ પગ જોગી મસી ગહેવાનો નથી પણ પ્રય ન આદ નાનો અને માય કરવાો તારા ઉત્તમ અસરમાં કાર્પણ જાનિ-કોમમા જગડા થાય દપ્ત અને એ ત ગગડા પોરાય એક તા તગડા અને જગડાના નમ થાય મુખમ્નિના દુક અને નાતિ ગા ના મક થાય આ રિધનિ શુ જલ્ય નથી ક? આરી જલ્ય રિધનિનો નાગ કરવાને અનેક માનના સધનોના જરૂર છે તેરા માધનોમા માસિ પણ એ ઉત્તમ સાધન છે કારણ કે માસિકથી એ પીગળના વિચારોની આપ લે થાય છે વાનન અને લેખન શમ્નિ ખીને છે દેશપ દેશમા જનના મનાવાની જાણ થાય છે લોખન કેળાય છે તથા તે ના કોમની ઉનનિના ઉપારો અને રિદાતો અનુભવીઓ અને ઉછરતા જુવાનો આઓ તરથી નવાય છે આન અમયમા આપ હુ સિરાની લગભગ દરેક દરેક કામમા જાહેર સંઘાઓ વતમાનપત્રા અને માસિકો દ્રષ્ટિમાયર થાય છે ન્યારે આપણી શ્રી મરી જન કોમ કે જે વ્યાપારાયે અ ખા દિદુસ્થાનના ચારે ખુલ્લામા એનું ની પણ નમ પ્રમુદેશ અને આફ્રિકા જેના વિદેશમા પણ વરી ગુથી છે આરી મોગી કોમમા એ પુ માસિક તમાનપત્ર કે સંઘા હોય નરી એ માટે કોમના નેતાઓને અલિમાન તેરા જેવી મીના નથી અમે કોમના નન એ ઉપર આ આરોપ મુકના માગના નથી એમ જલ્દાનના સાથે એ પણ સ્ત્રીમરીશુ કે કોમની અદર માય કરનારાઓની અજન છે તેની સાથે એ પણ સય છે કે કાચ કરનારાઓ જો નિસ્વાધપણે અને સાચા માગે કાચ

અમારા આદ્ય સહાયકો

અને પ્રેરકો.

નિશાનંત નીમ્બળ,
નાઈ

શ્રીયુત લખમજી ડોલ મૈશી
મી એ એ એ એ એ

મુનિ મહરાજ શ્રી રમિય દ્રણ

શ્રીયુત અનંતજી ડોલ કાયાણી,
ને પી

શ્રીયુત પદમજી રીવળ.

કરશે તો કોમના નેતાઓ તેમને જોઈતી સ્લાય આપવા સદા તત્પરજ છે, એવાન અનુભવ સિદ્ધ છે. અમારા 'અનેક' મિત્રોની સલાહ અને સહાયતાથી અમે માસિક કાળવાનો બે સંકલ્પ કરી કોમના આગેવાનો પાસેથી આશાઓ રાખવા જતવાયા સારે અમને કોમના ધણા આગેવાનો અને સાધારણ ગૃહસ્થો નરથી સહાનુભૂતિ દર્શાવે પત્રો મળ્યાં, એટલુંજ નહીં પણ તેઓ તરફથી માસિકના શરૂઆતના ખર્ચને માટે જોઈતી પૈસાની સહાય પણ મળી. અમને શરૂઆતમાં અનેક જ્ઞાનની સલાહ આપી માસિક પ્રગટ કરવાની પ્રેરણા કરનાર પુણ્ય મુનિમહારાજ શ્રી ૧૦૮ મુનિ સંપ્રિયંદ્રજી તથા શ્રીયુત શેઠ ખીમજી હીરજી કાવાણી, જે. પી., જે કે જેઓના નામ અમેએ આજ પ્રેરક તરીકે દાખલ કરેલ છે. વિશેષ આનંદ એવા યોગ્યતા એ છે કે માસિકના નિભાવક ખાતે સર વસનજી ત્રિકમજી નાઈટ, શેઠ લખમશી તથા પુનશી હીરજી મેથેરી, શા. નેજીશી દેવશી ની કા. વાળા શેઠ પદમશી શિવજી, શેઠ ખીમજી હીરજી કાવાણી, જે. પી. વગેરે શ્રીમંત આગેવાન ગૃહસ્થોએ શરૂઆતના ખર્ચ ને માટે એકવ થઈ આ કાર્યને સંમતિ આપી યોગ્ય સહાય અને સલાહ આપેલ છે. ત્યારે શેઠ વેણજી લખમશી નપુ, ખી. એ., એલ. એલ. ખી., શેઠ શાન્તિદાસ આસકરજી શાહ, શા ટોકરશી કાનજીની કા., વાળા શેઠ લખમશી દામજી, તથા શેઠ રતનશી માણેચંદ વગેરે શ્રીમંત સભ્યોનેએ આગળ ઉપર સહાય આપવા વચન આપેલ છે. તેમજ અમને અમારા આ કાર્યમાં અનેક જ્ઞાનની નિઃસ્વાર્થમય સલાહ આપનાર 'વીસમી સદી' માસિકના સંપાદક શ્રીયુત હાજી મદમદ અઝારખ્યા શિવજી, જાણીતા લેખક રા. વાડીલાલ માનીલાલ શાહ, રા. મોહનલાલ દશીગંદ દેશાઈ, ખી. એ., એલ. એલ. ખી., તથા શેઠ પદમશી શિવજી છે. આ સર્વોના તેમજ અભાર અગાઉ થઈ ચૂકેલા અને હવે પછી થનારા માલક મર્જનો અને લેખક વર્ગનો અમે અંતઃકરણથી આગાર માનીએ છીએ અને ધન્યજીએ છીએ કે હવે પછી પણ તેઓ અમારા આ કાર્યને સદા સર્વદા રોકે આપ્યા વગર રહેશે નહીં.

અમારા હિતૈષીઓ, ઉત્તેજકો તથા વાંચક વર્ગ પ્રતિ અમારે જે કંઈ કહેવાનું છે તે માત્ર એટલુંજ છે કે, અમેને તુચ્છકારી ના કાદંશ, અમારી ભુજ હોય તો સુધારશો, અમારો બહાર આવવાનો માર્ગ બંધ ના કરશો, દરજી—અમે આપની આજ્ઞાનું પાલન કરીશું. અમે આપ સભ્યજનોને ગૃહ માની અનુયાયી થઈશું. આપનો અનુભવ અને આપની સહનશીલતા અમારા હિતસાદ અને ઉમંગ સાથે જોડે. આપણે જુદા નથી પણ એકજ માળાપનાં બાલક છીએ. એકજ ગૃહમાં રહીએ છીએ, એજ જેલીએ છીએ અને જીવન ગુન્નરીએ છીએ. કલાખી સત્તજ કહે છે કે—

કાર્તિક ગુજરાતા રૂ
તરફથી સપ્રેમ ભેટ

“અભાંડ આતો ગૃહ તાનવું છે, આધાર સદુને સદુનો રહેશે ત્યાં :
શે છે સદુ કે અદુને દષ્ટ કે, આભાર સદુનો સદુ ઉપર છે.”

અમે કેટલાક રસ્તાઓથી અજ્ઞાન છીએ મારે કેટલીક ગતી ગુચીઓમાંથી પસાર થવો માર્ગદર્શકોની અમને જરૂર છે, તેથી અમે આપ સભ્યજનોને બોલીઆ તરીકે આથે લઈ આગળ મધવા ઇન્જા રાખીએ છીએ. આશા છે કે આપ સુધીક સતો અમારા નાવક, નેના અને સરદાર ઘઈ અમને દરેક પ્રકારની દરેક વખતે સહાય આપવા ચૂકશો નહીં.

માટે અમારા માનવતા કચ્છી જૈન નરવીરો, પૂજ્ય વડીલો અને પ્રિય મિત્રો, હવે ઘોર નિદ્રામાંથી જાગો, આજાગને ત્યાગો, કમર કમો અને આ 'કચ્છી જૈન મિત્ર' રૂપી શસ્ત્રને કરમાં પકડી ઉન્નતિના માર્ગે આગળ ગતિ કરો. આ શસ્ત્રથી અજ્ઞાન રૂપી શત્રુને મારી દાઢવો, ખરી વસ્તુચિંતિ સમજો તમારાં મન અને હૃદયને ખીલાવી સુખ-શાન્તિમા ન્હાલો. આ માસિક દીપરૂપ છે, તે અધિકાર દુર કરી પ્રકાશ પાડો. આને ખુલ્લો ના નાંખશો, જગા તેવું સન્માન કરજો તે તમારો અનીય છે અને અતીયિનો આદરસત્કાર કરવો એ આપણી ફરજ છે.

અમારા માનવતા સદાયક મહાત્માની સદાયતાથી આ ઉપયોગી કાર્યની ગરજાત તો મારી યદ્ય ચુકી છે, તોપણ હજી વધુ સદાયની જરૂર છે. સદાય માત્ર પૈસાનીજ નહીં પણ ગ્રાહકો મેળવી આપવાની પણ છે તેથી જો અમારા બંધુઓ અમને વધુ અને વધુ ગ્રાહકો મેળવી આપશે તો અમારા સદાયકો હજી પણ પોતાના બંધુઓ માટે પોતાની ટોસતનો વધુ ભોગ આપવા મદદ નખરજ છે, અને તેથીજ અમે અમારા ગ્રાહક અને વાચક વર્ગને જરૂર પુરતું સચિત વાચન પુર પાડવા અમારાથી બનતો પ્રયત્ન કરવા અમે ચૂકશું નહીં. વદાય આ પહેલો અંક જોઈએ તેટલો ગસિક બનાવવામાં ન આવ્યો હોય તો પણ અમે આપને ખાની આપીએ છીએ કે હવે પછીના તમામ અંકો એથી વિશેષ મુંદર રસિક અને શ્રેષ્ઠ બનાવિશું તેમજ નિયમીત બહાર પાડીશું. હવે અમે પ્રેમિસર વેસ્ટીનો નીચેનો મત પાઠવરી કમળી અંગે વિરમીશું.—

- 1 "Do all the good you can,"
- 2 By all the means you can,
- 3 "In all the ways you can,"
- 4 In all the places you can,
- 5 "At all the times you can,"
- 6 To all the people you can,
- 7 "As long as ever you can"

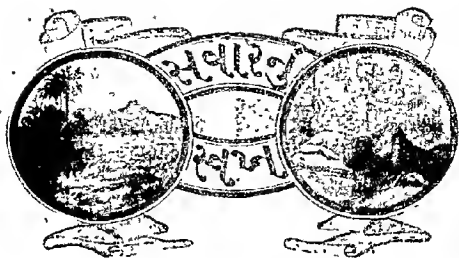
આપણાથી બને તેટલું, બને તેટલા સાધનવડે, બને તેટલા પ્રકારે જેજે રચાને બની ત્યાં ત્યાં, જે જે સમયે બને તે તે સમયે, જેટલા અનુષ્ઠાનું બની શકે તેટલાનું અને જ્યાં સુધી બની શકે ત્યાં સુધી ભણુ કરો એવો શ્રી વીર પ્રભુનો મહાન અને ઉત્કૃષ્ટ આદેશ છે. એજ શુભાશા.

કચ્છી જૈન મિત્ર માસિક ઑફીસ,

કાયા બગર-માંડવી, મુબઈ.

ઓ. તંત્રી.

વખનાર:-ગ. ખીમજી હીરજી દાયાળી. ને પી.

પા મવારે મને સ્વપ્ન આવ્યું કે, મુળથી ને “શ્રી કૃષ્ણી જૈન એસોસીએશન” ના સલામદો કોમની ઉન્નતિને માટે લુગની લેવા નીકળેલા તે ફરતા ફરતા મારી પામે આવ્યા કેટલીક છુટક છુટક વાતો ક્યાં આઃ તેમજો નીચે પ્રમાણે મારી સાથે મવાય જવાય ક્યાં.

સલામદનો સવાલ—શ્રી કૃષ્ણી જૈન કોમની ઉન્નતિ થી એ કેવળ નિરાશાન છે, કે કંઈ આમા ભરેલું છે ?

મારો જવાબ—જો કે જીજી કોમની જોડે સરખાવતા આપણે પાછળ પડી ગયા છીએ પણ ધીમે ધીમે કેળવણી અને વાગ્દતિ વધતાં ત્યજ છે મને તો એમ આશા વાળો છે કે, દરે આપણી ઉન્નતિ થવાનીજ. પેદીઓ નથી મુશ્કોત થયેલો આપણો સમાજ ઉન્નતિ પામશે એનું સુમિન્દ આપ કમીગન જ્યે આવ્યા જો તે, અને આ “કૃષ્ણી જૈન મિત્ર” મામિક તી ગરબાન થઈ નેજ જવાની આપે છે.

સવાલ—આપણા સુધારકો કેટલાક વખતથી તો પ્રયાસ કરતા આવે છે પણ કેમ ફતેદ પામતા નથી ?

જવાબ—જો ફતેદ ન પામે તેનો તામના સુધારકો, તે સુધારકોના સામાયણ બદલે છે. એ સુધારકો તથા આમાવાજાના આદર્શ નીચા હોય છે પદ્ધતિ ખોટી હોય છે અને મિશ્રાંત એક તરફી હોય છે.

સવાલ—નધારે ૨૫૪ કહેા

જવાબ—જે વધારે સમજી શકે છે તેને માથે વિશેષ ધર્મ છે પહેલ કાઢવી, લોકોની બચીશીએ ચાલુ, ગેરસમજીતીના ભોગ થવું, ટીકા અને હાસીના નિષય થવું, દુષ્ટી થવું અને પોતાના કુદૃષ્ટીઓને દુષ્ટી કરવા આ સર્વે દુષ્ટિ સહન કરાને જ્યાં મુઢી કાર્ય કરનારો ન નીચે ત્યાં સુધી હાનના વિચાર અને અધાધુધી આ યા કરવાના માર્ગ ચોક્કસ માનવું છે કે જે વાઈ ઉમદા વિચાર હોય છે તે આખરે ફતેહ પામે છે.

“There has been no great and noble idea that once promulgated did not triumph in the end, although it might traverse centuries of obstacles and persecutions . . .”

(Mazzini)

સવાલ—વાઝ હાપની પદ્ધતિ પ્રમાણે ન્યાતમા આગેવાનો ધારે તે કરી શકે તે સબધે તમારો શો મત છે ?

જવાબ—ઓછા બજારગાએ નધારે બજારગાને શરણ થવું પડે છે એતો કુગતનો નિયમ છે પણ એ બગ જીવિતગ દોવું જોઈએ ગમે તે મિદ્દાત રીતમરો પણ ન્યાતમા અમુક વ્યવસ્થા અમુક નિયમ અમુક ધોગજ મુજબ વિચાર થાય અને તે પરથી રાવ અને પરી દરાવ પરથી અમલ એવું ઈકે દાખા થવું જોઈએ વ્યક્તિઓની નિગ્રહ મરજી ઉપર થોડો ધણો દાવ મૂકવો જોઈએ હાન બધી જગ્યાએ જાતિઓના બધારણુમા મજી પ્રકારની વ્યવસ્થા જોવામા આવે છે

(૧) પહેલા પ્રકારની વ્યવસ્થામા આખી જાતિ એક શેઠ કે પટેલની હાથ નુસાર આવે છે આ યોજના લુની છે અને આપણા કચ્છ દેશમા વસતા ખીન કેળવાએના ભાઈઓમા નિષેધ છે આ યોજના પ્રમાણે જો પટેલ કે શેઠ કાલે માણસ હોય તો ઉત્તમ છે પરતુ ધણે ભાગે આવા શેઠ અને પટેલ અજ્ઞાન અને અણસમજી હોય છે અને મ્હોટા કુટુંબ તથા સગવળાઈ કે નોખા ચાકરોથી જાતિ ભાઈના મ્હોટા જથ્થા ઉપર કાણુ ધરાવવા વગેરે કોઈ કારણાતુ સાર આગળ ઉપર અધારેન પટેલની પેટી ઉતાર ચા યા કરે છે, એ ગીવાળ ધણે અમે બહુજ દાનીમારક નીવડે, એ સહવિત છે

(૨) ખીન પ્રકારની વ્યવસ્થામા, કઈકે દ્રવ્ય અને બગવાળા પુરોના મત અનુસાર જાતિનું તત્ર ચાલે છે આ વ્યવસ્થામા, દ્રવ્ય અને તેવા કઈકે ખીન પ્રકારના બજારગા હોય છે તેમનું બગ ગણનામા લેવાતું નથી અને તેઓ બજારગા કરે છે પરતુ ન છુટકે તેમને બગવાળની છાનને અનુસરી વર્તવુંજ પડે છે આ વ્યવસ્થામા ધણે ભાગે સ્પર્ધાનું બગ નધારે હોય છે અને તેથી એકદરે આ વ્યવસ્થા ખીસકુલ પતલ

કહેવા યોગ્ય નથી પણ અમારી શ્રી કૃષ્ણી દશા ઓરાવાળી જાતિમાં તો વળે
અમે એજ વ્યવસ્થા ચાલતી જોવામાં આવે છે

- (૩) ત્રીજા પ્રકારની યોજનામાં એવો હોજ મતાવનામાં આવે છે કે જાનિની દરેક
અક્તિ ગમના છે અને બધાને સરખી સત્તા છે તેથી કઈ પણ નથી કન્ટી
વખતે પણ-સમ કમીની નીચાણ છે પરંતુ તેમાં જીવન પ્રકારની યોજનામાં
જે આખી મુતારી છે તેની આખી હોજ છે અને તેથી આ પણ પસંદ નથી યોગ્ય
નથી આવી વ્યવસ્થા પણ અમારી નાતમાં પ્રચલિત છે

મવાસ—ત્યારે એ વ્યવસ્થામાં કઈ જાતનો ફરક કરતા કંઈ જ ગણાયો?

જવાબ—તેને માટે Hard and Fast rule હોઈ શકે નહીં ગમે તે વ્યવસ્થા
તેમાં ભાગ લેનાર માણસોમાં આધાર મળે. અમારી ન્યાતમાં ત્રીજા પ્રકારની વ્યવસ્થા છે
તે કઈ વ્યવસ્થા તરીકે જોઈ નથી પરંતુ તેમાં ભાગ લેનાર માણસો ત્રીજા આદર્શમાં
હોવાથી પરિણામે માટે ફળ આપતું નથી અમારા ન્યાતીલક્ષ્યો ત્યાં મૂવી મેળાં મળતા, ત્રીજા
અને નિષ્પક્ષતાની ધાય નહીં ત્યાં મુખી તેમને ગમે તે વ્યવસ્થા આપે તોયજ કઈ વિશેષ
સુધારા થવાની ઓગળા ગઈ ગમત નહિ

મવાસ—તમારી ન્યાતની શી વાખ્યા છે?

જવાબ—જાતિ એ અમુક વ્યક્તિઓનો સમુદાય હોવાથી એ વ્યક્તિઓ અન્યોઅન્ય
મુશળી અનિવાર્યથી અમુક નિયમોનું પાલન કરી તે મુજબ અધિન અમાજનું વ્યવસ્થા
-દે ત્યાં તે જાતિ કહેવાય છે કૃષ્ણ-કૃષ્ણ લોકમાં મુજબ નથી પણ તે તૂળ એ-ક
-ની જે મોટું મનાવામાં આવે છે તે દેશ મન મનેમન દાથીને પણ અમગમાં ગમે

સદ્ગુણનામધ્યસારાણા સ્મરવાચોહિ દુર્ગમઃ ।

નૃણેર્વિધીયત્ત રમુર્વ્યવસ્તે વર્તિત તપા ॥

કાસાએ લેના પાત્ર દરેકને નાકડીનો લારો ભાગના આપેનો એ જાન સાર જાણે છે
તમામ અધરા ગમે તે જગતવતુ બેશુ થએલુ વહેતુ પાળી જોખમુ ગટે છે પણ તેમાંથી
એક પદા બની નાવી તેને જે ચાર વિન ગળી મુદ્રામાં આવે તો તે દુર્ગમ માટે છે.
માટે જે માર્ગ અમુ વ્યક્તિ એમ્નો પદ્ધતી ન મરી શકે તે કાર અમુ તપ મળનાઈ અને
ઉત્તમતાથી કરી શકે છે આ હેતુએ જાનિની યથાપના થઈ આ પ્રમાણે પણ વ્યવસ્થા સમજે
તોજ ન્યાત યોગ્ય સમજાવે અને દરેકે પોતાની કોલેકે, ન્યાત એજ મુજબ મેક છે, ન્યાત
એજ અમ્ની અને કૃષ્ણીના ત્રીમા ઉત્તરનારી મપની છે, ન્યાત એજ દરેક પ્રકારના
ની ઠીકે મપની છે, ન્યાતના તે મોટો દોષ છે, ન્યાત એ એમન ઓર કોમમ છે,
ન્યાત એ મોટો ઓદિમન મેવિજ એક છે, અરે! જાનિ એ, એ નાનું મગમુ પ્રવળ
મતામ રાજ્ય છે

મવાસ—આતો જ્ઞાન જેની જાન જાગ છે

જવાબ—What is a dream to-day will be a reality to-morrow. આજનું સ્વપ્ન આવતી કાલે વ્યર્થ થશે.

સલાસદ—તમારી ન્યાત બેગી થાય છે તો શું કામ કરે છે?

જવાબ—માગ જાણુવા પ્રમાણે કોઈપણ ન્યાતીલાને મદદ કરવા માટે અથવા તો કોઈ પંથ મહાન શુભ હેતુથી સાગં કાર્યો કરવા માટે ન્યાત ભાગ્યેજ બેગી થાય છે. જો મારી યાદાશત મને કમતી ન હોય તો જ્યારે જ્યારે ન્યાત બેગી થયેલી ત્યારે ત્યારે ધણે ભાગે કોઈને મદદ કરવા, મરણ પાછળના જન્મજીવાર કમવવા અને કોઈને બીજી કંઈ શિક્ષા કરવાજ બેગી થાય છે.

સલાસદ—અને તેમા વ્યવસ્થા કેવા પ્રકારની?

જવાબ—એમાં પુછવું શું? અધાધુધી! મત્રીની રાત્રી ભાગરણ કરીએ અને છેવટે પાણી વલેલી કાઢવાનું, કદાપિ કંઈ દરમિયાન 'તો પહે ન્યાય' એ કહેવત સમજી લેવાનીજ. તે વખતે વ્યવસ્થા હોય છે તે માગથી વર્ણવી શકાય તેમ નથી. આમેશિનને Receiver સમાડીને ગમ્યું હોય તો તેજ અદ્ય ઇન્માફ આપી મકે.

સવાલ—તમારી ન્યાતમા કેળવણી કેવી છે?

જવાબ—ગુજરાતીમાં ઘણા ખરા છોકરા અભ્યાસ કરે છે, આમાંથી લગભગ અર્ધ ભાગના કમતા વધારે છોકરા અત્રેજ નિગાળમાં બેસે છે તેમાંથી કેટલાક અધવય મૂકી રહે, ઘણાજ નાનો ભાગ મેડીક મુધી ભણેછે, મેડીક પસાઈ ક્યાં બાદ યોગકર્મ કૌશલ્યમા અભ્યાસ કરવા દાખલ થાય છે, અને મોટા ભાગ તોફરી શોધવા માટે છે, એટલે હવે કેળવણી ન લેવામાં એક તો બાધનનો અભાવ, અને બીજી વિદ્યાર્થી અવસ્થામાંજ પરણાવવાની તૈયારી.

અવાલ—આ કેળવણી વિષે શું કહો છો?

જવાબ—હાલમા કટવીક છોકરીઓ ભણતાં શીખી છે, અને નિરાજે વ્યય છે. સ્ત્રી કેળવણી એ ઉન્નતિનો પાયો છે. પણ તે કેળવણી એટલે શું? તેમાં અધા મુશ્કવાય છે, તો તેમા મારો એવો અભિપ્રાય છે કે પ્રથમ તો પુરુષ જાતે બરાબર કેળવાએલો હોવો જોઈએ. છોકરીએ તેના માબાપને ઘેર રહે ત્યાં મુધી લખતાં વાચનાં તથા ધરનું કામકાજ કરતાં શીખવું જોઈએ અને પછી સાસરે જઈ તેની કેળવણી તેના ઘણીએ દાય જેવી જોઈએ અને પોતાને યોગ્ય લાગે તેવી મીનના એક બે કપાક દમેશ કેળવણી આપવાની ગોઠવણ કરવી જોઈએ. પુરુષના માથે આ ફરજ રહેલી છે એવું મારું માનવું છે.

સવાલ—વાર, લગ્ન કેવા પ્રકારના થાય છે?

જવાબ—રોડી વ્યવહાર ત્યાં બેડી વ્યવહાર નહીં હોવાથી અને કુપ્ટ રીવાજોને વધને પૈસાદાર વહેા અને તેઓના મૂર્ખ પુત્રો પોતાની સ્ત્રી ગુજરી ગઈ કે તેના બીજાજ દીવમે તેઓનું વેશવાળ થએલું સાંભળવામાં આવે છે. તેથી ઘણા કેળવાએલા યુવાનો હાથ મંસતા રહી

નય ક્રી. વળી કળેઝાં વિરે તો પૂછતુજ નહીં. વર કળતાં કન્યા મોટી હોય એવું તો ચણું વધારે નથી. પણ કન્યા કળતાં વરની ઉમર પાંચ અઢી ધિગેય નથા શુદ્ધિ, રૂપ અને સ્વભાવનાં કળેઝાં ઘેર ઘેર મળી આવે તેમ છે.

સવાલ—જમણવાર સંજ ધે કઈ કહેજો ?

જવાબ—પહેલાં કરતાં દવે અને રૂઝ નેમાં સુવર્ણ છીએ પહેલાં પાવ માન લાખ જાર મહીને ઉડાડના તે દવે વજુ કે ચાર લાખનાં કુમારે કરીએ છીએ પણ તેટલું તો દાસ તરત ભસે રહેવાહો. નહીં તો તમે કશું નહીં કરી સંકે ભસે ન્યાતો જમે તે જમણવાર ચાપ, પણ જે ખર્ચ ચાપ તેના ઉપર વધારે પડતુ કર નાખવાની અગત્ય છે. અને આ કરના પંચામથી દુનન ઉઘોગસાગાઓ ખોટી ન્યાતના દુખી મલનુમાને તેમા ધ ધે લગાડવા જોઈએ. આથી એક નય એરે દોડાજ થશે. હા, પણ જમણુ રખતે રૂઝ મોન જ દોગસત થવાની જાગ અગત્ય છે. તે એજ કે જમનારાઓને ખીલના એકા પાસણુ પાતાના દાવે લઈ સાફ કરી અને એકવાળી—કચર ધાણુ થએલી જગા ઉપર ભુમાણુમ અને ગાગેજ વચ્ચે જમણુ પડે છે તે મીનને મધાગી જોઈએ.

સવાલ તા- દવે હોન શુ કશું ?

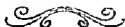

જવાબ—પ્રથમ દિ દુન્યાગમા નથા ગદાન દેનમા આ જાળી કોમળું નામવાર રની પાડ શુ વનકમે રની પવડના તમામ દરીદન જુવામાનાર રપટ આપવી જોઈએ કે રંથી આગળ ઉપર આપણું આપણી ઉભાન માટે કેવા ઉપાયો યોગ્યા તે મટેગાઇથી નારવી મટીએ.

સત્તાસદ—પારે તારે દવે આપ આ સગામાં જોડાઈ અમને મદદ કરના શાઓ. દયો આ કાગમ મહેરજાની કરીને ભરી આપે

હુ જેવો હારમ ભરવા ઉડેજો કે તગતજ મારી આંખ ઉધરી ગઇ. સવારના છ વાગી ગયા દના. એટલે પચાદીપરથી ઉઠી જઈ આ લેખ લખી નાખ્યો.

ઉપર એટલું ઉમેરું છું કે સવારનું સ્વપ્ન ખરું પડે છે. એથી લોકની સાધારણ માન્યના હોવાથી રજે મારું સ્વપ્ન ખરું પડવાનો જીવનમા વખત આવી વાને!!!

કચ્છી જૈન અંધુઓ વિષે કંઈક*

લેખક - રા. મોહનલાલ દલીયદ દેમાઈ,
બી એ એન એન બી

કચ્છ દેશનું પ્રાચીન નામ શુ દશે તે જાણનામા નથી કોઈ કહી છે કે તેને આનંદ દેશ મહેનામા આનંદો હતો પણ તે માટે શકા રહે છે માત્ર કે હિન્દુશના

૧૦મા અધ્યાયના શ્લોક ૩૧ માં જણાવ્યું છે કે 'ભાનવવિષય આસાત્ પુરીચાસ્ય કુશસ્થલી' એટલે આનંદ દેશની ગજધાની કુશસ્થલી હતી, તે કુશસ્થલી સળધે મટાભાગતના મહા સભા અધ્યાય ૧૪ ના ૫૦ અને ૫૩ શ્લોકમાં એવું જણાવેલું છે કે —

હતિ સોચસ્ય સર્વમ પ્રતીર્ષી દિશમાધિતા ।
કુશસ્થલીં પુરા રમ્યા રૈવતનો પશોભિતામ્ ॥
તતો નિવેશ સસ્યા ચ કૃત્ત્વ તા ઘવ મૃષ ।

આપગથી કુશસ્થલી એ વતપર્વત (ગિરનાર) પામેલી પ્રાચીન નગરી હતી ૬ ન્યા યાદવો મથુરાથી આના વતપર્વના ૧૭ માં અધ્યાયના ૧૪ માં શ્લોકમાં કૃષ્ણે આનંદ સભાથી ઉપેક્ષ કર્યો છે આ રીતે આ જાતનો આનંદ હાનનો ૨૨૭ ન હોઈ શકે આ સભામાં પ્રાચીન ગોધુમ્બાળ પ્રવાની જરૂર છે એટલું તો નિર્વિવાદ છે કે ૨૨૭ એ પ્રાચીન દેશ છે અને તેનું પાટનગર હાનનું જૂનું તે ભારતીય નગરી છે

હાનના કચ્છ દેશની સીમામાં તેની ઉત્તરે, પૂર્વે અને અગ્નિ કોણે ૨૨૭નું મળ્યું છે, દક્ષિણે અને નૈઋત્યે ૨૨૭નો જળાત તથા દિ દી મહાસાગર છે અને પશ્ચિમ તથા વાયવ્ય દિશાએ સિંધુ નદીની કોરી નામની શાખા તથા ગબ આવેલા છે કચ્છની ધણીમાં ધણી

* આ મારામણ કેસવજ દિવેની દૃષ્ટિ કચ્છદેશનો ઇતિહાસ પ્ર સને ૧૮૭૧

† મદ્રાવતી એ જૂનું નદી પાલ બહેસર નામનું પ્રસિદ્ધ પવિત્ર તીર્થ છે

સંવાઈ ૧૮૦ માઈલ અને પહોળાઈ ૫૦ માઈલ છે. એક ટેકાણે તો ફક્ત ૬૫ માઈલ જ પહોળાઈ છે. રણ જે કચ્છનો ભાગ છે તે મુખ્યાં તેનો વિસ્તાર ૬૦૦૦ ચોરસ માઈલ અને રણ બાદ કચ્છનાં ૬૫૦૦-ચોરસ માઈલ છે.

અહીંની આબો હવા નથી ઘણી ગરમ તેમ નથી ઘણી ઠંડી. દેશના મધ્યભાગમાં એપ્રિલ અને મે મહિનામાં થર્મોમીટર ૧૦૦ ડીગ્રી ઉપર ૫-૧૦ મુધી ચડી જાય છે, પણ તે વખત દુરિયા કિનારાની હવા સારી હોય છે. ધણીમાં ઘણી થડી કાઈ વખત ૫૦ ડીગ્રી મુધી જાય છે. પરંતુ ૧૦-૧૫ ઇંચ જસ માય છે. તેથી થોડો તે થોડો અને વધારે તે વધારે કહેવાય છે.

આવી આબો હવામાં ખીંધીઓના સિંધના અને કાઠીઓના કાઠીઆવાડના પટોરી તરીકે આ કચ્છના દેશજનો શરીરે મળ્યૂન, પરાક્રમી અને શ્રમજીવી હોય તે પ્રાખ્યાવિક છે. મુળધમાં આવી પોતાનું નરીજ અગ્રમાની શ્રીમતો થનાર સાદ્મીક નરોમાં મૂળવાની અને કાઠીઆવાડીઓ કરતાં કચ્છીઓએ અગ્રસ્થાન લીધું છે. મુળધ સિવાય દક્ષિણમાં કેમ્પીન મલગાર અને મદ્રાસ મુધી તેમજ દિંદના જૂદાં જૂદાં સ્થળોએ કચ્છી બુદ્ધિઓએ પિહાર કરી પોતાની આજીવિકા, વ્યાપાર અને પરિચરિત સિદ્ધ કર્યા છે.

પૂર્વના જૈન મુનિઓએ અહીં પણ વિહાર કર્યા છે અને અનેકને પ્રતિ બોધી જૈન ધર્મને વિસ્તાર્યા છે. ખખર પ્રમાણે ત્યાં કિંગંજરી એક પણ નથી, પરંતુ શ્વેતાશ્વરજ છે. તેમાં શ્વેતાશ્વર મુનિપૂજકમાં અત્યંત ગચ્છીય સાધુઓનો ત્યાં મુખ્યપણે પિહાર હોવાથી તેમજ ત્યાં તેમની પદગાદી હોવાથી મુખ્ય ભાગે અત્યંત ગચ્છીય છે અને તપ ગચ્છ તથા ખરતર ગચ્છ વાળા તે અપેક્ષાએ અત્યંત સખ્યામાં છે. ગચ્છોની ભારમદક (પહેલા) ના સમયમાં (સં. ૧૬૪૨-૧૬૮૮) તથા ગચ્છીય બદારક શ્રી પ્રિયવસેન સુરિના સમયમાં તેમના આદેશથી પંડિત વિવેકદર્ય મણિએ સં. ૧૬૫૫ માં કચ્છના આખરે ગામને પ્રતિબોધીને સાઈ ધર્મશેખ બનાવ્યું હતું. તેમણે ત્યાં રહેતા મંદર ગમે ઓછાપાવોનાં ધરોને સન્નિધ પ્રકારે જિન ધર્મ પ્રતિબોધીને તથા આવક સંબંધી સઘણી સામાચારી ગીખવીને ઉન્નિષ્ઠ આવક બનાવ્યા હતા. (આ સંબંધી સં. ૧૬૫૬ ના ફાગણ શુદ્ધ ૧૦ નો શિવા લેખ આખરમાં શત્રુંગયા-પતાર નામના દેસસદમાં મોજૂદ છે કે જેનું જ્ઞાન બીજા લેખમાં અનુક્રમ સમયે આપવામાં આવશે.)

કચ્છમાં ઓસવાળોની પરતી મૂળથી ઘણી હતી તે જાતિનાં દસ દત્તર માણસો કચ્છમાંથી જનમનગર આવી વસ્યા હતા. તે સંબંધી જનમનગરના પ્રખ્યાત મંત્રી વર્ધમાન શાહ તથા રાવરી શાહ ની હકીકત જલુષા યોગ્ય છે. “તેઓ કાઠીઆવાડની ઉત્તરે આવેલા કચ્છ નામના દેશમાં આવેલા અગ્રસાણ નામે ગામના રહેવાસી હતા. તેઓ ધણી ધનાંદય

* કચ્છ દેશનાં હવા પાણી ઘણુંજ ઉષ્ણ મનાય છે.

† આ જને શાહશાહે કચ્છીરીસા ઓસવાળ જાતિના હતા.

નથા વ્યાપારના કાયામા પ્રતીજ્ઞ હતી તેઓ જને વચ્ચે વહેવારનો સમ્પદ હતો તેઓ
 મને જન ધર્મ પાગતા હતા એક દિવસે જામનગરના ગજ જામસાહેમે તે અનસાણાના
 દોકારની કન્યા સાથે તમે કયા તેમા જામશ્રીના ગહેવાથી તે ડુવગીએ દાવજમા પોતાના
 પિતા પામે તે જને સાદારે જામનગરમા આવી વસે એવી માગણી કરી તે માગણી
 તેના પિતાએ કમુન રાખનાથી એસનાય જાનિના દસ દળગ માણુએ મહિન તે મને
 સાદારોએ જામનગરમા આવી નિવાસ કયા

આ રીતે તેઓ અનેક દેશે સાથે વ્યાપાર કરવા લાગ્યા અને તેથી જામનગર પ્રગતી
 પણ ઘણી આનાદી વધી વળી તે જને સાદારોએ પોતાના દ્રવ્યનો સદુપયોગ કરવા માટે
 ત્યા (જામનગરમા) લાખો પૈસા ખર્ચીને મેળા વિસ્તાવવાળા તથા દેવલિમનો સગ્ગા
 જિનમદિરા બધાના તે મંદિરા વિક્રમ સવત ૧૬૭૬ મા સપૂર્ણ થયા અનુક્રમે
 શ્રીનધમાન રાનુજ્ય, ગિરનાર, વગેરેની યાત્રા કરી અને ત્યા પણ જિનમદિરા બધાના
 એની રીતે પોતાના નાખો પૈસા ખર્ચીને તેમણે આ ચપન લક્ષ્મીના લાલો લીધો વર્ધમાન
 શાહનુ રાજ્યદરબારમા ધણુ સન્માન થયા લાગ્યુ, તથા જામશ્રી પણ ધણુ ખર્ચ માર્ય તેમની
 સનાદ પ્રમાણે કરવા લાગ્યા આથી કરીને જામ સાહેબના એ પુદાણા કારભારીને ઘરા ધર્મ
 તેથી વર્ધમાન શાહ પગની જામસાહેબની પ્રાંતિ ઓગી કરાવવાની તજવીજ કરાવના વાળો
 એ જા રાજ્યમા પસાનો ખર્ચ કે એમ જણુની જામશ્રી પાસે વર્ધમાન શાહપર નેતુ હજાર
 કરીની ચીમી લખાવી અને તેના આક્રમમા એક મીડુ ઉમેરી એટલે નવનાખની ચીમી કરી
 વર્ધમાન શાહ ઉપર મોઢનાથી તેમનાપર તુરતજ આપના માણુ કર્યું 'દમણા વ્યાણ કરનાના
 સમય છે તો જાને આવો, એનુ કહેનામા આવતા કાગ્જારીએ તો તેજ વખતે તે નવનાખ
 કરી લેનાની હઠ રી તેથી વર્ધમાન શાહે તેને તેજ વખતે મોટા ચઢાવી પોતાની વખારમાથી
 નનલાખ કોગી તોલી આપી વર્ધમાન શાહને કારભારીના આ કર્તવ્યથી ગુસ્સો ચડ્યો તે
 પ્રભાતમા ગયસી શાહ સાથે મળીને કરાર કર્યો કે રાજ્યમા રહેતુ નહી ને ૬-૭
 આની જગુ ૨૦ જગ્યા પ્રયાણુ કર્યું તે વખતે રાખગીશાહે ખુદામણુથી જગુ કે આ
 રોગઆનુ કામ અધુર હોવાથી મદારાથી આવી ગકાગે નદિ, એટલે વર્ધમાન શાહ
 મેઝલાએ સાકામત હજાર એસવાળો આથે લઈ ૨-૭ તરફ ગમન કર્યું બધાની ખાધા
 પોરાખ પોતે દૂરી પાગવાનુ માથે લીધુ પ્રયાણુ કરી મોળ પહોચ્યા એમ્લે જામસાહે
 બે ખર પગ્તા પાળ જોનાનવા મણુસો મોઢવા પણ શાહ આના નદિ એમ્લે પોતે
 નતે ગયા મગણુ પછી જાણુ એમ્લે પોતે જણુનુ કે મે તો નેતુ હજારની ચીમી
 તેના ગહેવાથી લખી હતી પછી કારભારીપર ગુસ્સો ચડ્યા જાને મનાવી જામનગર
 લાગ્યા, રસ્તામા કાગ્જારી મળતા તેને જમૈયાથી જામશ્રીએ મર કયા વર્ધમાન શાહે નવ
 વાખ કરી તોલી તે વખારનુ નામ હાન નનનાથી ઓળખાય કે ને તે મકાન જામનગરની
 માકરી પાસે છે તેમના ચણાવેલા અત્યત મનોહર છત મદિરાપણુ હાખ તે સમયની તેમની
 જાહોજનાની દૃષ્ટિગોચર કરે છે તેમનુ ગહેવાનુ મકાન પણ હાન જામનગરમા છર્ણ
 અનસ્થામા દયાત છે તેમણે અનેક ધર્મકાર્યો તથા લોકાપકૃતિના માર્યો કરેલાં છે "§

* જુઓ રા હીરાવાવ હ સરાજ કૃત વિજયનગરગુપ્ત કાવ્ય તેપરથી મુનિશ્રી છત વિજયજીએ
 પ્રત્યેન જૈન લેખ સમઢની પ્રસ્તાવનામા લીધેલો ઉલ્લેખ

દર્વમાન ગાહ અને તેના બાઈ પદ્મસિદ્ધ જને જામનગરના એક માથે તત્કાલીન પ્રધાનો હતા. અનેએ દ્વાવારના નવાનગર (જામનગર) મા જામશ્રી શત્રુજય (જયસાધ-મતોદ્ધ) ના પુત્ર શ્રી જસંતભાઈના ગાંધ્યામાં અચન ગચ્છના આગમ્ય શ્રી કંપાણમાગમુગિના ઉપ-દેશથી શાંતિનાથનું મંદિર બંધાવ્યું તેમા તેમની તથા બીજા તીર્થંકર આદિની ૫૦૧ પ્રતિ-ભાતી જે પ્રતિષ્ઠાઓ, એક મ ૧૬૧૬ વૈશાખ શુદ્ધ ૩ શુક્રવારના દિવસે અને બીજી સવત ૧૬૭૮ ના વૈશાખ શુદ્ધ ૫ શુક્રવારને દિન દરમી અને તેમા સાત બાળ કપીયા બચ્ચા વળી સંવત્ ૧૬૧૬ ના ફાલગુ શુદ્ધ ૨ ને દિવસે નવાનગરથી શા પદ્મસિદ્ધે મ્હોટો સવ કાઢ્યો અને અંગદ ગચ્છના ઉત્તર કલ્યાણનાગર સુરિ માથે શત્રુજયની યાત્રા કરી શત્રુજય પર કગવેયા જને બાઘ્યોતા મદિરમા અનેક પ્રતિમાઓની પ્રતિષ્ઠા કરી

દશા (સધુ શાખીય) ઓગવાળ ગેડ ફેલવણ નાથની આપાગ દશના અને સમદિ હમણા સુધી ફરેક દેશી જૈન મધુના હાથમા છવની જાયતી છે. કચ્છ કોમન ગામના ગરીબ આર્મશી નામે ગેડ, તેના પુત્રનું નામ નાથક. નાથકને પોતાની બી દીગ્ધાદધો પુત્રવાન કેગવણ નામનો પુત્ર થયો તે પોતાના મામાની માથે મુમર્શ બાપ્યો અને ત્યાં આપાગ દગ્યા વાગ્યો આપાગમા તેજો પુષ્કળ થન ઉપાર્જન કર્યું. તેઓ દેવ, શુ અને ધર્મપર પૂણ્ય અદ્વાસળા હતા, અને તેમની કાળિ સ્વચ્છનોમા સારી રહે વિસ્તાગ પામી હતી. તેમની બી પાતાની કુબેથી નગમિદ નામનો પુત્ર થયો. નગમિદની બીનું નામ રતનમાઈ હતુ તે પનિભક્તા અને મુનીના હતી કેગવણ શેડને માકમાછ નામની બીજી પનિથો વિકમજ નામનો પુત્ર થયેવ તે અદ્ય વર્ષે જીયો

ગેડ કેમવણ પોતાના ન્યાયોપાસિત દખનો સદુપયોગ દગ્યા માટે અનેક ધર્મકૃત્યો કર્યા બાપ્યા. તેઓ પોતાના પરિવાર મને મ્હોટો મધદાદી ગતુજય આપ્યા અને દગ, મોગ, ગુરગત, માગવાડ, મેવાડ અને કોકલુ આદિ બધા દેગોમા દક્રમ પત્રિકાઓ મોકલી સંવજનોને આમત્રણ કર્યું તેથી દગરો લોકો ત્યાં બેગા મજ્યા અગ્નગ્રમાકા દગ્યામાટે મ્હોટો મડપ તૈયાર કર્યો અને તેમા મોના, ચાદી અને પાપાણુના દગરો જિનમિથો સ્થાપન કરી, સ. ૧૬૨૧ માદ શુદ્ધ ૭ ને ગુરવારના દિવસે અચ્ચ ગચ્છના રતનમાગર સુરિની આગમ્યો મુનિ દેવચણ અને મીજી કિયારિધિના જાગકગ અનેક શારકોએ નિયિ પૂરક બધા જિનમિથોની અજનગવાકા કરી. તે વખતે મરપતી દેશવજીએ જિનપૂજન મધમકિત અને ગ્રધર્મોપાસદય આદિ ધર્મકૃત્યોમા ખૂબ થન ખચ્યું. પોતાની બધાવેથી વિશાલ ધર્મતાગામા આગમ પદ્મણુ પનાવેતુ ગાંધ્યાતજિનનુ જે ચતુર્મુખ સંન્ય હતુ તેની અને પર્વન ઉપના અખિનદન મંદિરની મદા શુદ્ધ ૧૩ શુક્રવારના દિને ખૂબ ધામધૂમથી પ્રતિષ્ઠા કરારી પોતાના પરિવાર માથે ગેડે તેમા અખિનદન આદિ તીર્થંકરોની પ્રતિમાઓ અવદાયે તખ્તનશીન કરી આર્તી રીતે ગેહીવરથી શોકગ સુગમિદછના સમયમા પાળી તાણામા શેડ કેશવજીએ વિપુલ દગ્ય ખચી જૈન ધર્મની ધણી પ્રખાપના કરી †

* પ્રાચીન જૈન લેખ સંપ્રદની પ્રસ્તાવના, ૮૭-૪૮, સંપાદન મુનિશ્રીજિત વિજયજી.

† આપાગ શ્રીમત, પદોપાસી, અને પોતાના બન્ધુઓ માટે પોતાની અદગમ લક્ષીનો જૈન આપ નાગ, અને 'જાતિ મિરામણી' જિગદ ધરાવનાર શેડ નરસિદ નાથા જેન સમયમા થઈગયા છે તે જોમોની પાછળ આજે શ્રી દેવીદસા એકાવાળ જૈન મન મોજાવાય છે

—૦૧ તત્રી.

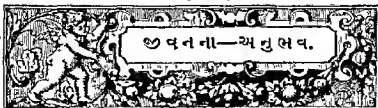
આત્મનિરંજનરત્નમહિ હુંકમાં આવેલ છે. આવી રીતે અસંખ્ય ધન અર્ચનાગ શેઠ, કેશવજી નાયકના અન્ય ધર્મકૃત્યો ધણાં હોવાં જોઈએ, પરંતુ દિવગીર્તિના વિષય એ છે કે ઉપરની દુષ્ટીકૃત શિવા લેખમાં જળવાઈ રહી છે તેટલી પણ શિવાલેખ ન હોત તો તેમના ચરિત્ર માયવી લખાવવા તે પ્રગટ કરવાનો પ્રયામ થવાના અભાવે મળી શકત નહિ. શેઠ કેશવજીની પ્રસિદ્ધિને અંગે દાવના તેમના પૌત્ર વશજી શેઠ જેમભાઈ નરમી દશા ઓમવાળા જ્ઞાનિના અગ્રગણ્ય શેઠ લેખાય છે.

દમણાં સર વસનજી ત્રિકમજી નાઈટ, શેઠ ખેતશી ખીઅશી, જે. પી, શેઠ વેવજી લખમશી નપુ, બી.એ, એચ.એચ બી, શેઠ શાંનિદાસ આસકરજી શાહવગેરે શ્રીમત અને આગેવાન શેઠીઆ મોજૂદ છે. આવા પુરો જે કોમમા હોય અને ઉપર જણાવેલા ધર્મમાન શાહ અને શેઠ કેશવજી જેમા થઈ ગયા હોય (જીજ્ઞાસુઓ અનેક થઈ ગયા હશે પરંતુ ઇતિહાસના અભાવે તેમજ માહિતી ન હોવાને લીધે તે આપણને અજાતજ રહેશે) તે જ્ઞાતિ સંપ, ઉદારતા અને પગલમ દાખવે તો કેટલું બધું જ્ઞાતિને અને જૈન કોમને આગળ પાડવા માટે કરી શકે કે તેની હદ નહિ.

પૂર્વની સ્થિતિ-દાખ નથી-જાહેજલાલીના નામ નિશાનના ભણકારા તાજ છે સા આગીક દૃષ્ટિથી નિરખીશું તો માતૃમ પડે કે અનેક કારણો-કેનેશો-દુર્ગુણો કચ્છી જૈન બધુઓમા પેસી ગયા છે કે જે તેનો અટકાવ અત્યારથી નહિ થશે અને સાવધાન થઈ તે માટે કચ્છી જૈન પ્રજા ચેતીને નહિ ચાલશે તો ન માતૃમ કે તેમનું ભવિષ્ય દાવાનુકંમે કેવું ભયંકર અને દુઃખદાયક આવશે, તે કહી શકાય તેમ નથી.

એક ખાત્ર ધ્યાનમા લેતા લાયક એ બીના છે કે કચ્છમાં દશાને નીશા ઓસવાળ તથા ગુજરાત વાણીઆઓ (માત્ર કોઈ અપવાદ સિવાય) સર્વે જૈન છે. આવી પરિસ્થિતિ બીજા કોઈપણ પ્રાંતમાં નથી, અને તેથી તેવી સ્થિતિનો લાભ પૂરેપૂરો લેવાય તો જેમ પારસી કોમ પેસેટકે અને વિદ્યાએ આગળ વધી બીજી કોમ કરતા ધણુ વધારે સુખ માને છે અને આગળ પડતી ગણાય છે તેવી રીતે કચ્છી જૈન કોમ પણ તેજાજ સ્વરૂપમા પોતાને મૂકી શકશે. હાલતો આટલું કહીને હવે પછી શુ ચિંતિ બદલાઈ છે, કેવી બદીઓ પેડી છે, તે નિવારવા માટે શુ કરવું જોઈએ તે બીજા લેખમા આપવાનું વચન આપી તુરંતને માટે વિરમુ છું.

જીવનના—અનુભવ.

નીચેના આઠ પ્રશ્નો સચક વર્ગને ખાસ જ્ઞાતવા જોગ હોવાથી
અમેએ વીશા ઓરાવાળા કોમના માનવતા આગેવાન શ્રીયુત ગૌ
વેલજી લખમચી નયુ, બી. એ, એલ એવ. બી, ને વખી મોકલ્યા
હતા. કે જેનાં તેઓએ લખી મોકલેલા જવાબો આ સાથે મળુ
કરેલ છે. અમે આ જવાબો તેઓના હસ્તાક્ષરોમાજ છપાવવાનાં
હતા તેમજ તેઓ થીનો ફોટો પણ છાપવ કરવાના હતા. પણ
દીનગીર છીએ કે મોડ યજ્ઞ જવાથી અમે તેમાનુ કશુ કરી શક્યા
નથી. આ સર્વ મુધારો આનતા અ કરી ધમે

ઓ. વ્યવસ્થાપક.

- ૧ આપના જીવનમાં સાર શુ જણાયું ?
સ્વાર્થત્યાગ.
- ૨ દાનનો શ્રેષ્ઠ માર્ગ આગ કયો ગણોછો ?
વિદ્યાદાન.
- ૩ સાંપ્રત સમયમાં દેશ સેવાનો શ્રેષ્ઠ માર્ગ શો ?
સમાજ સેવા.
- ૪ મનુષ્ય તરીકેની મહાન ફરજ શીછે ?
પરોપકાર.
- ૫ જાતિની મહાન સેવા શી ?
પેટા જાતીઓમાં અરસ
પરસ સંપ વધારવો.
- ૬ ધર્મનો પ્રથમ ઉપદેશ શું છે ?
દયા પાળવી.
- ૭ ખરી મ્હોટાઇ સેમાં સમાયલી છે ?
લઘુતામાં.
- ૮ આપણે આગળ શાથી વધીએ ?
સંપ થકી.

(સહી) વેલજી લખમચી.

દયા.

(લેખક — બી. એન. મહીશેરી.)

MERCY IS LOVE.

૭૫૭

જીવંતી અનેક ધટનાઓમાં ધડાવુ આ માનવ જીવન, પ્રાણીમાત્રના કસાણાથે ઉદ્ભવ પામ્યું છે, એ સત્ય અડપ, માત્ર થોડાજ વિચારશીલ સત્પુરુષો મનને છે અને તેઓ પોતાની ક્રિયામાં પશુ મદ્દે છે, આવા પુન્યશાળી ભવિષ્યે આ મૃદ્ધિમાં “મહાત્મા” નરીકે ઓળખાય ત્યા પુન્ય, તો તેમાં અનિશ્ચયિત જેવું લેશ પશુ નથી.

હવે ઉપર દર્શાવેલ મહાત્માઓ સિવાયનાં, અન્ય જે હોય છે, તેઓ ધર્મનાં બિન સિદ્ધિ રૂપાન્તરો જતાવીને, તેમાં નક્કિન થયેલા છે, અને તેઓ પોતાનાં વિચાર અને વર્તન એ મનસ્વિભાવે મનાયેલા અવધર્મોગે ઉપચિન કરે છે.

મૃદ્ધિમાં રચાયેલા, અનેક નામોથી ઓળખાતા ધર્મના વાડાઓ, કયા મૂળ આશય ઉપર ગતિમાન છે, એ પ્રવક્ષ કરવા માટે, એ વાડાના અનુયાયીઓનાં વિચાર અને વર્તન ઉપર આધાર રાખવો પડે, એ સ્વાભાવિક છે તદ્દપિ, વર્તમાન સ્થિતિ પ્રત્યે નક્ક કરના, એ નિયમ વિગ્રેષ ઉપયોગી થતો હોય એમ ભાસતું નથી.

આધુનિક કાળમાં મૃદ્ધિ સૌંદર્યનું અવગોચન કરતા, આપણી દ્રષ્ટિ સમક્ષ એવા અનેક મનુષ્યો નજરે પડે છે કે જેઓનું વર્તન આપણને હિંસામય ભામે છે અને જેઓનાં વિચારો દયાહીન હોય એવું જણાય છે. તો પછી તેવા સત્યતાનવિમુખ મનુષ્યોનાં જીવ આચાર વિચારથી આપણે એમનાં ધર્મનાં સિદ્ધાન્તોવિશે કેવી રીતે જાન થઈ શકીએ,

“હિંસા એ મહા પાપ છે” આ મૂત્રને મર્વ ધર્મો ગ્રિવકારે છે તો પછી એવા હિંસક મનુષ્યોનાં વર્તન પરથી એમનો ધર્મ “દયા” વચરનો છે. એમના ધર્મમાં “દયા” એ અનુભવ નથી એમ આપણાથી કેવી રીતે કહેવાય, કારણ કે ભક્ત વૃત્તમીદાસજીએ કહ્યું છે કે:-

“દયા ધર્મે કા મૂલ હય. પાપ મૂલ અભિમાન”
“તુલસી દયા ન છાંડીયે, જળ લગ ધટમે પ્રાન”

અર્થાત—સર્વે ધર્મોત્તુ મૂળ દયા છે. વળી એક કથીશ્વરે એટલે સુધી આગળ વધીને કહ્યું છે કે:—

દાર્બસ ગુજરાતી રાભ
“દયા મહા નદી તૈરિ, સર્વે ધર્મોઃ મૂળ સમાઃ તરહથી સંમેમ ભેટ

અર્થાત—વિશ્વમાં મનાતા સર્વે ધર્મો એ “મહા નદી દયા”ના શાન્તિકર હીનારા ઉપર એના નિર્મેળ પવિત્ર જળોત્તુ પાન કરી પોતાનુ જીવન દયાવતા ધાર્મિકતા સમાન છે. આથી એટલું તો સિદ્ધ છે કે, દરેક ધર્મોની પોષણ શક્તિ, એ મહાદેવી દયાના શુભ દાયમાં છે. અને જે ધર્મમાં દયાના નિર્મેળ નીરો સિદ્ધ છે. જે ધર્મમાં ખરે ખરમાં દયાનું પોષણ છે, અને જે ધર્મમાં મૂલો સત્ય દયાથી વિશુદ્ધિ છે, તેજ સત્ય ધર્મ છે તેજ સનાતન જ્ઞાન છે.

ઉપરોક્ત વિચારોથી, મનુષ્યના વર્તન યા વિચારોના અંગે, એના ધર્મનાં સિદ્ધાન્ત વિષે મત બાંધવું, એ અમોક્ષતા ઉત્પન્ન કરનાર છે. દાખલા તરીકે, આપણે ખ્રિસ્તિ ધર્મના અનુયાયીઓ પ્રયે મક્કા કરશું, તો આપણને એવા સંકેતો ધ્રિગ્તિઓ મળી આવશે, કે જેઓ પોતાના જીવન ઉપરનાં શુભ આચરણને કારે મુકાને, પ્રાણી હિંસામાંજ મગ્ન માનતા હશે. જ્યારે મહાત્મા કાંઈકેટલા લખેલા પવિત્ર આચરણમાં સાક લખ્યું છે કે:—Thou shalt not kill. અર્થાત—તું હિંસા કરીશ નહીં. વળી ખ્રિસ્તિધર્મનાં સંકેતો અનુયાયીઓ માંસાહારને પ્રિય મણે છે. જ્યારે, એમના પવિત્ર પેગમ્બરનુંજ પવિત્ર નામ “શદીમ” છે, કે જે પવિત્ર નામજ દયામય છે. પ્રાણી માત્ર પ્રયે રહેમ, કૃપાની નજરથી ભેલું, એવા શુભ આચરણ માયનુ એ દયાવિશુદ્ધિ પવિત્ર નામ શું “અદિસા”નું બાન કરાવવું નથી? અસંખ્ય મહા પ્રજા “શદીમ” એ પ્રાણીમાત્રના ભગવાની શુભ ભાવના હૃદયમાં પારનાર, મહા દયાળુ હતા. તો પછી તે દયાના મીઠા દરિયામાંથી દિસાની ઝેરીલી છેા ક્યાંથી ઉઠશે? ચંદ્રમાંથી તો ચીકું પિયૂષજ પ્રસરે.

તે ઉપરાંત એક અંગ્રેજ કવિવર્મ મદમણે એક ગ્યજે લખ્યું છે કે “જેને જીવન આપવાની શક્તિ નથી તેને જીવનનો નાશ કરવાનો શો હક્ક છે? આ સત્ય છે. કારણકે કુદરતના સાચા કાનુનોમાં પ્રાણીમાત્રનો જીવન ગ્રંથ ધીનો હક સરખો છે.

વિશ્વમાં એવો એક પણ ધર્મ ન દગે કે જેમાં “દયા”ની શુભ ભાવનાની દરિત ન હોય.” “હિંસા એ મહા પાપ છે” એ મૂલ સર્વ ધર્મોમાં પ્રધાન પણે આપક છે. આથી માણસ જાનની આઘિક ઉત્પત્તિનો મુજ આધાર દયાની શુભ ભાવનામાં છે. દયા કરવી એ માણસ જાનની મુખ્ય કુસ્ત છે. પરંતુ હા! દયા એવી ન હોવી જેમણે કે જે ગંઠાનુત્તુ રૂપ પડે; દયાધર્મોધર્મનો વિચાર કરીને કરવાની છે. જે આદ માણસોત્તુ ખુન કરનાર ખુની ઉપર દયા કરવી એ દયા નથી. દિસા કરનારની તો દિસાજ કરવી પડે, અને તે દિસા તે પાપ નહીં પણ ધર્મ છે. દગરોની દિમા કરનાર નાદિ, તેમજ અને અજાહીન જેવા નિર્ધય મરો નરક દયા જતાવથી તે ધર્મ નથી. એવાઓના નાશમાંજ મનુષ્યોત્તુ

કલ્યાણ છે. જેવી રીતે દોષ એક કસાઈ અમુક ગાયની પાછળ તેનો વધ કરવાને દોડતો હોય અને ગાય તેના હાથમાં ન આવતાં ક્યાંક સંતાઈ જાય કે જે ગુપ્ત સ્થાનની કદાચ આપણને ખબર હોય અને તેવા વખતે જો ગાય ક્યાં સંતાઈ છે એ વિશે તે કસાઈ આપણને પૂછે તો તે વખતે અસત્ય જોલણુ એજ ધર્મ. તેજ પ્રમાણે 'દયા' પણ ધર્મધર્મનો વિચાર કરીને કરવાની છે. આજકાલ સંકટો જેનો દયા નિમિત્તે પચાસ રૂપીઆની ગાયના મો રૂપીઆ આપી તે ગાયને કસાઈ પામેથી હોડાવે છે, પરંતુ એઓને એટલી ખબર નથી કે એ મો રૂપીઆમાંથી એ કસાઈ બીછ એ ગાયો નવી ખરીદ કરશે અને તેનો વધ કરશે કે જે વેંધ, જે હિંસાની જેખમદારી, એ ગાય હોડવાનાઓનાં ગીર છે. એ વધુ હિંસાનાં પાપ નો જોળે એ દયા કરનારાઓના માથે પડે છે. અને જેવી રીતે ધર્મ કરવા જતાં ઉણટું પાપ યજ્ઞ જાય છે, પરંતુ જે જીવદયાના નિમિત્તે બેગાયતા લાખો રૂપીઆઓનો ઉપયોગ ચપળ શુદ્ધિના સુવકાને વિદ્વાન જનાવવા પાછળ ખર્ચવામાં આવે, અને પછી તે સુવકાને દેશ તેમજ પરદેશની માંસાહારી પ્રજાઓને અદ્વિસાના સત્ય સિદ્ધાન્તો સમજાવવા માટે વિશ્વ-યાત્રા એ મોકલવામાં આવે તો તે સુવકા પેતાનાં લાપજી અને લેખો આદિની સદાયથી દુનિયામાં થતી દ્વિસામા ઘણા ઘટાડો કરી શકે એમ છે. અને એક માણસને મદદનો માંસ ખાતો અટકાવવો એ પુન્ય મો ગાયોને કમ્પ્રાઇઝાઉથી છોડવા કરતાં લાખ ગણુ વધારે છે. જેન સમાજ ને એવા સુવકા ઉત્પન્ન કરવાની ઘણીજ જરૂર છે. 'જીવજીવે અર્થે દુઃખ વિધાર્યો' કરતાં ફક્ત એકજ બર્ડ, ફક્ત એકજ માનવ' ખસ થશે.

વહાણા વાંચકો, દયાની વ્યાપકતા આપ સમક્ષ મારી શક્તિ અનુસાર જણાવ્યા બાદ હવે હું દયાની વ્યાખ્યાનો પચાસકિતએ ચિતાર આપવાનો પ્રયત્ન કરીશ. અસંખ્ય દયા જેવાગદન વિષયને સંપૂર્ણ પછે વિસ્તારપૂર્વક આલેખવો એ તો મારી શુદ્ધિની કદાચ બહારની વાત હશે તદ્દપિ હું મારા અલ્પ મતાનુસારે મારી જનતી કોસીશ કરીશ, જેમાંથી આપને જે પ્રિય અને સત્ય લાગે તે સ્વિકારવું.

પ્રિય પાઠકો, વિશ્વના અનેક જીવાત્માઓના ભિન્ન ભિન્ન વિચારીક આદર્શનોના અંગે "દયા"ના સ્વરૂપને ભિન્ન ભિન્ન રૂપે ઓળખવામાં આવે છે. કે જેથી દયાના સત્ય સ્વરૂપનાં અનેક રૂપાન્તરો યજ્ઞ જાય છે પરંતુ સત્ય રીતે જોનાં "દયા"એ જ્ઞાન નથી. દયા એ પરોપકાર નથી. દયા એ કીર્તિ મેળવવાનું સાધન નથી વા દયા એ પ્રભુતા નથી. પરંતુ દયા એ પ્રેમ છે. મોતથી પણ જેમાં ભેદ પાડી ન શકાય એવો એ સ્તિગ્ધ નિઃસ્ખિ સ્વર્ગીય પ્રેમ છે. દયા એ પરાણે જેઓ શકાય એમ નથી. પરંતુ દયા એ માણસના હૃદયની પવિત્ર લાવના છે. શુદ્ધ અંતઃકરણની સત્ય ઉર્મિ છે, મનસ્વી લાવે પ્રગટતી લાગણી છે. પ્રસિદ્ધ અંગ્રેજ નાટકકાર એકસપીયરે પોતાનાં ધી મરચન્ટ એફ. વેનીસ ના નાટક પ્રયોગમાં દયાની વ્યાખ્યા સમજાવતાં લખ્યું છે કે:—

The quality of mercy is not strain'd;
It droppeth; as the gentle rain from heaven,
Upon the place beneath;

અર્થાત—આત્મનું સત્ય સ્વરૂપ એવું નથી કે જે પ્રાપ્તના પશુ હૃદયમાંથી પગલો પેચી મળાય, એવો જેવી રીતે આકાશમાંથી મેલના નિર્ભય નીચની રીતે પણ ધારણી શાન્તિ પ્રદાન-વતી ભુમિ ઉપર રાંધે છે, તેવી રીતે એ મનુષ્ય હૃદયમાંથી નિઃસારિક પલેજ વહે છે એ દયાનો અમૃતઝરો આપેજ ઝરે છે અને તેજ સત્ય દયા છે. આખી આધુનિક સમયમા દાનોઃ અખરત, ના આદાય કરાની રૂઢી ગાડગીયા પ્રસાહની માફક પશુ ખગ કાગોમા રહી ગઈ જે તે દાન, તે અખાવન, વા તે સહાય એ દયા નથી દયા એ અન્ય રીતે જોતા માનુષી કર્મ છે અથેજ આનુવેષક મીઝ મેરી ડેરેરીના ટેકા એક હેન નામના પુસ્તકમા નતાધિસ ડેવીઃ હેમખેને જગનમા એકો દુખી દાયતમા પડેલો જોઇને એક ગરીબ કુટુંબની રક પુત્રી મીઝ મેરી તેને મદદ કરનાને કુચરની તલેગી આગળ આવી હતી. આ વખતે મીઝ મેરીને એ ખમ ન હતી કે આ માણસ તે વનડનો અત્યંત ધનાઢય માણસ છે એ તો માત્ર ઈમ્પરી માનુષી પ્રેમની પ્રેરણાથી, હૃદયમા થતી વાગળીઓ તે નામની રાકવાથી અને દયા કરી એ દરજ છે એ બાનમાંથી આવી હતી તેણે તે દુખી નગને ઉઠાડ્યો અને પોતાને ધેર લઈ ગઇ વ્યા એની સારી રીતે આગતા રાગતા કરી. અને મી હેમખેનાં "તમે મારા માટે આટલું વડુ શા માટે કરા છો? મારા તરફ આટલી બધી દયા શા માટે?" એ સવાલના જવાબમા તે ની બાગા એ પ્રત્યુત્તર આપ્યો કે હું કલ નડુ, કે નિશ્ચય કરતી નથી આપ જદ એ અને હું પુરાન છું અસકત જદ પુરોએને યુવાનોએ સહાય કરવી એ એઓનો ધમ છે આપ અનામ ડો અને શન્તિ વાગાએ સહાય કરવીજ જોએ! ધન્ય છે, ધન્ય છે, એ ઉદાર વૃત્તિ દામનના ને! આનુ નામ તે નિઃસારી દયા, આનુ નામ ને નિર્દિનની પ્રેમ! તેજ પ્રમાણે અમેરીકાના માણ પ્રમુખ મહામય ડઝવેટ માહેબ એક વખત પોતાની મોટરમા બેસીને જગનમા ફરના જતા દના જે વખતે એક અમળા જીને કાચ અને નિવડથી લગના ખાડામા પડી ગયેવી અને તે માથો મ્હાડ નીકળવાને કાશ મારતી દુખી દાનમા જોઈ આ દુખી ચિતાન ડઝવેટ સાહેમની દયાળુ આખાથી જોઈ સડાયો નહી ડઝવેટ સાહેમે તનનગ પોતાની મોટર ઉની રાખી અને પોતાના કપડાકાદવથી વગળે વા પોતે અમેરીકા જેવા મોગ દેમતા પ્રમુખ થઇને એક નાધાગજુ જીને સહાય કરવાને કમ છે એ જોઇને નાઇ દાગી કરમે, એ નામતની કરી પણ પગવા કર્યા રગ તનનગ તે દુખી જીને કાદવમાથો મ્હાડ નીકળે પોતાની મોટરમા બેમારી તેને તેના જે પહોચાડી. જે વખતે તે અમળા નારીએ મી ડઝવેટનો આભાર માન્યો, જેના જવાબમા મી ડઝવેટ સાહેમે જવાબ-પુ ક "આભાર માનવાની રીત નહી આ કાઇ તમાગ ઉપન ઉપકાર કયા નથો, એ તો માત્ર માન હૃદયમા કેલુ જલે એની વાગળીઓ ઉમમ થા કે અને આ કામ કર્યા વચર છુટકોજ ન દનો મે માત્ર મારી વાગળીઓને માન દના આટન આ રાંધે કરું છે" વાદ! કેવી ઉચ્ચ ભૂવના, કેટલી ઉદારતા, આનુ નામતે હૃદયની દયા, આનુ નામ ને ઈમ્પરી પ્રેમ!

કચ્છીગ પુન્ય શ્રી શાન્તિનાથ ભગવાન એક કચ્છનરની રક્ષા ખાતર પોતાના આખા શરીરના કમય દુકડે દુકડ બાજ આપસને નંધાર થયા દના તેનું નામ તે સત્ય દયા! તેજ નિસીમ પ્રેમ કે જેમા મોત પણ બેદ પાડી રાકે એન ન દડુ ખરેખર આની સત્ય દયા, આપે પ્રાણીમાત્ર તરફનો નિમીમ પ્રેમ દેક મનુષ્યોએ બાંધલુ

કરવો એજ ખરું મનુષ્યત્વ છે. દયાનું પાલન કરવું, અને દિંસા થતી અટકાવવી, એ માણસ માનવો ધર્મ છે. તદ્વિધે ઘણા અજ્ઞાન મનુષ્યો પોતાની સત્ય દુરગતને નુ સમજતાં માત્ર લાગણીઓને વશ થઈને બીચાગ નિર્દોષ મુંઝા પ્રાણીઓનાં છવનનો નાસ કરે છે. તે ન ઇચ્છ્યા એમ બીના છે. અને તે અજ્ઞાનતા ને અકાર્ય ને પાપ ને કોડા “અદિંસા પરમેા ધર્મ” એ સત્યને માને છે તેઓએ આ અટકાવવું જોઈએ તેવા શુદ્ધાત્મે જેમ ઝોઝા થાય તેમ કરવું જોઈએ. અને તેવા પગલાઓ લેવા જોઈએ. “દિંસા એ મહા પાપ છે” એ મતને બાંધ, જૈન, અને હિન્દુ ધર્મ પ્રધાન પણે માને છે. પરંતુ દિલગીરી માત્ર એટલીજ છે કે એ મતના સંકટો અનુપાધીઓ એ સિદ્ધાન્તથી ઉલટું વર્તે છે.

પ્રાણી માનના ભક્ષાની શુભ ભાવના પ્રગટાવનાર બાંધમત દાત્ર એવા સંકટો માણસોને પોતાના મતમાં ધરાવે છે કે જેઓ માંસાહાર અને મદિરાપાનમાં મગ્ન છે. જે ધર્મનાં મૂલો દયાનું જ્ઞાન કરાવે, તેજ ધર્મના અનુપાધીઓ મોટે ભાગે માંસ ખાવું, દિંસા કરે એ કેટલી બધી નવાઈની વાત છે? જાણી હિન્દુ સમાજ કે જે દિંસાતો અટકાવ પોતાનાં નામ સાથેજ અર્થ સુચકપણે પ્રદિષ્ટ કરે છે. જે હિન્દુ નામનોજ અર્થ દિંસામ્ કુપયતિ इति અર્થાત દિંસા કરવામાં હોય છે, દિંસાએ પાપ છે, તેજ હિન્દુ સમાજમાં; તેજ હિન્દુઓ અકલ્તા-આ બડછેટ લાગે તેવા હિન્દુઓ માંસ ખાવ છે. દારૂ પીએ છે, અને તેને હિન્દુધર્મ હિન્દુ તરીકે સ્વીકારે છે. કેવી દીમગીર થયા જેવી બાબત છે. વળી જૈન સમાજ કે જેની અંદર “દયા” ને એટલે સુધી પ્રધાન પણે માનવામાં આવે છે કે, જેવી પ્રમુખતા બીજા કોઇ પણ ધર્મે આપી નથી તેજ દયાનાં દરિયામાં આજ સંકટો દિંસક મગરમચ્છો દબિત ધરાવે છે કે જેઓ બદારથી દયા માગરના સ્થંભ રૂપ, શીલા રૂપ જાણાય છે, પરંતુ અંદર ખાનેથી નાની નાની સંકટો માછલીઓના શિકાર કરે છે. “અદિંસા પરમેા ધર્મ”નો વિશ્વમાં ડોકો વગાડનાર જૈન સમાજ જ્યારે પોનેજ સત્ય દયાને ઝોળખતાં ભુલી જાય તો પછી બાકી શું રહ્યું?

વર્તમાન કાળમાં જૈન સમાજમાં મોટે ભાગે દયાનું સ્વરૂપ ભુલુંજ માનવામાં આવે છે. અને એનું પાલન પણ વિચિત્ર રીતેજ થાય છે કે જે રીતિ, માણસ જતને કેવળ આયલાપણું વા ભિરતાજ ભણાવે છે.

આજકાલ એવા અનેક ધનિકો આપણી નજરે પડે છે કે જેઓ, વિદ્વાન, પણ રંક પુરુષો પાસેથી પૈસા આપીને ભાપણો લખાવે છે. અને તે ભાપણો જાહેર સભાઓમાં પોતાની જંદુકમાંથી પારકી ગોળીઓનો વર્ષાદ વર્ષાવવાની માફક ખોલી જાય છે. કે જેને આના વર્ષ તરફથી તાળીઓની ગર્જના અને વાદવાદના પોકારોથી નધાવી લેવામાં આવે છે, અને ત્યાર બાદ બીજો દિવસે તે ભાપણુ ધનજળથી વા બીજી કશી પ્રેરણાથી જાપાની બે ત્રણ કોલમ રોકતું જન સમાજને દ્રષ્ટિગોચર થાય છે. કે જેથી એ ધનિકો પુલાઈને બે ત્રણ મિંડાનાળી બે ચાર નોટ દાન તરીકે અર્પણ કરી દે છે. પરંતુ આવી રીતનું દાન એ દયા નથી.

વળી કેટલાક તો ગામના ગરીબોનાં જગાં રેંસીને મનવાન અનેલા ગર્વાન્ધ શ્રીમાનો માત્ર એ, બી. સી. ડી નાં પુછાવાળા કિતાબો મેજવવાનીજ ઇચ્છાથી. લાખોની સખાવતો

છુટ દાયથી કરે છે. અલખત આથી જલહેર ને કદાચ લાજ થવાનો સભવ છે. પરંતુ એ જાતની સુખાવત, એ દયા નથી. એ સાચા પ્રેમની લાગણી નથી. પરંતુ એ કેવળ કીર્તિ મેળવવા અને દુનિયત્વા મુખે વાદવાદ સાંભળવાની સુધરેલી અપ-ટુ-ડેટ રીતિ છે. પરંતુ આ રીતે બુદ્ધવાનું નથી કે “દયા એ ફરજ છે” પરંતુ ફરજ એ કીર્તિ નથી કીર્તિએ ફરજનાં રસ્તામાં સુખડતી વસ્તુ છે. અને તે ફરજ અન્યવાનારને સહેજમાં મળી જાય છે.

માણસ જાતનું લઘુ કરવું, માણસ જાતની અગવડો તરફ દયા ખાવી એ માણસ જાતની ફરજ છે. અને ફરજ અન્યવાનારે ખડસાની આશા ન રાખવી જોઈએ. ફરજ એ પરાપકાર નથી.

સાચી દયા, સાચી ફરજ, વા સાચો પ્રેમ એ આજ આડંબરમાં નથી પરંતુ આંતરિક સત્ય જીવનમાં છે.

દેવ મંદીરાનું મહત્ત્વ કેસર બગીચાને કપાળમાં મોટા મોટા ચાંદલા કરી કરનારા, નિત્ય સામાયક પ્રતિક્રમણ અને તથ જપ કરનાર અને બ્રહ્મથી મોટા ભક્તનો ડોળ ખતાવનારા અનેક ઢોંગી છુતારાઓ આપણી નજરે પડે છે. કે જેઓ લાગ મળનાં ખુદ દેવનીજ મિલકતને પચાથી પાડવામાં ભેશ પણ ચરમાવા નથી.

વંચી મોટા દયાળુ ધર્માત્માનો ડોળ શાસ્ત્રનાર, કંદમૂળ આદિ અબદ્યને ન ખાનાર, અને કીડી કંસારીયું રક્ષણ કરનાર, રવાઈ મારે પેતાની પ્યારી પુત્રીઓનું જલહેર જાગરે લીલાંકિ કરતા એ દ્વિચક્રાઓ જરા પણ ડરતા નથી. ખરેખર એવા બેશરમ ઢોંગીઓ ધર્મનાં સત્ય-ફરમાતને, પરિત્ર કિષાઓને, અને લાભકર્તા બાધાઓને લગ્નવે છે—સમસ્ત જૈન સમાજને ડાઘ લગાડે છે. દયાળા ડોળ ધાતુઓ કેવળ નામનીજ દયા કરી જાણે છે. દેવી અનુચલ દયા જેવી કદાણી! બીચારા મેંકડો મરીયોની પરીનાની કમાઈઓ ડોળધાતુ કસાઈઓના લીલીટક કંપનીના કંદામાં ભેગ થઈ જાય છે, અને એ આશ્ચર્યહાર સંદેહ બગાડીએલી દિવાળાં કાઢવાની નીચ રોનિમાં બિચારા મેંકડો નિર્દોષ રંક પ્રાણીઓની ઢોળા થઈ જાય છે. જૈન સમાજનાં માટે ભાગે પ્રવર્તેલી દયા માત્ર યોગ્યવાની છે. પાવવાની નથી. જૈન સમાજના લાભો રૂપીઆનો ધુમાડો જમણપાસે અને લમતી નાચ પાર્ટીઓમાં યાય છે. પરંતુ અડોળ જન્મમારો પિઘાદેવીની ઉપાસના કરવા પાછળ જાતિન કરનાર બિચારા રંક વિદ્વાનોની સદાય મારે જૈન સમાજમાં એક પણ સંગીન ખાતું નથી.

જિસ્તી સમાજ કે જે માંસાદારી છે, જ્યાં પણ તે સમાજનું અનુકરણીય ખાતું “મુક્તિકોળ” જે સ્તુતિ પાત્ર દાય કરી રહ્યું છે. તે દયાનો દાવો કરનાર પીરના પુત્રો જૈનોથી નથી થયું. જ્યારે સાધવેશન આર્મિ—“મુક્તિકોળ” માણસ જાતની તમામ અગવડોને દુર કરે છે. રંક લાચાર મનુષ્યોને પિઘાદાન આપે છે, સારી સારી નોકરીઓ આપાવે છે, લમ કગાળી આપે છે અને એવી રીતે માણસ જાતના ભલાની અર્થ ભાવના એને પ્રગટ કરે છે. ત્યારે “દયા”નાં રંક વગાડનાર જૈન સમાજ તેમાનું એક પણ કરી શકતી નથી. બી, એ, એમ, એ. અને સંસ્કૃત બજેલા પંડિતો બિચારાઓ વીથ વીથ

રૂપરડીની ખાતર શ્રીમન્તોની ખુશામત કરી રહ્યા છે, તેઓની શુભામી ગિવકારી રહ્યા છે બિચારા સેકડો ગરીબો પચાસ પચાસ વર્ષ કુવારી કુદરતી ગુનરતીને આખરે એક જ લાકડે રમયાનમાં જાય છે. બિચારા અનેક ગરીબો સીડીઓના અગવડ લઈને ખાણાઓ ખાઈને આખો દીવસ વાચીના બજારની માટી વેતક કરે છે અને ગરે કોઈ ઓળખીતાની દુકાને અથવા જાહેર રસ્તા ઉપર સુઈ રહે છે, એવી રીતે જૈન સમાજમાં અનેક દુખી માણસો છતાં જૈન સમાજના ધનાઢ્યો તે માટે કંઈ પણ કરતા નથી, એ નવાઈ પામવા જેવું છે. જે અમીરી જે પ્રભુતા અને વસ્ત્ર વિના રણવર્જતા લાકડાઓનાં કલ્યાણાર્થે કામ લાગતી નથી, તે અમીરી શું કામની છે? ક્યાં પડે એ અમીરીમાં જે ગરીબોના મનમાં રેસવામાજ કામે લાગે છે. હોળી પ્રગટે એ દોષનમાં જે પગમાથે કાળે વપરાતી નથી નષ્ટ થઈને તે પ્રભુતા જે રક પામદ પ્રાણીઓનાં કષ્ટ કાષવા માટે કામ આવતી નથી.

સત્ય ૬યા, ખરી મોટાઈ અને ધર્મ પ્રાણી માનના કલ્યાણમાજ છે. વાચક મર્મ, હું કદાચ બુદ્ધિસા આવેશમાં ૮૭૭ સંદોર્ભા જાણી ગયો હોઈશ તો તે માટે દિવગીર છું, મારો આશય એવો નથી કે સમસ્ત જૈન સમાજ એવો છે, અસમત એવા થણા ધર્મ પુરુષર કર્મચીરો જૈન સમાજને દિપાનતા દર્શો કે જેઓ પોતાના દેશ અને જનની ખાતર પોતાના તન મન અને પત્ન નો ભોગ આપતા દર્શો. પરંતુ જે થોડા ઘણા સહેલો જાગ છે તેને દુર કરવાની જરૂર છે જેઓ કેવળ ડોળ ધાતુ પુતારાઓ છે, અને જૈન સમાજને પોતાના નીચ આચરણોથી ગ્રામ લગાડનારા છે તેઓને સુધારવાની અનિવાર્ય જરૂર છે અને સમાજમાં પેરેલા દુષ્ટ લાનીકારક સડાઓનો નાશ કરવાની અગત્ય છે.

છેવડમાં મારી એજ આશા છે કે સદીઓ તણી નિદ્રા તણને જૈન સમાજ દેવે જાગશે, “અહિંસા પરમે ધર્મ” એ મહા વાક્યનો વિશ્વમાં વિસ્તાર કરનાર, “શાસન રશી સરિજીવ મ્હ” એ મહા મંત્રને ક્રિયામાં મુકનાર, અને પ્રાણીમાનના કલ્યાણાર્થે પોતાના જીવનનો ભોગ આપનાર કર્મચીરશ્રીમહાવીર ચન્મહામાના પુત્રો જાગશે, અને જૈન સમાજની ઉન્નતિનો નિર્ણય હોશે વિશ્વમાં વગાડશે અસ્તુ.

આપણી વ્યવહાર દયા!!!

જે અમીરી-જે પ્રભુતા અત્યંત રૂબ રૂબ નિના દળવળતા બાહ્યોનાં કરાણાં કામ લાગતી નથી
તે અમીરી એ કામની છે? નહીં થયે તે પ્રભુતા જે રૂંક પામર પ્રાણીઓનાં કંઈ કાપવા
પા. ૨૪.

ઘરજમાઈની કહાણી.

(રૂપક-ગુણી.)

અભયકુમારની આત્મકથા.

માકે નામ અભયકુમાર છે. પિતાનું નામ આપવાની ઈચ્છા નથી. કામલુ કે મારા બેળા એક યજ્ઞમાદએ પિતૃકૃત્યો પઞ્ચિય ન આપવો એજ ઉચિત છે માગ અમરાનું નામ મું છે તે મહેરબાની કરી પૂછ્યો નહીં. કારણ કે છાંદગીમા સસરાનું કે માસુનું નામ પણ ન રેતું એવી મ્હે પ્રનિતા કરી છે. એ પ્રનિતાનો ભંગ કરવા દુ ખુશી નથી. માત્ર અનુસરણના ગુણનીજ એક વાત આ સ્થળે કહીશ તેટલા ઉપરથીજ તમે તેની ખાતરીની અને મુદરચાઈનો સહેજ ખ્યાલ આપી શક્રો. પછી તો તમને પણ એમજ લાગશે કે મે મારા માસુ-સગરાનો પઞ્ચિય નહીં આપવામાં કદજ અપેક્ષા કર્યું નથી.

. માગે-સસરા એક મ્હેટો માણસ મજાવ છે. મનમા-માનમાં-બાપામાં તથા મમાજમાંજ તે મ્હેટો મનાવ છે એટલેજ નથી પણ મરકાર-દરબારમાં પણ તેમનું માલ પથેજ છે. જ્યાં તે કેટલો નહોતો છે તેવું વખતે માગથી થઈ શકતું નથી. તેનું હૃદય અતિ નીચ છે-નીચમાં નીચ છે. તેના હૃદયમાં મુદરચાઈનો કે મનાગનાનો છાંદો પણ નથી. સમયને કેવા વિશેષભૂષી આજખાતું તો કીક તે પણ માગથી દહાડી નહીં થઈ શકતું નથી.

તમે કોશો કે મુરખી મગા-સજીવીની નિંદા કરના મારેજ આ લગ્નને હાથ લીધો છે પરંતુ વસ્તુતે તેમ નથી, હું માત્ર તેમનો પરિચયજ આપવા માગુ છું—તેની નિંદાની એ રોગમા પણ લેશમાન લાવના નથી તેમજો મારા ઉપર બાં ઉપમાયો એ સાત હુપાવના માગનો નથી પરંતુ તેમજો જે કર્મ ઉપર માન ઉપર નો છે ઉપમાગનો નહોતો તે પ્રાણ અર્પણ કરવાની તમી શ તો દોષ તો આ નહોતો માત્ર જન આપી તેમના ઉપર રૂપી બોલમાથી છુટો થઈ ‘દાશ હવે હું તમારી પગલા ગળતું’ નથી એમ કહી છુટીતો છે નો શ્વાસ બેમના તૈવાર છું છું છું છું તેમ મરી સમ્પ્રો હોત

મારા જીવનની એક મે ધમ્માઓ વીરજી સાલળો મારા શરીરમા કોઈપણ પ્રકારની રક્તિ હવે મરી નથી તેમજી તન-મન એ જીવન થઈ ગયું છે મૃત્યુના બીજાં પડી અતિશય દુખ અને જો ની દરજ્યા તમાગ મને નાખતો જઈછું તમને તે ઉપ થોગી થશે કે નહીં તે હું જાણતો નથી પણ મારા હૃદયનો કાર તો વળો હૃદયે થાં એમા મને શમ નથી

ગરીમ ધમ્મા મારો જન્મ મરો છે પિતાજીએ બની શકે તેમની કાગજી આ મહેનત મરી મને બહુ થો છે અમાગ ગામડા-ગામમા એમ અગ્રજી નીલાગ દત્તી અગ્રજી પાથ ધોરણ મુખીનો અભ્યાસ તે નિશાગમા થઈ શકે એવી સગવ દત્તી એથ નધારે અભ્યાસ મારા જેવા ગ્રામ્ય કોશના નસીબમા ન હોય એ મારાથી અજાણ્ય નહોતું જતા મને ખાતરી દત્તી કે ગ્રામ્યશાળાનો અભ્યાસ પૂરું મરી પિતાજીનું ગમમા ઉપાડી નઈ મુખ અને શાંતિમા જીવન પૂરે કરીશ પરંતુ મારૂ નમીમ મો ગ્રામ્ય જુદાગ મારૂ ઉપર નઈ જવાને તૈવાર થઈ રહ્યું હતું અગ્રજી પાથમા ધોણમા હું ઉભે નહોતો રાસ થયો છું એમ એક મુદ્દાચના જાણવામા આવતા મને માસિક પદર રૂપીવાની રમ્પર શીપ આપવાનું વચન આપ્યું આવી થોગ્ય તમ મગવા જતા હું અભ્યાસ મુકી દઉં તે માગ જેવો અમથક ન અને મનસીમ તીએ કયો કહેવાય ? મે આગળ અભ્યાસ ચલાવવાનો હરાવ કર્યો મારા પિતાજીએ પણ કહ્યું કે—‘શેહેરનું વીથી ખર્ચ તથા ભાડાખર્ચ ખુશીથી નીકળી જશે જતા બે પાથ રૂપીવાની વધારે જરૂર પડશે તો હું મને તેનું કુખ બોગવીને પણ તને નિયમિત મેમનતો રહીશ તુ તારા અભ્યાસ અમારી ખાતર બંધ કરીશ નહીં’ પિતાજીની આજ્ઞાને માન આપી હું અમદાવાદ ખાતે બહુવા આ થો

હું મંદીમા હતો તે નખતે જ અકસ્માત પિતાજી આ નથગ સસારનો ત્યાગ કરવાની નીમ્યા સમસ્ત સસારમા હવે માતા સિવાય મારૂ બીજું કંઈ અનુજાડું રહ્યું નહીં પિતાજી ગામડામા રહી પરચુરણ વ્યાપારનું કામમાજ કરતા અન્યાયથી એમ પાઈપણ પેદા ન કરવી એવો તેમનો દદ સક પ હતો તેથી ગરીબોનું લોહી ચૂની પૈસાદાર મન માનો તેમજો મ પ્રયત્ન કર્યો નહોતો જે પૂરતી આન મરતા વિશેષ લોભ રાખવો જે તેમની પ્રતિનિધી મિશ્ર દત્ત પિતાજીની દેવાતીમા અમે બહુ મુખી હતા

પિતાનું મૃત્યુ થવાથી અસારનો સધળો બોલો માગ શિરે પડે એ વ્યાભાવિ છે અ્યાસ બંધ કરવાનો નિવાર થયો પણ પછુ મનમા એમ ચલુ કે પદર રૂપીમા તે

સહેજે મળે છે. મૈત્રીક પાસ ઘઈ જઈ એટલે જસ. પછી તો ગમે ત્યાં એકાદી નોકરી મેળવી આતાનું ભરણુ-પોષણ કરી સુખેથી દીવમો કઢાડીય. માતા તરફથી પણ મને અણ-ધાર્યું ઉત્તેજન મળ્યું. તેણીએ કહ્યું કે—“બેટા, તું તારો અભ્યાસ સુધીરા મા. ગામડા-ગામનું ખરય કાઢતું એ મને સુસ્કેલ” નથી સુખે-દુઃખે હું ઘર સાચવીને જેમી રહીશ. મારી ખાતર તું તારી જીંદગી જોખમમાં નાખીશ મા. તું તારે ખુશીથી અભ્યાસ કર.” મારા રૂઝિદિક વિચારને ટેકો મળ્યો. સતત પરિશ્રમ કરી મૈત્રીકની પરીક્ષામાં પાસ થયો. પરંતુ સંકલ્પરશ્મીપ મળે એવી આશા રહી નહી.

એટલેથી જ અભ્યાસ બંધ કરી ખિતાજનું કામકાજ મેં ઉપાડી લીધું હોત તો મારે જે કંઈ તથા અપમાન સહન કરવું પડ્યું છે તે સહન કરવાનો દુઃખદાયક પ્રસંગ પ્રાપ્ત થાત નહી. મને બી. એ, ની તથા એલએલ. બી. ની ઉપાધિ પ્રાપ્ત કરવાનો લોભ થયો. એ વખતે મારું નસીબ અદ્વચમાં અદ્વદાસ્ત કરી રહ્યું હતું તેની મને ખબર નહોતી. લવિ-બનું ઉત્તેજન થિત મારી દષ્ટિ આગળ ગમી રહ્યું હતું. એમ. એ. કે એલએલ. બી. યઈ મહાન વિદ્યાન તરીકે ખરવાની તૃષ્ણા મને અંદરથી ધ્રુવિત્વા કરતી હતી. હું એક એલયુએલ યજ્ઞ, લોકો મારી સલાહ લેવા આવશે, સલા-સમીતીઓમાં મને આદરપૂર્વક આમંત્રણો થશે, એથી એથી જાતના અનેકાનેક ઉચ્ચાલિભાગોએ મને ઉન્નત બતાવી દીધો. એકાદી ઉપાધિ તો પ્રાપ્ત કરીજા! મને તેમ થાય પણ માન-પ્રાપ્તિ તો મેળવવીજ! ભાગ્ય-યોગે મારી માતૃશ્રીએ આ વખતે પણ મારા સંકલ્પને ઉત્તેજન આપ્યું. તેણીએ કહ્યું કે—“બેટા, ચાર-પાંચ વર્ષ આજકાલ કરતાં નીકળી જશે. તું તારે તારો અભ્યાસ મુધીરા નહીં એકપાંગ નસીબ અજમાવી લે.”

નસીબ તે વખતે અતુટૂળ હતું. અમદાવાદનો એક ધનિક મૃદુસ્થ પોતાની કન્યા-માટે એક યોગ્ય વરની શોધમાં હતો. મારા જેવો એક ગરીબ ઘરનો જમાઈ મળે તો ઠીક એથી તેની ઇચ્છા હતી. નિર્ધન જમાઇનું ભરણુપોષણ કરવા તથા તેના વિદ્યાભ્યાસનું ખર્ચ આપવા તે દરેક રીતે તૈયાર હતો. તેને એક કન્યા સિવાય બીલું સંતાન નહોતું તેથી તે પોતાનો સમગ્રો વારસો પોતાની કન્યાને હિંવા જમાઇનેજ આપી જવા માગતો હતો મારી ઉપર તેમની પસંદગી હતી. મૈત્રીકમાં ઉંચા નંબરે પાસ થયોહું એ વાન પણ તેમના જાણવામાં આવી. અમારી નિશાળના હેડમાસ્ટરે પણ કહ્યું કે—“છોકરો બહુ ચામક તથા શુદ્ધિવાન છે. જો તેને યોગ્ય મદદ મળ્યા કરે તો એમ. એ. કે એલએલ. બી. ની પરીક્ષા સહેજે પાસ કરે એમાં સંકા નથી. તે ઉપરાંત તેનો સ્વભાવ તથા વર્તણુક પણ નિર્મો છે.” મારા લાખી સસરાને એથી વિશેષ શુભોની જરૂર નહોતી મને પણ આવા ધનવાન સસરાના જમાઈ હોવાનો લોભ જન્મે એમાં આશ્ચર્ય નથી. મારા ઉચ્ચા-લિભાગો સાચક યજ્ઞ એમ માની ભાગ્યદેવીની મેં સ્તુતી કરી. મારે ઘરજમાઈ તરીકે રહેતું પડ્યું-એવી સરત ઘઈ નહોતી. કદાચ મઘ દેવન તો તે વખતનો મારો ઉત્સાહ એવો હતો કે હું તેમાં અસંમત થાત નહી, એમ પણ મારે સ્પષ્ટ રીતે કુશલનું લેખએ-વગ્નુન: તે વખતે આવી નાછી જાળવનો વિચાર કરવાનો પ્રસંગ નહોતો લક્ષ્મી જ્યુરે ચાંદનો કરવા આવી છે ત્યારે મ્હોં ધેન્યા જતું એ મને યોગ્ય લાગ્યું નહીં. મારી માતૃશ્રી છેક નિષ્કપંદી નથા જાવિક હતી, તેમજ મારા સ્વપ્ન કલ્યાણમાંજ પોતાનું મુખ કલ્યાણ.

ભારે નહીં પડે પરંતુ બીજી જ હાથે એવો વિચાર આવતો કે હવે પરીક્ષા દૂર નથી મત્સરે ટુચ્છન કયાથી મળશે? કદાચ મને તોપણ પરીક્ષાના વખતમાં એવી જો વખત મુલાકાતો એ હી ન ગણાય આજ સુધી જેની ગતિ અપમાનો મહત્ત્વ કયા છે તેનીય સંતે ધીમ્ન થો. દિવસો પછી સુખે દુખે નીભારી લેરા તે વખતના સઘળા વિચારો અધારે મને યાદ નથી હેવડતો હવે યાદ છે અને તે એજ કે અપમાન સદન કરી પછી બી એ ની રીતો તો ગ્રામ કરીજ લેતી! હમેકમે કેટલો બધો આશ્ચર્ય અને નિર્મોહ્ય થઈ ગયો હતો તે શુ દશ કહેવાની જરૂર છે?

બીજો મનીષારે હુ માગ પોતાના ઘરે ગયો માતાએ પાંચનું મ્હો દેખાડાનો મને નહુ આમલ રો મેં તે આમલના ઉત્તરપે પુત પુત એટલુંજ કહ્યું કે—“તમાર ત્યા જવાની જરૂર નથી કેવું માનુશીએ કહ્યું કે—“અલબ, હુ તારા હૃદયને નથી સમજી શકતી એમ તુ શુ ધારે છે? માયુ, આપણે ગમે તેવા પણ ગરીબ માણસ કહેવામાંએ અપમાનનો દીસાજ રાખવો આપણને કેમ પાડવે? ગરીબોને યશી માન-અપમાન કવું? મેં તારા અમરને ત્યા આજ સધીમા કેવું અપમાન સદન પુ છે ન રિત એ સમ સરમે પણ મદિ ઉચ્ચાર્યો છે? શુ કરીએ બેટા? કમમા જ સારો દીવસ લખ્યો હમે તો ધીમે ધીમે તથા સાગ તાના થઈ નહી મને એકરાર માન પાંચનું મ્હો લેવાની અનુમતિ આપ” મેં પુત એજ ઉત્તર આપ્યો કે—“ના, મા ત્યા જવાની જરૂર નથી કેમકે સરમે મ્હોરો થમે એટલે મમત્તવાને તેને અહીં રહ આવીશ માનુશીએ મારો આ ઉત્તર સાંભળી એક દીર્ઘ નીંચાસ મૂક્યો અને કહ્યું કે—“માન નમીગમા નુખ નથી લખ્યુ તેમા કેઈ નુ કરે? બાગક મો વર્ષનો થાય અને શુબી નહે એજ મારો નો આશિનાદ છે માતાના દીર્ઘ-ઉચ્ચ નીંચાગે મારા હૃદયને મુગી શુ? પરંતુ મારો કાયરતા તમે જાણો છે માતાની ગભીર હૃદય વેદનાને હુ કેવળ અમર દુર કરી શકુ તેની સમિત મારામા નહોતી

૭ મહીના નીકળી ગયા મારો પુત્ર-નહીં નહીં પેલા ધનવાન મુદ્ધમનો દોહિત્ર-સાગે-મારો નહા કરતો હતો તેના આગેગય મારે અને પ્રકાગ્ની બાધાઓ તથા માતાએ રાખવામાં આવતી માં અતુલ્ય જો કે જનધર્મના આગેવાન પંચમાનુ એ મુખ્ય ગણતુ હતુ તેમની ગદાની તથ ઉદારતાની ગામમાં જુ પ્રસાસા થતી હતી તો પણ મિથ્યાતી પવાને વિવા વહેમોને તેમના ધરમાં જેટલુ ઉત્તેજન મળતુ તેટલુ બાગેજ બીજે મ્યાઈ મળતુ હો અને તેમા જરાએ અશ્વ નહોતુ તામતુ એક વેળા તેમણે કેવડાક ધાન્ડળો તથા પોતાના અગ્ર-સમીપોને પોતાને ત્યા આમત્યા હતા તે રખતે શુ પ્રમગ હતો તેનુ મને જાનવર અનુભવ નથી નો પણ માગ પુતની મુખ-શાન્તિ નિમિત્તે તે ઉચ્ચ કરવામાં આત્યા હતો એવું મન જાનવર યા છે આ ઉત્તરનુ મુર્તિ મ્યા નાનકિને રાખવામાં આ હુ હતુ તે પણ હુ દશ નુતી ગયો નથી મારે જે દીવમે મી એ ની પરીક્ષામાં એસવાનુ હતુ તેજ દિવસે માગ પુતના નિમિત્ત જે ઉચ્ચ યાર તેમા મારી જાણી હાર કે ન હોત તેની તેમને બીનકુત પગવા નહોતી માણુ કે હુ ઉત્તર કરી મયો છુ કે માગ પુત મરના પોતાની પુતના

પુત્ર હોનાતુજ તેમને વિશેષ અભિમાન હતુ. મારા જેવો જોડ ગરીબ રંગો-સુરત-આશિન રંગ-માધુર્ય એના પ્રસંગે હાજર ન હોય તો તેમા સી નયનતા આવી જવાની હતી! મારી માતૃશ્રીને તે પ્રસંગે આમ નહુ મો નસામા આન્યુ હતુ-શ્વમુગ્ધ નો જો- નોડા મારી માતાને ખોનાવરા ગયો હતો પરતુ તેણીએ પોતાના ધનિક નહેરાધને તમા આનરાતુ યોગ્ય ધાર્યું નહી તેણીએ પેના નોડા મારફત મારે એવુજ નહેરાડાનુ કે-“હુ અહી ગઈને માળાને નિલ આશિરોધ આપ્યા ક્ષણ માટે પોતાને તમા આનરાની સી જરૂ છે” આમિત્રણનો અસ્વીકાર કરતી વેળા મારી માતૃશ્રીને ખેડુ દુઃખ થય હશે તની હુ ડાંગના કરી શકુ છુ આવી એક આત્મચન્દ્રાન અમજનારી માતાએ માગ જેવા નિર્માય પુત્રન કેની ગીતે જન્મ આપ્યો હશે, તેનીજ ન પતા મારાથી થઈ શકતી નથી

ઉત્સવની ધામધમ લગભગ સાત આઠ દીવસ મુધી ચાલી હતી મારી પરીક્ષા પુરી થઈ ગઈ કે તુરંતજ અને શ્વમુગ્ધને હાજર થવાની આજ્ઞા મળી ન્યુની હતી પરંતુ મારાથી તે આજ્ઞાનુ પાનના થઈ શક્યુ નહી પરીક્ષા પુરી થઈ કે તુરંતજ માતાની આકસ્મિક આજ્ઞાના સમાચાર સાંભળી અને મારા પોતાના ગૃહે જવાની ફરજ પડી

હુ વર પહોંચ્યો તે રખતે મારી માતા માદગીના ખીજાને સૂતા હતા અતિસય જવરને લીધે શરીર છેક છૂંચુ થઈ ગયુ હતુ પાગળથી મારા સાજાવામા આન્યુ કે પોતાના ઉત્સવમા નહી જઈગકવાને નીમે તેણીએ તે આપ્યો દીવસ રૂબા અને વરપાતમાજ ગાળ્યો હતો, અને એને લીધેજ રાત્રીએ સખ્ત તાપ ચડી આયો હતો અને જલદી બોલાવનાને માટે પાડોશીઓએ તેણીને રક્ષીયાર આગ્રહ કયા તો પરંતુ મારી પરીક્ષા પુરી થયા પહેલા અને માદગીના સમાચાર આપવા એ રીક નથી એમ કહી પાડોશીઓના મનનુ સમાધાન કર્યું હતુ

માતાની તખીયતનુ બગાવર નિરીક્ષણ કરી ડાહર સાહેમે વ્યુ કે-“આ માદગીમાથી તમારી માતા ગયે એવા જિન્દગી જલુતા નથી જૈનવ આપરાનો પ્રથમ પરી જુઓ” માતાને આપણી જરૂર નહોતી નિદ્રામા-ચેનમા પલુ તેમના મુખેથી આવજ શબ્દો નીકળ્યા કરતા હતા કે-“અને એમાર આગવુ મ્હો ત્રેવા સો-હુ મુખેથી સસાર ડોડી જઈય”

બપોરે માતાની તખીયત છે- ગજડી ગઈ તેમજે અને મોનારીને લાગના-તુલ્યા ગન્દોમા માવ એવુજ જ કહ્યું કે-“એવના માળવનુ મ્હો દેખાડ! મારી મ્હોનામા મ્હોની આગા રૂંચુ વર! અને મુખેથી મગસ કે

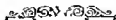
મે કહ્યું-“માતૃશ્રી, તમે ચિતા ન કરો હુ માળવને અહી લાવરાની ચુનચ્યા કક હુ” માતાની પથારી પાસેથી હુ હુ બાજ આયો અને માળવને અમનારાદની અહી મ્હો રીતે વાવવો તે વિષે સનાહ લેના પાડોશીઓ પાસે ગયો કાળજે માણસ મોકલવાની કાળજે પત્ર લખવાની તથા કાળજે તાગ કરવાની એવી રીતે અનેક પ્રવારની અને સવાહો આપી છેવટે હુ મારી જૂની અજેશ નિગમના જુદા પેડમાત્તર પાસે ગયો તેમની મનાહ અને પમદ પડી તેમજે ક્યુ કે—
(અપૂર્ણ)

ખાલ અબકતા અને ગુસ્સાદાર કરવા તથા મગજને હંદક આપવા માટે

સર્વોત્તમ સાધન:-

પ્રોફેસર જી. કે. ધર્મસિંહ ના અનેક ખર્ચાળુ રસાયણીક અખતરાઓ પછી શુદ્ધ કોપરેલ તથા તલનાં તેલગાંથી મહા મહેનતે તૈયાર કરેલું:-

માણેક વિલાસ હેર ઓઇલ.

ફી. બારલી ૧. નો રૂ. ૧ ત્રણના રૂ. ૨-૪-૦.

આ હેર ઓઇલ ખાલને ચમકતા કાળા અને રેશમ જેવા સુદર મુવાળા બનાવે છે, ખરી પડતા ખાલને અટકાવે છે, આલના મુળમા ચના ખારીક જંતુઓના નરહમુળથી નાશ કરે, છે અને મગજને હંદ મળી મીઠી-મનમોહક મુમધી આપે છે

અમોને જણાવ્યા વગર નથી ચાલતુ કે-પ્રોફેસર જી. કે. ધર્મસિંહની બનાવડો અજ સુધી અમો અમારા કેટલાક ખાસ શ્રીમતુ શુદ્ધય કુટુંબો અને રાજગણ્યાઓને જ આપતા હતા પણ અમારા કેટલાક મિત્રોના અનિ આશ્ચર્યથી આવા શુદ્ધ હેર ઓઇલ અને ખીજ ઉત્તમ બનાવડોનો જતહો પ્રગળે લાભ આપવા અને આજ સુધીમા અનેક જાતનાં હેર ઓઇલો વાપરી કંટાળી નિરાશ થઇ ગયેલાઓને આશા અને ઉત્સાહ આપવા અમોએ મોટા પાયાપર એજન્સી ખોલી છે. અમો આ સિવાય અનેક જાતનાં શુદ્ધ હેર ઓઇલો, મેન્ટ, લવન્ડર, અપા, મેનથોલ, લાઇમ્બુસ તથા સાલુ વગેરે ઉત્તમ રીતે બનાવડોના અખતરાઓ ચાલુ રાખ્યા છે. જેમ જેમ અમો તેમા ફતેહ મેંદ થતા જશુ તેમ તેમ અમો અમારા માનવત આદેશ સન્મુખ રજુ કરતા જશુ. બહારગામ માટે પ્રમાણિક એજન્સી લેખએ છીએ સરતો માટે તથા દરેક જાતનો પત્ર વહેવાર કરવા માટે લખો—

મોલ એજન્ટ—

મેસર્સ શાહ પ્રધર્સની કું.,

કે. મેરજી ભીમનો માળા-ગોથે દાદર.

કાશ્યાબજી-માંડવી, મુબઈ.

છાપવાળું, છલોક બનાવવાળું, ડીઝાઇનો કરવાળું તથા ખજરમાં દરેક જાતની ખરીદીનું કામ અમો કિકાવતે કરી આપીએ છીએ

એક વખત ખાત્રી કરવા અવશ્ય વિનંતી કરવામાં આવે છે.

તમેને કોઈપણ વખતે કોઈપણ પુસ્તકની જરૂર પડે તો

પહેલી અગર અમને આપશો. કારણ કે અમારે ત્યાં દરેક જાતના ગ્રંથો, ગુજરાતી, સંસ્કૃત, ઉર્દૂ, મરાઠી તથા દરેક ભાષાના પુસ્તકો જ્યાંય તેવા, રહે છે. આપુ મીઝન માટે ઉત્તમ નોવેલોનો ગંગવર જથ્થો આપી પહોંચ્યો છે.

જો તમે તમારા રબર સ્ટામ્પ બનાવવા માગતા હો

તો પહેલી સત્તા અમારા પાગેથી વટર લેશો. કારણ કે અમારે ત્યાં તદન સંધારણુ ભાવમાં મગજન અને મરાઠાદિ અક્ષરવાળું રબરસ્ટામ્પ બની શકે છે.

જો તમે તમારો ફોટો એન્સાર્જ કરવા ઇચ્છતા હો

તોપણ અમારી મુલાકાત લીધા વગર બીજે કોઈ પણ જાણી નહીં. કારણ કે અમારા જેવું સુદર અને સરળ કામ ભાગ્યે જ બીજાઓને ત્યાં થતું હશે.

તમેને જો ઇન્ડીપેન જોઈતી હોય

તો એકનાગ અમારે તથા જરૂર આપી અમારો શોરમ જેઈ જવા મહેરજાની કમ્પો બહારગામના ઓરંગે ઉપર પુસ્તક ધ્યાન આપવામાં આવે છે. વધુ જુઝામા માટે લખો વા મગો—

એલ. એમ. ઠક્કર, જુલસેલર, રબરસ્ટામ્પ મેકર,
તથા ગ્રાહીની ઇન્ડીપેનના વેપારી, કાલખાદેરી, મુખર્મી.

આજ કાલ એવો એક પણ મનુષ્ય નથી કે જેણે પોતાની
છબી પડાવી નહીં હોય!

હારે હજી સુધી તમેએ તમારી તથા તમારા કુટુંબની છબી કેમ પડાવી નથી?

આજે જ પ્રી-પ્રેસ સ્ટીટ ઉપર આવેલ

મેસર્સ ગુરદાસ એન્ડ કું.

ફોટોગ્રાફરને ત્યાં જાઓ, અને તમારી, તમારા કુટુંબની છબી પડાવો. કારણ કે બીજાઓના કરતાં અમારે ત્યાં અધ્યક્ષસર ભાવ છતાં કામ ધણું જ સુંદર, ટકાઉ અને આત્મેદુગ ચાલે છે. એકવાર દ્રાવણ આપી ખાતરી કરી જોવા ખાસ લગામણુ કરવામાં આવે છે.

અમારો સ્ટુડીઓ હંમેશાં ખુલ્લો છે.

તૈયાર છે! દશાશરેમાં, પવિત્ર જગ્યાઓમાં તૈયાર છે!
—તથા મુસાફરીમાં—

—દર્શનાર્થે સાથે રાખવા—

નિગ્રંથ ઓંકાર માલાનો ફોટો.

—૧૦—

ખાસ જૈન ધર્મજુસાર શાસ્ત્રીય રહતિ મુજબ, મોટા ખર્ચે અને મહા મહેનતે ઉત્તરતા રચી જૈન ત્રિવક્ર પાસેથી, તૈયાર કરાવ્યો છે. જૈન ધર્મ પાળનારાઓએ આ ઓંકારનો ફોટો પોતાની પાસે અવશ્ય રાખવો જોઈએ. કીમત છુટક નકલના આઠ આના. એકી સાથે દસ નકલના માત્ર રૂ. ૧૨. વી. પી. પોસ્ટેજ ખર્ચ જુદું સમજવું.

લખો:—શાહ બંધર્સ ની કું.,

મેરજી જીમાનો માલો—મેથે દાદરે,

કાથાજાનર—માલવી, મુંબઈ.

જોમ. સ્ટાર પરદ્યુમરી કું. ની મુખ્ય બનાવટો.

પૂર્વથી પશ્ચિમ મુધી એકે અવાજે વખણાએલ

સુકન્યા હેર ઓઈલ.

મધુર મુગધી તથા મગજને દંકુ કરી ખરી પડતા વાળ ને અટકાવે છે. જાગરમાં વેચાતા જાગિન તેલો કરતાં અનુપમ છે. કારણ કે કુદ્ધ કાચા ટોપરાના તેલમાંથી બનાવવામાં આવ્યું છે. દબરો સરડીરીકોટો મોજુદ છે. કી. આના ૧૨.

સ્ટાર બામ—ગમે તેવા સખ્ત માથાના દુખારાને ફક્ત પાંચ મીનીટમાં નાશુદ કરે છે. સંધીવા શરદીયી શરીરમાંથી નીકળતા ચરકા, ગળાની નસોતું અકડાઈ જવું વગેરે પાળીજનીક અસર કરે છે. કી. આ. ૬.

ચોર મેનથાલ—જાપાનીઝ બનાવટને પાછી હકાવે તેવી તથા ગરમીથી થતા માથાના દુખારા માટે આ રાગબાણુ છલાજ છે. કી. આ. ૪.

લાઇમ જ્યુઇસ—ગરમ ચમલા મગજને તાજગી આપે છે. વિદ્યા-મંજિતોને આરામ આપી તેમને ઉત્સાહી બનાવે છે તથા ગમે તેવા હાઝી ગયલા લાગવર લગાડવાથી તરત આગમ કરે છે. કી. આના ૬.

ખહારગામ માટે એજન્ડો જોઈએ છે. લખો—

મેસર્સ—એન. ટી. વારાધી, સોલએજન્ટ,

માલવી, પોસ્ટ નં. ૩, મુંબઈ.

સચિત્ર રામાયણ અને આપણા આદર્શો.

આ ગ્રંથ આપ પ્રજનો માનીતો અને પવિત્ર છે એ વાત નિર્નિરાદપણે સિદ્ધ થઈ ચૂકી છે. ભારત વર્ષની રસાગ બુધિમા અવાર સુધી સુંકડો ગ્રંથો લખાયા છે અને લખાય છે છતાં તે સર્વમા રામાયણ જેવા એક બે ગ્રંથોજ

પોતાનું ઉજ્જવળ આગિતત્વ ટકાવી રાક્યા છે તેનું કારણ એજ કે તેમા આદર્શ પુરોના, આદર્શ સ્ત્રીઓના અને આ સૌ બન્નુઓના ચરિત્રો ઉત્તમ રીતે આનેખરામા આયા છે. રામાયણના પ્રત્યેક પાત્રમાથી તુ તુ ઉપદેશ મુલ્ય કરનારો છે તે અસર કારક રીતે રગબેરગી દશ ચિત્રો સાથે જોડીતા મહાન લેખક રા મુશીબ દશાવન કે આ ગ્રંથ દરેક મુદ્દાએ પોત તથા પોતાના કુટુંબી ઓને અવશ્ય વાચવે-વચાવે. નેહએ આવા ગ્રંથોના નામથી આપણે અત્યુ લાભ પ્રાપ્ત કરના ભાવ્યશાગી યજ્ઞએ છીએ આ ગ્રંથ શ્રાવણ રૂઢ ૧ ના પવિત્ર દિને બહાર પડશે અગાઉથી માહક થનાર પાસેથી ૦ ૧૨ ૦ અને પાછળથી રા ૧૮ ૦ લેવામા આરશે આટલી કિંમત ખચેતા છતાં તમેને મળશે કે કેમ તે અમે કહી શકતા નથી કારણ કે રા સુશીનની તેજસ્વી લેખિનીથી લખાયના ગ્રંથો સમાજમા એજીતો

હકપથી ફલાઈ જાય છે કે અમુક મુદત પછી તેની એક પણ નમ્બ અમે માહક વગને પુરી પાડી શકતા નથી એટલા માટે અગાઉથી જ મોકની નામ નોંધાવી આ ગ્રંથ રાખનો સંગ્રહ કરી લેવા જુવુ નહીં

ચાલુ સીઝન માટે—અમારે આ હિમાપનાના તથા નવા રવના લક્ષ્મી પુજનના—મુખ રક્ષાદીના સચિત્ર રગબેરગી કોડે-કોડીઓ-સુંકડો અને દેશમાં રમાલોની ધમાલ અત્યારથીજ મોટેપાયે શરૂ થઈ ચૂકી છે. દર વરસે રકમ મધ માહકોને અમારી બનાવટ લેવા માટે પાછા ફરી પસ્તાવુ પડે છે માટે વહેલો તેજ પહેલો!

અમારો શોરૂમ સવારના ૧૦ થી તે સાંજના ૭ વાગ્યા સુધી ખુલેલો રહે છે

આવો ! અને જુઓ !

બહારના ઓડરો ઉપર સંપૂર્ણ ખાન આપનામા આવે છે

મેસર્સ મેઘલ હીરણની ફા.,

જનરલ શુક્રસેનસ, પબ્લીશર્સ અને

કો ૨ ની મર્ચન્ટસ મુર્મી ન ૩

કુટ્છીજૈનમિત્ર

THE KUTCHI-JAIN MITRA

‘જે હાથ પાસે હિંચાયે છે તેજ હાથમાં
જગત ઉપર સામ્રાજ્ય મોજનાલી સમા છે’
સરોજની નૈક

આથ પ્રેરક,
શ્રીમજ્જ હીરજી કાયાળી,
જે પ
મહાનગર શ્રી નિચ દ્રજ.

ઓ તત્રી,
દામજી ત્રીકમજી સાયલા
ઓ વ્યવસ્થાપક અને પ્રમગ,
નેહાબાઈ દેવજી નાગડા

વિષયાનુક્રમશિક્ષા.

વિષય	લેખક	પૃષ્ઠ
મોક્ષિના સાધારણ નિયમો	ગ સામજી ઉમરવી કાપડીયા	૧
આય માનુ ભૂમિને (કાવ્ય)	ગ વીરભક્તિ બી એ, એવએવ બી	૩
શ્રી સિદ્ધ ક્ષેત્ર	રા દેવજી જેઠાભાઈ નાગડા	૪
બનાવો બાગ કામચારી	રા એ તરી	૫
પ્રાસંગિક નોંધ		૭
દેવી આરાધ	રા વ હી મોરી બી એ એવએવ બી	૮
આ દેશનું વિદ્યાર્થીનું	ગ બી એન મહીશેરી	૧૪
પિતાની અર્પણ અને સન્નિ	રા ધુમ	૧૮
આપ મી કામમા ઉચ્ચ કે ગણિની જરૂર	ગ મહેતા બી એ	૨૨
ઉદાર મન	પ કિન વાન	૨૮
પહોલી જરૂર	ગ સુશીન	૩૩
ધુજીમાળી કોણી		૩૬
જોએ છીએ		૩૬
વનમાન સમાગમ		૩૭
સ્ત્રીનાર અને સમાચારના		૩૮

અમારા આવતા અંકમાં શું જોશો?

અમાગ આનારા	રા બી એન મહીશેરી
બીડી પીનાર મનુષ્યને	શ્રીમદ્દિગ્ગોદસાચર મુરીમ હ માહેબશિય ખેતારિદ
ખેતર અ રાગ	રા મુમિ પુન
મુદ દેવીની ગેરતા	સ્વ કિર્મિના ખેન
મજી સપાટી	રા પાગન
સાગરીક કેળવળી	ડો મનશી વીરજી મેશેરી એવ એમ એ-એસ
જેઠાભાઈ મેષાળી અને દુ	રા મનુષ્યભાઈ રાજ મહેતા
એ તરજ	રા વીરજી રાજપાર માસ્તર
કોલિકે મન્ય	ગ મી એન મહીશેરી
ન પુ કિન આ જમાનામા	
શુ મવાની જરૂર છે?	રા સુમન ગાંધી

આ સિવાય કેશવ અ કોચને વર્ષ અથવા વખતના કાજી જેવા લેખોને ધ્યાન આપવામાં આવશે લેખકોએ પોતાના લેખ તુરંતથી મોકલી આપવા કૃપા કરવી કે જેથી અમે તેને સમિત બનાવવા માટે વિચાર કરી શકીએ અમારા લેખો અને ચિત્રોને માટે બાળકોના માટે સર્વમાન્ય પત્રો જેવાકે - ગુજરાતી દિવસપાન જેન લલ્લાબાદિતે-મુ દિગ-મ રા રાન તેમજ જેન અને જેનેતરોએ એકી અગાઉ પ્રકાશ કરી છે અને કર છે તુરંત માલક થઈ અને તમાગ મિત્રોને માલક બનાવી સાદિય દેશ અને કામ તિા મળાવવાની તમારી રૂઝબ અદા કરો

શ્રી કચ્છી જૈન મિત્ર

‘માસિકના સાધારણ નિયમો.

૧. આ માસિક કેમ મેલા જન્મવાના તથા દેશ પરદેશમાં રહેતા આપણી કેમ (શ્રી કચ્છી વીરા ઓસવાળ, દશા ઓસવાળ તથા સુગર જૈન કેમ) ના દરેક ભાગને બને તેટલી ઉચ્ચ શિથિતિએ લાવવાના મુખ્ય ઉદ્દેશથી પ્રગટ કરવામાં આવે છે. આ માસિકમાં કેમના કેષપિણુ શુદ્ધ્ય, સ્ત્રી તથા વિદ્યાર્થીના યોગ્ય લેખો અને અર્ચાપત્રો લેવામાં આવશે.

૨. માસિકનો દરેક અંક દરેક અંગ્રેજી માસની શરૂઆતમાં હપાર્ક બહાર પડશે અને પાંચ હીયસમાં ગ્રાહકોને રવાના કરવામાં આવશે.

૩. કેમ દિવસે લગતી જુદી જુદી જાગનોપર અર્ચાપત્રો તથા જન્મ, મરણ, સમપણુ, વિવાહ વગેરેના ખર્ચો જ્ઞાતિજનો તથા દરેક ગામના મહાજનના કાર્યવાહકો ઉત્સાહથી લખી મોકલી કેમ પ્રતી પોતાની ફરજ જાળવશે એવી આશા છે.

૪. બનતાં સુધી કેષપિણુ લખાણુમાં અગત સ્વાર્થ, દેસજુદિ કે ખોટા દુમલા ન થવા જોઈએ, કારણ કે આ માસિક આપણામાં આનુસારના વધારો કરી બને તેટલો સંપ તથા સુધારો કરવા છાછે છે. ફક્ત લોકોની જૂલો ખતાવીને એમી રહેવાનું નથી, પણ ભવિષ્યમાં જૂલો ન થવા પામે તે જોવાનું છે.

૫. કેમના કાષ્ટ પણ શુદ્ધ્યની વિદ્યા, દુગર, આપણ વગેરેમાં ફતેદ મળ્યા જાણતની તથા કેમના કેષપણુ ભાગમાં જણવા જોગ બનાવો અને તેની દુષ્ટીકન દરેક ગામના પ્રતિનિધિ શુદ્ધ્યો અગર કેળવણી અને ઉત્સાહી જન્મુઓ મોકલી આપવા તજનીજ કુમે એવી આશા છે.

૬. દરેક ગામમાં માહક થાય તેવા તથા લખાણો લખી શકે તેવા અથવા નમુનાની કેસ મોકલવા લાયક શુદ્ધ્યોનાં નામની યાદી તે ગામના પુવકો મોકલી આપશે તો અમે તેઓના આભારી થશું.

૭. બનતાં સુધી માસિકના દરેક મહીને તે માસના ધાર્મિક દિવસ તથા તેના મહત્વ વિશે ટુંક દર્શીકત પ્રગટ કરવામાં આવશે.

કચ્છી જૈન મિત્ર.

૮. માસિકનું લવાજમ જુદા જોડે દર વરસે બેટના ઉત્તમ પુસ્તક તથા પોસ્ટેજના ખર્ચ સાથે ફક્ત રૂ. ૩ રાખવામાં આવ્યું છે કે જેથી દરેક સાધારણ માણસ પણ તેનો લાભ લઈ શકે. સામ્યશાળી યાવ આમાંથી કોઈને નફો લેવાનો નથી. ખર્ચ જતાં વધારો રહેશે તો સહાયકોની મદદ પ્રમાણે સારા માર્ગમાં વપરાશે.

૯. કોઈપણ ગૃહસ્થને કંઈપણ આજતની ખર્ચ મંજૂર નથી હોય તો જવાબ સારી રીતે બીડવા વિનંતી કરવામાં આવે છે.

૧૦. લેખો મોકલનારાઓએ કોઈપણ અગ્રેજ માસની તારીખ ૨૦ થી પહેલાં મોકલી આપવા મહેરબાની કરવી, કે જેથી અમે અમારી સંગ્રહતા એ તે પછીના માસમાં પ્રગટ થનારા અંકમાં દાખલ કરી શકીએ.

૧૧. વર્તમાન સમાચાર લખી મોકલનારાઓએ કોઈપણ અગ્રેજ માસની તા. ૨૦ થી પહેલાં મોકલી આપવા, કે જેથી અમે તેજ માસમાં પ્રગટ થનારા અંકમાં દાખલ કરી શકીએ. વર્તમાન સમાચારો સમગ્ર તરીકે રીતે દુર્લભમાંજ હોવા જોઈએ.

૧૨. માહક મહારાણેને માસિક સળધી પત્રવહેવાર કરવો હોય તો પોતાના સરનામા ઉપર આવતો નંબર ઠાંકવા ચૂકવું નહીં.

૧૩. નવીન લેખકોએ પોતાનો છેલ્લામાં છેલ્લો ફોટો અથવા નાની સાઈઝનો તૈયાર બ્લોક લેખની સાથે મોકલી આપવા મહેરબાની કરવી.

૧૪. જે માહક મહારાણેને તા. ૧ લી થી તા. ૧૦ મી મુધીમાં માસિક નમણું હોય તેઓએ પોતાના નંબર સાથે ખર્ચ આપવા કે જેથી માસિક નિયમિત મોકલવા બંદોબસ્ત કરીએ.

૧૫. નોટ પેડ પત્રો લેવામાં આવશે નહીં. કોઈપણ લેખ પાછો મોકલવા કે પ્રગટ કરવા અમે બંધાતા નથી. લેખ લખનારે શુદ્ધ અક્ષરે કાગળ ઉપર એકજ બાજુએ શાહીથી લખવા રીવાજ રાખવો. બનતાં મુધી લેખ તથા ચર્ચાપત્ર લખનારે પોતાનું ખર્ચ નામ અને ઠેકાણું પ્રગટ કરવા રૂઢિ રાખવી, જતાં પણ તેમ ઇન્ડિયા ન હોય તો પણ અમારી જાણ માટે તો પોતાનું પુરેપુરું નામ તથા ઠેકાણું જણાવવા ચૂકવું નહીં. નનામ તથા બીન ઠેકાણાવાળા તેમજ અશુદ્ધ લેખો ઉપર બીલકુલ ધ્યાન આપવામાં આવશે નહીં.

તમામ જાતનો પત્રવ્યવહાર નીચેના સરનામે કરવો.

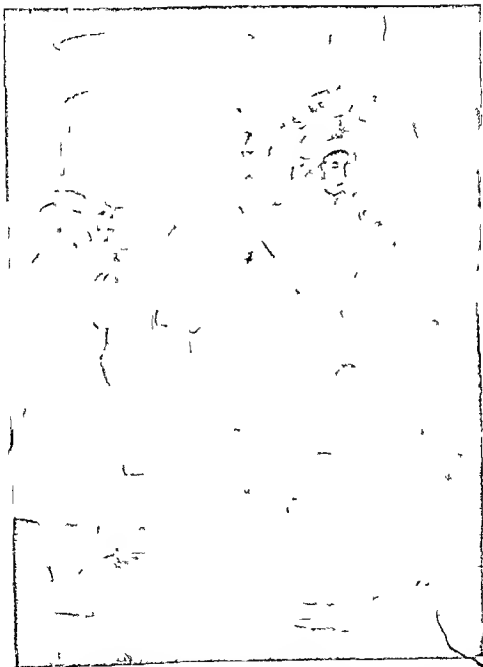
શ્રી વ્યવસ્થાપક, “કચ્છી જૈન મિત્ર,”

કે. “શ્રી કચ્છી જૈન મિત્ર” માસિક ઑફિસ,

કાશ્યાપનર-મુબઈ, પોસ્ટ નં. ૧૦

ઘાટીરા છત તજાનકામ જામ માતી બાન્તી દેવી અન તેના મતાના

દેખી શુશ્રુષીયા માત એા વુ ન્ને જાવ સુત મ કાવ
સાગી નિ નવે જયમે સ રહી કચ્છી નેના સભાગ—અમારી

નંબર ૬ ૨૪ જાન

દયા, શ્રદ્ધા, ઐશ્વર્ય, મેવા, અમારા મુન એ ચારે;
ગંગવીશુ ખુણે ખુણે, અહાલેકે અમારા છે.

[પુસ્તક ૧ છં.]

ફુલાર્ક ૧૯૨૭.

[અંક ૨ બે.]

આર્ય માતૃ ભૂમિને.

(રાગ ગાઠ)

સત્ય મૂર્તિમતી ! ભારતી દેવી ! અભૂમિએ ધરી પ્યાર,
કર્મે ભૂમિ ત, ધર્મે ભૂમિ તું, પતિત પાપન દારઃ
રિશ્યપત્નીની રમ્ય વારિકા, મુકિત તણી દાતાર. અમારી સત્ય.
રૂપી સુશ્રુષીમાં માત્ર એાતુજને, ગાળ સુતા બદ્ધ કાળ,
ત્યાગી નિદ્રા હવે જાગને માવડી, પુત્રોત્પત્તિ લેવા સજાગ. અમારી.
પ્રેમ, વિદ્યા, ને આત્મિક બળ થી, સૌંદર્યો રાજ્યગાર,
ઉન્નત ભાવના નવો ઉમેરી, અવિદ્યામાંથી ઉગાર. અમારી.
ચિત્રમાં આદર્શ દેશ જનાવી, અનુપમ પુનઃ પ્રસાર,
મુચન રચામ તું આજી ને ઉરમાં, તુજ સંતાનો તાર. અમારી.

શામજી ઉમરશી કાપડીઆ.

શ્રી સિદ્ધ ક્ષેત્ર.

(છે અઞ્જળ પ્રાન્ત મુજરાન વાન વાહા)

ગી રીતિ વરખાણ-એ લયમાં.)

શ્રી સિદ્ધક્ષેત્ર સુપવિત્ર, મિત્ર હો! મુજ મન ત્યાં લલચાય,
મુજ મન ત્યાં લલચાય, મિત્ર હો! વિમલગિરિ મન ધાય-શ્રી સિદ્ધ.
અમી ઝરણા ઝરણું જ્યોતિષ બિમ્બ આન્નિ સોહાય,
ચાતક ભવિજન જોતા પીતાં, ખ્યાન મગ્ન તો થાય,
ખ્યાન લીન તો થાય, મિત્ર હો! રૂપ-પિંડરૂપે ખ્યાય-શ્રી સિદ્ધ
રામ દ્રુપ શત્રુને છતી, શત્રુજય મુખદાય,
રુપાતીત આત્મા રમણુમા, શુકલ ખ્યાન વિલસાય,
શુકલખ્યાન વિલસાય, મિત્ર હો! સિદ્ધિ-પ્રાપ્તિ યાય-શ્રી મિદ્ધ
વીર ભક્ત, બી એ, એલ એલ, બી.

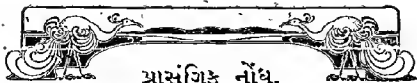

બનાવો બાળ બ્રહ્મચારી.

(ગઝલ)

અરે! એા દિદ દેવીના,	સુપુત્રો સાંબજો સર્વે;	
ચહો જો દિદુ દિત તો,	બનાવો બાળ બ્રહ્મચારી.	૧
આપણા આર્થ બધુમા,	વળી સ્વાનંધ ચાહો તો:	
કહુ છું તે સંજો ભાર્ષ,	બનાવો બાળ બ્રહ્મચારી.	૨
યર્ષ છે બાળ લગ્નોયી,	દશા આ દેરાની જુરી;	
પુનઃ ઉદાર જો ઇચ્છે,	બનાવો બાળ બ્રહ્મચારી	૩
દશા દોમી અતિ પડતી,	જુવો માતા દુઃખે રડતી;	
હરખશે તે યતાં ચડતી,	બનાવો બાળ બ્રહ્મચારી.	૪
યરી સહુ કોમની ચડતી,	યસે સહુ ધર્મેની ચડતી:	
અસાધિક જાગશે સકિત,	બનાવો બાળ બ્રહ્મચારી.	૫

દેવજી જેહાલાલ નાગરા.

પ્રાસંગિક નોંધ.

માસિકનો આ ખીન્ને એક આપની સેવામાં નિયમીત રજુ કર્યો છે. લખતાં અતિ હર્ષ ઉત્પન્ન થાય છે કે જાહેર પ્રગ્ન તરફથી અમોને ધારવા કરતાં વિશેષ આવકાર મળ્યો છે. જાહેર પ્રગ્નએ અને જ્ઞાતિ બન્ધુઓએ અમારી કિંમત અમને મળેલો આવકાર. મેવાની જે કદર જીજ્ઞ છે તે માટે અમો તેઓના આભારી છીએ. અમારા આદરેલા કાર્યમાં અમો વિશેષ ઉત્સાહ અને ઉમંગથી આગળ વધશું એવી અમારી અડગ શ્રદ્ધા છે. શ્રીમંતો કરતાં અમને સાધારણ વર્ગે અને ક્ષેત્રિક વર્ગે વિશેષ આવકાર આપ્યો છે. આશા છે કે શ્રીમંત વર્ગ જે અન્ય કાર્યોમાં હજારોનું પાણી કરી નાંખે છે તેઓ આવા-કામ, દેશ અને સાહિત્યના ઉપયોગી કાર્યમાં તન મન અને ધનથી મદદ આપી અમારા કાર્યને પ્રોત્સાહિત કરશે. શરૂઆતની જેમ આ વખતે પણ શ્રી શાંતિદાસ આસકરજી શાહે અમારા સહાયક થઈ અમને જે ઉત્સાહ અને સહાયતા આપેલ છે તેમજ શ્રી તેજુભાઈ દાંધા, જે. પી., હા. શાં. દેવજીભાઈ, ગેડ ભાલુકજી જેઠાભાઈ તથા ગેડ વેલજીભાઈ શિવજી એ અમોને આગળ ઉપર સહાય આપવા વચન આપેલ છે તે માટે અમો તેઓનો અતિ આભાર માનીએ છીએ; અને આશા રાખીએ છીએ કે કચ્છી જૈન જ્ઞાતિના અન્ય શ્રીમંતો એમનું જરૂર અનુકરણ કરી માસિકના કાર્યને સંગીત બતાવશે.

ગઈ તા. ૪-૬-૧૭ ના રોજ આપણા માનવંતા સહેનશાહ નામદાર જપોજે શિ દિગ્વિજયના જન્મ દિવસની ખુશાલીમાં નામદાર કચ્છના રાવશ્રી ખેંગારજી સવાઈ બહાદુરને G. C. S I. (Grand Commander of the Star of India) નો માનવંતો ખિતાબ નામદાર બ્રિટીશ સરકાર તરફથી એનાયત કરવામાં આવ્યો છે. આજ મુર્ખીમાં નામદાર મહારાજશ્રીએ લઘાઈ વગેરે કાર્યોમાં ના. સરકારને જે મદદ કરી છે તે ઘણીજ વિશાળ અને અનુકરણ કરવા લાયક છે એમ કહેવામાં બિલકુલ અતિશયોક્તિ નથી. અમો આ ખુશાલીના પ્રસંગે નામદાર મહારાજશ્રીને અંતઃકરણપૂર્વક મુબારકબાદી આપીએ છીએ અને ઇચ્છીએ છીએ કે કચ્છ રાજ્યે પ્રગ્નની કેળવણી પ્રત્યે જે લક્ષ્ય આપ્યું છે તેથી વિશેષ લક્ષ આપી, પોતાની પ્રગ્નને ઉત્તરિના માંગે દોરશે.

આજ* સુધીમા થયેન સુટણી સબધી મુશ્કલા નુથરા કરતા હવેની સુટણી કવા પ્રમારની યતી જોઇએ તે રિરે કષ્ટક લખવુ અમોને વધુ વ્યાજબી લાગે છે , કેષ્કપિલુ નતિના ઉદ્દાત્તો આધાર મદાજન મ જ ઉપર છે મદાજન મડગનો આધાર તેની નુદરથા* કમીની ઉપ છે ન્યાર વ્યવથાપક કમીગીના આધાર તેના મોટરી ઉપર છે આના પ્રકારનુ જોડાવુ હોરાથી સોગરીની સુટણી ખાસ પ્રીતે કોઈ વાવ*, કેમવાવરા, સ્વતન નિપ્પક્ષપાતી અને અનુમતી બે સદ્ગુદરથોની * વી જોઇએ આમ થશે ત્યારેજ મદાજન મડગનુ મર્પ ઉત્તમ રીત પાર પડશે અધિકારીઓની સુટણી પણ પોતા સુદરથોની ધવી જોઇએ બર્કે (Burke) એ* મથળે કહે છે કે કેષ્કપિલુ સમાજની હલતિ તેના કેમવાવવા સગમરી અને ઉત્તમ ચારિત્ર બગરાળા ગુદરથા ઉપ આધાર રાખે છે તેઓનુ ઇતન આદર્શ શુદ્ધ અને ના-પ ગુદરથો મારે પડે લેરા લાવ* હોવુ જોઇએ* બમ્ના આ શબ્દો ખાનમા ઘઈ મ્મીટીમા ઉત્તમ ચરિત્રવાળા ગુદરથોનીજ નુગ્ગા ધવી જોઇએ નહી તો મ્મીગીના સજાસદો પાસેથી નાતિની ઉત્તતિની આપણે જે આશા ગખીએ તે વ્યર્થ છે માન પાન તથા પમાપમીને ાલુએ મુકી જે આગેવાન ગુદરથો મદાજનના દરેક કાર્પમા વગર તેમજે તન મન અને ધનનો ગાજ આપે એવાઓનેજ અધિકારીઓ નીમવા એ નાતિની પ્રમતિ અર્થે અવગર છે જે ગુદરથો મ્મીગીમા અધિકારીઓ અને સજાસદો હાવા છતા જાનોજ કોષ્ક મદાજનમા અથવા મ્મીટીમા આવે છે તેવાઓએ પોતે સમજુ મર્ધ પોતાની જગ્યાનો વાજ અન્ય ઉત્સાહી વર્ગને આપશે તો મદાજન મડગનુ માવ પડે દરજે ઉત્તમ થશે એમ અમાર માનવુ છે દશા એસવાગ અથવા આપખુી સમસ્ત મ્મકી જૈન કામમા જે કોડખજુ આવેવાન ખાનદાન શીમત અને મોખાદાર-પગ્નદાર સદ્ગુદરથ હોય તા તે મર નિસાનજ ત્રીમજી નાઇટ છે અમો મોક્ષ મ્મીએ છીએ કે મદા જનની વચામ-પ્રમુખપદ જેમ નિસાનજને આપરામા આવે તો મ્મકી દશા એસવાગ મદાજનની ઉત્તતિ થરાન ધીમકુવ વખત રામકે નહી નાતિના મોટરીની સુટણી પણ અગ્રજ જગ્યાન્યા પ્રમાણે કોઈ ઉત્તમ ચરિત્રવાન અનુભવી અને કેમવાવરા જે સદ્ગુદરથોની ધવી જોઇએ અમારી દ્રષ્ટિએ તમા બ સ ગુદરથ શ્રીયુત્ લખમરી હીરજ મેશોગી, બી એ, એનએસ ની, તથા શ્રીયુત્ હીરજ નતજ મપારી પડે જે ન્યાર મદાજનની નુદરથાપ* મ્મીગીના પ્રમુખ તરીકેની અમારી દ્રષ્ટિ શ્રીયુત્ ખીમજ હીરજ કાયાળી, જે પી ઉપર રડે છે અમો આશા રાખીએ છીએ કે સુટણી મરવા માટે નીમાવવી સગા મ્મીટી તથા વ્યવથાપ* મ્મીગી લેમજ સમજન મદાજન અમાન મતને મળતા ર્ક ઉત્તમ પ્રકારની યુગ્મી કરી પોતાની ગાહોરી દેખા શે

* મદાજન સબધીની વિશેષ ઉપચોની ઉત્તમ દર્શાવ વાવવી દોમ તે આ માસિકના પહેલા નકમા શ્રીયુત્ ખીમજ હીરજ કાયાળી જે પી ત્રી પ્રજલ રખેલુ સવાણ રવળ* વાવવા પાસ જવામજુ દરવામા આવે છે

આ વર્ષે મુનશની યુનીવર્સિટીની પરિક્ષાઓમાં પસાર થયેલા વિદ્યાર્થીઓને અભિનંદન આપતાં સ્ત્રમેને બહુજ દુર્લભ ઉત્પન્ન થાય છે. આપણી કોમ ઉચ્ચ કેળવણીમાં બહુજ પછાત છે એ બાબી કોઈપણ સહુદયી જાણે બંધુને યુનીવર્સિટીની દ્વારા વર્ષની પરિક્ષાઓમાં પસાર થયેલા આપણા વિદ્યાર્થીઓને અભિનંદન.

કોમ (દસા, વીસા અને મુનર) જે ૩૦ હજારની ઉપર વરતી ધરાવે છે તે કોમમાં માત્ર ૧૦ થી ૧૨ જ એન્ટ્યુએટા હોય, એ બીના કોમના ચાલકો વાસ્તે શરમ પમાડે એવી છે. જે કોમ બજા, નાચ, દીપાર્દી અને ફેશન વિગેરે બાબતોમાં જાણીતું પાણી કરી નાખે છે તે કોમમાં ઉચ્ચ કેળવણી તરફ આતું દુર્લભ અપાતુ જોઈ અમારા શોકની સીમા રહેતી નથી.

જો. તંત્રી.

દેવી અવાજ.

કોઈના લેખમાં અંગૂઠા જઈ, કોઈની લાગવગથી દોરાઈ જઈ, કોઈના જથાના જોરે જકડાઈ જઈ, સ્વાર્થ ભુદ્ધિએ અંધ યઈ, અન્યાય ન કરજો. ન્યાતમાં સર્વ સમાન છે-પછી ભલે તે તવંજર હોય કે ગરીબ હોય, લાણેલો હોય કે અણણ હોય, જથાવાળો હોય કે એકલવાયો હોય, ભુમે પાટી બીવશવનાથ હોય કે શાન્તિ પકડી મૂંગો રહેનારો હોય, ન્યાતનો પટેલ હોય કે આધારણુ બહિત હોય, ગમે તે હોય તો પણ સર્વને સ્પર્શ કાયદો એકજ હોવો જોઈએ. જુદા જુદા કાયદા ન હોવા જોઈએ. સમતાનું મૂત્ર ભુલજુ ન જોઈએ. ન્યાય તોળજો, ન્યાયભુદ્ધિએ વર્તજો અને અન્યાય ચતો અટકાવજો. આથી તમે સદા મિજબી થશો, તમારી કીર્તિ ઉજળજ થશે અને તમારું નામ શાન્તિ જગોના હૃદય પટપર સદા સોનેરી અક્ષરે કોતરાઈ રહેશે. ન્યાયથી જીવાનો, વર્તવાનો અને બોલવાનો તમારો ધર્મ એજ તમારું શુદ્ધન-મૂત્ર છે.

આ દેશનું વિદ્યાર્થી જીવન.

(લેખક -રા. સખમશી હીન્દુ મેસેરી, બી. એ., એલ એલ બી.)

અહીં એક પ્રતિષ્ઠિત જૈન બોડીંગમાં વિદ્યાર્થીઓનું એક જીવન સમેતન થયું છે, એવા સમાચાર પણ દીવસથી સાંભળવામાં આવતા હતા નિયમિત દીવસે સમેતનના કાર્યક્રમનો તથા તે સાથે આમત્રણનો એક પત્ર મને પ્રાપ્ત થયો હતો તથા મારા મિત્ર મી. શાંતિનાથ આચાર્યશ્રીના રજા લઈ સમેતન જોવાની ઇચ્છાથી ગામમાં બેઠા સમેતન અથવા મેધર્મીંગને હજી એક માર્ગની વાત હતી લગભગ બે વાગ્યાનો સમય થયો હતો.

હું તથા મારા મિત્ર મી. શાંતિનાથ 'જુના જમાનાના' મજાણાંએ છીએ અને એ જુના જમાનાની ઉપાધિ અમારી રાજ્ય પ્રણીતી સ્વીકારી નથી તેમજ વસ્તુતઃ અમે છેલ્લા જુના પુગણા વિચારમાં બેઠા છીએ અને જે કાંઈ જુનું તેજ સાર એવો દુરામિદ ધરાવીએ છીએ તેમ પણ નથી જતા અમારી પામે આવતા નરશિક્ષિત મુલકોએ અમારી દલીલ સાંભળના વિનાજ અમને એ પદવી આપી દીધી છે અન્યતઃ અમે જે વખતે અમેજી અભ્યાસ કરતા તે વખતે આવા બોડીંગ અને હોસ્ટેલ જેવા સાધનોની જાણ નહોતી પુસ્તકો તથા ફરનીય રનો આટલો બધો આડઅર ન હોતો અમારા ગિર્જા પછી એટલા બધા મુદ્દેલા ન હોતા, જતા ગામડાના એક મુજી મીડન સ્કુલના માસ્તરના સાય નીચે જે કેળવણી અમે પ્રાપ્ત કરી છે અમારા માતૃપિતાના સ્નેહપૂર્ણ આશ્રય તથા જે ભાગ્યવુટ્તુ અમરજી તથા મશિન વરેગેનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું છે, તેમજ કોડીઆના દીવા આગળ પાથરેલી એક જાળમાં ઉપર બેસી નાના ભાઈ બહેનોને રમાડતા રમાડતા જે કાંઈ મસ્ત કર્યું છે તે છેલ્લી કાંઠા જોગ તો નથી જ અમને પણ અમરજી કેળવણીનો વા લાગે છે અમે પણ મીડન તથા સ્પેન્સર જેવાના અથો વાસ્તી મનન કરી શકીએ છીએ માત્ર અમે જે વખતે વિદ્યાભ્યાસ કરતા તે વખતે અમારે અનેક પ્રકારની મશ્કેલીઓ સહન કરવી પડતી-ચોમાસાના દિવસમાં અમારે નિશાળમાં અપરાધથી પાણી પડતું ત્યારે અમારે લપાળને એક ખુલ્લે મેસી રહેતું પડતું ઉનાગામાં પરસેવાના બેળ વનતા હોય જતા ઉપરથી પાણી બેચાળ એવા સાધનો નહોતા થોડા પુસ્તકોના અમારે એક ચોપડીનો બે-ત્રણ વિદ્યાર્થીએ ખુશીથી ઉપોગ કરી શકતા મશ્કેલીમાં વિદ્યાભ્યાસ કરવો અને નવાં જમાનાના

અધ્યાત્મિક અને આત્મિક વિદ્યાર્થી છત્ર

(સર્વે દેશ સ્વામીન)

મી. શાંતિલાલ મારી' બાવનાઓથી પરિચિત હતા. તેમની 'પામે ડુ' કોઈપણ પ્રકારનો વાગાડાંબર ક્યાં વિનાશ મારે હલકા ખાલી કરતો. અમે પ્રગ્નકીય જીવન, પ્રગ્નકીય જિમ્નિ તથા પ્રગ્નકીય જાગૃતિ વિશે અનેકવાર ચર્ચાઓ કરી હતી તેથી તેમને મારા બોલવામાં સમજાવવાનું પડે એવું કશું ન હોતું. તેઓ મારે તે તમા વિષય સારી રીતે ચર્ચા શકત એટલું જ નહીં પણ મારા વિચારોમાં ડું ક્યાં કેવી રીતે હેતુશક્તિ હું તે પણ તેઓ ઐતિહાસિક દ્રષ્ટીએ બતાવી શકે. પરંતુ સંમેલનનો વખત યદ્ય જવાથી તેમણે માન ધારણ કર્યું. સંમેલનમાં જતાં જતાં તેમણે મારાં એટલું કહ્યું કે—“ એ બધી વાતોને એક બાજુએ રહેવા દઈ વર્તમાનકાળના વિદ્યાર્થીઓ જે પ્રકારની સાધના કરી રહ્યા છે તે સાધનાને આપણે વખતુત્ સાધના અથવા તપશ્ચર્યા કહી શકીએ કે કેમ એજ મારે જાણવાનું છે. એ સાધનાને ભારતવર્ષની જામનિ સાથે સંબંધ છે કે નહીં તે તો કોઈ બીજે પ્રસંગે વિચારીશું.”

અમે ગંધરીગના મેળાવડામાં આવ્યા ત્યાં અનેક પ્રકારનાં દુઓ અમારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યાં. રમખૂમિ ઉપર ઉતરેલા વિદ્યાર્થીઓ જે અંગ્રેજી ગુજરાતી તથા સંસ્કૃત ભાષાઓ કલ્પ કરી લાવ્યા હતા તે તેમણે બહુ દાવસાવ અને આવેશપૂર્વક રજૂ કર્યાં તેમના ભાષણો સંવાદો અને સંગીતના આત્મપોષી પ્રેક્ષકોને બહુ આનંદ થયો. ગંધરીગનું કામ સમાપ્ત થયેથી એક આગેવાન વિદ્યાર્થીએ પ્રેક્ષકોને આભાર માન્યો તેમજ બોર્ડિંગને ઉદાર આશ્રય આપનાર શ્રીમત ધનિકાનાં નામોનો ઉલ્લેખ કરી તેમને અભિનંદન અર્પ્યું. ન્યાયપત્રી બીજા પણ કેટલાંક ભાષણો થયાં અને તેમાં વિદ્યાર્થીઓને હજી આ બોર્ડિંગમાં કેટલા કેટલા પ્રકારની અગવડનાઓ વેઠવી પડે છે, કેટલા વિદ્યાર્થીઓની અરજીઓ ફક્ત અમારે પાત્રી વાળતી પડે છે છતાંદિ બાબતો ઉપર વિવેચનો થયાં. આ વિવેચનોની માગ મગજ ઉપર કંઈક જૂનીજ અસર થઈ. મને ભારતવર્ષનું વિદ્યાર્થીજીવન વાદ આવ્યું. યુરોપ અને અમેરિકાના વિદ્યાર્થીઓનાં પુસ્તકોમાં વર્ણિત જીવનો સ્મરણમાં આવ્યાં વિદ્યાર્થી જીવનની વર્તમાન વિગિવતા સ્પષ્ટરૂપે પ્રત્યક્ષ થઈ. મી. શાંતિલાલે ઘેર ગયા પછી એજ વિષય ચર્ચવાનું મને કહી રાખ્યું હતું તેથી હલકા ઉભરો ખાલી કરવાનો તુરંતજમા સુયોગ મળવાનો છે એમ ધારી શાંત થયો.

ઘેર જતાવિતજ મી. શાંતિલાલે પ્રશ્ન કર્યો કે “આ દેશનો વિદ્યાર્થીવર્ગ જે પ્રકારે વિદ્યાર્થી-જીવન ગુજારે છે તેને આપણે ક્યાંલુકર માની શકીએ કે કેમ?” મેં મારી ખુરશી ખેંચનાં કમું કે એ વિષય ઉપર બહુ વિસ્તારથી બોલી શકાય તેમ છે. દરદારનું ચરકુળ કે સત્યાગ્રહાશ્રમ જેવી સંસ્થાઓને બાદ કરતાં ભારતવર્ષમાં વિદ્યાર્થી-જીવન છે કે નહીં તેનીજ મને તો શંકા છે. આપણે આપણા વિદ્યાર્થીઓને તદ્દન વેરાગી કે કોઈપણ જાતની કામગીરાસના વગરના મગ્ન ફકીર કે યોગી બનાવવા જોઈએ એમ ડું કહેતો નથી. તેમજ વિદ્યાર્થીઓએ એક જોડખાનાતા ફેદી જેવી કષ્ટમય કે પરાધીન જીંદગી ગુજારતાં શીખવું જોઈએ એમ પણ મારો કહેવાનો ઉદ્દેશ નથી. રસ વગરનું જીવન નકામું છે. જીવનમાં રસજ મળતો બંધ થાય તો વર્તમાનકાળના વિદ્યાર્થીઓ પોતાના દેશનું સુખ ઉજવણ કરી શકે નહીં. પુરૂષદીન અને પરાવક્ષણી જીવન પણ આત્મહત્યા કરવા સિવાય બીજું કશું આપી શકે નહીં. વિદ્યાર્થીજીવનમાં જે સાધના તપશ્ચર્યા કે ક્રિદિજીવન ન હોય તો તે જીવનને વિદ્યાર્થીજીવન કહેવું એ

તો શબ્દનો જ દુરુપયોગ કરવા બરાબર છે. આપણા દેશનું આવીન વિદ્યાર્થીજીવન યાદ કરે. સદામાં અને કૃષ્ણ એ બન્નેને ગુરુ માત્ર પુત્ર તરીકે જ પાળતા હતા. મસગોપાત તેમને જંગલમાં લોડાં કાપવા પણ મોકલતા હતા ગુરુ સાદિપતીની દ્રષ્ટિએ રાજકુમાર કૃષ્ણ અને સદામાં એક વિષયરૂપે જ પ્રતીતમાન થતા હતા. શિષ્યોને શી વગેરે કંઈ આપવું પડતું નહોતું. ગુરુ અને ગુરુપત્ની સાથે વિધ્યાર્થીઓ વસ્તીગૃહોથી બહુ દુર આવેલા રમણીય પ્રદેશમાં રહેતા. ત્યાં તેમને મૃષ્ટિ સૌંદર્ય નીરખવાના અને વિવિધ પદ્મપખીઓનાં જીવનો અનુભવવાના અનેક પ્રસંગો પ્રાપ્ત થતા. અલખત આપણા વિધ્યાર્થીઓને એક પ્રકારનું કઠોર જીવન ગુમ્ફરનું પડતું હતું પણ તેને શુદ્ધ જીવન કહેવાની જૂલ કરવી નોંધતી નથી. સંયમમાં કઠોરતાની પગલે પગલે જરૂર પડે છે, અને બધા સંયમ નથી ત્યાં રસ હોય શકતો નથી. એક દારૂડીયો તથા ભાંગીનાર સંયમ રાખી શકતો નથી તેથી મનુષ્યજીવનનો રસ લઈ શકતો નથી. એ વિષય ઉપર બોલવાજનતાં વિષયાંતર થઈ જાય તેમ છે તેથી સંયમ અને રસ વિષે આપણે ખીજે કાંઈ પ્રસંગે ગૈર્યો કરીશું. મારી કહેવાની મતલબ એટલી જ છે કે વિદ્યાર્થી અવસ્થા કે જે મનુષ્ય જીવનના બીજરવરૂપ છે તે અવસ્થામાં સૌંદર્ય, મોહ, રસારવાદન તથા સહનરીક્ષતા પ્રાપ્ત ન થાય તો તે જીવન સંપૂર્ણ અરે સાચક થઈ શકતું નથી.”

મારા મિત્ર વચમાં જ બોલી ઉઠ્યા કે:—એક ઉન્નત વ્યક્તિ બોલતાં બોલતાં મગજની સમતોલનતા જેવી રીતે શુભાવી એમ છે તેવી રીતે તમને પણ ભારતવર્ષ પ્રત્યેની અધશ્રદ્ધા વર્તમાન વિધ્યાર્થીજીવનનું મહત્વ આંકવામાં જુલ કરાવતી હોય એમ મને લાગે છે. જો કષ્ટમર્ષ, કઠોર અને તપશ્રધ્ધામય જીવનથી જ વિદ્યાર્થીજીવન સુધરતું હોત તો યુરોપ કે અમેરીકા જેવા દેશો, ઍક્સટન જેવા પ્રધાનો, એડીસન જેવા શોધકો અને શેક્ષ્પીયર જેવા રસિકો ઉત્પન્ન કરી શકત નહી. પૂર્વકાળનું ભારત જ યથાર્થ મનુષ્યો ઉત્પન્ન કરી શકતું અને કરી શકે એ માન્યતા તો હવે ખદલાવી નોંધએ. ગુપ્તસંગવડની મધ્યમાં રહી નિશ્ચિંતપણે વિદ્યાર્થી જે પ્રકારે માનસિક શક્તિઓને કેળવી શકે તે પ્રકારે મુક્કેલીઓની સામે નિરતર યુધ્ધ કરનાર, કઠોર પરિશ્રમથી વિધ્યાર્થી પોતાની સમગ્ર શક્તિઓને ખાલવી શકે નહીં. મને મી. શાંતીલાલના આ વિચારો સાંભળી આશ્ચર્ય થયું નહીં હારણ કે ઘણીવાર તેઓ માત્ર મારા વિચારો જાણવાની ઇચ્છાથી જ એવી અર્થો ઉપરિચિત કરતા.

મેં કહ્યું:—“સ ગવડતા એ વસ્તુતઃ નુકસાન કરતા નથી. પણ મ્હોટ લાગે સગવડતાનો જે દુરુપયોગ કરવામાં આવે છે તે જ નુકસાન કરે છે. મુસાફરીના સાધનો વધ્યાં અને તેની સાથે સગવડતા પણ વધી પરંતુ એ સગવડતાનો કેવો દુરુપયોગ કરવામાં આવે છે! માત્ર નજીવાં બ્રહ્માના કાઠી મુસાફરો શું નહીં ઇન્જીવાજોગ ખર્ચ નથી કરતા? વિલાયતમાં ગીલોની સંખ્યા વધી ગઈ તેની સાથે સગવડતા પણ વધી. પરંતુ મીઝાને લીધે મલ્લુર વર્ષ કેપી કદંગી સ્થિતિમાં આવી પડ્યો છે? સગવડતાની સાથે જો સામંજસ સાચવવામાં આવે તો જ એ સગવડતા ઉપયોગી થઈ પડે છે. અબ્બાસના સળધમાં પણ એજ નિયમ લાગ્ય પડે છે. પુસ્તકોનાં સાધનો વધવાથી વિદ્યાર્થીઓની માનસિક શક્તિ વધી છે એમ શું કહી શકાશે? વિદ્યાલયોની શુદ્ધિ થઈ તેની સાથે ચરસવતી દેવીની કૃપાની શુદ્ધિ થઈ એમ

શું કહી શકાશે? ઉપનિષદમાં એક એવો મંત્ર છે કે “કલ્યાણુકર પ્રભુને નમસ્કાર હો અને સુખકર પ્રભુને પણ નમસ્કાર હો.” આપણે સૌ કેઈ સુખકરને તો નમસ્કારકરી શકીએ છીએ પણ કલ્યાણુકર પ્રભુને નમસ્કાર કરી શકતા નથી અર્થાત્ કલ્યાણુનો માર્ગ કાલિ છે સુખનો માર્ગ સરળ છે. આપણે ધારીએ તો જન્મથી લઇને તે મૃત્યુ પર્વત હાથ-પગ હસાવ્યા સિવાય ખીજાનામા સુખેથી પણ રહી શકીએ. અનેક ઠોકરો ખાધા પછી જે આજ્ઞાતા આવડે છે, હાથ પગનો ઉપયોગ કરતાં આવડે છે તે ઠોકરો અને શીક્ષાએને દૂર કરી શકીએ, અને એ રીતે જન્મથીજ સુખમાં રહી શકીએ. પરંતુ શું આપણે તે રીતે આપણું કલ્યાણુ કરી શકીએ? જે આપણે આવતા શીખવું હોય તો માત્ર માતૃપિતાની કેડ ઉપર ખેંચી રહેવાથી શીખી શકીએ નહીં. એ શીક્ષણ પ્રાપ્ત કરતાં ઠોકરો ખાવી જોઇએ, પાચ-પચીસ વખત પછાડવું પણ જોઇએ અને એ રીતે આપણે આપણું કલ્યાણુ સાધવું જોઇએ જે વિદ્યાર્થી જીવનમાં માત્ર સુખ જ છે અને કોરતા કે કષ્ટ જેવું કષ્ટ જ નથી તે જીવન કલ્યાણુકર યર્થ શક્ય નથી. વિદ્યાર્થીજીવન તપસ્વામય-સાધનમય હોવું જોઇએ, તેમાં ભોગ-વિલાસ કે વાસનાને સ્થાન નથી.

કોરતામય જીવન એ માત્ર ભારતવર્ષની જ વસ્તુ છે એમ માની લેવાની જુલુ કરવી જોઇતી નથી ભારતવર્ષનું સત્ય જો માત્ર ભારતવર્ષને મારેજ હોય તો તે સત્ય નથી. જે પ્રકાશ માત્ર ઓરડીને જ અજવાળી શકે તે પ્રકાશને સૂર્યનો પ્રકાશ કહી શકાય નહીં. સત્યને અને પ્રકાશને કોઇપણ જાતની સીમા કે બંધન હોતું નથી તમે અમેરિકામાં જઈને જોશો તો જણાશે કે ત્યાંના વિદ્યાર્થીઓ અભ્યાસની સાથે પોતાની આજીવિકા ચલાવવા ન્યુસપેપરો વેચવાનો ધંધો ઉત્સાહથી કરે છે, બનીચાઓમાં અને ખેતરોમાં જઈ મજૂરી કરતા પણ અચકાતા નથી, એટલું જ નહીં પણ વિવિધ દેશના રમણીય સ્થાનોનું અવલોકન કરવાને માત્ર નજીવી રકમ પોતાની પાસે રાખી એક સાધુની માફક ખજાર નીકળી પડે છે. તેઓ વિદ્યાર્થી જીવનમાં અનેક પ્રકારનાં કષ્ટો સહન કરે છે. માત્ર માનસિક શક્તિઓ ખીલવવી એવા સક્રિય ઉદ્દેશથી નહીં પણ શારીરિક, માનસિક અને કાર્યકારી, શક્તિઓને ખીલવવાના વિશાળ ઉદ્દેશથી પોતાનું દૈનિક જીવન નિર્ભરે છે. તેઓમાં આશાનો, ઉત્સાહનો, સહનશીલતાનો, પરિશ્રમપ્રિયતાનો જીવંત પ્રયત્ન જેવો વહેતો હોય છે. આપણા ભારતવર્ષના વિદ્યાર્થીઓનું જીવન તેથી છેક જુદું જ દિશામાં વહેતું હોય એમ તમને નથી લાગતું? તેમના મુખ ઉપર ઉત્સાહ નથી, આશા નથી, ચૈતન્ય નથી, માત્ર પરીક્ષા પાસ કરવી અને ગમે તે પ્રકારે એકાદ નોકરી સ્વીકારી અમૂલ્ય માનવજીવનને સાર્થક કરવું એ સિવાય વિશેષ મહત્વાકાંક્ષા પ્રતીત થતી નથી. તમે ઍક્સટન જેવા જે મહાપુરુષોનાં દ્રષ્ટાંતો આગળ ધરાવો તે દ્રષ્ટાંતોમાં પણ સાધનો અને પરિશ્રમપ્રિયતા સિવાય ખીજું શું છે? તેમણે દરેક કલ્યાણુકર પ્રભુનેજ નમસ્કાર કરવાની ટેવ પાડી હતી. અર્થાત મુશ્કેલીઓની મધ્યમાં રહી પોતાનું વીર્ય કેવી રીતે સ્ફુરાવવું અને એ રીતે કેવા પ્રકારે પોતાનું કલ્યાણુ સાધવું એ વાત તેઓ બરાબર સમજતા હતા અને તેથી જ આજે તેઓ પોતાનું યશસ્વી નામ જગત ના ઇતિહાસમાં ચિરસ્થાયી કરી ગયા છે.

માત્ર સુખ કે સગવડમાં રહેવાથી જ મનુષ્ય આગળ વધી શકે છે એ માન્યતા સ્વીકારવાયોગ્ય નથી. એક શ્રીમંત વંશમાં-જન્મેલ શિશુને તેની આપાદારા પરિચક્ષિત

ધતી એક નામક ગાડીમાં બેઠેલો તમે ઘણીવાર જોયો હશે. તેના સુખનાં સાધનોની વિચિત્રતા જોઈ તમે ઘડીવાર દિગ્મુદ્ધ થઈ ગયા હશો. પરંતુ એ સાધનો મનુષ્યત્વ ખીલવવામાં સહાય કરે છે એમ ભાગ્યેજ સિધ્ધ કરી શકશો. વસ્તુતઃ અસતોષ અને અગવડતા એજ પ્રગતિને જીતે. આપનાર મુખ્ય શક્તિ છે. સુખ અને સગવડ એ વસ્તુતઃ પ્રગતિના અંતરાયો છે. કારણ કે અનેકવાર તેનો નહીં ઈચ્છ્યા જોગ રીતે દુરુપયોગ થાય છે એ વાત હું તમને આગળ જ કહી ગયો છું. મુખ-સ્વચ્છ રહેનાર વર્તમાન વિદ્યાર્થી વર્ગમાં ભાગ્યે જ એવો કેઈ વિદ્યાર્થી હશે કે જે પોતાના હિતની ખાતર સમસ્ત કલ્યાણની ખાતર થોડું પણ કષ્ટ સ્વીકારી શકે. સેવાધર્મની ભાવના આજકાલ આ દેશમાં વંદુ અને વધુ બળવાન થતી જાય છે અને વિશેષ કરીને એ ભાવના વિદ્યાર્થીવર્ગમાં વિશેષ પ્રમાણમાં જોવામાં આવે છે. પરંતુ તેને માટે જે સાધનો અને તપશ્ચર્યા વિદ્યાર્થીઓએ સ્વીકારવી જોઈએ તે સ્વીકારવામાં આવતી નથી. આપણા વિદ્યાર્થીઓ મહત્વાકાંક્ષાના સ્વરૂપને સમજી શકે છે તેની હું ના પાડતો નથી પણ તેને માટે કેવી સામગ્રી તૈયાર રાખવી જોઈએ તે તેમના હૃદયમાં હજી યથાયોગ્યભાવે ઉતર્યું નથી. વિદ્યાર્થી જીવનમાં ધાર્મિક અંગે દાખલ થવા જોઈએ એવી એક ફરીયાદ આપણે નિત્ય સાંભળીએ છીએ.

પણ “મનુષ્યત્વ” ખીલવવા સિવાય બીજો કેઈ ઉપાય ધર્મ હોય એમ હું માનતો નથી, અને એ “મનુષ્યત્વ”ની ખીલવણી સિવાય વર્તમાનકાળનો વિદ્યાર્થીવર્ગ દેશનું, શાતીનું કે સમાજનું મુખ ઉજળવી કરી શકે એવી આશા પણ હું રાખતો નથી.”

મારા મિત્ર મી. શાંતિલાલ હવે કંટાળી ગયા હોય તેમ મને જણાયું, કારણ કે વખત પણ પહોં થઈ ગયો હોતો. મેં મી. શાંતિલાલની ક્ષમા માગી મારું ખોલવું સમાપ્ત કર્યું. મી. શાંતિલાલે જતી વખતે કહ્યું કે “મનુષ્યત્વ” કેને કહેવું અને “મનુષ્યત્વની

ખીલવણી એ જ ધર્મ” એમ જે તમે કહો છો તે હજી મારાથી સમજાવું નથી. તેની સાથે રસને અને કંટોરતાને શું સંબંધ છે એ પણ સમજાવું બાકી રહે છે. બીજો કેઈ પ્રસંગે એ વિષય ચર્ચાઈ. વિદ્યાર્થી જીવનમાં સાધનાને અને તપસ્વીતાને સ્થાન હોવું જોઈએ એટલું તો હું પણ સ્વીકારું છું. સરસ્વતી દેવીની મધુસૂત્રનવાળી મૂર્તિજ એ વાત સમજાવે છે.

પિતાની સંપત્તિ અને સન્તતિ.

(રા બી. એન. મહીશેરી.)

In Thy will is our peace —Dante.

નવ હૃદયના ઉચ્ચ અભિનાસે રહે, સંજ્ઞા પૂજનતા અને મહાન ગણુતા, મહા પુ પેના વિશાળિક આદેશનો વડે ઉત્પત્તિ પામેના ધર્મ મતોની તુનના કરન વિશ્વના નમામ પ્રાણી માત્ર પ્રત્યે “દયા અને ક્ષમા” ની પવિત્ર ભાવનાનું નિર્મળ પ્રસાદથી વિભુષીત કરનાર મત સર્વોપરી મનનીય અને વહનીય યજ્ઞ રાકે એ નિર્દિશદ છે મહાત્મા કાઇરેટના નિચારે નિશ્ચકતા માત્ર મનુષ્ય જીવનની રક્ષા અને મનુષ્ય પ્રેમની પરિસીમા પ્રદિમ થાય છે “Mercy to thy neighbours” એ મહા વાક્યમાજ એમની મતે ભાવના પૂર્ણ થાય છે વળી ધર્મવીર પેગમ્બરના પવિત્ર ફરમાનોતુ પ્રતિપાદન કરતા સ્વધર્મો બાનુભાવ પ્રગટાવતી માનવ વ્યક્તિઓને જ સ્વાતુ એ સત્કાર્ય મનાતુ પ્રત્યક્ષ થાય છે તેમજ વિશ્વના અન્ય ધર્મમતોતુ નિરીક્ષણ કરતા “દયા અને ક્ષમા” ની પવિત્ર ભાવના કેવળ સુચિત ભાવેજ વિરમેવી જણાય છે જ્યારે કર્મવીર શ્રી મહાવીર ના વતન અને વિચારો ઘોષણા કેવળ “દયા અને ક્ષમા” માજ તદાકર યથેરી આપણને પ્રત્યક્ષ શાત થાય છે એઓશ્રીના પવિત્ર પ્રેમાજ હૃદયમાથી સર્વદા, સમસ્ત વિશ્વના સર્વ જીવાત્માઓને શાન્તિ આપવા ‘દયા અને ક્ષમા’ ની શાન્તિકર ધારા અખડ ભાવે બહેલીજ હતી એઓશ્રી દયામય-પ્રેમમય જીવન પ્રાણી માત્રના કદમાણુ અર્થેજ સરળચતુ હતુ જીવન રક્ષાએ એઓશ્રીની જીવન દિક્ષા હતી ક્ષમા વીરસ્વ મૂળજ એ સૂત્ર એઓશ્રીના પ્રેમમય મનોરાજ્ય સામાજ્યનેતો દિગ્વિજય કેવળ પ્રાણી રક્ષામાજ સમાધો હતો, સારાસ કે શ્રી મહાવીર દયાનીજ પવિત્ર મુર્તિ હતી, અને એવા પવિત્ર, દયાળુ, ક્ષમા ધારી, પ્રેમાગ પિતાના આપણે (જેનો પુત્રો કહેતાછએ એ ખરેખર આપણા મહાભાગ્યનીજ મીમા છે શ્રી વીર સમાન થવુ રે રહયુ, પણ શ્રી વીરના પુત્ર તરીકે આગખાવવુ એ પણ સદ્ભાગ્ય છે, અને તે સદ્ભાગ આપણને (જેનોતે) પ્રાપ્ત થયુ છે.

વિજ્ઞાપિત.

સુર મહાશય,

પ્રભુ કૃપાથી અને આપ ગન્ધુચોના ઉત્સાહ અને સહાયથી આજે અમે
 ૨૦૬૧ "કચ્છી જૈન મિત્ર" માસિક બહાર પાડવા શક્તિમાન થયા છીએ. કે જેને
 મધ્યમ અંક આ સાથે આપના કર કમળમાં રજુ કર્યો છે. આપ જોશો કે આપ
 છુને મત અને ધર્મના હોદ વગર સામાજિક, નૈતિક, વ્યવહારીક, ઐતિહાસીક,
 ઔદ્યોગીક અને સંસારિક વિષયોને સ્વતંત્ર-સત્યપક્ષે અનુલવી લેખકોના હાથે
 ચર્ચવા આવા સચિત્ર માસિકની ખાસ જરૂર હતી કે જે આજે અમારા માનવતા
 સહાયકોની મદદથી પાર પડી છે. છતાંબા અમારે સ્પષ્ટ જણાવવાનું જોઈએ કે
 આ અમારા કાર્યના વિકાસને આધાર આપ સુર ગન્ધુચો ઉપર છે. તો આશા
 છે કે આપ આ માસિકનું અવલોકન કરી તેના ઉપયોગી પણા માટે આપના
 પત્રમાં યોગ્ય અભિપ્રાય લખવા કૃપા કરશે. અને અવાર નવાર આપના
 સ્વતંત્ર-સત્ય વિચારો લેખદ્વારાથી લખી મોકલતા રહેશે.

પુનઃ જણાવવા રજા લઈએ છીએ કે આપના પ્રસિદ્ધ ^{પ્રત્યક્ષ} માસિક માં આ મા-
 સિક માટે પહેલી તકે યોગ્ય લખવાની કૃપા કરશે. અને તે માટે જે અંકમાં
 લખો તે અંક કૃપા કરી અમને મોકલશો તો ઉપકાર થશે.

વિશેષ જણાવવાનું કે જો આપને અનુકૂલ જણાય તો આપના પ્રસિદ્ધ
^{પ્રત્યક્ષ} માસિક ને આ માસિકના બદલામાં મોકલવા પ્રબંધ કરશે. અને જો તેમ
 આપ કરી શકો તો જણાવશો કે જેથી આપને આ માસિક નિયમીત મોકલવા
 વ્યવસ્થા કરીએ.

લી૦

ભવનીય,

જેઠાભાઈ દવણ નાગડા,
 ચી૦ વ્યવસ્થાપક.

શ્રી કચ્છી જૈન મિત્ર માસિક ઑફિસ,
 સમાજગર-માંડવી, મુંબઈ.
 તા. ૨૬-૧૧

૨૬/૧૧/૫૧

સકળ શાસ્ત્ર પારંગત સર્વ ગુણ સમન્ન પિતાના વિચાર અને વર્તનનું અનુકરણ કરવું સુપ્રેત્રાનોર્ધન છે. આપણે શ્રી મહાવીરના પુત્રો છીએ. અને શ્રી મહાવીરના પુત્રોની હાવીર થવામાંજ મોટાઈ છે. શ્રી મહાવીરના જીવનની પ્રતિક્ષા "શાલ્મલ વજ્ર તર્કે ત્રેપુ" એ મહા મંત્રમાંજ સમાઈ છે. અને તે મહા મંત્રની પવિત્ર લાવના આપણામાં જૈનોમાં) સદા સર્વદા વહવાજ કરે એજ આપણું ભૂપણ છે. આપણે સર્વ બધુએ ગએ. એકજ પિતાના પુત્રો છીએ. બેદાબેદની ઝેરીલી હવા આપણા નિવાસોથી સદાને તટે દુર થવી જોઈએ. સંપના મધુરા સુખકર સદગુણો આપણી રંગેરંગમાં પ્રવેશવા જોઈએ. મન્યોન્ય સહાય કરવાની સુશુદ્ધિ આપણામાં સત્વર પ્રગટવી જોઈએ આપણે શ્રી વીરના પુત્રો હોવાથી, એ વીર પિતાના વિચારો સમાન આપણા વિચારો થવા જોઈએ. ગેમના પવિત્ર વર્તનની શુભ નકલ આપણે કરવી જોઈએ. પિતા અને પુત્ર વચ્ચે વિગતો હી શકેજ નહીં. પિતાનો વારસો પુત્રને મળવોજ જોઈએ. અને તે મુજબ પિતાના સર્વ પ્રવિચારો, અને સદગુણો વારસો આપણને પવિત્ર સૂત્રો દ્વારા મળ્યો છે.

દ્વિજગીરી માત્ર એટલીજ છે કે આપણે તે વારસાનો પૂર્ણપણે અને સત્ય રીતે ઉપ-યોગ કરી શકતા નથી. આપણે સ્વાર્થ અને એકલપેટા બની ગયા છીએ. નદી તો સત્ય રીતે નિરીક્ષતા, પિતાની સંપત્તિમાં પિતાની સર્વ સન્તતિનો સરખો ભાગ છે. પિતાની સંપત્તિ એ સન્તતિના ઉદાર કાળે કામ લાગે એજ પિતાની પ્રજાતા છે. અને પિતાની પ્રજાતાના પ્રભાવનો પ્રસાર કરવો એ પુત્રોનો ધર્મ છે.

પિતાશ્રી મહાવીર સમભાવી, સમદ્રષ્ટિવાળા છે. આત્માની અધિચળતામાં લીન છે. મેઝેશ્રીએ સૃષ્ટિનો વ્યવહાર આપણા હસ્તમાં સોંપેલો છે. અને તે વ્યવહાર નિર્ભય પુદ્ધ ભાવે ચલાવવો એ આપણું કર્તવ્ય છે. સમયના પરિવર્તન સાથે વ્યવહારમાં પણ સ્વિચર્તન કરવું જોઈએ. કાર્યની દિશા સમયાધિન બનવી જોઈએ તદ્દપિ અમારી તર્કમાન દશા પ્રત્યે નિહાળતાં તેમાંનું લેશ પણ જણાતુ નથી.

આધુનિક સમયમાં પિતાના નામે, મંદીર પેઢીઓ દ્વારા, પિતાના અમુક પુત્રોના હસ્તે ચાલતો ધર્મનો વ્યાપાર આજ સેંકડો બેઠકે લાખો રૂપીઆ પ્રતિ ર્થે નરે કરે છે અને એ રીતે હાલ કરોડોની મિલકતો પ્રજાના જંઘરમાં-પિતાના ગળનામાં, દેવ દ્રવ્યની છાપ લઇને પડેલી છે.

ભારત વર્ષના અર્થસાક્ષીઓની ગણતરીમાં, હાલ દારિદ્રતાના આંકડા વિશેષ પ્રમાણમાં છિજોત્તર થાય છે. બિચારા સેંકડો રંક જીવાત્માઓ અન્ન પિનાદુઃખી થતા આપણી નજરે પડે છે. હજારો વીર પુત્રો ગરીબીના અસહ્ય દુઃખથી પીડીત થતા દુઃખી દરિદ્રી દશામાં પમાય છે. બિચારા બરબાર વગરના અનેક અનુબંધેલો સંજોગોની પ્રતિકુળતાથી અનેક શેમાળા ઉનાળાની હીમ અને ઉષ્ણતા પોતાનાં દુઃખી દેહપર ઝીલે છે. ન છુટકે સહન કરે છે. આજ આપણા સેંકડો બંધુઓ માત્ર પંદર કે વીસ રૂપરૂડીનીજ નોકરી અરે ગુલામીમાં પોતાની આખી જીંદગી વ્યતીત કરે છે. સવારના જીતે તે રાત્રીના આર વાગ્યા પર્વત ધોતીના બળદની માફક વૈતર કરતા ધસધાયા કરે છે. ભાડુતી પ્રિશી-

એનાં દલકાં ખાણું ખાવાં, ધર્મની ધર્મશાળાઓ અરે કેઈ ઓળખીતાની પેઢીએ કે મ્યુનિસિપાલિટીના જાહેર રસ્તાપર સ્તંભ, અને મંદીરમાં ન્હાવું એ દરા આજ સંકડો મનુષ્યો અનુભવે છે. બિચારા રંક લાચારો, લગ્ન કે કુટુંબનું સુખ તો સ્વપ્ન પશુ જોઈ શકતા નથી. ખરેખર એમના કરતાં તો કુતરાં, બિલાડાં પણ સારું જીવન ગાળતાં હશે. વારસ વર્ષની પાંત્રીસ કરોડની વસ્તીમાં આજ ત્રણ કરોડથી વધારે ભાગ કેવળ અજ્ઞાનિજ્ઞ દુઃખી થાય છે. ને ઉપરાંત ઉપર વર્ણવેલા તો જુદા. ધર્મ શ્રદ્ધાશુભારત વસિયો કેવળ કીર્તિની ઇન્જાએ લાખો રૂપીઆનો પુમાડો નજીક કામો પાછળ કરી નાખે છે. પરંતુ આ માનવ દેવો-આત્મ બંધુઓના ઉદ્ધાર માટે નિગાર માત્ર પણ કરતા નથી. આજ દેવ મંદીરોમાં, એ પિતાના ભંડારમાં કરોડો રૂપીઆ સડે છે. જ્યારે તેજ પિતાના સંકડો પુત્રો આજ અન્નવસ્ત્ર વિના ટળાયે છે. —બીચારાઓને મુઠીભર અનાજની પણ મારામાર છે.

આ વ્યવહાર, આ પૃથા, એ દયાળુ પિતાના કાર્યવાહક પુત્રોથી ચાલે છે. એ નવાં છની વાત છે. પિતાની સંપત્તિનાં સરખે હીસે ભાગીદાર પુત્રોમાંથી એક પુત્રને ત્યાં હીસા લહેર જ્યારે બીજાને ઘેર અન્નની મારામાર, એક ભાઈ ગજરવાર ત્યાં બીજા લાઘને રસ્તે ચાલતાં પણ અડચણ, એક બાઈ જ્યાં લાખોની સખાવતો કરે છે ત્યાં બીજા ભાઈ તે લાખો દાખ કરી લે છે—અરે! લીખ માગે છે. સમજો કે કેઈ એક માણસનો જ્યેષ્ઠ પુત્ર પોતાના પિતાના નામથી ધધો કરે અને તેમાં તે લાખો રૂપીઆ કમાય, એ અરસામાં એનો લઘુભ્રાતા અવનનિની પરિસીમજા માપતો હોય તો શું એ વરિસ લાઘને એ ધર્મ નથી કે એ પોતાના લઘુબંધવને પોતાના પિતાની સંપત્તિમાંથી સદાય કરે? અલબત્ત સદાય કરવી એ એનો પ્રશ્ન છે. અને જો તે તેમ ન કરે તો કૃત્તિ ગણાય છે. તો તે મુજબ આપણે વિચારીશું તો આપણને સ્પષ્ટ રીતે સમજાઈ આવશે કે દેવ મંદીરોમાં જમા થયેલી હજારોની મિલકતને દેવ દ્વ્યની ખપ મારી સંધરી રાખવી એ કેવળ વ્યવસ્થાપકોની જુઝારી છે. જે પિતાનું કિમતી જીવન દુનીયાના ભલા ખાતરજ કુરબાન હતું તે પિતાના નામની જડ સંપત્તિ-રૂપીઆ, શું તે દુનીયાના ભલા ખાતર કામ ન લાગે? નહીં નહીં એમ બનેજ કેમ? દયાળુ પિતાની પ્રેમાળ આરા સર્વને સુખી કરવાનીજ છે. એમની અંતર ઇન્જા સર્વનું શ્રેય કરવું એજ છે. અને તે ઇન્જાને આધિન થવું એજ આપણો ધર્મ છે. In Thy will is our peace એમની ઇન્જામાંજ આપણી શાન્તિ સમાઈ છે. એમની પવિત્ર ઇન્જાનું ઉલ્લંઘન કરનારા અત્યાજ છે.—મહા પાપના ભોક્તા છે.

ગરીબોનાં ગળાં રેસનાર, માનજીખ્યા રોકોને માંકડાની માફક નચાવનારા શ્રીમંત મદારીઓ, દેવદવ્ય રૂપે મનાતી દેવળોની લાખોની મિલકતો જેને જરૂર નથી તેવા પરદેશી-પરધર્મી, ખાતાઓમાં સાઠાત્રણથી ચાર ટકાનું વ્યાજ ઉપજાવવાને રોકે છે. ભાડું ઉપજાવવા નિમિત્તે બંધાયેલા મકાનોમાંથી બિચારા રંક લાચાર ગરીબો અને સહાયક દેશ ઉપયોગી ખાતાઓ પાસે પણ ભાડાની કિલિજ છુરી આઠથી દસ ટકાનું વ્યાજ ઉત્પન્ન કરે છે. શું, આજ જૈન સમાજની દયા છે? શું આજ ન્યાય થાય છે? શરમ બેઠક શરમ, દયાનો ઝુંડો ફરકવનાર જૈન સમાજ મુંગા પ્રાણીઓનાં રક્ષણાર્થે લાખોનાં ફંડ ભેગા કરી રોકે છે. પરંતુ માનવ જીવન ઉપધારાયે મનુષ્ય દેવના ભલા ખાતર કંઈ પણ કરી શકતી નથી. હજારો રૂપીઆ જીવદયા નિમિત્તે પ્રતિ વર્ષે ઉપરાય છે. પરંતુ મનુષ્ય

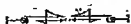
એ છવ જ નથી એ મુળ્ય એમાંથી પુટી કવડી પણ માણસ જાતના હુખનિવારણાએ ખર્ચવામાં આવતી નથી. દેવમંદીરોની હજારોની મીલકતો કાયદાની મારામારી પાછળ ફના થાય છે-શ્રી મહાવીરનાં પુત્રોમાં વૈર અને વીરોધ જગાડવામાં કામે લાગે છે. હજારોનું પાણી વિજેળીક બતીઓના અને વરંધાઓ પાછળ થાય છે અને સેંકડોનો ધુમાડો, પર્વોનાં પ્રભાવ મદિપ્તાર્થે થાય છે. પરંતુ નિરાધાર રંક પ્રાણીઓનાં ઉપચારો, કેળવણી પ્રચાર કરી સમાજ સુધારણાએ અને સત્ય ધર્મનાં પાલનારો એક પાછ પણ એમાંથી ખર્ચવામાં નથી આવતી. તે વખતે તો એને દેવદ્રવ્યની છાપથી શીલ કરી અધારમાંજ રાખવામાં આવે છે. અમોસ! જૈન સમાજ સહયથી કેટલી વિમુખ છે.

કદી જો જૈનમંદીરોની કરોડો બજે અબજોની મિલકતોથી એક જૈન એક સ્થાપવામાં આવે તો જૈન સમાજની વ્યાપારીક ઉન્નતિ કેટલી સરસ અને સુંદર થાય.

કોઇપણ દેશ વા સમાજની ઉન્નતિનાં કારણો તપાસશું તો આપણને સ્પષ્ટપણે વિદીત થશે કે વ્યાપારની ઉન્નતિ થતાંજ એઓની ઉન્નતિનું આરોહણ થયું છે. આપણા પ્રતાપિ રાજ્યકર્તા અંગ્રેજો અને કાર્ય કુશળ ગવર્નર્નાં દ્રષ્ટાન્ત સર્પેલું છે. તે પછી જૈનસમાજ શા માટે સ્વઉન્નતિનાં સાધનો હાથ ધરતી નથી હજારો રૂપિયા પ્રતિવર્ષ જૈનસમાજ વિદેશી બેંકોને બેંક ધરાવે છે. છતાં કોઈ પણ વીર એ સત્ કાર્યકરવાને કેમ જન્મતું નથી!

કોઇપણ દેશ વા સમાજની પ્રગતિનો મૂળ આધાર તેના નેતાઓ ઉપર અવલભેલો છે. અને સમાજના નેતાઓ સમાજ ને જ્યાં દોરવા વ્હાએ ત્યાં તે દોરી શકે છે જૈન સમાજ માં દોરવાનું કાર્ય જૈન શીમાનો કરતાં જૈન મુનિમહારાજો ઉપર વિશેષ મજબુતી એ રહી શકે છે. જો જૈન સાધુઓ ધારે તો દેવળોની કરોડોની મિલકતો મહીના છઠ્ઠાભાગમાં કઢાડી શકે છે. જે કાર્ય પગાર ધનવાનો કે દરબાર વક્તાઓ દ્વારા કરી શકતા નથી તે કાર્ય આપણા મુનિમહારાજો ધારે તો ન ધારેલા સમયમાં સાર્થી શકે. પૂજ્ય મુનિવર્ધે શ્રી ૧૦૮ શ્રીવલ્લભવિજયજી મહારાજનું શ્રી મહાવીર વિદ્યાલય સ્થાપન કરવાનું સ્તુત્ય કાર્ય જૈન સમાજ થી અગ્નિવર્ણ ન હશે. આ સંસ્થા તેમજ તેવી અનેક જૈન સંસ્થાઓમાંથી હજી સુધી એક પણ સંસ્થા પ્રથમ પક્તિની અને સંગીન પાયા ઉપર હોય તેમ જોઈએ નથી.

જૈન સમાજની ઉન્નતિનો ઉદય ત્યારેજ થશે કે જ્યારે દેવમંદીરોની કરોડોની મિલકતો કેળવણીનો પ્રચાર કરવાને કામ લાગશે. જૈન સાધુઓ વિગણા બટાટાના પાપની ગણતરી કરવાથી અને પચ્ચણાલુ આપવાથી મુક્ત થઈને સમાજની કોન્ફ-રન્સો અને સભાઓમાં ભાગ લેશે. સમાજમાં વિદ્યા, વીર્ય અને એક્ય વધારવા પ્રયાસ કરશે અને ગવ્હાગવ્હના મતમતાંતરોના ભેદભાવોને તોડી જૈન બાળકોમાં-વીરના પુત્રોમાં પ્રેમ-એક્ય પેદા કરશે. અને એથીપણ આગળ જ્યારે જૈન મંદીરો હાઈસ્કુલો અને કોલેજો થશે, અને તેમાં જૈન સાધુઓ શિક્ષકો અને પ્રોફેસરો તરીકે કામ કરશે ત્યારેજ જૈન સમાજ ઉન્નતિનો ઉદય જોશે.

આપણી કોમમાં ઉચ્ચ કેળવણીની જરૂર.

(૨૧. ૬૫૫)

તો નિયિવાદ છે કે હાલના જમાનામાં કેળવણીની જરૂર સંપૂર્ણ રીતે પુરવાર થઈ ચુકી છે. સામાન્ય મનુષ્ય પણ કેળવણીની ઉપયોગિતા સમજવા સિખ્યો છે. કેળવણીથી પોતાની જાતને, પોતાના કુટુંબને, જાતિને અને દેશને કેવા અને કેટલા લાભ થાય છે, એ જીના હવે અજાણી રહી નથી. કેળવણી રહીન દેશ, જાતિ, કુટુંબ અને વ્યક્તિની અવસ્થા અધોગતિ થાય છે એ જીના સૌ કોઈના જાણવામાં આવી ચુકી છે. આ વીસમી સદીના અનેક વિજ્ઞાનિક સુધારાઓ, યુરોપ, જાપાન, અમેરિકાદિ દેશોની અનેક પ્રકારની પ્રગતિઓ અને અનેક પ્રકારની શ્રેષ્ઠતાઓ માત્ર કેળવણીનેજ આભારી છે. જાતિની કે પોતાની ઉન્નતિને માટે કહો, કે હાલનો જમાનો જે ત્વરણી ગતિ કરે છે તેના સાથે આજવા માટે કહો, કે વ્યવહારના કોઈપણ કાર્યમાં નિજ્ય મેળવવા માટે કહો, જે કહો તે સર્વકેળવણીનાજ પ્રતાપ છે. વૃક્ષો અને જીના વિચારવાળાઓને પણ હવે એ તો સ્વીકારવું પડે છે કે, કેળવણી એ આજના જમાનામાં અગત્યનું ઉપયોગી અને લાભ કારક હથિયાર છે; એ હથિયાર વિનાની પ્રજા દુનીઆકારીના મેદાનમાં પડીને પોતાનું જીવન કઢીપણું ટકાવી શકતી નથી. ખરેખર કેળવણી અથવા વિદ્યા એ નિર્ધનતાનું ધન છે, વૃદ્ધાવસ્થાનો ટેકા છે, અજાણતાનું ખજાણું છે, નિરાશ્રયનો આશ્રય છે, મુસાફરનો મિત્ર છે અને દુશ્મનમાં દોસ્ત છે. કેળવણી—વિદ્યા એ એક અમૂલ્ય રત્ન છે આ રત્નના આદક લાગ્યશાળી પુરોજા જને છે. એ રત્નનો જે યોગ્ય ઉપયોગ કરવામાં આવે તો તે પુરુષ પોતે સુખી થાય છે એટલુંજ નહિ પણ પોતાના કુટુંબને, પોતાની કોમને અને પોતાના દેશને સુખી કરે છે. કેળવણીનું મહત્ત્વ અમાર્ધ છે, સમર્થ અજાર છે, શુભકર્તું વર્ણન અકથ છે, જાવહાર સિદ્ધ કરવાનો તે સરળ માર્ગ છે અને છેવટે પ્રભુપદને પ્રાપ્ત કરવાનું સાધન પણ કેળવણી—વિદ્યા—જ્ઞાનજ છે. આવી અમૂલ્ય, ઉપયોગી અને લાભકારક કેળવણીનો આપણી જાતિ—કોમમાં કેટલો પ્રસાર છે તે હવે આપણે જોઈએ. આપણી કોમના પ્રમાણમાં કેટલો પ્રસાર હોવો જોઈએ તે પણ જોઈએ. અને તે પ્રસાર ન્યુન પ્રમાણમાં હોય તો, તેના અભાવથી આપણે કેટલું સહન કરવું પડે છે તે પણ જોઈએ. આ ન્યુનતા દુર કરવા આપણી કોમના કેળવણી પામેલા પ્રદેશોએ તથા ધનિક પુરોજાએ અને મહાજન મંડળે શું પ્રયાસ કર્યો છે અને હવે શું પ્રયાસ કરવો જોઈએ તેનો પણ વિચાર કરીએ.

આપણી કામ—સમાજના જન સમૂહની એકંદર સંખ્યા કેટલી છે તે અધાપિ પર્વત જાણવામાં નથી. આ ખાતરમાં કચ્છી જૈન એસોસીએશનના સભાસદો પ્રયામ કરી રહ્યા છે એમ તપાસ કરતાં જણાયું છે. આ પ્રયાસનો ઉત્સાહ આશ્ચર્ય પર્વત કાવ્યમ રહી પરિણામ આગ્રે સંખ્યા નિશ્ચય પૂર્વક જણાશે. છતાં પણ એટલું તો જાણી શકાય છે કે, આપણી કામનો સમુદ્ધ મોટે ભાગે કચ્છ અને હાહાર તેથી મુનનાગે મુંબઈ, રંચુન, હુબલી, ગદગ, પાચોરા, જલગામ, ચાલીરાગામ વગેરે, વગેરે રથજોએ તેમજ કન્યાકુમારીથી હિમાલય સુધી અને આફ્રિકા-સીલોન વિગેરે ધણાં ધણાં સ્થળોએ વસી રહેલ છે. આપણી સમસ્ત કામનું મૂળ વતન કચ્છ અને હાહાર પ્રાન્ત છે. ત્યાંથી ધંધા અને મુજરાનના અર્થે આપણા વડવા એને તેમજ આપણને દેશ છોડી આ પરદેશ તરફ વસવાટ કરવાની જરૂર પડી છે. મુળકમાં પોતાથી કે પોતાના પિતામહ વગેરેથી આવી વસેલા ધણાં કુટુંબો પ્રાપ્ત ધંધાનો આશ્રય કરી તે ધંધામાંથીજ જે કેળવણી મળે છે તે કેળવણીના પ્રતાપે તેમાંજ ઉત્તિની આશા રાખી રહેલાં છે. પણ તે કાંઈ ખરી કેળવણી કે જે કેળવણીને ઉદ્દેશીને અહીં લખવામાં આવે છે તે કેળવણી નથી. કેળવણીનો સામાન્ય અર્થ શિરીશ સરકારે અને પ્રગવર્ગે રથપેલી ધૈરણ સરની રકુલો, હાઈસ્કુલો અને કોલેજોમાં અપાતી કેળવણી એટલેજ થતો નથી એ ખરું છે. પોત પોતાના પ્રાપ્ત ધંધામાં પડ્યા પડી આવડત અને અનુસવના યોગે કાંઈ માણસે જે કાંઈ કુશળતા મેળવી હોય તેનોપણ કેળવણી સખ્તમાં સમાવેશ થાય, છે પણ આવી કેળવણી કાંઈ પદ્ધતિ કે ક્રમસર હોય નહીં. એવો આકસ્મિક છે. એવી કેળવણીનો સારો લાભતો સારા પ્રારબ્ધ અને અનુકૂળ, સંયોગોને આભારી છે પણ આપણી ઉત્તિને માટે પ્રારબ્ધ અને સંયોગોની શદ્દ જોઈએતી રહેવાની સૂચના સલાહકારક ગણાય નહીં હાલના જમાનામાં શિરીશ રાજ્ય અમલમાં પ્રજાને જ્ઞાનવાન કરવા કેળવણીની જે પદ્ધતિ સ્વીકારવામાં આવી છે તે પદ્ધતિનો આશ્રય લેવાની સૂચના એજ યોગ્ય રસતો છે. અને તેજ ઉદ્દેશ આ વિષય રણુ કરીએ છીએ.

મુળકમાં આવી વસેલા આપણા લાભજો પ્રાપ્ત ધંધાનો આશ્રય કરી મોટે ભાગે તેમાંજ સાર્યકતા માનતો હોવાથી, આપણા લાભજોની સંખ્યા હજારોની છતાં ટ્રેન્ડુએટોની સંખ્યા આંગળીના વેદાથી ગણાઈ રહે તેટલીપણ હજુ સુધી યાદ રાકી નથી. કચ્છ અને હાહારમાં તો કેળવણીની શુન્ધતા લાસે છે. અન્ય રથજોએ કેળવણીના લાભજોની ધણીજ ભુજ સંખ્યા છે. આ સંબંધે અગોને જે માહિતી છે તે માહિતી એજ છે કે ટ્રેન્ડુએટોની સંખ્યા આપણી કુલ વસ્તીના પ્રમાણમાં દર આઠ હજારે ૧ વ્યક્તિનું પ્રમાણ પણ નિશ્ચય પૂર્વક નથી. ટ્રેન્ડુએટોથી ન્યુન પ્રકારની અને મેટ્રિક સુધી પહેલેજિત જન્મજોની સંખ્યા કદાચ દર ચાર હજારે ૧ વ્યક્તિ હોય તો કહી શકાતું નથી. આવી કેળવણીના અભાવે, માત્ર પોતાનો પ્રાપ્ત ધંધાનો આશ્રય કરી તે ધંધામાં આકસ્મિક રીતે ફતેહ મેળવેલા જન્મજોની સંખ્યા ૧ ટકાથી વધારે નથી. ટ્રેન્ડુએટોથીજ આપણું શ્રેય છે અને બીજાઓથી નથી એ આ લખાણનો આશય નથી, પણ વિદ્યાની એ પાયરી એવી છે કે, એ વિદ્યા પ્રાપ્ત પુરોા ધારે તો કામ અને દેશને દીપાવી શકે, લાભ આપી શકે, પોતે રાજકીય વિષયમાં અને વિદ્યા, હજાર-ઉદ્દોગ આદિમાં જહોણું ક્ષેત્ર ખોલી શકે, અને બીજાઓને જ્ઞાસ આપી શકે. માટે એ વિદ્યાની એ રિયતી સ્વીકારવામાં આવી છે અને જે અત્યારે કેટલાકને માન્ય પણ છે.

હિંદુસ્થાનના દરેક રથને વસતી આપણી કામમાં કેળવણીનો કેટલો પ્રસાર છે તેનું સામાન્ય શંકામય માપ ઉપર મુજબ ખતાવવામાં આવ્યું છે હવે બીજી જ્ઞાનિઓમાં તે જ્ઞાતિના સમુદ્ધના પ્રમાણમાં કેળવણીનું માપ કેટલા પ્રમાણમાં છે તેની સરખામણી કરવી જોઈએ આ પ્રમાણે વસ્તી પત્રકના દસ વાર્ષિક પત્રકો ઉપરથી જાણી શકાય, પણ તે સાધન અમારા પાસે નથી. આપણા સાથે આ દેશમાં વસ્તા પારસી ભાઈઓ, મોટા, દશા, વીશા, ખડાપતા આદિ ભાઈઓ તેમ કપોળ ભાઈઓ કેળવણીમાં કેટલા આગળ વધ્યા છે અને તેથી તેઓ કેવા સુખી છે તથા પોતાના ગરીબ બંધુઓને સુખી કરવા- કેટલી જાતના પ્રયત્નો કર્યા છે અને કરે છે તે આપણે પ્રત્યક્ષ જાણી જોઈ શકીએ છીએ. તે જ્ઞાતિમાંના ધણા ગ્રેજ્યુએટોએ પોતાના જ્ઞાતિને અને પોતાના દેશને દીવા- વેલ છે, તેમણે જ્ઞાતિની અને દેશની સેવા કરી છે અને કરે છે, ધણાઓ તે વિદ્યાના બળે મોટા ધંધામાં અને દુનર ઉદ્યોગમાં આગળ વધેલા છે, રાજ્યમાં અને રાજ્યદ્વારી વિષયોમાં તેઓ નેતા થયા છે. આ ઉપરથી સ્પષ્ટ કહી શકાય છે કે આપણા કરતાં અન્ય કોઈપણ જ્ઞાતિ-કામમાં વિદ્યા-કેળવણીનું પ્રમાણ મોટા પાયા ઉપર છે.

આપણી કામમાં ઉપર મુજબ કેળવણીનું પ્રમાણ ધણું જ ઓછું નહીં જેવું છે. ત્યારે વિદ્યા જ્ઞાનના વિયોગે આપણી સ્થિતિ કેવી છે તેનો સદૃશ ખ્યાલ કરીએ.

વ્યાપારમાં અતિ સાહસીક ગણાતા આપણા જ્ઞાતિ ભાઈઓ કોઈપણ રાજદ્વારી વિષ- યમાં કે રાજ્યદ્વારે અમલી યર્ધ શક્યા નથી. કોઈએ પણ મહાન ઉદ્યોગ, કે જે ઉદ્યોગે દુનીઆના ધણા ભાગના વ્યાપાર ઉપર અસર કરી હોય તેવા ઉદ્યોગમાં પોતાની બાહો- શીનો ફાળો આપ્યો નથી. દુનંદરના કે સાહિત્યના મેદાનમાં કચ્છી જૈન તરીકે પ્રસિદ્ધી મેળવી નથી જે લક્ષ્મીવંતને દુનીઆના કે અમુક દેશનાજ લોકો જાણુવા જોવા માગે તેવા લક્ષ્મીવંત પણ થયા નથી. માત્ર ઉપલક સામાન્ય સ્થિતિ-ઉદ્યોગમાં, વ્યાપારમાં અને પૈસામાં જોવામાં આવે છે. આ કાઈ ઓછું શોચનિય નથી. આદ્યેવીજ બસ નથી, પણ આપણા ભાઈ ઓનો ધણો મોટો ભાગ માત્ર નોકરી અને વીણી તરીકેની સ્થિતિ ભોગવી સુખે દુઃખે તેમાંજ પોતાની છ દગી વ્યતીત કરે છે. વિદ્યા-જ્ઞાનના અભાવે તેઓ પોતાની હાલની સ્થિતિમાં હેરા માત્ર પણ ઉત્તરિ કરી શકતા નથી. મુજબથી જહાર દેશમાં પણ ધણા ભાઈઓ નિર્માલ્ય ધંધામાં નિર્માલ્ય સ્થિતિ ભોગવે છે. તેમને યુજરાતના પણ વાળા યર્ધ પડે છે. વિદ્યા વૃદ્ધિના જમાનાને ૭૫ વર્ષ ઉપરાંત સુદત વીટી જવા છતાં કમળપત્રને જેમ, પાણી લેવાયમાન યર્ધ શક્તું નથી તેમ આપણા ભાઈઓને કોણું જંજીર સા કારણથી વિવાદેથી લેવાયમાન યર્ધ શક્યા નથી આ આપણી કમનસીબી નહિતો બીજું શું? આપણી વિદ્યા વગરની આવી બીજી કઈ વધુ શોચ- નિય સ્થિતિ હોઈ શકે વાર? આ વિષય ઉપર આપણી કામના આગેવાન શ્રીમંતોએ એકત્ર યર્ધ અને મહાજન મંડળે ફરવો પસાર કરી ખાસ લેક્ષ આપવું ઘટે છે. કેળવણી વગરની આવી કદગી સ્થિતિ ધણીજ દયા જનક છે. આપણા દેશમાં કેળવણીનો પ્રસાર કરનાર જે કોઈપણ નર રત્ન યધ ગયો હોય તો તે મહુંમ શેઠ ગોકળદાસ તેજપાલ છે, કે જેઓ આપણા દેશના, પણ ભાટિયા જ્ઞાતિના ઉદાર શ્રીમંત પ્રદુરય હતા. તેઓએ કચ્છના લગભગ ધણા ખરા શહેરો અને ગામડાઓમાં પોતાના નામથી સ્કુલો અને કન્યાશાળાઓ ખોલેલ છે. છેલ્લાં કેટલાંક વરસો

ધર્મા મરહુમ મી. ગોવીંદજી સુળજી મેપાણી, બી. એ., એલ. એલ. બી., મરહુમ શેઠ જેઠાભાઈ દામજી, સ્ત્રીચિત્ર સીવજી દેવશી શાહ, ભારતર કાનજી કરમશી શાહ, શેઠ વેલજી લખમશી નપુ તથા શેઠ તેલુ કાંયા, જે. પી. નાલગીરય પ્રવત્તથી આ વિષય ઉપર ફેટલાક આગેવાન શ્રીમતોનું લક્ષ્ય ખેંચાયું હતું, અને તેથી આપણી કામને અભિમાન લેવા યોગ્ય પાંચ સાત સાધારણ કૃણવણીની સંસ્થાઓ સ્થાપન પછી થઈ ચુકી હતી. પણ આપણા કમનસીબે તેમાં વધારો થવાને બદલે દીવમે દીવસે ઘટાડો થતો ચાલ્યો છે. હાલમાં જો આપણે આપણા કૃણવણીના સાધનો તરફ નજર કરશું તો માત્ર બે ત્રણ સંસ્થાઓ રંગશીઆ ગાડાંની માફક ચીકરીકુ ફરી રહી છે. શું આ સંસ્થાઓને ઉત્તમ પંક્તિની નિશાળ સંસ્થાઓ ન કરી શકાય કે? તેમજ જો આપણા શ્રીમંત આગેવાનો માત્ર એકત્ર-એક સંપ્રદાયનો અશક્તિને પછી શક્ય કરવા શક્તિમાન છે, કાળા માથાના માનવી એકત્ર થઈ શું નથી કરી શકતા?

અમારે એટલું તો જણાવવાની ખાસ જરૂર છે કે, જેમ જેમ આપણામાં કૃણવણીનો અધિક પ્રસાર થતો જશે તેમ તેમ આપણી દુર્બળતા, અજ્ઞાનતા અને કુસંપ, છઠ્ઠી, કન્યાવિક્રય આદિનો નાશ થશે. અને આપણે બીજી જાતિઓની સાથે સાથે પ્રગતિના પગથીઆ ચડતા જશું. કૃણવણીના પ્રસાર અર્થે ઉપદેશો, લક્ષ્યમણો અને સૂચનાઓ ઉપરાંત જે ભાગ તરફના ભાષ્યો, બોર્ડિંગ-આળાશ્રમ વગેરેનો લાભ લેવાને અશક્ત માલમ પડે તેમને પુરવઠા અને ઉતારા વગેરેની સગવડ કરી આપવા માટે પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. શહેરના ઉત્સાહી અને સમજી ભાઈઓએ, નજીકના ગામડામાં રહેનારા જાતિ ભાઈઓની પ્રજા કૃણવણીનો લાભ લે તે માટે તેમને જોડતી હાજરો પુરી પાડવા પોતાથી, શ્રીમતોથી અથવા બીજી રીતે પ્રયાસ કરવો જોઈએ. જ્યાં જ્યાં જાતિભાઈઓ વસ્તા હોય ત્યાં ત્યાં તેમની નિવાર્ણાખ અર્થે પુરતો પ્રયાસ કરવા યોગ્ય કરવામાં આવે તો કુલ વખતમાં આપણી ઉન્નતિનો માર્ગ ખુલ્લો થવા સંભવ છે.

ધમ્મો મંગલરૂપ-ધી મહાવીર.

Equal neglect is not impartial kindness.—Burke.

(સા. મહેતા, બી. એ.)

કાંઈમાં એવીસાથે ત્વરિત ગતિ તેમજ સ્થિરતા આપનાર, શ્રદ્ધા જોતું અન્ય બળ ભાગ્યેજ હશે. કલ્પનાને પણ લાયકીત કરે એવા ખરા અસીમ કષ્ટો-વેદનાઓ-માથી, મહાત્માઓને અવિચિત્ત રીતે સનાતન સત્યમાં અગ્ર મહાજ પસાર કરાવી શકે. શ્રી મહાવીર, શ્રી બુદ્ધ, મહાત્મા કાંઈક આદિ પુરોહીતી સત્યમાં, પ્રેમની-શક્તિમાં અટલ શ્રદ્ધાએ એમના સફળ જીવનમાં, કેટલા અગત્યનો ભાગ ભજવ્યો હતો, એવાત, એમના જીવનના ઉગ્ર અભ્યાસીઓને સદ્ગ જણાઈ આવે એમ છે. પોતાને “અનલક” (હું ખુદ છું) કહેવા માટે ફક્ત લોકો લટકાવવામાં આવેલા સુરી મહાત્માઓને, મરતી વખત આનંદ, દયામય સ્મિત અને નિઃશ્વરતા, તેઓએ મેળવેલા સત્યમાં ઉડી શકા સિવાય, અન્ય ક્યાંથી પણ મળી શકે એમ હતાં?

આ મહાત્માઓની શ્રદ્ધા ખરેખર આકર્ષક-મોહક છે. સંનેગોની કદાચી શકાય એટલી પ્રતિક્રિયા, દુઃખોની પરાકાષ્ટા-આ સર્વેમાંથી દગ્તે મુખે અને સ્થિર, શાંતહૃદયે પસાર થતો મનુષ્ય જોવો, સાંભળવો વાંચવો, એ સર્વેને આશ્ચર્ય પમાડે છે; પરંતુ પોતાને મળેલા સત્યમાં અનલક ઉડી શકા હોવા છતાં પણ, તે સત્યથી જૂદું સમજતા વાવિશ્વ માન્યતાવાળા મનુષ્યો તરફ પ્યાર, માધ્યસ્થ અને ક્રોધનો સંપૂર્ણ અભાવ હોવો, એ તો ખરેખર મુગ્ધ-અસ્તિત્વ મુગ્ધ જાતવું છે. આ મહાત્માઓ ‘નેખતા’ હતા કે ‘કર્મ’ નાકતો ‘વિશ્વ’ નકરી. ધર્મ, એ સંપૂર્ણ આત્મપ્રતીતિ છે, આ દુઃખ પૂર્ણ દુનિયામાં હૃદયને એકાંત સુખનો અનુભવ કરાવનાર વસ્તુ છે. જગત્તે મનુષ્યનો જન્મસિદ્ધ હતો છે. આ હક, લડીને સાબિત કરવાનો નથી; પરંતુ તે સદા છેજ અને તેથી માત્ર જોગવવાનો છે. દરેક ધર્મએક યા બીજા રૂપમાં એકજ લક્ષ તરફ લઈ જવા મથે છે. તે લક્ષને, જાણ કહો, નિર્વાણ કહો, પરમાત્મદશાની પ્રાપ્તિ-કહો, પ્રતિષ્ઠા કહો, આનંદ કહો, ગમે તે કહો, પરંતુ તે જુદા નામોથી એજખાતું એકજ સ્વરૂપ, એકજ પરમ સત્ય છે. જુદા જુદા પથો, આ લક્ષની પ્રાપ્તિ માટે યોગ્યતા ભિન્ન ભિન્ન માર્ગો છે. આ સર્વે પથો તત્વતઃ સરખા હોવા નહો, પરંતુ દરેક મનુષ્યને તે સરખા લાગતા નથી. અમુક દષ્ટિ-

ખિન્દુએ, અમુક પંથજ સૌથી વિશેષ મુંદર-તેમજ માણ લાગેછે. અને તેવા દ્રષ્ટિ ખિન્દુવાળા મનુષ્યો પંથમાં ભળેછે. દિલ્લી જવાનો એકજ રાજમાર્ગે હોઈ શકે નહિ તેમજ. ત્યાં એકજ રીતે જઈ શકાય નહી. કોઈ મુંબઈથી; જ્યાં તો કોઈ કેલકત્તાથી જ્યાં તેમજ કોઈ વાહનોમાં જ્યાં તો કોઈક વળી સાહસને આહવાર કષ્ટપૂર્ણ પગ રસ્તે જ્યાં. અલગપત આ સર્વે માર્ગો અને રીતિ ઓમાંથી; દરેકને પોતાના દ્રષ્ટિખિન્દુથી અમુક માર્ગ અને રીતિ સૌથી, વિશેષ પસંદ પડેછે. પરંતુ તેથી અમુક માર્ગે અને રીતે જ્યાંયજ નહીં અને તેમ જનારાઓ મુખર્ષી અને તેથી ધિક્કારવા લાયકછે એમ માનવાની કશીએ જરૂર નથી. ધર્મેવિપવમાં પણ તેમજછે. પોતાથી જુદા પંથના એને જુદા કહેવાનો તેમજ ધિક્કારવાનો કોઈને પણ દુક નથી. આ મા-યતાથી સર્વે વિશ્વ પુરૂષો પોતાના ધર્મમાં સ્વસ્ત હોવા છતાં પણ, વિધર્મીઓ તરફ સમતા તથા રોહ જળવાવી શક્યાહતા. શ્રીમદ્દાવીર આદિ કાષ્ઠિય મદ્દા પુરૂષે કાષ્ઠપણુ અન્ય પૃથ્વીઓ તરફ તિરસ્કાર દેખાડ્યો નથી. તેમજ શમ્પદથી વા પુસ્તકોમાં, તેમને ઓટા પાડવા પ્રયત્ન સેઓ નથી. આજ ખરી સહિષ્ણુતા! આજખરી મનની-વિચારોની ઉદારતા! ડગલે ડગલે, દયાનો, પ્રેમનો તેમજ જાતુલાવનો પાઠ શિખવનાર ધર્મે, તેના સાચા અનુયાયીઓમાં, કાષ્ઠપણુ તરફ તિરસ્કાર, ધિક્કાર વા તોછકાઈ પ્રેરી શકેજ નહી.

પરંતુ પોતાને આગળ વધેલા માનતા આ જમાનાનું ઉદાર મન જોવા જેવુંછે. દુનિયાના કાષ્ઠિક પ્રસંગોથી ઉમે લક જઈ હૃદયને આત્માના અચલ ઉત્સાહક પ્રેરેશોમાં વિદાર કરાવનાર તરીકે ધર્મની ઓલખ જુલાઈ મધ છે-જુલાઈ મધ છે. દરેક મનુષ્ય પોતાને ઉત્તત કરી અંતે સંપૂર્ણતા પામે એજ દુનિયાને વધુ જરૂર તેમજ દિતકરછે એવી માન્યતાના દિવસો મળ્યાજ સુકયા છે. હવે આખા જગતની કાળજી કરનારા અને તેને સુધારનારાઓનો જમાનો આવી પ્હેઓ છે. ધર્મ, એ શાકનું તીક્ષ્ણ હથિયાર બેનુ છે. પારકાઓને જુદા માનવા શિવાય પોતે સાચા હોવાની પ્રતીતિ થતી નથી. પોતે સ્વીકારેલો માર્ગજ સાચો છે અને રખે, અન્ય માર્ગે જઈ દુનિયા દુઃખી થાય વા પરમ સત્ય મોહું પામે વા પામેજ નહીં એ લયથી, પોતાના માર્ગ સિવાય અન્ય સર્વે પથોનું ખંડન કરી, માળો છઈ, પોતાના પંથનું મંડન કરવું પડે છે. સત્ય એટલું બધું નિર્વાય બન્યું છે કે આવા પરાપકારી જગતકાજીઓની-મદદ સિવાય દુનિયાને તે જ્ઞાત થાય તેમ નથી, તેથી “સત્યનો પ્રકાશ” કરવો પડે છે અને જેઓ ખિચારા, આ સત્ય ના ધ્વજરદારોનો માર્ગ જાણવાથી ખેનસીય રહ્યા છે તેમને તેઓના ધર્મના અસત્યનું દિગ્દર્શન કરાવવું પડે છે. અલખત સત્યના શોધન અર્થે, કાષ્ઠપણુ માર્ગના ગુણ દોષ તપાસી, તુલના કરવાની જરૂરછે પરંતુ દોષ જોવાની વૃત્તિથીજ કાષ્ઠપણુ માર્ગનું પરીક્ષણ કરવું એ ધણું જોગમ ભયું છે. જ્યાં વિજયનો સત્યનો તંદુરસ્ત પ્રેમ હોય ત્યાં દોષ જોવાની વૃત્તિને સૌથી છેલ્લું સ્થાન મળવું જોઈએ અને ધિક્કાર, ગાલીપ્રદાન આદિનાતો સર્વથા અલાવ હોવો જોઈએ. સંપૂર્ણતાનો દાવો, સંપૂર્ણ મનુષ્ય કરી શકે. જેઓ મનુષ્ય છે અને મનુષ્ય સ્વભાવનું જ્ઞાન મેળવવા ઇચ્છે છે તેમજ મનુષ્યમાં અને તેની કૃતિઓમાં અમુક અંશે શુભો તેમજ ખામીઓનો સ્વીકાર ઉદાર હૃદયે કરવોજ જોઈએ.

ધણીકો એમ માને છે કે દિગ્દુરયાનની પડતીનું મુખ્ય કારણ ધર્મોની ભિન્નતા છે અને ધર્મોની એકતા સિવાય જગતની પ્રજાઓમાં પોતાનું ઇચ્છિત સ્થાન મેળવી શકશે નહિ. ધર્મોની ભિન્નતા એ દેશની પડતીનું કારણ છે એમ માનવા પહેલાં ધણા પ્રશ્નો ઉત્પન્ન થાય

છે. જ્યાં ધર્મમાં ભિન્નતા છે એવાં દેશો પણ એક ધર્મવાળો દેશ નોટલાજ આગળ વધ્યા છે. આથી ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ, એકતા અને ભિન્નતામાંથી કયું વધુ પસંદ કરવા યોગ્ય છે તે કહેવું ધણું મુશ્કેલ છે; અને ઇતિહાસને બાજુએ રાખી, તર્ક શક્તિને આધારે રહેવું એ કંઈ નહિ તે જોખમ ભર્યું છે. આથી એ બેમાંથી કયું પસંદ કરવા યોગ્ય છે તેનો નિર્ણયાત્મક ઉત્તર આપવો અતિ કઠિન છે. દરમ્યાન એક વાત યોગ્ય છે કે આવી ભિન્નતાને અંગે જ્યાં જ્યાં પારકાઓને ફલકા પહોંચતી વૃત્તિ, મારું તેજ સાચુંની ભાવના દાખલ થઈ છે ત્યાં ત્યાં ધણી જખરજસ્ત દાનિઓ થઈ છે અને હુમેશાં થાય છે. ધર્મ જેવી ઉત્સાહક, નિડર બનાવનાર અને ઉજ્જેસ્તનાર વસ્તુ ભાગ્યેજ મળી આવશે; અને વિચારોમાં ઉદાર ભાવ રાખવાની કાળજી ન રહે તો પંથનો મોહ લગભગ ઘેસાળાનું રૂપ પકડે છે. આ ઘેસાળાથી બહુ ડરવાનું છે. અને મોતાનું ઐક્ય જળવી રાખવા છત્રછતી દરેક પ્રગલ્ભે તે અટકાવાને બહુ ખ્યાન આપવાની જરૂર છે. આથી ધર્મોની ભિન્નતાએ હિંદુસ્થાનનો દાઢ વાળયો હોય કે નહિ પણ કેળવણીના અભાવે, એ ભિન્નતાથી ઉભય થયેલી ઘેસાળાએ, પારકાઓ તરફ મિત્રકારની હદ સુધીની ઉન્નત સ્વપંથ મોહિનીએ હિંદને અસ્તવ્યસ્ત કરી નાખ્યું છે, એ નિર્વિવાદ છે મુસલમાનો અને હિંદુઓના નહિ પરંતુ હિંદુઓમાં પણ આર્ય સમાજીઓ, વૈષ્ણવો અને જૈનો. ધિક્કારના દુશિયારથી પરસ્પર ખુબ લડે છે. તેમ લડાવી શકાય પણ છે. આથી પરિણામ એ આવ્યું છે કે સામાન્ય દિનના સવાલોમાં પણ ધણીક વખત સાથે રહી કાર્ય કરી શકાતુ નથી. અને દેશની સર્વ શક્તિઓનું એકીકરણ કરવામાં મોટી મુશ્કેલીઓ ઉત્પન્ન થાય છે. હિંદને મોતાની પ્રગતિના માર્ગમાંથી ધણા ધણા ખડકો દુર કરવાના છે અને સૌથી મોટો ખડક તે અધમદ્વા વા પંથ ઘેસાળાનો છે. અધમત કેળવણી એ ધણું કંટ છે અને કરશે. કેળવણી. એ હિંદના ઉદ્ધારનો ધીમે ધીમે અચૂક ઉપાય છે. પરંતુ હાલ આ દિશામાં અપાતી કેળવણી જોઈએ તેટલું કાર્ય કરી શકશે કે નહિ તે શંકાસ્પદ છે. બનવા જોય છે કે ખડકી કાઢતાં ઉંદ પેસી જાય.

આ અધમદ્વાનો ખડક દુર કરવામાં આ દેશનો દરેક પુત્ર જોડલો જમ સેવે તેટલો થોડો છે. કારણ કે એ ખડક જ્યાં સુધી માર્ગમાં આડો આવે છે ત્યાં સુધી આપણા હિંદીત્વની ઉચ્ચ ભાવનાનો સંપૂર્ણ સાક્ષાત્કાર કરવો સર્વથા અશક્ય છે. ધણીક વખત આપણને અન્યોન્યથી વિખુટા રાખવાનું, આ અધમદ્વા મહા પીડાકારક દુશિયાર બને છે. આ દુશિયાર નકામું થતાં, આ પ્રયત્ન ખડક ખસેડાતાં, આપણી બીજી મુશ્કેલીઓ ધણી રહેલાઈથી દુર થઈ શકશે.

પણ “Charity begins at home” જેમ કાર્ત્તીકલ સત્ય રીતે કહે છે તેમ આખા દેશને વા દુનિયાને સુધારવાનું કાષ્ઠપણુ ડાબે માણસ માથે લઈ શકે નહિ.” ખરો સુધારો પોતાની જ-આપણાની જ-જૈનોની જ શરૂ થવો જોઈએ.

જેના સૌથી વિશેષ વંદનીય પુરુષસિંહ મહાવીરે “ધર્મ મંગલરૂપ છે” (નહીં કે જૈન વા અન્ય ધર્મ) એ શ્લોક ચતુર્થથી મહાન સત્તની શરૂઆત કરી છે; અને જેના ધર્મમાં, સર્વે જીવો તરફ મનથી, વચનથી અને શરીરથી પળાતી સંપૂર્ણ “અહિંસા” નો ધર્મની-જૈનત્વની પરાકાષ્ઠા માનવામાં આવે છે.—તેના અનુયાયીઓમાં ઘાડાઓ અને બેદો

બંને સહી શકાય. પરંતુ હવે જેવી પંચ ઘેલણ અને સત્યના “સર્વ હક સ્વાધીન”ની શક્તિ (exclusivism) કેમ ખરી શકાય છે એ સમજવું બહુ મુશ્કેલ છે. શ્રીમદ્દહાવીરના ખરા પુત્રોમાં હોરનો! પદ્માપક્ષીનો તથા ધિષ્ઠારનો સર્વથી અભાવજ હોવો જોઈએ. ખરા જૈનને અને હોરને, મીયાં મહાદેવ જેવું ખડાખાસ્તું છે. “ધર્મ-પદ્ધતિ ગમે તે હોય ગમે તેવો હો તોપણ મંગલ-શુભ-શુભકર વસ્તુ છે.” એ એકલો અધિતિમ ઉદાર વિચાર પણ મહાવીરને દુનિયાના મહા પુરુષોની કક્ષામાં બેસાડવા પુરતો છે. ક્યાં આ આખા વિશ્વ તરફ રહેલના અમૃતથી ભરેલું ઉદાર હૃદય અને ક્યાં વાડાઓમાંજ ઝોંધાઈ રહેલા ગંદા પાંજીથી ભરપૂર આત્મા ઝંઝોતું હૃદય? સાસન-(જૈન સાસનજ નહિ હો) મનનો યોગ્ય નિગ્રહ-વ્યવસ્થાના સર્વ જીવોને રક્ષિત કરવાની શ્રી મહાવીરની જગત પ્રત્યેની યોગ્યતા જવાબ આપે-પડશે પાડે તે આ વીસમી સદીના જૈનો કે?

શ્રી મહાવીરની આત્માનો આપણે કેવી મુંઝર રીતે અમલ કર્યો છે તે દેખાડનાર યોગ્ય દૃષ્ટિ અણુયા જેવાં છે. યોગ્ય એક દિવસની વાતપર લેખકને એક મૂર્તિપૂજક મંદિરની બહારના પાટિયાપર નીચેનો લેખ વાંચવાનું લાગ્યું (1) પ્રાપ્ત થયું હતું:—

“સ્થાનકવાસી વાણીઆઓએ રત્ન સિવાય દાખલ થવું નહિ.”

આના જેવી પંચ ઘેલણ, લાએજ જીએ ક્યાંઈ જોવામાં આવશે. વૈશ્યવ, મુસલમાન, અંગ્રેજ, ચાહુદી આદિ કોઈને પણ રત્ન સિવાય દાખલ થવામાં હરકત નથી; કારણ કે તેમને દાખલ થવાની મના કરનારો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી, પરંતુ સ્થાનકવાસીઓએ આવતાં પહેલાં રત્ન માગવીજ જોઈએ. માત્ર સ્થાનકવાસીઓ પ્રત્યે આવો ભાઈ-ચારો! શા વારતે? તે તો તેના લખનારા તથા લખાવનારાઓ જાણે પણ તકે ઉપર જો બેરોસો મુકાશે તો આ લેખનો એવો ભાવાર્થ થાય છે કે સ્થાનકવાસીઓ એટલા બુધ્ધા પતિત છે કે તેમની સાથે મળવું નહિ એટલુંજ નહિ પરંતુ આપણા પવિત્ર સ્થાનોમાં પંચ તેમને પગ મુકવા દેવો નહિ. કારણ કે આપણે પવિત્ર સ્થાન જે આપણને પવિત્ર બનાવે છે તે એવા પતિતોની હાજરીથી કદાચ અંધવિત્ર થાય.” ખડે કારણ ગમે તે હો પરંતુ શ્રી મહાવીરને પગલે ચાલવાનો દાવો કરનારાઓ વારતે, આ ઉલ્લેખ ગૌરવ વધારનાર તો નહિજ થઈ પડે. વધુ અગત્યનું થવા જેવું તો એ છે કે એ દેવળમાં સાધુ મહાત્માઓની વારંવાર આવજ થતી હોવા છતાં પણ, આ લેખ ધણી લાંબા સમયથી અત્યાર સુધી તેવીને તેવી સ્થિતિમાં કાયમ રહ્યો છે. અહિં કહેવાની જરૂર છે કે આ લખાણ, સ્થાનકવાસીઓની વકીલાત તરીકે કરવામાં આવ્યું નથી; કારણ કે સ્થાનકવાસીઓ પણ ત્યારે મરે છે ત્યારે જરાય ઓછા ઉતરતા નથી. તેમજ બને પક્ષના બંધા મનુષ્યો આવી ઘેલણવાળા છે એમ કહેવાનો પણ અહિં આશય નથી. પરંતુ એવા મનુષ્યોનો, કમન-ઓએ ફળવણીનો અભાવ હોવાથી, દણ પણ મોટો લાગ હરિન ધરાવે છે.

સુવર્ધ શહેરમાં આવી અંધ શ્રદ્ધા છે તોપણ પ્રમાણમાં જાણે યોગી છે. પરંતુ કચ્છમાં તો ફેર ફેર નજરે પડે છે. એક પક્ષના જૈનો, બીજા પક્ષના સાધુઓને બેઠરાવે નહિ, પોતાની જગ્યાઓમાં બેસાડે આપે નહિ તેમજ કોઈપણ પ્રકારનું સન્માન કરે નહિ,

એવા દાખલા ત્યાં વારંવાર જન્યા કરે છે. ધણીક વખત દિક્ષા લેનારાઓ, પોતાના પક્ષના સાધુઓ સિવાય અન્યને ન નમવળા, દાખલા પણ અન્યા છે. એક ખીજ પર નિરસ્કાર પુણ્ય શબ્દોના હુમલા પણ કચ્છને તદ્દન અજ્ઞાપ્ય નથી. પરિણામ એ આવ્યું છે કે જૈનો અને વૈષ્ણવો જેટલી લાગણીથી એક ખીજ સાથે વસી શકે છે તેથી અરધી લાગણીથી પણ જૈન અને જૈન સાથે રહી શકતા નથી. અમુક પુરતકો અને ધાર્મિક સ્થાનોના કબજા માટે, લાખો રૂપિયાનું પાણી કરી કાઠોમાં લગાય છે તેમજ અમુક નજીવી ક્રિયાઓની ખાખતમાં મતભેદ પડતાં માખાપ ગાંઠો જેવું વેર થઇ પડે છે.

આ બધા ક્ષેત્રે વેરનું કારણ “મારું તેજ સાઈ” ની ભાવના છે. એ ભાવનાના પ્રેરનાર ગમે તે હો તેપણ તેઓ, પોતાની સંકુચિત વૃત્તિથી, જૈન ધર્મ તેમજ જૈનોને હાનિ કરનારાજ વણાયા જોઈએ. સત્ય-જ્ઞાનની—કેળવણીની અતિશય જરૂર છે. પરંતુ આજ અપાતી પ્રાથમિક તેમજ ઉચ્ચતર કેળવણીનું એક પરિણામ લક્ષમાં લેવા જેવું છે. એ વાત ખરી છે કે આપણા કેળવણીના મુલાનો અંધ શ્રદ્ધાવાળા-ધેણાવાળા ભાગ્યેજ થાય છે પરંતુ તેઓ શ્રદ્ધાવાળા પણ થાય છે કે નહિ એ શંકાસ્પદ છે. મોટે ભાગે ‘સકુ ધરના પરાણા’ જેવું યુગ છે જેમ પારકા ધર્મો તરફ નિરસ્કાર ઉત્પન્ન થતાં નથી તેમ પોતાના ધર્મ તરફ ભાવ પણ થતો નથી. ધર્મ વચરની કેળવણીની જલ્દી થોડી કિંમત છે. અને અંધ શ્રદ્ધા નિકળનાં ધર્મહીનતા વા સર્વે ધર્મોપનિ સરખો અભાવ પેમે એ ખરેખર દિક્ષાગીર થયા જેવું છે આ ખરી સદિખ્યા નથી, આ ઉદાર મનની નિશાની નથી ધણીક વખત, આ પરિણામથી અંધ શ્રદ્ધા કરતાં પણ વધુ હરવાનું છે. કેળવણીના આના મોટા ભાગમાં આ પરિણામ આવ્યું છે એમ કહેવામાં જરાય અતિશયોક્તિ નથી. કામના હિતાર્થિતકોએ, આપણા મુલકોની કેળવણી ખાખતમાં ખાસ સાવચેત રહેવાની જરૂર છે અને આવી અંધ શ્રદ્ધા કાઢવાની જરૂર-હોવા છતાં, સત્ય શ્રદ્ધાને બદલે અશ્રદ્ધા વાં સમાન અભાવ દાખલ ન થાય તેથી ખાસ સંભાળવાનું છે. અંધ શ્રદ્ધા (fanaticism) નો નાશ કરવા માટે અશ્રદ્ધા (atheism) ની મદદ લેવી પડે એ અતિ શાયનીય છે.

આ દિશામાં, ઉપરોક્ત બંને પરિણામો, પેસવા નહોતાં. ઇષ્ટ પરિણામ સત્ય શ્રદ્ધા તથા ઉદાર ભાવ લાવી શકે એવી જૈન સમાજમાં કેઈ પણ શક્તિ હોય તો તે સાધુ-વર્ગ છે. સાધુવર્ગ જો મન પર લે (અને તેમ કરવાની તેમની પ્રથમ ફરજ છે) તો જૈન સમાજને જલ્દી આગળ વધારી શકે અને. જીજ્ઞા કામોને દાખલો બેસાડી શકે. આનાં પહોં કારણો છે. પ્રથમ, સાધુવર્ગનું બંધારણ એટલું તો સુંદર અને દરેક સમયને અનુકુળ કરી શકાય (clastic) એવું રચવામાં આવ્યું છે કે જો તે બંધારણનો યથાતથ અમલ થાય તો જૈનોનો ઉદય ધણી રહેલાઈથી તેમજ ત્વરિત થાય. આ ઉપરાંત, સરખામણી કરતાં, જૈન સાધુવર્ગ, પોતાનું આદ્ય ઝોરવ કંઈક અંશે પણ જાળવી શક્યો છે. અને તેથી તે સંપૂર્ણ અંશે પુનઃ પ્રાપ્ત કરવામાં જલ્દી મહેનત તથા મુશ્કેલીઓ નડે એમ છે. છેલ્લું પણ સાચી સજા કારણ એ છે કે, સાધુવર્ગ, પોતાના આદ્ય લક્ષ્યનું સંપૂર્ણ રીતે યાજન કરના હોવા નહો, તો પણ જૈન સમાજના મોટા ભાગનો તેઓ નિઃસીમ વિશ્વાસ ધરાવે છે. જે મુજ કરોડપતિઓ, ગમે તેવી, આજીજીઓ તથા ગમે તેવી સંચોટ દલી-

સો કરવા છતાં, કેમળી કેમળે એક પાર્થ પશુ ખર્ચવા લગ્યાતા નથી તેઓ. સાધુમહારાજનાં રહેજી, હુકમથી હજારોનું દાન કરવા તત્પર થઈ જાય છે. આ વિશ્વાસ, સાધુમહારાજોની હંજરો વર્ગની, નિસ્વાર્થ પ્રેમપુલ્લ અને સ્વાત્મ ભોગ વાળી સેવાઓનું મીઠું, સ્વાદુકૃપા છે. આ વિશ્વાસની જરૂર, દુનિયાના સુધારકોને અસારે પશુ કેટલી જલ્પુ છે તે સુધારકોને ઇતિહાસ વાંચના સહજ જણાઈ આવે એમ છે. આ વિશ્વાસને તેની પરીપક્વ દશામાં જાળવી રાખવો એ સાધુ વર્ગને પોતાને વારતેજ નહિ પરંતુ આખા જૈનસંઘ વારતે પશુ, અસારે તેમજ ભવિષ્યમાં, અતિ હિતકર છે.

આ વિશ્વાસ, એક મહાન સત્તા છે અને તેનો સત્તા રૂપે ઉપયોગ, જોઈએ તે કરતાં પણ ચોક્કસ રીતે સમજવામાં આવે છે, અને અતિશય હઠીલાઈથી કાર્યમાં મુકાય છે. કેમળા હિતચિંતક, વિચારકો, લેખકો અને વક્તાઓમાંના ઘણા, આ સત્તાના વ્યાજબી વા ગેર વ્યાજબી રીતે ભોગ થઈ પડ્યા છે. ઘણીક વખત તો, સાધુઓના વર્તન વિશે કેમળી ન બોલવાનું તથા લખવાનું પ્રતિષ્ઠિત બહાર જાણાઓપર દબાણ કરવામાં આવ્યું છે. ખરેખર આ પ્રયત્ન નિરંકુશ સત્તાનો ઉપયોગ અનિશ્ચય જડકીપણે કરવામાં આવે છે. પરંતુ ઘણે કેમળે, કમનસીબે, આવી સત્તા સાથે રહેલી જોખમદારીઓનો જરાય ખ્યાલ કરવામાં આવતો હોય એમ લાગતું નથી. કાળ સમયને પુરેપુરે ઓળખવો તથા તેની વલણો તપાસી, ધર્મ રક્ષણની યોગ્ય અને ન્યાયી રીતિ શોધવી તથા તે અનુસાર સમાજને ચલાવવો એ સાધુવર્ગની પ્રથમ ફરજ છે. ધર્મશાળ્યમાં સાધુવર્ગે પ્રધાન મંડળ છે અને શ્રાવક શ્રાવિકાઓ પ્રજાજન છે. પ્રજાજનનું હિત ચિંતવી રાજ્ય ચલાવાય એ ધર્મશાળ્યનું કુદરતી વલણ છે. અને પ્રધાન મંડળનું મુખ્ય કાર્ય પ્રજાનું હિતચિંતન છે. પરંતુ ધર્મ રાજ્ય અધોગતિ પામે તો તેનું જોખમ પ્રધાન મંડળ ઉપર રહે છે. તેથી આવી અધોગતિ ન થાય અને કાળ સાથે વહન કરી રાકાય એ બાબતની સાધુ વર્ગે ખાસ કાળજી રાખવાની છે. આ જવાબદારી કેટલે અંશે સમજવામાં આવી છે, તે કહેવા કરતાં, હાલ જૈનોની આંતરિક સ્થિતિ જોનારને સ્વયંપ્રત્યક્ષ થશે.

જૈન સમાજ સમક્ષ, એક તરફ અંધશ્રદ્ધા અને બીજી તરફ આ અંધ શ્રદ્ધાની પ્રતિક્રિયા-અભાવ ડોકીયાં કરી રહ્યા છે. જ્યાં અંધ શ્રદ્ધાનો વિરતાર ઘટતો જાય છે ત્યાં અભાવનો પ્રસાર વધે જાય છે. ઘણા દેશવાસીઓએ જૈન ધર્મે ત્યાગ કીધાના દાખલા આપણાથી તદન અજણા નથી. આ બંને પરિણામો અનિષ્ટ છે અને જો આમજ સારવા કરે તો જૈન ધર્મનું ભવિષ્ય, આશાપૂર્ણ જણાતું નથી. આ બંને પરિણામો ટાળી, તેની જગ્યાએ સત્ય શ્રદ્ધા અને ઉદાર ભાવ, ઉત્પન્ન કરવાની ખાસ જરૂર છે અને તે સાધુ વર્ગે સિવાય અસારે કેમળથી પણ બની શકતું અસંભવ્ય છે. વાઙ્મોની હસ્તિ રહો વા નરહો પરંતુ નજીવી ક્રિયાઓની બાબતમાં શ્રાવકોમાં ઉન્નત અંધ શ્રદ્ધા ઉત્પન્ન થાય એ જિલકુલ ઇચ્છવા યોગ્ય નથી. આ ઘેસજા, સાધુવર્ગ પારે તો, જલ્દી થોડા સમયમાં દુર કરી શકે એમ છે. ન્યાયના ઉચ્ચ આશયને ખાતર નહિ તો વ્યવહારુ ડહાપણ માટે પણ, સાધુવર્ગે હવે જનમત ધવુંજ જોઈએ. આ ઘેસજામાં બંધીવાનું નથી વેટણું તેની પ્રતિક્રિયાથી કરવાનું છે. લેખકને એવા ઘણા માણસોનો પરિચય થયો છે કે જેઓ અમુક સાધુઓ સિવાય અન્ય કોઈપણ સાધુનું બ્યાખ્યાન

સાબળવા જતા નથી તેમજ રહેજ પશુ સન્માન અનુભવતા નથી સાધુવર્ગના ગૌરવ તેમજ આવકોના હિતને માટે, આ પરિણામ, કોષપશુ પ્રકારે આનંદદાયક નથી

જ્યારે બધી કામો પોતાની ઉત્તિ અને રક્ષણ અર્થે જીવંતો પ્રયાતન કરી રહી છે ત્યારે જૈન સમાજ, સાત બેસી રહી, ઉનાડી આવે, પોતાની ધીમી અવગતિ બેઠ શકે નહિ “જેએ કાળની જુએથી ઉઠતા નથી તેએને કાળની લાતોથી ઉઠવું પડશે” ખરો ધર્મ, પોતાનો ધર્મ પાળવામાં છે પારકાએને નિરાથી પોતાને કોષપશુ જાતનો લાભ ન થતા, ઉનાડી હાનિ થાય છે આખી દુનિયાને, સત્યને નામે નિંદા કરી વા તિરસ્કારથી દરેક સુધારવાનું છોડી દે જોની નકલ દરવાની આપણી ઇચ્છા નથી તેને અહોનિશ ગ્રાણે આપવાથી, આપણને હાનિ થવા ઉપરાંત, આપણા જ્ઞેષ્ઠને તેને પ્રસિદ્ધિ મળે છે નિંદા કરતા પણ નિંદાની પ્રતિક્રિયા વધુ લયકર થાય છે દુનિયાને પોતાની મદદની ગરજવાન સમજ સુધારવાની આકાશ-લોકને ત્યજ દે, મૈને પોતાનું ભવિષ્ય, રત્ન ત્ર રીતે ધડવા વેા મનુષ્ય પોતેજ પોતાનો કુબાહાર વા ઉધ્ધાર છે જે એકાંત સુખ-પરમપદ વાસ્તે દરેક મનુષ્ય મથન કરે છે, તે તેના પોતાના સિવાય, અન્ય કોઈથી પણ લાવા શકાય એમ નથી, જગતકાળએના “નસ આજ અને અન્ય નહિ” એવા હુકમોના હવે આદર થાય તેમ નથી દરેક જૈન, પછી તે ગમે તે પક્ષનો હો તો પણ મહાવીરનો પુત્ર છે અને દરેક જૈનને બી શકે તેરી મદદ આપવાનો અને તેની પાસેથી મદદ લેવાનો હક છે સાધુ મહાત્માઓ ! જૈનોને એક થતા શિખવેા સામાન્ય દિનની બાળનમાં હાથ મિલાવી સહચાર કરવા પ્રમેષો એક બીજા તરફ, જરૂર પડતા મદદનો ઉદાર હાથ લગાવવાનો આમહ કરો નિરૂદ્ધ, નિકર અને સત્ય પ્રેમી બનાવવા કેળવણીની યોગ્ય ફિશાઓ સુચવેા અને તેરી કેળવણી અપાય એવી સરથાઓ ઉભી કરવા, તમારા વિશ્વાસ કરોડપતિઓને સમજવેા વાડાઓની ધેનજામાંથી મુક્ત કરો અને વાડા જમાવવાના “શેષ” નો સર્વથા ત્યાગ કરો આ બધી સેવાનું ફળ જૈનેની ઉત્તિમાં આવશે અને જ્યારે તેન ચશે, સારે બદલા રૂપે (જો તમને બદલાની જરૂર હોય તો) જૈનો, વિશ્વાસ, ધર્મમાં દૃઢ થઈ અને ઉદાર મન તેમજ પ્રેમ અને સન્માનની લાગણી, ધણી ખુશીથી આભાર માની, અર્પણ કરશે વીરતા વિશ્વાસ સરદારો ! આપને પરપર છીંકતા દહે તેવું, સકુચિત જિતિનાળું, કોષશીર અને ધર્મોપ લશ્કર પોતી શકે ?

પહેલી જરૂર.

(અખંડ: પંક્તિ લાલન—માધેરાન.)

નોત્પન્નતે વિના ધ્યાનં વિચારેણાન્ય સાધનૈઃ

યથા પદાર્થ મ્હાનંદિ, પ્રકાશેન કથચિત્ ॥

મ પ્રકાશ વિના પદાર્થ ક્યાપિ દેખાતો નથી તેમ વિચાર વિના કાંઈપણ સાધનોથી જ્ઞાન થતું નથી.

નેત્ર ત્રણ છે; ચર્મનેત્ર, મનોનેત્ર અને હૃદયનેત્ર. ચર્મનેત્રવડે દેખાય છે, મનોનેત્ર વડે વિચારાય છે, અને હૃદયનેત્ર વડે સર્વ પ્રકારના વિવેક થઈ શકે છે, જે ચર્મનેત્રવડે દેખેજ છે તે પણ છે. પરંતુ જે ચર્મનેત્ર દેખી મનોનેત્રવડે વિચારે છે તેઓજ મનુષ્ય છે, અને જેઓ જે જે નેત્રોવડે અનુક્રમે દેખી, વિચારી હૃદયનેત્રવડે વિવેક પણ કરી શકે છે તેઓજ મનુષ્યમાં મહાત્મા કે જુદા છે.

આમ જગતમાં પણ, મનુષ્ય, જુદા અને આદર્શ એ ચાર પ્રકારના મનુષ્યો હોવા છતાં મધ્યમ પ્રકારના તો બાળ કે પશુજ ગણાય છે. કારણ કે મનુષ્ય આકાર પામવાથી મનુષ્ય થવાતું નથી, પણ ચર્મનેત્રવડે દેખી જેમ જેમ તે વિચાર કરવાતું શીખતો જાય છે, તેમ તેમ તે મનુષ્ય થતો જાય છે. કારણ કે મનુષ્ય સમ્મતો અર્થજ, જે જીવ મનવડે વિચાર કરી શકે છે તે, એવો થાય છે, અર્થાત્ જે આ દૃશ્ય મને દેખાય છે તે શું છે? હું એ દૃશ્યમાં કાણ અને કેવો છું? આત્મા અભ્યતરે રહી આંખવડે દેખે છે, મને વિચારે, હૃદયે વિવેક કરે છે તે કાણુ છે? તેમાં કેવાં કેવાં સામર્થ્ય છે? આત્મા અને આ દૃશ્યમાં શા બેદ છે? તેનો પર-

સ્પર જો સંબંધ? આંખ, બીજી ઈન્દ્રિયો મન અને હૃદયની સાથે આરે શો સંબંધ છે? તેનો હું સુધામ છું કે માલિક છું—અને માલિક હું તો કઈ અપેક્ષાએ છું? જે કર્મ કરું

૧ વિચાર નેત્ર. ૨. આ ત્રણ નેત્ર ઉપરાંત એક અનુરૂપ નેત્ર છે જે પણ મનુષ્યોમાં શિરોબાજી એવા મનુષ્યમાં અદ્વંતોને હોય છે અને તેને ત્રેત્ર આત્મ નેત્ર છે.

હું તે મને બધીવાન કઈ અપેક્ષાએ કરી શકે અને કઈ અપેક્ષાએ કેમ બધીવાન થઈ શકે તેવા કરે? ઈલાહિ વિચારો જેમ જેમ તે કરતો જાય, તેમ તેમ તે મનુષ્ય, છુદ્ધ, આદંત અને સિદ્ધપણું પણ પામતો જાય છે. માટે આટલી વાત વાચકજી દે સ્મરણમાં રાખવાની છે કે જેઓ વિચાર થોડો યા ઘણો કરી શકે છે તેજ મનુષ્ય છે, ખાસ વિચાર વિના જે હોય છે તેઓ પશુ, પાશવ મનુષ્ય, બાળજીવ વગેરે સંજ્ઞાને યોગ્ય છે. ઉપરના સ્લોકમાં પણ એજ વાત કહે છે કે જેમ પ્રકાશ વિના પદાર્થ દેખાય નહિ, તેમ વિચાર વિના જ્ઞાન ન થાય અને જ્ઞાન નહોય તેને માટે સાસ્ત્રકારો પણ કહે છે કે જ્ઞાનેન દીનાઃ પશુભિઃ સમાનાઃ જ્ઞાનથી હિન તે પશુઓ સરખા છે. હવે આ વાત સ્પષ્ટ કરવાને આપણે કેટલાક સરલ અને સહેલા દાખલા લઈ તપાસીએ કે જેથી આપણે મનુષ્ય જે સર્વ જીવત્વમાં સિરોમણિરૂપ છે તેનો લાભ લઈ શકીએ, એટલુંજ નહિ, પણ વિચારકરનાર માણસ કેટલો મહાન છે, અને વિચાર નહિ કરનાર કેવો પામરજ રહે છે તે પણ આપણે સમજી વિચારવાનું થઈ આપણે મનુષ્ય બનીએ.

હવે આપણે આંખવડે આ દૃશ્ય જગત્ તથા મનુષ્યને જોઈએ અને પછી મનવડે એ બંને વિચારીએ તો તેજ વખતે આપણને આપણામાં અને જગત્માં શો મહદ અંતર છે તે સ્પષ્ટ થતો જશે.

આ મુજબ નગરી પામે આવેલ માથેરાનનો પર્વત જે જમીનથી ૨,૫૦૦ ફીટ ઉંચો છે ત્યાંથી પૃથ્વીપર નજર કરીએ તો ચારે તરફ આપણી આંખ પૃથ્વીના વિશાળ વિસ્તારને દેખે છે, પર્વતની ઉચાઈને દેખે છે, ખીણોની ઉંડાણને નિહાળે છે અને પોતાને તેની સાથે સરખાવે તો પોતાને તે ઘણો નાનો દેખે છે. આમ એક તરફ પૃથ્વી, પહાડનો વિસ્તાર અને ખીણ તરફ પોતાની ઉંચાઈ આ જોતાંજ આંખ તેને કહે છે "તું" આ વિસ્તાર કે ઉચાઈ પાસે શા હિસાબમાં છે?" માથેરો અહીંથી ઉંચો એવો નિલગિરિ પર્વત જે માહિસોરની પાસે છે અને જે ૮,૦૦૦ ફીટ જમીનથી ઉંચો છે ત્યાંથી પૃથ્વીપર ચારે બાજુ નજર કરે તો પૃથ્વીનો વિસ્તાર તેથી ઘણોજ મોટો આંખે નજર પડે અને પોતે જે માથેરાનપર દેખાતો હતો તેના કરતાં તે 'કંઈ ખીસાતમાં પણ દેખાતો નથી. હવે હિમાલયના કૈલાસ પર્વત કે જેની ઉંચાઈ ૨૦,૦૦૦ ફીટની હશે તેની સાથે પોતાનું સરીર જે ૭ ફીટનું લાગે છે તેને સરખાવે તો પૃથ્વીની પામે ખીજકુલ નાની સરખી કીડી કરતાં પણ ઝીણો દેખે.

આમ એક તરફ પૃથ્વીનો મહદ વિસ્તાર આંખ દેખાડે છે અને માણસને તેની પાસે ઘણોજ નાનકડો દીગુણ દેખાડે છે.

હવે આપણે મન નેત્રવડે માણસનો અને પૃથ્વી, પર્વતનો વિચાર કરીએ અને એ આંખે દેખાડેલી વાત કેટલે અંશે ખરી છે તે તપાસીએ. પ્રથમ પર્વતની ઉંચાઈ અને માણસની ઉંચાઈ એ બેનો મનોનેત્ર કે વિચાર નેત્રવડે તોલ કરીએ. આ માથેરાનના પર્વત ૨,૫૦૦ ફીટ અને માણસ ૬ ફીટ તથાપિ માણસ એ ૨,૫૦૦ ફીટવાળા પર્વતપર ચાલતો ચડી જાય છે, અને હજી પણ ઉંચે જવું હોય તો જાય, પણ પર્વતથી ૨,૫૦૦ ફીટ કરતાં ઉંચે હાલ યવાતું નથી. ત્યારે માણસના પગે જે ૨,૫૦૦ ફીટ ચડી પર્વતને માખી લીધો તે અણુટ પગ કેટલો ઉંચો હોવો જોઈએ તેનો વિચાર કરતાં માણસનો પગ દેખવામાં ૨ ફુટ ૫૨"નું તે બે ફુટ જેમાં ઘડી વાળેલા અતેક પુટો જેઓને આંખ ન દેખી શકી તેને મનોનેત્ર દેખાડી સિદ્ધ કર્યું કે માણસનો પગ

માથેરાનના પર્વત કરતાં ઘણોજ ઉંચો છે, તેમજ નિલગિરિ તો શું ફેલાસ પર્વતથી પણ ઘણો ઉંચો છે. આ પ્રકારે પર્વતની ઉચાઇ, ખીણોની ઉંચાઇ અને પૃથ્વીના વિસ્તારને મનુષ્યોનાં પગ ચાલીને ખુટાડે, પણ પોતે તો અખુટજ રહે એ આપણને વિચારનેત્રવડે જણાયું. આંટલે સુધી વિચાર નેત્રનો ઉપયોગ કરીએ એટલે વિચાર કરીએ ત્યારેજ આપણામાં મનુષ્યત્વ આવ્યું ગણાય.

ફેટલીકવેળા આપણે ઉપર લખેલા વિસ્તારને માપી કહાડયા બેલ, ગધેડા, ઘોડા, ઉંટ, હાથી એટલુંજ નહિ પણ તેઓની માડીઓને આપણા પગનીયે જેડીએછીએ. અને વિચાર કરતાં માલમ પડે છે કે એપણ આપણાંજ-આપણેજ કામે લગાડેલા પરાક્ષ પગ છે.

વળી રેસગાડી, વિદ્યુતગાડી પણ આપણેજ ઉત્પન્ન કરેલા આપણા પરાક્ષ પગ છે. અને જે પગથડે આપણે પૃથ્વીના, પર્વતના, ખીણોના વિસ્તારને યક્ષાપીએ છીએ, એટલુંજ નહિ પણ ફેટલેક સ્થળે પૃથ્વી, સમુદ્ર, મહાસાગરને વચમાં રાખી આપણા પગને અટકાવવાને પત્ત કરે છે, પરંતુ આપણા વિચારવડે વહાણ હિટમર શોધી, બનાવી તેનો પગ તરીકે ઉપયોગ કરી પૃથ્વીની સાથે સેહેલામથી દરિફાર્ક કરી સફાએછીએ આટલુંજ નહિ પરંતુ પૃથ્વીની આસપાસ આવેલા વાતાવરણ-જેને આપણે-જેનો ધનપાદ અને તનવાદ કહીએ છીએ, તેના વિસ્તારને પણ એક વાયુ નૌકા, વાયુ મોટરનો પગ તરીકે ઉપયોગ કરી મનુષ્યજ ઉચ્ચત્વ સિદ્ધ કરતા જઇએ છીએ.

આજ પ્રમાણે તેનો હાથ આંખ ફેટસો નાનો દેખે છે! છતાં એ હાથ-એ ધડીચામેસો હાથ અક્ષપમાત્રનીપેડે પોનામાંથી ફેટલીપહુંકુડી-જુપડી-જુપડાં-પર-દબેલી-મેદેલ વિસ્તારે છે કે ફેટલીપસ્તુઓ-ફેટલીકળાઓ-ફેટલાં-કામે-ફેટલાવાહનો-ફેટલાપુલો-ફેટલાઅગ્રંદારો- ફેટલાધારો રંગી રહે છે, છતાંપણ મનુષ્યનો અખુટહાથ પૂરું થતો નથી. આ પણ આપણે સાચી જાણીએ છીએ? નહિકે ચર્મનેત્રથી, પણ તે વિચારનેત્રથી જોઇ શકીએ છીએ-અમલ શકીએછીએ.

વાણી- આંખવડે જાણને જોઇએ તો તે ફેટલી નાની છે! અને મનુષ્ય જગતમાં ફેટલાને જોઇએ તો તે ફેટલા બધા છે? તેછતાં મનોનેત્ર આપણને દેખાડે છે કે જીવ એ સર્વ જાન્સંઘતનો ઉચ્ચાર કરી તેને ખુટાડે છે, પણ પોતેતો વાણીદેવીના-સરસ્વતીદેવીના વાહનતરીકે અખુટજ રહે છે.

પગ, હાથ ને વાણી એ મનુષ્યની કર્મદિયો છે; અને એ કર્મદિયોમાં રહેલાં સામર્થ્ય આપણા વિચારનેત્ર જોઈ શકે છે અને તેનો ઉપયોગ કરતાં બાહ્યજગતને આપણે મનુષ્ય કરતાં નાનું બનાવી શકીએછીએ.

દબે આપણે મનુષ્યની જાનેદિયોને ચર્મનેત્ર અને વિચારનેત્ર જેવાનો મમ મેરાએ. પ્રથમ આપણે કર્મદિની ઉંડાઇ જોઇએ. જન્મવનીસુત્ર, કંપસુત્ર, છત્વાદિસુત્રો તેના પરની ટીકા ભાષ્ય અને ખીજન જગતની જુદી જુદી ભાષાના અનેક મધિનું સ્વચ્છકર્યુ, તથાપિ નાનાશા દેખાતા કર્મમાં તે ક્યાં લુપ્ત થઈ ગયા તે જણાતું નથી. જાણે ચરમગૂંગાએ કરજીવવ્યંજનસમુદમાં પ્રવેશ કર્યો ન હોય! દબે-પ્રિય વચક વિચાર કર કે નારા જ્ઞાન મોટા કે દાધિના!

આખ—તારી નીચે તુ જો તો કેટલી વિચારવાળી થૂંપી છે, તારી ઉપર તું જો તો સૂર્ય ચંદ્રદિગ્રહો અને વિશાળ આકાશ છે અને તારી આખને તુ દર્પણમાં જો તો તેને કેટલી નાનીશી લાગે છે! તથાપિ જો તુ મનોનેત્રથી આ વિશાળ વિશ્વને એકવાર નહિ પણ અનેકવાર તારી અધુર આખથી જોઈને ખુટાડે છે હવે તુ વિચાર કર કે તારી આખ મોટી છે કે તારી શરીરની આસપાસ આવેલું આ વિશાળ વિશ્વ?

નાક—જગતના સુગંધીપદાર્થો કેટલા જથ્થા છે અને નાક કેટલું નાનું શું ચર્મનેરે ખાય છે! તથાપિ જો સર્વ પદાર્થોના સ્પર્શ-ગોળાની સુગંધ નદીયોને નાકના સમુદ્રમાં કે ઊંડીને ઊંડેરાવે છે! એવો આપણુ મનોનેત્રજ દેખી શકે—વિચારી શકે

જીભ—અનેક રસાદીષ્ટ પદાર્થોની લગ્નગંધ અને જીભની વખાણ એ ચર્મચક્ષુ કેટલી દેખી શકે છે! જો આપણે જાણીએ છીએ તથાપિ જો સર્વ પદાર્થો સ્વાદુ-નદિરૂપે જીભાસાગરમાં કેવા પ્રવેશ કરે છે! એપણુ મનુષ્યના મનોનેત્રવડે જણાય છે નહિ કે ચર્મનેત્રો વડે દેખાય છે

સ્પર્શ—સ્પર્શદ્રિય એ મનુષ્યશરીરની ત્વચામાં કે ચામડીમાં છે અને સ્પર્શદ્રિય પદાર્થો તથા તેની આસપાસ આવેલો વાયુ ધણો વિશાળ છે તથાપિ તેસવ જુદીજુદી નદીઓની પેઠે મનુષ્યની સ્પર્શ દ્રિષ્ટી સાગરમાં પ્રવેશે છે

આગ્રમાણે મનુષ્યની કર્મેદ્રિયો અને જ્ઞાનેદ્રિષ્ટીસમુદ્રમાં આપણુ જગત સમાવેલ છે, બાહ્યચાંદ્રાજ લોક પણ મનુષ્યને મનોનેત્રવડે જોતા તેનામાં આવી રહ્યા છે અર્થાત્ જગતને આજુક્ષ અને જ્ઞાનકોશમાં આવેલા ચાંદ્રાજ લોક અગ્નેત્રવડે જોઈએ તો મનુષ્યને નહાને દેખાડે છે, પરંતુ મનોનેત્રવડે જોઈએ તો ચાંદ્રાજ જેરડોજ છે

હવે આપણે હૃદયનેત્રવડે મનુષ્યના મનમાં શું છે તે નિહાળીએ સ્મૃતિ પ્રેમ શૌર્ય નાન ધત્ત્યાદિ અનેક મહાસાગરો એવા છે કે બાહ્ય જગતના કારણરૂપ આતરજગત પણ મનુષ્યના મનમાં જ સમાયેલું છે પરંતુ આતર જગત વિષે અને આતર મનુષ્ય વિષે આપણે બીજો કે ઇ વખતે વિચાર કરીશું

માટે પ્રિયવાચક! કર્મેદ્રિયવડે અને જ્ઞાનેદ્રિયવડે તુ જેટલો વિસ્તારવાળો છે તેટલો તારો વિસ્તાર તારે સમજવો હોય અને હજીપણુ આજગ તારી પ્રગતિ કરવી હોય તો તેની ચાવીરૂપ તારું મનોનેત્ર છે તેથી તુ સમજ-જાણુ કારણ કે પહેલી જરૂર મનુષ્યને વિચાર કરવાની છે

ઘરજમાઈની કહાણી.

(લેખક. સુશીલ).

(ગયા અંકથી આશુ)

અભયકુમારની આત્મકથા.

“અભય! બધી વાત જવા દે. જ્યાં સુધી તું પોતે તારે સાસરે નહીં જાય ત્યાં સુધી કંઈ થયવાનું નથી. તું જરો તો પશુ તેઓ તારાં સ્ત્રી-પુત્રને મોકલશે કે કેમ એ એક શંકાજ છે. છતાં મારા વિચાર પ્રમાણે તો તારે પોતેજ ત્યાં સુધી જવું જોઈએ. તારી માને હજી એક દીવસ સુધી કંઈ ચાપ તેમ નથી. તુ તારે બાળે હમણાજ અહીંથી રવાના થવું. ‘એક ઘોડાગાડી ભાડે કરી લે રાતના આઠ વાગતા સુધીમાં તું ખુશીથી અમદાવાદ પહોંચી જરો. અને જો તેઓ તારી સ્ત્રી તથા પુત્રને રજા આપે તો રાતમાં ને રાતમાં ત્યાંથી રવાના થઈ આતંકાળે તો તુ અહીં આવી પહોંચશે માટે હવે આગસ કરવું ઉચિત નથી. જેમ અને તેમ જલદી અહીંથી રવાનાથઈ જા.”

હજી મુરબ્બી માસ્તર સાહેબની સલાહ પ્રમાણે મેં એક ઘોડાગાડી ભાડે કરી અને અમદાવાદ જવા રવાના થયો. મારા રોહી પાડોશીઓએ મારી માતૃથી પાસે હાજર રહી મેલા-મુલુવા કરવાનો ભાર ઉપાડી લીધો. ડાક્ટર સાહેબે પણ રાત્રીએ મારી માતાના બીજાના પાસેજં બેસી રહેવાનું વચન આપ્યું.

ગાડીમાં બેઠા બેઠા અનેક પ્રકારના તર્કવિતર્કો થવા લાગ્યા જાણે મારા હૃદયમાં પ્રવેશી કોઇ કહી રહ્યું હોય કે-“અભય! તારું જવું નિષ્ફળ છે. તારા જેવા નિર્ધન ધનિક શેડીઆના

જમાઇ બનવાનો લોભ રાખવો ઉચિત નહોતો.” આકાશમાંથી મને જાણે કે કોઇ કહે-
તું હોય કે—“ધરે પાછો જન, એજ તારે માટે સલાહ બધું છે. સસરાને ‘ત્યાં અનેક
અપમાનો તથા વાગ્દાઓ સહન કરવાનું તારામાં દવે બળ રહ્યું નથી.” મારી સામે
ઉઠ્યું રહી કોઇ જાણે કહ્યું સ્વરે કહી રહ્યું હોય કે—“મૃત્યુના ખીજાને પડેલી માતાની
આત્મા નજીવી આશા અને ઈચ્છા પૂર્ણ કરવાનું પણ તારામાં સામર્થ્ય નથી? ધિક્કાર છે
તારા જીવનને! ધિક્કાર છે તારી વિધાને! ધિક્કાર છે તારી યશોવાસનાને!

— લગભગ રાત્રીના આઠ વાગે હું મારા શ્વસુરગૃહે પહોંચ્યો. સંસ્કૃતમાં કહેવત છે કે—
શ્વસુર-ગૃહ-નિવાસઃ સ્વર્ગતુલ્યો નરાણામ્-અર્થાત્ શ્વસુરગૃહએ પુરુષોને માટે સ્વર્ગ જેવું છે. એજ
સ્વર્ગ મારે માટે નરકટ્ટી પણ અધિક દુઃખદાયક જન્મ હતું. મારા જેવો દુર્ભાગી આ
સંસારમાં ખીજો કોણ દસે?

મને આવી રીતે અકસ્માત આવેલો જોઈ ધરમાં સૌને આશ્ચર્ય થયું. મારા સસરાએ
પુછ્યું :—“અત્યારે ક્યાથી? આગળથી ખૂબર આપતાં શું થયું હતું? યોગ્યાડીને તો
ખદોબસત કરી શકત?”

મેં કહ્યું :—“મારા ઘેરથી અત્યારે આક્રમણે મને આવવાની જરૂર પડી છે, માતાની
માંદગીએ બહુ બધ કર રૂપ ધારણ કર્યું છે અને એટલાજ માટે—”

મને આગળ બેસતો અટકાવી મારો સસરા બોલી ઉઠ્યો—“બરાબર, તેમની દયા
કરાવવા અહીં લઇ આવ્યો દશે. વા...ર.”

મેં કહ્યું—“ના, ના માનુશીની એવી સ્થિતિ નથી કે હું તેમને આટલે દૂર લઈ
આવી શકું. તેમની એવી તીવ્ર ઈચ્છા છે કે મરતોં પહેલાં એકવાર પૌત્રનું મ્હોં જોઈ, મુખેથી—

સસરાએ કિચિત્ નિરસ્કાર મિશ્રિત હાસ્ય કરતાં કહ્યું—“હા, એટલાજ માટે તેમને
બધાને અહીંથી લઈ જવા માટે તમારી સગારી આવી લાગે છે.”

મેં મારા ઉરકેરાઈ ગયેલા ચિત્તનું દર્શન કરી વિનવપૂર્વક કહ્યું—“જી, દા.”

ધનવાન શેઠ સાહેબે જણાવ્યું કે—“તને તે કાંઈ અક્ષત છે? મારી છોકરી તારે ત્યાં
આવશે? હમણા હમણામાં ભારે અટકાર આવી ગયો જણાય છે. તારી મરજી હોય તો
તારી માને અહીં લઇ આવ! મારી છોકરી તારા ઘેર કોઈ કાળે આવી શકશે નહીં સમજ્યો?”

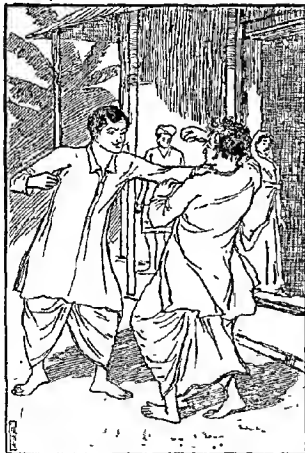
હવે મારો સ્વભાવ મારા અંકુશ નીચે રહી શક્યો નહીં. મેં ઉરકેરાયેલા સ્વરે કહ્યું
કે :—“સહનશીલતાની પણ સીમા હોય છે. મારા વિવેકનો તમે જે દુરપયોગ કરતા આવ્યા
છો તે મેં આજ પર્વત મુગે મ્હોડે સહન કર્યું છે. હવે હું જેઉં છું કે મારાં સ્ત્રી-પુત્રને
લઈ જવામાં જોઈએ કાણ આડે આવે તેમ છે?”

“આટલી બધી મરદાનગી તમારામાં છે એ તો અમે આજે જ જાણ્યું. વધારે સારો
આશ્રય મેળવો ગયો તેમ વધારે અભિમાન આવી ગયું કે શું?” સસરાએ કટાક્ષ કરતાં કહ્યું

“હું કંઈ આપનો સુલામ નથી. આપ મારા મુરખી છો. આપના મુખમાંથી આવા દુલકા શબ્દો નીકળતા જોઈ અને પોતાને શરમ થાય છે. મારાં આપુત્રને આપ અમારા ઘરે મોકલી આપો તે સિવાય બીજું કંઈ હું આપની પાસે છત્તો નથી.”

શેઠ સાહેબે જણાવ્યું:—“તને એકવાર કહ્યું કે મારી પુત્રી તારા જેવા બીખારીના ઘરે કહી પણ આવશે નહીં. વધારે તકરાર કરીશ તો હમણાંજ કાનની છુટ્ટી પૂકડી બહાર કઢાડી મૂકીશ.”

“શું? કાનની છુટ્ટી?” કોથળા અચત આવેશને લીધે મારા મુખમાંથી પુરું વાક્ય બહાર નીકળી શક્યું નહીં. મેં બળાત્કાર પૂર્વક ધરમાં જવાનો પ્રયત્ન કર્યો.

સસરાએ કહ્યું—“ખબર-દાર! જો એ તરફ એક પગડું પણ લાવું છે તો? અપમાન પૂર્વક બહાર નીકળવું પડશે. તને ખબર છે તું ક્યાં ઉભો છે?”

કોથળે લીધે મારું મગજ ભમવા લાગ્યું! વસ્તુતઃ હું ક્યાં અને કોની આગળ ઉભો છું તેવું મને લાન રહ્યું નહોતું મારી દૃષ્ટિએ ચોતરફ ધીર અધકાર ભાસવા લાગ્યો. સુસ્તા-માંજ માગથી બોલાઈ જવાયુ—“જોડ, માઈ અપમાન કરવાની કોણ હિમત કરી શકે છે?”

સસરાએ એકદમ મારી ઉપર ધસી આવ્યો. કોથળી હું ધરસર ફેંજતો હતો. તેણે માઈ ગળું પકડ્યું અને “શરકેલ? બોલવાનું” એ પુરું લાન

નથી?” કહી મને બહાર ધસાડી ગયો. મારામાં બોલવાની પણ શક્તિ રહી નહોતી.

મને ઘરના દરવાજા બહાર કઢાડી મૂકી દરવાજાએ બંધ કરી દીધો. દરવાજામાં હું ક્યાં સુધી રહ્યો તેવું મને લાન નથી. તે વખતે મને હૃદયમાં શું ચતું હતું તે પણ કહી શકું તેમ નથી.

થોડીવારે મને જ્ઞાન આપ્યું. હું ક્યાં અને શા માટે આવ્યો હતો તેનું સ્મરણ થયું. પરંતુ આવી સ્થિતિમાં મારા જોવા દરિદ્ર, અસહાય અને નિરાશિતે શું કરવું તેનો નિર્ણય થઈ શક્યો નહોતો. હું લથડીયાં ખાતો માંડ માંડ મારી ગાડી સુધી પહોંચ્યો. ગાડીવાને ગાડી હંકારી, ત્યાર પછી હું ક્યારે કેવી સ્થિતિમાં મારે ઘરે પહોંચ્યો તેનું મને જરાપે સ્મરણ રહ્યું નથી.

પુનઃ જ્યારે મારી આંખો ઉઘડી અને સહેજસાજ જ્ઞાન આવ્યું ત્યારે હું મારા ગરીબ ઘરમાં એક મલીન શય્યા ઉપર સૂતો દર્દી એવું મને જ્ઞાન થયું. શય્યાની એક તરફ મારી સ્ત્રી રમા, બાળકને ખોળામાં લઈ અધોવદને આંસુ પાડતી બેસી હતી. તેણીને એકા એક આ સજ્જે બેઠેલી જોઈ મારું હૃદય જોરથી ધબકી ઉઠ્યું. આ તે સ્વપ્ન કે સત્ય? મને મૂંઝાં આવી ગઈ.

* * * * *

જોઈએ છીએ.

જોઈએ છીએ—કચ્છી ચિત્રકારો અને ફોટોગ્રાફરો. નવીન ડીગ્રાઈનો ખનાવવા માટે ઉછરતા કચ્છી જૈન ચિત્રકારોને ધણોજ સારો ચાન્સ આપવામાં આવશે. કચ્છના જુના ઐતિહાસિક શહેરો તથા નવીન દેખાવો વગેરે જન જાતના ઐતિહાસિક ફોટો મેળવી આપનારને સાધારણ સારો લાભ આપવામાં આવશે. તુરંત આ માસિકના ઑ. વ્યવસ્થાપકને લખો.

જોઈએ છીએ—૧૧ થી ૧૫ વર્ષ ઉંમર સુધીની કચ્છી દસા ઓરાવાંજ જ્ઞાતિની બહેન, રૂપાળી, હુસિઆર કન્યા, એક રૂ. ૨૬ વર્ષની ઉંમરના પુષ્કને. માસિક આવક રૂ. ૫૭૫ ની. પત્રવહેવાર તદ્દન ખાનગી રાખવામાં આવશે. લખો 'D' ને આ માસિકના સરનામે.

જોઈએ છીએ—૧૪ વર્ષની ઉંમરની, ગુજરાતી હાથ ધોરણ સુધી તથા અંગ્રેજી ત્રીજા ધોરણ સુધી અભ્યાસ કરેલ એક ગરીબ પણ હુસિઆર કન્યાને, કચ્છી જૈન કોમમાંથી કોઈપણ જ્ઞાતિનો ૨૫ થી ૩૦ વર્ષની ઉંમર સુધીનો. માસિક આવક રૂ. ૩૫૦ તથા ૭૫ વાળો, સ્વતંત્ર-કેળવાયેલો વર, ફોટા સાથે લખો આ પત્રની ઓફિસમાં. પત્રવહેવાર તદ્દન ખાનગી રાખવામાં આવશે. બીજાઓએ તરફી ભેવીજ નહીં.

હંદગીનું સુખ સદ્ગુણી સ્ત્રીથી મળે છે

એમ જો તમે માનતા હો તો

તમારો ગૃહસંસાર સુધારવાને સ્ત્રી મંડળમાં

શાવિકા

યાને

સ્ત્રી સુખ દર્પણ—જરૂર વંચાવશો.

જેમા સ્ત્રી કર્તવ્ય-સ્ત્રી ધર્મ-આર્થિક-માન રક્ષણ-અલકાર્ય અને સ્ત્રી ઉદ્યોગના લેખો વિદ્વાન સ્ત્રી પુરોના દાર્થે લખાયેલ આવે છે વાંચના અને કાવ્યો બોધક હોય છે દરેક વિગત ચિત્રો સાથે આપીને તેને આકર્ષક અને મરજ કઠાય છે. આ માસિક વર્ગમાં પાંચમે ૪૪ જેટલુ સચિત્ર પાંચત આપે છે છતાં વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ત્રણ છે, પોસ્ટાજર્ય મફત.

લખો—

સ્ત્રી-સુખ દર્પણ ઓફીસ,

ભાવનગર.

શુભ પ્રસંગ

આખો દુનીયાનું માનીતું સેટ.

ઓટો મોડીની

આપણાં દેશનાં પ્રથમ મોડીની પુરુષો આપે છે.

મધુર પુરુષો
અને ટકાઉપણું
સાટે મધુરો-
ગાના ચાહો
મળ્યા છે.

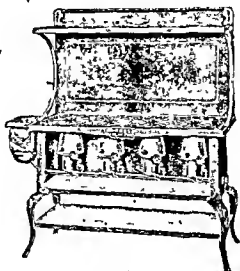
ગોડીની એજન્સી
જુમા માર્કેટ, મુંબઈ ૨.

કીંમત

અડધાઓસ જા. રૂ. ૨-૦-૦
એક ડામની. " ૩-૧૨-૦
અડધા ડામની. " ૦-૮-૦

અજમાવો

બોસ સ્ટોવ.

આ ચુલ્લો ઘાસડેટ તેલથી બને છે, કરકસર કરાવે છે. રસોઈ બહાર તૈયાર કરે છે, તેમજ ઘર સ્વચ્છ રાખે છે. આ ચુલ્લાથી ધુમાડો થતો નથી, વાસ આવતી નથી અને મેસ થતી નથી. જૈનો માટે ખાસ બંધરનો છે કેમકે લાકડાકે કોલસાના ચુલ્લામાં જેમ જીવ બળવા પામે છે ને બીજે સંતાપ થાય છે તેમ બોસ સ્ટોવમાં થતો નથી. આજ દુનિયા કુટુંબો આ ચુલ્લો વાપરી વાહવા ગાય છે. આ ચુલ્લાને નાનું બાળક પણ સલાવી શકે, રાંધતાં કંટાળો ન આવે પણ સામો આનંદ થાય છે. તેથી જરૂર બેઈ બંધો અથવા વિગત મંગાવો. ધણાં જૈનો વાપરી ખુશ થયા છે. ૧-૨-૩-૪-૫ બરનરના આવે છે. લાવ રૂ. ૪૫-૭૦ ૧૦૦-૧૨૫-૧૫૦. છાજલી તથા પેકીંગ એક્ષ્ટ્રા.

એવરીન્સ્ટન સ્ટ્રીટ,
કરાચી.

એલ. રાયસંપત
ન્યુ કિવન્સ રોડ, મુંબઈ.

કારમીર ગેટ,
દિલ્હી.

આપ પ્રેરક.
૧ ખીમજ હીરજ કાયાલી,
જે. પી.
૧ મદારાજ શ્રી રવિચંદ્રજ.

ઓ. તંત્રી,
દામજ ત્રીકમજ માયલા,
ઓ અવગ્યાપક અને પ્રકાશક,
જેઠાસાઈ દેવજ નાગરા.

કામીનીઆ ઑઈલની ઉત્તમતા માટેના છેલ્લામાં છેલ્લા અભિપ્રાયો વાંચો.

ડૉ. આર. નારાયણ યંગર—કોમ્પ્યુટરથી લખે છે કે, કામીનીઆ ઑઈલ ફુનીઆમાં વપરાતા તેલોનો સરવાળ છે. એવી સર્ટિફિકેટ આપતા મને આનંદ થાય છે. બે વર્ષ ઉપર માન ધરતી એક સ્ત્રી માથાની ખુજલીથી પીડાતી હતી, તેથી તેણીના વાળો ઘણે ભાગે ખરી ગયા. મારી પામે કામીનીઆ ઑઈલની એક બાટલી હોવાથી મેં તેને તે વાપરવા આપી તેણીએ આ તેલ વાપરતાં વાળનું

કામીનીઆ

ઑઈલ

વાળને ખરી પડતા અટકાવી છપ જાવું. એનો નાશ કરી મુશીબિત નરમ બનાવે છે સ્ત્રીઓ, પુરૂષો, માળકો અને વિદ્યાર્થીઓને એક સરખું મુજબારક છે

કામીનીઆ
ઑઈલ

દરેક ઠેકાણે વેચાય છે. પણ ખરીદતી વખતે સાવચેતી રાખજો કામી કે અનેક ઠેકાણે વેચા-રિઓ આ તેલના બદલે બીજા હવકા તેલો આપી દગબાજ કરે છે. માટે આ તેલની સીલબંધ બાકસવાળી બાટલી નામ ખરાબર વાંચીને લેજો.

વધુ આગળ માફક પાહું ચવા લાગુ અને આજે તેણીના વાળ ઘણાજ લાખા અને ખુજાસરત ચવા છે ખરેખર આ તેલની સુખથી પણ ઘણીજ મીઠી અને મન મોહક છે એમાં સમાયવા મુજો ઘણાજ ઉત્તમ છે મહેરબાની કરીને કામીનીઆ તેલની ત્રણ બાટલી વી. પી. થી મોકલી આપસો. આ સિવાય મી મહુમદ હુસીદ, બી. એ., મી. સી. યુ. આર. કારવેલો, મી. જી. એન. બોનરજી વગેરે અનેક અનેક જાણીતા ગૃહસ્થોના પુષ્કળ અભિપ્રાયો આવેલ છે

ભાવ—

બાટલી ૧નો રૂ ૧-૦-૦

• વી. પી. ના ૩ ૦-૪-૦ જુદા

ત્રણ બાટલીના રૂ ૨-૧-૦

વી. પી. ના ૩. ૦-૭-૦

સાલ એન્ટરસ,

ધી એન્ડો ઇન્ડિઅન ડ્રગ એન્ડ કેમીકલ કં.,

જુમા મસીદ, મુબઇ.

વિષયાનુક્રમણિકા.

વિષય.	લેખક.	પૃષ્ઠ.
અમારા આદનારા.	રા. બી. એન. મહીશેરી.	૩
ખાંડી પીનાર મનુષ્યને.	શ્રી જિનદ્રસાગરચૂરી શિષ્ય ખેતસિંહ.	૪
આપના જીવનમાં ભરત મહારાજ.	મુનિમહારાજશ્રી રવિચંદ્રજી,	૫
મહારાષ્ટ્રીની પ્રજા.	રા. પુનશી અરબજી.	૮
એક તરંગ.	રા. પીરજી રાજપાર ભારતર.	૧૧
કચ્છી સપારો.	રા. પાગલ.	૧૫
મજલે રંજુર.	રા. રંજુર.	૧૬
ચીજને દ્રસાગર ચૂરીચરજીની જીવનરેખા.	શા. આજુંદજી દેવશી.	૧૭
અમારા જીવનનો શું ઉદ્દેશ છે.	રા. સ્નેહ યોગી.	૧૮
મહાત્મા દાદાભાઈ અવસાન.	રા. મોહનલાલ જી. પંડ્યા.	૨૩
મહાદેવીની ગૌરવતા.	સ્વ. સૌ. ઉર્મિલા ખડેન.	૨૪
શારિરીક કેળવણી.	ડૉ. પુનશી હીરજી મેશેરી, એલ. એમ. એન્ડ. એસ.	૨૫
ધર જમાણની કલાણી.	રા. ગુણીલ.	૨૮
નારી ધર્મ.	રા. મહાદેવીજીદર અં. શર્મા.	૩૩
જોડાભાઈ, મેપણી અને હું.	રા. મનમુખલાલ રવજી મહેતા.	૩૬
આર્ય પુત્રોને જો એલ.	રા. કનૈયાલાલ મુલજી વેદાંત.	૪૧
પ્રાસંગિક નોંધ.	રા. જો. તંત્રી.	૪૨
આશ્રય લેલો.	રા. "મ".	૪૧
સંસારમાં મુખ્ય એળવવાનો સ્વરૂપ માર્ગ.	રા. હાથીલાલ કંપાણજી.	૪૨
પર્યુષણનો શબ્દાર્થ અને સમય નિર્દેશ.	મુનિ મહારાજ શ્રી ચારિત્ર.	...
શ્રી પર્વ અને કર્તવ્ય.	રા. રત્નસિંહ-કુમરકર.	...
આત્મા-પ્રેમ.	રા. શીવપ્રભાદ એચ. ભટ્ટ.	...
શ્રી પર્યુષણ પર્વ.	જન મુનિરત્ન.	...
સ્વીકાર અને સમાસોચના.
શ્રી પર્વ અને આપણે.	રા. લસિતાંગ.	...
વર્તમાન સમાચાર.
હમ, મગપણ, જન્મ, મરણ.
લેખોત્તેસાર અને જવાબ.

આ સિવાય સમુદ્રપૂજન, ગીચિસ એની બીસેંટ, મી. વાડીઆ, મી. આપના જીવનમાં ભરત મહારાજ, મહાગાઓ શ્રી ખેંગારજી, કવિ નાનાલાલ મજાણીધરપતિ, સ્વ. દાદાભાઈ, અમારા મહાલકા, શ્રીજિનદ્ર-તચૂરી, સ્વ. શેફ સ્વ. મેપણી વગેરે મહા પુરુષોના તથા વાર્તા અને જીવારને લગતા આપવામાં આવ્યા છે.

અમારા ગ્રાહક અને વાંચક વર્ગ પ્રત્યે વિજ્ઞાપિત.

—:O:—

“કુચ્છી જૈન મિત્ર” ના અંકો બરાબર ન મળવા માટે જોડા ફરિયાદો આવે છે. જે માટે અમેને સવિનય જાણાવવાની જરૂર પડે છે કે—અમારે લાંબી દરેક ગ્રાહકને, અંક બહાર પડતાની સાથે એટલે લગભગ પચીસ તારીખની અંક પોસ્ટ કરી દેવામાં આવે છે. છતાં પણ અંક ગેરવડે જનુ હોવાથી અને તેથી ગ્રાહક અને વાંચક વર્ગને ખમતી પડતી મુઝવણી અને હેરાન મની અમે સમજી શકતા હોવાથી, જ્યાં સુધી અમારા પાસે શિયક હોય છે ત્યાં સુધી અમે ગ્રાહકની ફરિયાદ આપતાં વગર આનાકાનીએ અંક મોકલાવી ગ્રાહકને સતોત આપીએ છીએ પણ આવી રીતે ઘણાં ગ્રાહકો (પાઠ્યથી રહી રહીને ફરીયાદ કરનારાઓ) ને મોકલવાનું બની શકતું નથી. કારણ કે અમે માત્ર ગ્રાહક પુરતીજ નકલો છપાવીએ છીએ અંક ગેરવડે જનાના કારણની તપાસ કરતાં પરિણામે, પોસ્ટમેન—ટપાલીની ગફલતી, એકને અંક બીજાએ ઉપાડી જવો, ધખીની ગેરહાજરીમાં અંકનું ગેરવડે પડવું, પોસ્ટમેનને ત્રીજા ચોથા દાદરા ચડતાં જમાવવા ઉપર જતાને અંક પહેરાઈ દેવો અથવા તો ખાસ પોસ્ટમેન આગળથી ‘અંક ઉપર આપીશ’ કહી લઈ લેવાના બનાવ મોખાયા છે. જેમા અમારી કોઈ પણ રીતની ગફલતી કહી શકાશે નહીં. આથી અમે ગ્રાહક વર્ગને બસામણ કરીએ છીએ કે, તેઓએ પોતાના પોસ્ટમેનને આવી રીતે ન લેવા એવવણી આપી દેવી. કે જેથી ફરીયાદ કરવાનું કારણ રહે નહીં એ સિવાય પોતાના સગનામા (Name & Address) મા કંઈ પણ ફેરફાર હોય તો તે સુધારવા અમને એવવણી આપવા મહેરજાની કરવી.

આ અંક દ્વાપની સેવામા ૧૦ દિવસ મોડું—late રજુ થએલ છે જે માટે અમેને જાણાવવાની જરૂર પડે છે કે પરિપૂર્ણ પર્વના પવિત્ર તહેવારો નજીક આવતા હોવાથી અમારે હમેશની માફક સસારની ખટપટો છોડી કંઈક ધર્મ ધ્યાન કરવાનો વિચાર હોવાથી અમેએ આગાધ અને સરેશ્વર માસના બંને અંકો સાથે કાઢેલા હોવાથી અમેને ૧૦ દિવસ વધારે લાગ્યા છે. જે માટે અમે અમારા હિતેજર ગ્રાહક અને વાંચક વર્ગની ક્ષમા માલીએ છીએ. આવતો ૫ મો અંક અકટોબરની ૧ લી તારીખે બહાર પાડી ગ્રાહક વર્ગ સન્મુખ રજુ કરવા બનતું કરીશુ આશા છે કે આથી ગ્રાહક અને વાંચક વર્ગ સતોત પામશે આ. યવવચ્ચાધક.

જમાનો બદલાયો છે.

તેમજ

અમારો ધંધો.

હીરા અને ઝવેરાતનો વેપાર સરાશી જેવો થયો છે. આગલા જમાનાના મોટા નફાઓના વખત વહી ગયો છે હવે તો તરંગર તેમજ ગરીબ સર્વે એક સરખો લાલ વર્ષ શકે તેવા જુજ નફાના રોકણ પર ધંધો ચાલે છે.

ખહાર ગામના ઝોડેશ ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવે છે.

આવો ! જુઓ ! લખો ! અને ખાત્રી કરો !

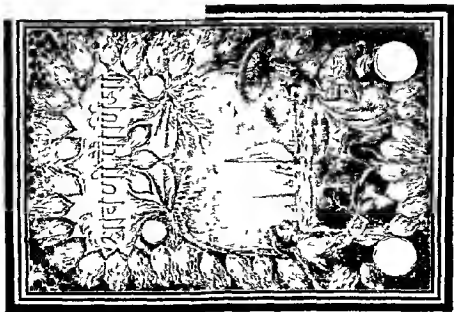
સુરજમલ લલ્લુભાઈ ની કું.

હીરા તથા ઝવેરાત ના વેપારીઓ,

૨૨૫, કાવજાદેવી રોડ, મુંબઈ

8

FOR FREEDOM'S SAKE.

B P WADIA ANNIE BEBANT G S ARUNDALE,
INTERNEED JUNE 16. 1917

શ્રી કચ્છી જૈન મિત્ર

માસિકના સાધારણ નિયમો.

૧. આ માસિક, કોમ સેવા બજાવવાના તથા દેશ પરદેશમાં રહેતા આપણી કોમ (શ્રી કચ્છી વીશા ઝોશવાળ, દશા ઝોશવાળ તથા ગુજરાત જૈન કોમ) ના દરેક ભાગને બને તેટલી ઉચ્ચ સ્થિતિએ લાવવાના મુખ્ય ઉદ્દેશથી પ્રગટ કરવામાં આવે છે. આ માસિકમાં કોમના કેષપણ ગૃહસ્થ, સ્ત્રી તથા વિદ્યાર્થીના યોગ્ય ક્ષેત્રો, ચર્ચાપત્રો અને વર્તમાન સમાચારો લેવામાં આવશે.

૨. માસિકનો દરેક અંક દરેક અગ્રેજ માસની શરૂઆતમાં હપ્તાઈ બદલ ૫૨શે અને પાંચ દીવસમાં આહોરને રવાના કરવામાં આવશે.

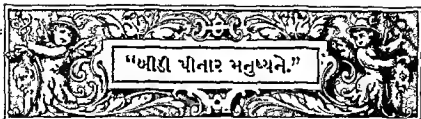
૩. કોમ હિતને લગતી લુદી લુદી બાબતોપર ચર્ચાપત્રો તથા જન્મ, મરણ, સગપણ, વિવાહ વગેરેના ખબરો જાતિજનો તથા દરેક ગામના મહાજનના કાર્યવાહકો ઉત્સાહથી લખી મોકલી કોમ પ્રતી પોતાની ફરજ બજાવશે એવી આશા છે.

૪. બનતાં સુધી કેષપણ લખાણમાં અંગત સ્વાર્થ, દ્વેશશુદ્ધિ કે ખોટા દુષ્કર્મ ન થવા જોઈએ, કોમના આપણામાં પ્રાતુભાવનો વધારો કરી બને તેટલો સંપ તથા સુધારો કરવા ઇચ્છે છે. ફક્ત લોકોની બૂઝી બતાવીને બેસી રહેવાનું નથી, પણ લવિષ્યમાં બૂઝો ન થવા પામે તે જોવાનું છે.

૫. કોમના કોષ્ટ પણ ગૃહસ્થની વિદ્યા, દુનર, વ્યાપાર વગેરેમાં ફતેહ મળ્યા બાબતની તથા કોમના કેષપણ ભાગમાં જાણવા જોગ બનાવો બને તેની હકીકત દરેક ગામના પ્રતિષ્ઠિત ગૃહસ્થો અગર કેળવણીવાળા અને ઉત્સાહી બાલ્યુઓ મોકલી આપવા તજનીજ કરશે એવી આશા છે.

૬. દરેક ગામમાં માહક માંચ તેવા તથા લખાણો લખી શકે તેવા અધવા નમુનાની નકલ મોકલવા લાયક ગૃહસ્થોનાં નામની યાદી તે ગામના સુવકો લખી મોકલી આપશે તેો અમે તેઓના આભારી થશું.

૭. બનતાં સુધી માસિકના દરેક મહીને તે માસના ધાર્મિક દિવસ તથા તેના મહત્વ વિશે ટુંક હકીકત પ્રગટ કરવામાં આવશે.

રાગ ભુજંગી.

સ્થનાર શ્રીમદ્ જિનેન્દ્રસાગર સૂરીચરણ સાહેબ,
શિષ્ય ખેતસિદ્ધ.

અહો આપંના ખાળકો આહી આવો,
મુણી શીખ આ ચિત્તમાં નિત્ય ધ્યાવો,
અતી દુઃખકારી તમે બીડી યારી,
મહા પાનકી નકં જ્ઞવાની બારી. ૧

ખરે “બીડી”ના થોમથી રોગ આવે,
મહા કારમી વેદના તેથી થાવે;
તમે આવં પુત્રો! તમે! તેની યારી,
મહા પાનકી નકં જ્ઞવાની બારી. ૨

પથારી અરે મરણની પાથગથે,
તથાપિ બીડી પાપતો ના તળથે;
ઝેલી બીડીને જાલુજે બેડીબારી,
મહા પાનકી નકં જ્ઞવાની બારી. ૩

અરે મોહમા મોહીને બીડીકેગ,
દુઃખીને યથા રોગી, ભોગી મિચારા;
તમે દુઃખદાયી બીડી કેરી યારી,
મહા પાતકી નકં જ્ઞવાની બારી. ૪

નુણી શીખઆ મૂંઝવણી અમારી,
ચિત્ત ધાગ્જે જોડ છે સુંખકારી,
તણ સગ બીડીતણો દુઃખકારી,
પ્રભુને ભજો નેક નીતિજ ધારી. ૫

(હરિગીત.)

સુનઈ અદાર જાણીને આ, શીખ હૃદયે ધારજો,
તણ સગ દુષ્ટ બીડી કેરો, સુખસમય પામજો.
દેખી અનેક ખાળ બન્ધુઓ, બીડી તણા સંગી અહા!
અતિલાય હૃદય લાગતી, તેથી રચી શીખસદ આ!

इच्छी नैन भिन

આયના ભુવનમાં ભરત મહારાજા.

આયના ભુવનમાં ભરત મહારાજ.

અખનાર. મુની સચિવદ્રશ.

કે વખત ભરત મહારાજ વચ્ચે બૂપણ પહેરવા માટે આયના ભુવનમાં પધાર્યા. ત્યાં પથા યોગ્ય જ્યાં લેઈએ ત્યાં વચ્ચાભુવણ પહેરી પોતાના શરીરને અરિસામા ભુએ છે તો એક આંગળીમાથી મુદ્રિકા—વીંટી પડી ગયેલ જણાઇ. પરેણુઓથી ભરપુર બીજી આંગળીઓ આગળ તે આંગળી નિસ્તેજ અને ઝાંખી, દિવમે દેખાતાં અંદમાની માફક જણાઈ. આ લેઈ તેઓ આશ્ચર્ય પામી પોતાના અંગ ઉપરના સર્વ દાગીના અને વચ્ચાભુ-વણુ એક પછી એક દૂર કરવા લાગ્યા. દૂર કરવાનું કારણ માત્ર એજ કે વચ્ચાભુવણ અને દાગીના સિવાયનું આ ઉધાકું શરીર શોભે છે કે કેમ? તમામ વચ્ચાભુવણ અને દાગીનાઓ દૂર થતાં દિમથી બળી ગયેલા વૃક્ષની જેમ આખું શરીર નિસ્તેજ અને શોભા વગરનું દેખાયું.

અહીંથી વિચારનો પ્રવાહ બદલાયો, રાજ્ય ખટપટ અને અંતઃપુરના તમામ વિચારો દૂધા, આ શરીરને વચ્ચાભુવણથી શોભાવવું એટલો ઇંટો અને માટીનો રેતીથી બનાવેલા ઘરને શોભીતું દેખાડવા માટે ઉપર ચુનો લગાડવા બરાબર છે, ચુનાથી બીંટો ચારી લાગે છે પણ અંદર શું છે તે તપાસ કરતાં તેમાં માત્ર છટો અને માટીજ ભરવામાં આવેલ જણાઇ આવે છે. તેમ આ શરીર પણ મુંદર વચ્ચાભુવણ અને દાગીનાઓથી રમણીય લાગે છે પણ ખરી રીતે તો તેમાં લોહી, માંસ, હાડકાં, પિણા, મૂત્ર અને કફ આદિથી ભરપૂર છે. અદા! અરેખર! તે વીર્ય અને રૂધિરથી પેદા થયેલ, મળ અને વિદ્યુતથી જ્વલિત પામેલ અને ગર્ભમાં જન્મશુદ્ધી ઢંકાયેલ આ અપવિત્ર અશુદ્ધ શરીરને પવિત્ર—શુદ્ધ કેણુ કહી શકે?

બાલ્યથી રમણીય પણ અંદરથી વડના ટેટા સંગેષુ આ શરીર રોગથી ભરપૂર છે. જેમ મેવાળ મુંદર-મુગોલિત સરોવરના પાણીની શોભાનો નાશ કરે છે, તેમ રોગ શરીરની જીવરુચિતાનો નાશ કરે છે. શરીર રોગી છતાં આસાઓ દીલી થતી નથી રૂપ જલ્પ છે પણ પાપશુદ્ધિ ધટતી નથી. જરા સ્પર્શે છે છતાં આત્મજ્ઞાન થતું નથી. આવા સંસારી જીવોની અંધ મેટા પર લાખોવાર વિષ્ણુ—દિત્કાર છે.

મહારાણીની પ્રભા.

(યેજક રા પુનશી અરજણ, ધૂળીઆ.)

૧ા. જેમ જેમ જમાનાને જોઉં છું ! જેમ જેમ આજના આધુનીક પ્રવાહને મહારમા વહેતો જોઉં છું ! તેમ તેમ અધિક આશ્ચર્યમા કુખતો જ જેમ જેમ મુધારાતરીકે મળ્યાતા ગીતરિનાજોને જોઉં છું ! તેમ તેમ મજાળ વિચાર

ની બેઠગની હેરોમા તથુ મધન મિદુમા નવુ ને નવુજ બ મુધારા તરીકે દાખન થયેન, તરિકેની પ્રસિદ્ધીમા આવેલ તરિકેનું મહાપદ મેળવનાર ગણીરૂપ-દેશનદેવીની પ્રભા” જુને કેરા કેવા પ્રકારના નામ છે ! આપણે મહાપુરૂષ ગણ અબગારૂપ દેશનદેવીના તાબે આપણે કેવા મળ્યાછયે ! સદૃષ મળેની લક્ષ્મીનો કેવા જ માર્ગે ઉપયોગ કરીયે છીએ લેશપણુ વિચાર મારા બ કાણુવાર પણુ હૃદયમા ઉદ્ભવ એમ જાણુતુ નથી દેશન દુષ્ટસ ગ કર્યાથી આપણી આપણાથી રીસાઇ પોનાને કઇ દિશા તરફનો વહેતો મુ તે ખાસ જાણુવાની જરૂર

જરા મારા બ મુજોને પુછીશકે, ખરો મુધારો શુ ? કાનર, ટામ, પેટનુન સાડી, પોષકા પ થાય છે ? શુ ? અધો મુધારો એના કામમા લક્ષ્મી વાપરી શરીર શણગારવામા અને જીવ, મોજ કરવામા અને મૃદુણીયેને આજ કાલની દેશનમા શોભાવવામા આવી ગયો છે ? શુ ખરે હાથે હાથ મેળવી મોઝર યા બગીમા ફરી દવા આનામા છે ? શુ ખરો મુધારો હોટે નાચરગની પાર્ટી કે રાડોના ઘરે જવામા છે ? ના ! ના ! ના ! એમસો કોઈ એકી અવા કરશોજ, અને વધારેમા એમ પણુ જીન કરગે કે “ખરો મુધારો તો દુખી બધુઓ જાણવામા, તેમને મદદ કરવામા, ખરા નીતીના માર્ગ પૈસા ખરચવામા અને આપણી

અહેતોને જાણવામાં છે." ત્યાં સુધી આપણે આપણી સ્વાર્થી વિષય વાંચવાને તાબે રહીશું, એના યોગે માતાઓ અને અહેતોપર કુદૃષ્ટી કરીશું અને, ફેશન દેવીમાં ફૂલતા ફરીશું, ત્યાં સુધી આપણું યા સમાજનું અથવા દેશનું બીજકુલ ભરું કરી શકીશું નહિ. આપણી, આપણા સમાજની અને સાથે દેશની પણ પડતી અવસ્થાનું કારણ તપાસીશું તો આપણાજ (ભારત માતાના પુત્રો) ઉપર આવે છે ! ત્યાં સુધી આપણા દેહને સજ્જાસ્વામાં, સુગંધી તેલોથી વાળ ઓળવામાં, અત્તર, સોંટના મુગધે લાગૂકતા રંગોના વાપરવામાં, હાથમાં સ્ટીક લઇ છટાદાર છેલબટાઉ માફક ફરીશું, ત્યાં સુધી આપણી કોમની અને આપણા દેશની ઉત્તતિ આપણે કરી શકીશું નહીં. ખોટી વાતોના તણાકામાં આપણી પજાત પડતી કોમને—ફેશનમાં ફૂલતી જતી કોમને—જાણી શકીશું નહીં એ ખાસ ધ્યાનમાં રાખી, મારા વીરો! મહાવીર પ્રભુના પુત્રો! તમે! તો મહાવીરજ એ તો શુદ્ધારણ ધરી આપણા અધુરોને જાણવા સજ્જ થાઓ! સજ્જ થાઓ!

મોટા મોટા વિદ્વાનો અને આગેવાનો તરીકે ખપતા મારા સુદ દેશ આંધ્રોપાણુ “મહારાણીની પ્રજા” ને આધીન થઈ તેનીજ તેજેમય કાંતીમાં ડુબી, વચ થઇ, લીન થયેલા છે, એ, બી, સી, ડી, (A, B, C, D,) જી. પી., (J. P.) રાય-ગદાદુર, સર નાઇટ, ખાનખાદાદુર, આદિ અને બી. એ; એસ એસ. બી. (B. A., LL. B.) (L. M. & S.) એસ. એમ. એન્ડ એસ. ના આગળ પાછળના અલરો મટેવ વિદ્વાન તેમજ શ્રીમત વર્ગ પણ એ મહાન “મહારાણીની પ્રજા” ને એટલા તો વશ થયા છે કે ન પૂછે વાત! મોટા ભેષક અને ભાપણ કરનારાઓ તો જાણે ફેશન દેવીની બગલમાં ફસાવવાજ જણાય છે! એઓ તો ન બોલે અને ન લખે નેટલુંજ સાચું. કારણ કે સખે ને ગોલે, નેપી ઉત્તરી દિવા તેઓનામાં સમાવધીજ છે! ફૂલ ફેશ (Fool Dress) અરે બૂલો! ફૂલ ફેશ (Fool Dress) વગર તેમને ગાઢતું નથી. સલામાં પહેલા નંબરની ખુરસી ભારેજ મળશે કે તેઓ ભાઈસાળ-ભાઈસાળેજ અપ-ટુ-ડેટ (up-to-date) ફેશનના ફેશમાં હોય! પણ બધુઓ યાદ રાખજો, વિદ્વાનો, અને ખરા છગરથી નિસ્વાર્થમય કાર્ય કરનારને માટે કાર્ડ ડ્રેમની જરૂર નથી. તેઓ તો ગમે તેવા ફેશમાં હોય તો પણ સર્વેની ગાફક ઝણકીજ નીકળશે. અને ફેશન મારીઓ સૂર્યની આગળ ચંદ્ર અને તારાઓ માફક છુપાઇ જશે! સૂર્યને માટે કાંઈ પણ દોષ કે નગારાં વગાડવાની જરૂર રહેતી નથી પણ કાંભિકોને માટેજ દોષ નગારાંજ ફેશ પગેરે નાના પ્રકારની ખુશામતની જરૂર છે. તો વીરના પુત્રો! તમારી આપી નિર્માલ્ય દશા પર દસણુ કે રડતું તે સમજતું નથી. ત્યારે સમસ્ત કોમનાં સુધારકોની આ દશા લાગું છું, ત્યારે કોમ ઉચ્ચ દશા ક્યારે પામશે? કોમનો અને ફેશનો ઉદય શા પિયારે થશે એ સમજતુંજ નથી! આજ કાલના પિયારે આત્મવાદી કદીપણ કોમ ઉચ્ચ રિયલિયે આપી શકનાર નથી! ત્યાં સુધી કોમનું ઐક્યના ભરેલું અને શુદ્ધારણરૂપ પગલું નજરે પડતું નથી ત્યાં સુધી અધમમાં અધમ દશાએ કોમ વ્યથ છે અને જશે! અને આખર ભવિષ્યમાં કેવી દશાએ પહોંચશે તે કવી શકાતું નથી. ત્યાં સુધી વિદ્વાન મંડળે અભિમાન તરલું નથી, ત્યાં સુધી શ્રીમંતોએ શ્રીમાનની અભિમાનરૂપ શ્રીમંતાઈ મુકી નથી, ત્યાં સુધી ખુશામતીયા લેખકોએ નિસ્વાર્થીપણું ધારણ કર્યું નથી, અને ભાપણ કરનારો પોતાનોજ સુધારો કરી જહાર પડ્યા નથી ત્યાં સુધી કોમનું યા ફેશનું કલ્યાણ થવલુંજ નથી.

મહારાણીની પ્રભા.

(લેખક: રા પુનશી અરજણ, ધૂળીઆ.)

હા! જેમ જેમ જમાનાને જોઈ છું! જેમ જેમ આજના આધુનીક સંપ્રતાદને વ્યવહારમાં વહેતો જોઈ છું! તેમ તેમ વધિક આશ્ચર્યમાં ડુબતો જાઉં જેમ જેમ સુધારાતરીકે મજાતા રીતરિવાજોને જોઈ છું! તેમ તેમ અજબ વિચાર-

ની જાળની દહેરોમાં તણાતો મધ્ય મિદુમાં નવું ને નવું જાણ સુધારા તરીકે દાખન થયેલ, કુ તરિકેની પ્રસિદ્ધીમાં આવેલ, કુ તરિકેનું મહાપદ મેળવનાર " રાણીરૂપ-દેશનદેવીની પ્રભા " જુને કેવા કેવા પ્રકારના નામ ન છે! આપણે મહાપુરુષ મજાઈ અવગણી દેશનદેવીના તામે આપણે કેવા મજાઈયે! સદૃશ્ય મજેલી લક્ષ્મીનો કેવા અને માર્ગે ઉપયોગ કરીયે છીયે! લેશપણ વિચાર મારા અંધુ દાણવાર પણ હૃદયમાં ઉદ્ભવ્યો એમ જણાવું નથી. દેશન દે કુટુંબ કમીથી આપણી આપણાથી રીસાઈ પોતાનો કષ્ટ દિશા તરફનો વહેતો મુકયે તે ખાસ જાણવાની જરૂર છે!

જરા મારા અંધુઓને પુછીશ કે, અરો સુધારો શું! કોચર, ટાપ, પેંટલુન, સાડી, પોપર્કા પહેર તપ છે? શું! અથો સુધારો એવા કામમાં લક્ષ્મી વાપરી સરીર સજાગરવામાં અને જુટ, મોન, રવામાં અને ગૃહસ્થીયોને આજ કાવની દેસનમાં શોભાવવામાં આવી ગયો છે? શું! અરો સુધારો હાથ મેજથી મોટર વા બગીમાં ફરી હવા ખાવામાં છે? શું! અરો સુધારો ઢોરોલો કાચરગની પાર્ટી કે રડોના પરે જવામાં છે? ના! ના! ના! એમસો કોઈ એટી અવાજે : રશીજ, અને વધારેમાં એમ પણ કહ્યું કરશે કે "અરો સુધારો તો કુખી અંધુઓની મજાવામાં, તેમને મદદ કરવામાં, ખરા નીતીના માર્ગે પૈસા ખર્ચવામાં અને આપણી વે:

બહેનોને બચાવવામાં છે.” ત્યાં સુધી આપણે આપણી સ્વાર્થી વિષય વાંચનાને તાબે રહીશું, એના થોડે માતાઓ અને બહેનોપર કુદૃષ્ટી કરીશું અને, ફેશન ટેવીમાં હુલતા ફરીશું, ત્યાં સુધી આપણું યા સમાજનું અથવા દેશનું ખીલકુલ ભરતું કરી શકીશું નહિ. આપણી, આપણા સમાજની અને સાથે દેશની પણ પડતી અવસ્થાનું કારણ તપાસીશું તો આપણાજ (ભારત માતાના પુત્રો) ઉપર આવે છે. ત્યાં સુધી આપણા દેહને શણગારવામાં, સુગંધી તેલોથી વાળ ઓળવામાં, અત્તર, સેન્ટના મુગંધે ભવ્યકતા રૂમાલો વાપરવામાં, હાથમાં સ્ટીક લઈ છટાદાર છેલગટાઉ માફક ફરીશું, ત્યાં સુધી આપણી કામની અને આપણા દેશની ઉત્તતિ આપણે કરી શકીશું નહીં. ખોટી વાતોના તડાકામાં આપણી પછાત પડતી કામને—ફેશનમાં હુલતી જતી કામને—બચાવી શકીશું નહીં એ ખાસ ખ્યાનમાં રાખી, મારા વીરો! મહાવીર પ્રભુનાં પુત્રો! તમે! તો મહાવીરજી છે તો શુદ્ધચરણ ધરી આપણા બંધુઓને બચાવવા સજ્જ થાઓ! સજ્જ થાઓ!

મોટા મોટા વિદ્વાનો અને આગેવાનો તરીકે અપતા મારા મુજ દેશ બાંધવોપણું “મહારાષ્ટ્રીની પ્રજા” ને આધીન થઈ તેનીજ તેજેગય કાંતીમાં ઢૂંધી, વરા ચળ, લીન થયેલા છે. એ, બી, સી, ડી, (A, B, C, D,) જે. પી., (J. P.) રાય-ગ્રાહાદુર, સર નાઇટ, પાનખાદાદુર, આદિ અને બી. એ; એસ એલ. બી. (B. A., LL. B.) (L. M. & S.) એલ. એમ. એન્ડ એસ. ના આગળ પાછળના અક્ષરો મહેલ વિદ્વાન તેમજ શ્રીમત વર્ણ પણ એ મહાન “મહારાષ્ટ્રીની પ્રજા” ને એટલા તો વરા થયા છે કે ન પૂછે વાત! મોટા સેખક અને ભાવણ કરનારાઓ તો જાણે ફેશન ટેવીની પગલમાં ફસાયલાજી જણાય છે! એઓ તો ન બોલે અને ન લખે તેટલુંજ સાચું. કારણ કે લખે ને બોલે, તેથી ઉલટી ક્રિયા તેઓનામાં સમાયલીજી છે! ફૂલ ડ્રેસ (Fool Dress) અરે બૂચો! ફૂલ ડ્રેસ (Fool Dress) વગર તેમને ચાલતું નથી. સભામાં પહેલા નંબરની ખુરસી ભારેજ મજાશે કે તેઓ ભાઈસાખ-ભાઈસાહેબ અપ-ટુ-ડેટ (up-to-date) ફેશનના ડ્રેસમાં હોય! પણ બધુઓ પાદ રાખજો, વિદ્વાનને, અને ખરા છગરથી નિસ્વાર્થમય કાર્ય કરનારને માટે કાંઈ ડ્રેસની જરૂર નથી. તેઓ તો ગમે તેવા ડ્રેસમાં હોય તો પણ સૂર્યની માફક જાળીજી નીકળશે. અને ફેશન પારીઓ સૂર્યની આગળ ચંદ્ર અને તારાઓ માફક છુપાઈ જશે! સૂર્યને માટે કાંઈ પણ ટોલ કે નગારાં પગાડવાની જરૂર રહેતી નથી પણ દાંભિકાને માટેજ ટોલ નગારાંજી ડ્રેસ વગેરેનાના પ્રકારની ખુશામતની જરૂર છે. તો વીરના પુત્રો જાગો! તમારી આવી નિર્માલ્ય દશા પર હસતું કે રડતું તે અમનતું નથી. ન્યારે સમસ્ત કામનાં સુધારકાની આ દશા ભાણું છું, ભારે કામ ઉચ્ચ દશા ક્યારે પામશે? કામનો અને દેશનો ઉદય શા વિચારે થશે એ અમનતુંજ નથી! આજ કાલના વિચારે ચાલવાથી કદીપણ કામ ઉચ્ચ સ્થિતિયે આવી શકનાર નથી! ત્યાં સુધી કામનું ઐક્યતા ભરેલું અને શુદ્ધચરણરૂપ પગતું નજરે પડતું નથી ત્યાંસુધી અધમમાં અધમ દશાને કામ જાય છે અને જશે! અને આખર ભવિષ્યમાં કેવી દશાથે પહોંચશે તે કહી શકાતું નથી. ત્યાં સુધી વિદ્વાન મંડળે અભિમાન તાળ્યું નથી, ત્યાંસુધી શ્રીમંતોએ શ્રીમાનની અભિમાનરૂપ શ્રીમંતાઈ મુકી નથી, ત્યાંસુધી ખુશામતીયા સેખકોએ ખ્રિસ્તીઓપણું ધારણ કર્યું નથી, અને ભાવણ કરીઓ પોતાનોજ સુધારો કરી જહાર પડ્યા નથી ત્યાં સુધી કામનું યા દેશનું કલ્યાણ થવાનુંજ નથી.

આપણે જ-મ આ સુધીપર શા માટે થયો છે? આપણે પૃથ્વીપર કયા કારણ માટે દેહ ધર્મો છે? આ પ્રામ થયેલ દેહવડે શાં કાર્યો કરી શેવાના છે? આ દેહથી કેવા પ્રકારનાં અને કેવી રીતનાં નિર્માણ કાર્યો કરીયે છીયે? એવા એવા પ્રશ્નોના વિચારે ન્યાં સુધી દરેક વ્યક્તિના હૃદયમાં ઉમળ થશે નહીં, ન્યાં સુધી જૈન-ધર્મના ઉંડા રહસ્યના ખરા વિચારોને વિચારી અંતઃકરણમાં લાવશે નહીં, ન્યાં સુધી લોખંડને પારસની કિંચાડે મોનું બનાવવાની ક્રિયા બાલુરો નહી, ન્યાં સુધી સોનું જ પારખી શક્યા નથી, જેઓ સોનું શી ચીજ છે તે જોળખી શક્યા નથી, ત્યાંસુધી ભલે સુવર્ણરૂપ પણ લોખંડ બની, લોખંડ જેવજ અવતરી, લોખંડનાજ પણ હથોડાવડે ટોકાયા રહેવાનાજ! અને ફરીફરી લોખંડરૂપે અવતરી ટકે શેર બન્યા રહેવાનાજ! જેમ સોનું અગ્નિમાં સ્વતઃ પડી પરીક્ષા કરાવી તમને ખાતરી આપે છે તેમ તમો પણ ધર્મ-રૂપ અગ્નિમાં તપી ખાતરી કરાવશો નહીં! સાંસુધી અમે અચાન કેમ બાળીશું કે તમો સુવર્ણ છો! બધુઓ! તમો કાણુ! ખાસ પારમ રૂપી “મહાવીર-પ્રભુના” પારસરૂપ પુત્રો છો! ખરા મહાવીર છો! ન્યાં સુધી તમારું મૃત્યુને વશ પડેયું દેહ પારસને અડકાવી સુવર્ણતારૂપ કરાવ્યું નથી, સાંસુધી ‘ભલે “પારસપર પારસનું” “સુવર્ણપર સુવર્ણનું” ગીલીટ ચડાવે! પણ તે જમીનપરના “લીંપણાપર લીંપણા” જેવું જ છે! તો મહાવીરના દેહધારી બંધુઓ તમો ખરા મહાવીરો છો, તો મહાવીર જેવા બનો! બનીને કામ અને દેશનું ભણું કરી મહાવીર દાદાના નામને દેદીપ્યમાન બનાવે! અને સસ સુધારક બની સ્પષ્ટવક્તા બનો!

આપણે આપણા મુસ્તરૂપ તેનેમય દેહને માટીનું બનાવતા જાણે છીયે! માટીરૂપ બાબના નાશવંત પદાર્થોમાં તલ્લીન રહી, દેહને મુકોમળ બનાવતા જાણે છીયે! આપણા હાથેજ મહારાણીના પંજમાં જઈ ફેશન દેવીના કેદખાનામાં પડી સડ્યા કરીયે છીયે! આપણે ખરા સિદ્ધ છતાં બકરીનું રૂપ ધારણ કરી ફરીયે છીયે! માટીનાજ પુતળોને શણગારી આનંદ પામી આપણા મહાન ઉચ્ચ કુળને લાંછન લગાડનારા વીરના કુપુત્રોજ છીયે! તો કુપુત્રો લાંછનનો નાશ કરી સુપુત્રો બનો! ખરા સિદ્ધરૂપે બનો! ધર્મની પ્રભારૂપ ખજાણ ઉઠાડે અને ફેશન રૂપ પ્રભાને દર્શાવે! ખોટા વિચારોને દામેલો મારી સમુદ્રના મધ્ય ભાગે પથ્થર બાંધી ફેંકી દો! સુવિચાર ધરી ખરા ઝંઝરૂપ પ્રકાશમાન ચાઓ! અને ખરા સુધારક બની ખરી, ‘પ્રભા’ ઉજવળતામાં લાવે! ખોટાં ખોટાં ટોંગોરૂપી અક્રિયાઓ તમને! સસ ક્રિયાઓ હાથે ધરો! દાલિકપણનું ડોળ મુકો! તો આખા વિશ્વનું કલ્યાણ કરવા સમર્થ થશોજ!

આપણા “જૈન-ધર્મના” આત્મીક તત્ત્વોપર ધ્યાન આપો! પ્રભુના ઉચ્ચ વિચારોને હૃદયમાં સ્થાપો; આપણી બગડતી જતી રિયતી વિચારફૂટવડે માપો! ધર્મોગ્રિમાં દેહને આદરી તાપો! શુદ્ધભાવ પ્રગટાવો! દેશબંધુઓનો ઉદ્ધાર કરો! ભારત માતાના ઝાણથી મુક્ત થવા પ્રયત્ન કરો! અને તન, મન, ધનથી બનતી શુદ્ધ સેવા કરી “મહા-સંઘ” સમુદાયનો આશીર્વાદ મેળવી સદાને માટે સુખી બનો!

લેખક: સ. વીરજી રાજપાર આસ્તર.

ત્રિના ખાર વાગ્યે કાંઈ ખખટયુ એવો અવાજ થયો. આસપાસ જોયું તો કાંઈ પણ દેખાયું નહીં. કાંઈપણ ન જોઈ શકવાથી-મનમાં વિચાર આવ્યાથી ખીંધો. ખીંધાથી મનમાં ધ્રસ્કો પડ્યો ધ્રસ્કો પડવાથી છાતી અને શરીરના અવયવો થરથર ધ્રુળવા મંડ્યા અને મને ટાકીયો તાવ આવશે એમ ભાસવા લાગ્યું. આમ થવાથી મારા ઉપર નિદ્રાદેવીની અકૃપા થઈ અને તે શનીને માટે તે શ્રીમતિ દેવી અને તગ્છોડી ચાલી જતી માણસ પડી. તે સુવતિ ગઇ ન ગઈ એટલામાં કેઇક અસાધિક આકૃતિ મારા તરફ આવતી, હોય તેમ જણાયું.

સ્વેત વસ્ત્રથી વીણવિત થએલી, આંખોમાંથી અમૃત વર્ષાવતી, ધીમા પગે મારા તરફ આગમન કરતી, આંખોના પલકારાથી મને તેના તરફ આવાહન કરતી અને પોતાના કપાળમાંથી પવિત્રતાનો તેજ પ્રકાશતી એક લલના મારી સમક્ષ આવીને ખડી થઈ. હું તે દેવીની આકર્ષક શક્તિને લીધે તેનું હૃદય મંદિર નીહાળવા પછાજ તત્પર બન્યો પણ તેના લેજથી હું એટલો બધો અંતગત થયો કે તે મહાન મારી સમક્ષ ખોલવા સરખી પણ દ્વિન્મત મારામાં રહી નહીં. છેવટે થોડીક પગે શાંતિમાં ગયા પછી તે દેવીએ મને પોતાની સમક્ષ બેસવાની નિશાની કરી અને મારાથી તેની અખોલ મામણી સ્વીકાર્યા વગર રહેવાયું નહિ. તે દેવીની સમક્ષ બેસતા અને મુખાકૃતિ તરફ દ્રષ્ટિ ફેંકતાં હું મારાં સદૃષ્ટો ભુલી ગયો અને મનની સાથે તે મહાન શ્રીમતિના આવાગમન બાબત અનેક તરંગો ઉછાળવા લાગ્યો. તે દેવીએ પોતાની દૃષ્ટિ મારા સમક્ષ ફેરવી અને તેની અને મારી આંખોએક બીજા તરફ ટકર ટકર જોવા લાગી. બન્નેની આંખો બેરોડી થતાં જણે નમાયો હું માતાનું સ્નેહામૃત પીતો હોઈ તેવો અનુભવ કરવા લાગ્યો અને તે સુવતિ પોતાના ખોવાયેલા પુત્રને શોધી કાઢ્યો હોય તેવો અનુભવ કરવા લાગ્યો. આમ થવાથી અમે ધણે વખત અમૃતાનુભવનું પાન કરવામાં તે માતા તુલ્ય લલનાના ચહેરાપર એવો નવો પ્રકાશ પડવા મંડ્યો કે જેથી તે નીચે મુજબ વદવા માંડી.

“હે વત્સ! હું નમાયો નથી એમ હવેથી જણુ. હું તારી સમક્ષ અમુક કારણોને માટે જ આવી છું. પ્રજ્ઞા ધણા દિવસોથી હું વિચાર કરતી હતી પણ અત્યાર સુધી મારા મનોરથો પૂર્ણ કરે તેવો મને લાડકવાળો પુત્ર જડ્યો નહિ, પછી વિચાર કરતાં મારી

અંતરિક્ષમાંથી મારા સ્થુલ દેહના પુત્રપર દષ્ટિ પડી અને તે વિચાર આવતાંજ મને એમ લાગ્યું કે મારી મારણા કંઈક અંશે ટુંજ પૂર્ણ કરીશ. માટે આ ટું તારા સ્થુલ દેહની માતા સુક્ષ્મ રીતે મારા મનોરથો સિધ્ધ કરાવવા તારી સમક્ષ આવી છું. આજ-મારા મનોરથો હું તને મોઢેથી કહેવાની નથી પણ અનુભવથી કહેવાયવાળી છું, માટે ચાપ ચર્ધ જ તૈયાર અને મનોવિગ્રથો તરંગ મુસાફરી કરવા સર્વ મામમી લાઇ પાહોમ કરી નીકળી પડ મારી સાથે.”

જેવીરીતે હું તે દેવીનું પહેલું આમંત્રણ સ્વીકાર્યા વગર રહ્યા નહતો તેવીજ રીતે આ વખતે પણ તે તેજસ્વી નારીના આદેશને, ઉલંઘન કરવાની શક્તિ મારામાં રહી ન હોતી. પૂર્ણ ઈન્દુ સમાન પ્રકાશતી અને તેજસ્વી આંછ-દેતી દેવી પાછળ પાછળ ચાલતો હું એક નર્મીન જમીનપર આવી પહોંચ્યો અને લાંબી જોષા વગર આગળ જવાની મારી ઇચ્છા ન થઇ દેવીએ સુક્ષ્મ મનથી મારા મનોભાવ જાણી લીધા અને મને કહ્યું કે—

“આ દેશ આશરે થોડા વર્ષોપર જંગલી, અભણ, અને દેવાન મનુષ્યોથી વસેલો હતો. અહીંના લોકો એક બીજા પ્રત્યે કેવા સન્માનથી વર્તતું તે તેઓ જાણતા ન હોતા. લાઇ પોતાની ખ્હેનની લાજ લેવા તૈયાર થઈ જતો. સ્ત્રીઓ પરપુર સાથે મર્યાદારહિત વાતો કરતી અને તેમાજ આનંદ માનતી પતિ જે પોતાના કલ્યા પ્રમાણે ન કરે તો તેનાથી છુટા છેડા કરવામાંજ અહીંની સ્ત્રીઓ પોતાનું કર્તવ્ય સમજતી. પોતાના દેવત્વ પતિની આવક જવડની દરકાર કયાં વગર આનુપણે માટે અને નકામા ખર્ચો માટે આખા દિવસની ગંધામગુરી કરી યાત્રી પાકી આવેલ ધણીને કનડવામાં પોતાના જીવનની સાર્થકતા માનતી અહીંના પુરુષો, પોતાની સ્ત્રીઓ ઘરમાં રાંધવા, વાસણ માંજવા અને ધરતું પેતરૂં કરવા માટેજ સરખપણી છે એમ માનતા હતા. આને લીધે પતિ-પત્નીની અરસપરસની લાગણીઓ એક બીજા માટે નિષ્કુર થવા લાગી અને પ્રેમનો ખરો અર્થ અગર ચોખ્ખા સખ્તોમાં કહીએ તો પ્રેમ જેવી અજ્ઞા શક્તિએ તે દેશને હમેશને માટે તિમાંજલી આપી હોય તેમ આજથી થોડાક વર્ષોપર લાગતું. કારણ કે પોતાની અર્ધાંગનાપર મોહ હોવાને લીધેજ પુરુષો તેમને આજીજીઓ કરતાં બાળાઓ પોતાના લાઇઓ પાસેથી દ્રવ્ય પડાવવા ખાતર તેમની સાથે કાનું કાનું બોલતી. બાપ પોતાના છોકરાની કમાઈ ખાવા માટે પોતાના બચ્ચાને વાતસલ્ય ભાવથી બેલાવતા છોકરાઓ બાપની કમાઈ બહુ દિવસ સુધી ટકી રહે તેટલા માટે પોતાના પિતાની સુશ્રુષા કરતા. શેઠ પોતાનું કાર્ય વધારે ચાપ અને સારૂ થાય એટલા માટે પોતાના તોકરોને કટવા શખ્તે કહેતા નહી. ચાકર પોતાનો શેઠ વધારે પૈસા આપે એટલા માટે તેની ખુશામન કરવામાં કાંઈ બાધી રાખતા નહી. મિત્રો એક બીજા સાથે ફક્ત લાભની ખાતરજ મિત્રતા રાખતા હતા. આ પ્રમાણે જ્યાં જુઓ ત્યાં સ્વાર્થ, સ્વાર્થ અને સ્વાર્થજ જોષામાં આવતો. હે વત્સ ! તેથીજ આવા સ્વાર્થમય દેશની ઉપર વર્ણવ્યા પ્રમાણે અધોગતિ થાય તેમાં કાંઈ નવાઈ નથી.”

તે પવિત્ર દેવી આટલું બોલી અટકી ગઇ. પણ હું તો તે સાંભળી દિગ્ભ્રૂદ ચૂર્ધ ગયો અને આ દેશની આધુનિક સ્થિતિ અને થોડા વર્ષ પરની સ્થિતિ વિષે વિચારમાં ગરક થઈ ગયો. અહાહા ! આ શો ફેરફાર ? ક્યાં તે નરક સમાન દેશ અને ક્યાં આ મારી દ્રષ્ટી

સમક્ષ દેખાતું દિવ્ય ધામ. દેશ દરેક બાબતમાં બીજા દેશોની સરસાઇ કરવાને ડગલે ડગલે આગળ વધતો હોય તેમ દીસવા માંડ્યું. જ્યાં ધરગણ ચીજને માટે પણ પારકા દેશપર આશા રાખવી પડતી તે દેશ આજે બીજા દેશો સાથે વેપારધામાં હરિદાઇ કરવા આગળ વધે છે. જ્યાં ખાવાને પુરૂં ધાન્ય પણ મળતું નહીં ત્યાં મનુષ્યો એક દીવસની મજૂરીમાં બે ચાર દીવસના નિલાય જેટલું મેળવી લેતા. જે ઠેકાણે સાયન્સ વિદ્યાનું નામ પણ થોડા વર્ષ પહેલાં સાંભળ્યું નહોતું ત્યાં દરેક જીવંતની સામાન્ય ઉપયોગી ચીજો રસાયણ વગેરે વિદ્યાઓથી બનાવવામાં આવતી. જ્યાં પુરૂંગેએ પોતાનાં ગામડાઓની હદ લાગેજ છોડી હશે ત્યાં દુનીયાની પ્રદક્ષિણા કરી આવેલા સેંકડો બદકે હજારો જાનાળુઓ મળી આવતા. જે દેશમાં જુના કાળથી ઊતરી આવેલ હજી સિવાય ખેતી માટે બીલકુલ સાધનો નહોતાં ત્યાં વાવેતર, પાણી સિંચવાનું, કાપણી વગેરે સર્વ ખેતીને લગત કામ યંત્રો વતીજ ચતુર. દેશના ધણાં ખરાં શહેરો તો જાણે કારખાનાઓની ચીમનીઓના ધૂમાડાથીજ છાછજ ગયાં હતાં. દરેક બદરોમાં દુનીયાની વસ્તી દરેક કોમના મનુષ્યો દષ્ટિએચર ચતા હતા. જ્યાં જુઓ ત્યાં જાણે પશ્ચિમના સુધારાનો પુરેપુરો એપ લાગી ગયેલો ગાલમ પડતો. આ બહારનો દેખાવ જોયા પછી આ પૂર્વના મુલકની અંદરખાનેની સ્થિતિ જોવા માટે મન યશુ બહિર સ્થિતિ નિહાળ્યા પછી ધણું ખરું આપણામાં લોકો તે વસ્તુ વિશેના મતો દર્શાવવા માટે છે પણ અંદરની સ્થિતિ જોવા વગર આપણે તે વસ્તુ વિષે મત બાધવો એજ મોટામાં મોટી ભૂખી છે માટે મેં તે દેશની સાંસારિક, નૈતિક, માનસિક અને ધાર્મિક સ્થિતિ જોવાનો નિશ્ચય કર્યો અને તેમ કરવામાં મેં તે પવિત્રાત્માની મદદ માગી. તે મહાન નારીએ પોતે સંપૂર્ણ રીતે સદાચતા આપનારું વચન આપીને કહ્યું કે “વત્સ! તું આ દેશનો પુરેપુરો અનુભવ લે અને તેમ કરવાને તું અત્રે નિવાસ કર, હું તને અતીશયગાંધી જોઇતી મદદ આપીશ” આટલું કહી તે દેવી મને ત્યાંજ મુકી પોતે અંતર્યામિ થઇ ગઇ તેમ મને લાગ્યું.

આ અનુભવ મુલકમાં હું એકલો જુલા પડી ગયેલ માણસની પેઠે વિચારમાં પડ્યો પણ આ દિવ્ય દેશના લોક અનુભવ અને જુલા પડી ગયેલા લોકોની પરાણા ચાકરી કરવામાં ઓછા ઊતરે તેમ નહોતા. હું થોડાક વખત આમ તેમ રળડ્યો અને શું કરવું તે નિશ્ચય કરી શક્યો નહીં તેટલામાં તે દેશના લોક મને મદદ કરવાને આવી પહોંચ્યા. મેં તેઓને મારા વિચારો જણાવ્યા અને મેં જે જે જાણતની પૂછ્યા કરી તે તે બાબતના જુલાસા તેઓ આપતા ગયા. છેવટે મેં યજ્ઞ લોકો સાથે થોડા વખતમાં દેશની બહુલાયલ સ્થિતિના કારણ સંબંધી વિવાદ કર્યો અને છેવટે હું કાષ્ઠક નિશ્ચય પર આવી શક્યો. તે દેવી પોતાની આધ્યાત્મિક શક્તિથી આગળ મુજબ આ વખતે પણ મારા મનની સ્થિતિ કળી ગયાં અને મારી સમક્ષ દ્રષ્ટિગોચર થયાં અને કહેવા લાગ્યાં કે “હવે મેં તને કહેવાનું હતું તે અનુભવથી કહેવાવ્યું છે માટે આ ઉન્નતિનું કારણ શોધી કાઢવા હું તને કહું છું.” મેં નમ્રતાપૂર્વક વિનંતિ કરી કહ્યું “હે પવિત્રાત્મા! મેં આ સહુ અનુભવ લીધો અને ઘણાંધણા વિચાર કર્યા પણ આ ઉન્નતિનું ખરું કારણ શોધી કાઢવા શક્તિમાન થયો નહીં માટે આપજ કૃપા કરી મને તે સમજાવો તો હું તેનો અર્થ જીવંતમાં કાંઇક ઉપયોગ કરી શકું.”

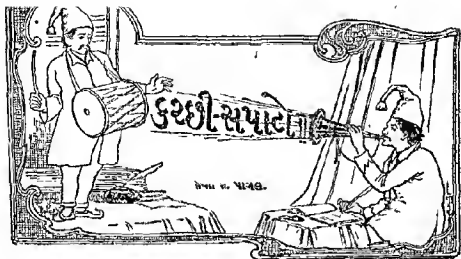
દેવી— “ઠીક ચાલ બાપુ હું તને નિરાંતે સહુ થાતો કહું તેનું પુરસદની વખતે યોગ્ય મનન કરજો. વત્સ! આગળના કાષ્ઠક મહાન પુરૂં છે કે: “The hand that

rocks the cradle is the power that rules the world," અર્થાત્ જે હાથ પારણુ બ્રુલાવે છે તેજ હાથ દુનીયા પર અમલ કરે છે તે સત્યજ છે. માટે જો આપણા દેશની અને આપણી કેમની ઉન્નતિ કરવી હોય તો આપણે આપણી સ્ત્રીઓને તેમના યોગ્ય સ્થાને મુકવી જોઈએ. દુકામા કહીએ તો તેમને તેમની ફગ્ગે જગનાના માટે યોગ્ય શિક્ષણ આપવું જોઈએ. આ ઉપરથી હું એમ નથી કહેતી કે તેમને એમ એ અને બી એ જ કરવી જોઈએ પણ હું એમ કહેવા માગુ છું કે આપણી ઉન્નતિ બધે સમસ્ત દેશની ઉન્નતિ સ્ત્રીઓની ઉન્નતિ પર આધાર રાખે છે આપણે આપણા દેશને જે પકિતએ મુકના માગતા હોઈએ તેજ પરિતિએ આપણે આપણી સ્ત્રીજાતિને પ્રથમ મુકવી જોઈએ મીસીસ-નેની બીસેન્ટના શબ્દોમા કહીએ તો શુરવીઃ વીરાગના એ સિવાય આપણે આપણો દેશ શૌર્યવાન કરી શકીએ તેમ નથી આનાથી હું એમ નથી કહેવા માગતી કે સ્ત્રીશિક્ષણનો ઉદ્દેશ એ નજી લાપાઓ જાણવાથી સપૂર્ણ થાય છે પણ જ્ઞાનથી તેઓ પોતાની અને પોતાના સતતાનોની રિયતિ અને મનોભાવો ઉચ્ચતર બનાવી જાતે સુખી થઈ બીજાને સુખી કરે એજ સ્ત્રીશિક્ષણનો ખરો ઉદ્દેશ છે સ્ત્રી કેળવણીનો ઉદ્દેશ સ્વ. સાક્ષર શ્રી ગોવર્ધનરામ ભાઈના નીચેના ફકરામા જરામત સમાઈ જાય છે

‘ સ્ત્રીઓ પઠિત થાય, રસત થાય, કુટુંબ પોષક થાય, સ્વચ્છ થાય, શરીરે બળવતી, રોગહીન, અને સુદર થાય, યોગ્યતાના પ્રમાણમા કુટુંબ બંધનમાંથી મુક્ત (સ્વતંત્ર) થાય, અને તે મુક્તતા અને સ્વતંત્રતાથી કુટુંબની મૂર્ખ છાજાઓ અને કલેશોમાંથી છુટી કુટુંબનું ખરું કલ્યાણ કરવા શક્તિમતિ અને ઉત્સાહિની બને. કુટુંબના બાળકવર્ગને પોષણ અને શક્તિ આપે તથા વૃદ્ધવગાની કલ્યાણ વાસનાઓ તૃપ્ત કરે વળી સાધ્વી પત્ની ધર્મ પતિનું જીવન ઉન્નત કરે! પતિત પાનન મેસા ભમિની બની કુખ તિમિરમા કુમતા બાકુઓના આદમાહુદય ઉધારે અને છેવટે માતૃભક્ત પુત્રી તરીકે હિન્દુમથાના સતતાનોના વિકાસ અને પ્રગતિની સહાયક થાય તથા પ્રજાનત્સન જનની તરીકે સ્વદેશમા ઉગ્ર મૂર્ખના તેજસ્વી ઉત્થાસ બચાઈ ફિરજો. પૂર્ણ વિસ્તારથી પ્રસારે-એજ આર્ય સુંદરીઓના જીવનની સફળતા છે !”

આથી વધારે વત્સ તને બીજી શું કહું? સાબળ આજથી તું પ્રતિજ્ઞા કર કે “દેશનો કેમના ઉધારની ખાતર આ દેશની સ્ત્રીઓને તેમના યોગ્ય સ્થાને મુકવા બગીચ પ્રયત્ન આદરીશ અને તેમ કરવામા હું મારા જીવનનની પણ દરમાર કરીશ નહીં” હાન તરત માટે આદરુ જસ છે ઘોડા વખત પછી મારા બીજા મનોરથો પૂર્ણ થયા ફરી તારી મુનાકાત લઈશ કેમ અને દેશની ઉન્નતિ માટે હજી પણ ધણી બીજા કુ ગરો અને ખડકો ઓળંગવાના છે પણ અત્યારે આટલું જસ હોવાથી તને તારા કર્તવ્યમા ચુસ્ત રહેવા છેલ્લી બનાવણુ કરેણુ

આટલું કહી દેવી અદસ્ય થઈ ગઈ જસ, મા ગઈ! ગઈ તે ગઈજ અહાહા! કેવી આનંદી મુનાકાત! હું નમાવાને વ્હાવી માતૃશ્રીની મુનાકાત! જસ તે મહાન દેવીની શિખા મણુ ખરી તેજ ખરી અહીં મારા વિચારો સ્થપિત થયા કારણ કે મારી ઓરડીનું બારણું ખખડાયુ અને આખો ખોલી જોજી છું તો સૂર્ય દેવતાએ અધકારને હરાવી, સમસ્ત પૃથ્વીપર પોતાનો અમલ શરૂ કરી દીધો હતો.

પ્રિય વાંચનાર! આજથી “કચ્છી જૈન ચિત્ર”માં, કચ્છી-સપાટના જે ચિત્ર વિચિત્ર દ્રશ્યારૂપ! રંગ રંગારો! તેથી તમારાં મનોરથો મનમાં ને મનમાંજ લંગારો! અનીતિ જુલાજો અને નીતિનાજ ખરાં સ્વરૂપો બહાર પડશે! ભલે! તમે વિદ્વાન પંડિત યા મહા શ્રીમંતહો! ગરીબ યા ગમાર હો! મહા સભામાં બેસનાર પ્રસિદ્ધ વક્તા યા ઘોળાં ઘોળાં મલાછ જેવાં કે સ્વચ્છ આકાશ જેવાં કાગળોપર તમારાં પોતાનાજ કાળાં ચિત્રો ચિત્રનાર હો! મોટા વેપારી અથવા મોટા હોદ્દાવાળા હો! પણ એવાં બધાં અનીતીવાળાંએને “પાગલ” ના કચ્છી-સપાટના શબ્દરૂપી પ્રહાર સહન કરવો પડવાનોજ! પાગલ કદી ન ડરવાનો! એ તો જેનું જેનું જીવે ને સાંભળે તેનું તેણે રંગે કહી દેવાનો ને લખી દેવાનો! જેવા શુભ તેવાજ ગાવાનો અને ખરી ખબર લેવાનોજ! એ ખરી ખબર લેવા માટે પ્રભુ તરફથી મહાન સત્તાનો ઉપયોગ લાઇ બગાવર મોટો સાદો બચુગલ ફૂંકવાનોજ! સમજ્યા મારા મહેરબાન-કરદાન મિત્રો!

X X X X X X X X

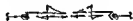
ભલે! કચ્છી જૈન ચિત્રના અધિપતીરાજ! તમે તો બાળનું ખૂબ ધર્મ રૂપ આજ! તમારી તોંધમાં હવે હીક તોંધારો સમાજ! પણ દીલા ન થશો, કમર કસી બાંધશો! તોજ કુધારાએને હાંકી કાઢશો! પાગલને જ્યા મલી ખાસ! હવે સમાજ માટે જે થશે ભાસ! તેજ લખશે ખરેખાત! તમારૂં માસિક રૂપી સૂર્યનું પ્રકાશ પ્રગટશે તેથી દુન્યેય થશે નીરાશ! ભલે દોડે લઇને શાસ પણ મારો સપાટો પીછો ન મુકે ખાસ! પાગલની ઉદારી મટી, આજ સુધી હાસ હતી ખટી! પણ મરી મસાલાના જોરથી જરૂર થશે સાકર જેવી મીઠી! હવે બધાને કરવા મહાત! સમજ્યા અધિપતીરાજ! ન સમજ્યા હો તો ભૂંગળા આગળ રાખો કાન! સમજીને તમે પણ ખાસ તોંધમાં કરાવો જાન! હો...ઓ...ઓ...ઓ...મ...હે...ર...બા...ન!

શું કહું આજ કાવની કહાણી ! જે સહુ સ્થાને ભરાણી ! ઘણાંયે ખેંચી તાણી-પણુ જે
અનાય મિચારી બાળાઓના નસીબે લખાણી ! લોભી બાપના લોભે ફસાણી તેની, કેાઇએ કાઈ
દિલમાં દાઝવણી નાની બાળાઓ જુદાવરને પરણી શુ સુખ પામે ! મિચારી પિડાઈ કુખે
પાપે ! એ મહા દુઃખને જનણી સમાજે કાયદાની કરી ઘાણી પણ અચેસરોએજ કાયમને
ભરાવ્યું પાણી ! એવા મહાન અચેસરોજ ! સમાજમાં આજળ પડતુ માન મેળવવાનો લાભ
લેનારા નરોજ જ્યારે કાયદો તોડે ખરો અને કેસ નં મંડાય 'ખરો ત્યારે શું' મુખથીજ કહેવું
ખરો ! મરીબોને શિક્ષા કરનારાજ પૈસા આપી બાથડીની ભિક્ષા માગનારાજ હોય ! ત્યારે "વાધે
માયું માનવી તેનો કોણુ કહે ન્યાય ! વદો ! વદો !! વદો !!! શુધારક રાય ! અહા ! સમાજનું
નિકંદન થાય ! અને લોકો તો :—

ચોપાઈ.

હે ! હે ! હસીને આવે પાન ! ચઢી જગીયે ભૂલેભાન !
ભમે હોટલે કરતા તાન ! રાખે સારંગીમાં ધ્યાન !
ખોઈશુદ્ધને જને નાદાન ! આવે ન કરતાં મને વખાણ !
હરે ! હરે ! ને મોણુ કરે ! ગળાં કાપીને પેટજ ભરે !
લેશ ન ધર્મે કદીયે હરે ! થડે કહેજે લક્ષ્મિ દરે !
અહા ધિ ક ધિ ક એવા નર ! ફીક થાત જો ઉપજ્યા ખર !,
ખરે વિધાતા ભૂલી ભાન ! કામને આપ્યું મનુષ્યનુમાન !,
ચેતો ! ચેતો !! 'પાગલ' કહે !- નહીં કાં નર્કની વાટજ વહે !

“પાગલ.”

ગઝલે-રંજુર.

નિર્ભય સમયમાં મોજથી, આમ સંગ રંગ રમનાર દિલ !
કાં આજ મ્હો મચકોડતાં, 'પ્રેમે દિલે વસનાર દિલ !
હૃદય આમ છે એક ત્હાં, કહો અન્યનું વળનાર શું !
શાને થયાં જુદા દલે ? જગ મૂખને દસનાર દિલ !
પ્રેમના અનુસંગીપર, કાણુ ન કોઇનો ચાલશે ;
આત્મીક જલતે કપ્હા ગયું ! 'દલે હાજીદા કથનાર દિલ !
છે પ્રેમ સાચો તો થશે ; જામ્હાએ ફળ પ્રદના કરે ;
અધ્યા ગણ તે આજ કપ્હા ? કહો વિષયમાં દસનાર દિલ !
રંજુર' ત્હમારે અન્તરે છે, વાસો હમારો નિલનો ;
કદીને પ્રપચો કાં કર્યો ? લાઇ અવનવા અવતાર દિલ !

શ્રી કચ્છી જૈન એસોસીએશનનો મેળાવડો

બાઈન ૧ લી—૨. મેળાવડાના પ્રમુખ સાર્હેબ. ૨. છ સી એસ આઈ નો ખિતાબ મેળવના કચ્છના મહાનયોશ્રી.

૨ છ—બેચેલર ઓફ આર્ટ્સ (B A) ની પત્તિકા પસા કરનાર વિદ્યાર્થીઓ

૩ છ—એસોસીએશનના સ્થાપક, કે જેઓના નામ માથે એસોસીએશનના કાર્વ વાહુકોએ પ્રાઈઝ કાઢેલ છે (ઉમરશી રાજપાર પ્રાઈઝ) ૨ પહેલા વર્ષનું પ્રાઈઝ મેળવના વિદ્યાર્થી. બીજા વર્ષનું પ્રાઈઝ કચ્છ જાણના રહીશ મી લધુ હીરજી બગતે મેળવ્યું છે

ફોટો]

[સુરદાસ અને ૩

અચ્યુત ગરછાધિપતિ

શ્રી વિવિધ જ્ઞાનમે મહિમા મિત્રામણિ
આચાર્ય મહારાજ શ્રીમદ્ અન્નેદ્રસાગર મૂર્તિધરજી મહારાજ.

શ્રી વિધિપક્ષગચ્છત્રમો મળિરત્ન વિદ્યત્ત્વદામણિ
શ્રીમાન્ જિનેન્દ્રસાગર સૂરીશ્વરજી મહારાજની ટુંક જીવનરેખા.

ગુણ સમુદ્ર ધરપાદવર્ષ દિગ્ધ પ્રમાણાણી ગુરં જિનેન્દ્ર
શ્રી શાન્તિ પ્રિયં શ્રુતદિગ્ધજ્ઞાન ત્રિપાદનાન્તં સ્વગુરં નમામિ.—ક્ષેત્રસિંહ

અચ્ચળગચ્છત્રપત્તિ:—મહાતીર સ્વામીના ગણધર શ્રીમાન્ સુધર્મા સ્વામીની ૪૬ મી પાટે આવેલા શ્રીમાન્ જ્યોત્સિહ સરિના પદધર શ્રીજંગમયુગ પ્રધાન શ્રીમાન્ આર્ચરક્ષિત સૂરીશ્વરજીથી આગચ્છત્રી ઉત્પત્તિ થઈ છે. તીર્થેકર મહારાજ શ્રી સીમંધર સ્વામીના મુખથી સાંભળેલ શ્રી આર્ચરક્ષિતસૂરીશ્વરજીના ચારિત્ર પાલનના વખાણથી શાસનદેવી શ્રી ચક્રેશ્વરી તથા પદાવતીએ આગચ્છત્રના આગળના નાણુક નામના ગચ્છ નામને દેરવી શ્રી વિધિપક્ષ ગચ્છ નામ પાડેલું છે. તેનું બીજું નામ શ્રી અચ્ચળ ગચ્છ છે જે શ્રી હેમાચાર્ય મહારાજે તથા પરમાર્હત શ્રી કુંભારપાળ મહારાજે પાડેલ છે. આગચ્છમાં શ્રી આર્ચરક્ષિતસૂરિ, શ્રી જ્યોત્સિહસરિ, શ્રી મહેન્દ્રસૂરિ, શ્રી મેશ્વરજીસૂરિ, શ્રી જ્યોત્સિહસૂરિ, શ્રી કલ્યાણ સાગરસૂરિ, જંગમયુગ પ્રધાનો થયા છે તેમજ અનેક મહાન્ ધર્મ ધુરંધર સમર્થ આચાર્યો થયેલા છે (જેમના રચેલા અનેક અપૂર્વ ગ્રંથો હાલમાં ગ્રંથ પ્રસિદ્ધિ ધણી ચાલે છે) તા પછી બહુજ ઝોઝા પ્રગટ થયા છે, કેટલાક અપૂર્વ ગ્રંથો અલબ્ધ છે).

તોતેરમી (૭૩) મી પાટે પૂજ્ય ભટ્ટારક શ્રી વિવેક સાગર સૂરીશ્વરજી મહારાજ થયા તેમની પાટે ચરિત્રનાયક શ્રી પૂજ્ય મહારાજ શ્રી જિનેન્દ્રસાગર સૂરીશ્વરજી મહારાજ હાલમાં બિરાજ માન છે. તેઓ શ્રીજી કચ્છ દેશના મનોહર મોધરાગામ નિવાસી સુશાયક શ્રીયુત કલ્યાણજી ભાઈના સુપત્ની બાઈ લાજબહેની સુકુલીથી સંવત્ ૧૯૨૬ ની સાલમાં અવતર્યા. સંવત્ ૧૯૩૬ ની સાલમાં સૂરીશ્વરજીના પૂજ્ય પિતાશ્રીજીએ શ્રી પાર્શ્વચંદ્ર ગચ્છના મુનિરાજ શ્રી કુસલચંદ્રજી મહારાજ પાસે દીક્ષા ગ્રહણ કરી તે વખતે સત્તરહુ મહાત્માશ્રીને શ્રીમાન્ વિવેકસાગર સૂરીશ્વરજી મહારાજને અર્પણ કર્યો. બાળપણથીજ મહાત્માશ્રીના અપૂર્વ સદ્ગુણથી શ્રીજીસાહેબ શ્રી વિવેકસાગર સૂરીશ્વરજી મહારાજે ધાર્યું હતું જે આગળ જતાં આ શિષ્ય ગાદીને સંભાળવા લાયક થશે. તેમનામાં જ્ઞાન ગ્રહણ કરવાની બાળપણથીજ દિવ્ય શક્તિ પ્રાપ્ત થયેલ છે. આવી અત્યુત્તમ સંપત્તિથી રંજીત થઈ વિવેકસાગર સૂરીશ્વરજી મહારાજશ્રીએ તેમને વ્યવહારિક તથા સાધારણ ધાર્મિક કેળવણી અપાવવાની શરૂઆત કરી. થોડા વખતમાંજ તે જ્ઞાન સંપૂર્ણ કરી કર્મગ્રંથાદિ દ્રવ્યાત્મ યોગના ગ્રંથોમાં પ્રવેશ કર્યો. થોડા વખતમાં તે પછી પુણ્ય યતાં સૂરીશ્વરજી મહારાજશ્રીની ખાતરી થઈ કે તેઓ આગળ જતાં મહાન્ પિદ્ધાન્ થશે. આ કારણથી તેઓ શ્રીજી (ચરિત્ર નાયક) ને સંસ્કૃત બ્રાહ્મણમાં પ્રવેશ કરાવવામાં આવ્યો. ચંદ્રિકા અને પછી સિદ્ધાંત કૌમુદી નજી વાળેલીએ તેમના કહેરયાને વાસ કર્યો હોય તેમ થોડા વખતમાં પુણ્ય યતાં પંચકાવ્ય, હંદસાસ્ત્ર, અલંકારશાસ્ત્ર, જ્યોતિષશાસ્ત્ર, ગણિતશાસ્ત્ર,

જીવનો દેશ હોઈ શકે? અમો જન સમુદાયને રાત દિન એવુંજ કહીયેછીએ, અગરતો તેવું કરતાં નજરે નિહાળીએ છીએ. તો પછી આ સંસારની અતિરિક્ત અમારો જીવનોદેશ કોઈ અન્ય હોઈ શકે? પરંતુ મહત્તમ દ્રષ્ટિયે નિહાળીશું અને તેના ઉપર વિચારસહ અવલોકન કરીશું તો આપણને તુર્તાતુર્ત સમગ્રશે કે વાર્તાવિક તેવો તો ઉદ્દેશ નજ હોઈ શકે. એવું માનવું તે તો એક મહાન ભુલ ગણાય. જીવન લક્ષ્યમાં દુનિયાદારીનાં કાર્યોને લીધે આ સંસાર કદાપિ પણ થોડો ઉચિત સ્થાન નથી.

કયા પ્રકારનું કાર્ય કરવાને માટે, કેવા પ્રકારનું કેવળ કયું સ્થાન ઉચિત માનવું, કે જ્યાં તે આરંભેલું કાર્ય સરળતા, સુગમતા અને ઉત્તમતાથી અથવા થોડીધણી મુશ્કેલીયો વેઠવા છતાં તે કાર્ય પરીપૂર્ણ કરી શકાય. જ્યાં અનેક પ્રકારની મહાન મુશ્કેલીયો તથા અન્ય પ્રકારના અનેક વિદ્વેષો છુટકારોજ ન થાય તો પછી તે સ્થાન તે કાર્યને લીધે ઉચિત નજ કહેવાય. નિસંશય આ નિયમ આ સંસારમાં ધન, માન, ઉપાધિ, અશ્વધાંદિને બરાબર લાગુ પડે છે. ધન, માન, ઉપાધિ, તથા અર્થ્ય પ્રાપ્ત કરવાને માટે અમો અનુકૂળનીય મુશ્કેલીયો, માનસિક ક્લેશો, અને પ્રસંગાનુસાર અનેક ઉદ્વેગવતી ચિન્તાઓથી નિવૃત્ત પણ થઈ શકતા નથી પ્રથમતો તેને પ્રાપ્ત કરવાને અનેકાનેક સંકટો વેઠવા પડે છે. તેમજ તેને સુરક્ષિતપણે જાળવી રાખવા માટે પણ અનેક ચિન્તાઓ, આર્થિક હાનિઓ, સ્વાસ્થ્ય હાનિઓ, માનસિક ક્લેશો અને કોઈક પ્રસંગે આત્માર્થ્ય પણ કરવું પડે છે. આ ઉપરથીજ અમારા જીવનનો ખરો ઉદ્દેશ ઉપરોક્ત તો હોઈ શકેજ નહિ ઉપરોક્ત બાબત હૃદયમાં સ્પુરાયમાન થતાંની સાથેજ હૃદયમાં કપારી છુટે છે! આ બાબત કોઈપણ જન સમાજથી અજાત નહિજ હોય. અમારી તો આ બાબતમાં એટલે સુધી માન્યતા છે કે, ધનાઢય મુદ્દરો તથા ઉપાધિધારી સજ્જનો અવશ્યમેવ આ બાબતમાં થોડા પછાપણ અનુભવી હોવા જોઈએ. ઉદાહરણ તરીકે આપણે ધન પ્રાપ્તિનો વિચાર કરીએ. ધન એ એક એવી વસ્તુ છે કે, જેને પ્રાપ્ત કરવામાં અને તેનો સંગ્રહ કરવામાં પ્રત્યેક મનુષ્ય બહુધા કરીને પોતાના જીવનનું સાધન માને છે; અર્થાત તેનેજ પોતાનું પરમ કર્તવ્ય માને છે. પરંતુ વિચાર કરો કે ધન પ્રાપ્ત કરવા કે મનુષ્યને કેટલી મુશ્કેલી, તથા શારિરીક, માનસિક, આત્મિક કેટલા ક્લેશો વેઠવા પડે છે? આટલું આટલું સહન કરવા છતાં કેટલી વ્યક્તિયો પોતાના ધનિજીવન દ્રવ્યને પ્રાપ્ત કરવામાં સક્ષમ નિવડી છે! અમો તો એમજ કહી શકું કે, પછાજ થોડા અનેક તરેહના દુષ્કર સંકટો વેળીને પ્રાપ્ત કરેલું ધન કોઈપણ મનુષ્ય ચિરકાળ સુધી પોતાની પાસે રાખી શકતો નથી કોરણ આ દેહનોજ (જન્મગી) પરીપૂર્ણ ભરોસો નથી.—

દારે દાની જહાંની, મોતસે એક પણ નહિ;

કયા ભરોસા જન્મગીકા, આજ હવે ઐર કલ નહિ —(અમૃત).

આ પ્રમાણે જન્મગી માટે છે તો ધનને માટે શું કહેવું? મરણબાદ તે સધળું ધુળધણી છે!

“જીતે જીવનકે કારણ અનેક સંકટ.”

વળી આજે રાષ તો કાલે રંક! જેઓની પાસે અગણિત દ્રવ્ય હતું, તેવા નરોત્તે વખત પડે એ ઘેરેજ બીકા યાત્રતાં આપણે નિહાળીયે છીએ તેમજ આવી રીતના દાખલા ઐતિહા-

સિક વાર્તાઓમાં ધણામણી આવે તેમ છે. આ ઉપરથી નિસંશય કેવળ ધન પ્રાપ્તિજ અમારા જીવનનો મુખ્ય ઉદ્દેશ સંભવતો નથી. તેમજ માન ત્યાં ઐશ્વર્યની બાબતમાં પણ સમજવું-માન તથા ઐશ્વર્ય સમ્પાદાયે અનેકાનેક માનસિક કલેશો, શારીરિક કષ્ટો, આત્મિક પતન, આર્થિક તથા સ્વાસ્થ્યસમ્બંધિની હાનિઓ વેઠવી પડે છે. આટલું વેઠતાં કદાપિ તેમાં વિજયી નિવડ્યા તો પછી તેને સુરક્ષિત સાચવી રાખવાયે જીવન પર્યંત ચિન્તાગુર રહેવું પડે છે. અર્થાત તેના નાશની ચિન્તા હૃદયમાં હોળીની જવાળા માફક સળગ્યાં કરે છે. આવો એક કુદરતિજ નિયમ છે.

તેના અતિરિક્ત સમયના હેર ફેર અથવા દેશવિધવાદિનાં કારણોથી હૃદયનિવહારક વર્તન થાય છે તે તો સર્વથા અકલ્પનીય છે. આવી રીતના અનેક વિચારો કયાં પાદ બેસક કણુલ કરવુંજ પડશે કે, આ સંસારમાં ધન પ્રાપ્ત કરવું અથવા માન, ઐશ્વર્ય સમ્પાદન કરવું તે અમારા જીવનનો મુખ્ય ઉદ્દેશ હોઈ શકે નહીં.

હીકા તો પુનઃ એજ પ્રશ્ન ખડો થયો કે, આ સંસારમાં અમારા જીવનનો મુખ્ય ઉદ્દેશ શું છે?

અને જો કંઈ કરીએ છીએ તેનો સારો વા જુરો પ્રભાવ અમારા જીવનોદ્દેશપર અવશ્યમેવ પડે છે, પછી ગમે તો અમારે કાર્ય અમારા જીવનોદ્દેશને અનુકૂલ હોય અગર પ્રતિકૂલ હોય. ત્યારે હવે જોઈએ કે, અમારું કર્તવ્ય શું છે કે, અમારા પ્રત્યેક કાર્યપર તેનો સારો વા જુરો પ્રભાવ થોડો કે ઘણો અવશ્યમેવ પડે છે. એજ કર્તવ્ય અમારા જીવનનો મુખ્ય ઉદ્દેશ હોઈ શકે. તે બાબતે વિચાર કરતાં પ્રતિત થાય છે કે, એવું કર્તવ્ય તે તો ફક્ત આત્મા સંબંધીનુંજ હોઈ શકે. જન સમાજ પેતાના ધન, માન તથા ઐશ્વર્ય સંબંધિ કાર્યમાં ગમે તો વિજયી નિવડે અગર તો નિષ્ફળ નિવડે પરંતુ તે કાર્યોના સાધનદ્વારા તેમનો આત્મા અવશ્ય થોડોપણ ઉન્નતિ અથવા અવનતિ વાળો બનશેજ, અસ્તુ! જ્યારે અમારા આત્માની ઉત્તિ અથવા અવનતિ થવી તે અમારા પ્રત્યેક કાર્યોથીજ અવશ્ય બાધી છે તો પછી એ સ્પષ્ટ છે કે, ફક્ત આત્માને ઉદાર અથવા તેને ઉન્નત બનાવવો તેજ અમારા જીવનનો પરમ ઉદ્દેશ હોઈ શકે, કારણ તેના ઉપર સમય-ચક્રની કળા ચાલી ચકતી નથી, તેમજ કોઈ રાજકીય ઉદ્વેગપાલટ તે કર્તવ્યમાં વિમ્બ આણી શકતી નથી. તે માર્ગે વિચરનારને કાષ્ઠપણુ રોકાવટ કરી ચકતુંજ નથી. તમે સંસારના કર્તવ્યો તરફ નજર કરશો તો વિશેષતઃ તમે એજ મેળવી શકશો કે, સંસારિક દરેક કર્તવ્યો હરકોઈ રીતે દાર્દીક વેદનાઓથી પરિપૂર્ણતાવાળાં અથવા તો કોઈ માનસિક કલેશોથી બરપૂર અગર આર્થિક તથા શારીરિક પીડાઓથી તરબતર સિવાય અન્ય દેખાશે નહિ. ઉપરથી ફક્ત આત્માના ઉદાર તથા ઉત્ત કરવાનું કર્તવ્ય તેમાંજ સાચું મુખ્ય તથા શાન્તિ સમાધેલી છે તે સમજવા સિવાય રહેશે નહીં.

હવે આ વિષયમાં પછી એક પ્રશ્ન ઉભો રહે છે કે, આત્માને ઉન્નત બનાવવો એજ મુખ્ય કર્તવ્ય અથવા અમારો જીવનોદ્દેશ છે. કારણ કે તે કર્તવ્ય જરા પણ દુઃખદાયક નથી પરંતુ અપાર આનંદવર્ધક અને શાન્તિદાતાજ છે, તો પછી મોટા મોટા મહાત્માઓને

અનેક દુસ્સર કષ્ટ શા માટે વેઠવા પડે છે? શું સૉક્રેટીસ (Socrates) અને 'હ્યુમસીટ' મહાત્મા પુરૂષો ન હોતા? તો એક ને શા કારણથી વિષનો પ્યાલો પીવો પડ્યો, અને પીનને શળા દેવામા આવી? આશા થોર કષ્ટ તેમને પામવાનું કંઈ કારણ? જન સમાજ તેઓના એવા દુસ્મનો શા માટે ચર્ચાપડ્યા કે તેઓના નાશના નિમિત્ત થયા?

ઉપરોક્ત આખતમાં એવોજનાજ કદાપિ દષ્ટએ કે, જન સમાજે તેઓને આ એક જાતનો ઘોર અન્યાય આપ્યો (ક્યો) પરંતુ તે પ્રત્યુત્તર 'વાસ્તવિક' ખરો કહેવાય નહિ કેમકે એક પ્રાકૃતિક એવો નિયમ છે કે પ્રાણીજીવ જીવજીવને આપણે પગથી ચગદી શુ, તો કંઈ નહિ પણ પોતાને ખચવાનાં હિંપાય માટે આપણને તે કરશેજ. એ મહાત્માઓના આત્મા ધણીજ ઉન્નત હતા, અત્યેન તેઓ એ પોતાપોતાના વિચારાનુસાર સમયપરતે જનસમાજને પ્રતિદુષ્ નિચારો પ્રદત્ત કર્યો હતા, અને તે વિચારો અધિકાર સિવાયની વ્યક્તિઓમા પણ તેઓએ ફેલાવનાનો પ્રયત્ન કર્યો હતો, અથવા અન્ય રીતે કહું તો તેઓએ પોતાના સમયના જનસમુદાયના હૃદય પર ઉપર કઠોર આઘાત કર્યો! આવા ઉપક્રાંતના બદલામા અવગુણી સમાજે તેઓના પ્રાણ લીધા

(અપૂર્ણ)

મોટે મીઠું મીઠું બોલનારા, હાથ હા કરનારા અને આવતી વહેલમા બેસી જનારા માણસો આ સ સારમા ધણા જોવામા આવે છે; પણ મોટે બડ કહેનારા, સલ્યો રહેત કરનારા, ખરી વસ્તુસ્થિતિ સમજાવનારા અને કડવા પણ અતે લાલદાથી નીવડે એવા હિતાવહી વચનો કહેનારા તેમજ સામાજનારા ધણીજ યોદ્ધા જોવામા આવે છે વેદ કડવી દવા આપે છે પણ અતે એ દવા કાયદો કરતા ચર્ચ પડે છે આપણી બૂઝો આપણને તે દૂર કરવા, અને સુધારવાના હેતુથી બતાવનારા અને કહેનારાજ આપણા મુજબ-છકો અને મુલવિતકો છે તેમના તરફ માફ ન લગાડતા ઉપકારની લાગણીથી જોવાની જરૂર છે

1

11

અમારા વર્ષ સહાયકો.

શ્રીગણેશાય નમઃ

અમોને જણાવતા અતિ આનંદ થાય છે કે, આ માસિકની ઉપયોગિતા સમગ્ર હિંદુત શ્રીમતીએ અને મુન્દર સોનાતપ જાતેમજ અગેવાન ગેક શાન્તિદાસ અસરજી શાહે (દોઢો તૈયાર નહોવાથી દેવે જાની) મસિકના નિભાવ ફડ ખાતે યોગ્ય સદાપ આપેલ છે તેમજ શ્રી કે. દ. એ. તાલિના અગેવાન રોડ ખેતસિદ્ધ ખીચ્ઘડી ને પી એ સદાપ આપવા વચન આપેલ છે, જે મોટે અંગે અત કલ્પથી આભાર માનીએ છીએ

હિન્દના દાદા

મહર્ષિ દાદાભાઈ નવરોજી.

મુળક.

મ-તા ૪ થી સપ્ટેમ્બર ૧૮૨૫.

મુળક.

સ્વર્ગવાસ-તા. ૩૦ મી જુન ૧૯૧૭.

નવયુગ ઉપરથી.

ચિત્રકાર: શ્રી. એ. એચ. મુનર

મહર્ષિ દાદાભાઈ અવસાન.

(લેખક:—સા. મોહનલાલ, છ. પંડ્યા.)

(આધવજી સદેગો કહેજો સ્થામને—એ લય.)

દિલના સાચા દિલાવર “ દાદા ” ક્યાં ગયા,
સાચું જે હા દિલ તણું દયિયાર જે;
કરતાએ શુ કોપ કર્યો? અમ લેવરે,
હરજી કર્યું મહા કાળ યહી તેયાર જે.—દિલના.
દુભાગે શુ દુરમન ગત આ દાખવી.
વાલ્યું રે આ ક્યા જનમનું વેર જે;
હરજી કર્યો તેં એક પછી એક હીરજા,
ભારત ભૂમિને દેયા માણું રેર જે—દિલના.
પિતૃય કરી વૈકુંઠ પધાર્યા દાદિલા,
સરજી પડ્યા આ બાળનું શુ થાય જે;
કેળવણી વૃક્ષોનાં સિન્ગન ક્યાં થશે,
એ તોપે અમ હૃદય ઘણું અકળાય જે;—દિલના.
સ્વશબ્દના સચોતમ હૃદયે માર્ગના,
પાપા રૂપે આપ હતા ભડવીર જે;
તન, મન, ધન, સૌ અર્પણ કીધું દિલને,
મન્ય જતેના દાદાજીના નરવીર જે;—દિલના.
સર્ગે વિષે જઈ દેવસભા દિવાવરો,
રખડાવ્યાં આ ભારત મંડળ રોજ જે;
ખુરશી ખાલી હિંદતણી કો-એસની,
નથી ગોપાળ નથી મહેતા શીરોજ જે—દિલના.
પ્રેમુ કમળા તુમ હોય હતી તે નીપજ્યું,
હમા કરો હદ થક છે લાખું થાય જે;
શેષ રહ્યાને શાન્તિ આપે શ્રી હરિ,
સરજી આવ્યા તેના કર સંભાળજો—દિલના.

“કુચ્છી જૈન મિત્ર” ના આદરને બેટ—

હિન્દના દાદા

મહર્ષિ દાદાભાઈ નવરોજી.

મુબઈ.

અ-મ-તા ૪ થી સપ્ટેમ્બર ૧૯૨૪.

મુમઈ.

સ્વર્ગવાસ-તા. ૩૦ મી જુન ૧૯૧૭.

મહર્ષિ દાદાભાઈ અવસાન.

(લેખક — શ્રી મોહનલાલ, છ. ૫૬૫૫.)

(આધાર છ સદેશો કહેલે સ્થાપતે—એ લય)

દિનના સાચા દિસાર “ ટાઢા ” ક્યા ગયા,
સાચુ જે હા હિંદ તણુ દયિઆર જે,
કરતાએ શુ કોપ ક્યો? અમ ઉપરે,
હરણુ કર્યું મહા કાળ ગઈ તૈયાર જે — દિનના
દુબોએ શુ દુરમન ગત આ ગખની
પાળુ રે આ ક્યા જનમનુ વેર જે,
હરણુ કર્યા તે એક પછી એક હીંગલા,
ભારત ભૂમિને કેરા માણુ ઝેર જે — દિનના
નિજય વરી વૈકુઠ પધારી દાઢિલા,
સરણુ પડ્યા આ બાળનુ શુ થાય જે,
કેળવણી વૃદ્ધોના સિન્ધનુ ક્યા થયે,
એ તાપે અમ હુલ્લ થણુ અઢળાય જે, — દિનના
રનરાજ્યના સરોવરમ દરોઢ મારેના,
પાયા રૂપે આપ દત્તા બઢીર જે,
તનુ મન, ધન, સૌ અર્પણુ કરીહુ હિંદને,
ધન્ય જનીતા દાદીઆ નરણીર જે, — દિનના
મર્ગ નિષે જઈ દેવસલા દિપાવસો,
રખડાવ્યા આ બારત મઢળ રેજ જે;
ખુરશી ખાલી હિંદતણી કો-મેસગી,
નયી ગોપાળ નયી મહેતા શીરાજ જે — દિનના
પ્રેમુ ઇન્જલુ હોય હતી તે નીપનુ,
હામા કરો હુલ થણુ છે લાગુ પાય જે,
શેષ રહ્યાને શાન્તિ આપો થી હવે,
સરણુ આપ્યા કેયો કરે સમાજને — દિનના

ગૃહદેવિની ગૌરવતા.

લખનાર: રવ. સૌ. ઉર્મિલા ખંડેન.

જ્યા તમે આનન્દિત હશે ત્યારે હું તમારો આનન્દ બમણો વધારીશ; અને જ્યારે તમને દુઃખ થતું હશે ત્યારે તમારું દુઃખ અડધું ભાગમાં લઇને ઓધું કરી નાખીશ, તેથી તે તમને આનન્દરૂપ થશે—આનન્દ કરતાં પણ વધારે સુખકર થશે. જ્યારે તમે શરીરે સુખી હશે ત્યારે વિનોદ અને વિવિધ સુખોથી તમને અતિ તૃપ્ત કરી નાખીશ; અને તમે માંદા પડશો ત્યારે તમારી સેવા કરીશ; તમે થાક્યા હશે ત્યારે મ્હારી છાતી ઉપર માથું મૂકી ઉઠી લેજો—એ તમારો તપાઓ બનશે. રાત્રિ દિવસ મ્હારો આત્મા તમારી સાથેજ રહેશે અને મ્હારા જે જીજ્ઞાસુ તર તમને વરિલા રહેશે. જ્યારે તમને મ્હારો ખપ નહિ હોય ત્યારે હું ખરી જઈશ; અને જ્યારે મ્હારો ખપ હશે ત્યારે તમારી પાસે આવીશ. જો હું તમારા ખેલો મૃત્યુ પામીશ, તો તો ધણું સારું; તેથી તમને મ્હારી ખોટ પડશે પણ જો તમે મ્હારા ખેલો મૃત્યુ પામશો તો હું ચિતામાં બળી તમારી જોડે આવીશ કારણ તમારા વગર હું જીવી શકીશ નહિ. એક દિવસ પણ જીવીશ નહિ; કેમકે જો મ્હારે મન આ સંસારમાં સાર હોતો—જેને લીધે આ સંસારમાં યથાર્થતા હતી, તેના ગયા પછી, સ્વપ્ન, ચન્દ્રિકા, સરોવરના પાણીના પ્રતિબિમ્બ, છાયા વગેરેની પેઠે હું પણ શૂન્યતામાં લુપ્ત થઈ જઈશ. કારણ હું તો ફક્ત તમારા રૂપે જો દેહ અસ્તિત્વમાં છે, તેની જોડી, તેની નકલ તેનો પ્રતિબિમ્બ નહિ તો બીજી કોણ છું? તમારી કૃપા અને અરૂંધતા, તમારી રતિ અને રાધા તમારી ચક્રવાકી અને સ્નેહભૂમી, તમારી શક્તિ અને સુગમરૂપ થવું તે શું મ્હારું કર્તવ્ય અને મ્હારો ધર્મ નથી? તમારા પ્રેમના પર્વતથી મ્હને વલોવશો તો દૂધના સમુદ્રની પેઠે મારા માંથી મ્હારું સત્ત્વ તમને મળશે, અને તમને જણાશે કે પતિવ્રતા સ્ત્રી એ સૌન્દર્યનું નવનીત, યૌવનનો મઘ આનન્દનો મધુર રસ અને હાસ્યનું લવણ છે, અને તે સમુદ્રના મોગ્ગના શીલુમાંથી ઉદ્ભવ પામે છે. હું તમને અમૃત રૂપ, કર્પૂર મન્દ રૂપ, કમળ રૂપ અને માધુર્ય રૂપ યદ્યપ અને તમારા જીવનનું તત્ત્વ અને રસ બતાવીશ. પછી તમે કલુષ કરશો કે તમારા વગર મ્હારું જીવન શૂન્યતાથી ઊરપૂર, અર્થ વગરના શબ્દ અને અંદ વગરની રાત્રિના જેવું થશે.

ઉપાનન્દિની.

શારીરિક કેળવણી.

(ડૉ. પુનશી હીરજી ટ્રેસેરી, એલ. એમ. એન્ડ એસ.)

શરીરે સુખી તો સુખી સર્વ વાતે,
શરીરે દુઃખી તો દુઃખી છે સદા તે.

કેળવણી એટલે શરીર અને મનના દરેકે દરેકે અવયવને એવી સ્થિતિમાં લાવવો કે મનુષ્ય જીવન ઉચ્ચતર બનાવવામાં તે દરેકે અવયવ પોતાનું કાર્ય સુદર રીતે બજાવી શકે.

હાલના વખતમાં નિશાળોમાં જે કેળવણી આપવામાં આવે છે તેમાં માત્ર માનસિક કેળવણીજ ઉપર વધારે ધ્યાન અપાય છે, શારીરિક કેળવણી ઉપર નહીં જેવું જ લક્ષ્ય અપાય છે. કેળવણી આપવી એ શિક્ષકોનું જ કર્તવ્ય છે. એ માન્યતા બૂલ ભરેલી છે. શિક્ષકોના હાથમાં બાળક પાંચ કે છ કલાક રહે છે, બ્યારે માળાપોના હાથમાં અઢાર કલાક રહે છે, એટલે શિક્ષકોના કરતાં ત્રણ ગણો વખત બાળક માળાપના સહવાસમાં ગાળે છે. કેટલીક વખત તો અણસમજને લીધે માળાપ શિક્ષકોની કેળવણીને પણ નકામી બનાવી દે છે. જમાના તરફ જોતા માળાપ પણ એટલા કેળવાએલાં નથી કે પોતાના બાળકોની કેળવણી તરફ દ્રષ્ટિ રાખી શિક્ષકોના સહાયકારક બને; પરંતુ તેઓ તરફથી એટલી તો અવસ્ય આશા રાખી શકાય કે પોતાનાં બાળક માટે વારંવાર શિક્ષકો પાસે જઈ તેમની સલાહ લઈ બન્નેએ એકમત થઈ બાળકને સુધારવા પ્રયત્ન કરવા તરફ દ્રષ્ટિ રાખવી જોઈએ.

માનસિક કેળવણીની બાબતમાં માળાપ, કેળવણી શસ્ત્રથી અગ્રાત હોવાથી કંદાપિ જોઈએ તેટલી મદદ શિક્ષકોને આપી નહીં શકે પણ શારીરિક કેળવણીની બાબતમાં તો શિક્ષકો કરતાં માળાપ પાસે વધારે સાધન છે એટલે શારીરિક કેળવણી આપવામાં માળાપ વધારે દિરસો આપી શકે અને પોતાનાં બાળકોને તન્દુરસ્ત અને સુદૃઢ બનાવી શકે. એક કવીએ Latin માં કહ્યું છે કે "*Men sana in corpora sana*" એટલે કે એક માણસનું શરીર જો સાદુ હોય તો તેનો મગજ સારો હોય શકે છે. શારીરિક કેળવણી આપવામાં એટલે શરીરનો દરેક અવયવ કેળવીને તેને સુદૃઢ બનાવવામાં માળાપ અને શિક્ષકોએ નીચેની મુખ્ય બાબતો પર ખાસ લક્ષ્ય આપવાની જરૂર છે:—

૧ ખેરાક, ૨ પાણી, ૩ કપડાં, ૪ હવા, ૫ પ્રકાશ, ૬ પરમેવો, ૭ નાહવું, ૮ કસરત, ૯ આરામ, ૧૦ ઊંઘ.

૧ સોરાક—

શરીરને વધારવા તથા ગરમી આપવા, કામ કરવાની શક્તિ મેળવવા અને ધસારાની

આમે એમ માનનાની બુદ્ધ થતી ન જોઇએ પાણી ચોખ્ખુ હોવું જોઇએ, નહીં તો પાણી દ્વારા અનેક રોગ સારોરમાં જન્મ પામે છે ગરમ કરી દારેતુ પાણી પીવું ઉત્તમ છે જરૂર વગેરે પાણીની ગંજ સારે છે પણ તે ગુકસાનમારક છે અમ પચાવવામા ગરમીની જરૂર પડે છે તે તેના દ્વારા પાણીથી ઓછી થાય છે અને તેથી શરીરને હાનિ પહોંચે છે આ, કારી, મોડા, લેમન વગેરેના કેટલાક લોક છુટથી ઉપયોગ કરે છે, પણ તેથી કેટલીક વખત શરીરને હાનિ પહોંચે છે, શરીરસ્થિતિ તન્દુરસ્ત ન હોય તે વેળા નૈવેદ્યની સનાદથી તેમાં પીણા વાખકારક નીવડે, પણ તૃણ મટાડવાને માટે તો મોથી સારો ઉપાય સ્વચ્છ અને તાલુ પાણીજ છે બૂખે પેટે અથવા અતિશય થાક લાગેના હોય ત્યારે પાણીનો ઉપયોગ ઓછો કરવો તેની વખતે કાઈ પણ પદાર્થ ખાધા પછી પાણી પીવું તેથી શારીરિક તન્દુરસ્તી માયમ દબી રહેશે

૩ જપડાં—

જપ્તારતી ગરમ અથવા ઠંડી દવા શરીરને અસર ન કરે અને શરીરની ગરમીને જાળવી રાખે એટલા માટે કપડા પહેરવાની જરૂર પડે છે

સુતર અને ઉતના કપડા લુદી જુદી જાતના ગુણો ધરાવે છે સુતરના કપડા શરીરમાંથી ગરમી નીકળી જવા દે છે, ત્યારે ઉતના કપડા તેને અટકાવી રાખે છે તેથી ઉનાળા જેવી ગરમ ઋતુમા સુતરના કપડા અને શિયાળા જેવી ઠંડી ઋતુમાં ઉતના કપડા પહેરના જોઇએ નમણા બાધાના અથવા તાદુરસ્ત તખીયતવાળાએ ગરમ કપડાંનો ઉપયોગ હમેશા કરવો જોઇએ તેમજ નીચે ફલેનતનુ કપડું અવસ્ય રાખવું જોઇએ કે જેથી બાતરની ઠંડી દવા તેના શરીરને અસર કરે નહીં કેટલાક માખાપ અજીસમજને કીધે ગરમ ઋતુમા પાતુ પોતાના બાગકોને શોભાને ખાતર ઉતના અને તમ કપડા પહે રાવે છે તેથી બાગકના શરીરને હાનિ થાય છે ઋતુને તેમજ શારીરિક પ્રકૃતિને અનુકૂળ સુતર કે ઉતના કપડા પહેરવા જોઇએ જમે તે જાતના કપડા પહેર્યા હોય પણ એટલું તો ખાસ યાદ રાખવું જોઇએ કે તે ઓકખા હોવા જોઇએ

(અપૂર્ણ)

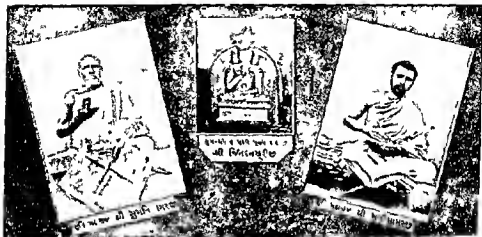

શુભ અને હિતવર્ધક કાર્યો કરવાની ટેવ રાખો બીજાનું તમારાથી અને તેટલું બહુ કરો કેાઇનું પણ જુર કરનામા કદાપિ તૈયાર થશો નહીં કાઈ ન જાને નો દુર રહેવું તૈયારે સાર છે પાપનું પોટલું ઉપાડવા કરતા-પાપનો બાગકો ખાધરા કરતા પુણ્ય ન કરવું સાર છે

સર વિશનથ.

કચ્છી જૈન મિત્ર

જૈન શાસન પ્રભાવક મહાત્માઓ.

જગમ યુગ પ્રધાન લટારક દાદાજી શ્રી જિનદત્ત સુરીજી મહારાજ સાહેબની જયતિ મોની ધ્યામધુમ અને હજારો સ્ત્રી પુરુષોની સંખ્યા વન્ધે લાનનાગમા ગઇ તા ૧-૭-૧૯૧૭ રવીનાર, અસાડ શુદ્ધ ૧૧ ના સવારમા ઉજવવામા આવી હતી જેની અદર, મુનમુખ, મિત્રજ્વલા તમામ મુનિ મહારાજઓ તથા જૈન અને જૈનેતર, મુખાસિદ્ધ, આગેવાનોની મોની હાજરી હતી બાપલુ મ્તાઓમા પ્રસિદ્ધ નકતા મુનિમહારાજ શ્રી નરનભવિજયજી અને પડિત લાલન સાહેબ વગેરે હતા દાદાજી શ્રી જિનદત્તસુરીજીએ અનેક જાતની વિદ્યા સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરી હતી તેઓની સેવામા ૬૪ યોગીની દેવીઓ, ૫૨ વીર ક્ષેત્રપાલ તથા શાસન દેવી વગેરે હાજર રહેલી હતી એઓએ અનેક જાતના ચમત્કારો જતાવી મોટા મોટા રાજાઓ અને મહાત્માઓ વગેરે મળી ૧,૩૦,૦૦૦ નારિતકોને જૈન ધર્મી બનાવ્યા હતા તથા અહિંસા પરમોધર્મ ના સૂત્રને વળગી રહી લાખો અને કરોડોની સંખ્યાને દયામય બનાવી જૈન ધર્મની ખૂબ પ્રભાવના કરી હતી આવા એક મહાન પરાપકારી મહાત્માની જયતિ ઉજવનાગમોને ધન્યવાદ ઘટે છે

રા. અમય.

‘જોડલા માટે હું પોતેન અશુભું નયને આ શોકાવદ કદાચીનો ઉપસદાર લખવા તૈયાર થઈ છું.’

સર્વ હક્ક સ્વાધિન.]

ધરજમાઈની કહાણી.

(લેખક—સુશીલ.)

(ગયા અઠધી ચાતુ)

રમાની આત્મકથા.

આ કયા નો ઉવડનો લાગ પુરો કરવા માટેજ સ્વામી અને પોતાની પાછળ મૂકતા ગયા છે તેઓ જ્યારે માદગીની પથારીએ હતા ત્યારે કવચિત કવચિત્ હાથમા કાગળ કનમ લઈ કંઈક લખ્યા કરતા તેઓ શુ લખતા તેની અને તે વખતે ખબર નહોતી માદગી બહુ વધી ગઈ તે પછી તેઓ કંઈ લખી શક્યા નહીં વ્યાજે તેઓ સર્વ દુખ, સર્વ વેદના અને સર્વ અપમાનોથી સુકત થઈ આ સસારમાથી સદાને માટે ચાલ્યા ગયા છે, 'એટલામાટે હું પોતેજ અધુપૂર્ણ નથને આ શોકાનહ કહાણીનો ઉપસહાર લખવા તૈયાર થઈ છું

મારા પિતાએ જ્યારે મારા સ્વામીનું અપમાન કર્યું અને તેમને તિરસ્કાર પૂર્વક ધર માથી બહાર કઢાડી મૂક્યા ત્યારે ધરમા અમને કોઈને ખબર પડી નહીં તેજુ દાણે જો હું આ બનાવ જાણુવા પામી હોત તો મે શુ કર્યું હોત તે એક માત્ર અતર્પામી સિવાય બીજુ કોઈ જાણી શકે તેમ નથી ધીમે ધીમે મારા પતિના અપમાનની વાતો ધરમા ફેલાઈ મે જ્યારે એ વાત સંપૂર્ણ રીતે સાંભળી ત્યારે મારા હૃદયમા શુ થયું તે માન હું તમા સર્વજ્ઞ ભગવાન જ જાણું છું અને તો તે વેળા એમજ લાગ્યું કે— 'તમે મને હારો ખાઈ આત્મ ધાત કરવો એજ મારે માટે એકમાત્ર સર્વોત્તમ માગ છે અથવા તો મેડીની ઉગી બાવીએથી પડતુ મુકી પ્રાણુ લાગ કરવો એ સિવાય બીજે માર્ગ નથી " મારી આખોમાથી અશુનુ એક બિંદુ પણ બહાર પડ્યું નહી. કારણ કે શોક અને ક્રોધના અસહ્ય તાપને લીધે હૃદયનું બળ પણ સુકાઈ ગયું હતું હૃદયની વેદનાને પ્રકટ કરવા એકવાર ખુલ્લે દિલે આક્રંદ કરવાની ઇચ્છા થઈ આથી પરતુ પાછો વિચાર કર્યો કે, રડવાથી એ અપમાનનો બદલો કેવી રીતે વાગશે? આત્મહત્યા કરવાને તૈયાર થઈ, પણ પાછો વિચાર કર્યો કે આ ન્હાના બાળકનું પાછળથી શુ થશે?

એનેક પ્રયત્ને મનને શાંત કર્યું મે વિચાર કર્યો કે હું કોની ઉપર ક્રોધ કરના માગુ છું? મારા માતપિતા ઉપર? નહીં, હું તેઓને મારા માતપિતા તરીકે માન આપવા બધાએની નથી જેઓ મારા સ્વામીનું અપમાન કરવા તૈયાર થયા હતા, જેમણે મારા સ્વામીને તિરસ્કારપૂર્વક ધરમાથી બહાર કાઢી કઢાડ્યા હતા તેઓ કોઈકાણે પણ મારા માતપિતા હોઈ શકે નહીં કદાચ હોય તો પણ હું તેમની પુત્રી તરીકે હવે મારો પરિચય આપવા માગતી નથી, તેમની સાથે હવે કોઈપણ પ્રકારનો સંબંધ રાખવો એ અન્યાય છે

મારા સુનાના વરના ખારણા અદરથી બંધ કરી હવે શુ કંઠુ તે મિત્રે અનેકાનેક વિચારો મેં કરી જોયા તે વેળા બાળક મારા ખોળામાં મુઠ ગીડી નિદ્રા લઈ રહ્યું હતું તેના મુખની સામે જોતા જ મને મારા દેવચરિત્ત મારાગીના મુખનું એ જ ચર્ચ આનુ તેમને આ અપમાનથી કેટલું દુઃખ થયું હશે? કેવો ભય કરે મન ચતાય થયો હશે? તેઓ અહીંથી, અપમાન પામી ક્યા ચાલ્યા ગયા હશે? ક્યાઈ નારી ગયા હશે તો મારા જેવી અભાગિણીનું શુ થશે? પણ નહીં, તેઓ માતાને માદગીની પમારીએ ગળી નારી બન્ય એ દર્યાપ સભરનું નથી ગમે તેમ હો, પણ તેઓ અલારે પોતાના ઘરે માતાની મેઝામાં જ તલોન હશે

મેં હરાન કયો કે ધરના સર્વ માણસો જ્યારે સુષ બન્ય ત્યારે કેઈને કઈપણ કલ્યાણ વિના બાળકને સાથે લઈ મુપચાપ અહીંથી નારી જતું, અને પતિના ગૃહે આશ્રય લેવો આસમાન જમીન એક થાય તો પણ હવે પિતાના વરે તો ન જ ગેહુ

પરંતુ સનાના વખતે સાત માઠિ જેટલો માર્ગ કેવી રીતે કાપી શખીશ? સાથે કેઈને લઈ જઈ કે નહીં? આ મેં પ્રતોતો નિર્મુન કરવો મુશ્કેલ ધર્મ પત્રો ધરના તમામ દાસ દાસીઓનું સ્મરણ કરતા ગંગી નામની દાસી કે જે એક વધેતરફ નારી છે અને જેણી એક પુત્રીની માફકજ મારી સાર-સલામ ગખતી આવી છે તેની ઉપર નજર ફરી પણ તે આવી અધમાર રાત્રીએ ચોરની માફક મને મદદ આપવા કમલ થશે? તેના પગે પડીશ, કાનાનાવા કરીશ, છતાં શુ તેણી કંઠાર હૃદયની થઇ મને મદાય નહીં કરે? ગમે તેમ થાય તોપણ સગર પતા પહેલા સામુના દર્શન કર્યા સિવાય અન્ન-જળ લેવું નહીં સ્વામી કદાચ વરમા જવાની ના પાડશે તો? તેમના ચરખે પડી લામા માગીશ અને કહીશ કે -“હું નિનપરાધી છું, સર્વ વૈભવ અને વિનાસતો પરિત્યાગ કરી હું આપના અપમાનમાં ભાગ લેવા આવી છું, મને આપના ચરણમાં આશ્રય આપો.” છતાં શુ તેઓ મને તેમની પરિત્રા પડીમાં સ્થાન નહીં આપે? સ્થાન નહીં આપે તો આ દેવલિંગને તેમના પાદપદ્મમાં ધરી આત્મભોગ આપીશ દાસીની માફક નહીં તેમની મેઝા કરીશ, એ રીતે છાન સાર્યક કરીશ સેવિકાને વગી માન-અપમાન શુ?

નાસી છુટવાનો દ્રઢ નિશ્ચય કરી ગંગીને ખોલાવી તેણીને મેં મારા અતરની સમસ્ત વ્યથા અક્ષરશ મ્હી સંભારી પ્રથમ તો તેણીએ મારી સાથે આવવાની ના પાડી પરંતુ હું જ્યારે રડી પડી, અને અતિ કરજરી ત્યારે મારી સાથે આવવા સમ્મત થઈ, પણ વાહન વિના સાત માઠિ કેવી રીતે જતું? મેં આજ સુધી ધરની ખંદાર પગ મૂક્યો નહોતો રાત્રીના અધકારનો તથા માર્ગની લજાછનો ખ્યાન કરતા હૃદય એકવાર ધ્રુજ ઉઠ્યું છતાં પતિદેવનું સ્મરણ કરી, હૃદયને બળવાન કરી, અગીઆર વાગતા ગંગી સાથે, ગૃહસ્થ પિતાના ધરમાથી પહેરેલા વસ્ત્ર અને દાગીના ભર ખંદાર નીકળી પડી

રસ્તામાં મને કેવું કષ્ટ વેઠવું પડ્યું તે કહેવાની જરૂર નથી કારણ કે હું માગ મુખની વાત લખાવી મારા પતિની દુઃખકયાને દખાવી દેવા માગતી નથી પ્રાત કાળ થતાં પહેલા ધણુ કરીને ચાર વાગ્યાના સુમારે હું મારા સ્વસુરગૃહ પાસે આવી પહોંચી તે વખતે મારી સાસુ પ્રાણુલાગ કરી આ નશ્વર દહને છોડી ચાલ્યા ગયા હતા તેમના

રાખેને રમેશાનમાં કાઈ જવાની તૈયારી થઈ રહી હતી! આટલું કષ્ટ વેદના છતાં પૂજ્ય સામુનાં છેલ્લાં દર્શન લેવાં ભાવ્યજાણી થઈ શકી નહીં! મારા મેત્રામાંથી અશ્રુધારા વહી નીકળી! અરેરે! કાળદેવે જો માત્ર એક કલાકનોજ વિરાગ કયો હોત તો હું તેમના ચરણમાં મારા પુત્રને સુકી મારા નારીત્યને સફળ કરત. પરંતુ હવે તે મારે પશ્ચાત્તાપ કરવો નિરર્થક હતો. અતિરાગ યાક અને અંતર વેદનાને લીધે હું અશ્રુ પાડતી આંગણમાંજ ખેસી ગઈ.

થોડીવારે એક બાવી પાડોશજી મારી પાસે આવી અને મને આશ્વાસન આપતાં કહેવા લાગી કે “બચ્ચાં, તું બલે આવી, પણ જો જરાક વહેલી આવી હોત તો ડાશીને કેટલો બધો આનંદ થાત? તારી સામુ ગિયારી તારા પુત્રનું નામ જપતી જપતીજ મરી ગઈ.” આ હૃદયબેદી વાણી સંભળી માત્ર દ્રવ્ય ચીરાઈ જવા લાગ્યું.

- પાડોશજી વધારામાં કહ્યું કે:— “પુત્રી, હવે રડનાથી શું વળે તેમ હતું? તારે મથે તો દુઃખનો આજ તૂટી પડ્યો છે. ગિયારો અબર પણ જો ને કેવો પીડાય છે? તારા ધેરથી આવ્યા પછી તે એવો તો બેહોશ થઈ પડ્યો છે કે હજી મુઘી તેને ઠીક થયું નથી.

- આ છેલ્લા સમાચાર સાંભળી વજ્રધાતુ જેટલી વેદના હું અતુભવવા લાગી. બની શકે તેટલી ત્વરાથી ‘હું’ સ્વામીની સંપા પાસે દોડી ગઈ, મને હવે સગાંની કે સખીની બજગ-શરમ રહી નહીં. મેં જોયું તો મારા પતિ પધારી ઉપર અચેતન પડ્યા હતા.

ત્રણ દિવસ સુધી તેમજી આંખ સરખી પણ ઉઠાડી નહીં. ત્યારબાદ કંઈક શુદ્ધિ આવતી હોય તેમ જણાવા લાગ્યું. શુદ્ધિમાં આવ્યા પછી મારી તરફ નજર કરી એક દિવસ મને પુછ્યું કે:— “રમા, આ ગરીબ સંસારમાં કંઈ સદન કરી તું અહીંઆ રહી શકશે?”

મેં કહ્યું:— “બહુ આનંદથી રહી શકીશ. હું તમારી પાસે પ્રતિજ્ઞા કરું છું કે તેમનાં (પિતાના) ઘરનું નામ સુદ્ધાં હું મુખેથી કહી ઉચ્ચારીશ નહીં. તમે અને હું તો કોઈ કાળે ત્યાં જવાનાં જ નહીં. પરંતુ આ જાળકને પણ હું ત્યાં કદાપિ જવા દર્શાવું નહીં. કદાચ બીજા માંગીને ઉદરનિર્વાહ કરવો પડે તો પણ હું તેમ કરવાને તૈયાર છું. પિતાના ઘરે તો હવે પગ પણ ન મૂકવો એ પ્રતિજ્ઞાથી મને કોઈ અજાવી શકશે નહીં. તેમના તરફની એક પાંખ કે અન્નનો એક દાણો પણ હું ચૂકવ્યું કરીશ નહીં. ‘આ જાળક મ્હોરો થયા પછી પણ જો તેમની સહાયનો સ્વીકાર કરશે તો તે વખતે પણ હું તેને આપ આપી—મારા સ્વામીએ મારા મુખ ઉપર હાથ દાખી મને આજ્ઞા બોલતી અટકાવી લીધી.’

ત્યાર બાદ કેટલાક દીવસો અર્ધ આરામ અને અર્ધ માંદગીમાં પસાર થયા. અનેક ઉપચારો કરવા છતાં તેમની માંદગી દુર થઈ શકી નહીં. મૃત્યુના આગલે દીવસે તેમજી મને પોતાની પાસે બેસારી અતિ લીજી સ્વરે કહ્યું કે— “રમા, હવે મારી માંદગીના બર્સો નથી. હું જઈ છું. હું મારા અપમાનને સદાને માટે જુદી જગે. આપણા જેવા ગરીબ માણસે અભિમાન રાખવું એ હાથે કરીને દુઃખને આમંત્રણ આપવા જેવું છે. આ નાનાં જાળકને માર્ગનો બીજારી ખતાવીશ મા. મારા મિત્રજીમાં એવો કોઈ સગો સંબંધી પણ

નથી કે જેમના આશ્રય તમે હુ તને મુકી શકુ તુ જીતકાળની બધી બીના બૂલી જાને
હુ પણ તારી સાક્ષીએ તે બૂનવાનો પ્રયત્ન કરીશ બાળકને લઇ તુ પુશીથી તારા માન-
પિતાને ત્યા જાને અને સાજા જીવનના શેષ દીસો વિતાવજે ગઇ ગૂંજરીનું સ્મરણ કરી
મનને સતાપ આપીશ મા

મે કહ્યું — 'હામા' હુ આ જીવનમા તેમને હામા આપી શકુ તેમ નથી તમે
દેવપૂરુષ છો તમે હામા આપી શકો તમે અપમાનની મતભેદી કથા બૂલી જઇ શકો
મારાથી તેમ બની શકશે નહીં તમે તમારૂં અપમાન બૂલી જઇ શકશો પણ હુ મારા
સ્વામી દેવનું અપમાન કેવી રીતે બૂલી શકીશ? તેમજે એ મારો પોતાનો તિરસ્કાર કયો
હોત તો હુ તેને પુશીથી બૂલી શકત પરંતુ જેઓ તમારૂં અપમાન કરવાની હિમત
ધરે તેમને હુ હામા આપવાનું સામર્થ્ય ધરાવતી નથી હામાની વાત કૃપા કરીને હવે
ઘડાડશો મા તેઓ આગળ ખેંચવા જતા હતા પરંતુ તેમનાથી તેમ થઇ શક્યુ નહીં
બીજે દીરમે તેમનો પ્રાણુપખી દેહધિજર છોડી ઉડી ગયો!

* * * * *

પોતાની આત્મમથા તેઓ પોતે લખતા ગયા છે હુ મારા પોતાના હુ બની ક્યા
તેમા ઉમેરના ઇચ્છતી નથી પરંતુ પરમા મા સિવાય મારૂં અતરનું કંઈ કોઇ સમજી
શકે તેમ નથી સ્વામીના સ્વચરાસ રહી માત-પિતાએ આપી મને અનેક વિનતી પ્રાપ્ત
તથા કાનાવાયા કરી પોતાના ગૃહે લઈ જવાનો પ્રયત્ન કર્યો પરંતુ સ્વામીની કૃપાથી હુ
લેશમાત્ર અનાયમાન થઇ નથી મે તા આ દિગ્ધિ બ્રુપડીમા દિગ્ધિ વેશીજ પડી રહેવામાં
મારૂં અહો ભાગ્ય માન્યુ છે અને માનુ હુ બીજા માગીને પેટ ભરવુ પડે તોપણ
હુ તેને માટે તૈયાર છુ પરંતુ સ્વામીના આ મદીરનો ત્યાગ ન કરવો એ દદ પ્રતિ
શાથી મને કોઈ ડગાથી શકે તેમ નથી અનેક સ્ત્રી પુરુષો તીર્થક્ષેત્રમા જઇ મરવાનું પસંદ કરે
છે મારે મન તો સ્વામીનું આ ગૃહ એજ એકમાત્ર તીર્થક્ષેત્ર છે અહીંઆ જ મૃત્યુ પામી
મુક્તિ પ્રાપ્ત કરીશ એવો મને દદ વિશ્વાસ છે

મારૂં હૃદય શોખવેગને લીધે બહુ ઉત્કેષાઇ ગયુ છે અને એ આ વેગને લીધે જ મે આ
બધો બકવાદ કર્યો છે એમ તમે માનો છો? નહીં મારૂં હૃદય ઉત્કેષાઇ નથી સ્વામીના
અપમાને મારા અત કરણુ ઉપર ઉડી અસર કરી નથી એની ખાત્રી આપના માત્ર એટલુ જ
કહેવુ બસ થશે કે—હુ સ્વામીના મૃત્યુ પછી પણ દશ જીવતી રહી શકી છુ મારૂં હૃદય
કેટલુ કઠોર છે તેના તમે ખ્યાન કરી શકશો જો હુ ખરેખર પતિપગથણુ હોત
અને મારા હૃદયમા સ્ત્રીમુલ્યભ સુકોમલતા હોત તો પતિની પાછળ જ હુ અત્યાર પહેલા
ક્યારનીએ ચાલી નિકળી હોત હુ હુ બી છુ, નારીત્વરહિત છુ, પતિના અપમાનમા ભાગ
લેવા આવવા છતા હુ તેમના મૃત્યુમા ભાગ લઇ શકી નથી તમે જ કહો કે હુ
કેટલીબધી પામર અને અભાગિણી છુ ?

નારી-ધર્મ.

(લખનાર :— મહારાણીશંકર અંબાશંકર શર્મા.)

વૃન્દબાળા :— (સુમતિકાને પાલવ પકડી) આજ રાતભર શું સદર પદર કરી રહી છે? કુતરીની માફક ટાંટીઆને જરા જાંપજ નથી?

સુમતિકા :— (સ્વગત) આ વળી પાપ અસારે ક્યાં વળ્યું! (અગટ) તું તારે ભગવતનું ભજન ક્યાં કરે ની!

વૃન્દબાળા :— અરે! આટલા માટેજ તું સેતાનનું રટન ક્યાં કરતી હૃદયે? પણ માલ રાખજે કે—

ખળનેા પુણે શુ આગને સગમાવતાંજ નહિ જણે!
અથડાઇ ભેરે દોડે પાછો હિંજળી શું ન નીચે પડે!
આંધી તોફાન ચલાવનારા તારા પોતાનું કરે?
જેવું કરે આ હાથથી તેવુંજ ધૈર્ય દેખરે!

મુરારાણી :— (એકદમ પ્રવેશ થઇને) તેં ઠીક કહ્યું વૃન્દબાળા! પણ જો! —

ધૈર્ય ખૂનીને ખૂનનો જલ્લો દીલે આ હાથથી
જેણે કર્યું તેણેજ તેવું પામશે આ હાથથી.
હિંજળ સાટે ન્યાય એમાં કેંઈ ન બંધીવું પાપથી.
સેતાન તો મરવાંજ જોઈએ મરીઓના શાપથી.

વૃન્દબાળા :— અરે! અરે! પણ—

નિજ સ્વામિને સંહારવો એ શું સતિનો ધર્મ છે?

મુરારાણી :— અને તારે શું?

નિજ પુત્ર કેજેં સોડી પીવું એ પિતાનું કર્મ છે?

વૃન્દબાળા! વૃન્દબાળા! મારા સાહસની દિવાસળી ખરોખર સળગી છે તેને પુક મારી દાવવા તું અસારે ક્યાં આવી ચડી? પણ હાથ! તને પુત્ર નથી એટલે માફ દુઃખ ક્યાંથી સમજી શકે! અરેરે તે પિતાને તો બીજો પુત્ર છે પણ આ માતા તો વાંઝણીજ રહી ગઇ.

વૃન્દબાળા:— નહિ વાત માને મારી તું જ્યાં સુધી ઢોડી તારૂં ગરમ છે,
પણ અસતિ કુલટા ચતાં સાચી આર્ય જીતે શરમ છે.

મુરારાણી:— (વૃન્દબાળાનો હાથ પકડી) હું શું કુલટા છું? અસતિ છું?

વૃન્દબાળા:— હજી તો નથી યર્ષ. પ્રભુ તને સારી મતિ આપે નહિ તો કોઈના
ચડાબાથી જે કામ કરીશ— જે કામ કરવા તું અભારે તૈયાર થઈ
છે તે ધર્મે નીતિના શિક્ષણથી, સતિ સ્ત્રીઓના આચરણથી, અને
ઈતિહાસના ચરિત્રથી, બીલકુલ ઉલટું, પાપમય અને ઘેર નરકમાં
સઘ જનાર અધમમાં અધમ છે.

મુરારાણી:— (મુંઝાઈને) વૃન્દબાળા! તું ધર્મની ધણી ઢાઢી ઢાઢી વાતો કરેછે. પણ તેમાં
કયાંય મારા પુત્રનો પત્તા મળતો નથી! એના વેરનું શ્રાદ્ધ સરતું નથી!

વૃન્દબાળા:— ફરી એની એજ મહોકણ! પણ શું પ્રભુત્વ પતિને મારવાથી
પુત્ર મળી જશે? હું તારી લુલુહલાલ દાસી છું અને તેથીજ ખરૂં કહેતાં
ચુસ્તો ગમે તો મને પણ ફરસીના લાકડે ચડાવી દેજે પણ તું નગણે
તેમ તારીજથી હીલચાલો. હું તપાસતી આવી છું અને આખરનું
કડતું પણ સત્ય સંભળાવી હું બિંદુ આશ્રમમાં ચાલીજવા માથું છું.
શું સતિને પતિથી જ્યારે પુત્ર હોય? પતિ હશે તોજ પુત્રયશો. પણ
ગાડી, પુત્રથી પતિનું સુખ મળવાનું નથી. પતિથી સ્ત્રી સૌભાગ્યવતિ
કહેવાય છે. પુત્રથી નહિ, સમજ! પતિ ખાતર સ્ત્રીઓએ રાજ-
પાટ, ભોગ, ઐશ્વર્ય, કુટુંબ, કૃષીલો ગ્રંથસ્વ છોડી દીધેલ છે.
પતિ ખાતર પુત્રો સુધ્ધાંના બળી દાનો આપેલ છે તેથી
તેવી સ્ત્રીઓનાં નામો ઇતિહાસ રૂપ આકાશમાં અરૂંધતી
આદિ નક્ષત્રોની માફક ઝળકી રહ્યાં છે. તે નક્ષત્રોની માફક
તને પણ ઝળકતું હોય તો તેવી સતિ યદને પતિના અપરાધને
માફ કરી ખરા દિવ્યો તેને ભજ અને સેવ નહિતો પાપના અધકારમાં
નામ કુબાડી પતંગીઆની માફક તારી ખોટી આંજાને ચમકે ચમક.

સંભળો! જોને કે પહેલાં કેવી નારી તમમાં યઈ
પતિમતવાળી સતિઓ શીળ શાળ તમમાં યઈ. સંભળો.
ગદ વેચ્યા પતિ હરિશ્ચંદ્રખાતર સત્યમાં
પુત્રને મરવા દીધો તારા બિચારી તમમાં યઈ. સંભળો.
દુઃખ સહી વનમાં મર્દ દમયંતી રાણી જોઈ લો
છેજ વિખ્યાત તે જનનિ સુધારી તમમાં યઈ. સંભળો.
રાજ્ય સુખ છોડી ગદ સીતાપતિની સંજમાં
રામની પ્યારી જનકની દુલારી તમમાં યઈ. સંભળો.
યદવો ધૃતરાષ્ટ્ર રાજ્ય અંધ આંખેથી દૂતો
તેની રાણી દુત્યમાં સાચી રહેવા વાળી તમમાં યઈ, સંભળો.

મનમાં એ ધારું મને આંખોનું સુખ ધિક્કાર છે
બાંધીને પાટો રહી માંધારી તે તમમાં યઈ. સાંભળો.
સેંકડો બળીને ઘઘઘઈ સતિ પતિની ચેહમાં
પણ ઘઘ નહિ બેવફાએ ધર્મેધારી તમમાં યઈ. સાંભળો.
(મુરારાણી આંખો મીચી સાંભળી રહી છે. ઇન્દ્રબાળા જાય છે).

મુરારાણી— (મીચેલી આંખે નીચે માથે) અહાહા! હાં! પછી! પછી!! મારી ગુર
ઈન્દ્રબાળા તું સઘળું સાચું કહે છે. ચલાવ! ચલાવ! આગળ.

સુમતિકા— બા, તે તો ગઈ.

મુરારાણી— (આંખો ઉઘાડી) હા! મઘ, ક્યાં ગઈ? ઇન્દ્રબાળા, ઇન્દ્રબાળા, તારો
પરમઉપકાર—તે મને આજે નવોજ જન્મ આપ્યો અને મારી ઉજળી
અનન્તતાપરથી પાપી કલ કતો કાળો પડેલો કાઢ્યો. મગલ્યાં મગલ્યાં,
મારાં જીવન આંગણમાં આજે પુણ્યના પરાડીઆ મગલ્યાં. નરકને
ખાડો ખોદવામાંથી ઇન્દ્રબાળા તે માગે સ્વર્ગમાં વિમાન ચલાવ્યાં.
મારાં મોહનના મનિંદર ઉપકાર્યા સુમતિકા મારા સુકૃતના પરાડીઆ
સાથે પ્રભાત થવા આવ્યું. હમણા મારા પ્રાણના પ્રાણી જીવનનાં
જાણું મહારાજ ઉકરો કે હું તેને સઘળી વાતથી સાવચેત કરી નાખીશ.
અને બહાર જવા દશ નહિ, પણ તું પહેલા જલદી ચાલુક્ય બ્રાહ્મણને
બોલાવી લાવ. હું તેને મહારાજના પ્રાણ લેવાના કાળી કૃત્યની
ચોકળી ના પાડી દઉં અને ચંદ્રગુપ્ત સાથે અહિંથી તુરત ચાલ્યા જવાની
ધમકી આપી દઉં નહિ તો તે મારો જરો.

સુમતિકા— (સ્વગત) આ તો જન મંડળ ફરું (મગલ) પણ આ ચાલુક્ય મહારાજ
પોતેજ આવી પહોંચ્યા.

ચાલુક્ય—હું ધારતોજ હતો કે આજર સ્ત્રીની ગતિ છે. ખરે વખતે દગો
બગો ચઈ જવા સંભવ છે.

મુરારાણી— આર્ય ચાલુક્ય? તમે ચંદ્રગુપ્ત લઈને અહિંથી એકદમ ચાલ્યા જાઓ.
મારાં પ્રજાસુખ્ય ખતિના નાશ કરવામાં હવે હું કદી સામેલ ચઈ શકું
તેમ નથી. નિઃશય માનજો કે મનવચનથી પણ હું કદી આવા કુલદાને
જાજતા ઘેર પાપકાર્મમાં પડી તેને મારે બપુંકર પ્રાથમિત નજ
કરીશ. મહારાજને સવારે હું બહાર નીકળવા દઈશ નહિ. હું તેઓના
ચરણમાં પડી મારા ગુન્દાઓ કળુષ કરીશ અને મારી માગીશ.

ચાલુક્ય—અરે વહારે મુરારા! અણીને વખતે આ તને ઠીકું સુજાવું. મારા જેવા એક
ગરીબ નિર્દોષી બ્રાહ્મણને પુણ સ્થો. શું આમાં કાઈ મારો સ્વાધ
હતો? તારા કાલાવાલાથી અને તારી પ્રતિતા પુરી ફર્યા હું ચંદ્ર
ગુપ્તને અહિં લઈ આવ્યો. હવે જ્યાં તેને રાજ્ય મળવાની આખ-

રતી નૈવારી યર્ષ યુધી લા તુ આમ કરી બેડી તારે સનિ કહે
વજાવુ દોષ તો રાગ પાળા જગીને ઘરો; પણ આમ કર્યું કરાન્યુ
યુગમા યા માટે મેઘવે છે

મુગરાણી—મદારાજ! તે તમે આમ જગા પાડશે તો વિનાકારણે દમજીજ
ચતુર્ભુજ બની જશે અને બને જમ્મા પ્રાણ્ય ખોઈ બેશમે માટે
અત્યારેને અત્યારે બોદયા આત્માના એકદમ સિધારી લઓ એ
વધાર માં જે વિશ્વ માનજે કે પ્રાણજ્ઞતા પણ મારા બદલા
પનિતો નાશ કરના દ્રશ્ય નાદ

આજકય—અરે શાદી માન જેના એક લક્ષ્મીઆ સાધુ પાળા તે કોણ રક્ષાવુ
હવે કે કરીને નારી લઉં બસે તુ ગમને ઉમારને પણ પોતાના
એકના એક પેરના જાકરા ન મારી નાખજે બસ

મુગરાણી—વામન નમેએ આજ ભાગવામતો નથીજ પીધી ને? મારા પેટનો
છોડશે અને તેને કુ જ મારી નાખુ! આ તમે બોલો છો શુ?
મારે પેરનો છોડશે છે આ?

આજકય—મુત મે ભાગ નથી પીધી પણ તે પીધી છે કે હજુ સુધી પોતાના
છોડાને નથી આગળી થઈ રાગએ અને રાક્ષસે તારા પુત્રની
ધાન કરના તજવીજ કરેલી પણ તે બધી જવા પામેલ છે

મુગરાણી—શુ તમે સાચુ કહ્યા છો?

આજકય—હા! હા! હા! જાકુ વાતનેજ નથી તારો પુત્ર તારી પામેજ છે.
તારા મરના માતા પુત્રને દિમાત્વના જે તમમાં ફેળી દેવામા
આપ્યો હતો નાથી તને ગોરાગીઆઓએ ચઢના પ્રમથમાં જોઈને
ઉપાડી લીધા ચઢથી રક્ષાયલો માટે તેનું નામ ચઢચુખ રાખવામા
આન્ય છે

મુગરાણી—ઓ પ્રભુ! આ હુ શુ સાલજી છું! ચઢચુખ મારો પુત્ર છે એવી
સાબતી થી?

આજકય—તારા અને તેના ગરેનામા રહના મળનાપણુ

મુગરાણી—એ કાઈ પુત્રી સા લેલી ન મળ્યા મારા બાઈનો પુત્ર મારા જેવો
કા ન દેખાય! આ બધા મને મેસતાવતા તમારો આખરનો
પ્રયાગ છે

આજકય—એમ છે કા ત્યારે બે આ રક્ષાબધન અને ઉપાડી આપે જો તે કોણ
જા આમાએ પ્રવચતો નથીજ ને?

મુગરાણી—(રક્ષાબધન જોઈને) અરે આ તો આજ રક્ષાબધન, મારા પુત્રનું
હવે જાગતુ ચિન્હ, ઓ પ્રભુ! શુ મારા પુત્ર હવતા છે? અને
તે ચઢચુખજ આ કેવો ભેદ!

ચાણક્ય—(રક્ષાબંધન હુંડી લઈ) મુરા, હવે હું જઈ છું. અહિં પધારે સમય સુમાવી સકું તેમ નથી. યા તો પુત્રને રાજ્ય અપાવ યા તો દુરમનોને રાજ કરવા તેનો ન ચએલો ઘાત તારા હાથે પાછો કરાવ. (જાય છે.)

મુરારાણી—ઓ પ્રભુ! હવે હું શું કરું! આ તે કેવી કસોડી! પુત્રને બચાવું કે પતિને! કંઈ સુઝતું નથી. (વિચારી) પણ નહિ. પુત્ર લલે મરે હું સીતા, તારા દમયંતી અને દ્રૌપદીની પુત્રી છું જન્મ્યાણાએ કહ્યું તેમ પતિ ખાતર સર્વસ્વ જાઓ પણ પતિનેજ ઉગારીશ પતિનેજ બચાવીશ અને પતિ પાછળ પ્રાણ પાથરીશ.

પતિપ્રાણ પતિપ્રાણ પતિપ્રાણ પતિ.

સસારે સતિ ને પતિ એ ગતિ પતિ.

રાજ્ય જાઓ, પાટ જાઓ, જાઓ સુધળી સંપતિ,

લલે જાઓ દેવને દુર્લભા એવી સંતતિ.

પણ રહેજો તે અખંડ સાંભાળવતી પતિ.

(ધનનન્દ આવે છે.)

ધનનન્દ—જ્ઞાતી આમ જગતે આજ સવાર કરી દીધું. હું ઉઠી પરવારીને જોઉં છું તો તું કયાય દેખાઈ નહિ એટલે તને બોલતો બોલતો અહિં આજો મારો રાજસભામાં જવાનો વખત યજ સુકેપો. હમણા પ્રજાન રાક્ષસ બોલાવવા આવશે બહાલી!

રાક્ષસ—(પ્રવેશી) પધારો! પધારો! મહારાજ. અહું તૈયાર છે. દેવત રાદ જોઈ રહી છે.

મુરારાણી—મહારાજ પણ આજે તમે રાજ દરબારમાં ન જાઓ, કાલે લલે જાવો. એ મારી વિનતી છે.

ધનનન્દ—વળી પાછી બહાલી ડરે છે કે! શું તું એમ સમજે છે કે તારા મહેલમાંથી બહાર નીકળીને કોઈ બીજી રાણીને મહેલે ચાલ્યો જઈશ? કદી ધારીશ નહિ. મારી ભીરુ હરિણિ.

મુરારાણી—(કરમરતા) મારા પ્રાણ! હું આટલા મારે નથી કહેતી. પણ મારી આજ જાણી આંખ ફરકે છે તે જાણે અમંગળ મુરવે છે.

ધનનન્દ—નહિ! નહિ! હું તારો ડર સમજી સકું છું ત્યારે તો આજ હું જરૂર જવાનો. અને તારો વહેમ દૂર કરવાનોજ. બહાલી તને સાચીતી કરી આપવાનો કે જદાર નીકળીને પણ પાઉં હું તારી પામે આવું છું કે નહિ!

મુરારાણી—મારા નાથ મારું કલ્પ માનો. હાથ! મારી જીભ ઉપડતી નથી. (અંદર વાજાએ વાગે છે.)

રાક્ષસ—પધારો પધારો હવે—

મુરારાણી—ઓ! રાક્ષસ પ્રધાનજી તમે આજે એમને રાજ સભામાં લેડી ન જાઓ. એજ મારી પ્રાર્થના છે.

રાક્ષસ—(સ્વચત) હવે તે કયાં ઉપર પાણી ફરવા દઉં કે? સ્ત્રી ચરિત્રમાં ફસાઉં કે?

ધનનન્દ—ધૈર્ય ધર મુરારા, હું તરતમાંજ પાછો વળવાનો. (સંઘળા જાય છે)

મુરારાણી—શું કરું? કયાં જઈ? કેને જવાણું? પુત્રકે પતિને. નહિ પતિનેજ. હું જારત ધર્મના ઇતિહાસમાં એક દુષ્ટ સ્ત્રી તરીકે માફ નામ નોંધાવવા માગતી નથી. પુત્ર ખાતર કેકયાંએ પોતાના પ્યારા પતિ દ્વારથના પ્રાણ લીધા એવું બીજી કલંક લખને હું તેવા આશને બેસવા ચાહતી નથી સુમતિકા જા! જલદી પાલખી તૈયાર કરાવ કે જેથી હમણાજ મદારજાની પછવાડે જઈ પહોંચી તેઓને આ કાવત્રાની ખબર આપી જવાયી લઉં.

સુમતિકા—અરે બા પછુ હવે આવી બીડમાં કયાં જશો?

મુરારાણી—જાય છે કે નહિ રાંડ દુષ્ટા? નહિ તો ઉભીને ઉભી જમીનમાં છાટી દેવરાવીસ. સુમતિકા જાય છે.

સ્વામિનાથ! નાથ!! નાથ!!!

જલદી જઈને અટકાવું તેની ઘાત ઘાત ઘાત. સ્વામિ.

આંખ સુની કોઈ વિનાની, કાવ સૂની જીવ જ્યોતિ વિનાની,

તેથી પતિ વિનાની સ્ત્રીને વાત વાત વાત, સ્વામિ.

ભરમારજ છાંવર સંસાર, તારનાર ભવસાગરપાર,

જીવતે મરતે પતિ તણે સંગાત સાથ સાથ. સ્વામિ.

(અન્નગુપ્ત ઉપરથી.)

—:૦:—

“બીજા દેશોમાં જ્યારે કેળવણી લગભગ સોએ સો ટકા જેટલી પહોંચવા આવી ચારે અહિં માત્ર એક હજારે એકાણું માણસજ લખી વાંચી શકે છે, અને બાકીના નવસો ન માણસ નિરક્ષર અજ્ઞાન છે જાપાનમાં જ્યારે સોએ પાંચ જણજી ભવ્યા વગરના છે, હિંદુસ્તાનમાં સોએ “નવ જણજી ભણેલા છે. અજ્ઞાની મનુષ્યો તે ખરા અનાથના ધ છે. દેશમાં ચારે તરફ ફેલાયેલી દીનતા, કંઠાલપણું, મરિખાઈ, બૂખમરો, કુસંપ, નગેરે આપન્તિનું દર્શન થાય છે, તે બધું જનસમાજની અજ્ઞાન સ્થિતિને લીધેજ છે. રિપતિમાંથી આપણા ભાષ્યોને જવાવવા આપણે હ મેશા પ્રયાસ કરવો જોઈએ. એ ઝું પરમ કર્તવ્ય છે—એ આપણે પરમ ધર્મ છે.”

રા. ધુમ.

‘આ બાળક મહેરિદા યાગ પાઠી પાઠ લે તેમની સદાશયો સ્વીકાર કરશે તે તે વખતે પણ હું તેને શ્રી’ ગુણક—

કચ્છી જૈન મિત્ર

શ્રી રાજેશ્વરી દામલ

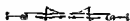

શ્રી ગોવિંદભાઈ મુળજી મેપાણી
B A LL B

શ્રી મનસુખભાઈ રવજી મહેતા

જેઠાભાઈ, મેપાણી* અને હું.

(લેખક: શ. મનસુખભાઈ રવજી મહેતા.)

ધ હું કરી સંવત ૧૯૫૮-૫૯ ની સાલનો એક દિવસ હતો. કચ્છી દશા ઓરાવાળ ન્યાતના એક વિદ્યાર્થી અને શ્રીમદ રાજ્યદ્ર ના અનુયાયી શ્રીયુત જેઠાભાઈ દામજી, શ. મેપાણી અને હું એક વ્યારસના મેળની આસપાસ જેઠાભાઈના દીવાનખાનામાં રાત્રીના આઠેક વાગ્યાના સુમારે બેઠા હતા. જેઠાભાઈના સુપત્નિ પણ દીવાનખાના નાખાણના રૂમમાં અમારી વાતો સાંભળી રહી હતા. તેઓના બાળપુત્ર રાજચંદ રમતો હતો. જેઠાભાઈ અને હું જનના પ્રાચીન પુસ્તકોની પ્રકૃતતા કેમ થાય તે સંબંધી ચર્ચાપૂર્વક વાતો કરતા હતા. આ સમયે પ્યાન દર્ધ એક તરફ, તોયે પણ શાંત વિદ્યાર્થી અમારી વાતો સાંભળતા હતા. વાતો દરમ્યાન જેઠાભાઈ ને કામું કે, મેપાણીને મારી ઓળખ આપતી જોડી.

એક તો શ્રીમદ રાજ્યદ્રના ભાઈ તરીકે અને દુર્ધક લેખક તરીકે મારી તે વખતમાં ઠીક નામના હતી. એટલે મારા તરફ પૂર્વજી શ્રુદ્ધિ કરતાં માન શ્રુદ્ધિથી પુવાન વર્ગ જોતો. મેપાણીના પણ મારા પ્રત્યે તેવીજ શ્રુદ્ધિ હતી; એટલે જ્યારે જેઠાભાઈએ મેપાણીને મારી ઓળખ કરાવતાં કહ્યું કે, જેઓની લેખક શક્તિને આપણે પ્રશંસીએ છીએ તેઓ મનસુખભાઈ રવજી પોતેજ છે. અને મેપાણીની ઓળખ દરાવતાં મને કહ્યું કે, મેપાણી મરીજ સ્થિતિના પણ બહુ સારી આશાઓ આપનાર વિદ્યાર્થી છે, અને તે હમણાંજ પ્રીતીઅસર્ગ પાંચ થઈ ઇન્ટર મીડીયેટ કલાસમાં ગયેલ છે. મેં સામાન્ય કરતાં વધારે તેઓના તરફ કાળજી ન બતાવી. અને જેઠાભાઈની સાથે જે ચર્ચા કરતા હતા તે ચાપુ રાખી.

એક વિચારશીલ લેખકની જે નામના મળી હતી તેના વિચારો ગુજરાતી શ્રુદ્ધિથી રવિવાર અને બીજી રજાઓમાં મેપાણી અવાર નવાર મારી પામે આવતાં થયા. યોગજી દિવસમાં અમે એક સહપાઠ જેવા થયા. મેપાણી મારા જેવા કુમળા બાલકો હતા. હું સાધારણ ગીતે કમજીઅતનો ફરીઆદી હતો અને મેપાણી કદ-ઉધરસના ફરીઆદી હતા. ભાઈ દામજી કેયવજી કે જે જન્મેના સામાન્ય પરિવર્તી હતા. તેઓની સુચનાથી વડગાદી ઉપર રહેતા એક દરિયુદ્ધી વૈદ્યની પામે અમે અને આપણ લેવા જતાં ધીમે ધીમે અમારો સંબંધ ગાઠ થતો ગયો.

જેહાભાઈ અને શ્રીમદ રાજ્યકના મેળાપનો પ્રસંગ જો હું બુલતો ન હોઉં તો શ્રીમદના અવસાન પહેલાં ચારેક માસ અગાઉ માટુ આ ખાતે થયેલ શ્રીમદની વદવાણુ કાંપમા શરીર પ્રકૃતિ સુધરેલી વ્યાપારના કષ્ટક બોળથી તેમજ રચુનમાં લછ જઈ પોતે સારી માવજત કરવાના ઇરાદાથી શ્રીમદને મુન્દલાવેતા અને મુખ્યની આ અધીશ્વર ચોરિંચના પોતાના કે તેઓના હક્કનું એક મકાન માગી લઈ ત્યાં રહેવા લાગેલાં બાઈ અને રા લખમશીભાઈ મેશેરી પ્રથમ આવેલા એવો મારો ખ્યાન છે આ વખતમા પરમશ્રુત પ્રભાવક મળીતુ દડ થતુ હતું જેહાભાઈએ રા ૩૫૦૭ ધણું કરી ભરેલા શ્રીમદને માટુ ગામા હીક ન પડનાથી જેહાભાઈએ શીવમા જઈ ખ ખાતા નામના પારસી ગૃહસ્થનો જગનો માગીને ક લાડે લઈ શ્રીમદની ત્યાં રહેવાની સગવડ કરી પણ શ્રીમદની ગરીર પ્રકૃતિ એમ્દમ જમકતી ચાવી અને ચારેક મહીનામા તો શ્રીમદનુ અવસાન પણ થયુ આ વખતે જેહાભાઈ શ્રીમ પ્રયે અતિ પૂજ્ય શુદ્ધિ અને માનની લાગણી ધરાવતા હતા તેથી તેઓ તેમના નિચારોની ભક્તિમા ત નીન થવા લાગ્યા જેહાભાઈ પાસેથી શ્રીમદ સબધી કંઇને કંઇ પણ જાણી શકાશે અને તેથી મારા આત્મક ચાલુ થશે એવી આશાથી મેપાણી તેઓ પાસે વધુ અને વધુ વખત આવવા લાગ્યા મેપાણીનુ તે વખતે પોતાનું ઘર ન હતુ કેમ કે તેઓના અગત નજીકના સગા સબધીઓ કાંઈ ન હતા માત્ર એક ગરીબ સ્થિતિના ધકા હતા તેઓ ચીંગ બદરમા જેહાભાઈના માળામા એક સસ્તા બાકાનુ રૂમ લઈ રહેતા હતા તેઓના મતનો એમ્દમ ન્યાયાગ હતો અને તે એજ કે મેપાણી, કે જે કેનેજમા જવા જતા કચ્છી દશા ઓસનાના થો ગિમા રહેતા હતા તે પાસ થઈ કમાવાની સ્થિતિમા મૂકાયના જોવાને બહુજ તીવ્ર અને પિતાને લાયકની બાનનાથીજોતા હતા મેપાણી પેના દમિણુ વંઘની દવાની મદદ વડે તમીઅત ને નિરોગી રાખતા અને એમ કરતા કરતા બી એ ના કનાસમાં પાસ થયા આ દરમ્યાન જેહાભાઈની તમીઅત જગડી તેઓને ગાડપણનો સખત બધિ લાગુ પડ્યો ડાકદરો અને વૈદાના ધણા ઉપચારો જતા કાઈ પણ સુધારો ન થયો આ વખતે તેઓના (જેહાભાઈ) પતિની ધણીની સેવા કરવાની પરમ યોગતા જોઈ 'આર્યહિ દની સ્ત્રી કેવી પતિપરાયણ છે તેનું પ્રલખ દશન થયુ જે સ્થુનેતા હાન આ ન્યાતોના પુરૂષો અને સ્ત્રીઓમા ઘણે ભાગે જોવામા આવે છે તેના કરતા તેઓ ધણાજ ઉચ્ચ અને પતિભક્ત સ્ત્રી હતા તેઓ જોકે બિનકુલ કે દ્રાસ્યેલા નહતા જતા પણ તેઓમાં રહેલા ઉચ્ચ સદ્ગુણો તેમજ સખ્યતા કેળવાએલાઓને પણ બુલાવે તેવા હતા લગભગ જેહાભાઈની તખીઅત એક વરષ સુધી જગડેલી રહી મારા ધારવા મુજબ ચાણુમા એક કુકર પ્રેત્રેની અદ્દા અને કષ્ટકે તેના ઔપધ જળથી સાગ થયા જેહા ભાઈ આ વ્યાધિના સપાટામાં આવ્યા તે પહેલાં તેઓએ મારી પાસે એવી માગણી કરેલી કે જે શ્રીમદના અવસાન સમય અગાઉ તથા હાન થએલા દડનુ ટ્રસ્ટડીડ મરો તો હું આ દડને ર ૨૫૦૦૦ ની મદદ આપુ આ ટ્રસ્ટડીડ થવાની વાત તે વખતે શર થયેલી તે હજુ સુધી અમલમાં આવી નથી

ત્યારબાદ હું દેશમાં ગએનો પાછો આવ્યો ત્યારે ફરી કપુ કે હજુપણ હું રૂ ૩૦ પાચ હજાર આપવા તૈયાર છુ પણ ટ્રસ્ટડીડ કરોતો તે ન થવા પ્રામ્યુ અને તેઓના હસ્તકેના રૂ ૦ પરમશ્રુત ખાતામા ન આવ્યા

એક દિવસ જોડાભાઈ મને લાંબુ લઘુ ગયાં ત્યાં અમેએ આપો દિવસ આનંદમાં ગાળ્યો. તેમજ મેપાણી એક આસા જનક વિદ્યાર્થી હોવાથી તેમને કેવી જાતની સવગડ કરી આપવી તે સંજોગથી પણ ખૂબ વિચાર કર્યો અને છેવટે નકકી કચ્છી મેપાણીનો અભ્યાસ આગળ વધારવા માટે તેઓની પાઠશાળાના હેડમાસ્તર તરીકેની નિમણૂક કરવી તથા રહેવા કરવાની પણ પાઠશાળામાંજ સવગડ કરી આપવી. ત્યારબાદ મેપાણીને સ્કુલના હેડમાસ્તરનો ચાર્જ આપ્યા બાદ જોડાભાઈ મને અવાર નવાર પાઠશાળામાં લઇ જતા અને પાઠશાળાના અભ્યાસ ક્રમ, સખ્યાં મારી સલાહ લેતા. આમ કરતાં જોડાભાઈનો દેહ પણો હું બહોં નહોતો. આ વખતે મારા તરફથી નીકળતું “સનાતન જૈન” પત્ર છીતિને દોંને ગાયું હતું. મને યાદ છે કે દમભાંજ દુઃખદાયક રીતે સમુદ્રમાં કુબવાથી અવસાન પામેલા રા. રા રણુજીતરામ વાવાભાઈ એ ગુજરાતના પુસ્તકો અને માસિકોની સમાલોચના કરતાં “વંસત” ની કોટીમાં સનાતન જૈનનું પદ મુક્યું મેં જોડાભાઈના ફોટો મંગાવી તેનોખસોંક કરાવી મેં જીવન ચરિત્ર સાથે પ્રગટ કર્યો.

જોડાભાઈના દેહ લાગ પછી હું અવાર નવાર ન્યારે મુબ્બમાં હોઈં સારે જોડાભાઈના વિધવા.....પામે જતો. તેઓએ, એક સતિના સગખામણીમાં મૂકી શકાય એવા કષ્ટો સહન કરવા માંડ્યા હું તેમને ધણો સમજાવવા પ્રયત્ન કરતો અને પોતાના પુત્ર રામચંદ્ર ખાતર શરીરની સંભાળ રાખવા કહેતો ત્યારે તેઓ મને એટલી સખ્ત ભાષામાં જવાબ આપતા કે જેનું હું વલ્યું આપી શકવા સમર્થ નથી આવી સદૃશી બીઓ મેં આજ સુધીમાં કવચિત્ જોઈ હોય તો ભણે.

(અપૂર્ણ).

આર્ય પુત્રોને જે બોલ.

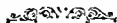
(હરિગીત અથવા ગજસ કખ્યાલી.)

પાશ્ચાત્ય ભૂમિ ગળદરે નર રત્ન આહુતિ ધનથી,
રોએ રણુગિણુ સર્વદા ઉત્સાહિ સૈનિકા યદી;
યંત્ર તંત્ર અનેક જળથી જર્મનોતે દહાવતાં,
નિજ કીર્તિ દેશવિદેશમાં કસ્તુરી સગ મસરાવતાં;
આંગત વીરો, કેવ ચુરકો, આર્ય પુત્રો સહ લહે,
ભારત તથા સંતાન સર્વે હર્ષ પામે નિજ હિરે;
પૂર્વ પશ્ચિમ બદ્ધ કરતી રમેહ સદૃશ મૂંજલા,
પાશ્ચાત્ય પ્રાન્થ પ્રદેશીઓ છે ઉભાપની એ મેખલા;
આર્ય પુત્રો! સમય સમજ હસ્તમાં લ્યો રાસને,
'નિમય વિજય છે આપણો' સિદ્ધાંત એ અવધંબીને;
મૃષ્ટિ મહિં સંપૂર્ણ સૌર્વ 'આર્ય' નામ દિપાવજો,
જય જયં પ્વનિ પોકારતાં સમગ્રમાં કિપલાવજો!

રા. કનૈયાલાલ મૂલજી વેદાંત.

પ્રાસંગિક નોંધ.

“પર્યુષણુપર્વ” સંબંધે ચાલતો મતભેદ!

કુસંપ અને ગતાનુગતિકતાએ ઉભી કરેલી મ્હોટી દીવાલો!

—:O:—

એ દીવાલો તોડી પાડવા આપણે શું કરવું લેઈએ?

—:O:—

સમાજ હિતૈષી આગેવાનો માટે વિચારણીય પ્રશ્નો.

વર્તમાન યુરોપીય વિગ્રહે આપણને જતારી આપ્યું છે કે એક મહાદેશની ભિન્ન ભિન્ન પ્રજાઓ ગમે તેટલી ભિન્ન આચારવિચાર વાળી હોય, વ્યાપાર વાણિજ્ય તથા કળાકૌશલ્ય સબંધે ગમે તેટલી ઉચ્ચ સ્પર્ધા ધગવતી હોય, તોપણ પોતાના સ્વાતંત્ર્યને માટે, પોતાના અસ્તિત્વને માટે અને પોતાના જાતીય લાભોને માટે પ્રસંગ પડ્યે એકત્ર થયા વિના રહેતી નથી. એક સર્વસામાન્ય હેતુને માન આપી દેખીતી રીતે વિરૂધ્ધલાવ ધરાવનારી પ્રજાઓ દુસ્મનની સામે જાતી ઢાંકીને ઉભી રહેવામાં એક ઠાણનો પણ પ્રભાવ કરતી નથી. આને આપણે લેઈએ છીએ કે પ્રિયાડ, ફ્રાંસ અને રશીયા આદિ દેશોની પ્રજાઓ કે જે એક કાળે પરસ્પરમાં મહાન યુધ્ધો કરી ચૂકી હતી તે પ્રજાઓ જર્મની જેવા ચતુની સામે પોતાનું આત્મરક્ષણ કરવા કમર બાંધીને જહાર પડી છે. જૂનકાળના દેશો—યુધ્ધોને ભુલી જઈ બંધુલાવથી પરસ્પરને પ્રેમપૂર્વક બેઠવા લાગી છે. કારણ? કારણ એજ કે જો તેઓ તેમ ન કરે તો દુસ્મનની સામે એ પ્રજામાંની એક પણ પ્રજા પોતાનું અસ્તિત્વ, પોતાનું સ્વાતંત્ર્ય તથા પોતાનું ગૌરવ સાચવી શકે નહીં. તેઓ સમજે છે કે જ્યાં સુધી જે દેશ અથવા જે કોમ પોતાના હક્કો સાચવવાને માટે એક સપ અને એક ચિત્ત ધર્મ ધુનરો ચલાવતી નથી ત્યાં સુધી તે પોતાનું સામર્થ્ય જગત સમક્ષ પ્રકટ કરી શકતી નથી. યુરોપના રણસંઘામમાં જે એક સૈની, જે બંધુલાવ અને જે સ્વાતંત્ર્યપ્રેમનું ઝાંખું દર્શન ધાપે છે તેને આપણે એક બાજુ રહેવા દઈ આપણા પોતાના દેશમાં—ભારત વર્ષમાં જે “સ્વતંત્રતા”નો મહાધ્વની ઉઠાવે છે, તે જો ધ્યાનપૂર્વક સામળીશું તો તેમાં પણ એજ મૂખ્ય સૂત્રોનો પરિચય પ્રેમથી સંપાદ્ય, આ દેશમાં પ્રકટ થતું ગમે, તે વર્તમાનપત્ર હોય. તમે જોઈ શકો.

કે ભારતવાસીઓ ભિન્ન ભિન્ન પ્રકારની સંસ્થાઓ રચાવી પોતાના હકકોનું—અન્યાય લાભોનું રક્ષણ કરવા એક સંપ થઈ પ્રજા પ્રવર્તનો ચલાવી રહ્યા છે. ગમે તે સભાનો હેવાલે વાંચો, આત્માવર્તણી થઈ, કુસંપ અને કદાચહને ત્વચ્છ દષ્ટ, પૂર્વનું ગૌરવ યુનઃ પ્રાપ્ત કરવાની પ્રેરણાઓ ત્યાં પણ તમે સાંભળી શકશો. સત્તાવાળાઓની એક દૃષ્ટી સત્તા સામે ટકકર જીલત્રા સમગ્ર દેશ ઉત્સુક થઈ રહેવા છે. મતલબ કે હવે સમય એવો આવ્યો છે કે જે પ્રજા અથવા કોમ વેળાસર ભ્રમત થઈ પોતાના હકકો માટે—પોતાની ઉત્પત્તિને માટે મંથન ચલાવવામાં પછાત રહી જશે તે પ્રજા અથવા કોમ ભવિષ્યમાં પોતાનું મસ્તક ઉંચું કરી શકશે નહીં. સર્વત્ર જાગૃતિ, આદિલન, મંથન અને હકકોના ભણુકારો સિવાય બીજું કંઈ સાંભળવામાં આવતું નથી. માત્ર ભારતવર્ષમાં એક માત્ર જૈન કોમજ એવી છે કે જ્યાં સંપ અને મંથનના નામે મોટું મોટું વળી ગયું છે. જૈન કોમના સુશિક્ષિત ગણતા યુવાનો અને સુદીર્ઘદર્શી મનાતા નેતાઓને માટે આ બીના કેટલી બધી શરમાવનારી છે?

જૈન કોમનો એકપણ પુરૂષ ઉચ્ચ પ્રકારની રાજદારી પદવી પ્રાપ્ત કરવા લાગ્યશાળી થઈ શક્યો નથી, જૈન કોમ પોતાના સાહિત્યને વિશ્વવિદ્યાપીઠોમાં અગ્રગ્રાન્થ અપાવવામાં ફોલેહમંદ થઈ શકી નથી, આટલુંજ નહીં પણ પોતાના તહેવારો બહેરરીતે પળાય એટલા માટે તહેવારોના સીરટમાં પર્યુષણપર્વ જેવા તહેવારો પણ દાખલ કરાવી શકી નથી. આનુ કારણ જે કોઈ એમ કહે કે જૈનો પોતાના હકકો સમજતા થયા નથી તો તેની સાથે અને એક મત થઈ શકીએ નહીં. જો કોઈ એમ કહે કે જૈનો કોઈપણ પ્રકારનું સામર્થ્ય ધરાવતા નથી તો તેમાં પણ અમે અમારી સન્મતિ આપી શકીએ નહીં. જો કોઈ એમ કહે કે જૈનો હજી જોઈએ તેટલા સુશિક્ષિત થયા નથી તો તેમાં પણ અમે અમારી હા મેળવી શકીએ નહીં. જૈનોની અવનતિનું ખરું કારણ કુસંપકલેશ, દહામદ અને મિથ્યાભિમાન સિવાય બીજું કંઈ હોય એમ અમને લાગતું નથી. આજના પ્રસંગે એકત્ર બનવાનું જૈનોને આપડું નથી, પોતાના જ્ઞાતીય હકકો મેળવવા બંધુભાવથી બહાર આવતાં જૈનોને આપડું નથી. જૈન પ્રજા અને જૈનધર્મનાં ગૌરવરક્ષણને માટે પોતાના વ્યક્તિગત રસાંચો અને અહંકારોને તીર્થાંજલી આપવાનું સામર્થ્ય જૈનો દાખવી શકતા નથી. અમે આપ્રસંગે અન્ય બાબતોને જેમની તંમજ રહેવા દઈ નજીકમાં આવતા પર્યુષણપર્વ સંબંધેજ જે ભોલ કરીશું.

પર્યુષણપર્વના મહા પવિત્ર અને પુરુષશાળી દીવસો નજીકમાં આવી પહોંચ્યા છે. જૈન સંપમાં શાંતિ, ક્ષમા અને સૌહાર્દની દીપતીના પ્રકટાવનારા દીપઓ દાપવેંતમાં આવી લાગ્યા છે. મહાધીરના પુત્રો હોવાનું અભિમાન લેનારાઓને માટે રોદ-પ્રેમ અને બંધુતા સ્થાપવાના મંત્રજગારી દિવસો, આજના પવનકારમાં આવીને ઉભા રહેશે. પરમ શોભનીય બીના તો એ છે કે જે દહાડાઓની વાદ લાંબા સમયથી આપણે જોતા આવ્યા છીએ તે દહાડાઓને માટે આપણે કોઈ રીતે તૈયાર થઈ શક્યા નથી. ગમે તે સંપ્રદાય અને મતવાળા જૈન બંધુને એક જૈન તરીકે બેટી શકીએ એનું પ્રેમબળ એવી રતેહોદારતા આપણા હૃદયમાં પ્રકટાવી શક્યા નથી. ભારે આપણે શું કર્યું છે? પ્રત્યક્ષ દેખાતા પર્યુષણપર્વને માટે આપણે અત્યારથી કેવી તૈયારીઓ કરી રાખી છે? થોડા શબ્દોમાં જ કહીએ

તો મતભેદની, કુસપની, અનેકતાની અને આતરક્રોધેશની એ પ્રધારની તૈયારીઓ કન્વા સિવાય બીજી જૈનોને આરો છે જ શુ ? જૈનો યહ કાજે પોતાના આત્મરક્ષણને માટે એકત્ર થયા હોય, ધરના અને સપ્રદાયોના મુદ્દ મતભેદોને બૂની ગયા હોય એવો પ્રસંગ મધ્યકાળના ઇતિહાસમા કયાં છે જ કયા ?

એમ જણાવતા અમને ભારે ખેદ વ્યાપે છે કે આટલા વાગા કાળના કન્વા અનુભવો પછી, આખલા લાખા કાળના શિક્ષણ પછી, મર્મભેદી સખ્ત મન્યો ખમ્યા પછી પણ હજી જૈન કોમ પોતાના મુદ્દ મત ભેદો અને મતભિન્નતાઓને તથા શક્તી નથી એટલુ જ નહીં પણ એ મતભેદ ઉપ અને તીવ્ર સ્વરૂપ ધારણ કરે એવા પ્રયત્નો થતા જોઇ અમારું હૃદય સળગી ઉઠે છે ! એમ કહેવાન છે કે જૈનોના જૂદા જૂદા પક્ષોમાંથી કોઈ પક્ષ પ્રથમ ભાદરવામા, કોઈ પક્ષ બીજા ભાદરવામા તથા કોઈ પક્ષ ચોથને દિવસે તો કોઈ પક્ષ પાચમના દિવસે પર્યુસણ પર્વની પવિત્ર ક્રિયાઓ ધરનાની હીનચાલ ચનારી રહ્યા છે, ચોથ અને પાચમનો ઝઘડો કંઈ નવો નથી એક સમર્થ આચાર્ય કેરા સથોગોમા ચોથ પાચમમા રરિવતન કર્યુ એ બીના પણ કંઈ કોઈ જૈનથી અજાણી નથી છતાં મુઠા જૈનો ટેલુપુર સર ચરના આ ફેરફારને લાપમા લઇ એક સપ થઇ પર્યુસણ પર્વની ક્રિયાઓ સમસ્ત ઉત્સાહ અને સમસ્ત ભાન ણપૂર્વક એકત્રપણે કરનાનો ઉદ્દેશ શા માટે નહીં સેવતા હોય એ પ્રશ્નનુ નિરાકરણ શર્ધ શક્યુ નથી અમે આ પ્રસંગે એ વિવાદ અસ્ત બનેલા પ્રશ્નનુ સમાધાન કરના આજે સમસ્ત જૈનપ્રજાને આદર વુક આમત્રણ કરીએ છીએ આશા છે કે વિવિધ મન્છો તથા સપ્રદાયો આ પ્રશ્નમા ઉત્સાહપુરક ભાગ લઇ એક પ્રકારના સમાધાન ઉપર આવશે કે જેને પરિણામે આપણે આપણુ સમાજબળ પ્રકટ કરી આપણા મગદાર્થ જતા હકોના રક્ષણ કરી શકીએ.

કેટલાકો કહે છે કે ચોથ-પાચમ તથા પ્રથમ ભાદરવા અને દ્વિતીય ભાદરવાનો મત ભેદ એવો નજીવો છે કે તે તરફ બહુ લક્ષ આપવાની જરૂર નથી એ મતભેદ જો એટલામાજ સમાધ જતો હોત તો અમે તે તરફ આખગીઆમણુ કરવાનુ જ યોગ્ય ધ્યાન પરતુ અમે જાણીએ છીએ કે એ નિનાત્ની પાળા આવર કલેશના સલાનાશના અને મિથ્યાભિમાનના એરા ઉડા મૂળ રોપાનેના છે કે તે મૂળ ઉપર હવે કુહારાધાત કર્યા સિવાય આલી શકે તેમ નથી એ આતરવિવાદે અને મતભેદે જ આપણા જૈન બંધુઓને એક એકથી પૃથક પૃથક કરી નાખ્યા છે, એ વિવાદે અને કુસપે જ આપણા એક મહાવીર પિતાના પરિવારમા એવી મ્હોળી મગનભેદી દીનાલો ઉભી કરી છે કે આપણે એક બીજાના હૃદયના સુખ-દુખમા ભાગ લઈ શકતા નથી !

બહારથી નજીના જણાતા તે કલેશોએજ આપણને જાહેરમા એવા તો હલકા પાડી દીધા છે કે ફરીથી બહાર મ્હોડુ બતાવના જેટલુ સાહસ પણ આપણાથી થઇ શકતુ નથી યાદ છે તે દિવસ ? સરકારે જ્યારે આપણને આપણા પર્યુસણપર્વના દિવસો નક્કી કરીને અરજ કરવાનુ કહ્યુ હતુ ત્યારે આપણે કેટલી મુઝબળમા પડ્યા હતા ? યાદ છે તે દિવસનો દુરામહ ? એકપણ પક્ષે લેશમાત્ર નમણુ નહીં આપતા પોતાનોજ કકકો ખરો કરવાની હક પકડી હતી ? આ દેખાન જોઈ જગત્ એકવાર જૈનો પ્રતિ હસ્યુ હતુ ! છતાં જૈનોએ તેમા પોતાનુ ગૌરવજ માન્યુ હતુ !!

બીજા પક્ષનાં પરાજયમા પોતાનો પણ પગલ્ય જ છે એમ સમજ્યા પિના જૈનકામે પોતાના જ પગ ઉપર ફાટાડાનો ધા માર્યો હતો! તીર્થસ્થાનના કલેશોમા પણ આમજ બન્યું છે તે ય કહેનાંની જરૂર છે? આ સર્વ વિચારોના બાહ્ય કાન્થો જો તપાસીએ તો ભાગ્યેજ કંઈ મદદ આપના જેવું કારણ મળી આવે પરંતુ એ દુર કારણો જ નિસ જતા લયમ્બ અને ત્રીન ત્રણ પકડે છે નહાતો નાથી પણ જેમ ઉપેક્ષા કરવા લાયક નથી હોતો તે તમાવ આ નહાના કલેશો પણ છેક ઉપેક્ષા કરના જેવા નથી એટલાજ માટે અને આ વિષય ઉપર ખાસ ભાર મુકવાના લોકને કાશ્યમા રાખી સકવા નથી

આ કવેશ દુર કરવાને સારે હવે કરુ શુ? એ મુખ્ય પ્રશ્ન છે આનો હુ કેા અને ત્ય ઉત્તર માત્ર એટલોજ આપી શકાય કે જેઓ આ ક્વેશના પાલક છે, જેઓ આ ક્વેશને વધારનામાજ પોતાનુ ગૌરવ અને મહત્ત્વ સમજે છે જેઓ એના કલેશોને તીવ્ર બનાવનામાજ પોતાના જીવનની સાર્થકતા સમજે છે તેના મુનિઓ તથા આગેવાન ગૃહસ્થો જો ખમતુ દિત દેડે ધરી, પોતાના મગતને સિધ્ધિ કરી એક સપ થાય તો બીજા જ ક્ષણે સમાજનુ સત્પનાશ વાળનારા આ કલેશો અતર્હિત થયા પિા રહ નહીં આપણા શિરભરૂપ ગણાતા મુનિવરો જો આ શિખા યત્ન કરે તો તેઓ અનાપાસે મમત્ર જૈન કોમમા શાંતિ, સપ અને ઉમતિની મનોહર દીપાવનિ પ્રકાશી શકે એમા અમને શંકા નથી પણ હાનતા રધતા જતા દુરાચરના સમવમા થોડા વણા-ગણાગારવા મુનિઓ સિવાય ભાગ્યેજ અન્ય કંઈ તરફથી એવી આશા રાખી શકાય

જો પૂજ્ય સમાજદિવેન્દ્ર અને શાસન પ્રેમી મુનિ મહારાજના કાર્યપર્યંત અમારો આ સ્વર પદાભી શકતો હોય, જે પત્રિક મુનિઓ અમારા આ શાંતિ-સપતા મરો લાધી સહાનુભુતિ ધરાવતા હોય તેમને અમારે દ્વિધર જોડી માત્ર એટલીજ પ્રાર્થના કરવાની છે કે હવે કૃપા કરીને અમારા અજ્ઞાન અધકારને દૂર કરી, અમારા મિથ્યાભિમાન અને અમારા દુરાચરને મૂર્છાકૃત કરી અમારામા પ્રેમ અને સપની સુદર પ્રેરણાઓ પ્રેરો! ભાવનાવાળા ધર્મના હર્દસનને પણ હોલાવના સમર્થ છે, તમે અમારા ભાવનાબળને એક અમુક દિવસે એકન કરી પૂર વેગથી વિશ્વની દરો દિશાઓમા પ્રચલવો! જૂદા જૂદા દિવસોમા પર્વુત્ય પર્વ જેવા મહામગ્નકાગી ઉત્સવની ભાવનાઓ વિજયગદ જતી હોવાથી અમે જનો જ પ્રગતી સાધી શકતા નથી તો પછી મહાવીર પિતાના સત્તાને તરંગેની દરએ તો કયાથી જ બળની શક્તિએ અમારી ગનાનુમનિકતા અથવા અધઃપાને વિવેચનો દીપક પ્રકટાની દુર કરો અમને સપ, આનંદ તથા વિશ્વમૈત્રીના રાજમાર્ગે ઉપર દોરો તમે મહાવીર પિતાના વડીન પુત્રો છો શામનનુ સામર્થ્ય, શાસનનો પ્રભાવ અને શામનની આર્ગીન ઉન્નતી એક માત્ર તમેને જ આપવી રહેતી છે અમને દસપ કરના અનમ્બો, અમને અમારા વિવિધ મન્જાનની નકુઓ સાથે સપ કરતા શીખવો, દુરાચર અને સપ્રાપ્યેભાની જે "સુન" ના કોટના જેવી દીસાએ ઉબી છે તે તમાગ ઉપદેશગ્રામી બોલાએથી તોડી નાખો આથી વિશેષ માત્ર મુનિમહાનનઓ પ્રતિ કહેરાતુ અમને ચોગ્ય જ્ઞાનુ નથી અમારી આ પ્રાર્થનામા સિદ્ધતાનો, કૃતિમ આવેગનો કે વિનયનો અભાવ હોય તો તે તરફ દ્રષ્ટિપાત નહીં કરતાં અમારી આ આનરિક પ્રાર્થનાને માત્ર આપો, અમાગ હૃદયમા સમાજના ઉત્કર્ષની,

શાસન પ્રસાવનાની જે ભાવનાઓ પ્રજાજનને વહી રહી છે તે ભાવનાઓ ઉપર લક્ષ આપી અમારી વિનંતીનો સત્કાર કરો એજ અમારી પુનઃ પુનઃ પ્રાર્થના છે.

આપણી કામના આગેવાન ગૃહસ્થો જો આ વિષય પોતાના મન ઉપર લે તો તેઓ મુનિઓ કરતાં પણ વિશેષ કરી શકે તેમ છે. કારણ કે કાર્યદારિણી શક્તિ કિંવા વ્યાવહારિક ક્ષમતા સંપૂર્ણ કરતાં ગૃહસ્થોના હાથમાં વિશેષ હોય છે એમ કહેવાની જરૂર નથી. જૈન ગૃહસ્થો પ્રજાતીને માટે કેટલા આતુર છે તે તેમણે કોન્ફરન્સ તથા એવીજ બીજી સંસ્થાઓ દ્વારા જાતલી આપ્યું છે. કોન્ફરન્સે પુષ્કળ નાણાંનો ભોગ આપવા પછી કેટલું કરી જતાવ્યું છે એ પ્રશ્ન આ સ્થળે નિરૂપણી હોવાથી અમે તેને સ્પર્શ કરવા ઇચ્છતા નથી. તો પણ એટલું તો કહ્યા વિના નથી ચાલતું કે જે કોન્ફરન્સે તદ્દન નિષ્પક્ષપાતપણે-નીડરપણે પોતાના સિદ્ધાંતોનો અમલ કરવો અને કરાવવો જોઈએ તે કોન્ફરન્સ અણીના વખતે કરી કરી શકી નથી. બહુ કેટલીકવાર તો નહીં ઇચ્છવા યોગ્ય કુસંપ અને સામાજિક આંતર વિગ્રહને તિમતર જનાવવામા સહાયરૂપ થઈ પડી છે. આમ થવામાં તેના નાણાંજી જવાબદાર છે એમ જૈન કોમ માને તો તેમાં કંઈ અયોગ્ય નથી. હવે એ કોન્ફરન્સમાં પ્રથમના જેટલા મહાત્મ્ય રહ્યું હોય, પ્રથમના જેટલી કાર્યશક્તિ રહી હોય એમ અમે માનતા નથી અને તેથી અમે આ એક સંખી સ્થાપવાનો જે પ્રયત્ન ઉઠાવ્યો છે તેમાં કોન્ફરન્સને સહાયવાનો વ્યર્થ પ્રયત્ન પણ કરતા નથી.

સમગ્ર જૈન કોમના અગ્રેસરોને-જૈન શાસનના પ્રેમીઓને અમારે આજે એક જુદીજ અપીલ કરવાની છે. પશુપણપત્ર જેવા દીવસોમાં યોધ-પાંચમનો ભેદ છુટી જઈ, ધર્માર્થ શાસ્ત્ર વચનને શિરસવદ્ધ માની, જૈન ધર્મમાં શ્રદ્ધા ધરાવતા અમારા સપ્રજા બંધુઓ એકજ દીવસે ચોક્કસ પ્રકારની દ્રિયાઓ કરે, પરસ્પરને પ્રેમથી ખમાવે એ જોવા અમે આતુર છીએ અને તેને માટે અમે નીચેનો “સંકલ્પ” અન્ને રજૂ કરીએ છીએ. અમે જાણુવા માંગીએ છીએ કે-છે કોઈ એવો નિર્ભય, શાંતિપ્રિય અને શાસનપ્રેમી વીરનર કે જે અમારી આ સંકલ્પના ચો દીશામાં ધોય-પ્રતિધોય ગર્વની શકે? છે કોઈ એવો મહાવીર પિતાનો પૂલદીપક પુત્ર કે જે અમારી આ યોજનાને ઉપાડી લઈ ધર્મ અને સમાજના અનંત આશિર્વાદોની વરમાળ પોતાના કંઠમાં આરોપી શકે?

શ્રી ચતુર્વિધ સંધના-સમસ્તભારતવર્ષના પ્રતિનિધિઓએ એક પરિવદ્ધ બોલાવવી જોઈએ. આ પ્રતિનિધિઓ, આપણી કોન્ફરન્સમાં અને છે તેમ કેવળ કુતૂહલાયે આવેલા ન હોય, પણ પરિવદ્ધમાં વિવેકપૂર્વક પોતાના વિચારો દર્શાવી જૈન સંધને એકતાના રાજમાર્ગ ઉપર લઈ જવાનું સામર્થ્ય ધરાવતા હોય એવા હોવા જોઈએ. પરિવદ્ધમાં ખાસ કરીને એવા વિદ્વાન તથા અગ્રજીવ ગૃહસ્થોને આમંત્રણ જોઈએ કે જેઓ કોઈ જાતના કદામદ્ધવિનાના તેમજ પોતે જેમના પ્રતિનિધિ તરીકે આવ્યા તેમના ઉપર પોતાની અસરકારક છાપ પાડી શક્તા હોય. પ્રતિનિધિ સંખ્યાની બહુલતાથી પુલકાઈ જવાનું નથી. કેમિસ અને કોન્ફરન્સમાં દરવખતે દબરો પ્રતિનિધિઓ ભાગ લે છે પણ એવા પ્રતિનિધિઓ બહુજ યોગ્ય નીકળશે કે જેઓ કૌંસેસ અથવા કોન્ફરન્સના હેતુને રૂપીજુત કરવા, પોતાના ગામમાં જઈ સંસ્થાના ઉદ્દેશો, હેતુઓ અને વિચારો છટાથી સમજાવી શકતા હોય. વિદ્વાન સત્યામદ્ધી અને શાસન

હિતોની મુનિષરોને પણ આ પરિવર્તમાં ભાગ લેવા ભોલાવવા જોઈએ. કામચુકે તેઓ કારે તો આ વિષયમાં પણ ઉપયોગી કાર્ય બજાવી શકે એમ અને ઉપર કહી ગયા છીએ. પરિવર્ત બોલાવવાનો સમય આતુરમાં પહેલાનો હોવો જોઈએ. પરિવર્તન પ્રમુખસ્થાન મદાત્મા ગાંધીજી તથા સોહાગ્રિય નરવીર શીયુત બાળ ગંગાજીને અપાય તો હીક એમ પણ અમને વિશ્વાસ કરતાં કામચુક છે આ પરિવર્તનો ઉદ્દેશ, ચોક્કસપણે એવા કલેશો દૂર કરવાનો, ઘટતી જતી જન અંખમાં વ્યવહાર મુધારો કરવાનો, જન એક તથા જન ચાલી જેવી અતિ અગત્યની સંસ્થાઓ સ્થાપવાનો છતાંદિનોજ હોવો જોઈએ એમ મુનિ કહી રહ્યું જોઈએ. અત્રાંત, એ વાત ખરી છે કે ઉપર સુચવેલા કેટલાક પ્રશ્નોમાના યોગ્ય એક પ્રશ્નો આપણી જન સ્વેચ્છાએ કેન્દ્ર-એ ઉપાડી લઈ ઉતાપોદ, ક્યાં છે, પરંતુ અમે જે આ પરિવર્તની આગ્રહકર્તા હસાવવા માગીએ છીએ તે માત્ર વ્યવહાર કાર્યને માટેજ છે એ જુલો જવાનું નથી. આપણે અત્યાં મુધીમા એક મોટું પુરતક ભગવ એટલા દારાવો પસાર કર્યા છે એની કોઈથીના કહી શકાય તેમ નથી પણ એ સપજા દારાવો માત્ર કામચીયા ઉપરજ રહી ગયા છે એમ શું ન કહી શકાય? એટલા માટે આ પરિવર્તને કેન્દ્ર-સ્થાનું કેપ ન મળી જાય એવી સાવચેતી રાખવાની છે. વધારે અછ જગતમાં કહીએ તો હોમરજ હીમ આદિ સંસ્થાઓ જેનું વ્યાદાર કાર્ય કરે કરે છે, જેવો સોક્રાત મત કેળવે છે, પ્રત્યક્ષ સ્વતંત્રતાના નિરૂપણ સામે જેની રક્ષક ગ્રાંધે છે તેજ પદ્ધતિએ આપણે આપણા સામાજિક, ધાર્મિક તથા વ્યવહારિક મુધારો કરવાના છે અને તેનેજ માટે આ પરિવર્તની પ્રતિષ્ઠા કરવાની છે. પરિવર્ત માત્ર સ્વેચ્છાએ જનોનીજ બનેલી નહીં હોવી જોઈએ. હિંમંત, ચાનકવર્ગી તથા વિવિધ સ્વરૂપવર્ગી જન ભાષ્યઓએ પણ સમિયનિત યર્ષ આ મુધારણાનો મુકો ઉપાડી લેવો જોઈએ. પરિવર્તનો હેતુ હેવો હોવો, જોઈએ તથા કેયા પ્રકારના પ્રસ્તાવો પસાર કરી તેને અમલ કરાવવો જોઈએ એ નિર્ણયનિશ્ચિત ઉપર કહેવામાં આવ્યું છે. તથાપિ નીચેની કાચી રપેઆ ઉપયોગી યર્ષ પડશે એવી આશાથી અમે નીચે રજુ કરીએ છીએ.

આપણે કુમળને લીધે જનસમાજ અને જનમધ્યને કેટલું અપમાન, કેટલી કાંજનાઓ અને કેટલા અન્યાયો અજળ દીન મુધીમાં સદન કરવા પડ્યાં છે તેનો આભેદુજ આપણ આ પરિવર્તમાં આકરના સત્કર્મોના મનમાં આવી જવો જોઈએ. પદ્યુજપયં જેવા પચિત દીવમોમાં પણ આપણે પ્રકારાંતરે કેટલો અનાચાર મેવીએ છીએ તેનું બાન અં બાનાઓને યદ જતું જોઈએ. આટલું માત્ર રથા પડી આપણે મર્યે પદ્યુજપયં અમુક જ દિવમે ઉત્તરવાનું નકરી કરી તે દિવમે જલદે તહેવારો તરીકે પજાય એવી દીવચાપ શરૂ કરવી જોઈએ. તેની સાથે દ્વાધીઓ અને પ્રખાતનામાં જે અનુપાદક ખચો યાય છે તે ખચો બંધ કરી પ્રખાતનાની આમચી દીધે કામચીયોગી રાખ એવી વ્યવસ્થા કરવાનો પણ પરિવર્ત આવશ્યક કરવો જોઈએ. પ્રસ્તાવોનો કાચો ખરડો આવી મનસખનો રજુ કરી શકાય:—

(૧) આપણા સમસ્ત ભારતવર્ષીય જન સંધમાં કેટલાક એવા મિથ્યા અને અસા-નજન્ય કલેશકંકાઓ અને નિષ્પાદો પ્રવર્તે છે કે તેનો અવગણ નાશ કરવાનો આ પરિ-વર્ત દ્વ સંકલ્પ જલદે કરે છે અને જન કોમ તથા જનસાસનનું નોરવ અસન રહેવું

જોવા તત્પર હોય તેવા જૈનસન્નજનોને આ પરિષદ આગ્રહ કરે છે કે તેમણે પોતે એવા નહવા અને વિદ્યાર્થી કલેશોથી દુર રહી, પોતાના પરિચયમાં, સંબંધમાં અને સંસર્ગમાં આવતા પ્રત્યેક ભાષ-જ્ઞનેને પણ એવીજ પ્રેરણા કરી સંબંધમાં સંપ્રેરણામાં પ્રયત્નશીલ રહેવું. આપણા પવિત્ર ધર્મોનો સર્વ સંમતરૂપે કોઈ નિર્ણય નહીં થવાથી જૈનતહેવારો, સરકારી તહેવારોની ટીપમાં દાખલ થઈ શક્યા નથી, એટલુંજ નહીં પણ નહવા મતભેદે આપણા તહેવારોનું સત્વ યુગી લીધું છે. એટલા માટે જૈનકોમના સર્વ વિદ્વાન, વિચારશીલ અનુભવી તથા ન્યાયપ્રિય બંધુઓને આ પરિષદમાં પધારવાની અને જૈન તહેવારોના દિવસો નક્કી કરવાની તથા તે તહેવારો પ્રમાણે સમગ્ર જૈનકોમ વર્તે એવી હીલ ચાલ કરવાની આ પરિષદ દ્રઢપણે ભલામણ કરે છે, એટલુંજ નહીં પણ આ પરિષદ જાહેર કરેલા સંકલ્પોથી જ્યાં વિરુદ્ધાયરણ જોવામાં આવે ત્યાં કઠોરભાવે ચોક્કસ કરવાનું આ પરિષદ જાહેર કરે છે.

(૨) પ્રભાવના-દ્વિષ્ટી અને જમણવારોના જે ખર્ચો શુદ્ધનિષ્ઠાથી આપણા જૈનભાષાઓ કરે છે તે ખર્ચો વર્તમાનકાળે સમાજને બહુ ઉપયોગી થાય એમ આ પરિષદ માનતી નથી એટલા માટે જૈન સમાજની ઉદારતાની દિશા બદલાવવાની આવશ્યકતા આ પરિષદ સ્વીકારે છે અને પોતાના નાણાનો સદુપયોગ જૈન યુવકોને ઉચ્ચ પ્રકારની કેળવણી આપવામાં તથા હુન્નર ઉદ્યોગનું કામ શીખવવામાં થાય એવી ઇચ્છા આ પરિષદ વ્યક્ત કરે છે. આ પરિષદ ભાર દબને જાણીએ છે કે યોગ્ય જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યા વિના કોઈપણ દેશ, કોઈપણ કોમ તથા કોઈપણ ધર્મ ઉત્તતી પ્રાપ્ત કરી શકતો નથી. જૈન કોમે એ સિદ્ધાંત લક્ષમાં રાખી પોતાના દ્રવ્યનો મોટો ભાગે કેળવણી તથા હુન્નર-ઉદ્યોગ પાછળ જ સહવ્યવ કરવો એવી આ પરિષદ ભલામણ કરે છે.

(૩) દેવ દ્રવ્યની જે મંજવર રકમ નિરૂપણીપણે પડી રહી હોય તે રકમનો ઉપયોગ જૈન શાસ્ત્રીઓ, જૈન મુસાફરખાતાઓ તથા જૈન હોસ્પિટાલો ખુદશી મુકવામાં થાય એમ જોવાની આ પરિષદ આતુરતા ધરાવે છે અને જૈન સમાજની પ્રગતિ સાધવા મધ્યનારા સઘળા જૈન બંધુઓને તે દિશામાં હીલચાલ કરવાની આ પરિષદ ભલામણ કરે છે.

(૪) આ પરિષદમાં જાહેર થયેલા સંકલ્પો વ્યવહારમાં મુકાય અથવા કાળજી પૂર્વક તેનો અમલ થાય એટલા માટે જરૂર જણાય ત્યાં ઉપદેશકો તથા પગારદાર સેક્રેટરીઓ રાખી પૂરવેગથી કામ લેવાનો પણ ફરિયાદ કરવામાં આવે છે.

આ ફરિયાદો સમજાવવાની રહેવાનો અમે આગ્રહ કરતા નથી. કરી પણ શકીએ નહીં. અમારો કહેવાનો આશય માત્ર એટલોજ છે કે ઉપર કહ્યા તેવા ભાવના મસ્તાવો સાથે વર્તવો પણ થાય એવી દરેક વ્યવસ્થા જૈન કોમે કરવી જોઈએ. સંપ્રેરણા જળ છે એ વાત પુનઃ કહેવાની જરૂર નથી, અમે આશા રાખીએ છીએ કે, અમે જે કાચી રૂપરેખા અને જે ભાવનાઓ આશયે અક્ષરરૂપે રજુ કરી છે તેના ઉપર શ્રી મહાવીર પિતાના શુભોચ્ચ સંતાનો પાકટપણે વિચાર ચલાવી શ્રી સંઘને શાંતિ-સંપન્ન અને ઉત્તતીની મનદાર પ્રેરણાઓનું પાત્ર કરાવશે. આથી અધિક આ મસંગે કહેવાનું અમે યોગ્ય નથી ધારતા.

શ્રી જૈન વિદ્યા ઉદ્યોગ વર્ધક મંડળ.

કેંઈપણ કાર્યની શરૂઆત, બહુજ વેગ તથા આશાવારી લાગણીઓથી થાય છે. પણ જેમ જેમ વખત વહેતો જાય છે તેમ તેમ એ આશા અને વેગભરી લાગણીઓ પર થંડું પાણી રેડાતું જાય છે. આપણી લગભગ સર્વ કાર્ય પ્રવૃત્તિઓમાં એમજ બનતું આવ્યું છે. આરંભમાં જે શોભા અને હિમત બતાવીએ છીએ તે કાળાંતરે કાણુ જણે ક્યાં અદ્રશ્ય થઇ જાય છે. મ. સ. ૧૬૦૮માં પ્રસિદ્ધ વક્તા સુનિમદ્વારાજશ્રી આરિન્દ્રવિજયજી મહારાજના ઉપદેશથી મુબઇની કચ્છી અને માંગરોળી જૈન મંળએ શ્રી જૈન વિદ્યા ઉદ્યોગ વર્ધક મંડળની સ્થાપના કરી. એ કાર્ય વારંતે ફંડમાં લગભગ રૂ. ૧૫૦૦૦૦ જે તેથી ઓછા વધુ એકઠા કરવામાં આવ્યા. ઉમંગી અને લાગણી વાળા વિશ્વાસુ સદ્ગૃહસ્થોના હાથમાં એ કાર્ય સુખેન કરાયું. અધિકારીઓ, દૂરડીઓ વગેરે નિભાયા અને સભાસદો પણ થયા. તેમજ કામદા કાનુની તૈયાર કરી, છાપી અને એ કાર્યને યોગ્ય ગતિમાં આણતું કર્યું. હાલ આ મંડળ છે કે નહીં, તે કંઈપણ કાર્ય કરે છે કે નહીં, મંડળ-ફંડના સ્વર્ગવાસ પામેલા દૂરડીઓની જગ્યા પુરવામાં આવી છે કે નહીં, સભાસદો પાસેથી શી લેવામાં આવે છે-આવી છે કે નહીં વગેરે વગેરે અનેક બાબત વિશે અમે કંઈપણ જાણતા નથી. પણ આ મંડળના ઓ. સેક્રેટરીઓ માંના એક શ્રીયુત શેઠ જ્ઞાનિન્દાસ આસકરજી શાહ પાસેથી અમેએ જે હકીકત સાંભળી છે તેમાજ એજ છે કે “અપારથી આ મંડળ સ્થપાયું છે અને ફંડ થયું છે તે પછી લગભગ... માસના અંતરે આ ફંડની રકમ દૂરડીઓ ગાંના એક સ્વ. શેઠ કાનજી વીરમ ને ત્યાં બાલુડી મુકવામાં આવી હતી. સભાસદો વગેરે પાસેથી આજ સુધીમાં કંઈપણ શી મળી નથી વા વસુલ કરવામાં આવી નથી. ફંડની રકમ ફેટલી બાલુડી મુકવામાં આવી છે તેમજ હાલ ફેટલી ચર્ચી વેળએ તે હું તેમજ મારા ભાગીદારો પણ નહીં જાણતા હોય તેમ માફ માનવું છે. મંડળ-ફંડ સંબંધીના તમામ વાઉચરો સ્વ. શેઠ કાનજી વીરમને ત્યાં મુકેલ છે. જે તપાસ કરતાં સુમ થઇ ગયેલા જણાયા છે. દૂરડીઓ, અધિકારીઓ અને સભાસદો કાણુ કાણુ છે તેમાંથી કાણુ કાણુ સ્વર્ગવાસી થયેલા છે તે હું પોતે તથા મારા ભાગીદારો પણ જાણતા નહીં હોય તેમ માફ ધારવું છે. મતલબકે મંડળ સ્થાપી અને ફંડ કરી અમેએ કંઈપણ કાર્ય કરેલ નથી. હાલ અમારો—જે ચાર ગૃહસ્થોનો વિચાર આ મંડળના ફંડની જે કંઈ રકમ મળે તેમાંથી અર્ધા ભાગ, ‘મહાવીર જૈન વિદ્યાલય’ ને તથા અર્ધો ભાગ, ‘સંયુક્ત જૈન વિદ્યાર્થી ગૃહ’ ને આપી દેવાનો છે.”

આવી રીતે આ મંડળ સંબંધીની નિરાશા જનક હકીકત સાંભળી-વાંચી કાને ખેદ નહીં થાય? આજ નવ નવ વર્ષ થયાં આ મંડળના જાણીતા કાર્ય વાદકોએ પોતાના હાથમાં પૈસા છતાં અરે! સર્વ વતનની સગવડ છતાં કંઈપણ કરી બનાવ્યું નથી એ આપણી અધોગતિની નિશાની નહીં તો ખીલું શું બનાવે છે! મંડળના અધિકારીઓ, દૂરડીઓ તથા સભાસદોના નામે જોનાં આપણે તેમનાપર ધક્કો આપ્યો રાખી રાખીએ તેમ છે.

કચ્છીઓ.

*મેઠ મોતીચંદ દેવચંદ, *શેઠ કાનજી વીરમ, *શેઠ ત્રીભોવનદાસ ભાણુજી, શેઠ મેઘજી ભાઈ ઘોઘાળ, *શેઠ રતનશી દેસર, મેઠ કેશજી માણેકચંદ.

વ્યવસ્થાપક કમીટી,

શેઠ મોતીચંદ દેવચંદ (પ્રમુખ), મેઠ મેઘજી ચોલાજી (ઉપપ્રમુખ), શેઠ દેવકરજી મુળજી તથા શેઠ કાનજી વીરમ (ખગ્ગનચીઓ), શેઠ જ્ઞાનિદાસ આસકરજીસાહેબ નથા, શેઠ વેલજી આણુજી મેઘેરી બી એ, એસ એચ. બી (આ મેફેટરીઓ)

મહામંદો

પડીન કતેહચંદ કર્પૂરચંદ લાનન, શ્રીયુત વજવાત ખીમચંદ બી એ, શ્રીયુત લક્ષ્મીચંદ માણેકચંદ, શ્રીયુત તુવરીદાસ જગજીવન, શ્રીયુત ઝવેરચંદ કંવાણુજી, શ્રીયુત દેવીદાસ લક્ષ્મીચંદ ચેવરીઆ, શ્રીયુત શિવજીભાઈ દેરમિદ સાહ, શ્રીયુત હોઠાવાવ પ્રેમજી, શ્રીમુન રાવમય હીરજી, શ્રીયુત ધર્મસી જોવિંદજી, શ્રીયુત દામજી રાવમય, શ્રીયુત લાવજી ભારમન, શ્રીયુત હવરાજ માંડજી, શ્રીયુત, પદમશી શિરજી, શ્રીયુત ત્રીભોવનદાસ ભાણુજી, શ્રીયુત દાન્ડશી વેરશી, શ્રીયુત દ મોધનજી શ્રીયુત નાગજી મોતીચંદ, શ્રીયુત કેશનજી માણેકચંદ, શ્રીયુત ચનજી વીરચંદ શ્રીયુત હાધીભાઈ કરવાણુજી છે

આ પ્રમાણે આપણે વજન તથા વિશ્વાસ મુખીએ તેના જાહેર જાણીતા સભાસદો જતા, સહાયી અને કેળવણી મેફેટરીઓ જતા તથા પ્રમિદ પક્તા મુનિશ્રી ચારિત્ર વિજયજી જેવા કાર્યના ઉત્પાદક જતા એ મંડળની આવી સુખી અવસ્થા જોઈ અમેને બહુજ આશ્ચર્ય સાથે દીવગીરી થાય છે આ મંડળના છપેલા ઉદ્દેશ તથા કાર્યકારણોનો તરફ નજર કરના તે અતિ ઉચ્ચ પ્રકારના જાણીતા છે

આ મંડળ અને તેના કડનુ થ કરવું એ વિચારણીય અને ઉપયોગી પ્રશ્ન છે ગઈ તા ૨૨ મી જુલાઈ રવીવારના ભાષણમાં જૈન પત્રમાં અધિપતિ મહારાષ્ટ્રે કર્ષક અસ્પષ્ટ હોવા જતા ચોગર દીકા કરી છે ૪૩ના એ ભાગવા પાડી એક ભાગ સચુકન જૈન વિદ્યાર્થી ગૃહ ને અને એક ભાગ મહારીગ વિદ્યાનયને આપી દેવો એવી યોજના ખીવકુવ અયોગ્ય છે અમે આ બંને વિદ્યાનયો તરફ પ્રેમ ભારતી જોષએહીએ અને એ જાનને મરઘાએ ને સર્પૂર્ણ મદદ કરવાની જરૂર જણાઈએહીએ. જતા પછી એક વ્યવસ્થીત રીતે સ્થપાયલા મંડળ અને તેના કડની આવી વ્યવસ્થા કરવી એ અયોગ્ય કહેવાય ઉક્ત મંડળના ઉદ્દેશો તરફ લક્ષ ન આપતા આવી વ્યવસ્થા કરવી એ કાયરના સુચવે છે જે ઉદ્દેશથી ઉક્ત મંડળની સ્થાપના થઈ ચુકી છે તે ઉદ્દેશો બર લાવવા થુ આપણુમા સામર્થ્ય નથી કે! જુના મંડળને સુસાદીઈ તેના જોગે નવા મંડળને તેના

* અગર કાદલા આ દૂરીઓ સ્વર્ગવાસ પામેવા જણાયા છે ૧ આ દૂરી છે કે નહીં તથા કયાના રહેવાસી છે તે અમે જાણતા નથી બીજા દૂરીઓ દાવ વિષયમાં છે.

ઓ તાંત્રી.

લાભ આપવો તો પછી ભવિષ્યમાં આપણે કાર્ય પ્રાપ્તિની ઉમેદ રૂં રાખીએ? જે ઉદ્દેશથી ઉક્ત મંડળ સ્થપાયું છે તે ઉદ્દેશ નજર સમક્ષ રાખી એ મંડળને ફરીથી સજીવન કરવું એ વધારે યોગ્ય છે. અમેને આશા છે કે ઉક્તમંડળનાં વ્યવસ્થાપકો ત્યાં કાર્ય વાદકો ફરીથી ઉત્સાહ પૂર્વક હાથમાં કાર્ય લઈ મંડળને ફરીથી સજીવન કરી, કાર્યને યોગ્ય વ્યવસ્થામાં મુકશે.

ઔદ્યોગિક કેળવણીની આપણા દેશમાં અને આપણા સમાજમાં ઘણી જરૂર છે. માત્ર કેળવણીનાં સાધનો વધારવા તરફજ લક્ષ આપવું અને ઔદ્યોગિક કેળવણી તરફ યોદ્ધકાર રહેવું એ દેશને અને સમાજને નુકસાનકારક છે. આ મંડળના અંગે આપણા વિદ્યાર્થીઓને હુમર, ઉદ્યોગ અર્થે ઇંગ્લાંડ, જાપાન, અમેરિકા વગેરે વિદેશોમાં મોકલાય અગર તે ન બનેતો આપણાંજ દેશમાં બેંગલોર, મૈસૂર, બંગાલ, પુના વગેરે સહોમાં મોકલાય તો તે આપણા સમાજ અને દેશમાટે અતિ લાભકારક છે. અમે ફરીથી આ મંડળના વિદ્યમાન કાર્ય વાદકો અને સભાસદોને આગ્રહ પૂર્વક લાલામણુ ફરીએલીએ કે તેઓએ આ સંબંધમાં ચળવળ કરી આ કાર્યને વ્યવસ્થા પૂર્વક સજીવન કરી ચાલુ કરશે એવી આશા છે.

એ. ત. ત્રી.

આશ્રય—ભિક્ષા."

(કીર્તન-ગ્રાપતાલ)

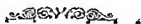
નાય ધરો હાથ, યંત્રો સાથ, ચિર સાથી દે!
 આન્તચિન્ત, આન્તપદ, યેમો દુઃખ રાત્રિએ!
 અમળ-જલ-બિન્દુ-જરે, વ્યથિત એ લઘાટે દે!
 છિલ રૂધિરાકત પદ, ક્ષટકિત વારે રે!
 ફીણુ ધર્મ દ્રષ્ટિ, અતિ તીવ્ર વેદના:
 દાણે તમે પડોછો મને, દાણે રહિત ચેતના.
 બચ્ન છદે, જાતી કમ્પે, પડ્યો પથ પાસે રે!
 દુરથીરે તીવ્ર પરિહાસ કોઇ દાસે રે!
 દોમમય! પ્રેમમય! યયો નિરૂપાય દે!
 મદનુ દુઃખદગ્નુ! ચિત્સરણુ દેહ તપ દે!

રાજકોટ.

} લખનાર:
 ૧૯૧૧

સંસારમાં સુખ મેળવવાનો સરળ માર્ગ.

(લખનાર—શાહ હાથીલાલ કટ્યાણજી, રૂના દલાલ)

અસાર સ સારમાં અસખ્ય મનુષ્યો રાત્રી દિવસ સુખને શોધતા પોતાના ઉદ્યોગમાં મગ્ન રહે છે પણ હું તો એમજ કહું છું કે સુખ ક્યા વસે છે? સુખ તો ખરે સ્વરૂપ કેવું હશે? તે એક મહદ પ્રશ્ન છે સુખનો વર્ણ, સુખની જાત, વગેરે વગેરે કાણ જાણે છે? તે સુખ શું ચક્રવર્તી રાજાઓના આવાસમાં કોટવાવધી દોલતની માનીમ્તા ભુવનમાં કે કોઈ અન્ય સ્થળે અથવા તીર્થમાં કે દેવલોમાં હશે ખરે?

ચક્રવર્તી રાજ્યકર્તાઓને પોતાના દેશની સભાળ રાખતી એટલું જ નહીં પણ શત્રુઓના લયને લીધે સારથ રહેવું જોઈએ અનેક ઉપાધીએ, સુખને બદલે હું ખરેખર આપણે નજરે જોઈ શકીએ છીએ મહા શાપાત્ર શૂદ્રસેને પછયાની વારસે, વ્યાપાર રોજગારમાં ખોટના લયથી બચવા માટે કાગજ રાખવી, વ્યાપારની ચીંતા છત્પાડી અનેક કારણોથી કેવળ સુખને બદલે હું ખજા અનુભવાય છે ત્યારે સાધારણ સ્ત્રીત્રીના મનુષ્યો કે જોએ થોડાં ઉપયોગ કરી પોતાના કુટુંબનું ભગ્ય પોષણ કરી રહ્યા છે તેઓ પણ કેટલાક હું ખોમા સપડયા છે, અને નીર્ધન મનુષ્યો માટે તો કહેવું જ શક્ય કે સસારમાં રહેતાં સર્વ મનુષ્યો હું ખના સપડ્યાં બોલ તો દયાયા છે અને દયાય છે, એક કવી કહે છે કે

કમ કહેણા કરોડોના ખાનારા ખુબ ખુશી દરો—ટેક

ખોટા યનાગને ખોટું દુખ છે, છોટાથી દુખ દુર રહેશે,
અજમાવી જોઈએ વખતનો, પારખુ તુરત નજર પડશે

એ રીતે સર્વ પ્રકારે દુખજ છે પરમાત્માની કૃપા અને સદૃશની પ્રાપ્તિ વગર સુખનો માર્ગ જોઈ શકાય તેમ નથી. ખરે સુખ મેળવવા માટે પ્રથમ તો દરેક મનુષ્યે દીર્ઘદીપ્તિ આ અપાર સસારમાં કઈ કઈ રસ્તું નાશવત છે? અને કઈ કઈ રસ્તું નાશવત નથી? તેનો સંપૂર્ણ રીતે ત્રિયાગ કરવો જોઈએ હવે ન્યાયની દૃષ્ટિએ સસારમાં નજર જોઈ શકાતી સર્વ વસ્તુઓ ને દરેક મનુષ્યે જુદા જુદા વખત પરત્વે પાંચે ધર્મોપદેશો ઉપયોગ લે છે, અને તેમાં પ્રથમ અમુ ધર્મોપદેશો થોડો વખત જોઈને આનંદ માને છે અવજોડાય વાળાઓ રસમય અને શૃંગારથી ભગ્નુર નયનો સાલણી થોડીવાર આનંદ માને છે રસેદ્રીય (જીવ્હા)

દ્વારા ઉત્તમ પ્રકારનાં સ્વાદીષ્ટ ભોજન જગી થોડીવાર આનંદમગ્ન રહે છે અને સ્પર્ધા-
દ્વારા કામ ભોગ ઈલાદીથી થોડીવાર આનંદ માને છે. ક્ષાણેદ્રીય (નામીક) દ્વારા ઉત્તમો-
ત્તમ અતર, મેટ, વધાર, ઈલાદી સુમધમય પદાર્થોદ્વારા મેળવેલો આનંદ માને છે પણ તે
સર્વ આનંદ ક્ષણિક માત્ર છે, એ બધા ક્ષણિક આનંદમાં ઘસડી જનાર બે મોઢ હોય તો એક
મનજ છે. કહ્યું છે કે—

મનકા કલા ન કીણ્યો, મન મે પક્કા ભુત,
લે ડાલ દરીઆવ ચે, જ્ય હાતમે છુટ

જે જે વસ્તુઓ નાશવત છે, તે સર્વે જે પરમાત્માનો સમાગમ થતા તેને આનંદ થાય છે
પરંતુ કાળે કરીને અતે તેનો નાશ થાય છે ત્યારે ગ્રીય વસ્તુનો નાશ થાય છે ત્યારે તે રખતે
ધણીજ દીનગીરી પ્રાપ્ત થાય છે, તો દીર્ઘકાળે વીચાર જતા કેણ પણ પ્રસંગે કેણ
પણ વસ્તુમાં મુખ નથી કેવળ દુઃખને દુઃખજ છે

આપણુ શરીર જેને માટે આપણે આનંદ પરિશ્રમ કરીને ઉચ્ચમાં ઉચ્ચ કપડા, ઉમરો
ખોગક, મનને આનંદાદ જનકે પચેદીયના ભોગોથી તેને દર વખત તૃપ્ત પમાડીએ છીએ
તે પણ કાળના બચ્થી રહીત નથી, અર્થાત તેને મરજીનો બય તો છેજ તો પછી તે પણ
સુખશાનુ ? નીસ્તાગવાણુ કુટુબ, કોર્તિ, અખુટ દ્રવ્ય, સુફર મહાવય, લાડી, વાડી, ગાડી
વગેરે વગેરે સુખના સાધનો મેળવના માટે મનુષ્યો રાતદીનસ મહેનત કરી રહ્યા છે
પરંતુ અજ્ઞાની જનોને ખમજ નથી કે માર મૃત્યુ ક્યારે છે ? અને આ મેળવેલી વસ્તુનું
નીત્યપણુ છે કે કેમ ? જે દેહ તથા સાસારીક સર્વ વસ્તુઓનું નીત્યપણુ નથી તો તે વસ્તુઓના
નાશ સમયે દુઃખ તો ઉપજવાનુજ તો સુખ શાનુ ? વસ્તુમાત્ર નાશવત છે છતા તેના પ્રત્યે
આસક્તિ વધતીછે, પણ તે વસ્તુનો નાશ પ્રથમ થશે કે આપણે નાશ પ્રથમ થશે તેનો
ચોક્કસ સમય આપણા બહુરામા દેજ નહીં તો જ્યા અતમા દુઃખ છે તો પછી સુખ
શાનુ ? કહ્યું છે કે—

મેરા મેરા ક્યા કરે, તેરા નહીં તવલા,
સખી છોડકે જાણ, પુત્ર નાર પરિવાર,
પુત્ર નાર પરિવાર, ઉગીમે નહીં કુછ અપના,
મમતા માયા છોડ, સુખી દુઃખાકા સ્વપ્ના,
કહેતા કાવ્ય હાથીરામ કરો મત મેરા મેરા,
જરૂર જાણા છન, શીલે માગીસે રેગ

ત્યારે સસારની કેઈપણુ વસ્તુમાં કામમનુ સુખ દેખાતું નથી, અને જેઓ ખરા
સુખની શોધ કરવા નીકે પા છે ત્યારે તે સુખ ક્યા છુપારી જ્યુ છે તેનો વીચાર અખ્યાતમ
સાનરૂપી દગરો કેન્ડય પાવરનુ કનેકટીક લેપ લઈકે લાઇટ લઈ તેની મોઢ દરવી જોઈએ જે
વસ્તુનો નાશ નથી તે વસ્તુ ઉપર આસક્તી રાખી તેનો અનુભવ મેળવવો એજ
ખર સુખ છે આ મા નિત્ય છે, ધર્મ નીત્ય છે, આ માનો સ્વભાવ દીર્ઘ દ્રષ્ટીથી વીચારમાં
અનત રાખીવત, અનત ગાની, અસત તેજેમય, અને સર્વ-નીદ-આનંદ મય છે. તે કદપ
વૃદ્ધ છે, રત્નચિતામણી છે, અતે શાતીનુ પરમ મ્થળ છે, મતોપનુ પરમ ધામ છે, આ-માના

મધ્ય બીંદુમા મનને રોકીને પાત્ર ઇંદ્રીઓના વીકારોને કમળે કરીને સતોષવૃત્તી પકડીને જો દરેક મનુષ્ય વ્યાપાર કરશે તો ખરેખર સુખનુ સ્વર્ગ આત્માજ છે સુખ અને દુખ બંને આત્માના સ્વભાવથી બીન્ન છે આત્મા હમેશા સચ્ચીદાનદમય છે. કોઈપણ સુખ તથા દુખ દીર્ઘ દુઃખથી વીચાર કરતા એક પ્રકારની જમણા ભામે છે અને તે મનકલ્પીત છે કાયાના નામની સાથેજ માયા તથા મનનો નાશ થાય છે, પણ આત્મા અવીનાશી છે, માટેજ ખરે સુખ આત્માની સતોષ વૃત્તીમા છે જેવી રીતે જોતા પગો જોડાઓથી ઢકાએલા હોય છે તેને બધી પૃથ્વી ચામડાથીજ મટ્ટેરી લાગે છે તેવી રીતેજ જેનું મન સતોષી છે તેને સર્વ ટેકાએ સુખ અને સપત્તીઓ છે, તે સતોષ વૃત્તી બતાવનાર પ્રભુનું નામ છે કારણ કે સાચી યસ્તુની ખરીદી કરવી હોયતો પછસા પણ પુરતાજ આપવા જોઈએ તેવીજ રીતે આ મહાન મેળવવું હોય તો પ્રથમ પ્રભુના નામ ઉપર ખરેખરો પ્રભ જોવાની આવશ્યકતા છે અને આપણો આત્મા પોતેજ નહારા કાંઈથી મુક્ત થઈ જાય તો તે પણ પરમાત્મા સ્વરૂપજ છે અને સચ્ચીદાનદમય છે અમુલ્ય સુખને આપનાર કલ્પવૃક્ષ આપણી સર્વની પાસેજ છે તો તેના માટે બહાર ખાતી દોડાદોડ કરી ફાફા શા માટે મારવા જોઈએ ?

ઇન્દ્રીઓને દમન કરનાર, શાન્ત, સમાન શ્રીતવાળો અને સદા સતોષી એવા પુરુષને સર્વ દીશાઓ સુખમય લાગે છે

સત્યે જય માપ્તે.

કુળકો દીપક સમુત્પન્ન હય મુખકો દીપક પાન,
ધરકો દીપક સ્ત્રી ધડકો દીપક પ્રાણુ,— ૧
અભ્યાસે વિદ્યા મળે ખેતી ચખી અનાજ,
વ્યાપારે ધન સાપડે ખાડા જળેજ રાજ,— ૨
સાકર તળેન સરસપણુ સોમલ તળે ન એર,
સજ્જન તળે ન સહનતા દુર્જન તળે ન વેર,— ૩
ભુખ ગઈ જોજન મીઠે કડ ગઈ મીઠીકલા,
જોજન ગયા ત્રીઆ મલી તીનકો આમ લગા,— ૪
હીરે હીરે કા કોહડી ખાતર મત ખોલ,
જળ હીરેકા અવેરી મીલે તળ હીરેકા મુન,— ૫
નમન નમન મે ભેદ હય કપની તમે નીદાન,
ચોર સુગળ દોનુ તમે જયુ ચિતા ચોર કમાન,— ૬
અ તર કપનીને મુખગસી નામ પ્રીતકો લેત,
લાનત હય ઉસ મિત્રકુ જો દગા દોસ્તકુ દેત,— ૭
જો ન આવડે બીખ તો તમાકુ ખામી શીખ, —૮ અભય.

પર્યુપણનો શબ્દાર્થ અને સમય નિર્દેશ.

(લેખક. મુનિમહારાજ શ્રી ચારિત્રવિજયજી.)

આજ સુધીમાં પર્યુપણ પર્વના સળધમાં અનેક લેખો લખાયા છે. પર્યુપણ દરમ્યાન સાધુ સાધ્વીએ તેમજ આપક આધિકાએ કયા કયા કર્તવ્યો કરવાના હોય છે તે વિષે પણ

આજ સુધીમાં ઘણું ઘણું લખાયું તથા બોલાયું છે. એકની એક વાત સાંભળી લોકોને કંટાળો આવે એ સ્વાભાવિક છે, તેવીજ રીતે એકની એક વાત કહેતાં કહેનારના મનમાં પણ કંટાળો આવે એ શું સ્વાભાવિક નથી! છતાં આજે કર્તવ્યની ખાતર નજીકમાં આવતા પર્યુપણ સંબંધે જે શબ્દો લખવાની મને ફરજ પડે છે. કેટલીક વાતો એવી હોય છે કે, લોકોને કંટાળો આવતો હોય તો તે કંટાળો ખુશીથી વહેરી લઈને પણ હિતાવદ્દ હોવાના કારણે કરી દેવી જોઈએ. મારા અને રહુ યતા જે શબ્દો લોકાપ્તેગી અથવા હિતાવદ્દ ધરી કે નહીં તે હું જાણતો નથી. પરંતુ અશુભી નિર્દેશની જવાબ-

દારીથી મુક્ત ઘણાં જોમાં મને લેશ માત્ર પણ શંકા નથી.

પર્યુપણની ટુંક વ્યાખ્યા આ પ્રમાણે કરવામાં આવી છે:—પરિવર્તિ પણ અર્થાત સમ્યગ્ રીતે વસવું તે. આતુર્ભાસ દરમ્યાન ઘણું કરીને સાધુ સાધ્વીઓ પોત પોતાના સ્થાનો નહીં કરી એક સ્થળે રિથર રઈ જાય છે. પરંતુ કારણ વરાળ આતુર્ભાસમાં પણ મુનિઓ વિદાર કરી, એક સ્થળેથી બીજે સ્થળે વસવાની છુટ ધરાવે છે. પર્યુપણ પછી એટલે કે સમ્યગ્ રીતે વસવા પછી પ્રાયઃ મુનિઓ સ્થાનાંતર કરી શકતા નથી. આ વાક્યમાં પ્રાયઃ શબ્દ ખાસ હેતુ પુરઃ સર મુકવામાં આવ્યો છે. અપવાદ પિનાનો કોઈ નિયમ હોતો નથી એ રીતે જ્ઞેનાં ખાસ ગંભીર કારણો હોય તો પર્યુપણ પછી પણ મુનિઓ વિદાર કરી શકે છે. દ્વેષ પર્યુપણની રાજ્યાત ક્યારેયી માય છે એ પ્રશ્નને ઉત્તર મેળવવો જોઈએ.

વસ્તુતઃ સમ્યગ્ વસવાદય પર્યુપણનો સંવત્સરી ધર્મીજ સદ્ ધ્યેષ્ટું ગણી શકાય. કારણકે સંવત્સરી પછી ૭૦ સીતેર દિવસ મુધી મુનિઓ અદૂળ ગંભીર પ્રકારના અપવાદ પિના આતુર્ભાસનું સ્થાન લજી શકે નહીં એવી શબ્દાજ્ઞા છે. પર્યુપણનો જે શબ્દાર્થ ઉપર આપવામાં આવ્યો છે તેપરથી જાણીએ કે સમ્યગ્ રીતે વસવાની જે મુદત નહીં કરવામાં આવી છે તેપરથી રીતે તો આ રીતેર દિવસ સંબંધીજ દેવી જોઈએ. “દેવી જોઈએ” એમ આ સ્થળે કહ્યું છે તે ઉપરથી પર્યુપણનો સમય હું મારી કલ્પના પ્રમાણે લખાવવા પ્રયત્નું છું એમ માની લેવાનું

નથી." પર્યુપણુ તો માત્ર આઠ દિવસજ છે. એ આઠ દિવસમાં બને તેટલો ધર્મ સંચય કરી લેવો એવી જે માનીનતા આપણામાંના અનેકોને હસી ગઈ છે તે દૂર કરી યથાર્થ વસ્તુ સ્થિતિથી પરિચિત કરવા એજ મારા આ લેખનો મુખ્ય હેતુ છે.

કાંઈ પ્રશ્ન કરશે કે તો પછી પર્યુપણુના જે આઠ દિવસો વર્તમાન કાળે પ્રચલિત છે તે શું તદ્દન નિરર્થક છે? નહીં. જેને આપણે પર્યુપણુ પર્વ કહીએ છીએ તે તો પર્યુપણુના પ્રારંભની એક અઠ્ઠાઈ છે આપણામાં મુખ્યત્વે ૭ અઠ્ઠાઈઓ છે. તથા ચોમાસાની (૧) અસાઁ ચોમાસાની. (૨) કાર્તિક ચોમાસાની (૩) ફાગણ ચોમાસાની (૪) ચૈત્ર માસની (૫) આશોમાસની (૬) અને આ સી-તેર દિવસના ચોમાસાની અથવા વાર્ષિક પર્વ રૂપે વાર્ષિક પ્રતિક્રમણના પહેલાંની અઠ્ઠાઈ ગણવી. કેમકે અત્રે એ સમજ લેવાની છે કે, અસાઁ ચોમાસીએ જે ચોમાસી પ્રતિક્રમણ કરવામાં આવે છે તે અસાઁમાસ પહેલાના ચાર માસમાં લાગેલા દોષની નિવૃત્તિ માટે છે. તેજ રીતે કાર્તીક ચોમાસી પ્રતિક્રમણ અસાઁ ચોમાસાથી ચાર માસના દોષની નિવૃત્તિ માટે છે ફાગણ ચોમાસી પ્રતિક્રમણ તે પહેલાના ચાર માસના દોષની નિવૃત્તિ માટે છે એવીજ રીતે પર્યુપણુનો મુખ્ય દિવસ સાંવત્સરિક પ્રતિક્રમણનો દિવસ લેખાય છે અને તે પહેલાં જેમ દરેક ચોમાસાના આઠ દિવસોને અઠ્ઠાઈ કહેવામાં આવે છે તેવીજ રીતે આ વાર્ષિક પ્રતિક્રમણના પહેલાના આઠ દિવસોને અઠ્ઠાઈ કહેવામાં આવે છે. તેમજ સી-તેર દિવસનું 'ચોમાસું' ખેસતું હોવાથી તેની અઠ્ઠાઈ પણ આ અઠ્ઠાઈ ગણી શકાય તો પછી પર્યુપણુની અઠ્ઠાઈને પર્યુપણુ માનવાનું શું કારણ? તો જાણવું જે અઠ્ઠાઈના પહેલા દિવસથી આપણે કેટલાએક કાળથી પર્યુપણુ ખેડ એમ કહીએ છીએ તે પ્રજાલિકા ચાલવાની મતલબ એ સમજાય છે કે બીજી અઠ્ઠાઈઓમાં જે સાવધ ક્રિયાઓનો બની શકે તેટલો લાગ અને ધર્મ ક્રિયામાં યથા શક્તિ કાળ નિર્ગમન-નિર્દેશ કરશે છે તેમ આ વાર્ષિક પ્રતિક્રમણના દિવસ નિમિત્તની અઠ્ઠાઈ હોવાથી આમાં વિશેષતા ધાર્મિક મજ્જિતિ થવી જોઈએ એમ પૂર્વ પુરોવાના ઉપદેશને લાંબે આપણે આ દિવસોને વધારે ઉત્તમ ધાર્મિક દિવસો માની ઉજવીએ છીએ તેમાં પણ કલ્પ સુત્ર વાંચન સંધ્યસમય ન્યાસથી નક્કી થયું ત્યારથી આ દિવસોમાં વધારે ઉત્તમતા અને જવલંત ધાર્મિક લાવના ઉત્તમ થયેલી છે. તેમજ તપશ્ચર્યા પણ વિશેષ કર્તવ્ય રૂપે મનાઈ છે અને અઠ્ઠાઈના છેલ્લે દિવસે સાંવત્સરિક પ્રતિક્રમણ કરી વાર્ષિક દોષની નિવૃત્તિ કરવાની છે તેમજ વરસ દરમિયાન કોઈ સાથે પણ કલેશ કંકાસ વિરોધ કે અપ્રીતિ ઉત્પન્ન થઈ હોય તેની અંતઃકરણ પુર્વક માફી અરસ પરસ એક બીજાએ કરવાના છે. તેમજ ઘણીવાર કારણમાં કાર્યનો ઉપચાર કરવામાં આવે છે તેવીજ રીતે આ અઠ્ઠાઈને પણ ઉપચાર માત્રથીજ પર્યુપણુ માની લેવામાં આવે છે અને તેમાં કાંઈ અનુચિતતા નથી. માત્ર આઠ દિવસ સુધી મોટી ધામ ધુમ કરી પર્યુપણુ પર્વ ઉજવવાનું અભિમાન— ધરાવનારાઓએ તથા પર્યુપણુ પછીના દિવસો સાથે પોતાને જોડે કે કાંઈપણ પ્રકારનો સંબંધજ ન હોય એમ માનનારાઓએ આ અર્થ અથવા આ શાસ્ત્રીય આદા આસ કરીને લક્ષમાં લેવી જોઈએ.

હવે માત્ર પર્યુપણુના દિવસો ઉજવતાં છેલ્લે દિવસો જે સાંવત્સરિક પ્રતિક્રમણ કરી વર્તમાન કાળમાં મારીએ લેવાય છે તેવાય છે અને તેને માટે એકઠા પત્રો સાંવત્સરિક પ્રતિક્રમણ કામણના લખાય છે વંચાય છે. પણ તે બવહાર જેટલે અ શે વૃદ્ધિ મત્ત થયેલ છે તેટલે અ શે તેની સાચકતા

યતી હોય તેમ જોવાનું નથી એટલુંજ નહીં પણ ઘણા લોકો ઉલ્લાસે તે દિવસોમાં કાસના કેટલાએક કારણો ઉપસ્થિત થાય છે આખા વર્ના ધાર્મિક કરો પર્યાપ્તમાં ઉધરાનનાં જો રીવાજ પ્રચલિત થયેલા છે તે નહીં છતાં જો કેમકે તેને લખેને ધર્મના દિવસોમાં અને ધર્મના સ્થાનમાં મોટા મોટા કલેશો અને વાત્સલ્ય થતા નજરે નીલાગી એ છીએ આપણા આત્મા નિમિત્તવાળી છે તેથી સજ્જનો એ આત્મિક ગુણોની હાની ન થાય તેવા સંલેગો પર્યાપ્તમાં ઉપસ્થિત ન કરતા જોઈએ તો જો તેના કરો ઈતર દિવસોમાં લેવાના હોય તો વધારે હિતાવદ્દ થઈ પડે તેમજ હાથમાં પર્યાપ્તમાં નામે જોગ્યાતા દિવસોમાં ઘણા શહેરોમાં અને ગામડાઓમાં સ્વામી વાત્સલ્ય કરવાનો રીવાજ દ્રષ્ટિપથ પડે છે એટલે સર્વોજ્જ્વલ છે આ પદ્ધતિ પાઠગથી દાખન થઈ હોય એમ લાગે છે શાસ્ત્રમાં પર્યાપ્તમાં કર્તવ્ય જતાવતા સ્વામીવાત્સલ્ય એ પણ કર્તવ્ય ગણાવતા આવેન છે તો તેનો અર્થ મૂન એવો હોવો જોઈએ કે, સંધર્મોમાં એક બીજા તરફ વાત્સલ્ય એટલે પ્રમલાનના રાખવી અર્થાત્ પ્રેમભાવનામાં જગતુ અને જમાડતુ એ આવી વ્યવસ્થા છે તો એક બીજાએ ઉત્તરપારણે અને પશ્ચિમપારણે એક બીજાને ધેરજમતા હોવા જોઈએ પાઠગથી સૈએ મળી પોત પોતાની પાત્રી આપી બેસુ જમવાનો રીવાજ ચલાવેલો હોવો જોઈએ હાલ તે રીવાજ કેટલેક ઠેકાણે દ્રષ્ટિ ગોચર પણ થાય છે પણ ઘણાક શહેરોમાં અમુક અમુક શ્રીમંતોએ રૂપિયા સુને તેના વ્યાજગાથી પોતાના નામથી સંધર્મમાં આપના માથાએ આધી એક રીતે અપદ્દ જોડી ચડે પણ બીજી રીતે સ્વામીવાત્સલ્યતાનો જે પ્રેમ તે ન્યુન થઈ ગયો છે કેમકે જમાડનાર અમુજ પૈસામાં પુક કરવાની વાતસાએ માથે પડ્યું કપો રીના છુટકો નહીં એમ કરી કરી નાખે, ત્યારે બીજાઓ માન જમીને શાજ થાય છે આમ અવિવેક ભરેલી ચાલતી રીતે લખેને સ્વામી વાત્સલ્યનું ખરું મુદ્દા વર્તમાન કાળમાં લુપ્તપ્રાય થઈ ગયું છે

વળી હાલમાં પર્યાપ્તમાં આ દિવસો દરમિયાન દેરાસરોમાં તથા ઉપાશ્રયોમાં નહીં છતાં જો કેનાહલો થતા ઉપરાત કેટલીક વાર ચિત્ત નિશ્ચેપના પણ પ્રસંગો ઉભા થાય છે આમ થતું અટકાવવાને જાહેર પત્રકારો તથા વ્યાખ્યાનકારો સવેળા જાગૃત કરી સમાજનું ધ્યાન ખેંચે છે તો હજી એના ઝડપ પ્રસંગો કે જે દૂર થતા પામ્યા નથી એ બહુ દીનમીર થતા જોઈ છે પૂર્વે આપણા દેશમાં જ્યારે ધાડા પડતા અને પરદેશી સિનિકો ગામો તથા શહેરોમાં રમખાણ—મચાવી ધન-દોનત લૂંટી જતા તેનો કંઈ આલાસ પર્યાપ્ત પર્વ જેના પ્રસંગોમાં દ્રષ્ટિગોચર થાય છે “ધર્મ” ની લૂટ કર્યા જાહેરો મોટો મહલો ધર્મ—સ્થાનકોમાં ઉતરી પડ્યો હોય તેવો દ્રવ્ય આવે નખતે નજરે પડે છે જો કે પર્વના—દિવસોમાં માં કોઈ પોત પોતાની વધાશક્તિ મતિ ધર્મધ્યાન કરવા માટે તથા વ્યાખ્યાન વાણીનો સાચો લેવા માટેનું આવતા હોય છે અને આવે છે તો પણ ગેઝલી આમાન્ય દેવને ચીધે “વાણીયા શાદી” ધર્મધર્મ આપણા ધર્મ સ્થાનકોમાં પણ પગ પેસારો કરી જાય છે અર્થ લોભ અથવા કલુષાઈ એ જેમ વ્યવહારમાં નિવ નીચ ગણાય છે તેજ રીતે અન્યાય આગતમાં પણ કેમ ન ગણાય! વ્યાખ્યાન સાલવામાં મારે અગ્રગાનજ આવવી ગળતુ જોઈએ પ્રતિક્રમણમાં પણ માઠ આસન અમુક સ્થળેનું ટોલુ જોઈએ એવી વાતસા શામટે રાખવી જોઈએ! પાઠગથી ગમી સ્વરૂપ—ધારણ કરતા કયેલો ના મૂળમાં મળી કરીને આવી નજી આમતોજ હોય છે એમ

કહેવાની જરૂર નથી. પવના દિવસોમા આવેા દુરાચાર જો લઈ દેનામા આવે તો પવોને
 યથાર્થ ઉદ્દેશ—ભારિકાના હૃદયમા શાંતિ-સતોષ પ્રેરવાનો ઉદ્દેશ સફળ થયા વગર રહે નહીં
 કેટલીક વાર વ્યક્તિગત કતહોને ધર્મની જામતો સાથે જોડી દેનામા
 આવે છે અને તેથી પણ ભારે જાળી મનસતાપ ઉત્પન્ન થાય છે તે ઉપરાંત પવના
 દિવસોમા પુણ્ય અનુભવ મળતો હાવાથી જુગાર અથવા પરનિંદા જેવા અનિર્મળીય વિષ
 યોમા તેનો દુરુપયોગ થાય છે આવી આવી ઘણી જામતો છે કે જેનો પ્રતિકાર કરવાની પ્રત્યેક
 સુમતી ફગ્ગ છે ધર્મ ક્ષેત્ર કિંવા નિર્ધે ક્ષેત્રમા કરેલુ પાપ જેવી રીતે વજ્રલેપ જેવુ
 થાય છે તેવી રીતે પવના દિવસોમા કરેલુ પાપ પણ વજ્રલેપ જેવુ થાય છે
 એમ કહીયે તો શુ ખોટુ છે? પવના પવિત્ર દિવસો ખરૂં કહીએતો, મનુષ્યોને કર્મ બધનથી
 મુક્ત કરવાને માટેજ ચોખ્ખેલા દોષ છે એજ દિવસોમા જે અનર્થ સેવવામા આવે, છુતાદિ
 ક્રિડાઓથી હૃદયના ભાવોને મરીન મનાવવામા આવે તો પછી આદર્શોધારની આશા—કયાથીજ
 ગાખી સકાય?

પરો નસુનો આતુર્ભાસ અન્ય આતુર્ભાસ કરતા ધર્મ સંબંધી કાર્યોને માટે અધિક ઉપયોગી
 ગણાયે છે આપણામા તેમજ છતર ધર્મ—સ પ્રદયોગમા પણ ઘણા ખગ પવો અને ઉત્સવો
 આ વધા નસુના આતુર્ભાસમાજ આવે છે વિચાર કરતા જણાય છે કે, નસુની સાથે પવોનુ
 સામન્વ્ય રચાવવામા આપણા પૂર્વ પુરુષોએ જહુજ વિચાર રીનતા અને દીર્ઘદ્રષ્ટિ વાપરી છે
 એમા સંદેહ નથી આ આતુર્ભાસમા પૃથ્વી એ આવળે—મનને અને હૃદયને આહલાદ આપે
 એવો સુદર વેપ ધારણ કર્યો હોય છે પશુ-પક્ષીઓ પણ કુદરતી રીતેજ પ્રદુલ્લભથી, આસ
 પાસ ફરતા હોય છે વનથી ખીરી હોય છે ગમે તે તરફ દ્રષ્ટિ કરવાથી સંહિનુ મન મોહક
 સૌદર્ય હૃદયને આસગ કરે છે આવા સંયોગોમા ચિત્ત હમેશા પ્રદુલ્ભ અને આનંદમય હોય એ
 જનવા જોમ છે તે ઉપરાંત વ્યાપારીઓ અને ખીજન ધંધાવાળાઓ પણ પુણ્ય અનકાર મેળવી
 શકે એવી અનુકૂળતા ધરાવતા હોય છે મુનિઓ પણ વિહારની ચીંતાથી મુક્ત થઈ જન કેલ્યાણ
 સાધવાના વિચારોમા અને પ્રયત્નોમા ગ્રુથાયેલા હોય છે આવી પરિસ્થિતિમા પવના દિવસો
 આવતા હોવાથી ઘણા ઉપકારક યજ્ઞ શકે છે પરંતુ એક વાત ખાસ કરીને સ્મરણમા રાખવી
 જોઈએ કે, અનુકૂળતા અથવા સગવડનો જેવી રીતે સદુપયોગ યઈ શકે છે તેવીજ રીતે તેનો
 દુરુપયોગ પણ યજ્ઞ શકે છે અતઃ અને નિરા મનુષ્યોમા જનક ઈર હોર તો તે માન એટલેજ કે
 અતઃ મનુષ્ય સગવડનો દુરુપયોગ કરી વધારે દુઃખદાયક સ્થિતિ નહોરીકે છે જ્યારે સુસ મનુષ્ય
 સગવડનો લાલ લછ પોતાના ભરિચ્ચને સુધારી લેછે. મરી કહેવાની મતનન એટલીજ છે કે
 પશુવંશ પવમા મુનિઓના સમાગમનો દેવદુર્લભ લાભ જે વખતે મળતો હોય, અવગણ પણ જે
 વખતે પુણ્ય હોય, જન સમાગમમા પણ જે વખતે વિશિષ્ટ મીન અવાતુ હોય તે વખતે એ પરિ
 સ્થિતિનો કોઈ પણ પ્રકારે દુરુપયોગ ન થાય એવી મૈત્ર્ય માન્ય રાખનારી છે જે ગામમા જે
 મુનિ આતુર્ભાસ રહ્યા હોય તેઓ જે ધારે તો આ વાત પોતાના પરિચયમા આવતા પ્રત્યેક
 જણના મનમા ઉતારી શકે

હુ ઉપરથીજ કહી ગયો છું કે પર્વજી પવની યથાર્થ સરજાત તો સ વસરી—પછીથીજ
 થાય છે છતાં આશ્ચર્ય જેવું છે કે પર્વજીના આદિ દિવસ પછી ધાર્મિક રિવાજમા કોઈ પણ પ્રકારનો

રૂંસ લેવામાં આવતો નથી, જાણે કે એક અઠવાડીયાની અખત લગત પછી શું સર્વન ઉદ્ધારીનતા અને ગમગીની ફેલાઈ ગઈ હોય એવો દેખાવ દેસસરો તથા ઉપાશ્રયોમાં નજરે નથી પડતો? આનું શું કારણ? મને લાગે છે કે, આપણે ૭૦ મીતર દિવસની પ્રારભની અઘાઈમાં જે શાન્તિ, ઉત્સાહ, આનંદ અને ધર્મકર્તવ્યનું વાતાવરણ જમાવ્યું તેણે એ તે જમાની શકતા નથી. પર્વો ઉજવવાના જેણે એવી જે પ્રથા પડી ગઈ છે તે પ્રથાને માન આપના માટેજ ન્યાય સુધી પ્રવર્તે કરવામાં આવે. આ સુધી વાતાવરણ કોઈ કાંઈ ઉપજાવી શકાય નહીં. પ્રથા એક પ્રકારનો રીવાજ પડી ગયો છે, ભારે એ રીવાજ દિવા પ્રમાણે ઉદ્દેશ સમજવાની બહુ ઓછા માણસો કાળજી ધરાવે છે. કોઈ પણ રીવાજ ન્યાય સુધી હૃદય અથવા પ્રાણને સ્પર્શતો નથી. આ સુધી એ રીવાજનું કશું મૂલ્ય અંગત નથી. દાખલા તરીકે પર્વપણું પર્વ જે એક માન રીવાજ અથવા પ્રમાણી ખાતરજ ઉજવવામાં આવે અને એ રીવાજને આપણા મન-હૃદય થવા પ્રાણની સાથે સળધ છે અને શ્રદ્ધા પૂર્વક સંસ્કારવામાં ન આવે. આ અર્ધી એ પર્વનો ઉદ્દેશ સાર્થક થાય નહીં એમ કહેવામાં શું ધાર છું કે કોઈ પણ પ્રકારની અતિશયોક્તિ કરતો નથી. કોઈ પ્રથા અથવા રીવાજ ઉદ્દેશ વિનાનો હોતો નથી. પર્વો અને તહેવારોના દિવસો ઉજવવામાં પણ હેતુ તો અવશ્ય હોય છેજ પરંતુ ભારે તે હેતુ સુધી જવાય છે ભારે પ્રથા ક્વણ, ચૈતન્ય રહિત પ્રથા રૂપેજ ગઈ ગય છે. આપણા પર્વપણું પર્વના ગભરવમાં પણ કેટલેક અંગે એમજ બનવા પામ્યું છે એમ એકપૂર્વક કહી શકાય એવું નથી.

પર્વપણું અથવા સમ્યક્રીતે રિવાજ યદ્ય રહેલા મુનિવરોના સમાગમમાં આવી તેમના આદિશ્યની, નિર્ભંગતાની, તેમના ઉન્નત હૃદય ભાવોની તથા તેમના પ્રખર જ્ઞાનના તેજની કીર્ત્તિનાં છાપ આપણા હૃદયમાં પ્રતિબિંબિત થવી જેણે, એ ખરૂં છે કે પ્રાય પ્રત્યેક જ્ઞાનક શ્રાવિકા પર્વપણુંના અઠવાડીયામાં યથાશક્તિ નીતિમય નિર્ભંગ ધર્મજન ગુનરસો પ્રવર્તન કરે છે અને તે પ્રસાસનીય પણ છે. પરંતુ જે તેમને એમ પુઠરામાં આવે કે “આ સમહત્તા ધર્મજનનાથી તેમે કોઈ પણ પ્રકારનું એવું મીઠી ચૈતન્ય મેળવ્યું છે કે જે સમગ્ર જીવને અજવાળી શકે?” તો તેનો ઉત્તર મળી શકશે નહીં. નીચ નીચ અને ચાલીસ ચાલીસ પર્વપણું પર્વ ઉજવનારા પર્વો વૃદ્ધ અને કહેવાતા ધાર્મિકતા જીવનામાં પણ હૃદય નિશ્ચુદ્ધિ અને ઉન્નત ભાવોની શુન્યતાજ અનુભવાય છે. આનું કારણ સ્પષ્ટજ છે અને તે એજ કે તેમણે પર્વો કેવળ રીવાજની ખાતરજ પાળ્યા હોય છે. એ પર્વોએ તેમના પ્રાણને કશી અસર કરી હોતી નથી, પર્વોનો હેતુ તેમના અમન્યામાં આવેલો હોતો નથી અને ઇચ્છાએ છીએ કે આ લેખના વાચક વર્ગમાં તેવી અજ્ઞાનતા રહેવા નપાવે.

પર્વપણું પર્વ જેવા ઉત્સવો હરીર, મન અને આત્માને નિર્ભંગ બનાવના માટે છે. તપશ્ચા અને અધ્યયન દ્વારા ગરિલી મનની અને આત્માની અનુભવી દુર દુરા માટે છે. કલેશ—કેકાસ—ધર્મ્યા—અમૃત્યા આદિ અતરજ રિપુઓના હમનને માટે છે. એટલેજ નહીં પણ આરા પવિત્ર દિવસોમાં આપણે એક જનતું એવું પરિવ્રતામય વાતાવરણ ઉપજાવવાને માટે બધાએ જાણીએ કે જે વાતાવરણ આપણને જીવને (પરોગી) થના ઉપગત આપણી પાછળ આવી પ્રવર્તે પણ ચૈતન્ય પ્રદ આગો શકે માત્ર અમુક દિવસે દર્શીવાન ગુનરે.

—ધર્મમય-જીવન એ વસ્તુ જીવનજ નથી. ધર્મનું જીવનજ મનુષ્યને જીવન આપી શકે.

છે. ધર્મો રક્ષતિ રક્ષિતઃ અર્થાત જ્યેષ્ઠો ધર્મનું રક્ષણ કરે છે તેમનું જ ધર્મ રક્ષણ કરે છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો ધર્મમાં જ્યેષ્ઠ ચૈતન્ય સમર્પી શકે છે તેઓજ યથાર્થ ચૈતન્ય પામી શકે છે. વર્તમાન કાળે આપણા પવો અને ઉત્સવો ચૈતન્ય વિનાના બની ગયા છે. અને તેને લઈને આપણને જે મહા પ્રાણના મળવી જોઈએ તે મળી શકતી નથી. આપણા નિત્યના આચારોમાં ગતાનુ ગતિકતાનો મોટો ભાગ દાખલ થઈ ગયો છે. તપસ્યાના ક્રમમાં પ્રવેશતી વખતે સામાયિક, પ્રતિક્રમણ તથા પૂજા વિધાનનો આશ્રય લેતી વખતે લક્ષ અથવા ઉદ્દેશ તરફ જે ઉપેક્ષા કરવામાં આવે છે તે દૂર થાય અને પવોની પ્રેરણા ચિરસ્થાયી પછે જીવનમાં વ્યાપી રહે, સમાજમાં તથા દેશમાં જે પ્રેરણા વિસ્તાર પામી સર્વ જ્ઞાના, શાન્તિ અને નિર્મળતાનું વાતાવરણ ઊભું કરે, એવી ભાવના પ્રત્યેક અંતઃકરણમાં જન્મી ત પછે પ્રકટવી જોઈએ. એમ થશે તોજ આવા ઉત્સવો સાર્યક થશે, ઉત્સવોનો ઉદ્દેશ ફળી જીત થશે અને મનુષ્ય જીવનને ઉજાત, ભવ્ય અને સર્વોચ્ચ સંપન્ન બનાવી શકશે, એથી અધિક શું કહીએ! મારે પર્યુપણના દિવસો એ ધાર્મિક દિવસો હોવાથી સાવધા વેપારનો લાભ કરી નિવૃત્તિ પરાયણ થઈ ધર્મો રાધનમાંજ તે અમૂલ્ય વખત રોકવો જોઈએ એને ઠેકાણે કેટલાએક જૈન ભાઈઓ જુગાર જેવી નિ ઘ ક્રિયામાં તે અમૂલ્ય કાળને શુભાવી પર્યુપણના દિવસોને લગવે છે ! મ ન થાય તે જોવા શ્રેષ્ઠકની ઈચ્છા સફળ થાએ. તથાસ્તુ.

૧—જ્ઞાતિ શુભેચ્છકો, જ્ઞાતિનાવડીલો, જ્ઞાતિસુધારકો, જ્ઞાતિને આગળ કરનારાઓ અને જ્ઞાતિ બન્ધુઓ, જ્ઞાતિ હિતના કાર્યોમાં માન મતંજો મેળવવાની લાલસાને દેશવટો દેજો, આપિ જીવિને કે આવા ભાવને તમારા હૃદયમાં રચાવ ન આપશો “આતો મેં કયું,” આ સસ્થા ગારો વડેજ આવે છે,” “આ ફંડનો ફું કર્તો છું,” આ મંડળ ફું નહોલે તો તુટી જાય,” આમ કરવાથી લોકો મને મોટો કહે, મને માન આપે, માફનામ વરતમાન પવોમાં એક અને મારી વાહ વાહ કહેવાય—” આવા જીવ વિચારથી જ્ઞાતિ હિત કરવા માગતા હો તો, સદા દૂર રહેજો. આ વિચારો ધારેલા કાંઈની આડે આવશે, પગમાં આંટી નાખશે, અને ધારેલી મુરદ અક્ષળ જશે. અને કદાચ અપમાન સહન કરવાનો પ્રસંગ પણ આવી લાગશે. ભાઈઓનું હિત કરનારા, આપણી પોતાનીજ સુખ શાન્તિ પ્રાપ્ત કરવામાં વળી માન કેવું? આતો આપણી એક ધર્મ વિહિત ફરજ છે. આતો આપણા કૃણ દેવતાનું ફરમાન છે અને તે ફરમાનને યોગ્ય માન આપવું અને તે પ્રમાણે વરતવું તે આપણા જીવનનું સુત્ર છે. અરે તે આપણા જીવનનો આશય છે.

શ્રીપર્વ અને કર્તવ્ય.

(ગચ્છલ)

જુઓ શ્રીપર્વના દહાડા, પ્રતિદિન પાસ આવે છે;
ધરી ઉછરે અંતરમાં, લવિક પ્રણવ—ખીજ વાવે છે.
સકળ પર્વામહી એને, મુગટરૂપે ગણી લેળે;
મળી ને હોય સપત્ત તો, મુખાને દાનને દેળે.
મરી દ્રવતા ખરી મનમાં, ત્રિવિધયોગે સીધળ પાળો,
યથા શક્તિ તપરપાથી, દમો કષ્ટ દેહને જાતે.
હશે જે ભાવના સારી, સદળ તો ધર્મ કરણી છે;
વધારી ભાવને ભવ્યો, અગુલ શ્રીપર્વ આરાધો.
જુઓ, દીપાળીએ સરવે, વશ્વિકજન ચોપડા લધને;
તપારી ખૂબ સરવૈયુ, નહે તુકરાન ધારે છે.
તપાસો કર્મનું ખાતું, વયે છે મુરખ કે માયો;
વશ્વિકનો ધર્મ એ છે કે, સરવયુ રાખવું ચોખ્ખું.
અમારી આમ બાબત ને, તમારી આમ બાબત છે,
તણ એ બેદ છુદિને, વધારો ભાવના મિત્રી.
શમાવો કલેશની જવાળા, મનોહર રનેહ સિંમનથી;
દયા દર્શાવ્યા સધળે, બનો બ્રહ્મર ભવ્યો સદુ.
પ્રતિક્રમવા બધાં પાપો, કરો દિલને સદા દરદમ;
ક્ષમા માગો ક્ષમા આપો, સરલતા મૂલ્ય ધારીને.
પિતાથી વીરના પુત્રો, બધા આપણુ ગણાવાના;
રહી ને બેદછુદિ તો, જરૂર પાપે તણાવાના.
ભલી નિજ કેમ કે ક્ષાતિ—તણું કરવાયુ કરવાને;
પ્રતિમા બીજમ લ્યો પોતે, ત્રિપુળ વચ—કાનિ વરવાને.
કના થાશે રમો રમો, અને આ દીપતી કાયા;
ચરાચર વિશ્વમાં બધો! અચળ તો નામના રહેશે.
મુળી મહાવીરનાં સૂત્રો, ઉતારી અંતરે બ્દાલા;
કરો કલ્યાણુ નિજ પરતું, સદરે થાગે સદળ બ્દાલા.

૨૧. રત્નસિંહ—કુમરાશર.

આત્મ-પ્રેમ.

(સંસાધક:—મી. 'તૂરે-ચરમ.')

True love is the gift which God has given,
To man alone beneath the heaven

x x x

It is the secret sympathy,
The silver link in silver tie,
Which heart to heart and mind to mind,
In body and in soul, can bind.

—(Scott).

સત્સનેહ, એ હૃદય તરફની મનુષ્યને મોટામાં મોટી બક્ષીસ છે. તે એક ગુપ્ત દયા છે, રૂપાની સાંકળી કે હીરની દોરી જેવી છે—જે હૃદયે હૃદયને, મને મનને, શરીરે શરીરને અને માને બાંધી રાકે છે—વસ કરી રાકે છે. અને તેમાં—

'Self-love is its due degree is as just and morally good as any affection whatever Self love is one chief security of our right behaviour towards society'—(Bishop Butler).

આત્મ-પ્રેમ, એ માનવ સમાજમાં એકલતા વધારનાર સખળ સાધન છે. જે વડે આપણા સંસર્ગમાં રહેતા અથવા આપણને અનુસરના જનોના હૃદયોને દલિભૂત બનાવે છે, જેથી કરીને આપણે 'Thou shalt love thy neighbour as thyself' પ્રમાણે એક બીજાને મદાત્તા અને આહવાનું શીખવીએ છીએ.

આ અગાધ, અસાર સસારની અંદર એવી કેટલીએક વ્યક્તિઓ છે કે, જેઓ માત્ર પોતાની જાતનાં જ જતન કરીને બેસી રહે છે. આમ થવાને લીધે અન્ય લોકો તેના તરફ નિંદા યુક્ત-તિરસ્કાર યુક્ત લાવથી બૂબે છે, તથા નેઓને સ્વાર્થ (selfish) હોવાનું ધારે છે.

"The first law of nature is to save one's life," પ્રમાણે તેઓ પોતાનાં જીવ સાધવામાં સદા ચતુરશીલ રહે છે એનું મૂળ કારણ તેઓની ઝેરસમજ છે. આવા કારણે કરીને તે અન્યપર પ્રેમ-લાવ દર્શાવી શકતો નથી.

સર્વ સામાન્ય એવી માન્યતા છે કે દુર્જનો પોતાનું જીવ કેમ સાધી શકાય તે શીવાય અન્ય કશું જાણતા નથી, એટલે કે, તેઓ સ્વાર્થીય છે; જ્યારે સુતા પુરુષો આત્મ-પ્રેમના ગુણે કરીનેજ પોતાની માફક અન્યને આહે છે—જેનું તે પોતાનું મૂલ ધ્રુવિ છે તેવીજ રીતે

અન્ય શુભમાં—અર્થાત અન્યનું શુભ કેમ સાચ, તે માટે ચતુર્થીત્વ રહી પોતાના આત્માનો ભેગ આપે છે. તો, આત્મ-પ્રેમ એટલે નહીં કે માત્ર પોતાની જાનને જ સ્વાધીને બેસી રહેવું ; પરંતુ, પોતાના સમાન અન્યોને પણ સ્વાધી અને તેઓના હિતાહિતમાં પોતાનાજ હિતાહિતની માફક વર્તવું. એજ ખરો આત્મ-પ્રેમ છે. તેમાંજ પોતાના સદા ઉચ્ચાશયો રાખવા અને ‘જાતમત્તત્ત્વમેવ’, એ શ્રી વાલ્મીકિ અવલંબન કરી પોતાની સંસાર યાત્રામાં ક્રમણ કરવું. એજ મનુષ્યત્વ છે—જીવનની સાફસચતા માટેનું એક સખળ સાધન છે. અરનું.

शीवप्रसाद श्रेय. लट्ट,
सज-मैडीटर, "बुद्धाष्टा द्वितेशु."

બાળ લગ્નના હિમાયતિઓ મોટે.

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

અરે એ બાળ લગ કરનાર બેવકુફ માળાપો, શું તમે તમારા બાળકોના લક્ષ કરવામાં આનંદ માનો છો? શું એ તમારો આનંદ વ્યર્થબળી છે? અરે તમારા નાના બાળકોને પરાજાવી તેના મગજ ઉપર તમે કેટલી ઉપાધીઓ અને ચિંતાઓનો ભોળો મૂકો છો? તેની તમેને ખબર છે કે? બાળકના કરી તમે તમારાજ પ્રિય બાળકોના ખીલતાં હૃદય અને બળને સહનશ વાળો છો, એ વાત તમારા ખ્યાલમાં શું નથી ઉતરતી કે? આહ! આર્યોનાં દીર્ઘાપુત્રી છપન દોરડાં ટુંકા કરનાર, લઘુવયમાંજ બાળકોના વીર્યનો પ્રલપ કરનાર, નિર્ભય અને નિરતેજ પ્રજાની મદ્દિ કરનાર અને માળાપ થઇ મારાનું કામ કરનાર જે કોઇ પણ હોય તો તે બાળકને કરનાર બેવકુફ માળાપોજ છે. દિંદમાં આજે વીર્યવીન અને સત્વવીન પુરોનોની સંખ્યા શું થોડી છે? દિન પર દિન પ્રજા શું વધારે નિર્ભય અને રોગિષ્ટ નથી થતી જતી કે? અસકત અને રોગી માળાપો બળવાન અને નિરોગી પ્રજાને જન્મ આપી શકે ખરા કે? મૂળમાંજ સળા પેસેલાને ત્યાં દાઢ સાગ કરી શકે કે? પૌષ્ટિક ખોરાકો અને દૈનિક પીંચો ત્યાં વીર્યનો અપરિપક્વ દશામાંજ ટાપ થતો રહેતો હોય ત્યાં શું અર્થ સારી શકે! એ? બાળકમના દિમા-યનિ મૂર્ખ માળાપો, જરી જંગો અને જીવો તો ખરા કે આપણા દિંદની શારીરિક દશા શી છે? શું શારીરિક ઉન્નતિ થયા વિના આર્થિક અને માનસિક ઉન્નતિ કોઇપણ રેશની થઇ શકે? ગાં-ડીઆ પ્રવાહમાં તણાતાં અત માળાપો! તમે ક્રૂપી મુનિઓના તનુને છો. તો ખજી મારાંસાને તો કંઈ વિચાર કરો! શું એટલી પાણી સકિન હવે તમારામાં રહેવા પામી નથી? ટુંકામાં જંદે દવે તમારો દિવસ દેકાબેજ હોય તો જાઓ, ચેતો, સમજો અને આપણી અધાદલાનું કાનજી જે બાળકને છે તેને સત્વર અંધ કરી દો.

શ્રી પર્યુષણા-પર્વ.

(લેખક: જૈન મુનિરાતન.)

જિનેશ્વર પરમાત્મા દેવે સર્વ પંથોમાં પર્યુષણ-પર્વને મેષ્ટ કહેલ છે કારણ કે બાર મહિનામાં જે કુંડરામ દેવ—મત્સરાદિકથી આપણા આત્માને અશુભ કર્મ રૂપ જે મેલ લાગેલ છે, તેને ધોવા (તેનો સંદતર નાશ કરવા) માં નિર્મળ નીર સમાન કહેલ છે. એટલુંજ નહિ પણ સ્વર્ગાદિ સદ્ગતિના પણ તે કારણ રૂપ છે, તથા મોક્ષનાં મુખો કે જે છદ્ધિયોને અગોચર છે તેમજ જે અવર્ણનીય અને અનિર્વચનીય છે તેવાં આદિમક મુખોને આપનાર પણ એજ અપૂર્વ પર્વ છે તે પર્વના દિવસોમાં આપણે શું કરવું જોઈએ? એ દિવસોમાં આપણું એજ કર્તવ્ય છે કે સર્વ શુભ તરફ આપણે ધ્યાની લાગણી દર્શાવવી જોઈએ, સત્ય બોલી સર્વ શુભ પ્રત્યેના વેર, વિરોધ નિવારિત ખામણી કરવા જોઈએ તથા સંપ, સલાહથી ઐક્યને મેળવી ધર્મ કૃત્યોમાં વ્રત લેવું જોઈએ. દરેક પ્રાણીમાત્રનું લયું છાંયું એટલુંજ નહિ પણ પૌતાની યથા શક્તિ તેનું લયું કરવું જોઈએ. આ પ્રમાણે પરમાત્માનું ફરમાન છતાં આજકાલ આપણે કઈ દિશામાં ગમન કરીએ છીએ તે આપણા ખ્યાલમાં પણ લાગેજ હશે. આપણી પવૃત્તિ તરફ નજર કરતાં આપણામાં ધર્મના નામે ઝગઝા ધાય છે અને તેના પરિણામે હનરો અને લાખો રૂપિયા નકામા કોટામાં ફોમાય છે. એક બીજા તરફ છાંયલાવ રાખવો અને તેનું છાંયું કેમ ધાવ-એવી લાવના તો આપણામાં જાણે ધર કરી પેડી છે. જે વિવાદોનો અંત આવેલ છે અને જેનું સમાધાન કરવામાં આવેલ છે તેવા ઝગઝા-ઓને નકામા વાનગુટિથી ઉત્પન્ન કરીને કલેશ વધારવા આપણામાંના ધણા બહાદુરો બદાર આવવાને કમર કસે છે. જેના પરિણામે કોષાદિ કાષોની ઉદારણા ધાય છે એટલુંજ નહિ પણ કેવાં મહાં રૂળ નીપજે છે તેનો તેઓ લેશમાત્ર પણ ખ્યાલ કરતા નથી. આપી એક પ્રકારનો મમત્વલાવ પેદા ધાય છે અને જેને લીધે માથી આવતી રૂઢિઓ કે જે ભલે હાનિકર્તા હોય, ભલે આપણી કોમને ધસડી જઈને તે અંધારાના ઉંડા ખાડામાં ઝપલાવી દેતી હોય છતાં તેને આપણે એવી તો પકડી મેદા છીએ કે જેનાથી એક તરફ પણ દૂર ખસવા આપણને ભારે લાગે છે. એજ વીરપિતા પરમહમાના પુત્રો છતાં, તેમના વચનને તદ્દત કરી માનનારા અને અંતરનાં એક અવાજે તેમના તરફ માન-દર્શાવનારા હોવા છતાં કેટલાક મતામદ, અન્ધમાદ કે કદામદને લીધે પોતાની કિયજી (ધાર્મિક આચરણો) માં જે ભયંકર ભિન્નતા જોવામાં આવે છે. તે અસહ અને ખરી રીતે વિચારી જોતાં અનાદરણીય છે. તે એકે કેટલાક જનો પાશ્વિક પર્વ પૂર્ણિમામાં તો કેટલાક ચતુર્દશીના કરે છે, કેટલાક પંચમીના પર્યુષણ તો કેટલાક ચતુર્થીના કરે છે, તેમાં પણ આગમની રીત સમજવા કે ઓળખ્યા વિના અધિક માસને માન આપી આપાડ ચોમાસાની શરૂઆત પછી ૫૦ દિવસે ધીપર્વ આવવા જોઈએ. એમ આગમનું ફરમાન છે, તેને બદલે

કેટલાક ધર્મ બંધુઓ સૌથીકે રીત પ્રમાણે અધિક માસને અધિક ગણીને ૮૦ દિવસે શ્રીપર્વ કરે છે. વળી ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે પંચમી અને ચતુર્થીની બાબત એવી છે કે, કંઈપણનાદિ આગ-મોની, સાદીથી સિદ્ધ અને અનાદિકાળ પરંપરાથી ચાલ્યો આવતો વ્યવહાર એવો છે કે, શ્રીપર્વ પંચમીના દિવસે કરવા, પણ તે આગમ માંની રીતનો અનાદર કરીને હવે કેટલાક લોકો ચતુર્થીના શ્રીપર્વ કરે છે આ પણ એક ગંભીર ભૂલ છે એટલુંજ નહિ પણ પરમાત્માના વચનોનું એક રીતે ઉત્થાપન થાય છે. કેહ એક મહાપુરુષે અમુક કારણથી કદાચ ભિન્ન દિવસે ક્રિયા કરી તો પાછળથી બધાએ તે રીત પકડી રાખી એ સર્વથા અનુચિતજ છે, પંચમી અને ચતુર્થીના માટે પણ તેમજ યવા પાત્રુ' છે. શ્રી કલિકાવ્યે એક રાગના કંઈ સમજ કારણના આગ્રહથી એક વરસને માટે પંચમીના બદલે ચતુર્થી કરી, પણ તેમણે એવું દુરમાન કયું નથી કે હવે પછી પંચમીને બદલે શ્રીપર્વ ચતુર્થીના કરવા. આમ હોવા છતાં તે આગ્રહ નહિ પણ કદાચકને પકડી રાખીને પંચમીને બદલે જે ચતુર્થી પાળવામાં આવે છે એ ખરેખર આગમોનું અને પૂર્વના મહર્ષિઓનું એક રીતે અપમાન થાય છે.

આપણામાં આ કદાચકે જડમૂળથી જે દાખલ થઈને આપણને પરાધીન બનાવ્યા છે એટલુંજ નહિ પણ આપણને તેણે કેટલા પગાડી પાડી દીધા છે એ પણ જોવાનું છે. જુઓ સરકારમાં દરેક મંત્રીના તહેવારો પાળવામાં આવે છે, સરકાર તરફથી મળેલ દુરમાન પ્રમાણે તેમને એક રીતે જાહેર માન મળે છે, પણ અફમોસ કે આપણા આ મતાગ્રહ અને કદાચકને લઈને આપણું એક સર્વોત્કૃષ્ટ શ્રીપર્વ તહેવાર પળાવવા માટે પણ સરકાર તરફથી આપણને માન મળેલ નથી. આવા કદાચકના પાસમાં પડવાથી આપણી કોમને આડકતરી રીતે કેટલું સહન કરવું પડે છે, એ કોઈનાથી અજણું તો નથીજ. તો પછી આમ કદાચકના પક પ્રવાહમાં તણાતા જવું અને માયું ઉંચું કરીને બીલકુલ જોતુજ નહિ એ આપણી કેટલી બધી અસામતા છે. કદાચ કેટલાક બંધુઓને આ વચનો આલેપ કરવા જેવું લાગે, પણ મધ્યસ્થ દૃષ્ટિથી તપાસતાં તેમાં માત્ર ગુણુજ જોવામાં આવશે. કુસંપ વધી જતાં તકરારનું રૂપ પકડે છે અને જેના પરિણામે એવું થાય છે કે કેટલાક સસામહી જનો અને કેટલાક ગુણુમાહી જનો આવી તકરારથી કેટલાં જઈને અન્ય મતમાં પણ ચાલ્યા જાય છે. આપણે આપણા ધર્મનું એકરૂપ બતાવી શકતા નથી. અને તેથી આપણામાં જે અત્યુન્નમ યુગ્રે કે નિપમે બતાવ્યા છે તે માત્ર કાગળના જુદાજુદા રહી જાય છે પણ આપણી ક્રિયામાં લોકોના જોવામાં આવતા નથી જેથી તેમની દ્રષ્ટિએ આપણે માત્ર એક નામધારી જૈન જોવા બની બેસા છીએ.

આ પ્રમાણે આપણે કેટલાક વખતથી કેટલા બધા પાછા ફરી ગયા છીએ તે ખરાખર બારીકાઈથી તપાસતાં જણાઈ આવશે. તો હવે તેજ આમદમાં બંધાઈ ન રહેતાં કંઈક નેત્ર ઉઘાડીને નિકાળવાની પણ જરૂર છે. આ જમાનો આમદનો નથી, આ જમાનો કદાચકમાં આડી અવળી રીતે તણાવાનો નથી. જો આપણે સસામહી બની, એકનાના અજવાળામાં રહી, આપણી વિશાળ દષ્ટિને વધારેને વધારે ફેલાવતા જઈએ, તો એક વખત એવો પણ અમય આવે કે આપણે આપણા ધર્મના ઉમદ સિખ્ખતિ (નિપમે) તે માત્ર આપણીજ કોમમાં નહિ, પણ અન્ય તમામ કોમોમાં પણ પ્રસારી શકીએ. એક મહીન ગમે તેટલા પાવરવાળું હોય

પણ જો તેમાં એક નાની સરખી ખીલી આવી ગઈ હોય, તો તેનું બળ નકામું થઈ પડે છે. તેમ આપણામાં એ કદાચક રૂપ ખીલી આવી ગઈ છે, કે જેથી આપણા અસાધારણ બળ કે પ્રકાશને ફેલાવીને જન્મતને આપણે જાગૃત કરી શકતા નથી. તો બંધુઓ! આપણે વીર પિતાના પુત્રો છીએ એ વાક્ય ભૂલી જવાનું નથી: તેમના ફરમાનો શું છે, તેમણે આપણને કેવા પ્રકારનો ઉમદા બોધ આપેલ છે, તેમની વિશાળ દૃષ્ટિ અને ચરિત્રપરથી આપણને કેવો બોધ મળે છે આ બધી બાબતોનો વિચાર કરતાં હવે ખરેખર આજ ક્ષણે જાગૃત થવાની જરૂર છે. અત્યારેજ ઉભા થઈને આપણી ફરજ બજાવવા. યાદોમ કરવાની જરૂર છે. હવે નજીક આવતા આપણા સુવર્ણ પર્વમાં એ આપણી ફરજ અદા થાય તેમ વર્તવાને આપણે ભાગ્યશાળી થઈએ, અને શ્રી વીરપિતાના સુપુત્રો તરીકે આપણે આપણું તેમના ફરમાનો પ્રમાણે કર્તવ્ય બજાવી શકીએ. એજ દાલ હરદમ અને હરધડી ઇચ્છવા લાયક છે. એવમસ્તુ.

સ્વીકાર અને સમાલોચના.

અમેાને અભિપ્રાય અર્થે આવેલા પુરતકો, રિપોર્ટો, તથા માસિકો નો અભિપ્રાય અમેા હવે પછી અમારી સમગ્રતાએ પ્રસિદ્ધ કરશું. સિવાય આ માસિકના બદલામાં આવતા નીચેના અંવાડીક પત્રો તથા માસિકો નિષ્પ્રીત મળ્યા છે. જે માટે અમેા તેઓના માનવંતા અધિપતિઓનો આભાર માનીએ છીએ. અન્ય પત્રો તેમજ માસિકોના અધિપતિઓને (જેઓ બદલામાં મોકલાવતા નથી) વિનંતીપૂર્વક આગ્રહ કરીએ છીએ કે આ માસિકના બદલામાં તેઓએ પોતાના તરફથી નીકળતુ માસિક, પખવાડીક કે અંવાડીક મોકલવાની વ્યવસ્થા કરવા મહેરબાની કરવી:—

ગુજરાતી, હિંદુસ્થાન, બુદ્ધાણા હિતેન્દ્ર, ગુજરાતીપંચ, જૈનશાસન, મંગ ઇંડીઆ, ઇન્ડીઅન લૉયલીસ્ટ, શાનપ્રકાશ, વીસમી સદી, ચિત્રમયજગત, નવપુગ, સમાલોચક, દશા સોરઠીઆ, દશાધીમાળા હિતેન્દ્ર, સીકુઅ દર્પણ, ખેતીવાડી વિજ્ઞાન, ચંદ્રપ્રકાશ, આત્માનંદ પ્રકાશ, વિવેચક, જૈન હિતેંધી, જૈન સમાજ, જૈન સંસાર. રાત્રિ બન્ધુ, વાર્તા વારિધિ, જૈન હિતેન્દ્ર, કોન્ફરન્સ હેરેડ, અંગલિ, વૈષ્ણવ ધર્મે પતાકા, કેળવણી, શુદ્ધિપ્રકાશ ભાગ્યોદય, દીગમ્બર, જૈન, ઇંદ્રિય, તથા ઉનેવાળ અમુદય.

શ્રીપર્વ અને આપણે.

‘રાશિર્લેમિષ્યતિ ધવિષ્યતિ સુમમાર્ત
માસ્વાનુદેષ્યતિ દ્વિષ્યતિ પંકજધીઃ ।
દ્વાયં વિધિતયતિ કોશગતે દ્વિરેકે
દ્વા હંત હંત નલિનીં ગજ ડગ્ગહાર ॥’

રાત્રિની સમાપ્તિ સાથે પ્રભાત યતાં સૂરોદય થશે અને કમળોના કોશ બધા પ્રકુલિત થવાના એ પ્રમાણે કમળ-કોશમાં બધાન પામેલ ભર જેવામાં વિચાર કરે છે, તેવામાં અહા! તે મધુકરના છવનની સાથે દ્વાધીએ તે કમળ-કોશને લઇને પોતાના પગતળે ચઢી નાખ્યો.

જ્યારે જગતનો ઉદ્ધાર કરવા કડીબદ્ધ થઇને મહાત્માઓએ, મોહના પ્રબળ વેગમાં અરુપસિતરીતે તજીવું જોઇને વિચાર કર્યો કે—‘અહા! આ વિચાર મોહથી કિંમત થયેલા જગજનો, કે જેઓ સંસાર મુખ યાત્રા મમાકના મંજીર કીચકમાં નાક સુધી ડુબી ગયા છતાં તેમને કોઇ વાર માથું ઉઘે કરવાનો પણ અવકાશ મળતો નથી. માટે એવો કંઈ ઉપાય શોધી કઢાડવો જોઇએ.’ આમ વિચાર કરીને ‘મદિનામાં અમુક તિથિ આરંભ ન કરવો, એટલુંજ નહિ પણ તે પવિત્ર દિવસે પોતાની યથા સક્રિય તપશ્ચરણ સાથે ધાર્મિક ક્રિયાઓમાં સમયનો સદુપયોગ કરવો.’ આ પ્રમાણે તેમણે ભવ જનોના આસન્નનને માટે ફેટલાક ઉમદા નિયમો બાંધી આપ્યા. આથી પ્રતિદિન તે નહિ, પરંતુ મદિનામાં અમુક દિવસે એટલે પંચમી અષ્ટમી અને પુર્ણિમા વિગેરે તિથિઓમાં ધર્માચરણી જનો પોતાની યથાસક્રિય ધર્માચરણ કરવા લાગ્યા. આ કાયદો પણ ફેટલાક વખતે પ્રમાદી છવોને અસર ન કરી શક્યો. એટલે તેમનાથી એ દિવસોમાં ધર્માચરણ યથ સક્રિય નહિ. આથી તે પવિત્ર મહાપુરોએ વિચાર કર્યો કે, અહા! જગતમાં આપણે વિદ્યમાન છતાં આ વિચાર પ્રમાદની ઝેરી ખજારીમાં આજોડતા પામર પ્રાણીઓ બિલકુલ ધર્મના નાશથી પણ અજાત રહી જાય એ નહિ-છતાં યોગ્ય છે એમ ધારીને તેમણે ચાતુર્ભાસ, જ્ઞાન પંચમી તથા આગેલની યોગી એ વિગેરે તપ-શ્ચરણ માથે પવિત્ર દિવસો નીચ્યા. અલગત આથી પ્રથમ કરતાં ધણી જાવિક આવક્રોને આસન્નન મળ્યું. અને તેઓ એ દિવસોમાં કંઈક અંતરની લાગણી સાથે ધર્મકરણી કરવા લાગ્યા. તે છતાં ફેટલાક એવા પણ ભવ જનો હતા કે જેઓ એ ઉમદા દિવસોમાં પણ સંસારની આંધળી ઉપાર્ધથી તેઓ પોતાનું માથું ઉઘે કરી ધાર્મિક બાંધનાને પોતાના અંતરમાં અવકાશ આપી શકતા ન હતા. એ જણ પરમ ઉપકારી મહાત્માઓથી નેઈ શકાતું નહિ. તેમણે વિચાર કર્યો કે, ‘ભવ જનો નહીના પ્રમાદની માફક ધોંધ ખોધ આવતા કાળી રસ્તા ન કરતાં કમળ પથપર રમવાના જળ મિંદુ સમાન પોતાના ચંગળ છવન (આયુષ્ય) નો વિચાર ન કરતાં તેઓ તજીવળ ભવ અને આપ્યા વરસ ભરમાં તેમને એકવાર

પણુ ધાર્મિક જ્ઞાનનાની જાગૃતિને લઇને લેણ પણ નેત્ર ઉઘાડાનો પ્રસંગ મળે તોજ તેઓ કોઈના પોતાના અસાધારણ જીવનની ખીમત સમજી શકે, એટલુંજ નહિ, પણ તેઓ કોઈવાર અધિકારમાથી કંઈક પ્રકાશમા આવી આખ ઉઘાડી શકે." એ પ્રમાણે નિશ્ચય કરી તેમણે ઉમદામા ઉમદા પર્યુપણુ શ્રીપર્વના આઠ દિવસો નીમ્યા આ આઠ દિવસો અજ માનના નીમાયેય નથી, પણ ધણા કાળથી એ ધાર્મિક પરિત્ર દિવસો આવતા આવે છે અને તેના આગાધનથી અનેક લગ્ન જીવો પોતાના જીવનને સાર્યક કરી ગયા છે

આ પ્રમાણે કંઈક પ્રાસંગિક રિવેચન કર્યા પછી હવે આપણે આપણા કર્નના તરફ કંઈક દ્રષ્ટિ નાખીશું

આપણામાથી સહુ કોઈ જાણે છે કે દિવાળી આરતી વેપારી લોકો પોતાના નોપડા તપાસીને લાલ, હાનિની આગ્રી કઢાડે છે, જે એ લોકીક રિવાજ ધણા કાળથી પ્રચલિત છે, તેમ એક અનૈતિક રિવાજ પણ એવો છે કે જેને કિયામા મકતુજ નોમ્મ જે વસ્તુની સાથે માત્ર આજ ભરનો અને તેમા પણ અમુક વખતને માટે સંબંધ હોય શકે—તેવી અપણ વસ્તુ (લક્ષ્મી) ના લાભ-હાનિમા જ્યારે તમે આટલી બધી કાળજી ધરાવો છો તો જે વસ્તુની સાથે તમારે માત્ર એક ભવનો નહિ, પણ ધણા ભવનો સંબંધ હોય શકે, એટલુંજ નહિ, પણ જે વસ્તુ તમારા મુખ દુખમા એક અમુક કારણસર છે તે વસ્તુ (પુષ્પ-પાપ) તરફ બેદરકારી જનાની પેના સરવૈયા સાથે આ સરવૈયાનો વિચાર પણ ન કરો એ શું તમારી યોગ્યતાની વસ્ત છે? મહાવીર પરમહમાનુ તો એવું કહ્યું છે કે દરેક લગ્ન જીવે પોતાના દિવસે કરેલા પાપ સભારીને સાજારે તે ખતુ ચોખ્ખુ કરી નાખવું અને રાત્રે કરેલા પાપનું સવારે ખતુ ચુકવું કરવું જના કેટલીક અનિવાર્ય સસાગની પ્રશ્નિતને લીધે તથા પ્રમળ પ્રમાદને લીધે તેમ ન જની શકે તો તે બરાબર સમજુમા રાખીને પાણિ પર્વના દિવસે તે દિસાજ ચુકવે ધણ જલો જોઈએ જતા મોદ-મહિસાની ધેનમા પડી જતા કદાચ પાણિ પર્વના દિવસે પણ તેવો પ્રસંગ ન મળે, તો ચોમાસી—કે જે વરસભરમા ત્રણ આવે છે એટલે દર ચાર ચાર મહિને તે પાપના પમાતાપ તથા આયોપણ સાથે પોતાના દિન(અતર) ને સજા કરી નાખવું જોઈએ તેમા પણ કેટલાક પ્રમળ અને પ્રમાદી જીવો તેમ કરતા પછાત ગઈ જાય છે તેમના માટે સવત્સરી પર્વ કે શ્રીપર્વના મહાપર્વ છે આ દિવસે પ્રમાદી કે અપ્રમાદી સહુ પ્રમળ પોતાના વરસભરના દુષ્કર્મને યાદ કરીને તેને ધોઈ નાખવા જોઈએ

આ જાગૃતને માટે બારીકાઈથી અસંધાન કરતા સવત્સરી પ્રતિક્રમણ અને જીવતા દિવસે પ્રત્યેકને ખમત ખામણ કરવાનો જે રિવાજ ધર્મધોકાર આવે છે ને પણ એવા હેતુ થીજ દાખન કરનામા આવે ન હોવો જોઈએ જો કે એનો હેતુ એટલો બધો ઉમદા અને પવિત્ર છે કે જે એકાંત દિતકારીજ યાજ પરતુ તે સાથે મારે એમ પણ કલા વિના આવતું નથી કે એ પ્રમાદ હવે જાણે કંઈક જોખણ પટ્ટીની જેમ અથવા તો "આ પણુ આપણા પુર્વજોના ખીજ રિવાજોની જેમ એક આદ્યો આવતો રિવાજ છે અને તેથી તેને માત્ર આપણુ જલે આપણે તેના હેતુ જાણતા ન હોઈએ, જલ્પ આપો મીચીને પણ માત્ર આપણુ જલે આપણે તેના હેતુ જાણતા ન હોઈએ, જલ્પ આપો મીચીને પણ તેને માત્ર આપણુ એ આપણી પ્રયત્ન કરજ છે" આના નિર્બંધ અને નિસ્તેજ વિનાશી

એરિવાજને આપણે પાળતા હોઈએ તેમ જાગે છે. તેના હેતુઓ, તેમાં રહેલ મહાવીરના ફરમાનોનું રહસ્ય તથા પરંપરાએ અર્તિઓની પ્રજ્ઞાથીને જે પ્રજાળતા મળે છે એ ખ્યાલ આપણામાંના કાઈ વિરક્તાનેજ આપતો હશે. જગતના જીવો સાથે મૈત્રીભાવ વધારવો, તેમની સાથે વૈરભાવ શાંત કરી, ખમાવી, દિલ સહા કરીને

“લામેમિ સમ્યજીવે સમ્મે જીવા સમંતુ મે !
મિતિ મે સમ્મખૂણુ ઘરં મજ્ઞં ષ કેણહ ॥”

હું સર્વ જીવોને ખમાતું છું, બધા જીવો મને ક્ષમા આપશે, સર્વ જીવો સાથે મારે મૈત્રીભાવ છે, કાઈના સાથે પણ મારે વૈરભાવ નથી. આ ઉમદા અને અવર્ણનીય ભાવનાને સ્થાન આપવામાં આવે તોજ ખરેખર એ જીવનાના હેતુઓ પાર પડે. તથા આગળ વધીને મને કહેવા દો કે સંવત્સરી પ્રતિક્રમણ પછી પોતાના રોહી સંબંધીઓને ખમત આપણાના પગે લખવામાં આવે છે તે જોડેલે મુખી કે ગમે તેવો નિરક્ષર હોય, યા તો ગમે તેવી સાધારણુ ઇચ્છિતો હોય, છતાં તેણે આ કે દસ રૂ. ના તો ખમત આપણાના કાગળો લખનાજ જોઈએ. આ રિવાજ હવે માત્ર કરવા રૂપે રહ્યો છે. પણ તેના મુરખ હેતુઓ લુપ્ત થઈ ગયા છે. વળી તેમાં પણ જોડેલે મુખી જોવામાં આવે છે કે જેમની સાથે કંઈ જાણુતે અજાણુતે વૈરભાવ થયો હોય, કંઈ મનની કંવાચ અથવા તો ફિલ ડોળાણુ હોય, તેમને ખમ લખી ક્ષમા માગવાનું એક તરફ રહી જાય છે, એ એકી દિલગીરીની પાન નથી. આપણે ધણા દિવસો વ્યાખ્યાનો સાંભળ્યાં, ધણી કથાઓ સાંભળી અને તેને જોખીને દેખે રાખી, ધણું સ્તવનો, સત્કાર્યો અને શ્લોકો જોખીને કંરેય કર્યા તથા અનોક્યાર કંપસર સાંભળીને પણ આપણા કાન પાવન કર્યા—તે છતાં જ્યારે ખરો વખત આવે છે, ત્યારે આપણે વાણીવા—વિઘાથી પુઠ દેરવીને બેસી જઈએ, આપણા અંતરને સાફ કરવાને બેદરકાર રહીએ, એ આપણી કેવી ઇચ્છિતનું મુશ્કેલ થાય છે. જ્યાં તમારા મનમાં મેલ બર્બો છે, વૈરભાવથી તમારા અંતઃકરણુ ઉઢાળા મારીને આકાશમાં જાય છે, તમારાથી દુરના લોકો સાથે તો શું પણ તમારા સંબંધીઓ, સ્વજનો સાથે વૈર—વિરોધ કરતાં તમારું અંતર અમકાતું નથી, તેમને ખમાવતા જતાં તમને લાગુતાનો ભય જાગે છે, પણ એવી તમારા આત્માને કેટલી બધી હાનિ પહોંચે છે, તમારી તંદુરસ્તીની કેવી પોષમાલી થાય છે, તમારી ઉમદા ધર્મે ક્રિયાઓની કેવી છુગલાણી થાય છે અને એ વિરોધના ચેત્તે લવિધ્યમાં તમારો આત્મા કેવા અંધારા કુવામાં જઈને પડે તેનો તમને લેશ પણ ખ્યાલ આવતો નથી. એ રીતે જાણુપર લીપણુ જેવી આપણી ધર્મે ક્રિયાઓ, આપણો આ સંસારમાંથી થી રીતે ઉદ્ધાર કરી શકશે? આપણા અંતરની જાવના વિના આપણા કાગળોમાં એવી શક્તિ નથી કે તેઓ આપણા પાંપનો પ્રલય કરી શકે. આથી એમ સર્વાંશે સિદ્ધ થાય છે કે આપણામાં હવે તેવી ઉદાર અને સરળ જાવના રહી નથી, પણ અન્ય રિવાજોની જેમ આપણા રિવાજના વેગમાં આપણે તણાતા જઈએ છીએ, અને તેનું ફળ માત્ર એજ કે આપણે આપણા સંબંધી કે રોહીઓને છેતરીએ છીએ; જગતને તેવો ડોળ જલાવીને છેતરીએ છીએ, અને ખરીરીતે આપણે આપણા આત્માને પણ છેતરીએ છીએ. આમ છેતર પિંડીથી આપણે દુનીયાને એમ બતાવવા માગીએ છીએ કે અમે ધર્મચુસ્ત છીએ, અમે વીરપરમામાના પરમ ભક્ત.

છીએ, અને અમે અગ્રિહરિતે પ્રભુનો પરમ માર્ગ આરાધવાને પૂરા અધિકારી છીએ. બધુઓ! ભલે તમે ધર્મના સ્તંભ હો, ભલે તમારી પ્રભા જગતમાં કંઈક ઓરજ ચમત્કાર દેખાડતી હોય, પણ મને કહેવાશે કે તમે તમારા અહમને કાઈ ગીતે છેતરશો નહિ, ક્ષમા માગવાના તમારા અંતરમાં એક તત્ત્વમાત્ર પણ ભાવના ન હોય અને માત્ર એ જાણને જતાવવાની ખાતર જો તમે તેમ કરવા જશો, તો તેથી તમને લાભને બદલે કદાચ હાનિ તો અવશ્ય પ્રાપ્ત થશે.

આ પાવન પર્વમાં પ્રથમ જે આપણને કરવાનું છે. તે મારા ધારવા પ્રમાણે ઉપર કહેવામાં આવ્યું. હવે અન્ય માત્ર એકાદ બાબતનું બ્યાન આપવાની જરૂર છે.

આપણે સારી રીતે સમજીએ છીએ કે આપણા આ મહાપર્વમાં માત્ર આપણને વધારે વખત ધર્મનું આરાધન કરવાનું છે તેમાં બંને વખત પ્રતિક્રમણ, દેવ દર્શન, પૂજા, યથા શક્તિ તપશ્ચરણ અને તે ઉપરાંત પોતાની આવકનો પ્રમાણમાં સુધાર, અનુકંપા અને વિદ્યાભ્યાસને માટે પણ પ્રયત્ન કરવાનો છે. તે સિવાય કદાચ વખતનો અચાવ થાય તો જ્ઞાન-પુસ્તક કે ધર્મ કથા, તેના સંદુપયોગ કરવાનો છે. આ રીતે કરમાન છે, છતાં લખનાં મને દિલગીરી થાય છે કે, આપણામાના ટેટલાક ધર્મ-બધુઓ સુપ્ત સ્થાનોમાં જુગાર રમતા જોવામાં આવે છે. આ વાત બિલકુલ સાચી છે એમ પુરવાર સિદ્ધ થયેલ છે. અહા! બધુઓ! તમે તમારા સર્વોત્તમ ધર્મના કરમાન તરફ નજર કરો, તમારા ઉત્તમ કૃષ્ણ તરફ ખ્યાલ લાવો, તમારા પૂર્વજોની કુશીનતાનો વિચાર કરો, સાન વ્યસનોમા જેને મહા કનિષ્ઠ વ્યસન ગણવામાં આવેલ છે, જેના યોગે અનેક જનો પાયમાલીના પવૈત પરથી નીચે ગણી પડ્યા છે. નજ અને પાંડવો જેવા મહા પુરુષોને પણ એ દુર્વ્યસનની ભેરી હવાનોજ કડવો અનુભવ લેવો પડ્યો હતો, તે કાંઈ નાથી અભાવ્યુ નથી. કવિઓ ભલે કહી ગયા છે કે—

“ દિવા પश्यति मोक्षको रात्रौ काको न पश्यति ।

अपूर्वःकोऽपि कामांधो दिवा नक्तं न पश्यति ” ॥

એટલે ધુવડ દિવસે જોઈ શકતો નથી, રાત્રે કામડો દેખી શકતો નથી, પરંતુ કામાંધ પુરુષ કોઈ વિચિત્રજ હોય છે કે જે દિવસે અને રાત્રે પણ જોઈ શકતો નથી. આ રથજે જો એમ કહેવામાં આવ્યું હોત કે—

‘ अपूर्वःकोऽपि द्यूतांधो दिवा नक्तं न पश्यति ’ ।

એટલે ‘ જુગારમાં આંસકત (અંધ) બનેલો પુરુષ રાત્ર દિવસે ક્યારે પણ તે જોઈ શકતો નથી. અહા! પોતાની પાયમાલી તેની સામે કટારી લાવે ખરી હોય છે, છતાં તે તેને જોઈ શકતો નથી. પોતે કાણુ છે. ક્યાં છે, શું કરે છે, તે જાણ્ય છે કે અજાણ્ય છે, મને તે કેટલે અંશે દિલકર્તા છે, મારી કુશીનતાને તે ઉગ્રિત છે કે કેમ? વિંગેરે વિચારો તેના જોજમાં અવકાશ પામી શકતા નથી. પડખીના પગથીયાપર પોતે ઉભેલ છતાં તે પોતાને મગર સમજે છે. અગે! બધુઓ! એ દુર્વ્યસનમાં તમને તાલાવેલી લાગી છે. પણ એના નિરસામાં તમને કેટલા પ્રકારની હાનિ થાય છે. તેનો તમને સ્વપ્ને

પવિત્ર દિવસોમાં થતી પવિત્ર (1) ક્રિયાઓ.

પૈસાથી અને ફાડીઓથી રમાતો જુથાર.

બાળકો અને ઘર તરફ ખેદરકારી.

(સર્વ દક્ષ રવાદિન)

આકળ અટકા અને પર્ણુગજના પવિત્ર દિવસોના થતો ઉપયોગ.

જુગાર રમતા મુલ્કરેશી.

જુગારનું પગિયામ.

પણ ખ્યાન આરતો નથી જુઓ! પ્રથમ તો તમે અયોગ્ય રીતે ધનનો વ્યય કરો છો. આવા પવિત્ર દિવસો કે જેમા નિરતર ધાર્મિક ક્રિયાઓ આચરવાની હોય છે તેને બદલે તમે આરા ખોટા રસ્તે તમારા અમૂલ્ય વખતનો વ્યય કરો છો, અને વધારામા તમે કુદરતના એના એન્ડ ગુન્હેગાર બનો છો કે જે તમારો ગુન્હો કેાઇ રીતે સહન થઇ શકે તેમ પણ નથી તમારા દુર્વ્યસનની છાયા તમારા કેમળ વપના સત્તાનોપર પડે છે અને તેથી તેઓ પણ પોતાનું સર્વસ્વ જુની જાદુને એ મોહક—મદિરા પીવાને દોડી જાય છે આથી જેમના માટે તમે આશર અને કુલીન બનાવનાનો સતત પરિશ્રમ હોયો છો, અને બીજા બાલુ તમે તમારા આચરણો પરથી તેમને આડુ અયોગ્ય રાક્ષણ આપતા જાઓ છો જેથી તમારી ભવિષ્યની પ્રજા કેની કિયતિમા મુકાને તે તમે પોતેજ નિચાર કરી લેજો

આના મગનમય દિવસોમા જે હાથે પરમાત્માનું પૂજન થયું તેજાએ તેજ હાથને જુગારરૂપ કેલમાથી કાળા બનાવતા તમારે જિન કેમ ચાહે છે જે રસનાથી પ્રભુના પાનન ગુણોનો ઉચ્ચાર થવો જોઇએ, તેજ છબથી અસંખ્ય શબ્દોનો ઉચ્ચાર થાય અને ક્ષણેક્ષણે ગાળાગાળી તથા મારગમારીનો પ્રચલ આવે એ તમારી કુલીનતાના ઉજ્જ્વાલપટપર મસ લગાવના જેવું થાય છે અરે! જે નેત્રોથી પરમાત્માની ભવ્ય મૂર્તિ તથા શુર મહાગાનના પાનન દર્શનથી આત્માને કૃતાર્થ કરવાનો છે, તે નેત્રો જુગાર ખાનામા જુગારીઓને જેનામા ભગી રહ્યા હોય તે કેટલી રાત્રમની વાત? જે મન-અત્યંતકરણ પરમાત્મા ના આશ્ર પાને અને શુશુ સ્મરણમા લીન થઈ ધાર્મિક કૃત્યામા રમણ મરણ હોય તેને બદલે જુગારની દાર છતમા તે ગોચા ખાતુ હામ એ પણ અધમતા નહિ તો બીજુ શુ? પોતાના પાનન અને ઉમરા કુમાનોથી મગારી ધરાવની આપણા જૈન પ્રજામા એ ધૂત રૂપ લાછળ પ્રવેશ મરી આપણા તથા આપણા સત્તાનોના અતરને સતાનત્ત રહે-એ આપણાથી સહનજ કેમ થઇ શકે? જે વસ્તુ આપણી, આપણા સત્તાનોની, આપણી કેમની અને આપણી જાતિની પાયમાની કાવા આપણાપર તરાપ મારતી હોય, છતાં આપણે તેને માન આપીએ આપણે તેની ઉપેક્ષા કરીએ અને આપણે નહિ તો આપણામાના પટલા-જનો એ રાક્ષસી શુનિ ઉત્સાહ અને પ્રેમના પુષ્પોથી વધાવે એ આપણી કેમની બધી અજાનતા છે બધુઓ! હવે તો આપણી અન શાની હા આપી ગઈ છે હાથ આપણે પોતે-પોતાની મેળે ધર્મ હાપણુ નાપરીને એ દુર્ચયનથી પાછા દટાવના તો નથીજ પણ મને કહેવડો કે હવે એ દુષ્ટ ગણમતા પામમાથી પોતાના જાતિનધુઓને બચાવના જાતિના આનેસાનોએ એક એવો કાયદો પસાર કરવો જોઇએ કે જેથી એ રાક્ષસો ગગડો જાત થાય

જ્ઞાના ધમ ગ્રાધવો! માત્ર આગલેથીજ આપણી અવદશાની દુઃખ આની બધ છે એમ નથી પરંતુ મને આગળ વધીને લખતાં હો કે આપણી સાથે આપણી મુદ્દતરીઓ કે જેને આપણે આપણા ધરની લક્ષ્મી માની મેદા છીએ, તેઓ પણ આપણી પાછળ પાછળ એ જુગાર રૂપ ઝેરી જળા પ્રવાહમા તણાતી જાય છે આ વાતથી તો હવે આપણી રાત્રમની દુહજ થઈ છે અરે! જેમના નાના આજમ ગમે ત્યા રજનળતા હોય, હાલે જોઇએ તો પાથ-ખાનાની મદી ખાજના પ્રચમા તેઓ આગોટતા હોય, જોઇએ તો પોતાનાજ મજ-

મુત્રમાં તેઓ રમના હોય, અથવા તો ધરમાંની કાંઈ કીમતી ચીજને ફાડી કે ફાડીને હસતા કુદતા હોય છતાં જુગારના તાનમાં લીના થયેલી તે આપણી કુલીન કાંતાઓને કાંઈ પ્રકારની ખબર હોતી નથી. ક્યાંથી હોય? આપણે તેમને મુખમાત્રા પૈસા અને કીમતી વસ્તુ પુરા પાડનાર બેઠા છીએ તો પછી તેઓ આમજ પાછળની વધારે કાળજી શા માટે રાખે? અરે! કુલીન દેવીઓ! તમને પણ બે બેઠા મારે કહેવા પડશે. સાંભળો, અમારા વંશનો, અમારા સુખનો, અમારી સાન્નિત્યો, અને અમારા પરબોક્તો પણ આધાર અને તમારા પરજ રાખી બેઠા છીએ. તમારી સહાયતાથીજ અમારે ઉલ્લેખ લોક સાધવાના છે. કેટલાક શાસ્ત્રકારો બહે સ્ત્રીઓની પત્નિ પગલે નિંદા લખી ગયા છે, પણ તમારી સહાયતા વિના તો અમારાથી એકે બધે સાધી શકાય તેમ તો નથીજ. જ્યારે તમને અને આટલું બધું માન આપીને બોલતીએ, તમારી તમામ ઈચ્છાઓને અને માન સાથે પુરી કરી આપીએ અને વધારામાં તમને એક કુળદેવી કરતાં પણ અધિક વિશેષણથી તમારો સત્કાર કરીએ તથા અમારી અને અમારા સંતાનોની તમામ ઉન્નતિનો આધાર અને તમારા ઉપર રાખીએ, તમારા પર આદર્શ બધી જવાબદારી હેઠળ છતાં તમે પણ જાણી ભેદને આવા દુર્વ્યસનના પ્રવાહમાં તણાતી જુઓ તો પછી હવે અમારે તે અમારા સુખની આરાઓ તો ખરેખર જીવીનદોસ્તજ શબ્દ જરો. ગૃહલક્ષ્મીઓ! તમે તમારી કુલીનતા તરફ નજર કરો, તમારા દેહીપ્રમાણ પતિવ્રતને માટે પૂરું અભિમાન ધારણ કરો, પ્રાચીન સતીઓના ચરિત્રોનું અનુકરણ કરવા અને તેમના જેવી ધીરતા અને અગમ્યવૃત્તિ પકડીને તમારી પ્રબળતાનો પ્રકાશ દેખાડી જગતને શિક્ષણ આપો. જ્યારે તમે પોતેજ આવા દુર્વ્યસનની ઝેરી દ્રવામાં વ્યાપ્ત થીત બની જશો, તો ખરા અશુભના વખતે અમને ધીરજ અને હીમત કોણ આપશે! જ્યારે તમને અમારા ધરની ચીજળી લાઘવ કરતાં પણ અધિક પ્રકાશ આપનારી સતત પ્રકાશી દેવીઓ માની છે, અને તમેજ જો અમને પ્રકાશને બહેલે અંધકારના દરેક કરાવશો, તો પછી અમે કુદરતી કોપનાજ ભોગી છીએ એમ અમારે માનવું પડશે.

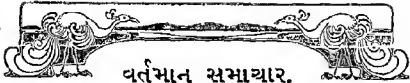
પ્રિય બંધુઓ! આવા પાવન દિવસોમાં આપણે આપણા પૂર્વજોની પ્રણાલિકા સંપૂર્ણ રીતે સંભાળી લેવી ભેદ્ય છે. આજનો જમાનો જે આપણને સાધનો પુરો પાડે છે, તેને અવળી રીતે ન ઉતારતાં સુલટી રીતે તેનો લાભ લઈને પોતાની, પોતાના વંશની, પોતાની ગણતિની, પોતાના દેશની અને પોતાના કોમની ઉન્નતિ કરવાના ઉપાયોને શોધી, તેનો સકુપયોગ કરવામાં હીમતવાન બનવાની જરૂર છે. જે કે ઉપર બતાવ્યા ઉપરાંત પણ આ પાવન દિવસોમાં આપણે જાણ કરવા પુરું છે, છતાં જે કંઈ બતાવવામાં અહીં આવ્યું છે તે વધારે ઉપયોગી હોવાથી તથા તેને નાણુક કરવાની વધારે જરૂર હોવાથીજ તેનો અત્રે ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

“सर्वे सुखिनः संतु सर्वे संतु निरामया :

सर्वे भद्राणि परयन्तु मा कश्चिद्दुःखमाप्नुयाद्” ॥

આ મહા પાવન પર્વમાં આશીર્વાદમાં બતાવેલ લાવના દરેક જૈન તો શું પણ પ્રત્યેક મનુષ્યના અંતરમાં સંદોહિત રહેા. હૃત્પલ્લ

રા. લલિતાંગ.

શ્રી કચ્છી જૈન એસોસીએશનનો મેળાવડો.—આપણા નેક નામદાર મહારાજ બિરાજ મિરઝા મહારાજો શ્રી ખેંગારજી, સવાઈ બહાદુર, જી સી. આઈ. ઈ. ને મળેલ જી સી. એસ. આઈ ના માનવંતા ખિતાબ માટે તેઓને મુબારકબાદી આપવા તથા આ વર્ષે આપણી કામમાંથી એન્સ્યુએટ થયેલ રા. ધર્મસિંહ ખેંગાર મહેતા, રા શિવજી ચત્રજી શાહ તથા ગ. જીરાજ દેવજી મોતાને અભિનંદન પત્ર એનાયત કરવા તેમજ મેટ્રીક્યુલેશનની પરિક્ષા પસાર કરનાર મી. લઘુ હીરજી ભગતને “ઉમરશી રાજપાર પ્રાઈઝ” આપવા ગાંધી તા ૨૩-૬-૧૭ રાનિવારનાં રોજ રાત્રે શ્રી ક ઇ એ. પાઠશાળાના મકાનમાં રાજકોટના માજી ન્યાયાધિશ અને ગવર્નર માર કોલેજના પ્રેફેસર કવિ નાનાલાલ દલપતરામ, એમ. એ ના પ્રમુખપણા નીચે ભરવામાં આવ્યો હતો. કાર્યની શરૂઆત કરતા શ્રીયુત શેર લખમસિંહ હીરજી મૈશેરી, બી. એ., એસ એલ. બી. એ નીચેનો ઠરાવ રજુ કર્યો હતો:—

“આપણા માનવંતા નેક નામદાર મહારાજ બિરાજ મિરઝા મહારાજો શ્રી ખેંગારજી સવાઈ બહાદુર જી. સી. આઈ. ઈ. ને તેઓના સ્તુત કાર્યની ખીજાત કરી ના. બ્રીટીશ સરકારે તત્કાલ સમ્રાટ પંચમ જયેજીની જન્મની ખુશાલીમાં આપેલા જી સી એસ. આઈ. ના માનવંતા ખિતાબ માટે આજની આ સભા પોતાની ખુશાલી બાહેર કરે છે અને તેઓને મુબારકબાદી આપવાનો તથા ચોખ્ખ નરની ચોખ્ખ કદર કરવા માટે ના. બ્રીટીશ સરકારનો આભાર માનવાનો ઠરાવ પસાર કરે છે.”

આ ઠરાવના ટેકામાં શ્રીયુત હાથીભાઈ કલ્યાણજી એ ચોખ્ખ વિવેચન કર્યું હતું. અને સારખાદ સભાનો મત લેતાં આ ઠરાવ ખુશાલીના પેદારો વચ્ચે સર્વાનુમતે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. બાદ રા. ભવાનજી નચુભાઈ મૈશેરી, રા હીરજી શિવજી શાહ તથા રા. મેવજી હીરજી ભુક્સેવરે કેળવણી કિંવા માનવંતો—અભિનંદન પત્રોનો આશય એ વિષય ઉપર પ્રસંગાનુસાર વિવેચન કરી, આ વર્ષે જેએલર એન્ડ આર્ટસ (B. A.) ની પરિક્ષામાં પસાર થનાર મી. શિવજી ચત્રજી શાહ, મી. ધર્મસિંહ ખેંગાર મહેતા તથા મી. જીવરાજ દેવજી મોતાને એસોસીએશન તરફથી અભિનંદન પત્ર તથા મેટ્રીકમાં પાસ થનાર મી. લઘુ હીરજી ભગતને ખીજા વર્ષનું “ઉમરશી રાજપાર પ્રાઈઝ” અર્પણ પ્રમુખ મહારાજને વિનંતી કરી હતી. જેથી પ્રમુખ સાહેબે તેઓને સુંદર ફેરમાં મહેનું અભિનંદન પત્ર તથા પ્રાઈઝ અર્પી અને કુલના હારો પહેરાવી પોતાના તરફથી મુબારકબાદી આપી હતી બાદ મી. શિવજી ચત્રજી શાહ, મી. ધર્મસિંહ ખેંગાર મહેતા તથા મી. લઘુ હીરજી ભગતે કેટલુંક વિવેચન કરી ઘટતા શબ્દોમાં આભાર માન્યો હતો. સારખાદ કવીરાજ શ્રી જીવરામ

અજરામર ગોળ તથા પ્રમુખ સાહેબે ૬-૭ સળધી, કેળાણી સળધી અને એસોસીએશન સળધી જુરસાદાર ભાષણ આપ્યું હતું. બાદ મેળાનડો વિસર્જન થયો હતો.

શ્રી કચ્છી જૈન દશા શ્રીમાળી જ્ઞાતિના મેળાવડો—ગઈ તા ૨૮-૬-૧૭ સુરવારના સાંજના કાદાસડી મધે જ્ઞાતિની સાડીમા સ્થોળ કોઝ કોઝના જોડાથી શ્રીયુત કૃષ્ણનાન મોહનનાથ જવેરી, એમ એ, એન એન જી ના પ્રમુખપણા નીચે જ્ઞાતિના મી 'રમેશ્વર' બેગાર મહેતાને 'જી એ' તથા મી મણીનાન મુનરાજને 'મેટીક'ની પરિક્ષા પાસ કરવા માટે અભિનંદન પત્ર તથા મુનારક બાદી આપતા અથ ભરવામા આવ્યો હતો. સરસ્વાતમા મી નાનાનાથ ડી. ઉપાધ્યાયે પ્રસંગાનુસાર સંગીતના એ નવ્ય સુદર પદ ગાઈ શ્રોતાજનોને આનંદ આપ્યું હતું. બાદ રા બોડીવસ નેમીદાસ, ગ ભવાનજી નયુભાઈ મેશરી, ગ ગતનશી દામજી બોનાએ, આપણી કોમમા તથા આપણા દેશમા કેળાણીનો અભાવ, કેળાએનાઓ, રાજન અને શ્રીમ તોની ફરજ તેમજ મી મહેતા સાધેનો સળધ અને તેઓની સાદાઈ વગેરે ઉપર રિવેચનો કર્યા હતા. બાદ પ્રમુખ સાહેબના દમને મી મહેતાને સુદર કાગી ગરીવાળી ચાદીની કારકેટ અને રા રપુ ની મણીસ તેમજ મી મણીનાનને ચાદીની સુદર ફ્રેમ અને રા રપ ની મણીસ અપણુ ડરી રીફ્રેશમેન્ટ લઈ મેળ રડો વિસર્જન થયો હતો.

આખા ૬-૭ દેશમા વગસાદ શ્રીકાર પડ્યો છે વાણીનું કામ ધમધોકાર ચાલે છે પણ હવે વરસાદની ધણીજ જરૂર છે.

હિન્દની ત્રીસ કરોડની વસ્તીમાંથી માત્ર ૬૦ લાખ માણસોજ વ્યાપારમાંથી દુન્યોપાર્જન કરે છે.

એક ગેર રેશમ બનાવના માટે ૨,૩૦૦ બીડાઓનો નાશ કરવામા આવે છે.

હિન્દમા દરરોજ આસરે ૩૬,૦૦૦ ગાયોને ગોરાક માટે કતન કરવામા આવે છે.

શ્રી મંડરા મહાવીર જૈન પુસ્તક સંકલનને જોઈ માસમા નીચેના ઉદર ગૃહસ્થો તરફથી મદદ મળે છે રા ૨૫૦ શેક દેવચંદ રામચંદ કમ્પાણી, રા ૨૧૨ જુદા જુદા ખાતાઓમા જુદાજુદા ગૃહસ્થો તરફથી, રા ૫૦ શેક વીરજી હરખચંદ, રા ૨૫ શેક કન્યાજીજી ખુશાન હા ગોવિંદજીભાઈ, રા ૨૫ શેક હરખચંદ મુલચંદના ધર્મપત્નિ બાઈ હેમકુવર રા ૧૦ જોઈ ખીમજી દયાગ દસર, રા ૫ રા રામજી દામજી, રા ૫ અભેચંદ કાનીદાસ વકીન કુલ રા ૫૮૨૫

આ માસમાં અમારે ત્યાં નીચે પ્રમાણે લગ્ન, સગપણ, જન્મ,
તથા મરણ નોંધાયા છે.

લગ્ન—લાલાવાળા શા. કચરા ગોવિંદજી નો પુત્ર પદમસી, ઉમર વર્ષ ૨૦ ના લગ્ન,
રાપર મદવાળીવાળા શા. રૂપચી સુરજની પુત્રી લક્ષ્મીબાઈ, ઉમર વર્ષ ૧૨ ની સાથે થયા છે.

મુથરીવાળા શા. રાવચી પુંજનો પુત્ર વસનજી, ઉમર વર્ષ ૨૭ ના લગ્ન, નળીઆવાળા
શા. રાવમલ હીરજીની પુત્રી લીલબાઈ, ઉમર વર્ષ ૧૩ ની સાથે થયા છે.

મુથરીવાળા રૂપજી બેલાલાઈ દામજી નો પુત્ર રાવચંદ, ઉમર વર્ષ ૨૦ ના લગ્ન, વરાડી-
આવાળા શા. રાંમજી માણેજીની પુત્રી બાઈઆબાઈ, ઉમર વર્ષ ૧૭ ની સાથે થયા છે.
નળીઆવાળા શા. નાગચી રાવચી નો પુત્ર રીવરાજ, ઉમર વર્ષ ૨૦ ના લગ્ન, મંજલ-
રેલડીઆ વાળા શા. ત્રીકમજી રાગજીની પુત્રી પુરબાઈ, ઉમર વર્ષ ૧૩ ની સાથે થયા છે.

મુથરીવાળા શા. રતનચી લવાનજી દામજી ના પુત્ર વિશનજી, ઉમર વર્ષ ૨૦ ના
લગ્ન, સાંધાણવાળા શા. આંબરી આશરીઆની પુત્રી બેતબાઈ, ઉમર વર્ષ ૧૨ ની સાથે
થયા છે.

સગપણ—શા. ઉમરચી નરચી વરાડીઆવાળાનો પુત્ર લખમચી નું સગપણ, મંજલ
રેલડીઆ વાળા શા. વેલજી કાનજીની પુત્રી લીલબાઈ, ઉમર વર્ષ ૧૧ ની
સાથે થયું છે.

શા. ખીઅચી લધા જસાપુરવાળા નો પુત્ર લાલજી, ઉમર વર્ષ ૧૮ નું સગપણ
કોપદરવાળા શાટોકરચી નેચુરીની પુત્રી લક્ષ્મીબાઈ, ઉમર વર્ષ ૧૨ની
સાથે થયું છે.

શાં ગોવિંદજી લખમચી મુથરીવાળા ઉમર વર્ષ ૩૪ નું સગપણ, જાંબીખંદર-
વાળા, શા. માલચી ગોંધાની પુત્રી.....ઉમર વર્ષ ૧૪ ની સાથે થયું છે.

જન્મ—પત્રીવાળા શા. શામજી ઉમરચી કાપડીઆને સાં પુત્રીનો જન્મ થયેલ છે.

વારાપદરવાળા ચ. પદમચી કાનજીને સાં પુત્રીનો જન્મ થયેલ છે.

મંજલ રેલડીઆવાળા શા. શામજી પાસવીરને ત્યાં પુત્ર જન્મ થયેલ છે.

મરણ—નળીઆવાળા શા. કાનજી જીવરાજ પીર ૫૬ વર્ષની ઉમરે, મુંદ્રાવાળા.
શા. વસનજી માણેજીચંદ દોશી ૨૬ વર્ષની ઉમરે, વારા પદરવાળા શા. પદમચી કાનજી
૩૧ વર્ષની ઉમરે તથા શા. ગોવિંદજી લખમચી મુથરીવાળાની પત્ની ૧૯ વર્ષની ઉમરે
મરણ પામ્યા છે.

જાન્યુઆરી સભા
તરફથી સંપ્રેમ બેઠું

લેખોનો સાર અને લેખકોને જ્ઞાપન.

વિઠ્ઠલાલા શા. વેલજી લીલાધર કાનરમેથી જણાવે છે કે —કચ્છ દેશની પ્રજા સાધારણ શ્રીમત, વ્યાપારમાં આગળ વધે ન તથા સાહસિક હતા, દેશ કંદારી ગિચી અને અત્યંત ગરીબાઈ જોગવે છે તેના મરણો શુ છે? ગળ્ય, અમનદારો, શ્રીમતો, ખેડુતો કે પરદેશમાં વસી રહેવ પ્રભુ? આ માનનો સ્વતંત્ર અને સત્યગતિ મેઘ અનુભવી વીર આજ માસિકમાં લેખદ્વારાએ દલીલસર જ્ઞાપન આપના રૂપા કરશે તો આપણી પ્રજાને તેમાંથી ધણુ જાણુનાનું મળી શકશે

ગ. કે. આર જણાવે છે કે —ભાત બજારમાં આવે ન શ્રી આદિશ્વર ભગવાન ના દેરા શરમા મોટા મેડીઆયોના વપરા માણુથી ધોરાય છે અને નારાના પાણીમાં આછોનાવાય છે આ પાણી બીજા અન્ય ગરીબજાઓને નારા માટે મળે છે આ બાબતની સુચના જ્યારે કામ કરનાર પટેલને કરનામાં આવી ત્યારે તે ઉંડા લડવાને તૈયાર થયો દેરાસરમાં આવીરીતે ચાલે તે તદ્દન અચોગ છે આ માટે લાંબે વાહકો તપાસ કરી યોગ્ય બ દોખસત કરશે એવી આશા છે

શા હીરજી નામજી, કચ્છ બિદડા—આપનો લેખ સારો છે પુર કરવા મહેરબાની કરશે બાબતુ આવશે એટલે અમે અમારી સગવડતાએ સ્થાન આપશું
રા ગણી—અમારી સગવડ પ્રસિદ્ધ થશે.

ગ દુનીઆનો દુરમન—વિધના લમની અર્થમાં અમે હા ન તરત ઉતરવા નથી માગતા માટે નમસ્તુ. આપે શ્રમ સાગે લીધા છે ન માટે આપને ધન્યવાદ થતે છે આપનો બાળો લાભો લેખ મળ્યો છે પણ તે ધજોજ અશુદ્ધ હોવાથી અને તે સુધારવા અમને વખત ન હોવાથી નમસ્તુ તમા જે કઈ લેખ લખો તે કુકમાં અને શુદ્ધ લખવા રૂપા કરશે તો મેઝા સ્થાન મળશે

પરમપૂજ્ય ઉપાધ્યાય શ્રી મુખતિસાગરજી ના લઘુ શિષ્ય મુનિમહારાજ શ્રી મણી-સાગરજી-પોતાના લઘુપર્યુષણ નિબંધસ્ય નામના લેખમાં જણાવે છે કે “* આપણા પપુરણ પત્ર સંસ્પર્શ કરતા વિશેષ શ્રેષ્ઠ છે આપણું પપુરણમાં આપણા વચ્ચે જે મતભેદ ચાલે છે તે દૂર કરી એકત્ર થવાની વણીજ અગત્ય છે, ચાનુ પર્વમાં પપુરણપૂર્વે કોઈ પ્રથમ ભાદરવામાં તો કોઈ બીજા ભાદરવામાં, કોઈ ગોધના તો કોઈ પાગમના અને કોઈ તેથી પછી આગળ પાછળ કરશે આ મતભેદ આપણા ધર્મ અને સમાજને અતિ હાનિપ્રત્ય છે રાત્રિ વચન પ્રમાણે આપણને આત્મ નોમાસાની નાશ્યાત પછી ૫૦ મે દીવસે પર્વુરણ કરવા કલ્પે ૫૦ દીવસ ઉપર એક પછી પછી ક જે નહો તેથી પક્ષપાત અને કદામદ છાંડી દઈ આત્મ નોમાસા પછી જ્યા ૫૦ દીવસ પુરાયતા હો ન ત્યા પર્વુરણ કરના જોઈએ

રા હાથીલાઈ કલ્યાણજી—* પરિવ પર્વુરણપર્વમાં આપણા—વીરના પુત્રો વચ્ચે નાનતો મતભેદ દૂર કરી એકત્ર થવા વિનતી મરે છે

આ સિવાય અમારી પામે આવેના બીજા લેખોને અમારી સગવડતાએ અમે માસિકમાં સ્થાન આપતા જશું ‘લેખ દાખલ કરશે કે નહીં’ એવી જાતનો નમો પત્ર વ્યવહાર કરી પાત્રી કટાણો ન આપવા સન લેખકોને સુચના કરવામાં આવે છે

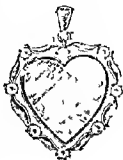
* આ બંને લેખ લેવા યોગ્ય હતા અમારે દીવસીરી સાથે જણાવવું પડે છે કે રથજ સકાચને લઈ અમે લઈ શક્યા નથી પણ અમેને જણાવવાની જરૂર છે કે આ સબંધમાં મુનિમહારાજ શ્રી મણિસાગરજીએ રચેલ બુક ‘લઘુ પર્વુરણ પત્ર નિર્ણય’ આ શાસ્ત્રધારે સર્વ સ્પષ્ટ જુલારો કરેલ છે તે તરફ ધ્યાન આપવા અમે સર્વને બનામજી કરીએ

ઓ વ્યવસ્થાપક

અહાર ગામના ઝોડરો ઉપર પુરું ધ્યાન આપવામાં આવે છે.

અભાણિકપાણુ એ અમારો સુદાલેખ છે.

જુના ઝવેરીનાં નવો શો રમ.

સુંદર
મનપસંદ
અને
ટકાઉ
અલંકારો

મળવાનું મોટું મથક

ક્યાં છે ? ક્યાં છે ?

સોની નરોત્તમદાસ ભીમજી ઝવેરી.

ટેકાણું સુલજી જેઠા કાપડ માન્ડી સામે, મુ બર્ડ, નાં-૨, ટેલીફોન નં ૨૭૮૧
ને ત્યાં અપટુડેટ ફેશન અને ઉત્તમ કારીગરી તથા મનપસંદ ટકાઉ દાગી
નાઓ મોટા જથ્થામાં તૈયાર રહે છે

તેમજ ઝોડર આપવાથી એકજ
વાયદાસર બનાવી આપવામાં
આવે છે ફક્ત એન્જ નાર
પધારી બાતી કરો!
દગાનાની બીલકુલ ધારતી નથી

સામાજિક, નૈતિક, ધાર્મિક, અને ઐતિહાસીક વિષયો સંબંધિત,
સર્વોપયોગી માસિક પત્ર

‘વિવેચક.’

મેટ તથા પોસ્ટેજ સાથે વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૨-૨-૦ હિન્દ બહાર ૪ શી-શીંગ છે

મેટની છુટ.

અદ્ભુત આગબોટ-ગુજરાતી સાહિત્યમાં નવી ચર્ચા કરતી વૈજ્ઞાનિક
નવલ કથા ગ્રેન્ડ ક્રામોપર છપેલી ૩૫૦ પૃષ્ઠની છુટ ગ્રાહક યનાસ્ને મફત મળે
છે એકદમ ગ્રાહક ચર્ચનામ નોંધાવે પાછલાં અગ્રેશિયકમાં નથી

‘વિવેચક’ એશિયમાં રૂ. ૧૭ ના પુસ્તકો ખરીદનારને માસિક મફત
મેકનનામાં આવે છે લીસ્ટ માટે એક આનાની ટીકીટ ખીડવી ‘વિવેચક’
ના તવીન ચનાર ગ્રાહકને વન-સુઆરી ૧૯૧૬ નો ખાસ સચિત્ર એક અડધી
રૂ. મતે એન્ડે માન છ આનાના કિ મતે મળશે

બહાર ખખખ આપવા માટે આ માસિક ઉત્તમ સાધન છે તુરત લખો—

‘વિવેચક’ પત્રની ઓફીસ,

લાહર-નારોદ, R S Ry

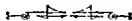
તા. ૬. હિન્દ હિતેવી ડૉ નરરન દાદાભાઈ નવરોજીજીનું જીવન ચરિત્ર
ફક્ત એક આનાની ટીકીટ ખીડવાથી મફત મેકલીશું વિવેચક એશિયમાં લખો

તા. ૬ તા. ૧-૮-૧૭ આ પહેલાની તમામ બહાર ખખખ રૂ. સમજવી

વિવેચક એશિયમાં મળતાં પુસ્તકોનું લીસ્ટ.

પ્રતિજ્ઞા પાનન-ઐતિહાસીક મનો ગ્રંથ નવલ કથા ડૉ ૧-૦-૦, ચિત્રો
૭૫૨ ચદાઈ ઐતિહાસીક નવલ કથા ડૉ ૩ ૧-૦-૦, ખખખના અદ્ભુત
પરાક્રમ-અરેખીયન નામદસ જેવી રસીલી વાર્તાઓ ૩ ૧-૦-૦, પાપપુજ
ડીટોકની નવલ કથા, ૩ ૦-૧૨-૦. અદ્ભુત આગબોટ, વૈજ્ઞાનિક નવલ કથા
૩ ૧-૦-૦ જીવનના પ્રકાર ૩ ૦-૬-૦ નજીર ૩ ૦-૧૨-૦ તરણ તપ
સ્વીની ૩ ૦-૬-૦ હિન્દના મહાન પુત્રોના જીવન ચરિત્ર ૩ ૦-૩-૦ મુદિ
ણી કે દેવી ૩ ૧-૦-૦ બલીમ જમાનો ૩ ૧-૪-૦ કામિની અને કાચન
૩ ૧-૮-૦ અવક-કિશોરી ૩ ૧-૦-૦ લઘુ લેખ સંગ્રહ ૩ ૦-૨-૦
કમળા ૩ ૦-૬-૦ વિવેચકનો ખાસ એક ૧૨૫ મેટા પેજ. ૪૦ સુન્દર
ચિત્રો ૩ ૦-૧૨-૦ વાર્તા-વિનોદ સુન્દર રસમય માય વાર્તાઓ ૩ ૦-૮-૦

આવે છે! દર રવીવારે અમદાવાદથી મુંબઈ. આવે છે!

સમ્રાટશ્રી, ઝાઝા-દસ્તની ખીમારી, અતીસારના ઝાંઝા, લોહી પડના મરડા, અમ્મણીત-ખાધા પછી ઉલટી થતી, કમળા, સ્ત્રીઓનો સુવારોગ, કસવાવડ, પેટુર્મા ગાંઠ, સોન-દાથે, પગે, પેટે, કલેઝનું ફરદ, કાળજીમાં દુઃખાવો, શીખસ-શરીરે ઘરાંમદાં, પેટનો આફરો, જમણી ખાલુમાં ગાંઠ, ડાબી ખાલુમાં ખરલની ગાંઠ, જ્યોદ્ધર, શુદ્ધવાયુ, અપચો, અશરણુ, ખાટા ઝોડકાર, કમળઆત, લુપ્ત ન લાગતી, હીન્દીરીઆ, સ્ત્રીઓનું પ્રત્ન, તેમજ ઉદર વ્યાધી (પેટના લય કરે રોગો) વગેરે અનેક જાતના રોગો, વિલાયતના પાસ થએલા ડોક્ટરોની સારવારથી ઓપરેશન કરાવ્યા છતાં પણ ન સુધારી શક્યા હોય તેવા કેમો હેરત ભરેલી રીતે સુધારવાથી એકડો સરડીશીકેટો મેળવી મુશ્કેલ થએલા વૈદ્ય હુરિશંકર લાધારામ દ્વિવેદી, મુંબઈના દરદીઓની સારવાર માટે દર રવીવારે સવારમાં મુંબઈ આવે છે અને સોમવારના સાંજ સુધી મળે છે. તમે દેશી અને વિદેશી વૈદ્ય ડોક્ટરો પાસે દવાઓ કરાવી ચાક્યા હો તેમજ તમે તદ્દન અસક્ત થઇને નિરાશ થઇ ગયા હો તો પછી અમારી પાસે આવીને અમારાં સરડીશીકેટો વાંચશો અને અમને શાખારી તરીકે મળેલાં ઈનામો જોશો ત્યારે તમોપજ્ય અમારીજ દવા કમળાં જોવી ખાત્રી છે. આધારણુ વર્ગ માટે મામીક દવાની પ્રથમ શી ૩ ૧૫, શ્રીમત મદાશયોની શી ૩. ૫૦, શરીર નિરાધાર અને કંઠાલો ને કાંઈ સખી શુદ્ધ્ય ખોરાકોનો બ કોળખત કરી આપે તો દવા મક્ત આપવામાં આવશે.

લખો—વૈદ્ય હુરિશંકર લાધારામ દ્વિવેદી,

૩ ભુલેશ્વરના તળાવ સામે,

નીજ પ્રોધવાડના નાકે, મુંબઈ.

દર રવીવાર તથા સોમવારની સાંજ સુધી સવારે ૬ થી ૧૨ અને સાંજના ૪ થી ૮ સુધી મેલાપ થશે. ત્યાર બાદ અમદાવાદમાં મેલાપ થશે. પત્રવ્યવહાર ડોસીવાડાની પોળ, અમદાવાદમાં કરવો.

કાળનો વિદ્યાસ નથી!

આજેજ દાન મોકલો!!

ધણા મતિષ્ઠિત આગેવાન પ્રુરુષોએ દાન આપવાના સુખાત સ્થાન તરીકે કંજુસ કરેલ

નડીઆદ હિન્દુ અનાથ આશ્રમ.

આ આશ્રમમાં બાળ, જૂઠ, અપંગ અને અસક્ત એવા અનાથોને પાળી, તેમની શારીરિક, માનસિક અને આત્મિક ઇન્નતિ ને કેળવી તેમને ઉચ્ચ ખતાવવા ખાત્ર પ્રયત્ન કરવામાં આવે છે. દાન આપનારને પહેલિય અપાય છે અને વાર્ષિક રિપોર્ટમાં નામ જણાય છે વાર્ષિક રિપોર્ટ તૈયાર છે. લખો—મ ત્રી, હિન્દુ અનાથ આશ્રમ, નડીઆદ (ગુજરાત)

ઉચ્ચ ગૃહવ્યવસ્થા અને શિક્ષણનો મૂળપાયો ઉત્તમ પ્રકારની

રસોઈન છે.

આ ઓસ સ્ટેવથી દરેક જાતના ઉત્તમ પકવાનો પુરતમાં તૈયાર થઈ શકે છે. વખત અને પૈસાનો બચાવ થાય છે. છપ, જંતુઓનું રક્ષણ થાય છે અને ધરની સ્વચ્છતા સમવાય છે.

કન્યાઓને ઉત્તમ પ્રકારની રસોઈ સંબંધી ઉચ્ચ શિક્ષણ આપી શકાય છે. દુલ્હનો તયાર અને ગરીબ કુટુંબો આ બુકો તૈયારી વાદ વાદ થાય છે.

૧-૨-૩-૪-૫ જાનરના ભાવ રૂ. ૪૫-૭૦-૧૦૦-૧૨૫-૧૫૦ છે. ડાકથી તથા પેકીંગ એક્સ્ટ્રા.

આપો!

જુઓ!!

લખો!!!

એલરીન્ડન સ્ટીટ,
કરાચી.

એલ. રાયસંપત
ન્ય કિન્સ શા. મંભાદ્ર

કામીર ગેટ,
દિલ્હી.

આવ પ્રેરક,
 બીલુન ખીમજ હીરજ કાયાળી.
 જે. પી.
 મુનિ મહારાજ શ્રી નવિચંદ્રજી.

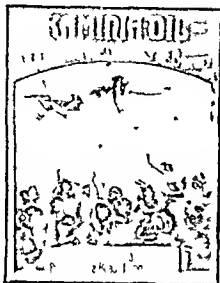
અં. તંત્રી,
 દામજી ત્રીકમજી સાયલા,
 ઓ જનગથાપક અને પ્રકાશક,
 જેઠાભાઈ દેવજી નાગરા.

સ્ત્રીઓની સુંદરતા શામાં છે ?

માથા રંગમ જેવા-ચમકતા નાળેઆ છે અને તેવા નાળે બનાવના મટે

કામિનીઆ ઑઈલ. (૧૯૨૬)

—૬૫૫૫૫૫૫૫—

એ એક જગતસિદ્ધ અને સ્ત્રીમનુ
માનીતુ મધુર મુગધિયા બરપર તપ ન
આ તેન પુરો બા ડો બો વિદ્યાભિ
મટે પણ એક મરણ પાણી ઉપરોગી
ઓ ફાય ભરક છે

એસિઆ ખડની મળગાઓ પોતાની
સુદ ના વધારવા માટે તની દમોસા
દોમખો ઉપરોગ કરે છે મરણ તે
ખરી પ ના વાગેને અટકાવ મળ ન
નવે છે મળગને શાન્ત મે
મુગધમય ખુસી આપે ને બો વા
સાક રખા માટે તે મોરજક તેલ છે
આ નોક મો થો તે જગતન બા નિતુ
અને માનીતુ તેન મર પોય ના સાધો
સ્ત્રીઓના મુખ્ય મૂલ્યાર ઉપ મનાય
ખરીદતી અને દુધા દાર પામથી કામિ
નીઆ ઑઈલ માગ તે

કામિનીઆ ઑઈલ ન માટે આવેન સ ખ્યા બધ અભિપ્રાયો મ થો માગ એ ની રી
અભિપ્રાયજ વાના—

૧. આદ. નારાયણ ય ગ—કેમ જનુરથી લખે છે કે, કામિનીઆ ઑઈલ
દુનીઆ મા વપગતા તેનેનો સરદાર છે એની અર્થીકેટ આપતા મન આનંદ માય
છ બે વા ઉપર મા વધતી એ સ્ત્રી માથાની ખુસીયા પે ત ની, તેથી
તેણીના વાગે થયે બાગે ખરી થતા મારી પામે કામિનીઆ ઑઈલની એ
જાનસી દોરાથી મે તેને તે વાપરવા આપી તેણીએ આ તા વપગતા સાગ
વધતુ આગળ માફ પ કુ થવા લામુ આ અજો તેણી મા મા વાજ સાગ
અને ખુસમુગ થા છે ખરેખર આ તેની મગધી પણ વાજ મીડ અને મન
મેજક છે એમા સમાયના મુજો મળાજ નમ છે મદે જાની મીડે કામિનીઆ
ઑઈલની તણ જાગી ની થી મોગી આપમે

ભાન—

ખામ્લી પેનો ૩ ૧ -૦-૦

વી પી ના ૩ ૦ -૪-૦ જુલ

તણ બાગીના ૩ ૨-૧૦-૦

વી પી ના ૩ ૦ -૭-૦

સોન એલન્ટસ

ધી એવેનો મીઅન ડગ એન્ડેમીકલ કુ.

જુમા મરી , મુબઇ

તેવાર થાય છે! ૧૯૧૮ ના જીનની શરૂઆતમાં બહાર પડશે. તેવાર થાય છે!

‘કુચ્છી જૈન મિત્ર’ માસિકની પહેલા વર્ષની ભેટ.

રાયલ પાંચથી વધુ રૂમલું સચિત્ર માસિક! એક ઉત્તમ પુસ્તક ભેટ!

આવું સાલસ હજી મુદ્દી લાગ્યેજ કોઈએ કર્યું હશે!

આ ભેટનું પુસ્તક ઐતિહાસિક વાર્તા રૂપે રસમય લાખામાં જાણીતા બાહોશ લેખકના હાથે લખાય છે. આ પુસ્તકને સચિત્ર જનાવવા મોકું ખર્ચ કરવામાં આવેલ છે.

આ ભેટના પુસ્તકની ૨૦૦૦ થી વધુ નકલો છપાશે.

આ માસિકનો કચ્છ, ગુજરાત, કાશીઆપાઠ, ખાનદેશ, ધારવાડ, સીમોન, રંચુન, બર્મા, મુંબઈ, કલકત્તા વગેરે, હિંદુસ્તાનનાં ચારે ખુણાઓમાં ફેલાવો છે. અને તેથી તેના ભેટના પુસ્તકમાં તથા માસિક પોતામાં જાહેર ખર્ચ આપવી એ પોતાના ધંધાને સહેલાઈથી ધેર બેઠાં આપા હિંદુસ્તાનમાં ફેલાવવા બરાબર છે. વર્તમાન પત્રો કરતાં પુસ્તક તથા માસિકમાં જાહેર ખર્ચ આપવી ભેટના માટે ફાયદા કરક છે કે તે દરેક મનુષ્યની કાયદેસરની માટે રહે છે અને તેનો સંખ્યાબંધ માણસો લાભ લેશે.

ભેટના પુસ્તકમાં જાહેર ખર્ચ આપવાના ભાવ.

બહારનું ટાઈટલ પેજ શ. ૧૫, અંદરનાં દરેક ટાઈટલ પેજનાં મ. ૧૦, દરેક આખા પેજનાં શ. ૬, અડધાના પેજની જાહેર ખર્ચ લેવામાં આવશે નહીં.

માસિકમાં જાહેર ખર્ચ આપવાના છેલ્લામાં છેલ્લા ભાવ.

સાંપડ.	એક વર્ષ.	૭ માસ.	૫ માસ.	એક વખત.
આખું પેજ.	૩. ૬૦	૩૫	૨૦	૮
અરધું પેજ.	૨. ૩૫	૨૦	૧૨	૫
પા પેજ.	૨. ૨૦	૧૫	૧૦	૪

ટાઈટલનાં ત્રણ પેજ માટે કાંઈએ પણ તરફી લેવી નહીં. ઉપર જણાવેલ ભાવમાં વારંવાર બીલકુલ કરવામાં આવશે નહીં. અગ્રમાર્મિક જાહેર ખર્ચ લેવામાં આવશે નહીં. વધારે વિગત માટે દુરત લખો અથવા મળો—

જો. વ્યવસ્થાપક, શ્રી ‘કુચ્છી જૈન મિત્ર’ માસિક,
મુલનાની બીડીંગ-દાનુ અંદર-માંડી-મુંબઈ.

પ્રમાણિકપણ એ અમારો મુદ્રાલેખ છે.

જુના ઝવેરીનો નવો શો રમ.

સુંદર
મનપસંદ
અને
ટકાઉ
અલંકારો

મળવાતું મોટું મથક

ક્યાં છે ?

ક્યાં છે ?

સોની નરોત્તમદાસ ભીમજી ઝવેરી

ને ત્યાં અપરુડેટ ફેશન અને ઉત્તમ કારીગરીવાળા મનપસંદ ટકાઉ દાગીનાઓ
મોટા જથ્થામાં તૈયાર રહે છે

તેમજ ઓર્ડર આપવાથી એકજ
વાયદાસર બનાવી આપવામાં
આવે છે ફક્ત એકજ વાર
પધારી ખાત્રી કરો !
દગાવાની બીયકુલ ખાસ્તી નથી

બહાર ગામના ઓર્ડરો ઉપર ખુસ્તુ ધ્યાન આપવામાં આવે છે.
ટેકાણું. મુલજી જેઠા કાપડ મારફીટ સામે, મુંબઈ, નાં-૨, ટેલીફોન નં ૩૭૪૧

1. Makhis & Co., Advertising Agents, Bombay No 9

તૈયાર છે! દગશરોમાં, પવિત્ર જગ્યાઓમાં તૈયાર છે!
—તથા મુસાફરીમાં—

—तथा भुसाङ्ग्रीमां—

—दर्शनार्थे साधे राखवा—

નિર્ગ્રંથ ઓંકાર માલાનો ક્ષેટો.

આમ માસીય પદ્ધતિ મુજબ મોટા ખર્ચે અને મહામહેનતે ઉત્પાદન કરી જેન ચિલ્લકાગ પાસેથી તેણા કરનામા આવ્યો છે આવો ચોકાગ માળાનો ફોટા દહુ સુધી કાઢ્યો પણ બહાર પાડ્યો નથી આના ઉત્તમ નહુ નેદાર ફોગાઓ ગમકી રાખ્યા એ દરેક અનુચીની ફરજ છે કીમત નહત ૧ ના આંક આના ડઝન ૧ ના પાંચ ફૂલીઆ વી પી પેકીંગ અને પોસ્ટ અર્થના ચાર આના વધુ

લખ્યો — “કુચ્છી જૈન મિત્ર” માસિક ગ્રોફીસ,

મંડવી-અ. બાઈ.

ආරම්භකයන්ගේ සහ සහභාගීකරුවන්ගේ සහයෝගයෙන් සිදු කළ අධ්‍යයනයක ප්‍රතිඵලයක් ලෙසින්

તમે તમારો ઉત્તમ અને આર્થિક દ્રષ્ટો પકાવવા ક્યાં જશો?

ગુરદાસ સ્ટુડીઓમાં.

પ્રીન્સેસ સ્ટીટ.

કારણકે તેઓ જીવના નિષ્ણતા અને આદેશ ફોલોમાર છતાં તેઓના
તદન મધ્યમસર બાદ છે એકાદ દ્વાવ વ્યાપી ખાતી કરી તેના ખામ
અપામણ કરામા આવે છે.

અમારો સંદર્ભો હમેશાં ખુલ્લો છે.

સચિત્ર માસિક વાર્તા સીરીઝ.

“ସୁଧସୂତ୍ର”

સમય બોધદાયક વાગ્તાઓ અને મનહર ગીત શ્રોતા મહીલ
દર મામે મંગર થાય છે.

આનુ માસમા આદક યનાગને પ્રથમ ત્રણ બેટો મળે. જામ પુષ્પ માત્ર સપ્ત વારાઓ અને મનહર ફોટાઓ સાથે પ્રગટ થયું છે. વાર્ષિક મુલ્ય માત્ર રૂપિયા એક પાંચે સાથે. વી. પી. બુદ્ધ નામમાળા આનુ થયું છે નમુનાની નકલ મારે બે આનાની દીકર બીકવી અરી આનાની મીકટ બી.નાગને "ગુલસકમી" નામનું આઈ ફોટાવાળી મેગાસ બેટ.

वर्णः — भेदेनर. “पुष्पद्वार,” अतः.

કાળનો વિશ્વાસ નથી! આજેજ દાન મોકલો!!
 ધણાં પ્રતિષ્ઠિત આગેવાન પુરુષોએ દાન આપવાના સુપાત્ર સ્થાન તરીકે કબુલ કરેલ
નડીઆદ હિન્દુ અનાથ આશ્રમ.

આ આશ્રમમાં બાળ, વૃદ્ધ, અપંગ અને અશક્ત એવા અનાથોને પાળી, તેમની શારીરિક, માનસિક અને આર્થિક ઉન્નતિ ને કેળવી તેમને ઉદ્યોગ બનાવવા ખાસ પ્રયત્ન કરવામાં આવે છે. દાન આપનારને પહોંચી અપાય છે અને વાર્ષિક રિપોર્ટમાં નામ છપાય છે. વાર્ષિક રિપોર્ટ તૈયાર છે. લખો—મંત્રી, હિન્દુ અનાથ આશ્રમ, નડીઆદ. (ગુજરાત.)

જમાનો બદલાયો છે.

તેમજ
 —અમારો ધંધો—

હીરા અને ઝવેરાતનો વેપાર સરસી જેવો થયો છે. આગમ્મા જમાનાના મોટા નફાઓના વખત વહી મયો છે. હવે તો તવગર તેમજ શરીય સર્વ એક સરખો લાભ મઠી શકે તેવા જુજ નફાના રોકસપર ધંધો થામે છે. બહાર ગામના ઓડરો ઉપર પુરતું ખાત આપવામાં આવે છે.

આવો ! જુઓ ! લખો ! અને ખાત્રી કરો !

સુરજમલ લલ્લુભાઈ ની કું.

હીરા તથા ઝવેરાતના વેપારીઓ,

૨૨૫, કાલબાદેવી રોડ, મુંબઈ.

F. Mukhi and Co., Advertising Agents, Bombay, No. 9.

જીવહયાનો સંદેશો.

હીસ્ટરિયાને કીધે નાજુક નારી, પીડા ભારી, હાંદગી લાગે ખારી ખારી. એ દેખાવ જોયો ન જતો હોય તો સંદેશો પઢાયાડી પુરુષનાન જનો. ૨૪ કલાકમાં સખત આંકડી અને તેના હુમલા અટકે છે. રજીસ્ટર નં. ૧૬૬ વાળી, સ્વધર્મરક્ષક, દેશી વનસ્પતિની

હીસ્ટરિયા—વાયુ મુક્તા

નામે દવા રામબાણુ છે. બીજે અયઝરોમાં. નાના પ્રકારની ઉપાધિ મટાડી શક્તિ આપે છે. બીજાનાં સર્ટિફિકેટપર વિશ્વાસ મૂકા તે કરતાં જાતે અનુભવો. કીમત રૂ. ૪-૧૦-૦૦ પો. જુદું. ધાવણા બાળક માટે ૭મી ૧ ની ડો. રૂ. ૨ બે. પો. જુદું. દેશીનામું—નામું શીખવાનું ઉત્તમ પુસ્તક ૨૬૨૮ જુક ડો. ૦-૩-૩. પો. જુદું.

લખો—છગનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ, દેશી નામાધાળા, વિજયપુર (ગુજરાત.)

ઉત્તમ કામ ! મધ્યમ દામ !! એકજ વાચદો !!!

પહેરનાર સુખી રહેા.

સોના, ચાંદી તથા ઝવેરાતના દાગીના ખરીદવાની વિશ્વાસપાત્ર દુકાન જે ઝવેરી ખજાનર આગળ મુંબાદેવીની પવિત્ર છાયામાં આવી રહી છે ત્યાં આજુ જમાનાને અનુસરતાં દરેક જાતના દાગીના મોટા જથ્થામાં તૈયાર જોઇ શકશો. અને હુશિયાર તેમજ બાહોશ કારીગરોના હાથથી બનેલાં અપ-ટુ-ડેટ મોડર્ન અને ક્લેસિકલ એક એકથી ચઢીયાત દાગીના તમારી રમણીય આખને ઘણાજ આનંદ આપશે.

એક વખત પધારવાથી ખાત્રી થશે.

બહારગામનાં દરેક આંકડે પર પુરું
ધ્યાન આપવામાં આવે છે,

આ નામજ તમને ભરોસાદાર કામ અને દીક્ષાયત દામની
જેરડી આપે છે.

સૌભાગ્યવંતીઓને શીખામણ.

જ્ઞેની સૌ સાંભળેા મારી, કહું છું વાત વિસ્તારી,
દાયમાં જ્ઞેરવેટ ધારી, મુશોભિત ખગેડી ખ્યારી.
સાંકળી હારે પણ તેવા, જગ્યામાં પહેરવા જેવા;
નેકલેસો ધણી સારી, હીસની વીંટીપર વારી.
એડીંગની ઓર ખુણી છે, દીપાવવા કાન છુટી છે;
કળા સેર સૌની ભૂટી છે, જોવાની સંને છુટી છે.
લોહાટની ઓર જલીહારી, શોભા પેન્ડન્ટની સારી;
નવજ ધીરજતણી કીસ્તી, પુનમનાચર સમ વ્યાપી.

ખીલ કોઈ પણ જગ્યા પર જતાં પહેલાં દુકાનની મુલાકાત
લેવા વિનંતી કરવામાં આવે છે.

ધીરજલાલ પુનમચંદની કુંાં, ઝવેરીઓ.

ઝવેરી ખજાનર, મુંબાદેવી, મુંબઈ. રેલીફ નાં ૧૮૬૮.

સંસારમાં સ્વર્ગ.

(સ્વનાર:-ના. લખમશિંદ નેજાશી સવાળી.)

(ચાલુલવિહીલિત પૃત)

હોવે પુત્ર વિનીત જાણે જન સાં, સગે સુસંધી નસં,
રાણી કોસ કામદ નિજ થઈ, આનંદમાં ઉલસે;
આગી તન સુંદરી સુખકરી, પુત્રી સદાચારમાં,
વારંવાર વિચાર થાય મનતો, છે સ્વર્ગ સંસારમાં.

ત્રેપું આધીન પારકે નવ પડે, સ્વાતંત્ર્ય તો ભોગવે,
દેતુ શીર જાદામનું નવ મળે, નિર્મિત રાતે સુવે;
છત્રીકા સુખ સાથ પ્રાપ્ત કરતો, નિષ્પાપ વ્યાપારમાં,
વારંવાર વિચાર થાય મનતો, છે સ્વર્ગ સંસારમાં.

મગ માંન મુશીવ ત્રાપક મુજે, કીર્તિ જગે વિસ્તરે,
સન્નિધિ સદવામાં દળી રહે, સન્માન પાત્રી અર્ધ;
નીતિ ન્યાય તણે પધિક અચળી, ધૂમે મદા માનમાં,
વારંવાર વિચાર થાય મનતો, છે સ્વર્ગ સંસારમાં.

મોધો આ અપતાર માનપ તણે, સત્કર્મથી માપડે,
સારઅસાર મુખ્યાનથી મદી તણ, સ્વધર્મ પાંચે પડે;
સત્પાત્રે ધન પરજ અજ અરજે, વાવે નદી ખારમાં,
વારંવાર વિચાર થાય મનતો, છે સ્વર્ગ સંસારમાં.

સ્થાને કે નહીં જનમને પરનણું, છુડે કર્યાની તમા,
કિંતુ આપ થઈ જાને તપમ સત, સાંતિ અર્ધે સ્થાપના;
મારે નાં યદિ હો લાગે પર મુખી, એ અંતરે ભાવના,
વારંવાર વિચાર થાય મનતો, છે સ્વર્ગ સંસારમાં.

પ્રાણી પ્રાણ સમાન સર્વ સમજ, જાતિ દવાળુ ધરે,
દેખીને પરના દુઃખો સજ્જન ને, બીનું સ્વદંધુ કરે;
સાગ નાં ઉરમાં ધરે વિનયથી, પાસ કુળાચારના,
વારંવાર વિચાર થાય મનતો, છે સ્વર્ગ સંસારમાં.

દા! દા! કાળ અમૂલ્ય જાણે જડપે, લાખો વતો ના મળે,
ધારી આનંદ દિતે મધે તરતમાં, રાદયા તણ ઉંધને;
લાવે દેવગુરુ જાગે દુષ્ટતા, ઉન્નટ, ઉદ્ધાનમાં,
વારંવાર વિચાર થાય મનતો, છે સ્વર્ગ સંસારમાં.

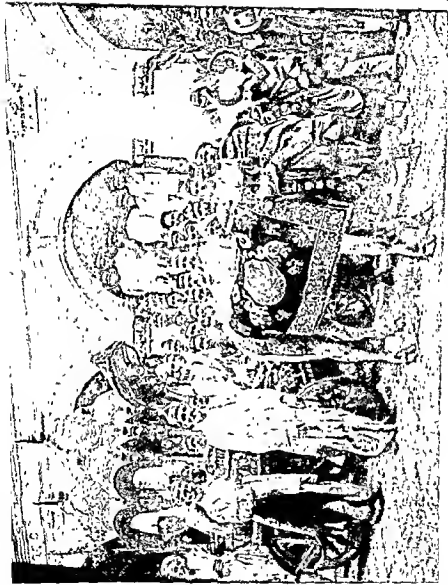
વ્યાપારે અતિ દામ! દામ! ન મળે, સાચું સમાજી કહે,
પુણ્ય જે ધન મેળવ્યું સદગમાં, સંતોષ તેથી લહે;
રોગી દીન અનાથ અંતર કરી, આશીષ દે વ્દાસમાં,
વારંવાર વિચાર થાય મનતો, છે સ્વર્ગ સંસારમાં.

કચ્છી જૈન મંત્ર:

કરકતામાં મળનારી ૩૨ મી કોન્ક્રેસ્ટની સન્માનકારિણી કમીટીના
નવા પ્રમુખ,

જગદિપ્ત્યાન દ્વિયમ સર સર્વોદ્ધનાથ યાજ્ઞાન,

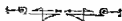
કેટલાં

હાથની આપે, આપણના, મુખે

આ પર્યુષણ પ્રસન્ન નીલેશ્વ સરથસ.

(આપણ)

સ્ત્રી કેળવણી સંબંધી કેટલાક વિચારો.

(લેખક:- માસ્તર પદ્મનાભ હરિદાસ શાસ્ત્રી.)

ન સમાજનું જન્મ સ્થાન જે સ્ત્રી સમાજ તે જ્યાં સુધી કેળવણી નહિ—સુસિદ્ધિ અને નહિ ત્યાં સુધી દેશોદયની આશા રાખવી શક્ય છે. કામકામ કેન્યા શાળાઓ, પ્રો. કૃષ્ણે આશ્રમ, વનિતા વિદ્યામ, સ્ત્રી કેળવણી માટે ટ્રેનીંગ કોલેજો અને આર્ટ કોલેજો આદિ સ્ત્રી કેળવણીની અગત્યનાં જવહત દ્રવ્યો છે. સ્ત્રીઓને ધરમાં જ પૂરી રાખવી અથવા તો ધરનાં કામકામમાં ગોંધી રાખવી એ વિચાર ધરંબનારાંની સંજ્ઞા સમયજતાં ઓછી થતી જતી જણાય છે. જુના વિચારવાળા પણ સ્ત્રીઓને હરિકીર્તન, વ્યાખાનો, દેવમંદીરો આદિમાં જવા દેવા લાગ્યા છે ન સ્ત્રી સ્વાતંત્ર્યચંદ્રિકા એ વાક્યનો ઉત્તર વચનાર્થનું પૂરવળું રમજે તથા દેવતાઃ । એ વાક્યથી વાળામાં આવે છે. પરંતુ જ્યાં કેળવણી આવી વાળી છે એવા પોકારો સભળાય છે, મેટ્રીક-બી. એ. ની દયા જનક સ્થિતિ જણાય છે અને તેથી કેન્સુસા રૂઢે રૂઢે એવાં માર્મિક વાક્યો સલાઓમાં સંભળાય છે ત્યાં સ્ત્રીકેળવણી હોયમુકત નથી એમ કહેવું સહેલું નથી.

જેમ આપણા બાળકોને બહુવધા પાછળ કરેલો ખર્ચ આપણને ઉપયોગી જણાતો નથી તેમ બાણેલી સ્ત્રીઓ વિશે પણ આપણે સારો અભિપ્રાય બાંધી શકીએ તેવું કારણ આપણને આધુનિક સ્ત્રીકેળવણી દ્વારા ન મળે ત્યાં સુધી આપણે નિરાશ રહીશું. પુરતકા તથા લેખોમાં

આપણી જોડેના જેટલી કુશળ જણાય છે તેટલી મુશ્કેલીમાં જણાતી નથી અને અતુલાય આપણને એમ જણાવે છે કે આધુનિક કેળવણીનું પ્રમાણ જેટલું ઓછું તેટલાજ પ્રમાણમાં ધરબાહારની આવડત વધારે. ખંગાલ કે દક્ષિણમાં કાર્વેલ્સ સ્ત્રીઓ દ્વારા વધારે હરી પરંતુ આધુનિક સ્ત્રી કેળવણીનું તે પરિણામ છે એમ મળી શકતું નથી. હાલના જમાનામાં એક વાન વિસરી જવાય છે અને તેને પરિણામે આપણે મને તેમ સયોમવશાત મારી લઈએ છીએ. પૂર્વના શુભ સંસ્કારો પિના મને તેવી સગીન કેળવણી પણ દુશ્મસવિની યદ્ય શકતી નથી. પુરુષાર્થ મને તેટલો ઉમ હોવા છતાં પણ પ્રતિહૂહ પ્રારબ્ધ આપણે આપ્યા પિના રહેતું જ નથી અને તેથી પ્રતિહૂલતાને સ્થામ ધવાતું બળ એક સરખું બધાઓમાં હોતું નથી.

આ વિચારને ભર્તૃહરિ ત્રિશૈ પુન. પુનરીપ પ્રવિશ્વનાના. પ્રાત્નપ્રવચનવના ન પરીવ્રજાન્તિ । એ વાક્યથી તેમજ શ્રી કૃષ્ણ પરમાત્મા વત્સામણે કિદ્ધાના કાર્મિકા વેતિ તત્તતઃ । એ વાક્યથી પ્રુષ્ટિ આવે છે. ઉપરના વિચારોથી એટલું સિદ્ધ થાય છે કે પ્રતિહૂળ પ્રારબ્ધના મને તેટલાં પિના આવે તોપણ તેની દરકાર રાખ્યા પિના લોકપ્રવાદની દરકાર કર્યા પિના જે માણસ અર્થ સાધવામાં વા દેઈ પાળવામાં વા. એ સુત્રને અવગણી પોતાનો મુરવાર્થ શરૂ કરે છે તેને આત્મેત્તિ, દેશેત્તિ, વિગેરે અત્યંત સ્વલસ યદ્ય પડે છે. શ્રીમતી એનીણિસાંટ, સરોજની નાઈકુ આદિ પ્રાતઃ સ્મરણીય સમારીઓનાં જીવનમાં આપણે એજ સુત્ર પ્રધાન પડે તોઈ શકીશું.

જે ભાષિમાતાઓને સમાજ સુધારવાનો છે, જેઓ ભાષિ પ્રજાની જનનીઓ થવાની છે, જેઓ તેણીઓના, ગાંધી, ગોપાલે, બેનરજી અને માલવીયા જેવા ઉત્તમ નરરત્નોને જન સમાજ માટે તૈયાર કરનારી છે તેઓની કેળવણી ફક્ત મોટા મેળાવડામાં રાસડા લેવામાં જ નહીં પરિ-સમાપ્ત થાય તો તેવી કેળવણીમાંથી આપણે આપણી ઉત્પત્તિ કેવી રીતે સાધી શકીએ? જે વાંચનમાળા દ્વારા આપણે આપણી પુત્રીઓ બહેનો વિગેરેને શીખવીએ છીએ, જેમા સતી સાચિત્રી, સીતા, દમયન્તી, ક્લોરેન્સ નાઈટી વગર આદિ પરમેષ્વરકર્મ જગદાત્મીઓના ચરિત્રો શીખવવામા આવે છે, તે વાંચન માળાનાં શિક્ષણથી આપણે આજ સુધીમા તેવી એકાદ પણ ઉત્પન્ન કરી શક્યા છીએ? જે આ પ્રજાનો જવાબ નકારમાં મળે તો જેનું પરિણામ શૂન્ય છે તેમાં શું યોગ્ય ફેરફાર કરવાની જરૂર નથી?

આપણી બહેનો કે પુત્રીઓ ભલે લેખા ન સખી શકે, ભલે તેઓ સરોજની અથવા એની બીસાઈની માફક સમાજ સમક્ષ આપણા ન આપી શકે અથવા તો ભલે તેઓ અનુસુધાની પેઠે જાલા, વિખણ કે મહંશને હ માસનાં બાળકો ન બનાવી શકે પરંતુ તેઓ પોતાનાં બાળકોને તેડીને આવતાં શરમાલ અથવા તો એવી બેરકાફ રહે કે નર્મદા નદીમા નાળીએર ફેંકવાને બદલે પોતાનાં છોકરાને બજારથી ફેંકી દે અથવા તો પોતાનાં છોકરાંની તન્દુરસ્તી સચવાય તેવી મલ્લજત રાખવાને બદલે તેઓ કોયમ નાદુરસ્ત રહે તેવી કુટેવો પડવાદે અથવા તો છોકરાને લાણી ગણીને ઉત્સાહ પૂર્વક નિશાળે જાય તેવાં ન બતાવી શકે તો તે કેળવણી પણ શું કામની?

વિવિધ નિશાળો કાઢવા છતાં ધરનાં વાસણ આધરાળાં (ગંદાં) રાખે તેવી ઝીંઝી ભણેલી હોય તે કરતાં ધરને સાફ સુદ રાખે, કપડાં લતાં વ્યવસ્થિત રાખે, દુધ, શાક વિગેરે પરચુરણ ખર્ચનો હિસાબ રાખે અને ખર્ચ કરવે કરકસર કરી જાણે તેવી અભણ સ્ત્રી શું ખોટી?

છોકરાં રૂપાળાં, નમણાં દીવને પસંદ પડે તેવાં મરજી પ્રમાણે બાળકો ઉત્પન્ન કરવાની કળા ભલે બધાંને ન આવડે પરંતુ તેમને સુધડતા,

નિયમિત પણું, વ્યવસ્થ શકિત આદિ. ગુણો શીખવવાનું, ઉત્તમ સમાજ સેવાનું કાર્ય આપણી મુશિક્ષિત બહેનો ઉપાડી લે તો આપણું પુરોગાનું કાર્ય કેટલું સરળ થઈ પડે અને આપણા સમાજની ઉન્નતિ પણ આપણે કેટલી સત્વર કરી શકીએ?

કેળવણી, ગા માટે આપવી તેના ખર્ચે ખ્યાલ પણ થયો થોડોજ હોય છે, અને તેથી કોઈ પણ ઉદ્દેશ નક્કી કર્યા વિના શરૂ કરેલાં કામનું પરિણામ નિરાશા જનક આવે તેમાં નવાઈ પણ નથી. અને કેળવણી સંબંધમાં પણ તેપુજ કાંઈક થયું જણાય છે. કંચ તથા કાઠીઆપાડ જેવા પછોત દેશોમાં તો તેનું પરિણામ બહુજ ગંભીર જણાય છે.

કેળવણી મફત આપવાના વિચાર સાથે કેળવણીનો ઉદ્દેશ સુકી જવાવાથી સ્થિતિ બહુજ કંદોડી થઈ પડી છે તે એટલે સુધી કે કેટલાં-એક સુશિક્ષિત માળાપો પોતાનાં બાળકોને નિશાળે મુક્યાં કે કેમ એ વિચારમાં પડ્યાં છે. નિશાળે મુકવાથી કેટલીક કુટેવો પડી જવાનો ભય રહે છે અને નિશાળમાં નહિ મોકલવાથી બાળક એકદમ પેટું અને વધારે સ્વાર્થી બની જવાનો ભય રહે છે. આનું કારણ એ છે કે કેળવણી મફત કરવા જતાં 'વૃત્તિ' તે ખર્ચે આણું કરવા તરફ પ્રેરણ છે અને મોજ શીખનાં સાધનોમા કરકસર થઈ શકતી નહિ હોવાથી તેમ કરકસર કરવાના અન્ય ઉપાયો નહિ મુકવાથી કેળવણીનાં ખર્ચો ઉપર કાપ મુકાય છે. આથી હુંકા પગારવાળા આણું લાણેલા સંધા અને સસ્તા અને તેથી સ્વાર્થી અને સરકાર વિનાના શિક્ષકો જ્યાં ત્યાંથી ગોતી કાઢવામાં આવે છે. તેને પરિણામે પરમ હિતકારક જે કેળવણી ખાતું તે અત્યંત વગેલાવા લાગ્યું છે. અને 'ગેળ નાંખીએ તેનું ગળ્યુ થાય' એ કહેવતનો મર્મ હવે સમજાવવો પડે તેનું રહ્યું નથી.

હુંકામાં જ્યાં સુધી સ્ત્રી કેળવણી જે સમગ્ર જન સમાજની ઉન્નતિનો પાયો છે તે નહિ સુધેરે ત્યાં સુધી આપણી ચિંતિ સારી થવાની નથી અને ત્યાં સુધી હિંદુ પ્રાચીન ઐરવ પુનઃ પ્રાપ્ત આપણે કરી શકવાના નથી.

શારીરિક કેળવણી.

(૩૦ પુત્રી હીન્દુ મૈનરી, એન. એમ. એન્ડ. એમ.)

(ગયા અ થી ચાતુ)

૨ હતા:—

પ્રા હી માનવી લન્ડરૂતીને ના છવ ને અર્થે જોટવી ૧૪૩૦ ખેલાર, પામી, ૧૫૫
રમેરની છે તેના નરતા વધારે જરૂર દનાની છે એની દના ૧૬૦૪ છડી
ગદાનુ નથી એ પાત ખરી દના, પાણી અને ખોરાક એ વધેની આરમ્પકતા જે.
પાણી અને ખોરાક રાગર દરલોડ ૩૫૫ ચનાની મકાપ, પણ દવા રાગર એક મિનિટ, એક મેકન્ડ
પણ ચનાની રાગર તેમ નથી સારે દવા અ મરીગના આતરિ- વાગમા ૫ દાર્ ૨૦ છે
તે જોડએ

બોલી આખા નરીગમા વણી ૧૬૫૫ ૬૪ છે એટલે
લગભગ પણ મિનિટમા આખા નરીગમા ૬૫૫ ૬૪ છે
એટલે જે કે ગળ મિનિટમા નરીગમાના સધમા લોડીને
ફેડમા સાથે અમલ થાય છે ફેડમા દના રહેની
હોય છે તે દના લોડીમા ને ખનાય તત્તે હોય છે
તેને શુદ્ધ કર છે અને અશુદ્ધ બાન પોતે લઠને ખાસરા
બદાર રે છે આ ઉપરથી અમલ નકાય ૩ ૫ ૧
કારેની દના અશુદ્ધ હોય છે તેમજ ને દના આપને
આસમા વધએ છીએ તે અશુદ્ધ હોય તો લોડીને નદ
કરી સકે નહીં તેમજ દના પૂરતા જ્યામા મળે નહીં
તો તેમાં પણ લોડી શુદ્ધ થવામા વાધે આવે છે ખોરાક
સારા હોય, પચાવરાને માટે પાણી પુરતુ હોય, લોડી
વધારે હિયન થત હોય પણ દવા અશુદ્ધ હોય અથવા
પુનતા પ્રમાણમા ન હોય તો તે રધાનુ બોલીગ
મનુષ્યને જાપ કરતા ગર્વિષ્ટ છે માટે દના શુદ્ધ અને
પુનતા પ્રમાણમા અવરત મગરી જોડએ ને મનુષ્ય
કમાન જેસી ૩૦ તો કાચના જથ વામખમાને અથવા
ધના ખુલામાને રોંગે જોડે નિમ્નેજ વાગે ૩૦ તે
ધના બગલ રહેનાર મનુષ્ય નરીગ નિતરત અને છે.
ને લોકો બદા ૫૫ ૫૫ દનામા ૬૫ ૬૫ તેમના મરીર

વધારે નિરોગી હોવાનુ મુખ્ય કાન્ધ મદાની શુદ્ધ દવા છે

એ દવાનો મંત્ર 'ધ લોહી સાથે કેવી રીતે થાય છે, લોહી શરીરમાં કેમ ફરે છે, તેના પાતળા પડવાથી બારીક નળીઓ સાથે દવાનો કેવી રીતે સ્પર્શ થાય છે, તેમાંથી અશુદ્ધ તત્ત્વો દવા કેવી રીતે ખેંચી લે છે એ બધી બારીકીમાં નહીં ઉતરતાં માત્ર લોહીને શુદ્ધ કરવાને અર્થે દવાની પુરતી જરૂરીઆત છે. તે દવા અશુદ્ધ હોય તો રોગ ઉત્પન્ન થાય છે, અને વખતે મરણ પણ થાય છે એટલુંજ નાણીશું તો ખુશ્કી દવા ફેફસાંમાં લેવાય તેમ કરવું ખામ આવશ્યક છે એમ ખાતરી થયા વગર રહેશે નહીં.

આપણાં ઘરોમાં પણ દવા તો હોય છેજ; તે અશુદ્ધ ધવાનાં ઘણાં કારણો છે. માણસોના આસોઆસ, બળાયુ, સડયુ, દીવો વગેરે કાચ્છોને ઝીંબે દવા બગડે છે. ઘરની દવા અશુદ્ધ હોય તો બહારથી આવનાર માણસને તે તરતજ જણાઈ આવે છે. માટે ધુમાડો તથા ખરાબ દવા ઘરમાં ભરાઈ ન રહે અને વારંવાર દવાની આવશ્યક થયા કરે તેવી રીતનાં બારીકાઈ અવશ્ય જોઈએ. રાત્રિને વખતે એની વધારે સંભાળ રાખવાની જરૂર છે કારણકે તે વખતે ઘરમાં માણસો વધારે હોય છે, બધાં બારી બારણાં બિઘાડાં ગળી શકતાં નથી, જેથી ઉપરથી દવા આવે તેવી જોડવાલુ કરવી જોઈએ. શહેરોમાં આવી સગવડ મળી શકતી નથી માટેજ બહારગામ રહેનારા માણસો કરતાં કહો કે ગ્રામમાં રજળતા બીજાનીનાં છોકરાં કરતાં પણ આપા ઘરમાં રહેતાં શુદ્ધતાનાં બાળકો વધારે શીકા હોય છે, કારણકે તેઓને જેટલી જોઈએ તેટલી શુદ્ધ દવા મળતી નથી, તેથી લોહીમાં બગાડ થાય છે. શુદ્ધ લોહી. કાલ હોવું જોઈએ તે હોતું નથી, માટે નાનાં કે મોટા મર્ચને દિવસે અને રાત્રે શુદ્ધ દવા મળે તેવી સંભાળ અવશ્ય રાખવી જોઈએ.

૫ પ્રકાશ-બગવાળું.—

પ્રકાશ આનંદ આપનાર છે. સવારમાં પશુ, પક્ષી, વનસ્પતિ એ સર્વ તરફ દ્રષ્ટિ કરી શુ તો તેમાં આનંદ ઉભગઈ જતો જણાયો. રોમી માણસ પણ તે વખતે કાંઈક સ્ફુર્તિવાળો જણાયો. ઇંગ્લાન્ડ જેવા કંડા દેશોમાં ગરમ પ્રદેશમાં જિજ્ઞાસુ વનસ્પતિ ઉગાડવા માટે તેને બહારની કંડી દવા અસર ન કરે માટે બધ જગ્યામાં ઉગાડવામાં આવે છે; તેમાં પ્રકાશ આવવા માટે તેવી બંધ જગ્યાઓ કાચની બનાવવામાં આવે છે. 'કેટલાંક ફૂલો તથા છોડાં જે બાલુથી પ્રકાશ આવતો હોય તે બાલુ તરફજ નમેલાં જણાય છે. કેટલીક વનસ્પતિનાં પાંદડાં તો મુદ્દપ્રકાશ બધ પડતાં કરમાઈ ગયા જેવાં ઘઈ જાય છે. વનસ્પતિ ઉપરની પ્રત્યક્ષ અસરનું દૃષ્ટાંત પ્રાણી માનવે લાગુ પડે છે. ઘણો વખત અંધારામાં રહી કામ કરનારા માણસો તરફ જોઈશું તો તેઓના ચહેરા પરથી આનંદની છાંય ઉડી ગયેલી જણાયો. પ્રકાશને અને પ્રાણીમાનવનાં હૃદય તરફને સંબંધ રહેલો જણાય છે માટે રહેવાના સ્થાનમાં પ્રકાશ પુરતો પ્રવેશ કરી શકે તેવી રીતની જોડવાલુ કરવી જોઈએ.

૬ પરસેવો:—

શરીરમાં ફરતાં લોહીમાં જે ખરાબ પદાર્થ એકઠો થાય છે તેમાંના જે ભાગ આમ બાદે બહાર નીકળી શકતો નથી તે ભાગ આમડીમાંનાં ઝોણાં છિદ્રોદ્વારા પાણીરૂપે બહાર નીકળે છે. લોહી જેમ વધારે ઝડપથી ફરે તેમ પરસેવો વધારે પ્રમાણમાં નીકળે છે. જો પરસેવો પ્રમાણમાં ન નીકળી શકે તો અશુદ્ધ પદાર્થો શરીરમાં રહી બીજાં સાધનો સારાં હોવા છતાં લોહીને ઝેરી બનાવે છે. માટે પરસેવો નીકળવાનાં છિદ્રો ખુલ્લાં રહેવાં જોઈએ; તૃણી

તે બહાર નીકળેલો પરમેશ્વર એમને એમ શરીર પર રહે અને ગહાગ્રથી ઉગતી હવામાંની રજકણો તેને ચોટી જાય તો ઊંચે જઈ જાય છે. માટે પરમેશ્વરને સાફ કરી નાખવો જોઈએ. પરમેશ્વરના કપડાને સુકાવી નાખવાં જોઈએ. સુવાના ઘિછાતાના ચોખ્ખો પાણી સાફ રાખવાં જોઈએ, સમિ તથા કિવસનાં પહેરવાનાં કપડાં બુદ્ધાં બુદ્ધાં રાખવાં જોઈએ. પરમેશ્વર એ શરીરમાંથી નીકળતો મોટો પદાર્થ છે. એક માણસનાં પરમેશ્વરનાં કપડાં અથવા બાહર ધીમજે વાપરવાં નહિ, કેમકે તેથી ઘણી વખત એકના શરીરનો રોગ પરમેશ્વર વાટે ધીમને લોગ પડે છે. ઘણા પરમેશ્વર થયા પછી શરીર એકદમ બુદ્ધ રાખવું નહીં કારણ કે તેવે વખતે બહારની હવાનો અપાટો નાગતાં શરીર થઈ આવવાનો ભય રહે છે.

૭ જ્ઞાન. (નાહુ) :—

શરીર પરનો પરમેશ્વર દૂર કરવા, ચામડીના ઊંચે ઉઘાડાં રાખવા અને બહારનો હાગેલો કમરો-મેલ કાઢી નાખવા નાહવાની જરૂર છે. નાહવાથી શરીર સ્ફુર્તિમાં આવે છે. શરીર અને મનને એવો નિકટનો સંબંધ છે કે એકની અસર ધીમ પર થવા વગર રહેતી નથી. શરીર સ્વચ્છ હોય છે તો મન આનંદમાં રહે છે. નાહવાથી ચામડીનાં દરેક ભાગે ખસ, દાદર વગેરે ધર્તા નથી. નાહવું એટલે બે ચાર લોટા પાણી શરીર પર રેડી દેવું ન જોઈએ પણ શરીરના દરેક દરેક અંગવતને ચોળીને સાફ કરવા જોઈએ. સાથે અથવા મેલ કાપે તેથી વસ્ત્ર શરીરને લગાડીને નાહવાથી શરીર સ્વચ્છ બને છે. નાખી રહ્યા પછી શરીરને કસ્ટા લુગડા વતી ધમીને સાફ કરી નાખવું જોઈએ. નાહતી વખતે અથવા નાહી ગયા પછી તુરંત બહારની હવા બાગવાથી શરીર વગેરે થઈ આવવાનો ભય રહે છે, માટે તેની ખાસ સંભાળ રાખવી જોઈએ. ટાકા પાણીથી શરીર ચોળીને નાહવું એ સૌથી સરસ છે, પણ નાદુરસ્ત તબીબતવાળાને અથવા જેને પ્રથમથી જ દેવ પડી ગઈ હોય તેને સહેજે નરમ પાણીથી નાહવું જોઈએ.

૮ કમરસ :—

બોગક અને પાણી શરીરના પોપણને અર્થ ઉપયોગી છે, તેથી સમગ્ર બાંધારણ થાય છે. હવા, અજવાળું, યોગ્ય કપડાં, નાહવું એ સર્વ તે બાંધારણને દૃઢ બનાવવામાં અને શરીરને નિરોગી રાખવામાં ઉપયોગી છે. પરંતુ તે બાંધારણને વધારે મજબુત અને કામ કરવાને શક્તિમાન થાય એવું બનાવવાને કસરતની જરૂર છે.

શરીરના સમગ્ર અંગ લાગ પર માંસના લોચા છે, તે લોચાઓને ઉપર પ્રમાણેનું યોગ્ય પોપણ મળવાથી તેનો વિકાસ થાય છે. દરેક કામકાજ, ગતિ, કે મજબુત-વજબ એ લોચાઓ વડે જ થાય છે. તેમાં તેને શ્રમ પડે છે. શ્રમ પડવાથી તે મજબુત થાય છે. કોઈ પણ વ્યક્તિની શારીરિક મહેનત નહીં કરનાર માણસો કરતાં મહેનત કરનાર માણસોના લોચા વધારે મજબુત હોય છે તે વાત પ્રસિદ્ધ છે. માનસિક મહેનત કરનાર માણસોએ તે લોચાઓને કેળવી મજબુત કરવાની ખાસ જરૂર છે. કસરત કરવાથી હૃદય ત્વરાથી ચાલે છે, એટલે લોહી ગળાટા-બંધ ફરી વળી પોપણ આવે છે. થાવેખાસ વધારે ચાલવાથી લોહી વધારે સાફ થાય છે, પરમેશ્વર થવાથી શરીરમાંનો અસુદ પદાર્થ બહાર નીકળી જાય છે. પાચન ક્રિયા શરીર રીતે ચાલે છે, તેથી અજીર્ણ કે અપચો થતો નથી ; મજબુતનો ભાર ઓછો થાય છે, એટલે કસરત કરવાથી શરીરના લોચા મજબુત થાય છે, કામ કરવાની શક્તિ વધે છે, અને શરીર નિરોગી રહે છે.

કસરત કરવી એટલે શરીરના લોચાઓને કસવા-કેળવવા, તેમ કરવાની ઘણી રીતો છે. કુસ્તી કરવાથી, મગદળ ફેરવવાથી, ૬૬ ખીંચવાથી, થોગ્ગ રીતે દૂરવો જવાથી, દોડવાથી, થોડું બેસવાથી, તરવાથી વગેરે વગેરે ક્રિયાઓ કરવાથી તે લોચાઓ કેળવાય છે, એટલે તેમાં કામ કરવાની શક્તિ વધે છે. એ ઉપરાંત માણસ આનંદી ને વિનોદી બને છે. અદેરે પ્રયુક્ત બને છે કસરત કરવાથી ઉપરના કાચદા થાય છે એ વાત ખરી, પણ તે થોડા પ્રમાણમાં કરવી જોઈએ; અનિશ્ચ થાક લાગે, અથવા અસક્ત થઈ જવાય તેટલી કસરત કરવાથી શરીર નિર્જળી બનવાને બદલે ઉત્તુ બગડે છે, માટે શક્તિના પ્રમાણમાં તે કરવી જોઈએ, વળી તે નિયમિત રીતે કરવી જોઈએ. શરીરને કેળવવામાં મુખ્ય સાધન કસરત છે, તે દ્રષ્ટી બદાત રાખવાથી અથવા જાણીને આળસથી કે કંટાળાથી તે નહીં કરવાથી હાનિ થાય છે.

૧. આરામ:—

શારીરિક અથવા માનસિક કાર્ક પણ બનતી ક્રિયા કરતી વખતે શરીર અથવા મનના અવયવો કામે લાગેલા હોય છે જે અવયવ કામ કરતો હોય છે તેને ધસારો લાગે છે; ને ધસારો પુરો પાડવામાં નથી આવતો તો તે અવયવને ઘણો થાક લાગે છે ને તનજો પડે છે. આમ એકજ અવયવ અથવા તનજો ન પડી જાય માટે તેને આરામની જરૂર છે. માનસિક અને શારીરિક અવયવોનું કાર્ય લિખિત છે. તેથી માનસિક અવયવો કામ કરતા હોય તે વખતે શારીરિક અવયવો ગ્રાન્ત પડી રહેવા જોઈએ એટલે તેને તે વખતે આરામ મળવો જોઈએ. અને શારીરિક અવયવો જ્યારે કામ કરતા હોય ત્યારે માનસિક અવયવોને વિશ્રાંતિ મળવી જોઈએ. માનવી વહેંચણી એવા પ્રકારે કરવી જોઈએ કે વાગ કરતી એક બીજાને આરામ મળે નહિતો એક અવયવને વધારે શ્રમ પડવાથી તે ધાકીને તનજો પડશે, અને બીજો અવયવ સુસ્ત પડી રહેવાથી તનજો પડશે એટલે પશ્ચાત્તે બન્નેને હાનિ પહોંચશે. અને શરીરની બન્ને શક્તિઓ એકથી થતાં શરીર કોઈપણ કામ કરવાને અસક્ત બનશે, જીવાનીમા ઘરડા ન થયું હોય તો શારીરિક અને માનસિક બન્ને જાનના અવયવો કેળવાય માટે તેમને વારા ફરતી થોડા કસરત અને આરામ આપવા જોઈએ.

૧૦. જીવ:—

ગતે વહેલા જે સુષ્ટ, વહેવા જોઈ શીર;
જળ ભુલ્લિ બહુ ધન વધે, મુખમાં રહે શીર.

શારીરિક અને માનસિક અવયવોને કામ કરવાથી જે ધસારો લાગે છે, તે ધસારો પુરવા માટે તેને કેટલોક વખત પૂર્ણ આરામની જરૂર છે. તેથી જાતનો આરામ તે જાંધ છે તેમાં શારીરિક અને માનસિક અવયવો પૂર્ણ રીતે આરામ મેળવે છે, અને પછી તાજા બની નવું કામ કરવાને શક્તિમાન થાય છે, જે માણસને પુરતી જાંધ મળતી નથી તો સ્વમેદિયરે તે અવયવો ધસારા જાય છે. અને મગજ પણ તેના ઉપર કાણુ રાખી શકતું નથી, નકામા વિચારો આવે છે અને છેવટે મંદવાડને વળ થયું પડે છે અથવા કેટલીક વખત તો ગાંઠા પણ થઈ જવાય છે. માટે નિયમિત ઉધની જરૂર છે, જેમ કાર્ક પણ કાર્ય સાર કરવાને સંભાગ રાખવાની જરૂર છે, તેમ માંડી જીવ લાવવાને અર્થે શરીરના અવયવોને થોડા કામ અને તેથી થતાં થાક લાગવો જોઈએ. જીવ કેટલી જોતી તેને માટે એક જાનના નિયમ

કરી ગયામ નહીં પ્રકૃતિ તન્દુરસ્તી અને કરતુ કામ એ પ્રમાણમાં વધારા થોડી જોડની જ રૂપાડા સામાન્યરીતે તન્દુરસ્ત છુત્તાન માણસે છ શી આ ના વિષય જોઈએ બાકી ને વધારે જોડની જરૂર છે, તેમજ સામાન્ય માણસે પણ વધારે ૧૫૫ જોડો જોડો થોડી જોડાથી અપવાદ અલગથી, નિરુપાદ રૂબે આવે ૩, તમ જાણ્ય તે જગત રસરે જીવવાથી પણ આપસ વધ છે કહેન છે કે આજી ને ધી વધાર્યા વધ અને વગલા ધો માટે પોતાની પ્રકૃતિને અનુરૂપ જોડો રખત કીધાની જરૂર હોય તેમજ રખત નાવ નેની જોડો, રંગ કારણે તેમા રંગ વાર રંગ રંગ રંગથી સરીખે બધા ૭ જીવવાનો સામાન્ય વખત રંગ જાણ્યા પછી એ નજીક જીવતુ જોડો જોડો તે ત જીવવાથી ધી સરખી આવતી નથી પણ સ્વપ્ના આવે છે સ્વપ્ના આવતા એ માની અવસ્થા હાનતતુ પશ્ચિમમાં માટે સારી રીતે ૧૫ કરી નિયમિત વખતે સુઈ જવાથી અપવાદ આવતા નથી મુરતી જીવલીલા રૂબે સુઈ જાય પહેલાં જીવતુ લાલકાંઠ છે સર્વોચ્ચ પણ જીવવાથી સામાન્ય રૂબે ૭ પ્રજાતનાં આવડ મેળવી શકાતા નથી માટે ધીવાને માટે એક નિયમિત ચતુ જોડો કે તેથી સારી અને મન ૧૫ તમામ અવસ્થા પૂર્ણ આગમ મેળવી ખીલ વખતને માટે તથા સામાન્ય

ઉપચાર.

સાંતિ આપવાના નિઝારાને અથ ૧ કઈ સામો પાં લગ આપવાની સા ૩ કો જરૂર છે તે વિવિધ રિવેચન કરવા ૧૫૫ અને દરે જાનતની જોડાથી સામાન્ય રીતથી તપાસ કરવા જતા સામાન્ય રીતે એ રિત રૂબે અને અરૂચ લગ તેમ ૧ અનિ જાણ્યા થાન એવા લપચીજ મુખ્ય જાળને સામાન્ય દૃષ્ટિયોજ તપાસી છે તેમા જો ૧ પાછી દના વગેરે સામો એવા તિ વણુચે છે કે તેમા જાણ્યાવેલા નિયમો દરે પ્રમાણસ પાળતા ધારે તો પાળી શકે પોતાનુ સરીખે વિના મરજી રાન આગમ મેળવી અમન અથ ૧ જાનમેને નસ થઈ જગતના તન્દુરસ્ત રાખી શકે પોતાની મેળમાં ગેલી રોગ આવી પડતા કેટલા નસીયનો સા માટે છે એ અપાઈ છે એવા માણસો જે ને હેરાન થાય છે અને પોતાના નાગતાનગમતાને મુશ્કેલીમાં મારે છે ધર્મ અથ ૧ કામ અને મોજા એ મારે સરીખે વડેજ મેળવી શકાય છે માટે સરીખે નિરોગી અને બજારાન રાખતુ એ દરે પ્રમાણસની પ્રથમ દરજ્જા છે તે દરજ્જા જાળનામાં માટે પોતાને તેમજ અન્યો ઉપયોગી થઈ શકે છે, તેથી સ્વાસ્થ અને રમાઈ એ ન ને આધી રમાઈ છે, અને ૭૫૫ નુખમમ જાળી શકાય છે માટે સરીખે દરે દરે અવસ્થાને વધારો ન રીતે કેળવના તરફ દરે મનુષ્યે માગી રાખતી

આ જમાનામાં જૈન યુવકોએ શું કરવું જોઈએ ?

(લખાણ - શ્રીયુત મુનન ગાંધી, સાંતાક્રુઝ)

કે તમને રાત્રિના અગિયાર વાગે પૂર્ણિમાની ચાંદનીની શોભા નિહાળતો અગામીમા મૂતો હતો તે રખતે એમએક મારા મનમાં વિચાર સ્પુર્ષો કે હવે પછીના માન જીવનની રૂપરેખા મારે કેરી દોરવી આ વિચારની સાથેજ આધુનિક જમાનાનું એક દૃશ્ય મારા મનોમદિરમાં ખડું થયું. તે દૃશ્ય કેવું હતું અને તેનાથી મારામાં કેવી કેરી જ્વારના ઉપગ્રથ તેનું કણક દિગ્દર્શન સમાજને લુ કરાવું તો મને લાગે છે કે તેઓને તેમાંથી કેટલાક જાનના મગરો અને માગ વિચારો સાચા છે કે ખોટા તેનો નિર્ણય કરવાનો મને પ્રસંગ મળશે.

જનસમાજનો મોટો ભાગ અજ્ઞાન દશામાં સડે છે તેઓ અજ્ઞાનતાને લીધે પોતાનો પત્ની સમય આશ્ચરિકાની ચિંતામાં ઉદરનિર્વાહ મારે દ્રવ ઉપાર્જન કરવામાં, ફાંદના પા મારી તુનજ આનંદ મેળવવામાં, બીજાઓની ખોટાણી નામાં કુદબની ઉપાધિમાં કે વ્યવહાર સાચરવામાં ગાળે છે. માળકે આનંદી નહીં રમવાને બદલે જ્યાં ત્યાં રડતા દીગે છે અને માતાઓ તેઓના રૂંદની દગ્ગાં પ્રવાને બદલે ઘરકામ શરૂ રાખે કે મોગી ઉમંગના જાગ્યા નિશાળે જવાની આનાકાની કરે છે અને રમવા જવા મારે માનને આજીજ કરે છે એટલે કે મરણી અને શિક્ષણની કિંમત નહિ સમજનારી માતાઓ પુત્રવાત્સલ્યને વશ થઈ માળકેની માગણી માન્ય ગમે છે, અને જે માતાઓ છોકરાને લજ્જાનવાની જગ સમજે છે પરંતુ તે છોકરાને બચુવા ઉપર પ્રીતિ કેમ પ્રાવવી તે જાણતી નથી અને જે એમ ગણે છે કે છોકરા ઘરે ગહેરો નો તોફાન કરશે, ગખડશે અથવા પોતાને કનડશે તે માતાઓ છોકરાને માર મારી નિશાળે મે. તે છે પોતાનો જાળક કેળવી સાથે વદવાડ કરીને આ-ત્રો હોય તો તેને દુષ્ટતા નહિ આપતા તેનીબેર માતા તાણે છે નિશાળે જઈ જાળક લણે છે કે નહિ અથવા તેની નોખન સારી કે નહિ તેની માન્યો કથી ખવર ગખતા નથી પ્રસંગોપાત જાળકને દિનવચન કથી તેનું અગ્રિ ઘડાની માન્યને પુરસદ નથી પણ કુદબમાં નણુદ, સાસુ જેદાણી કે દગ્ગાની સાથે કે વાસ કરવાની અથવા પાડોલીઓ સાથે બેસી કુચલી કરવાની નવરાલ મળે છે વિદ્યાર્થીઓ કે માતાની ઇચ્છાએ, માંગાપના આગ્રહથી કે લોકલવથી વે. આતર બણુતા હોય

દોષ કદાચ છે. કમાણીના પ્રમાણમાં ખર્ચ રાખવો એ કર્તવ્યબંધન દોષ લેખે છે. પણ મોજા-
શોખ માણવો, સારાં કપડાં પહેરવા, અને એક શ્રીમંતની માફ રહેવાની ડાંગેય કરવી તેમાં
પોતાની શોભા માનવી એ તો સામાન્ય ચર્ચા ગણે છે. મુઢની રહેણી, કરણી અથવા કપડા
કે આબૂપણમાં શ્રીમંત અને સામાન્ય વર્ગ વચ્ચે કોમ તફાવત વધે છે ખરો? ઉલટો સાધારણ
માણસ શ્રીમંત કરતાં વધારે બપકામાં રહે છે તે એવા આશયથી કે અનળતા લોકો તેને પણ
શ્રીમંતોની પંકિતમાં ગણે. પોતાની શરીરબાંધ કણ્ઠક કરવી એ શરમ ભરેલું ગણાય છે પણ શ્રીમંતા-
ધનેા ખોટો ડોળ ઘાલી બુઢું ખોલવું અને લોકોને ભ્રમવશ તેમાં નામેશી નહિ પણ ઉલટી ચતુરાઈ
ગણાય છે, શરીરને શણગારવામાં ધન, સમય અને શક્તિનો અથ કરવો અને મન ગમે
તેવું ખરામ, કુડકપટથી ભરેલું, ખર્ચાણું કે નીચ વસ્ત્રનાઓથી ભરપુર હોય તેને સુધારવાની
આવશ્યકતા નથી એમ માનવું એ અભાગના જમાનાની ખુબી છે. ઉચ્ચ અને આદર્શમય
ભાવનાઓ નજી ચઇ ગઇ છે એટલે તેનો ખોટો ડોળ ગણવાની જરૂર પડી છે અને
તેને લીધે દંબીપણું થણા મનુષ્યોના સાત્ત્વિક અંતઃકરણમાં દાખલ થયું છે. જ્યાં ભાનના
જ સારી ન હોય ત્યાં વર્તન પણ સારું મ્યાંથી હોય! સદ્ગુણો કદાચ સમગ્રમાં નામ નહિ
પામે, પણ તેવું પ્રમાણ તો માત્ર નામનુ જ ગહેશે એમ કહેવું ખોટું નથી. લક્ષ્મી એજ
જીવનનું સાધ્ય છે અને તેની પ્રાપ્તિમાત્ર સુખ અને વૈભવ છે એ માન્યતાનું પ્રવર્તન
થવું જાય છે. હીંગમોતીના આબૂપણ પહેરી પોતાની પત્ની પોતાની સાથે મોટર કે ગાડીમાં
ફરવા આવે અને સુધળા લોકોનું પોતાના તરફ ધ્યાન એવાય એવી ઈચ્છા નહિ હોવાવાળા
માણસો કેટલા નીકળશે! સારી સ્થિતિમાં ઉપભોગ કરાએલા બાગ બંગલા અને મોટર ગાડીઓ
ખરામ સ્થિતિ થયા છતાં છાંડી દેવાની કાને મરજી થશે!

આપણા વેપારીઓ તરફ દ્રષ્ટિ નાખીએ. વચ્ચીના પ્રમાણમાં અને માનવજાતિની વધતી
જતી દાનજોના પ્રમાણમાં ઉપભોગની વસ્તુઓની સંખ્યા વધતી જાય છે. પણ આ દરેક
વસ્તુ માંહે આપણે ખતતા સુધી પરદેશ ઉપર આધાર રાખવો પડે છે. તે વસ્તુઓનો
ઉપયોગ બંધ કરવા માટે મહાદેશમાં ગાંધી જેવા અધ્યાત્મ મગ લે છે પણ તેના સદાચરણે
ઓછા નીકળે છે. જો શોખના સાધનો દેશમાંથી જ પુરા પડતા હોત તો તેને માટે બુઢું
ખોલવાનું ન રહેત. પણ જ્યાં તો દેશનું ધન પરદેશ મોકલી અને એ આપી સાઠની કિંમતની
વસ્તુ ખરીદવાનું છે એટલે દેશની દોહલત પરદેશ ધસડાઇ જાય તેમાં શું આશ્ચર્ય! આપણા
દાઘમાં મોટો વેપાર પણ ક્યાં રહે છે? આપણા વેપારીઓ પરદેશના માત્ર એજન્ટ છે.
બીજા દેશનો માત્ર મંગાવી જેમ અને તેમ વધુ પ્રમાણમાં વેચવો કે જેથી તેઓને સારો
નફો રહે. પોતાની દુકાનમાં સ્વદેશી માત્ર રાખવાની જ ઇચ્છાઓને બાધા હોય છે કેમકે
તેઓ ધારે છે કે પરદેશના જેટલો સ્વદેશી માત્ર સારો, સખો અને સફાઈદાર નથી.
થોડા થણા સ્વદેશી માત્ર વેચતા હોય પણ ઘરાકની પાસે તો પ્રથમ પરદેશી-
જ માત્ર મુકે છે. ઘરાક જો સ્વદેશીની માગણી કરે તોજ તે માત્ર દેખાડાય.
સ્વદેશીની દાઝ હોય તો ગમે તેમ કરી સ્વદેશી માત્રનો પ્રચાર કરી શકે. વળી બીજી
એ બાબત છે કે આપણા વેપારીઓ સ્વાર્થ, સિદ્ધાંત બીજી કશું સમજતાજ નથી.
આપણની પ્રમાણિકતા તો જરા પણ બાકીજ રહી નથી ધગકને ગમે તેવો માત્ર વચ-
ગાડવો અને તેની પામેથી જેમ અને તેમ વધુ નાણાં કઢાવવા એમાં પોતાની દુશિયારી

માને છે. કહેવું કાંઈ અને આપણુ કાંઈ એમાં તો કરો વાધોજ તેઓને ધાગતો નથી. મો કાંઈએ નફો તો કરવો જોઈએ પણ તે નફો વ્યાજબી અને પ્રમાણમાં હોવો જોઈએ. એક વખત એક માણસને અમુક વેપારી છેતરશે પણ જ્યારે તે માણસને તેની ખચર પડશે ત્યારે ફરીથી તે વેપારીને ત્યાંથી માત્ર લેશે ખરો કે? એક વખતના અપ્ર-માણિક નફાથી કાયમનો પ્રમાણિક નફો ખોવો એને કહાપણ કોણ કહે, છે? આપણા વેપારીઓમાંથી દર વર્ષે લાખો રૂપિયા કમાવનારા કોઈકજ દશે. મોટા ભાગના વેપારીઓ પોતાના ખર્ચ જોટણુ પેદા કરે છે. થોડાએક દર વર્ષે ખર્ચ કાઢતાં કાંઈક બચાવતા દશે. આના બે કારણો જણાય છે. પ્રથમ તો, આપણા વેપારીઓ ભુદા ભુદા રહી વેપાર કરે છે તેથી તેઓ મોટો વેપાર કરી શકતા નથી. સંયુક્ત બની વેપાર કરવાથી મોટો નફો મેળવી શકાય છે. મોટો વેપારી નાના વેપારીને દંડાવી પાત્રમાત્ર કરવા ધારે તો કરી શકે છે, પણ જો નાના મોટા સૌ વેપારી બાજમા, વેપાર કરતા હોય અથવા તેમ નહિ તો સખીને જો વેપાર કરતા હોય તોપણ વેપારમાં તુકસાત થવાનો સંભવ નથી. યુરો-પીયન વેપારી થોડી મહેનતે ધણુ પેદા કરે છે જ્યારે આપણા વેપારી સવારથી રાત સુધી વૈનફ કરી માંડમાંડ નફો કરી શકે છે આનું કારણ એ જ છે કે જમાનાને અનુસરી જે પ્રકારે વેપાર કરવો જોઈએ તે પ્રકારે આપણે કરતા નથી. ખીણુ કારણુ એ છે કે આપણા હાથમા જે કાંઈ ધંધો કે કુબર હોય તે એક જ રીતે આક્રમણ દ્રષ્ટિએ છીએ. તમા નવિન મુખારા વધારા કરવાની જરૂર રહે છે, કેમકે ધંધાની ખીલવણી સાથે ટૂંકાઈ વધતી જાય અને દરિકાઈમાં ટકી રહેવા માટે માત્ર સમ્મતો, સારો અને સફા-છદાર કાઢવાની કોશીય થવી જોઈએ. તે આપણે કરતા નથી.

તેજ પ્રમાણે આપણા વ્યવહારની, ધર્મની અને જીવનની સ્થિતિ છે. વ્યવહારમાં સ્વાર્થ પરાયણતા, કુસંપ અને કુઃખ માયૂમ પડે છે. ધર્મમાં દંભ અને ધનિયો દાખલ થયા છે વિધવાઓ ધર્મને ખ્વાને અનાચાર કરે છે કેમકે તઓ ધાર્મિકપણના ટોંગમાં લોકોને અને ખાસ કરી અલભુ સ્ત્રીઓને ભમાવે છે. ધાર્મિક બાજત સિવાય વિધવાને હવે સંસારમાં શું છે એવું એવુ કહી તેઓને અલભુ સ્ત્રીઓ ઉત્તેજન આપે છે. પૂંજ્ય ગણાતો સાધુ, અને સાધ્વીવર્ગ ચરિત્રમાં કેટલો બ્રહ્મ થયો છે તેની તપાસમાં ઉડા ઉતરવાથી તુરત તે જણાઈ આવશે. અનેક વિધવાઓ સાધુઓના ચરિત્રને ખંડન કરતી રૂપે જણાય છે અને અનેક સાધુઓ સારા સારા કુટુંબની સૌભાગ્યક્તી સ્ત્રીઓને બ્રહ્મ કરતા માયૂમ પડે છે ત્યાં વસ્તુ સ્થિતિ આવી હોય ત્યાં જીવન, શાંતિ કે સુખ ક્યાંથી અનુભવી શકે! જમાના! જમાના! તારી લીલા અગાધ છે, તારું લાભજન્ય સર્વ મનુષ્યજન ઉપર છે, મધુ હું સૌની કુલિદેને વિવેકશયુ કરવામાં રૂતેદમદ નીવડ્યો છે. માણસો, લોભ, લાલચ અને બહારના વ્યાજબરને વશ ધર્મ અથજો મારે ચરે છે કે નહિ તેની હું કસોટી કરે છે. હું તને પુછું હું કે તારી કમોટી મા કેટલા પાસ થયા ?

આવી રીતે સંસારનું એક શોકજનક ચિત્ર પુરું થયું એટલે હું શુધ્ધિમાં આવ્યો અને તેનો શુ ઉપાય કરવો તેને માટે વિચાર કરવા લાગ્યો છેવટે એમ નિર્ણય કર્યો કે હવે પછીનું મારું જીવન મારે કેવું જનાવવું તેની એક રૂપરેખા અસારે દોરવી. તે રૂપરેખા સમાજ સમક્ષ આજે મુકીને હું કૃતાર્થ થાઉછું.

(૧) મારે મારી ઇન્દ્રિયોને કાલુમાં રાખનાં શીખવું. આ કામ મુશ્કેલ છે જતાં ૬૮ સંકલ્પ-બળથી અને આત્મઅધ્યાયી યર્થ શકે તેવું છે. (૨) મેન્સ્યુએટ યુવક, કેમકે તેથી આપણા પિઆરો સારા ખીલે છે અને વિશાળ યાત્ર છે, તથા બનિધના જીવનમાં રાજ્યદારી, કે દેશહિતની બાબતમાં કામ કરવા માટે આપણને સરળતા થાય છે. (૩) શારીરિક બળ ખીલવવું. મન ગમે તેવું ખીલવ્યું હોય પણ જો તેવું રહેદાણું દેખાવવું અને સુંદર ન હોય તો કેને ગમશે? (૪) વ્યાપારમાં પડી ધન મેળવવું અને સ્વદેશના ધંધા ખીલવવા. પૈસા કેમ દમાયા એ દેશખંડુઓને શીખવવું તે પણ એક પ્રકારની સેવા છે. આપણા હિંદી ઉત્તરિનો આધાર તેની આર્થિક સ્થિતિ ઉપર છે. અસારે લાખો માણસો ગરીબાઈમાં મરે છે અને હજારો માણસો રાજ્યદારી દુકંદોની માગણી કરે છે જતાં પોતાની માગણી પૂર્ણ કરી શકતા નથી તેવું કારણ આર્થિક નબળાઈ છે. શ્રીમંત દેશ સઘળું કરી શકે છે. તે ઉપરાંત, પરમાર્થના કામ માટે પણ પૈસાની જરૂર પડે છે. ખીલ્મની પાસે માયના કરી સાગ કામ માટે પૈસા મેળવવા તે કળાં આપણા નાણાનો સારે માર્ગે વ્યય કરીએ તો આપણી કર્તવ્યપરાયણતા સિદ્ધ થાય છે. અને ખીલ્મ શ્રીમંતો જેઓ મોજશોખમાં લાખેઓ રૂપિયા ખર્ચાં નાખવા પાછું વાળી બેતા નથી પણ પરમાર્થના કામ માટે જો કોઈ માગણી કરવા આવે તો મ્હોં તુરત કઢાવું કરી નાખે છે અને ગમે તેમ ખઠાવું કાઢી પૈસા આપતા નથી, તેઓએને હિંમતથી કહી શકાય કે “અમારે તમારા પૈસાની જરૂર નથી અને ફરકાર પણ નથી. અમને પ્રભુએ પૈસા આપ્યો છે અને તે અમે ખુશીથી ખરચ્યું.” (૫) અને તેમજ આપણું યુજરાતી સાહિત્ય ખીલવવું. (૬) લોકોની ધર્મમાં જે અધિકાર છે તે દૂર કળા મલાસ કરવો અને ખગે ધર્મ શું છે તે બરાબર સમજાવવો. (૭) ધર્મને નિમિત્તે અનાસાર કરતી રિધવાઓ, સ્ત્રીઓ કે સાખીઓને ઉપાસા પાડી ટેકાળું લાવવા. ખરાબ માણસના વર્તનમાં કોઈ ફેરફાર ન પડે તેટલા માટે જુરાતી જુરાઈથી લોકોને બાંધીતા કરવા તેમાં અધર્મ નથી પણ કર્તવ્ય છે. (૮) ચારિત્ર સુધારવાનો પ્રયત્ન કરવો. (૯) ઉછરતા બાળકોને બચપણથીજ શંકારી કરવા કે જેથી બાગળ જતાં તેઓ કંઈક નામની કાઢે. (૧૦) જીવનમાં મુખમય કેમ ગાળી શકાય તે લોકોને શીખવવું. (૧૧) હિંદુસ્તાનના રાજ્ય કારોબારમાં ભાગ લેવા માટે જે લાયકાત જોઈએ તે પ્રાપ્ત કરવા પ્રયાસ કરવો. (૧૨) દેશ પરદેશ મુસાફરીએ જવું અને ત્યાંથી આપણા દેશની ઉત્તરિનો માંગો શીખી લાવવા. (૧૩) સમાજનો મોટો ભાગ સધારણુ સુધિનો હોય છે એટલે જ્યારે જ્યારે આપણે રૂઢિ દરતાં કંઈક નવિન કાર્ય કરીએ છીએ અને તે પણ વિચારપૂર્વક કરીએ છીએ ત્યારે ત્યારે લોકો આપણી ટીકા કરે છે, આપણને હેરાન કરે છે અને પ્રસંગે આવ્યો આપણી જીંદગી ઉપર પણ દુખડા કરે છે. પરંતુ તે મુશ્કેલીઓ સામે રિંમત રાખી આપણું કાર્ય કયા જવું, અને તેવા લોકોની ફરકાર ન કરવી તથા તેઓથી ન ખીલું; તેને માટે આત્મબળ અને જાહેર દિમિત આપણામાં ખૂબ ખીલવવી. (૧૪) આપણું જીવન ઉજન યાત્ર એટલે આપણા દેશખંડુઓનું જીવન ઉજન કરવા તત્પર થવું. (૧૫) અને છેલ્લે જમતની ઉપાધીથી મુકન થઈ જીવનમુક્તિ સાધવા માટે પરમાત્મતત્ત્વનું ચિતવન કરવું. જો આ પ્રમાણે આપણે દરેક કારણના પર પાડી શકીએ તો પછી આપણાં કઈ ક્ષિત્તિ અનુભવ રહેશે? આના મિશન ખીલવું શું પ્રાપ્ત કરવાનું બાકી રહેશે? આપણે ફક્ત એટલીજ લાવના લાવણ કે અમારી સંપળા ઉમેદો પાર પાડવામાં ફીસફિત અમને ચલ્લમજૂત થાઓ.

બહેની વિરહ.

(રાગ-માલ)

- આખો છંદગીનો આવાર, બહાલી બહેન ક્યાં મળે;
મરણ સંસારિયાનો સાર, બહાલી બહેન ક્યાં મળે? (ટેક.)
- એક બરીએ એન પડે નહિ, પણ પણ આવે વાદ;
બાણે દમેશ દયાત છતાં શું, કેમ ન આવે સાર. બહાલી. ૧
- મીઠી તે તારી આંખડી ને, મીઠું તે તારું મૂળ
મીઠા તે તારા બોલણ આગે, દિલ દે દાગ બુદ્ધ. બહાલી. ૨
- ઉચ્ચ આવાર નિચાર વાતો ને ઉચ્ચ તારો અબ્બાસ;
આંબળવું આવું વાંચનું ડંચું, અંતરે ઉચ્ચી આસ. બહાલી. ૩
- સગાં સંબંધી એમને તારો, કદેજ ક્યેવ મિલાવ;
કાતમાળાપનું તામજ લેતાં, દસાંતનાં સંતાવ. બહાલી. ૪
- બાળકે નિર્મળ તાદરાં રે, ક્યાં મળે પછે માત!
ઉતાર એને શું આપવો મ્હારે, અનાનનં દિન રાત. બહાલી ૫
- અંચળ શીરિન જાનુરીને, રંગી તું જાની રાખ;
જાની દારે એતી પ્રેમની વાણી, કાનથી કાઢી કાં નાખ? બહાલી. ૬
- અમદ બાળ બૃહદે રે, મા વલ દીમે ઉદાસ;
બાળક શીરિન પ્રેમની મુનિ, સભારે આસાવાસ બહાલી. ૭
- કુપ્ત એ મોતના દૂત તમેને, પૂરું તું એકજ વાન;
શું અપ બેનો આહી ત્યાં તેનો, કે કંઈ મૂળ્યા વાર. બહાલી. ૮
- મૃત્યુ તે મરે મૃત્યુ છે ને, ખિન્નું તે તો કરમાય;
મૃત્યુ જમતો નીમ પગંતુ, વિયોગ ના રહેવાય. બહાલી. ૯
- બહાલી ને કાનમાળાપનો રે, હોતો ગિખતમાં વાગ;
રસક ઈશ્વર એના અંતરની, પુરવે સંયે આગ બહાલી. ૧૦
- ગા. માણેકઆઈ કહાન છ કવિ.

મારી નવી ઓળખાણ !

(હરિગીત)

પરિચય વિના ના નીકળે કંઈ વાન અંતરની કદી,
સહચર્ય કે સુરનેહની પણ જાણી ના કદી.
પરિચય ખરે છે કેન્દ્રસ્થાન મુસંપને ઉપજાવતા,
સંલગ્ન કે સંબંધના શુભ કાર્યને પ્રસરાવતા.
નવન વિચારો નવજ બોધ લખી વળે જન મન બહ,
બાળક તણા એ બોખડા મજ્જાથી રીઝાતા સહ.
કાગળ, નવિનતાથીજ જોવા ખીજના લઘુ અંદરને,
પામે “બીલાશી” નવિન મહિસકની પિછાને મોદને.

સાદ્રિય મેવક—

સારદા બુવન—સુરત
તા. ૭-૮-૧૯૧૭.

“લીલાશી-નીજરીયા.”

સ્વર્ગવાસી કવિરાજ શ્રી જીવનરામ અજરામર ગોરને

નિવાપાંજલી.

કવિ જીવન અકળ પંથે, સિધાગ્યાહા! ગયા સુ એ!
 નિષ્કાંતા યજ્ઞ ખુશી આખર, પિદ્ધાસિત કુપ્પ ચોળીને!
 જીવન સાદિસનું સાચું, હરાણું દેવ એ! આગે,
 વળી કવિતા હિસે રોતી, જતાં નિજ પુત્ર નિહાણે!
 નસીએ કમ્બ ને આરે, યથો પેદા ખરો હીરો,
 રાહ ઉત્તજ તણી પાતો, ચિનરયાએ ખન્યો શરો!
 મથી સાદિવ કમ્બી નો, કપો ઉદ્ધાર કલમેથી,
 અનેરી રીતિએ મેલા, કરી ગુજરાત ગીરાની!
 જમાનાં પ્રીતિ દિન્દીમાં, કરી કાળો પળા ઉમમ,
 રાખી નિજ બહેકતી વાડી, સુમાળી ક્યાં સિધાગ્યાહા!
 મધુરતા એ મુપુખ્તોની, અનિત્ર મગે જતાં રામે,
 રમે દેવો ધયા ઉન્મત, લીપો તેડી જીવન સ્વર્ગે!

૨૧. શામજી ઉમરશી કાપડીઆ.

સંપનો સંદેશ.

(વખનાર:—રા. અલય.)

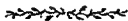
પૃથક્ પર્વ ક્યારે થવા જોઈએ તે સંબંધમાં આ વર્ષે જે મતભેદ અને વિચારોની અચાઅચકીનો પરિણામ જૈનસમાજે આપ્યો છે તે અત્યંત ખેદ ઉપજાવનાર છે. વિષ્ણુ જે કાળે મહત્ત્વ અવસ્થાતરોમાં ચક્રને પચ્ચાર થાય છે અને સમસ્ત દેશ અતિ ગંભીર પ્રકારના પ્રશ્નો ઉપર ચિંતાશીલ છે તે વખતે આપણા અન્ય સંખ્યક જૈનસમાજ પર્વપાણી ક્યારે ઉત્પન્નવા જોઈએ તે પ્રશ્ન ઉપર મારામારી કરી રહ્યું છે, એ બીજું કંઈ નહિ નો આપણી સંકુચિત દ્રષ્ટિ નો બરિવાંચ કરે છે. જૈનશ્રેણીની અવનતિનું કંઈ પશુ કારણ હોય તો તે આપણા કુદ મતભેદોને અતિશય મહત્ત્વ આપી, તેને વિરોધનું નિમિત્ત કરવામાં આવે છે તેજ છે. જે કર્નવ્યને અથવા આચાર અવધારને આપણા દર્શનના આભ્યંતર રવરૂપ સાથે મૂળનરૂપ સાથે કશો સાદાત સંબંધ નથી તેવા આચાર અવધારને આનુષંગિકી ઉપયોગીતા આપી, દુનિયાના શુદ્ધિગાન વર્ષ આગળ, આપણે જૈનોએ ખદુ જ્ઞાની ઉપજાવનાર દરૂપ રહ્યું કરેલો છે. અમે નથી જોઈ શકતા કે એક પર્વ ગમે ત્યારે ઉત્પન્નવામાં આવે તેમાં મત ભેદ અને વિરોધનું કારણ ક્યાં છે? અને વળી જ્યારે એ મતભેદને, આપણા સમાજના વિવિધ અંગોમાં, મંડળોમાં અને સાખા પ્રશાખાઓમાં એકબીજા પ્રત્યે કડવાસા ઉપજાવવાની રૂઝ આપવામાં આવે, ત્યારે ખરેખર આપણે અન્ય સમસ્ત અને કાલ્યા સજનો આગળ દાંડીનું પાત્ર બનીએ છીએ એ આપણે કદી ભુલવાનું નથી. એક મહા પિતાનું —પ્રભુ મહા પીરનું—અખંડ, નિર્મળ, સત્ત્વપૂર્ણ દર્શન આપણા કુદ મતભેદો અને વિચારોની ભિન્નતાના કારણને લઈને આ કાળે અનેક નાના નાના ખડોમાં વિભક્ત થઈ જવા પામ્યું છે. અને કલેશની નાની નાની દીવાલો રચે રચે ઉભી થઈ ગઈ છે. દર્શનના નાતીક વિભાગ સાથે જે મતભેદો સંબંધ નથી અને આભ્યંતર બંધારણ સાથે જે વિચારોની વિભિન્નતાને વિરોધ નથી એવા મતભેદો અને વિચારોની વિભિન્નતાઓને આપણે તેના આજ્ઞાની રૂપમાં જોતાં શીખવું જોઈએ. ભૂતકાળનો જૈનના ઇતિહાસ આપણને એટલું પશુ ન શીખવી શકે તો આપણે જૈન નામ ધારણ કરવાને નાવાલક છીએ એમ ખીકરવું જોઈએ. મોથના દિવસે મનિકંમલ થવું જોઈએ કે પાંચમના રોજ વિશેષ મહત્ત્વપૂર્ણ પ્રશ્નોએ આપણા અખંડ દર્શનને ઇલાશિલ અને અત્ત વચ્ચે દશમાં સુધી દીધું છે. એકે પ્રશ્ન ઉત્તરો અને મતભેદ થવો એ આપણી શુદ્ધિનો સ્વભાવિક ધર્મ છે, અને તે અયોગ્ય છે એવું મનાવવા હમારો પ્રયત્ન છેજ નહિ, છતાં જ્યારે એ મતભેદોને વિવાદ અને કટુતાનું કારણ કરવામાં આવે ત્યારે આપણા સમુદાયકના અપ્રાણીઓની શુદ્ધિ માટે અમે સારો મત બંધવા અચકાઈએ છીએ. અને અમારે એમજ માનવું પડે છે કે એવા મતભેદને મહત્ત્વ આપનાર જૈન દર્શનના અત્તરિક અને આખા તત્ત્વને મહત્ત્વ આપવા જેટલી દહે પહેલિય નથી. કેમકે વાસ્તવમહત્ત્વને માટે કયું તત્ત્વ યોગ્ય છે એ જ્યારે મનુષ્ય એકવાર ધર્મમાં સમજે છે તે પછી તે દરેક વિષયને ઘટ્ટવજ મહત્ત્વ આપે છે.

આપણે સમજવું જોઈએ કે મનુષ્યની 'ધાર્મિક' વૃત્તિને અને કાળને કશી વારતવ્યતા નથી. અર્થાત્ અમુક કાળેજ પર્યટ્વ ઉગ્ગવવામાં આવે તોજ મનુષ્યહૃદય ધાર્મિક વૃત્તિનો ઉદ્દેશ અનુભવી શકે અને તે વખત વીતી ગયા પછી નજર અનુભવી શકે તેમ કાંઈ નથી અને તેથી સમાજના જે ખંડને જે કાળે અમુક પર્વ ઉગ્ગવવું મુશીબ ભાસે તે કાળે તે ખંડે તેમ કરવામાં અન્ય ખંડને કશોજ વાધો ન હોવો જોઈએ. અવગત ખરું છે કે જૈન સમુદાયના બધા અંગો, બધા ગચ્છો એક સાથે એ પર્વ ઉગ્ગવે તો ઘણા હૃદયમાંથી ઉદ્ભવતો ધાર્મિક વૃત્તિનો પ્રવાહ બહુ સખળ અને કાર્યકર થાય છે, અને સમુદાયના અધિકતર દ્વિતનો તેમાં મંદેત સમામેલો છે, છતાં જ્યારે એ અંગો એ બાબતમાં એકમતી ઉપર આવવા ના પાડે તો પછી તેમાંથી વિરોધ અને વિવાદની ભાવના ઉપજવવી એ મુદ્દલ ચોક્કસ નથી. પ્રત્યેક સમાજનું કે વ્યક્તિનું ચોક્કસચોક્કસ જે દષ્ટિબિંદુ હોય છે તેને અનુસરીને તે સમાજ કે વ્યક્તિ પોતાની કર્તવ્ય ભાવના નિર્ધેષે છે અને તેમાં કંઈયે પુરોષો વાધો ઉપજવતા નથી. વિશ્વમાં સદ્બાપણું અને એકમતિ કંઈ ઠેકાણે દૃશ્ય માન થતી નથી, અને વિભિન્નતા એજ કુદરતનો મર્મપૂર્ણ સંકેત છે પરંતુ વિભિન્નતા, નિવિધતા, નાનાઈપતા એનો અર્થ વિરોધ, વિવાદ, કલેશ, ગાગાગાળી વિગેરે છેજ નહિ, વિભિન્નતા એ સંસારનું તત્ત્વ છે, વિરોધ એ તેથી ઉલટી બાબત છે. સમજી મનુષ્યો વિવિધતાને વિરોધનું નિદાન કદી થવા દેતા નથી એથી અમારી સમગ્ર જૈન સમાજના અંગો આ પ્રાર્થના છે કે તેમણે આવા મતભેદોને ક્યેસનું કારણ મવાની રત્ન આપવી પડતી નથી.

આપણા ભારતની અને ભારતમાંનો દર્શનોત્તી અધ્યયનનું મૂળ શોધવા જ્ઞાને છીએ તો -જ જણાય છે કે લોકોની દષ્ટિ તત્ત્વ ઉપરથી ઉઠી જઈને તત્ત્વના ચેષ્ટનો ઉપર તત્ત્વ બાબત બોખાં ઉપર ફરી રહેલી છે. રત્ન કંતા રત્નની પેગીમાં તેમને અધિક મોહ છે. તેઓ મૂળ-ભાવનાનું સંસાર, આશ્વંતર ચેતન્યનો સચાર અનુભવવા તત્ત્વર નથી, અને તેથીજ તેઓ ઉપરના આવરણ સખધ મારામારીમાં અને કલેશ કજીઆમાં ઉતરે છે. બાગેશ જેમ મચકડા મારે કલેશ કરે છે, તેમ આજીસમજી મનુષ્યો આવા છુટ આવાર વિચાર કે દ્વિયાકાંડને સર્વસ્વ માની લઈને તે વિષય ઉપર લોહી ઉકાળો કરે છે. સમાજની અકલ અને સારાસારની સમજાણનું માપ એજ છે કે તેઓ કંઈ વાતને પોતાના જીવનમાં મદદર આપે છે. લોકોની દષ્ટિ મુદ્દાની વાત ઉપર કરવા પામે તોજ આવા સારહીન વિવાદો એની મેળે લોપ પામી જાય એમ અમે ખરા હૃદયથી માનીએ છીએ.

તેમ છતાં આપણો સમુદાય જ્ઞાનની એટલી દહે પહોંચે કે જ્યાં તેમની દષ્ટિમાંથી આવા વિરોધો નીકળી જાય ત્યાં સુધી રાહ જોવી આપણે પાવે તેમ નથી. જ્ઞાનપ્રાણીનો ક્રમ એટલો મંદ અને ધીરો છે કે આખા મુગમાં માન એકજ પગલુ જગાનો ભાગેજ ભરી શકે છે. ભાવનાનું પરિવર્તન થવું એ અત્યંત મુશ્કેલી ભરેલું છે, અને તેમાં પ્રવળ ક્રતાં કાગળી અધિક અપેદા છે આથી સમુદાયની દષ્ટિમર્મદામાં જ્ઞાનનો પ્રકાશ હૃદયમાન થાય ત્યાં સુધી આવા કલેશના નિમિત્તોને નિશાચ્યે જવાની અમે બસામણ કરી રાકતા નથી જોડે અમે માનીએ છીએ કે કલેશો નિવારવા માટે ખરે દર્શનાર માત્ર સમજણ અને અનુભવજ છે છતાં તે પ્રોપ્ત થતાં સુધી કૃત્રીમ સાધનો વડે પણ આપણો સંવાદ અને શુભ લાગણી જળવી રાખવાના પ્રયત્નોને અમે આવકારદાયક લેખીએ છીએ.

આ કૃત્રીમ ઉપાય બીજે કાંઈજ નહીં પણ પ્રત્યેક સત્ત્વેદ સાથે ખંડના પ્રતિનિધિઓની એકમકીટી નીમી તેમાં આપા પ્રત્યેનો શાંતિથી નીકળી જાય. તે તે ખંડની વસતી અને ઉપયોગીતાના પ્રમાણમાં તેમાં હિંદુમાં અને સાંસ્કૃતિક પ્રતિનિધિઓ સુધી તેમાં કાંઈ છતર દર્શનના પંડિતને પ્રમુખસ્થાને રાખવો અને તે પ્રત્યેક પ્રતિનિધિને પોતાના પક્ષના સમર્થનમાં જે કાંઈ દલીલ કરવાની તેને સંપૂર્ણ પરવાનગી આપવી. આ પ્રમાણે પ્રત્યેક ખંડને, પોતાના મન સાંબંધે જેકાંઈ કહેવાનું હોય તે સાંભળ્યા પછી તે નિષ્પક્ષપાત પ્રમુખ પંડિતે પોતાનો ફેસલો આપવો, અને તે પ્રમાણે વર્તવા માટે પ્રત્યેક સમાજે તત્પર રહેવું. એવી મોક્ષલક્ષી ધાય તોજ આપા સત્ત્વેદો અને તેમાંથી ઉપજતા વિરોધો અને કલેશો ઉપર કાંઈક અકુશ મૂકાય. અને સરકારની આગળ આપણે કાંઈક એકમતી સહિત, જરૂર શક્યા સક્રિયમાન બનીએ. જ્યાં સુધી મને તે ઉપાયે આપણું આર્થિકતર વિરોધનું મૂળ ખમે નહિ ત્યાં સુધી આપણે સમુદાય તરિક્કોનો અપાજ હમેશા વિવસંવાદ અને અસરદિન જ રહેવાનો, અને દેશ તેમજ રાજ્યમાં તેની ફરીજ મદતપૂર્ણ કીમત થઈ શકવાની નહિ. આથી આપણા નેતાઓએ પરસ્પરમાં ભાંજગેડે કરી કાઢી પણ સાધનપડે એકમતી ઉપર આવવાની ઘણી આવશ્યકતા છે. તેમ નહિ ધાય તો સરકાર આપણી અરજીઓ ઉપર લક્ષ્ય ન આપે તેમાં આપણે પોતેજ દોષવાન કરવા લાયક બનીશું.

લેખકો તથા આહકોને નમ્ર વિનંતી.

૨-લેખકોએ પોતાના ખરાં નામ હામ (તે પ્રગટ કરવાની મરજી ન હોય તો પણ) અમારી જાણ માટે લેખના મથાળા ઉપર જરૂર લખવું. નામ હામ પ્રગટ કરવા છતાં હોય તો તેમ અગર ન હોય તો તેમ ખુદશી રીતે લખી જણાવવું. નવામાં તથા રદ કરેલા લેખ પ્રગટ કરવા કે પાછા મોકલવા અથવા તેનું કારણ દર્શાવવા અમે બંધાયેલા નથી. લેખ જેમ અને તેમ હુકમમાં, મુદ્દસિર અને સરળ સાદી ભાષામાં કાગળની એક બાજુએ ઘાડીથી સ્વચ્છ રીતે લખવા રીવાજ રાખવો. કયો લેખ કયે વખતે પ્રસિદ્ધ કરવો તે અમારી મરજીની વાત છે.

આહકોએ પોતાના શીરનામાંની ફેર જલ્દી કરાવતી વખતે જુનું શીરનામું અને જે નામે પણ મંગાવતા હોય તેજ નામ અને હવે કયા નામે માસિક મંગાવવું છે તથા નવું શીરનામું આદક નંબર સાથે લખી જણાવવું. ફેર જલ્દી ઓછામાંઓછી ત્રણ માસ સુધીની હોવી જોઈએ. નહિતર બ્યાન આપવામાં આવશે નહીં. યોગ્ય વખત માટે ફેર જલ્દી કરાવનાર આદકોએ પોતાની પામેની પોસ્ટ ઓફિસ અથવા તો પોતાના મિત્ર મારફતેજ સજવક કરી લેવી. આદકોને વખતસર માસિક નહિ મળવું હોય તો તેઓએ તે પછી માસિક નહિ મળવાની ફરીઆદ એક પોસ્ટ કાર્ડ લખી તુરત જણાવવી. ફરીઆદ કરનાર આદકે પોતાનું નામ હામ કેકાણું પોતાના આદક નંબર સાથે સાફ અક્ષરે લખવું. અમારા ધણા આદકો અમને પોસ્ટ ઓફિસ તરફથી મગ્ગેડ રજીસ્ટર નંબર-૧૩૦૫, પોતાના આદક નંબર માની પત્રવ્યવદાર કરતી વખતે તે નંબર લખે છે તો નેઓએ તે નંબર (૧૩૦૫) નહિ લખતાં તે ઉપરાંતનો આવલો નંબર લખવો.

પ્રમદા કે પિશાચિનિ !

(લખનાર:—શ. પ્રભાસ કુમ. દ્વિવેદી, “ગ” ગાજકોટ).

૧

પતિ-પત્ની વાક્યારા

“કેમ છે? સાલમ્સ કે નહિ! તમે તો સાર બોળાજ રહ્યા! એ ગત પડીને મતા; તદિ કાઠ વાત કે નહિ કાઈ મિચાર! અમેજ પીટયા નવત કે તમારા માટે જગીએ” એ સ્ત્રીએ પોતાના પતિને કહ્યું

‘શુટે હવે તો ઉવ્યા હે! મને રીક નથી તારી લગરી કેઘ દહાડો બધ ધરાની નથી રીક! બોન, શુ કહે છે?’ પતિએ આખો માંગના બોળતા કહ્યું

તેમા વરો છે શાના? તમ રા સાન માટે કલીએ લીએ કાઠ તાહ ન સાલજો તો! હુ કયા નવરી છુ, હુ તો આ મતી ’

“તો પતી મને ઉમડ્યો શામાટે? તારી પામે કંકાસજ છે, બીજી વાતજ નથી આન લેખએ. બોન! જે કહેતુ હોય તે! નહિ તો હુ સુઈ જઈ છુ.”

“હવે એ તો રીક! આ તમારા ભાઈનુ શુ ધાર્યું છે? તમને બાર ડપરડીનો પમાર! તેમા હુ, તમે અને બચુડો! જણી ચોથા આપના લાઘ આ પ્રમાણે ચારતુ પુર કરતુ એ કેમ બને! એક પાઈપણુ જયતી નથી નહિ ને કાઈ તમારૂં ઘઘ જલ્ય તો હુ શુ કર? મારા બચુ ભાખ માજે ને? આ તમારા લાઈ પછી એક પાઈ આપશે નહિ તમે તો બોળા છો! કયાક મોકરીએ વજગાડી દો કે બહવા પતે!”

“પુર કરતુ ન કરતુ તેનુ તારે શું કામ છે? મિચારો મારો લાઘ તને શુ નડે છે?”
“મને શુ નડે છે? મને તો નથી નડતો, પરંતુ તમારા હાથ લેખને બોનાઈ જવાય છે તમારી દયા આવે છે પછી ભીખ માગતો ભીખ! પાણી પહેવા પાળ બાયો નહિ તો ખબે જોણી નાખો! તમારો લાઘ કાઠ મારો દુશ્મન નથી ગમન્યા! આતો તમારા ને એના, બન્નેના હિતતુ કહુ છુ એ મિચારો કયાક કમાઈ આવ ને પોતાનુ ખર્ચ ઉપાડે!”
“પણ

“વળી પણ ...બાલુ માંડ્યું! હું તમારી યત્ન નથી સમજત્યા? હું, ખરૂં કહું છું, કાલેજ સિદ્ધપુર જાઓ તે ક્યાંક નોકરી મેળવી આવો જે બે ચાર રૂપયા મળ્યા તે! કહ્યું છે કે ‘બીજી શેઠ બકરીની પણ સારી’ સમજત્યા?”

“પણ હજી તેની ઉંમર તો સાચ નાની છે. હજી તો બિચારો બાર વર્ષનો છે, ત્યાં ક્યાં નોકરીએ વળગાયું?”

“તમારો બાઈ તો બિચારો કહેવાય! બંભેને મારો રોમો બચુડો મરી જાય! તેની તમને ક્યાં ચિન્તા છે. આ તો મારો બાઈ બિચારો ઝીંગલો! મારૂં કહ્યું માનો નહિ તો પગ્તાશો. હું ઠીક કહું છું.”

“પણ હજી તેને બહુવાર થો દે! પછીની વાત પછી! નોકરી તો કરીજા છે ને.”

“હાયા! હાયા! તેનું ખર્ચ ક્યાંથી કાઢવું? આર રૂપિયામાં બાઈને બહુવારો છે. શ્રી, ચોખ્ખીઓનું ખર્ચ કાઢવું આપશે?”

“જો તો આપણી ફરજ છે ને? મારા પિતા યુવરી ગયા. હવે તો આપણે જ તેની સંભાળ રાખવી જોઈએ. કાંઈક માણસ યા!”

“શું કહ્યું? બલે અમે દોર રહ્યાં! તમારી ફરજ! ત્યારે બીજાં પણ બે ચાર છોકરાંને બોલાવોને, જે પુરૂં કરવાની શક્તિ હોય તો! મા બાપ યુવરી ગયા એમાં કોનો વાંક? નેનાં કરમનો! તેનું કહ્યું તેને બોગરનું પડશે. જમે તેમ કરો પણ મારૂં કહ્યું તમારે કરવું પડશે!”

“મકામો વાહ શામાટે કરે છે? જો અત્યારે નોકરીએ વળગાડીએ તો બિચારાની આખી છોકરી ધજધાણી થઈ જાય: એ આપણાથી કેમ જોવાય?”

“ત્યારે બચુડાને બીજા મંગારની છે કાંઈ ખરજ કહીદોને? બાઈ કરતાં આ બચુડો ક્યાંથી ખરદાશે હોય! બાઈજન તમને સ્વર્ગ લઈ જશે! જો નોકરી નહિ મેળવે, તો હું આપણાં કરીશ! તે બિચારો બ્રાહ્મણ આવ્યો હતો, તેની પામે મેં જોયરાવ્યું કે... કાંઈ નહિ! વળી કહેશે કે જોતરાવે છે. પણ ચાદ રાખજો કે તમારી પાછળ બચુડો બીજા માગતો યશે; ત્યારે બાઈ કે બાઈ કાંઈ નહિ આવે! મારેજ હું કહું છું.”

પરિ ઉઘી જાય છે. તે પણ જરા વધારે ચાલ કરતાં કરતાં ઉઘી જાય છે.

૨

આખરે હાર્યો ખરો!

સિદ્ધપુર પામે એક નાનકડું ગામડું છે. ત્યાં ચાંપસીબાઈ કરીને મહેતાજી છે. તેમને મહીને બાર રૂપિયા પગાર મળે છે. યદમાં ચાદ માણુઓ છે; પરંતુ યુવરાજ સારી રીતે ચાલે છે. ગામડું છે એટલે દુધ, ચાક, ડાહ્યાં વગેરેનું ખર્ચ યત્ન નથી. વળી તેમનાં પત્ની ધીમતી

મોંઘીબાઈ પણ કામે જોરાવર હતાં, જેવી તેમની જીભ જોરાવર હતી, તેવુંજ તેમનું શરીર જોરાવર હતું. સવારના પહેરમાં જે ત્રણ માણાં 'દળણ' દળી નાખતું પછી ઊભું લેવા જતું પછી મોંઘામાં દાંતણ ખોસી વાસણો માંજવાં ને ધર સાક કરવું, આદત્ત વખત પણ તેમની જીભ શાન્ત રહેતી નહિ. તેનો દીયર તેને આંખના પાટા જેવો લાગતો. તેનું ખર્ચ તેને વિશેષ લાગતું. આખો દહાડો તેને ગાજો આપ્યાજ કરતી. ઘરમાં ખીલતુ કોઈ ન હોવાથી પોતેજ મુખસાર હતાં. પોતાનીજ 'જે હુકમી' ચાલતી. વિકુલ ખિચારો ૬ વર્ષનો પરણ્યો હતો અત્યારે બાર વર્ષનો હતો. તેણે ગુન્દાતી સાત ચોપડી પુરી કરી હતી. પણ અંગ્રેજ કોઈ ભણાવતું નહોતું. હવે તેને નોકરી કરવાની ફરજ પડી. વિકુલ બહુજ શાન્ત છોકરો હતો. તે કોણને એક શબ્દ પણ કહેતો નહિ. જ્યારે તેના ભાઈઓની જીભ અનિશ્ચય ચાલતી ત્યારે ફક્ત એકલો રોતો; ભવિષ્યના વિચાર કરતો. વિકુલની વધુ હજી અગિયાર વર્ષની હતી. તેને કોઈ તેડાવતું નથી. વળી આવે તો મોંઘીબાઈને ખીડા વધે એ ખીડે તેડાવતાંજ નહિ. મારેજ વિકુલને એકદમ નોકરીપર ચલાવવા તે ઇચ્છતી હતી. તેને વિચાર ન હતો કે જ્યારે હુ બાર રૂપિયામાં પૂર કરી શકતી નથી તો આ બે માણસ ફક્ત ૩-૪ રૂપિયામાં કેમ પૂર કરી શકશે? હાથ! દુનિયાનો નિયમ છે. પોતાનું સુવર્ણજ જાગે ખીલતુ લોહજ! આખરે ચાંપસીભાઈ ચાક્યા હતા. તેઓ બહુજ ભોળા દિલના હતા. તેઓ તેમનાં ધર્મપત્નીને શરણે હતા. તેમનો ભણાવેલ કંકો ખરો લાગતોજ! ને કહેતાં તેજ જાણના અકરો હતા! તેમનું વચન કદી ઉઘાવતું નહિ એવો તેમણે સજ્જન નિશ્ચય કર્યો હતો ન કરે તો જીવ ક્યા? એક તો તેમના પત્ની તેમનાથી આર પાંચ વર્ષ મોટાં, વળી હિમ્મતવાન! અને આ ભાઈ ગભર! જે કદી નકારમાં જિત્તર દેવાયે તો પુરા ભોગ મળતા—કદાચ જમવાનું પણ ન મળતું. જે દહાડે ચાંપસીભાઈ તેમની ધર્મપત્નીની આજ્ઞા લોપતા તે દહાડે તેમની બીમ અગીઆરસ કે રામનવમી આવતી ને નિર્જળ ઉપવાસ કરી નાખતા. આ તો તેમને મન સહેલુ થઈ ગયું હતું. મહિનામાં ત્રણ ચાર દહાડા રામનવમી અને બીમ અગીઆરસ આવતી ને ચાગ દહાડા આવજી માસનું સોમવાર આવતા! અનુભવ એ મોટી વાત છે. હવે તો ચાંપસીભાઈ સહેલાઈથી ઉપવાસ કરી શકતા પણ શરીર દિવસે દિવસે નળજું પડી જતું. રોજના ત્રાસથી તેઓ કંટાળનાં લોકા મુખ કહેતા, પણ કરે શું? ખિચાર ચાંપસીભાઈને કાંઈ કહેતા તો વિજળી ને ગાંડુ ગાડ સાથે મોંઘીબાઈના મુખારવિન્દમાંથી અમૃત (!) ની ધોરાઓ પડતી ને બાર મહિનાનો ઉપવાસ વહેલો આવતો. આ બધા સંજોગોને લઈને ચાંપસીભાઈ મોંઘીબાઈના કલાં મુજબજ કરતા; અને તેમને રાજી રાખતા. આ કાર્યમાં પણ તેઓએ પોતાની નામરજી છતાં વિકુલને નોકરીએ વળગાડવો પડ્યો. એક દુકાનદારને ત્યાં ૩ રૂ થી વિકુલને નોકરીએ રાખ્યો. તેને સિદ્ધપુરમાં રહેવું પડ્યું.

“હાથ! હાથ! શું હું ગાંડી?”

આજે વિકુલને નોકરી પરથી પાણીચું મળ્યું છે ને પાછો ભાઈ પામે આવી રેવા લાગ્યો. એટલામાં તો મોંઘીબાઈએ જોયું કે અને ભાઈ કાંઈક મસજત કરે છે. તેથી પ્રયત્ન કાળીશરવર પધારણ કરી કહ્યું. “કેમ રે! વિકુલ! કેમ પાછો આવ્યો? મારા પીટયા! અહિંયા કાંઈ માગે છે?”

ન! ચાલ્યો ન! જે નોકરી ન કરવી હોય તો બીમા મેરામને યે જઈને કરાવાય ખડીઓ ને લે આ પાટકા! જત જઈને બીજા માગ ને ધર્મશાળામાં રાખી આજે.” બિચારે વિદુલ રોતા લાગ્યો, બેચાર માણસેજે આવી મોંઘીબાઈને ટાલી પાડી. સારે વળી વિદુલને ધરમાં રાખ્યો. આ પ્રમાણે નિચાળે વિદુલ પોતાની માનીતિ (1) માબીનાં અમૃતમય વચનો સાંભળતો, કદી કદી જન્માષ્ટમિનો ઉપવાસ કરતો ને, આનંદ કરતો. તેને તો પોતાની જાતી તમ્હ સમ્પાદ્યુ માન હતુ. પેટા નાનકડો ખચુડો પણ વિદુલને ગણે! દે! “એ વિદુલ! પાણી લાય! તારામાં તો અકલ્પ નથી! ડોર છે! તારાથી હું પણ સારો છું!” આ પ્રમાણે ખચુડાની પણ વાફાદાર મોંઘીબાઈથી વખતે વખતે ચડી જતી. મોંઘીબાઈ પણ ખચુડાને ધન્યવાદ આપતા ને કહેતા કે “શાબાશ! ખચુડાઈ! વિદુલાને તો એમજ કહીએ તુ કયાં રતન જેવો! ને કયાં વિદુલો કથીર જેવો! એને તો જે કહીએ તે કેવાય.”

ખચુડો ચડાઈ ને તેમાં મોંઘીબાઈની શિખામણ પછી શું વધિ? ખચુડો પોતાને એક મોટો માણસ ધારતો. બિચારા વિદુલને હિંમત્વ માનતો. વિદુલ આ બધું શાંતિથી સહન કરતો. જમીને વગડામાં ચાલ્યો જતો ને ત્યાં પોતાનાં ભવિષ્યનાં ચિચારે કરતો. એક દહાડા પાછુ ચાંપસીલાઈએ વિદુલને અગ્રેષ્ઠ ભણાવવાનું કહ્યુ ત્યાં તો મોંઘીબાઈની મોંઘામમી પાણીએ ગર્જના કરી “શું વળી પાછુ માંડકું? એક તો તમારે કાંઈકું કહ્યું. તમારા બાઈને નોકરી ન કરવા દીધી ત્યાં પાછુ આ નવુ ધર્તિગ જગાડ્યું? મારે નથી ભણાવવો. અરરર! અંકરેચી! (અગ્રેષ્ઠ) માશ આપ! અંકરેચી તે કમ ભણાવાય! મહિને બળે રૂપિયાતો પીના! વળી ચોપડીઓનું અરચ તો તોળા! મારે એ નથી જ્ઞેતું, મારે વિદુલાને બાલિષ્ઠલ (બેરીસ્ટર) નથી કરવો. મારે ખચુડો બીજા માગે ને વિદુલબાઈ બાલિષ્ઠલ થાય કાં? જેહી! મારે ખચુડો મોટો થાય ને એની ચોપડીઓ વધે તો ભણાવજે.” “ના! ના! એતે ચાલે? બિચારાનું ભવિષ્ય બગાડાય? તું તો ગાંડી છે! તને તો હેવા પડ્યાં.” “હાય! હાય! હું શું ગાંડી?” “મને હેવા” જત્યો આજે હું રાધિતી નથી મારે ખાબું દરામ છે! ઊગાડી દ્યો પેસા! કયાં મારા બાપના છે? મારે શું! મારે ખચુડો મરી જાય તોય શું?” એમ ધાંધલ કરી, પોંક પોંક રેવા ગાંડી. ચાંપસીલાઈ જે જાની રાજે તો વધારે ચાપ એ સ્વાનુભવથીજ જતલુતા હતા તેથી આજે રૂપિવાર છતાં નિઃશબ્દ ઉઘાડી બેઠા તથા આજે રામનવમી કરવી પડશે એમ ધારી હેઠા નિઃશ્વાસ નાખ્યો!

આત્મ-વિસર્જન!

મોંઘીબાઈ પોતાને પીગરછે. ચાંપસીલાઈ તથા વિદુલ એજ જણ ધરેછે. મોંઘીબાઈ કલકથી જે ત્રણ વર્ષ ચાંપાં આવ્યાજ નથી. વિદુલ પણ હવે સારી રીતે નામુ શાખી ગમેછે તથા સિદ્ધપુરમાં રૂ. ૨૦ નો મહીનો પેદા કરેછે. ચાંપસીલાઈનું શરીર મૂળથીજ દુર્બળ ને તેમાં પરાણે પુન્ય દાખલ, મહિનામાં ચારવારંતો ઉપવાસ કરવાના દહાડા આવે અને ચિન્તાને લીધે શરીર બહુજ દુર્બળ થઇ ગયું હતું હાલમાં તેઓ બહુજ માંદા હતા વિદુલને પણ સિદ્ધપુરથી તેડાવ્યો હતો. આજે ચાંપસીલાઈને માંદગી વધારે જણાવછે. બન્નેલાઈ રાત્ર પડ્યા, ચાંપસીએ વિદુલને પુછ્યું, “વિદુલ મારા બહાસાભાઈ કહે જોઈએ જે હું મરી જઈ તો, તું તારી લાભીને સારી

રીતે પાળે કે નહિ । તેણે તને ખમ દેરાન કર્યો છે, વિદ્યવ ગમગમો થઈ ગયો ને બોલ્યો ” વડીન બાઈ તમે ધીરજ રાખો । તમે આશુ બોધ્યા । હું મારી માતાને ન પાળું । આ વખતે મારા દુષ્ટો યાદ કરવાનો વખત છે ? વહી નહિ ! મારા ભાણી, એ મારા માતૃત્રી, ને બહુ મારા ભત્રીજાને તેને હું ન પાળું ? ”

“ નિરૂપ ! પણ તે તને સુખેથી ગ્રહવા નહિ દે ! તમને બધાને દેગન કરશે ”

“ કાઈ હજીવત નહિ બાઈ ! તમે ચિન્તામુત થાઓ ! હું ખરજ કરું છું ”

“ ત્યારે આપ રમન ” “ ત્યો આ વચન. ”

જસ ! આ વાન માલળીને આપસીની આજોમાથી દડદડ પાણી આપ્યા ગયા અને થાડી વારમા પ્રભુ ! પ્રભુ ! કરતા કરતા આ ફમી દુનિયાનો સગને માટે ત્યાગ કર્યો, મોઢીગાદ, નિકલ, બહુ વગેરેને મૂકી કાઈ અનૈમિક દુનિયામા આપ્યા ગયા મિત્રારો નિરૂપ પોરમોઢ મૂકીને રડ્યો । આપસી ભાખનાં બહુવ દેદને ભરિમજૂત કરના માણુમે અમગને ગયા બધાએ મોઢીગાદના મોક્ષા રખાણુ (૧) કર્યા, રમનાન વેગની આધુઓ પાળ આપ્યા અને મોક્ષાને ધરે ગયા મોંઢીઆઇ હરે સિરુપમા રહે છે, ચિહુલની વડુ પજુત્યાજ છે બહુ પણ ગુરુગતી બહુ છે હજી મોઢીગાદના વર્તનમા ફર પડ્યો નથી તેઓની છલતો દહજો અપ્પીવુદ છે એવનાની અનુરાઈ જરૂરાણુ ઓઝી થઇ નયા પગુ વિરવના આજુમેમા દેખતા રખાણુ રખ

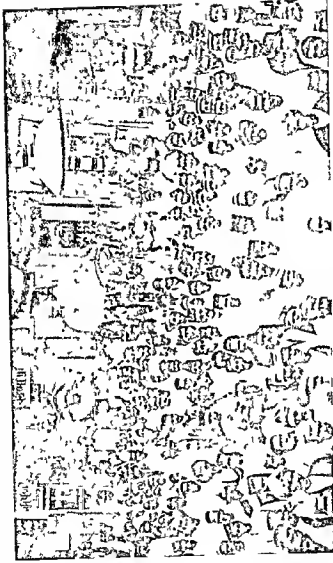
વિદ્યવ ગમગમગી સર્વ ભૂતીને પોતાની વિધવા ભાખીને માતૃતુલ્ય તથા પોતાના ભત્રીજાને પુત્રતુલ્ય ગણીને સર્વ વાતે સુખી ગણના પ્રવચન કરતો ન્હ છે

અગ્રેસરોને ।

ન્યાતમા અગ્રેસર હોરાતા, અગ્રેસર થના ઇન્જીનારા, ન્યાતના નેતાઓ અને વડીનોએ પોતાના પગ ઉપર કુદાડા મારી બીજાઓ ઉપર દાખલો બેસાડ્યો જ્ઞેષ્ઠએ કારણ કે—
Example is better than precept Action speaks louder than words કહેવા કરતાં કરી બતાવવું વધારે સારું છે ન્યાતમા કન્ટ્રા આર્ચની અસર આપાદ છે મોટે બેલવામા, સુગેષ દેશે પ્રાપ્તિ જ્ઞાતિમા, બાપ્તો પ્રવામા કે શિખામણે આપવામા । ઇ માન નથી. તે ફક્ત—Wasting of breath છે—આ મિથ્યા મકલત થઇ પડે છે અને તે કાંઈ પ્રભુ કરતું નથી વ્યાતમ બેગે રગાએતા નરોતા છુતન આર્ષ રૂપ છે તેઓજ પોતાના કાર્યોથી બીજાને પોતાના તરફ આકર્ષી શકે છે. અર બીજા પામે પોતાનું ધાર્યું કરાવી શકે છે. આત્મભોગથીજ પોતાનું કહેવું થાય છે, જ્ઞાનિ હિન આદરાય છે, વડાઇ મેળવાય છે, કીર્તિનો કોટ અણાય છે અને આ તે અમરનામની સુસંસ પોતાની પાછો મુખી જવાય છે

કુરુક્ષેત્ર લેન ચિત્ર

ફોટો ૧

શ્રી પર્યટન પ્રસંગનું સરઘસ.

ગિરધાર

લક્ષ્મી આર્ટ, ભાવનગર, સુ. જા. ૭૫.

નવા હિતી પ્રધાન.

ધી રાઈટ ઓનરેબલ મીન્ ઈ, એસ મોન્ટેગ્યુ.

આસંગિક નોંધ.

ઈંગ્લાન્ડના એક વિખ્યાત ઐતિહાસિક ગ્રાંથમાં આવી પારીક સંલેખમાં હવે
 આરંભ નહિ
 પાઠ્યકરણ
 હવે કે "England expects every man to do his
 duty," અર્થાત્ આ પ્રસંગે દરેક ઇંગ્લાન્ડમાંથી પોતાની ફરજ આજ
 કરે એવી ઇંગ્લાન્ડ પ્રત્યેક નાગરિક પામે આવતા ગણ છે ઇંગ્લાન્ડના
 આ પ્રધાન મંત્રી લોર્ડ બેલ્ફોર્ડે એ મુજબ પાઠ્યકરણમાં સંચિત અર્થ

વાળું લખવાથી તેણે એમાં સહેજ ફેરફાર કરી એવી જાણણી પ્રસાર કરી કે "England
 compels every man to do his duty," અર્થાત્ આ પ્રસંગે પ્રત્યેક નાગરિકને
 પોતાની ફરજ આજ કરવાની ફરજ પાડે છે મતનુસાર જેવાં મંત્રી લોર્ડ બેલ્ફોર્ડે
 એમને કે હવે ઇંગ્લાન્ડ પામેથી આજ માન રાખી એવી ગણેતરી એ ઉચિત નથી ત્યારે
 તેણે નાગરિક પામેથી નિર્ણયપાનનની આજ નહિ રાખતા તત્ત્વપાનને માટે બની
 રાખે તેટલો આજ નો મંત્રી લોર્ડ બેલ્ફોર્ડે અતિ કુશળ અને સમયમયક પ્રધાન મંત્રી
 ગયો હોય છે તે જાણી પરિસ્થિતિ એક આજના પત્રકારમાં અમલ ગયો હતો તેને
 ઉપરનો મુદ્દાને અજ કહી આપે છે કે તે આજ કરેલું નરેલ અને અતનના માટે જા
 નગરના તેરજો ઉચી રહેવા હોવા બેલ્ફોર્ડે અમારા જન સમાજમાં કાર્યકરણ સહાય અને
 નિષ્પક્ષપાત કર્મચીરોનો પ્રાપ્ત અભાવ છે એ કોઈ કર્મચીર અસારે અદ્યત્તે બદલાય
 તો તેને પણ મંત્રી લોર્ડ બેલ્ફોર્ડેના સંદેશમાં સહેજ ફેરફાર કરી એમ કહેવાય પડે કે "Jain
 Shas in compels every Jain to do his duty," અર્થાત્ જન સામન પ્રત્યેક
 જૈનને એવો આજામલ કરે છે કે તેણે પોતાની ફરજ શુદ્ધ નિષ્ઠાએ નિભાવવી આ ફરજ બીજી
 કાળજી નથી પણ જન સાસનને માટે માન અને ભક્તિભાવ ધરાવનાર પ્રત્યે જૈને નિષ્પક્ષપાત,
 નિર્માન અને સહાય બનવું આવે જાગીવ સુસપ જેવા જન સાસન—તાડા નાથ
 દેસાઈદેવે તથા સાસન દેસાઈએ પણ અતરિક્ષમાં બીજી આજુરતા દર્શાવી ગયા છે આજામલ
 હોવામાં મનુષ્યને કલ્પવૃક્ષ ધામ તો તેથી સમાજને બધું દાની સહન નાનો પ્રસંગ
 નથી આવતો તેમજ સારા વ્યવસ્થાની અર્થાઓમાં મનુષ્ય અસારે ઉતરે ત્યારે પણ તે કાંઈ
 એક યોગી કે મુનિની માફ નિર્ણય ન રહી શકે, એ જાન અમારા હવે બદલાય નથી ફરજીમાં
 અથવા તો મનુષ્યમાં ઉતરવું પડે ત્યારે સામસામી પગની લાતો પામે અને નાગરિક બેલ્ફોર્ડે
 જે તેમ ન થાય તો કુખી અથવા કસગની કિવાળ ન થાય તકે પણ જે વખતે માન રીતે
 સમાજમાં પાસ માણુઓના મંડળમાં ભેજવાનું હોય તે વખતે પણ જે સામસામી પગની લાતો
 માંડા કરીએ તો એ શું ઉચિત મળાય? જગમાં અમુક દીનસો—અમુક પગમાં એવા આવે છે
 કે જે વખતે સમાજના સર્વ અંગોમાં એક સ્વેદ અને અખર પ્રેમથી પગપરમે મળી જવું
 બેલ્ફોર્ડે કર્મચીરો આપણે—જૈનો હવે તે સહાય અમલ શકયા નથી આપણે જે પ્રસંગે

રાજદરબારમાં જતાનું હોય છે, કોઇપણ પ્રકારની કૃપાભિક્ષા કરવાની હોય છે ત્યારે પણ આપણે આંતરવિમુદ્ધની હોળી સળગાવ્યા વિના રહેના નથી. પર્યુસજના તહેવારો સંબંધમાં આ વર્ષે અધિક માસનિમિત્તે જે માત્રભેદ અને વિખવાદ ઉભો થવા પામ્યો છે, એજ અમાગ ઉભા કથનની સાક્ષી રૂપ છે.

રાજદરબારમાં જતાં પહેલાં ૫૨૨૫૨ 'કેવો' સંધ કરી લેવો. જોઇએ તેવું કંઈપણ મૂત્રમાં એક રથએ મૂચન કરવામાં આવ્યું છે આ કંઈપણ આપણે દરવર્ષે સાંભળીએ છીએ, છતાં તેના રૂઢપને જીવનમાં ઉતારી શક્યા નથી એજ આપણું દુર્દૈવ છે. ચૈત્ર સ્વપ્નાનું કળ કેવું આપણુ જોઈએ તેનો નિર્ણય કરવા અમારે સિધ્ધાર્થ રાજન રાજ્યના સમક્ષ જ્યોતિષીઓને પોતાની પામે જોણાવે છે યારે જ્યોતિષીઓ રાજદરબારમાં જતા પહેલાંજ એક આગેરાન નીમી ગાળના પ્રશ્નનો કેણે ઉત્તર આપવો તે નક્કી કરે છે. મંત્રણ કે વચમાં પોતાના અંગન વિશેષો ન આવવા પામે અને એ રીતે પોતાની જ્યોતિષ વિદ્યાનું અપમાન ન થાય તેનો અગાઉથીજ પ્રયત્ન કરી લે છે. કહેવાની જરૂર નથી કે આ પ્રકારના પ્રબંધથી તેઓ સારો આચકાર પામી શક્યા હતા. એકામ્પીની દ્વેષદ બનાવવા અનિદાનિક દ્વેષાંતોનો અભાવ નથી છતાં અમે જાણી-જાણી કંઈપણના એક પ્રસંગનું અહિં નિરૂપણ કર્યું છે, એક સંસ્કૃત નીતિકારે પણ કહ્યું છે કે રાજદરબાર સમાગમે જે ચરિત્તદત્તિ સ વાચ્યથા : જૈન કોમના મુત્ત અને મુશિલિન ગચ્છનાઅદ્યમન્યો આ નીતિ મુદ્દજમાં રાણી શક્યા નથી જૈન એમોસીએશન ઓફ ઈન્ડિયાએ પર્યુસજના તહેવારો દરવારનું જે આપણુ પગનું લાગ્યું છે તેનો કેવી રીતે બચાવ કરવો તે અમે જાણતા નથી, એટલુંજ નહીં પણ એવી આપણુદી મારે-ભણેલાઓની મોટી બૂઝ મારે-કેવી રીતે કામા આપવી તે પણ અમે, વિચારી શકતા નથી.

મુંબઈની જૈન એમોસીએશન ઓફ ઈન્ડિયાએ પર્યુસજના તહેવારો ખીજા ભાસ્તવામાં પાળવાની સરકારી મંજૂરી મેળવી, તપગચ્છ સિવાયના અન્યાય ગચ્છના પાર્થિક બંધુઓની કોમળ લાગણીઓને, જે આધાર ક્યો છે અને તેનું શું પરિણામ આવવા સંભવ છે તે દ્રષ્ટી પૂર્વે આ સંસ્થાના સંબંધમાં પ્રસ્તાવના રૂપે જે જોણાકહેવાં અમને વિશેષ યોગ્ય લાગે છે. જૈન એસોસીએશન ઓફ ઈન્ડિયા, એન્ડ અંગ્રેજી નામ છે એજ લાંબેજ.

જણાવવાની જરૂર છે, અને તેથી તે સમુદ્ધ-ભારતેવર્ષનાં પ્રતિનિધી તરીકે કામ કરતી હોય એ વિષે શંકા રહે એ સ્વાભાવિક છે. જૈન સંધ એ માત્ર અંગ્રેજ રહેણી કહેણીમાંજ રસ લેનારાઓનો બનેલો નથી એ વાત લક્ષમાં રાખવી જોઈએ. વસ્તુતઃ જૈન એસોસીએશનમાં જૈન સંઘનું પ્રતિનિધિત્વ હોય એવી અમે સાદ ના પાડીએ છીએ. અસખત એ સંસ્થાએ મુરદુમ શ્રીયુગ્, વીરચંદ રાઘવજી ગાંધીનાં સમયમાં અમાધારલુ ઉત્સાહ અને વેગ બતાવ્યો હતો અને તેને લક્ષ્યે એ સંસ્થા પ્રતિ લોકોની માનની લાગણી વળી હતી. પાલળથી યજ્ઞાં લાંબા ગામત, મુધી પોનાના નામના બોર્ડ સિવાય બીજું કોઈપણ પ્રકારનું મહત્ત્વ તેમાં રહ્યું નહોતું. છેલ્લાં થોડાં વર્ષો થયાં અંગ્રેજ રાજનીવાળાઓએ એ સંસ્થાનો પુનરુદ્ધાર ક્યો છે, પરંતુ એ સંસ્થાના નામને જોવા જોઈએ તેવો સંદુષયોગ થયો હોય એમ અમારાં જાણવામાં નથી.

આ પ્રસંગે અમે એ સંસ્થાની વહીવટી પદ્ધતિની આલોચના કરવા માંગતાં નથી અને એમ કરવાનું અમારી પાને પુરતું સ્થળ પછુ નથી. માત્ર આ પર્યાયજ્ઞના તહેવારો સંબંધી જે આપણુદી એ સંસ્થાએ ચલાવી છે તે ઉપરથીજ આપણે કેવા પ્રકારના નિર્ણય ઉપર આવી શકીએ તેનું આ તકે સૂચન કરીશું.

માત્તર કાનછ કરમશી અને જૈન એસોસીએશન ઓફ ઇન્ડીઆ વચ્ચે આ વિષે જે પત્ર વ્યવહાર ચાલ્યો હતો તે સમગ્રો પત્રવ્યવહાર અમે ધ્યાનપૂર્વક વાંચી ગયા છીએ. માત્તર કાનછ કરમશીનો પ્રત એ છે કે—“આ તહેવારો આપે સમગ્ર જૈન કોમની સમ્મતીથી ફેરવાવ્યા છે કે તમારી આપણુદીથી? જે સમગ્ર જૈન કોમની સમ્મતીથી ફેરવાવ્યા હોય તો ખડતર મચ્છ, અચળ મચ્છ, લોકા મચ્છ તથા સ્થાનકવાચી સંઘોની કછુચાતો રજુ કરી શકશો? આ પ્રશ્નો સંતોષકારક ઉત્તર આપવાના એસોસીએશને અખાડા કર્યા છે. તેનો ઉત્તર સીમલાના રામકૃષ્ણ દેવતાજી જેવો છે. સીમલાના સિખજે વસતા ભારત વર્ષના અધિષ્ઠાપકો લોક-મતને માન આપવામાં પોતાનું અપમાન સમજે છે તેવી જ રીતે આ સંસ્થાના અધિષ્ઠાપકો પણ જાણે જન સંઘના કોઈ એક કર્તવ્યપરાયણ વ્યક્તિને સરળ અને ખુલાસાવાર ઉત્તર આપવો એમાં પોતાના પ્રેરેદીજને અપમાન થયેલું માને છે. જૈન એસોસીએશન કહે છે કે—“અમારી એસોસીએશનની મેનેજીંગ કમીટીની રીતસરની ભરાયેલી મીટીંગના ફાવથી થયું છે, અને એ કામને લગતો પત્રવ્યવહાર તથા અરજીની નક્કસ કોઈને મોકલી આપવાની અમેને સત્તા નહિં હોવાથી અમે કરી શકતા નથી.” રીતસરની ભરાયેલી મેનેજીંગ કમીટીમાં જો તહેવારો ફેરવવાનો ફગલ થયો હોત તો પછી એ પત્રવ્યવહાર તથા કાર્યવાહી શ્રીમંત્રાખવાનું શું કારણુ તે અમે નથી સમજી શકતા. કાર્યવાહી મગટ કરવામાં નથી આવતી એનો અર્થ માત્ર એટલોજ કેમ ન થઈ શકે કે એ કામ રીતસરની મેનેજીંગ કમીટીમાં નથી થયું—કેવળ લોકોની આંખે પાટા બાંધવા માટેજ રીતસરના શબ્દો લખવાની ફરજ પડી છે. તેનો બીજો પણુ એક પુરાવો છે. જૈન એસોસીએશન પોતાના તા. ૬ હીમાં એક પત્રમાં લખે છે કે “સ્વેતોંજર પદ્મામાં જે પલ્લુસજો પળાવવાનાં છે એવી જરા પછુ અજર, જે મેનેજીંગ કમીટીને પડી હાત તો રજના દીવગો પીળ્લ ભાદરવામાં માંગવાનું પગલુ ભરવામાં નહીં આવત ” શું રીતસરની મેનેજીંગ કમીટીમાં એવો એક પણુ મોજુસ નહોતો કે જેને આ ભાદરવા માસના મતભેદથી અજર ન હોય. ? અમારે એસોસીએશનનું આ કથન કેવી રીતે સલા સ્વરૂપે સ્વીકારવું તે અમે સમજી શકતા નથી. જૈન સંઘના પ્રતિનિધિ હોવાનો દાવો ધરાવનારી એક સંસ્થા જૈનોનું હાર્દ ન સમજી શકે—જૈનોની મતબિજવાને ન સમજી શકે એના જેવું બીજું કણુ કુર્બાગ્ય હોઈ શકે? અમે ઉપરજ કહી ગયા છીએ કે જૈન એસોસીએશનમાં જૈન પ્રતિનિધિત્વ હોય એમ માનવાને અમે તૈવાર નથી. અમારી આ માનીતવાને એસોસીએશન પોતેજ ટેકો આપે છે. માત્તર કાનછ કરમશીએ પોતાના ઇત્સા એક પત્રમાં એસોસીએશનને સમ્મન પણ ચાનક આપનારા શબ્દો લખી એસોસીએશનની મોહનિદા ઉદાગવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે. અમને આશા છે કે એસોસીએશન પોતાની આપણુદી મુદ્દી ઇમ, સપની સેવિકાદૃષ, નદિ કે અધિષ્ઠાત્રી રૂપ બની પર્યાય સંબંધી પોતાની જુવને માટે ખમાતાપ કરી, સંઘમાં ઘાંતિ અને એકતાની રચાવના કરશે.

એમાં તો કોઈ પણ પ્રકારનો શક નથી કે જૈન એસોસિએશન આંદોલનથીયે બીજા ભાદરવામાં પૂર્ણ પણે પગાવવાની મંજૂરી મેળવી આપણા કચ્છી એ અન્યાયને માટે જૈન અંધુઓને ભારે અન્યાય આપ્યો છે. પ્રશ્ન એ છે કે એ જવાબદાર કોણ? અન્યાયને માટે જવાબદાર કોણ? આપણા કચ્છી અંધુઓ જ શું તે માટે જવાબદાર નથી? કચ્છી જૈનો ઉદારતામાં અન્ય જાતીઓ કરતા કોઈ રીતે ઉતરે તેમ નથી. ઉત્સાહ અને સહનશીલતાનાં જે દ્રષ્ટાંતો કચ્છી જૈન પ્રજાએ, જૈન કોન્ફરન્સ જેવા મહત્વના પ્રસંગે બતાવ્યા છે તે પણ જૈન ઇતિહાસમાંથી કોઈ કાળે પ્રુપ્ત થાય તેમ નથી. જે આપણા કચ્છી જૈન અંધુઓમાં કોઈ પણ પ્રકારની ખામી હોય તો, તે માત્ર એટલીજ છે કે તેઓ જાહેર લખાણોમાં સંપૂર્ણ ભાગ લઈ શકતા નથી—પોતાનું પ્રતિનિધિત્વ દાખલ કરાવવા બની શકે તેટલો ઉદ્યમ સેવી શકતા નથી. આ એકજ ખામીને લીધે આપણને ધણીવાર અન્યાયો સહન કરવા પડ્યા છે. આપણને આપેલા વચનો પણ આપણે મેળવી શક્યા નથી. આપણામાં જે કોઈ એવી એક સંસ્થા હોત કે જે આપણા હકો અને આપણી માંગણીઓ પૂરવેગથી જાહેરમાં રજુ કરી શકે, તો પછી પચાસે થતી આપણી ઉપેક્ષાઓ સહેજે દૂર કરી શક્યા હોત. સદ્ભાવે કચ્છી જૈન એસોસિએશનની સ્થાપના થયા પછી આપણે આપણા હકો રજુ કરવા લાગ્યા છીએ. માસ્તર કાનજી કરમશી અને ભાઈ જીવરાજ નરશી જેવા સમાજ હિતૈષી નરોએ આ દિશામાં લડ્યા આપવા માંડ્યું છે. અમે તે સર્વને આ રમજે અંતઃકરણપૂર્વક અભિનંદન આપીએ છીએ. પરંતુ અન્યાયો થતા અટકાવવા માટે એટલુંજ બેસ નથી. હજી પિરોય જાગૃતીની, અજવળની અને મંથનની જરૂર છે. દીપમા નાણા ભરવા હોય ત્યારેજ કચ્છી જૈનો પાસે જલ્દી જોઈએ, કામ કરનારા ઉત્સાહી સ્વયંસેવકો જોતા હોય ત્યારેજ કચ્છી જૈનોની ખુશામત કરવી જોઈએ, એમ જે મનામાં મુકું છે તે માનવતા અપૂર્ણ છે એમ આપણે ડંકારી દેવું જોઈએ. આપણે આપણી અજવળથી એટલે મુઠ્ઠી બનાવી આપણું જોઈએ કે કચ્છી જૈન સંઘ પણ એક જીવંત-જાગતો અને બળવાન સંઘ છે. એ સંઘનો ન્યાય માંગણીનો અનાદર કરવો એ સલામતી ભર્યું નથી. અમે પૂછીએ છીએ કે જો જૈન એસોસિએશન આપણું અસ્તિત્વ સમજતી હોત, આપણું પ્રતિનિધિત્વ સ્વીકારતી હોત તો શું તે એમ કહી શકત કે—“શું કરીએ? અમને તો તમારી ઇચ્છાઓ અને અભિલાષાઓની કોઈ ખબર જ નહોતી.” આ યુગ, જાગૃતિનો—મંથનનો છે. જેઓ સત્યાગ્રહ ભરી, સંસ્થાઓ સ્થાપી, કર્મવીર યુવકોને ઉત્સાહ તથા સહાય અર્પી શકશે તેઓ જ અન્યાયની સામે પોતાનું રક્ષણ કરી શકશે. અમારા અંધુઓને અમારે માત્ર એટલુંજ કહેવાનું છે કે એકવાર જૂલકાળ તરફ દ્રષ્ટિ કરે, તમને જે વચનો આજ સુધી આપવામાં આવ્યા છે તેનું સ્મરણ કરે, તમને સતોડ આપવા જે દરાવો થયા છે તે લક્ષમાં લો, અને એટલું જતાં તેનું કેવું યન્ય પરિણામ આવ્યું છે તેનું મનન કરો. છતાં જો તમારામાં કર્તવ્યજીદિ જાગૃત ન થાય, ઉત્સાહ અને ખંતનો ઓલવાઈ ગએલો દીપક પ્રકાશિત ન થાય તો પછી અમારે કોઈજ કહેવાનું રહેતું નથી. અમે તમારી ઉંઘ જોઈ મનમાં કહીશું કે—“અરે! શું કહીએ! આ કચ્છી જૈન સમાજ અત્યારે ભરનિદ્રામાં પડ્યો છે. આ સમાજ જે ધારત તો સમગ્ર જૈન કોમનો ઉદ્ધાર કરી શકત. પરંતુ અસૌસ કે તેને ઉંઘમાંથી ઉઠવાનુંજ ગમતું નથી ત્યાં અન્ય શું ઉપાય બાકે?”

જૈન એસોસીએશનની મોહનિદ્રા ઉપરના જેવી રીતે માસ્તર કાનજી કરમશીએ કેડ વાંધી છે તેજ પ્રકારે બીજા નરક બાધ જીવરાજ નરસી મેસરીએ વિનય.

મુનિરાજ શ્રી વિવેક પૂર્વક સમાધાની ઉપર આવવાનો મુનિ મહારાજ શ્રીવલ્લભ વલ્લભવિજયજી- વિજયજીને, જે આમદ કર્યો છે તે પણ ઉદ્દેશ્યના મોઝ્ય છે. ભાઈ ને વિજંખિત. જીવરાજે પર્યાય સર્વોપી ભરવ્યક લખાણવાળા હેંડખીલો બહાર પાડી જૈન કેમની-ફલશેષતઃ કચ્છી જૈન સંઘની ભારે સેવા કરી છે એમ કોમને

પણ લાગ્યા પિંના રહે નહીં. ભાઈ જીવરાજે આ વિષયમાં જે ઉત્સાહ ખાંત અને જુદી ખતાવી છે તે આંખણ લલેલા ગણિતજ્ઞ અને સપના રીરસ્તાએ મનાતા બંધુઓને ધરમાલે તેવી છે. યનિશ્રી ન્યાયસાગરજી મહીમાસાગરજી એ પણ આ મહત્વની બાબતમાં જે શાસ્ત્રી મુક્તિઓનો ફાળો આપ્યો છે તે પણ ભુક્તી જતું જોઈતું નથી. અમે દીલગીર છીએ કે આ નાનકડા માસિકમાં તે મર્વ હેંડખીલોનો નિષ્કર્ષ ખેંચી રજુ કરી શકતા નથી. ભાઈ જીવરાજને માન અને ન્યાય આપવાનો અમને માત્ર એકજ માર્ગ સૂઝે છે અને તે એજ કે અમારે તેમની વિનંતીના મૂળ સુરને ઉપાડી લઇ જવી શકે તેટલું અમર્ધન કરવું. ભાઈ જીવરાજે મુનિ મહારાજ શ્રી વલ્લભવિજયજીને પુનઃ પુનઃ વિનંતી કરી અધિક લાદપદનો નિર્ણય કરવાના જાહેર સદેશ મોકલ્યા છે. અમે ઈચ્છીએ છીએ કે મુનિ મહારાજ સમસ્ત સપના દ્વિતાઈ તે પ્રંગો ઉપાડી લે અને તેનો શાસ્ત્રીય નિર્ણય પ્રકટ કરે. મહારાજ શ્રી વલ્લભવિજયજીની વિદ્વતા અને સહાનુભૂતિ કોઈથી છુપી નથી. આ વિદ્વતા અને સહૃદયતા નો લાભ જૈન પ્રજાને આપ્યા વિના જો તેઓ મુંઝઈ છોડી જાય તો તે કોઈ રીતે તેમના માનમાં વૃદ્ધી કરનારું ન ગણાય. ખાસ કરીને આ હીલગાલ જ્યારે આટલા જોસથી ચાલી રહી છે તેવા પ્રસંગે આંખ આંધા કાન કરી બેસી રહેવું એટલું જ નહીં પણ બ્યાખ્યાન વલ્લભવિજયજી અભિમાન લેનાર મુનિ સંઘીર વિજયજીની તોછડાઈ અને ઉચ્છૃંખલતાને મુજે મ્હોંડે નભાવી લેવી એ તો કોઈ રીતે ઉચ્ચિત ન ગણાય. મુનિ શ્રી વલ્લભવિજયજીની વિદ્વતા માટે અમને માન છે. છતાં તેઓને 'નિરાસાપાદી બનેલા જોઈ અમને ભારે શોક થાય છે. તેઓ સમાજમાં પુનઃ સંપત્તી રચાવનારાય તેમ ખારતા નથી. છેલ્લા દસ વરસથી જૈનો પાછા હલતા હોય એમ મુનિ શ્રી વલ્લભવિજયજીને સાગે છે. ચમરે કહેવું જોઈએ કે જૈનો દિનક્રિયાદિન ધાંજા હલતા જાય છે એમ કહેવું તે સર્વજ્ઞ સત્ય નથી. કદાચ તેમ હોય તોફાન શ્રીમાન વલ્લભવિજયજી જેવા સમર્થ સાધુ પુરોએ આવનસીતો વેગ, ધારે તો શું ન અટકાવી શકે? જૈન સમાજ મુનિશ્રી વલ્લભ વિજયજી જેવા ઉદાર પ્રકૃતિના સાધુ પુરોએ આશામય, ઉત્સાહમય અને કલંકમય બનેલા જેવા કાંઈ છે. એ ઈચ્છા પૂર્ણ થશે?

તાકાત છે કે કહી શકે? ચૂલામાં જાણે તમારા સસાર મુધાગના પ્રશ્નો? જહનમમાં જાણે તમારી ઉત્તતીના દરાવે, અમારે તો ભજ્યા જોઈએ અને તે પણ તેલના નહિ હો! ધીના, ઘી શુદ્ધ યા સ્વચ્છ ન હોય તો તેની અમને પગવા નથી, કહે છે કે ધીમાં મરેલા જનવરેલી ચરખી આવે છે તેનું કેમ કચો? કરવું 'શુ શુ' અમારે તો ગમે તેવું પણ ઘી જોઈએ! ઘી વપરાયાથી કોઈનું ઉધું ચતુ ચર્ધજતું હોય તો પણ અમને શુ? અમારી ચરખી વધવી જોઈએ, અમારા પેટ ચરખીથી ધૂનના જોઈએ, અમારા ગાદી તડીયા અમારા વિશાગ ઉદરથી ધવાવા જોઈએ આ બધું શુ ઘી વિના બની શકે? ભલે! અમારા શિરછત્રે આગેનાનો! ખાઓ ભજ્યા, કજ્યા થાય તેની ચિંતા ન કરતા પાગલ તો એટલે સુધી કહે છે કે ખૂબ ખાઓ, ખૂબ ઉધો અને ખૂબ ગાઓ કે "અણાહારીપદ દીછ હો જનજી, અણાહારીપદ દીજે!"

વળી તત્તીરાજ સાબળ્યુ કે! બેની લગ્નમાં ત્રીજનો લાભ! કહે છે કે શા ખેતસી સારંગ મજલનાળાને તગના મહાજને કરેલ દડ (રૂ. ૫૦૧) પાયશો એક રૂપીઆ વસૂન થયો! ત્યા વાડનો સરાન ઉપસ્થિત થયો! એટલે જાએતના મહાજનને પચાવી પાડવાનું સૂઝ્યું! અને "મજુર ગૃહસ્થ અમારા વાડનો છે તેથી તે દડ અમને મળવો જોઈએ" લખ્યું! અને તેરાના મહાજને "અમે ન્યાય કર્યો હોવાથી અમને મળવું જોઈએ" એવી દુઃ પદ્ધતી! તેનો પણ યોગ્ય ન્યાય ન કરતા તે નાણા મુબઈના મહાજને જમા કર્યા એ કેવું મિચિત્ર પગતું! આતે થાય કે અન્યાય! કહેને આ "પાગલ" ના જ્ઞવા વાયક વર્ગ

તમારી આ ફરીયાદ તે કઈ જનતની? મને તો ખરેખર તમારી દયા આવે છે મી લાજી ડોરજી શાહ નામના ગ્રાઈએક ગ્રહસ્થની દરખાસ્ત મુબઈ સમાચારમાં વાંચી છુ તો આજોજ બની ગયો! તે કહે છે કે અમારી જ્ઞાતીના અગ્રેસરો અન્યાય કે વ્યતીનિ કરે તો તેને કોઇ પૂછતું પણ નથી ગરીબોના ગળે છૂરી મુકાતી જોઈ તેમને હેશમાત્ર વ્યતુકેપા પણ સ્ફુરતી નથી પગતું 'પાગલ' તમને અને તમારા જ્ઞવા જ્ઞાતીહીતને અર્થે બળેના-દાએનાઓને પૂછે છે કે અગ્રેસરો અન્યાય કરે કે જ્ઞાતીના કાયદાઓને અલગાઈએ મૂકી દે તેમાં તમને એટલો બગો! શા માટે થાય છે? તેઓ અન્યાય ન કરે તો પછી તેઓ અગ્રેસરોજ શાના? કાયદાઓ અને નિયમો તો સાધારણ માણસો માટે છે! અગ્રેસરો માટે નહિ—નાયકો માટે! નહિ—વક્તાધિપતિ પૈસાદારો માટે નહિ સમજ્યા? જગતમાં જે અન્યાય કરી શકે તે જ મહોટા અને પૂન્ય! સીઝર મહાન ગણાયો કારણ? તેણે સેકંડો નિર્જાનોના પ્રાણ હર્યા હતા વર્તમાન યુરોપ સુધરેલું અને ઉત્તર ગણાય, કારણ? વર્તમાન મહાન યુદ્ધમાં થતો મનુષ્યસહાર આપણા અગ્રેસરોને પણ મહાન ગણાય, કારણ? તેઓ અન્યાય કરી શકે છે બધારે દાખનાઓને જોઈતા હોય તો હજી પાગલ તૈયાર છે, પણ તમારા વાયકોનો ખોદ મારા ઉપર ઉતરો તેનું કેમ?

મરહુમ માનનીય બેરીસ્ટર મી વીરચંદ શામલજી ગાધીની રચાયેલી સરચા? જોનાપર ઐક્યતાની ખરી આસ્થા જે "જૈન એસોસીએશન ઓફ ઈન્ડિયા ના નામે પ્રખ્યાત! તેણે પણ કુસપને માન, આવદગ આદિ મિદાનનું ભોજન દીધું ખરેખર! જ્યા કુસપનેજ આવકાર, માન, પાન, ખાન ત્યા સપને કોણુ આરકાર દેનાર મળે વિદ્વાન! એક તરફ જૈન સંઘના પ્રતિનિધીનો દાવો ધરનારી તપાગચ્છીય સરચા ભૂંચે લાન! અને બીજા તરફ રચાનકવાસી, અચ્ચા ગચ્છી, ખડતર ગચ્છી અને લોકાગચ્છી વગેરેમાં આવે તાન! આ "પાગલ" તો

લાખી લાંખી દુગ્ધીન વગાડી-મોટા મોટા પેનખના ચક્ષમા ચઢાવી આખો ફારીને જોતો જાય છે અને ઐક્યના (૧) ના વખાણુ બ્લૂગ્રાવ, કોવણીથી “સપાટા” મા વગાડતો જાય છે.

ભાને! જૈન એમેસીએશન ઓફ ઇન્ડીયા ભલે! હવે તારી શુ થવાની વલે! તે પ્રથમ પગલુ ભરી જીવ ફરી ખરી પણ એ જીવને માસ્તર કાનજી કરમશી શાહ, જેણે પકડી રાખી જકડી! પ્યારા ‘પાગવ’ ના વાચક દોસ્ત! જોયું કચ્છી જૈનોનુ પગક્રમ! કચ્છી તે કચ્છી! જેઓ સ્વભાવે ઉદાર પણ બોળા અને સાથે કક્ક બગાડી! કહે છે કે ‘કચ્છી-હાહા’! કચ્છીઓએ અનેક વખત પોતાની બહાદુરી બતાવ્યા છતાં ચુલરાતી-કાળીઆસારીઓ ફરી ફરી આવી ગભીર બુલે! કરે તે કેમ સહન થાય ખરે? “થવાનુ થઈ ગયુ, થના હતી તે થઈ” એવા નિર્ભાગ્ય વાક્યોને હવે મારો ખામ્યા અને બધા ગામડા ત્યારેજ બધા થશે પાસરા! માસ્તર સાહેબ! હવે તથો આગળ અને કરો ફતેહ! આ “પાગવ” તો આપને આજ એક એવુ વાક્ય યાદ આપે છે કે “देहं पातयामि वा कार्यं माधयामि वा” આ વાક્યને તમે તમારા હૃદયમા જન્યુત કરો!

X X X X X

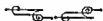
“પાગવ” બિચારો પેસાદાર નથી, મારી દયા ખાના હુ આ લખતો નથી પાગવને એક બીજો લાછ છે, તે પણ પાગવ જ છે, પાગવના કદ મમા બધા જ પાગવ હોય એમાં નવાઈ પણ શાની? અમે બે લાઈ વચ્ચે એકજ ધોતીયુ હતુ, અમે બન્ને લાછઓ થોડા દીવસ કુધી ખૂન સંઘા, ઝલક્યા અને મારામારી ઉપર પણ આવી ગયા મે કહ્યુ કે એ નવુ ધોતીયુ હું પહેરૂ અને મારો લાઈ કહે ને એ ધોતીયુ તો હુ જ પહેરુ. મે કહ્યુ હું નહોરો માટે હું પહેરૂ અને મારો લાઈ કહે ને હું નહોનો માટે મને જ તે પહેરવાનો હક્ક! ધણુ દીવસ છતે ધોતીયે અમે નાગા ર્મ્યા. રોજની એકજ તકગર! ધોતીયુ કોણુ પહેરે? સહભાગ્યે એક ડાહ્યો સવાહદાર મળી મશે તેણે અમને બન્નેને સમજાવી નિર્ણય આપ્યો કે—“એ લાઈમાંથી ને લાઈ વહેલો છો તે આ નવુ ધોતીયુ પહેરે અને બીજો નાગો ફાં કચે!” હુ તો રહ્યો ઉધણુશી! હું ઉધતો હઉ અને મારો લાઈ ધોતીયુ પટેરી ક્યારનો એ બહા નીકળી ગયો હોય! મારા નગીનમાં તો પચાતણ સિવાય અને જળાપા સિવાય અને ખીન્તુ કાઈ રહેણુ જ નહિ રોજ વહેવા ઉડસનો ફરાવ કગ્તો, પણ આ ‘પાગવગમ’ તો તેના તેજ! છે-રટ માટી-પાટી માતો કે “નિદ્રા વેગ્ણુ કયાથી આવી!”

પર્યુપણના સંજમમા પણ એમજ થયું છે! જૈનોના તહેવારો મળ્યા ગામ્યા! તેમા તકરારો પણ મારા ‘પાગવ’ બહુઓથી કોઇ રીતે ઉતરે નહિ તેની અને તેટલી! જૈન એમેસી-એશન ઓફ ઇન્ડીયા ખેલવી ઉઠી સરકાવ માગાપ પામે દોડી મઝ અને પેનાના તહેવાર પળા (વાનુ ધોતીયુ) નહીં નહીં ધારી પહેરી આવી! તેમા રક બિચારી નાજુકડી એમેસીએશનને આટલી બધી માજો શા માટે લાડો છો? તમે પોતે કા ઉધી મહા? આ “કચ્છી જૈન મિત્રના” અધિપતિએ તો ક્યારનુયે રણુદીગડું કુટી કાઢ્યુ હતુ, કાં તમે ઉધમા પડ્યા મદ્યા! જુઓ, લાછ, આ તો બેલો તેના ચોર વેચાય! તમારી મમે તેટલી મનજ દલીલો દોવ, તમારી મમે તેની ન્યાય માંગણી હોય તોપણ જળીખના બે બાગ! કાં જાનામાના એમી મદ્યા?

કહે ને એમેસીએશનને ખજર ન હોતી કે આ વખતે જૈન મમમાં બે પરૂરજો થવાના છે. કયાથી હોય? એમેસીએશન મમે તેની પણ બિચારી અબળા, મમે તેટલા વસો થયા

હોય તો પણ અત પુરમા રહેનારી! તેને કયાથી ખબર હોય કે દુનિયામા શું થાય છે। આ જમાનો સ્ત્રી-પૂનનો છે અગ્રેને પણ સ્ત્રીઓને બહુ માન આપે છે અને એટલાજ માટે એસોસીએશન અમળા પહેલે ધ્વજેજ દ્વારા ગઈ। જોઈ છે જુની આખ! આ નવો જમાનો!। તે આનુ નામ પાગલને ચિત્રચમતા નોપકામાથી ખબર મળી ચૂક્યા છે કે આજે નામે વખત થયો કચ્છી જૈન યુવકોએ પણ એક એસોસીએશન ઉની કરી વાળી છે પાગન તેને આખર આપે છે અને ધ્રુએ છે કે એક નીદાનની વીરગમણીની માફક એ અમેગીએશન કંઈક નવું જ ચેતન્ય અને નવોજ ઉત્સાહ સમગ્ર ઝામમા ફેલાતો દે।

આ પાગન" ને લખતા દીનમીરી ઉપજે છે કે મુનિ મહારાજ શ્રી વચનભવિવ્યથ એ વ્યાખ્યાનમા એક સધ પગ દ્વાય રાખવાનો જે શાંતિ ભયો ખુનાસો યો તે શુ શાન્તિ ભયો કહેવાય કે? આ નિદાન મુનિ મહારાજ ખુનામે ક્રતા શા માટે અચકાયા ભરગાયા અને ગભરાયા? મો તો તેમા કંઈપણ સમજ પડતી નથી! ત્યારે મી જીવરાજ નગસિદ્ધ મેશરીએ ચેરેજ કરી ચેતર ખુનામે માગ્યો! ભાઈ જીવરાજ! તમે પોત્રીશનમા ફરતાર મુલરથને વળી એ ક્રધકામા પડવુ કેમ મન્યુ? ધન્ય તમારી અકલને અને મક્કમપણને! તમારા ટેકામા વળી કચ્છી જૈન એસોસીએશને સર્વેને એક સપ થમા મુનિમહારાજઓ પ્રત્યે એક વિનતી પત્ર બહાર પાડવુ! પણ આ પાગન તમને અગાઉથી કહી આપે છે કે જૈનો એ અને તેમના ધર્મશુક્રઓએ સપ શાન્તિ પરદેશીઓને વેચી ખાધી છે કેમ હસોછો ભાઈ!

કેટલીક નખત નિદાનને મનમા એમ થાય છે કે હુ બધાને મારી વિદતા દુશિઆરી પતાવી તેમને મારા અનુયાયી બનાવુ અનખત તેવી રીતે ઘણાઓએ દિગ્વિજય કયાના નખાણો તેમના અનુયાયીઓ તરફથી કરવામા આવેછે પણ તે દિગ્વિજયો કયાના જીટન સ્તુતિના લખાણ છે તેના મરતા તેના વિરોધ પણ તરફથી નિદાના લખાણો પણ ઓળ હોય તેમ નથી આ ઉપરથી સાધારણ મનુષ્યને સત્ય શુ છે તે તારવવુ મુશ્કેલ પડેછે વર્તમાન કાળમા યુરોપમા જેમ દેશ માટે યુદ્ધ ચાલે છે તેમ ભારતનામાં ધર્મ માટે નિરતર યુદ્ધો ચા વાજ કરછે અને આ યુદ્ધો એટલી હદ સુધી પહોંચેછે કે પ્રસંગ આવે ખુન સુધા પણ થાય છે આન માટે દરેક મનુષ્યને મારી નાશ વિનતી છે કે નીચેના કેટલાક ઉપયોગી મત્રો ગોખી રાખવા

સાચો ધર્મ આત્મામા છે સુર, તીર્થંકર, અથવા ખીજે કયા પણ નથી જેણે આત્માને દુરાચારથી રોક્યો તે આ લોક અને પરલોકમા સુખી થાય છે

૧ કોઈપણ જીવને મન વચન અને કાયાથી દુષ્ક ઉત્પન્ન થાય તેનુ પા કરનાની સ્વર્ગે પણ ભાનના ન રાખવી. ૨ જુકુ કદીપણ બોલવુ નહિ ૩ પરવરણ મ્દાપી મોગે ચોરીને લેવી નહિ ૪ પોતાની સ્ત્રીમા જગપણ લોનખતા ન રામવી ૫ સ્ત્રીને મા ભેન મમાન ગણવી ૫ આત્મા પે તે ચેતનછે અને દેખવામા આવતી વસ્તુમાત્ર જ છે માટે તેના ઉપર મોહ રાખવો મૂર્ખાઈ છે

જો આ મત્રોને પોતાના હૃદયમા સાચવી તે પ્રમાણે વર્તન કરવામા આવે તો આ સસારને સગ સમાન બનાવી શકાય તેમા લેણપણ અતિશયોક્તિ નથી

શાંતિ

મુનિ માણેક

સ્વીકાર સમાલોચના.

આદર્શ ગૃહસ્થ અને જાપાની જાનુસ—આ ગ્રંથમાં બે વાર્તાઓ—વિષયોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. ‘આદર્શ ગૃહસ્થ’ ના લેખક શ્રીયુત એમ. એમ. સહ તથા ‘જાપાની જાનુસ’ ના લેખક શ્રીયુત મગનલાલ હરિકૃષ્ણ મહેતા. પ્રકાશક ડાહ્યાલાલ રામચંદ્ર મહેતા. આ ગ્રંથ સરેલી વાર્તામાળાનો ચોથા વર્ણનો ૭-૮-૯મો મણકો છે. છુટક કિંમત કાચુ પુકું રૂ. ૧૧ પાકું પુકું રૂ. ૧૧. ‘આદર્શ ગૃહસ્થ’માં સદ્ગાત્રી નાગમહાશય તું છવન ધણીજ ઉત્તમ અને સરળ રીતે લખવામાં આવ્યું છે. જ્યારે ‘જાપાની જાનુસ’ માં પુરૂષ ડીટકરીવો ઉપરાંત સ્ત્રી ડીટકરીવો પણ ચતુરાઈથી અપરાધીઓને શોધવામાં કેવી આશાથી ખતાવે છે તેનો ખ્યાલ આ વાર્તામાં આવ્યો છે. આ વાર્તામાળાના માલિક, કાળજી વગેરેની અસલ મોંઝવણી છતાં વસ્તુસ્થિતિમાં કંઈપણ વારફેર કર્યા વગર જે સેવા બજાવતાં જાય છે તે માટે તેઓને ધન્યવાદ થયે છે. આ વાર્તામાળાનું વાર્ષિક મૂલ્ય કાચા પુકુંના રૂ. ૨૧ તથા પાકા પુકુંના રૂ. ૩૩ છે. આ વાર્તામાળાના માલિક થવા અમે અમારા વાર્ષિકવર્ગને ખાસ જલામણ કરીએ છીએ. મળવાનું ટેકાણું—અવરધાપક રાસેલી વાર્તામાળા, અમદાવાદ.

સ્વામી વિવેકાનંદ—અતુવાદક શ્રીયુત નર્મદાસંકર બાલાસંકર પંડ્યા. પ્રકાશક શિશુઅખંડાનંદ. આ ગ્રંથ સરતું સાહિત્યવર્ધક કાર્યોલયના વિવિધ ગ્રંથમાળાના ૭મા વર્ણનો ૭૭-૭૮-૭૯ મો મણકો છે. છુટક કિંમત કાચુ પુકું રૂ. ૧૧ પાકું પુકું રૂ. ૧૧. આ ગ્રંથમાં ગદ્યાસથી આત્મોદ્ધાર તથા કાર્મીર મુખીની મુસાફરીમાં સ્વામી વિવેકાનંદે આપેલા લાલચો તથા તેમની દિન ચર્ચા સંબંધી ધણીજ ઉત્તમ અને દરેક સંજોગને ગૃહજી કરવા લાયક હકીકત પ્રગટ કરવામાં આવી છે. આ ગ્રંથમાં હિંદના મહાન દાદા ખીસ્મતજી ‘હાલકાલક’ અરિષ્ટ, ખાસ, ખ્યાલ, એવનાર છે. સ્વામી અખંડાનંદે મરતું સાહિત્યવર્ધક કાર્યોલય મારફતે જે સરતું વાંચન પૂરું પાડવા ને સગીરથ પ્રવર્ત આદ્યો છે તે સ્તુતિપાત્ર છે. કાળજી, છપાઈ અને સફાઈ વખાણોને પાત્ર છે. અમે આ ગ્રંથમાળાના માલિક થવા દરેક સંજોગને આમદ કરીએ છીએ, મળવાનું ટેકાણું—કાલબાદેવી રોડ-મુંબઈ અને રોસ-સકોઈ પાસે અમદાવાદ.

ધર્મશિક્ષા—લેખક ન્યાય વિચારદ ન્યાયતીર્થ સુનિ શ્રી ન્યાયવિજયજી. પ્રકાશક લક્ષ્મી-પુત્ર દૂતચંદણ વેદ (શ્રી લક્ષ્મીચંદ્ર જૈન ગ્રામજેરી, બેલજીજી-આગા) કીમત રૂ. ૧૧. આ ગ્રંથ હિંદીભાષામાં લખવામાં આવ્યું છે. લેખક મદાસે આ અસ્થિર સંસારમાં મનુષ્ય પોતાનું ઉત્તમ છવન મોદરૂપી જાળમાં રાખી કેવી રીતે શુભાવી બેસેછે તથા ધર્મથીજ ઉદાર થઈ શકેછે વગેરે બાબતો દર્શાવતી સમજાવવા સારો શ્રમ સેવ્યો છે. અમે ખિલીએ છીએ કે બીજા સુનિઓપણ લેખક સુનિશીતો લખ્યો લક્ષ્મી સહ પોતાનો દુરસદનો અમૂલ્ય વખત ધાર્મિક વિષયો લખી જીનધર્મનું રહસ્ય સમજાવવા પ્રયત્ન કરશે.

અંદરુડ—(જૈન શાસન પત્રની સાતમી બેટ) આ નવલ કથા મરાઠીનું ભાષાંતર છે. જૈન શાસન ની બેટ તરીકે કોઇ જૈન સાહિત્યમાં વધારે યાવ તેવા અંધ હોત તો વધારે જુવમ ગણાત. આ પુસ્તક પણ હાથમાં લીધા પછી પુઠું કર્યા શિવાય મુઠી દેવું ગમતું નથી.

જ્ઞાન પ્રકાશ—(પખવાડીક પત્ર, અધિપતી ત્રીભોવનદાસ દામોદરદાસ ગદીઆ, સીવીય સ્ટેશન, રાજકોટ. વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૨૫) આ પત્રનાં ૧ લા વર્ષનાં ચાર અંગે અમને બદલા તથા અભિપ્રાય અર્થે મળ્યા છે. આ પત્રમાં આજ મુખીમાં આવેલા લેખો ધણાજ સરસ અને વિચારવા જેવાછે. અને જો આવડે આવજા લેખો ચાહુ રહેશે તો આ પખવાડીક પત્રને વિજય મળ્યા વગર રહેશે નહીં. આજના મોંઘવારીના સખ્ત સમયમાં આ પત્રનું લવાજમ તરફ જોતાં તે નહીં જેવું છે. અમે આમારા વાંચકવર્ગને આ પખવાડીક પત્રનો આદર થવા લલામણુ કરીએ છીએ.

શ્રી મુખર્ધ અને માંગરોળ જૈન સલાનો વિશેષાંક—તેના આ. સેક્રેટરી મી. મકનજી જે. ગહેતા, બી. એ., એલ એલ. બી., બાર-એટ-લૉ, તરફથી અભિપ્રાય અર્થે મળ્યો છે; જેનો સ્વીકાર કરતાં અમેને અતિ આનંદ થાય છે. આ સંસ્થાએ મુખર્ધ રાહેરમાં જૈન કોમના દરેક પ્રકારના બહેરકામોમાં બનતી શક્તિએ ભાગ લીધો છે અને દિનપર દિન લેતીજાન્ય છે. કન્યા અને સ્ત્રીશિક્ષણ શાળાના તેમજ ભાવણશ્રેણીના સંબંધમાં બહુજ ઉત્તમ કાર્ય જાળવ્યું છે અને બજાવતી જાય છે. આ સંસ્થાનો મજબુત મૂળ પાયો રોપનાર તે કોઇ પણ હોય તો તે મહુમ મી. મોહનલાલ પુળભાઈ છે. અમે દીલગીર છીએ કે નહીં જેવી ઉદાર ગણાતી સમાજે હજી સુધી આપી સંસ્થાએ માટે એકાદ સાચા હોલની બીલ-લ સગવડ કરી નથી. અમે આ સંસ્થાની દરેક રીતે કૃતેદ ધન્યવી છીએ.

શ્રી હૈદરાબાદ (દક્ષિણ) જીવરક્ષા જ્ઞાન પ્રચારક ફંડના આ. સેક્રેટરી શ્રીયુત લાલજી મેવજી હલાયા તરફથી 'દેવી ભક્તોસે અપીમ' નામની પુક તથા તેઓનો તા. ૨ જી ઓગસ્ટનો લખેલ પત્ર મળ્યો છે. આ પત્રમાં તેઓ જણાવે છે કે "હિંદુ સ્થાનમાં બધે ઠેકાણે દેવ, દેવી અને ધર્મના નામે મોટી પાત્રાઓ જારીને હવેરા મુઝાં પ્રાણીઓના (હજી તથા માનતાને માટે) વધ થાય છે." પ્રથમ તો અમેને કહેવાની ખાસ જરૂર છે કે, આ મંડળને રૂપપાવાને થોડા વખત ચયો છતાં આ મંડળે જે કાંઈ ઉત્તમ કાર્ય કર્યું છે તે માટે તેમના આ. સેક્રેટરી અને સંચાલકોને ધન્યવાદ વટે છે. આ મંડળના સંચાલકોને સેક્રેટરી તરીકે રોહ લાલજી મેવજી જેવા સહૃદયી, ઉદાર અને કાર્યદક્ષ પુરૂષ મળ્યા છે એજ આ મંડળની કૃતેદની નિશાની છે. હવે તે ધર્મવાળા લોકો હિંસા કરે છે તે શસ્ત્રપ્રમાણુ છે કે નહિ તે અમે દુકમાં જણાવી અત્રે વિરમીશું. ભક્ત કવિ તુલસીદાસજી કહે છે કે—“દયા ધર્મકા મૂળ હય” પાપ મૂળ અભિમાન; તુલસી દયા ન છાંડીએ, જખલગ વટમે પ્રાણુ.” અર્થાત દુનિઆમાં સર્વે ધર્મોનું મૂળ દયા છે અને તે જીવ જતાં સુધી પણ ઊડવી નહીં. 'હિંસા એ મહા પાપ છે.' એ મૂત્ર સર્વે શાસ્ત્રોમાં પ્રધાનપણે આપક છે છતાં પણ જે ધર્મવાળાઓ દેવીઓને ભોગ આપી હિંસા કરવાનું શસ્ત્રાધારે માની બેઠા છે તેઓ શાસ્ત્રકિંવા ધર્મનું રહસ્ય જાણી-સમજી શક્યા નથી. અમુક કારણથી અમુક મનુષ્યે ભોગ ધરાવવાની ક્રિયા

કરી હશે તેને તેઓ માની લઇ, ગારીઆ પ્રવાહની જેમ તણાઈ દેવીને ભોગ આપવું તેમાં ધર્મ છે' એ માનવાની મૂર્ખાઈ કરી બેઠા છે. આવા અજ્ઞાન પાશર મનુષ્યોને નરકમાં હુલ્લત બચાવવા માટે જુદી જુદી ભાષાઓમાં હબ્બરો અને લાખોની સંખ્યામાં હેન્ડબીક્ષો ચોપડીઓ વગેરે બહાર પાડી મફત વહેંચાવવા જોઇએ તેમજ બાહોશ ઉપદેશકો મારફતે દરેક દેશ અને ગામમાં દયાના સિદ્ધાંતો-શાસ્ત્રના રહસ્યો સમજાવવાનો પ્રયત્ન કરવો જોઇએ. માંસાહારીઓને, માંસ ખાવું એ કેટલે દરજ્જે નુકસાનકર્તા છે અને વનસ્પતિ બાહાર કેટલો ઉત્તમ છે તે સમજાવવા મોટા મોટા યુરોપીયન, અમેરીકન, જાપાનિસ અને હિંદી પ્રકરણોના અભિપ્રાયો લખા પુસ્તકો રૂપે બહાર પાડી છુટે દાથે તદ્દન મફત વહેંચાવવા જોઇએ. અને તેની સાથે આ સૂત્ર પણ દ્રઢતાપૂર્વક સમજાવવું જોઇએ કે “જેને જીવન આપવાની શક્તિ નથી તેને જીવનનો નાશ કરવાનો શા હક્ક છે? કુદરતના નિયમ પ્રમાણે ગ્રાણીમાત્રો જીવન સંજોગોના હક્ક સરખા છે. આ સિદ્ધાંત સર્વ ધર્મના શાસ્ત્રો પ્રધાનપણે સ્વીકારે છે. તો ખરી હિંસા કરવી એટલે નાના કે મોટાં નિર્દોષ જીવને ગમે તે કારણથી નુકસાની પહોંચાડવી એ મહા પાપ છે એમ સર્વ ક્ષત્ર કષ્ટમ કરશેજ. અમારી જીવજ્ઞાના તમામ મંડળોને વિનંતી છે કે તેઓએ કસાઇ વાડેથી જીવો છોડાવવા પાછળ પૈસાનો વ્યય કરવા કરતાં તેવા કસાઇવાડાઓમાં અને જ્યાં હિંસાનો પ્રચાર વિશેષ છે ત્યાં તેમજ જોઓ કસાઇઓને એછી યા વધુ કિંમત લઇને પશુઓ વેચેછે તેઓને બાહોશ ઉપદેશકો મારફતે ધર્મના સિદ્ધાંતો, માંસ ખાવાથી થતા ગેરફાયદા અને ભોગ આપવાથી થતું મહા પાપ વગેરે સમજાવવું એ અતિ ઉત્તમ છે. જે મી. બી. એન. મહીશીરીના શબ્દોમાં કહીએ તો “એક માણસને સદાનો માંસ ખતો અટકાવવો એ પુન્ય સો ગાયોને કસાઇવાડેથી છોડાવવા કરતાં લાખ ગણું વધારે છે.” આ સિદ્ધાંત પ્રમાણે જે સર્વ જીવદયાના મંડળો એછી સાથે એકત્ર થઇ પ્રયાસ કરશે તો વિશ્વમાત્રમાં જીવદયાનો પડથો પડ્યા વગર રહેશે નહિ. અમે, આ જીવરક્ષા જ્ઞાન પ્રચારક દ્વારે તન, મન અને ધનથી મદદ કરવા મનુષ્ય માત્રને વિનંતી કરીએ છીએ. અને આશા રાખીએ છીએ કે આ દ્વારના કાર્યવાહકો જીવદયા માટે અનેક રીતે વધુ સતત પ્રયત્ન કરશે.

જુળીયા માણીરક્ષક સંસ્થા—આ ઝો. સેક્રેટરી શ્રીજીત ગોવિંદજી ખીમજી શાહ તરફથી એ-સંસ્થાના ૧૦ માં વર્ષનો હુંક ઉદ્દેશ અમને અભિપ્રાય અર્થે મળ્યો છે. આ ઉદ્દેશના ઉચ્ચ આશય તથા તેના કાર્ય તરફ જોતાં સંસ્થાના કાર્યવાહકોને ધનવવાદ આપ્યા વગર અમારાથી રહેવાનું નથી. આ સંસ્થા સ્થપાયા પછી જીવદયાને માટે અનેક સંસ્થાઓ સ્થપાઇ છે. આ સંસ્થા માત્ર જીવેતું રક્ષણ કરવાનું કાર્ય કરીનેજ બેસી રહેતી નથી પણ ધર્મોદા દયાખાનાઓ બોલી ગરીબ લોકોને મફત દવા પુરી પાડે છે અને મફત વાંચનાકથો બોલી અતિ ઉપયોગી કાર્ય બજાવે છે. વળી એ સંસ્થાએ, “હિંસા કરવી” એ વેદ-શાસ્ત્ર પ્રમાણુ છે એમ સાબીત કરનારને રૂ. ૧૦૦૦૦ વગેરેના ઈનામો કાઢી જે નીતિ અખત્યાર કરી છે તે દંડ યોજા વખાણને પાત્ર નથી—અમે આશા રાખીએ છીએ કે આવી સંસ્થાઓને દરેક સંજોગને તન, મન અને ધનથી મદદ આપવાની જરૂર છે.

નૂતન વર્ષાભિનંદન—આ જુદી જુદી જાતનાં રંગબેરંગી, સુંદર અને મનમોહક લગભગ ૭૫ જાતના સચિત્ર કાંડ મે. જોશી અને ફેડકે (લક્ષ્મી આર્ટ, ભાવનગર, મુંબઈ.)

તરફથી અભિપ્રાય અર્થે ભેદ મળેલ છે. આ કાંડ માટે વધુ વિવેચન કરવા કરતાં અમે માન્ય એટલું જ કહીએ છીએ કે, આ કાંડ નૂતન વર્ષનો શુભ દાંડલે ખાસ વાપરવા જેવા છે. આવા ખર્ચાનું સમયમાં આ સાહસ કરીને મે. જોશી અને ફડકેએ ગુજરાતી હિન્દી પ્રગ્ન સન્મુખ જે ઉત્તમ વસ્તુઓ રજૂ કરેલ છે તે માટે તેઓને ધન્યવાદ પટે છે.

લે. દાદાભાઈનું જીવન ચરિત્ર—(જીવન ચરિત્ર માળા, પુ. ૧ ભ.) લેખક રા. 'ન્યત' પ્રકાશક-રા. હીરાભાઈ દાદાભાઈ દેસાઈ. (વિવેચક ઔશીશ-લાહરસ, નદિદ) આ ચરિત્ર તંદન ટુંકમાં છતાં તેમાં લગભગ તમામ દુષ્ટીકતોના સુંદર રીતે સમાસ કરવામાં આવ્યો છે. આ ચરિત્રમાળાનું વાર્ષિક પ્રવાળ પી. પી. પોટ્ટેજ સાથે માત્ર દસ આનાજ રાખવામાં આવ્યું છે. તેથી આ માળાનો સૌ કોઈ લાભ લઈ શકે તેમ છે. આ ચરિત્રમાળાના ગ્રાહક થવા અમે સૈને આગ્રહ કરીએ છીએ. આ ચરિત્રમાળા માટે અમે મિત્રભાવે સુચના કરીએ છીએ કે ચરિત્રવાળા મહાપુરુષનો એક ફોટો આપવા રીવાજ રાખવો તથા આનું કાગળ કરતાં સારા કાગળ વાપરવા.

નડીઆદ હિન્દુ અનાથ આશ્રમ—નુ. તા. ૧-૮-૧૫ થી તા. ૩૧-૭-૧૬ સુધીનો રિપોર્ટ અમને અભિપ્રાય અર્થે મળ્યો છે. અમને જણાવવાને ખુશી પામ છે જે સારા કાગળ ઉપર ચાર સારા ફોટાઓ (આશ્રમના અનાથોના) સાથે દિસલખની વ્યવસ્થા તથા તેને લગતી દરેક બાબત સતોષકારક રીતે આપી છે. તેમાં અનદાનની કાચમી રૂઢી મરાસા પાત્ર છે. આશ્રમને અંગે અનાથોને માટે ઉલ્લેખ રાખ્યા, દવાખાનું તથા થોડું ખેતીનું સાધન પણ છે. વિશેષ પ્રસંશાપાત્ર તો જ્ઞાણક મુકવાની પેઠી છે. અને તેથી ધણી બાળકોની ખુવારી થતી બને છે. રિપોર્ટ ઉપરથી જણાય છે જે કાર્યો કરતાઓ સારા પરિશ્રમ લે છે. તેમાં જાદાનની પદ્ધતિ દાખલ કરી છે તેના નાણામયી બે ગાયો ખરીદવામાં આવે અને આશ્રમમાં જ પાળવામાં આવે તો ગાયોના ખર્ચને માટે પ્રત્યેક વર્ષે મદદ કરશેજ. આથી આશ્રમના વિદ્યાર્થીઓને સ્વચ્છ દુધ મળશે. બીજું મિષ્ટાન જે માસ એકમાં ચાર રાખવાનો રીવાજ છે તે પણ વધારે છે. દાન કરનારાઓની અયોગ્ય પદ્ધતિને ખાતર અનાથોને ખરાબ દેવ પાડવી એ શ્રેયસ્કર નથી. એકંદરે કાર્ય પ્રશંસનીય છે.

આ સિવાય અમેને બદલામાં આવતા અઠવાડીક, પળવાડીક પત્રો તથા માસિકો અને ત્રિમાસિકો ઉપરાંત નીચેના પુસ્તકો મળ્યા છે જે આભાર સાથે સ્વીકારીએ છીએ.

શ્રી આત્માનંદ જૈન ટ્રસ્ટ સોસાયટી (અંગાણા સુદર) તરફથી ગુરુ ધંટાજીનું વ્યાખ્યાન બે ભાગમાં, શ્રીમદ્ વિજ્ઞાનંદસૂત્રી (આત્મારામજી) મહારાજનું સંક્ષિપ્ત જીવન, સમ્મલગીતનય, શું ધર્મર જગતકર્તા છે? તથા વ્યાખ્યાન મૌલિક.

લીખાભાઈ કાળાદાસ લીલાસી નીજરીઆ (સુરત) તરફથી પાટીદાર સુબોધ કાવ્યમાળા શેઠ પુનમચંદ્રજી જળાણી (સિકંદરાબાદ-દક્ષિણ) તરફથી શીમાન બાળચંદ્રમાર્મજી કૃત શ્રી તીર્થ ક્ષેત્ર દૂધાક, વડગરવાસી રા. હીરાચંદ લાલચંદ (પુના કેમ્પ) તરફથી સુનિ મહારાજ શ્રી કૌલત વિનયજી કૃત દેવ દ્રવ્ય, (આ પુસ્તક લખીએને વાંચવા જેવું છે) અજમેરના શ્રી શ્વેતામ્બર જૈન સંઘ તરફથી સુનિ આજુક કૃત જૌતમસ્વામીનું રાસ.

દિવસ

૧૯૧૭.

કુલક ૧૬.
અંક ૭ મી.

કરછી જૈન મિત્ર.

મચિત્ર
માનિક

વીરંગના એન્ડી બિર્મંદ.

"I am old, but I believe that I shall see India with Home Rule before I die"—Anne Besant

પાણિ કાવચમ—પાન આદિ મારે રમ
કુલક ૧૬, વી ૭ મી આદિ આદા

મળવાનું કુલક—શ્રી "કરછી જૈન મિત્ર" માસિકે એડીન, માસી—મ ૫૦.

શ્રીઓની સુંદરતા શામાં છે ?

કાળા-દેશના બેના-અથકતા વાળોમાં છે અને તેવા વાળ બનાવવા માટે

કામિનીઆ ઓઈલ. (નંબર ૧૬)

એ એક જાનપ્રસિદ્ધ અને લાંબાગુ માનીતું, મધુ-મુખધિયો વારપર લેવા છે આ તેનું પુરૂષો માટે અને વિદ્યાર્થીઓ માટે પણ એક સારું, વાજુજ ઉપયોગી અને ફાયદાકારક છે

મેથિઆ બાળી અવળાઓ પોતાની સુંદરતા વધારવા માટે તેનો ફાયદો હોયથી ઉપયોગ કરે છે. મરજી તે ખરી પડતા નાગોને અગ્રહની મજબૂત મનાવે છે, મુગળને શાન્ત નામે છે સુગંધમય ખુશ્બો આપે છે અને વાગ સાદ નાખા માટે તે મંગોરજક તેલ છે આના અનેક ગુણો તે જગતનું જાણીતું અને માનીતું તેનું યાદ પડે ન હોવાથી શ્રીઓના મુખ્ય સુગંધ રૂપ મનાય છે ખરીદતી રખતે ફોર્મ ૧૬૨ પરથી નામિનીઆ ઓઈલના માગજો

કામિનીઆ ઓઈલ માટે આવેલ સંખ્યાગ્રંથ અભિપ્રાયોશ ધા માત્ર એક નીચેનો અભિપ્રાયજ વાંચો—

દૈ. સ્વામી. નારાયણ વગ—મેલકમતુરથી લખે છે કે, “કામિનીઆ ઓઈલ દુનીઆમાં વપરાતા તેઓનો સરદાર છે એનું સર્ટીફિકેટ આપતા અને આનંદ થાય છે. જે વર્ષ હિપર માસ કરતી એક શ્રી માયાની ખુશ્બોથી પીકાલી હતી, તેથી તેણીના વાળો વધુ લાંબા ખરી ગયા માત્રી પામે કામિનીઆ ઓઈલની એક બાટલી હોવાથી મેં તેને તે વાપરવા આપી તેણીએ આ તેનું વાપરતા વાગત વધવું આગળ મારક ફાટુ થવા લાગ્યું અને આજે તેણીના વાળ ઘણાજ લાંબા અને ખુશ્બુરત થયા છે ખરેખર આ તેની સુગંધી પણ ઘણીજ મોટી અને મન મોહક છે એમા સમાવના ગુણો ઘણાજ ઉત્તમ છે મહેરબાની કરીને કામિનીઆ ઓઈલની ત્રણ બાટલી પી. પી. થી મોકલી આપરો.”

ભાવ—

બાટલી ૧નો રૂ ૧-૦-૦

પી. પી. ના રૂ. ૦-૪-૦ જુદા

ત્રણ બાટલીના રૂ ૨-૧૦-૦

પી. પી. ના રૂ. ૦-૭-૦

સોલ એજન્ટસ,

ધી એન્ડ્રો હરીઅન ફૂગ એન્ડ કેમીકલ કં.,

બુમા મરહદ, મુંબઈ

વિષયાનુક્રમણિકા.

વિષય.	લેખક.	પૃષ્ઠ.
ટાઇટલ.
રોક ખેતશી ખીઅશીની છવન કપરેખા.	રા. અભય.	...
વિજયા, વિજય પ્રથમ ગવિ.	પચિક-જનમુનિ.	...
અમારા આવતા અંકમા શું બેસે.
સત્ય પ્રાર્થના.	અનુચિત લલિત	...
ભીરીસ એનીખીસેટ.	રા. ગોકવલ્લભ દ્વારકાદાસ ગાયચુડા.	...

આ મિત્રાપ ભીરીસ એની ખીએન્ટ, મી. વાડીઆ, મી. અકન્ડેલ, રોક ખેતશી ખીઅશી, લે. પી., પ્રેમીડેન્ટ થી જન સ્વેતાગ્ગર કાન્કર-સ તથા રોક ખેતશીઆને માનપત્ર આપવામાં આવેલ વખતનો મેળાવડો વિગેરેના કોટાઓ આપવામાં આવ્યા છે.

ખીસેટના ટાઇટલનો બ્લોક મેસર્સ બેશી અપર્સ તરફથી ખાસ લેવામાં આવ્યો છે.

ચોતાનાંજ પરાકમથી પ્રખ્યાતને પામેલી ધૈરિક તરીકે પંકાયેલી

ગોળી કર ની] આતંક નિગ્રહ ગોળીઓ. [કિંમત રૂ. ૧.

અસંખ્ય સ્ટ્રીકીકેટો તેના સખ્યાખંધ ગુણોની ખાત્રી આપે છે.

ખાંચ એટીસ, } વેદશાસ્ત્રી મનિશંકર ગોવિંદજી,
કાનકદેવી રોડ, મુંબઈ. } જામનગર-કારિયાવાડ.

કિંમત કે પોસ્ટજ લીધા વગરજ મોકલવામાં આવે છે.

કામશાસ્ત્ર.

સમગ્ર વીહ જર્મમાં જુદી જુદી ભાષામાં આ પુસ્તકની સાખો નકલો છપાઇ છે અને કરોડો લોકોએ તે વાંચવાનો લાભ લીધો છે એની અંદર ભપંકર દરદોથી દુર રહેવાનો અને છંદગીને લંબાવવાનો ઉત્તમ મેધ આપવામાં આવ્યો છે.

ખાંચ એટીસ, } વેદશાસ્ત્રી મનિશંકર ગોવિંદજી,
કાનકદેવી રોડ, મુંબઈ. } જામનગર-કારિયાવાડ.

કેશવકાન્ત હેર ઓઈલ.

“કેશવકાન્ત”

હેર ઓઈલને શુદ્ધ
વનસ્પતિના તેરે
અને ઉચ્ચી
ખુશબો ધરાવ
નારા કુવોમાથી
બનાવવામાં આવે
છે “કેશવકાન્ત”
હેર ઓઈલ
આખોતુ તેજ
વધારી, બાલ
કાઠા, ઝુપાગી
રેશમ જેવાનરમ
બનાવે છે, અને
ખરી પડતા બા-
લોને આકર્ષી
મગજને શાન્તિ
આપે છે તથા મ
નસની શોષામા
વધારે કરે છે

“કેશવકાન્ત”

હેર ઓઈલ તેના
સાધના મુજબ છતાં
સીંચી સરળ
તેજ છે

“કેશવકાન્ત”

હેર ઓઈલના
દાખલ ઓઈલ
(લ સલેટ) વાપ
રવામાં આવે છે
તેનું પુરવાર કર
નારાને રૂ. ૧,૦૦૦
ઈનામ આપીશું

KESHAV PERFUMERY
BOMBAY

બાવલી નંબર ૩ ૦-૮-૦૦ પોસ્ટલ ચાર્જ લુદ્ધ.

અજરો ભેટા છે. } વખો—દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એડ કં.,
૧૪૭, અમલદાસ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ ૩

તેપાર થાય છે! ૧૬૨૮ ના જીનની સરખાતમાં બહાર પડશે, તેપાર થાય છે !!!

‘કચ્છી જૈન મિત્ર’ માસિકની પહેલા વર્ષની ભેટ.

ફાંચત પાંચથી વધુ શર્મલું સચિત્ર માસિક! એક ઉત્તમ પુસ્તક ભેટ!

આલું સાહસ હજી મુઠી લાગ્યેજ કોઈએ કર્યું હશે!

‘આ ભેટનું’ પુસ્તક ઐતિહાસિક વાર્તા રૂપે રસમય લાપામાં જાણીતા બાહોસ લેખકના હાથે લખાય છે. આ પુસ્તકને સચિત્ર બનાવવા મોટું ખર્ચ કરવામાં આવેલ છે.

આ ભેટના પુસ્તકની ૨૦૦૦ થી વધુ નકલો છપાશે.

આ માસિકનો કચ્છ, ગુજરાત, કાશીઆવાસ, આનંદેશ, ધારવાસ, શીવોત, રંચુત, ખર્મ, મુંગઈ, કમકતા વગેરે, દિંદુકાનાનાં ચારે ખુણાઓમાં ફેલાયો છે. અને તેથી તેના ભેટના પુસ્તકમાં તથા માસિક પાનામાં જાહેર ખજાર આપી એ પોતાના ધંધાને સહેવાઈથી ધેર મેકાં આખા દિંદુકાનામાં ફેલાવવા ખરાબર છે. વર્તમાન પત્રો કરતાં પુસ્તક તથા માસિકમાં જાહેર ખજાર આપી એટલા માટે કાપણકારક છે કે તે દરેક મનુષ્યની લાખબંદીમાં કાપમ માટે રહે છે અને તેના સંખ્યાળધ માણસો લાખ લેજી.

ભેટના પુસ્તકમાં જાહેર ખજાર આપવાના ભાવ.

બહારનું ટાઈટલ પેજ રૂ. ૧૫, અંદરનાં દરેક ટાઈટલ પેજનાં રૂ. ૧૦, દરેક આખા પેજનાં રૂ. ૬, અડધાના પેજની જાહેર ખજાર લેવામાં આવશે નહીં.

માસિકમાં જાહેર ખજાર આપવાના છેલ્લામાં છેલ્લાં ભાવ.

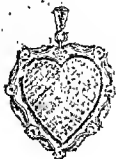
સાઈઝ.	એક વર્ષ.	૭ માસ.	ત્રણ માસ	એક વખત.
આખું પેજ.	૩. ૬૦	૩૫	૨૦	૮
અડધું પેજ.	૨ ૩૫	૨૦	૧૨	૫
પા પેજ.	૩. ૨૦	૧૫	૧૦	૪

ટાઈટલનાં મળે પેજ માટે કોઈએ પણ નહીં લેવી નહીં. ઉપર જણાવેલ ભાવમાં વાહેર બીજાકસ કરવામાં આસી નહીં. અપ્રમાણિક જાહેર ખજારો લેવામાં આવશે નહીં. વધારે વિગત માટે તુરંત લખા અમરા મળે—

જો. બવરજાપક, શ્રી ‘કચ્છી જૈન મિત્ર’ માસિક,
મુલતાની બીરડી-દાણા બંદર-મોંઘરી-મુંબઈ.

પ્રમાણિકપણે એ અમારો મુદ્રાલેખ છે.

જુના ઝવેરીનો નવો શો રૂમ.

સુંદર
મનપસંદ
અને
ટકાઉ
અલંકારો

મળવાનું મોટું મથક

ક્યાં છે ?

ક્યાં છે ?

સોની નરોત્તમદાસ લીમણ ઝવેરી

મે ત્યાં અપરુદ્ધેટ ફેશન અને ઉત્તમ કારીગરીવાળા મનપસંદ ટકાઉ દાગીનાઓ મેટા જગ્યામાં તૈયાર રહે છે.

તેમજ એડર્સ આપવાથી એકજ વાથદાસર, જનાની આપવામાં આવે છે. ફક્ત એકજ વાર પધારી ખાતરી કરો! કમવાની બીજાકુચ પાસેથી નથી.

બહાર ગામના એડર્સ ઉપર મુરતુ, ધ્યાન આપવામાં આવે છે. ટેકાણું: મુલ્લજી બેઠા કાપડ માનકી રામે, મુંબઈ, નાં-૨, રેલીફાન નં. ૩૦૪૧

F. Katti & Co., Advertising Agents, Bombay No. 9.

તૈયાર છે ! દશશરેમાં, પવિત્ર જગ્યાઓમાં તૈયાર છે !
—તથા મુસાફરીમાં—

—तथा भुसाङ्गरीभिः—

તૈયાર છે !

—दर्शनार्थे साधे राखवा—

નિર્ગ્રંથ ઓંકાર માલાનો શ્લોકો.

આસ ગાસ્ત્રીય પદતિ મુગ્ધા, મોટા અરથે અને મદામહેનને, ઉઠરતા કુચ્છી જોન ચિત્રકાર પામેથી તૈયાગ કાવામાં આપ્યો છે. આવો જોઈકાર- સામાનો ફોટો દજ સુધી ફોલ્ડો પણ બહાર પાડ્યો નથી આવા ઉત્તમ નમુ- નેદાર ફોટાઓ અમદી ગણવા એ દરેક ગણુપતી દુગ્ધ છે કીમત નકલ ૧ ના આઠ આના. ડાઝન ૧ ના પાંચ રૂપીઆ, ત્રી પી. પેટ્રીંગ અને પોસ્ટેજ અર્થના ચાર આના. વધુ

લખો:—“દુરથી જોઈ મિત્ર” માસિક એપ્રિલ,
 માંડવી-મંબઈ.

મંડવી-મુ'જાઈ.

તમે તમારો ઉત્તમ અતે આર્ટિસ્ટીક ફોટો પસાવવા ક્યાં જશો?

ગુરદાસ સ્ટુડીઓમાં.

મીન્શોમ સ્ટીટ.

કારણકે તેઓ જીવના, જાણના અને આદોમ ફેરિયાદના છતાં તેઓના તદ્દન મધ્યમસર હાથ છે, એકવાર ઘણા આવી ખાતરી કરી જોરા ખાસ જલામણ કરવામાં આવે છે.

અમારો સ્ટુડીઓ હમેશાં ખુલ્લો છે.

સચિત્ર માસિક વાર્તા સીરીઝ.

“પૂરપૂર”

રમભય બોધદાયક વાર્તાઓ અને મનહર રંગીત શ્રોતા સહીત
૬૨ માસે પ્રગટ થાય છે.

૬૨ મામે પ્રમટ થાય છે.

માણ માસમાં આદક ધનાગને પ્રથમ વર્ષ બેટા મળશે. આસ પુષ્ય માસ સંપૂર્ણ વાનાઓ અને મનદર દેહાઓ માથે પ્રગટ થયું છે. વાર્ષિક મુલ્ય માત્ર રૂપિયા ૭૬૬ પાંચેજ માથે. થી થી જુદા દનામમાળા માણુ થય છે નમુનાની નકલ મારે એ આનાની ટીકોટ ખીડી. અરી આનાની ટીકોટ ખીડનાને “શુદ્ધદેવી” નામનુ શ્યા કોટાવાળુ મોલય બેટ.

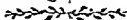
समो —नेतेवर, “पुष्पाहार,” अमृत.

કાળનો વિદાસ નથી !

આજે જ દાન મોકલો !!

પણ મતિહિત આગેવાન પુરોષોએ દાન આપવાના ગુપ્તાન સ્થાન તરીકે કલુસા હરિદ

નડીઆદ હિન્દુ અનાથ આશ્રમ.

આ આશ્રમમાં બાળ, વૃદ્ધ, અપંગ અને અશક્ત એવા અનાથોને પાળી, તેમની શારીરિક, માનસિક અને આર્થિક ઉન્નતિને ફેળવી તેમને ઉચ્ચ બનાવવા ખાસ પ્રયત્ન કરામાં આવે છે. દાન આપનારને પહોંચ અપાય છે અને વાર્ષિક રિપોર્ટમાં નામ છપાય છે. વાર્ષિક રિપોર્ટનેવાર છે. લખો—મ.ત્રી. હિન્દુ અનાથ આશ્રમ, નડીઆદ. (ગુજરાત)

જમાનો બદલાયો છે.

તેમજ

અમારો ધંધો

હીરા અને ઝવેરાતનો વેપાર ઘણી ઈવો ધણો છે. આગલા જમાનાના મોઢા નફાએનો વખત વધી ગયો છે. હવે તો તથાગર તેમજ ગરીબ સર્વે એક સરખો લાભ મર્ફી શકે તેવા બુજ નફાના રહેઠપર ધણો આવે છે. બહાર ગામના ઝોડેરા ઉપર પુરુષ ધાન આપવામાં આવે છે.

આવો ! જુઓ ! લખો ! અને ખાત્રી કરો !

સુરજમલ લલુભાઈ ની કું.

હીરા તથા ઝવેરાતના વેપારીઓ,

૨૨૫, કાલખાદેરી રોડ, મુંબઈ.

F. Mukhlani & Co., Advertising Agents, Bombay, No. ૭.

હવેદાનો સંદેશો.

હોસ્ટિરિયાને લીધે નાલુક નારી, પીડા ભારી, હુંદગી લાગે ખારી ખારી એકે-આપ જોયો ન જતો હોય તો સંદેશો પેલાયાડી પ્રપચવન ખનો ૨૪ દલાકમાં ગખત આંકડી અને તેના કુમલા અટકે છે. ૧૯૪૨ નં ૧૬૬ વાળી, સ્વધર્મરક્ષક, દેશી વનસ્પતિની

હોસ્ટિરિયા—વાયુ મુકતા

નામે દવા રામબાણુ છે. બીજે અચાર્યશ્રી મા. નાના પ્રકારની ઉપાધિ મટાડી સકિત આપે છે. બીજના સર્ટિફિકેટ પર વિશ્વાસ થશે તે કરતાં જાને અનુભવે. કીમત રૂ. ૪-૧૦-૦ પો. જુડું. ધાવણા બાગક માટે ૫૫૫ ૧ ની કી. રૂ. ૨ પો. પો. જુડું દેશીનામું—નામ હોખવાનું ઉત્તમ પુસ્તક ટેકરટ જુક કી. ૦-૨-૩. પો. જુડું.

લખો—જગનલાલ લલુભાઈ શાહ, દેશી નામાવાળા, વિજયપુર (ગુજરાત.)

વિદુષિ એત્રી બિસેન,

સર્વ લક્ષ સ્વામિન.]

મી. પાટીઆ અને મી. અરુન્ડેલ.

[દિશિમાદર મી. ન્યારડ.

જાણીતા કચ્છી જૈન દાનવીર

શ્રીમાન્ શેઠ ખેતશી ખીચશી, જ. પી.

૧૧ મી શ્રી જૈન ચેતામ્બર કાન્દુરન્સના અધ્યક્ષ.

[સર્વ દક્ષ રાધિત]

[કેટલાકશર મા તારાપો]

શ્રીમાન્ શેઠ ખેતશી ખીચશી, જે. પી. ના

જીવનની ટુંક રૂપરેખા.

સંવત્ ૧૯૧૨ માં થી કચ્છ સુધરીમાં શેઠ ખેતશી લાઇતું જન્મ શાહ ખીચશી કરમજીને ત્યાં થયો. એમની માતાનું નામ ગંગાબાઇ હતું. તેમણે નવ પુત્ર અને એક પુત્રીને જન્મ આપ્યો. તેમાં ખેતશી લાઇને આઠમા તરીકે કબી રાકાય, હાલ ખેતશી લાઇના વડીલ ગાંધુ ડાસાલાઈ કચ્છમાં રહે છે અને લઘુ ગાંધુ હેમરાજ લાઇ સુખપ્રભો રહે છે. એ સિવાયના પ્રતાપી આદ્યઓ આ નાશવંત જગતનો ભાગ કરી ગયા છે, છતાં લલાલાઈ અને શાજપાર લાઇ પોતાની પાછળ સતતી સુકતા ગયા છે. ખેતશી લાઇનું પ્રથમ લગ્ન સંવત્ ૧૯૩૨માં થયું અને બીજું લગ્ન સંવત્ ૧૯૩૭ માં થયું પ્રથમના પત્નીનું નામ વેજબાઇ હતું અને બીજા પત્ની વીરબાઇ નામે હાલ પ્રખ્યાત છે. તેઓ મહાંજી ધર્મજી અને પુણ્યવાન છે તેમના ઉત્તમ સહવાસમાં ખેતશીલાઈ પોતાને ભાગ્યશાળી સમજે છે એટલુંજ નહિ પણ તેમનાથીજ 'માડ' શુદ્ધ સ્વર્ગલુક્ય સુખપ્રદ દેવાય છે એમ તેઓ માને છે.

સંવત્ ૧૯૪૪ માં ખેતશી શેઠને ત્યાં એક પુત્રરત્નનો જન્મ થયો તેનું હીરજી નામ પાડ્યું અને હીરજીમાં હીર દેખાડું એટલે શાજપાર ખેતશી ની કું. ને બદલે હીરજી ખેતશી ની કું. તેજ સાલમાં ગાંધી યજ્ઞ. કે જે દિન પ્રતિદિન ધનમાં, આખરમાં અને આંદમાં આગળ વધતી ગઇ. હીરજી એક મહાંજી જુદિમાન છે, વિનથી છે, ચિત્તવ્રત છે. પોતેની પાતાવરણમાં ઉછરેલા છે, પાશ્વર્ય ભાષાનુસાર જ્ઞાન ધરાવે છે છતાં પોતાના તિર્થસમાન માતા પિતાની આજ્ઞા રામની પેઠે પાલે છે. હીરજી ખેતશીની કું. નું તમામ વડીવટ પોતાના પિતાના જન નીચે રહીને તેઓ ગ્રહાવે છે અને પોતાની વયના અનેક ખાનદાન મિત્રો સાથે વિદ્યા મિનોદ કરવા સાથે આપારમાં પુરતું ધ્યાન આપે છે. લવિષ્યમાં આ નર રત્ન જ્ઞાતિ, કામ અને દેશને ઉન્નત કરવાને પોતાની બનતું કરશે એમ અત્યારે દરેકને રીતસર

આશા રખાય છે. ખેતરી શેઠ પોતે બેળા દિલના હોવા છતાં ધધાને અંગે અતિ નિપુણતા ધરાવે છે. તેમનામાં ઉત્સાહ, દિમત, ધૈર્ય અને સાહસીકતા એટલી બધી છે કે જેને તો એમ સાધન વગરના હિંદુસ્થાનમાં જન્મેલા છે તેમ જોયું પડે. અમેરીકામાં જન્મેલા હોત તો આજે તેઓ આખી પૃથ્વીને ચક્રીત કરી શકત એમ સુદૃઢ દ્રષ્ટિએ જોનારને સદૃશ દેખાઈ આવે છે. જેમ રણભૂમિમાં કાંઈ શરવીર ચેલેા જ્યારે હાથમાં તલવાર મઢી શત્રુ સાથે લડે છે ત્યારે તે કાંઈ શુ"ં યશો તેનો કિમ્મત પણ ખ્યાલ કરતો નથી તેવીજ રીતે જ્યારે કાળાબામા ખેતરી શેઠ જાય છે ત્યારે દરિંદ્રોને એવા તો દંડાવે છે કે તેઓ પણ મતમાં તેમની સ્તુતી કર્યા વગર રહી શકતા નથી. ગુજરાત, કાશીઆવાડ, ખાનદેશ, વરાહ, કચ્છાદિક અને બંગાળ વગેરે દેશોના અનેક શહેરોમાં તેમની પેઠીઓ ચાલે છે અને પૂર જોસમાં વ્યાપાર કરે છે. કચ્છી દ્વારા આશવાળ જૈન જ્ઞાતિમાં તેમના સમાન વ્યાપારી કુનેહ ધરાવનાર બીજાને એક પણ નથી એમ આખી જ્ઞાતિ એકી જવાળે કબુલ કરે છે. એટલુંજ નહિ પણ તેમના પ્રસંગમાં આવનાર દરેક જુદામાન મનુષ્ય પણ એમજ કહી શકે છે. તેઓ પાશ્વલ કેળવણીમાં પછાત છતાં વ્યાપાર સંબંધમાં એટલું બહુ જ્ઞાન ધરાવે છે કે જે જ્ઞાન મેજન્યુએટોને હેરાત પમાડે છે—વ્યાપારી જ્ઞાનમાં તેઓ એમ. એ ગણાય છે. રૂના વ્યાપારીઓમાં તેમની આંટ બહુજ વખણાય છે. શીમાન શેઠ રામનારાયણ, સરં છાત્રાલીમ તથા સર સામુન સાહેબ જેવા તેમના અનેક મિત્રો છે. મન્ડીઆ બેન્ક, ન્યુ સ્ટેટ એક્સચેન્જ, બોમ્બે કોટન એક્સચેન્જ અને સેક ટીપોગ્રીફ વગેરે ધીકતા ખાતાઓમાં તેઓ ડીરેક્ટરશીપ મેળવી શક્યા છે.

ખેતરીભાઈ મુર્તિમંત દયા ગણાય છે. કારણ કે દુ ખાવાને દેખાને તેમનું હૃદય આઈ બની જાય છે. તેઓ તો એમજ માને છે કે :—

‘દયા ધર્મકો મૂળ હય, પાપ મૂળ અભિમાન;
સુહારી દયા ન છોડીએ, જળ લગ પદમે’ માયુ.’

‘પોતાના પ્રાણ સમાન પરના પ્રાણ સમજી પરને સુખ આપવાને દમરોમાં તત્પર રહેતું એ દરેક મનુષ્યનું પરમ કર્તવ્ય છે, એમ તેઓએ જોનેક પ્રસંગએ જોનેકવાર કહ્યું છે. એટલુંજ નહિ પણ “નવીન યુગના વિચારશીલ નવયુવકોને મારી સખાયતો બહુ મુશ્કેલતી લાહે ન સમવન્ય પણ અત, વસ્ત્ર અને જળ વગર પ્રાણ તજતા માનવાત્માઓને તો તે અવસ્થા ગમજેજ અને તેમને ગમે એજ મારા હૃદયની પરમ ભાવના છે. વર્તમાન કાળના વિદ્વાનો મને માન આપે કે નહિ તેની મને દરકાર નથી પણ દુઃકાળમાં ઘાસ અને પાણી” વગર જે માથો, બર્ગરો અને પરુ પક્ષિઓ લાખોની સંખ્યામાં મરણને શરણુ ચાય છે તેઓને ઘાસ અને પાણી આપતી પ્રખતે તેઓના હૃદયમાં જો જ્ઞાન્તિ વળે અને તેઓ જો એમજ કહે કે ‘અમારા જીવતર ઉપરજ દેશની આખાદી અને જીવિતો આધાર છે’ તો મારે

વર્તમાન પત્રોના સર્વિશિક્ષકોની જરૂર નથી” આ તેમની ૬૬ માન્યતા છે અને તેથી તેઓના દાનનો પ્રવાહ વિશેષ દુષ્કાળ પીડિત આત્માઓને સહાયતા આપવા તરફ વળ્યો છે એકંદર રીતે તેઓ ૬૬ વિચારના છે, પોતાનું ધાર્મિક કાર્ય તેના સ્વભાવના છે અને મુનિરાજોના વચનો પર પૂર્ણ શ્રદ્ધા રાખનારા છે કોઈ પણ શુભ કાર્ય કરવું હોય ત્યારે તેઓ મુનિરાજની સમ્મતિ લે છે અને તેમની સમ્મતિ મેળવ્યા પછી તેઓ શુભ કાર્યની શરૂઆત કરે છે, અર્થાત્ તેઓ દેવશુકના પૂર્ણ બક્ષત છે તેમને સ્વતંત્ર આપતું બહુજન ગમે છે અને અનેક પ્રસંગે તેઓ તેમજ કરે છે, છતાં જાહેર કાર્યોમાં પણ અનેક વખત તેમને દાનનો સ્વયં કરવાનો પ્રસંગ આવેલો છે અને તે નીચે પ્રમાણે છે

સનત ૧૯૫૫ થી ૧૯૭૨ સુધી કલકત્તા-કાઠીઆના અને ગુજરાતમાં દુષ્કાળના પ્રસંગે લગભગ રૂ. ૩,૦૦,૦૦૦) તેમજે અન્ન વસ્ત્ર માટે અર્પા છે એ ગિવાઇ દેરાસરોના જીર્ણોદ્ધારમાં રૂ. ૧,૦૦,૦૦૦) ધર્મશાળાઓના બાંધકામમાં રૂ. ૨૫,૦૦૦), જીવદયામાં રૂ. ૨૫,૦૦૦), પાલીતાણાની હોનારત નખતે જાપરાઓના બાંધકામમાં રૂ. ૧૫,૦૦૦), સીમડીમાં ઉપમાનની મે નખતની કિંયા પ્રસંગે રૂ. ૨૪,૦૦૦), પાલીતાણાના સર્વ વખતે રૂ. ૧,૨,૦૦૦૦) ઉગ્રમણમાં રૂ. ૮૦,૦૦૦), સ્વચ્છ શુધરીમાં સમગ્ર

જાતિને પોતાને આગળે આમ ત્રી તેમના દર્શનથી પાનન થવાને મેના ઉગ્રમણમાં રૂ. ૮૦,૦૦૦), પોતાના તરફથી કુલ નદિ તો કુલની પાખરી અર્પણ એવી બાવનાથી કરેલી સાત વાસણોની વાણી (પ્રસાવના) માં રૂ. ૮૦,૦૦૦), પાલીતાણાની મેડીંગમાં રૂ. ૫૦,૦૦૦) બીજી જોડિંગો, બાજાશ્રમે અને અનાયાશ્રમેમાં રૂ. ૩૦,૦૦૦) અને લિલ લિલ સ્થળે પાશાળાઓ, શ્રીરામકાળાઓ અને કન્વારાળાઓ નિમિત્તે રૂ. ૨૫,૦૦૦) તેઓએ અર્પા છે એ સિવાય પાલીતાણા જાણે આવેલા ચોક ગામમાં તેમજે દેરાસીગલનું મકાન નધાવી આપ્યું છે અને કન્વા શુધરીમાં તેમજે એક દયાખાના સાર મજબૂત મકાન નધાવીને દનાખાનું ચાલુ કર્યું છે, જેના વાર્ષિક ખર્ચ રૂ. ૨,૫૦૦) છે દાનારમાં આવેલા કન્વાશ્રમ પ્રચલામાં તેમના તરફથી અનેક પાશાળાઓ આવે છે, તેના વાર્ષિક ખર્ચ રૂ. ૨૫૦૦ થાય છે. એ ઉપરાંત તેમની સામન સખા વન કન્વા દશા એરાવાય જૈન જાતિને કરજ મુખ્ય કરવાની મરાદુર છે, તેમાં તેમજે રૂ. ૭૬,૦૦૦) ની નાદર ગ્રુમ ઉમેરેથી અર્પા છે અને જાતિએ આવેલા માનપત્રના મેલા નકામાં રૂ. ૧,૦૧,૦૦૧) નિરાશીત રમે માટે તથા રૂ. ૨૫,૦૦૦) જુદા જુદા કૃત્યવધીના ખાતાઓ માટે અર્પા તેમજે પોતાના જીવતરને કૃતકૃત્ય કર્યું છે એમની સખાવતોનો અગ્રદેશ રૂ. ૧૧,૬૮,૦૦૦) અગ્રીઆર વાખ અગ્રદેશ દગ્ગનો અમાદ છે અને તેમાં મુખ્ય દાનની ગણના તો યમ શક્તિજ નથી એ કે ઉપરોક્ત આ સખાવતોમાં તેમના બંધુ દેવદાસ જાણે તથા મોજપાઠ શાકના સુપુત્રન વચનદ આજ તથા સિદ્ધ વાઘ્યે

પણ કેટલાક ક્ષણો આપેલા છે કે જેની નોંધ વિસ્તારના કવચી અને લીધી નથી એટલુંજ નહિ પણ તેમના લઘુ બધું હેમરાજ બાઈ ખેતસિદ્ધ શેઠને પિતા તુલ્ય સમજે છે અને તદ્દમણની પેઠે તેમની આતા માન્ય મરવામાજ પોતાનું મધ્યાણ માને છે તેમજ તેમના સુપુત્ર રાત્ર શામણ બાઈ પોતાના પિતાને શોભાવે એવા સદ્ગુણો ધરાવે છે અને શોજપાર બાઈના બન્ને પુત્ર પણ એજ રીતે ખેતસિદ્ધ શેઠનું વિનય પૂર્ણ પ્રેમથી સાચવે છે આ રીતે જોના ખેતસિદ્ધ શેઠને કુટુંબ તરફથી પૂર્ણ સતોષ છે તેમને સારા સગાઓ વિદ્વાન મિત્રો અને અનેક ગુણી જનોનો સમાગમ પૂર્વ પુન્યથી પ્રાપ્ત થયો છે, અને જેથી કચ્છી દર્યા ઓશવાળ જૈન શાંતિમા અત્યારે તેઓ પૂર્ણ લાગ્યશાળી, અગ્રેસર લેખાય છે અને શાંતિએ તેમને પ્રયુખ તરીકે સ્વીકાર્યા છે. તેમને સરકાર તરફથી જે પી ની પદવી મળી છે અને રજવાડાઓમા તેઓ સારી લાગવગ ધરાવે છે અને કેટલાક રાજ્યો સાથે તેમને મૈત્રીના સારો સબંધ છે એકદર રીતે તેઓ શાંતિના અગ્રેસર છે, વ્યાપારીઓમા મોખરે છે, સરકારમા સન્માન ધરાવે છે અને કુટુંબમા સુખી છે પણ (પરને કુ બે કુ ખી છે અર્થાત્ દવાળુ સ્વભાવના હોવાથી અનેક કુ ખી આત્માઓને કુ ખ મુકત કરવાને તેઓ યત્ન કરે છે) ખેતસિદ્ધ શેઠના જીવનમાથી શ્રીમાનેને ધર્મજ સમજવાતુ છે, તેમની સાદી રહેણી કરણી આ દેશનેખવ જમાનામા બનેકાને બોધ લેવા જેવી છે અને કેવળ ખાનપાન ને આરામમા મુખ ન માગતા પરોપકારના કામમાજ સાચુ સુખ સમાયેલુ છે એમ તેઓનું જીવન જગત્ને શીખવે છે તેમના જીવન માટે જોટલુ લખામ તેટલુ ઓછુ છે હર્તા વિસ્તારના કવચી અને વિરમુ છુ

રા, અલ્લય.

મીઠીજ મીઠી કરતાંજ વાત,
 ન કાપ બહુ ઝડૂતી રાત.
 તે હપંતી તે રસ તે વિલાસો,
 તે ચિત્ત ને તે વર હાવભાવો;
 તે આઘસ યોગનો પ્રીત રીત,
 ન ત્રણેવી કોઈ શકે ખચીત.
 નાની નવોદા નવનેહવાળી,
 મુઝા અને મોહક લાજવાળી;
 અનેક ભાવો મનમાં દબાવે,
 તથાપિ તે કેમ દબે સ્વભાવે.
 ધડીકે વાજી નજરે નિહાળે,
 ધડીકે સામું નહિ લેશ ભાવે.
 ધડીકે નેત્રો ધડીકે નેત્ર જોડી,
 જોતાજ જોતા લઈ લે વિછોડી
 મોહાવભાવો વિજયા કરે છે,
 વિદ્યમવાણી મુખ ઉચ્ચરે છે,
 ખરેજ કુસો દસતા ખરે છે,
 કદાલ સેજે અનિરો કરે છે.
 ખતિ તમે છે મુજ પાળનારા,
 સ્વામી તમે છે નહિ ખામો વાળા;
 બતાં તમે છે મુજ પોષનારા,
 ખારા તમે છે અતિ પ્રેમવાળા.
 હે નાથ! બતારી! પતિ! કથ! મારા,
 હુ હુ તમારી રમણી રૂપાળા;
 એ બોલ બોલી બસ બધ રે' છે,
 મુખાનો મર્વાદ ખરેજ એ છે.
 શુભારની રેલમ છેલ વાળી,
 પ્રેમાજ પૂરા રસથી રસાળી;
 સુધા ભરે આગળ જસ પાણી
 એવી પ્રિયોની સુણી મિષ્ટવાણી.
 ન શોભ પામ્યો મનથી લગાર,
 ગંભીરતા સાગર ધૈર્યધાર;
 બોલ્યો પછી તે વચનો પ્રિયાને,
 લક્ષી યથા ધ્રુવિકાર જાણે.
 ખરે! પ્રિયા! સાંભળ મારી વાલી,
 ન દેવભાવો કર આજ કાલી;
 સર્વોગ હજી તજી શાંત રે'વું,
 ખેરે ન ખાલી તનતપ દે વૃ.

એ બલ્લભો મુરથી સુણીને,
 અધારીયું પક્ષ મને કરીને;
 મુઝસમીયે ત્રત ઉચ્ચરું છે,
 ત્રિવિન વાજી હજે તે રહ્યું છે.
 આ પક્ષ દે કામિનો! વીતી જશે,
 બ્યારે જીનની રાજ્યાત યાશે;
 ગમા રમીયું રતિ તે પ્રસંગે,
 ન આજ વામા! રમે તારી સંગે.
 વાણી પતિની સજ્જતાંજ નારી,
 દરીજ જે તે વિજયા તિવારિ;
 જાણે સજાટે પ્રતણા ધડી છે,
 મુખાકૃતિ તે વિલખી પડી છે.
 નીચું નિહાળી જિન નામ લે' છે,
 પછી સ્વયં તે મન સંવરે છે;
 રહે ઘણી ધીરજતા ધરે છે,
 શું જોવતું એમજ ચિંતવે છે,
 મર્વાદ લક્ષ્યદિયો કાંઈ બ્યારે,
 ન બોલવાની પડી મુજ ત્યારે;
 મુઝાજ અતે રહવાજ માંડી,
 કદી ન જાયે પ્રકૃતિ વિછોડી.
 યોધાર આઘ્યાં મુરુરાની આખે,
 આસું નોસાસા વળી ખૂબ નાખે;
 બની ગયા છે બહુ લાજલાલ,
 તે જોરોના જોર મુખાખી ગાલ.
 આંખેથી મુક્તાશની પ્રમાણે,
 યોધાર આંસું ખરતાંજ જાણે;
 એકાવળી દાર ખરી રહ્યા છે,
 વિભિન્ન ધૈને વિખરી રહ્યા છે.
 આ અશ્રુમાળા ફાલુવાર ગાલે,
 અપૂર્વ શોભા સજ્જતી વચાલે;
 વુડી વુડી તે સ્નનને મથાળે,
 શોભી રહી છે નિજપાત કાળે.
 કાઠીન્યતાથી અધઝાળે ન્યાં,
 મુરેચુરા યે પસરાઈ તે ત્યા.
 રચાઈ તેથી રચના વિચિત્ર,
 સ્વભાવ સૌદર્યનું એજ ચિત્ર.
 રેખી પ્રિયાની અતિ લાલ દ્રષ્ટિ,
 આંસુંતણી જે કરતી સજ્જિત;

પછી પ્રિયાને કહી મારી વાલી, હેતે લીધો છે ઝટ હાથ ઝાલી.

ચિત્રા - મી દત્તાત્રય,

લુગ્ગા પાનુ-૫

કચ્છી જૈન ચિત્ર.

આંખેથી મુકતા ફળની પ્રમાણે, ચોધાર આંસુ ખરતાંજ નાણે.

ચિત્રકાર - મી. દત્તાત્રય

જુઓ પાન ૬

કર્ણ પતિએ મન થેય ધારી,
 હું કેમ થે વ્યાકુળ આમ નારી.
 એમાં તમે શું અતિક્રાંત લાસે,
 નેતાંજ નેતાં ત્રણ દિન નારી;
 મુંઝાવ શાને મનમાં ધિયા! હું,
 લે જેઓ બોલે મન તારે ગાણું.
 આશાસ દેતી અતિ ટેક વાળી,
 વાણી સુણી તે પતિની રસાળી;
 મુખે હવાઇ અતિ ગોઠ હાથા,
 કુસુમ ખેરે કરમાઇ કાયા.
 જુવાનીના સ્નેહ તડે રહેલી,
 શુંગર છેલે અતિ વિસ્તરેલી;
 ને એજ દુસોથી ખરી ખોલેલી,
 ને દુયરૂપી ફળથી છુટેલી.
 અપૂર્વ તે એક રસાળ વેલી,
 સુવાન ચિતે કરતીજ કેલી;
 આશ્વર્ય પૂરે દેખતી' યદ્ય છે,
 'ઉડેજ' ઉડે' ઉતરી રહી છે.
 આશ્વાસી તેજસ્વી અને વિશાસ,
 ને અણની ચંદસમાન લાલ;
 પ્રસવેદ બિંદુથી હવાઇ આણે,
 તેજસ્વી થે તેજ વધુજ પાણ.
 ફરી ફરી ફેરવતી સ્વલક્ષ્મી,
 ધણે ધણે ને કરતી ફટાહો;
 તે આંખ થે છે, મુનિરતિ નેથી,
 વા દેવાનાં નેવીં વિચારી' લેવી.
 ગોચર સુઘાળી સુકુમાળ ગાલ,
 ને સુમહાસ્યે કરતાં કમાલ;
 આંખાસવાળા ચક્રને પછી તે,
 મંજીરતા શાળી થયા જુરીવે.
 ફરી ફરી ને મલકાઇ જાના,
 કાંઈક હાસ્યે હસણું મળના;
 તે મુખસંપુટ ખોલાઇ માંહે,
 તે હાસ્ય રૂપાઇ રદકુંજ ત્યાંહે.
 આનંદ વાણ તણી મંદ લેવે,
 સુકી ફરી ને હતો વેલીવેરે;
 ધીરે ધીરે તે રિયર થે રહેલી;
 નિષ્કપ થે ઉપર કંપ મેલી.

અદસ્ય થે દસ્ય દ્રદરિ સ્પષ્ટિ,
 એકામ થે અન્યથા ચિત
 અતે નિગલજનતા ધરે છે,
 તે ચોગ દૃષ્ટિપેણું આ
 નવી અને નાનુકે નાની નાર,
 નરીન આ ચોગથી તે
 વેવી અવસ્થા ધરતી દાણીક,
 પછી અર્ધ કાંઈક હી!
 આશા મુખને ધરતી નિરાશા,
 અનાસિકાથી મુકતી નીવે
 આંસુ લુછી પાલવથી સ્વહાથે,
 વસ્ત્રાદિ સંકેરોજ સાથ
 અને પછીથી નિજ ચિત માર્યું,
 શાકાદિ દોરે ફરી મુખિ
 તથા ધીરે શાંત મને સુરીતે,
 વદી વિવેકે વિજયાસા
 રે નાથ! મારા અતિ નેહવાળા,
 લાગી નથી તે તન કામજ
 કે'તાં અરે! આ શરમાય બાળા,
 તથાપિ કે'ઉ સુજીને ર'
 મારી હતી માત સુધર્મચાળી,
 તેથી યદ્ય હું પણુ ધર્મવ
 ને'કે હતી બાળવયે હાપાતિ,
 તથાપિ ધર્મે હતો રંગ
 નિન્ને ગતી સંપરવર્ગસંગે,
 ઉપાશ્યે સાર્થોસમીપ
 તેના મને લાં ઉપદેશ લાગ્યો, કે',
 તોપદેશે મતદાન
 અજ્ઞાનપાથ કરી તેની હાથે,
 અધાર્મીયા પક્ષની છૂટ સ
 સુણી તમારો સવિ આ પ્રબંધ,
 મારે દવે તો પખ ગેઉ
 તમે દવે રૂપશુભે ધણેરી,
 હે નાથ! નારી પરણે અં
 આ પાળગે શીંગ તમારો નારી,
 સંસારમાં ને અતિદિલ્લી

તે સદરી સુદર અગનારી,
 એવુ વદીને ચર્ધ મૈનધારી;
 બની પછી કેવળ શાત વિતે,
 લારે વધ્યા પ્રીતમ વેણુ પ્રીતે
 હે પુણ્યવતી શુણ્વતી નારી,
 તારા સમી થે નથી ના ચનારી,
 ન હાલ છે આ જગમાજ અન્ય,
 માતા પિતા છે તુજ ધન્ય ધન્ય
 હુ એક નારી મુજ ભિન્ન નારી,
 ખીજ બધી ગે મન માત ધારી,
 ચિતામણીને તણે જાનભોજે
 રેનોજ દાથે કર્યે કાકરો લે
 સુભાગ્યવતી સુવિચારવતી
 સદાય સદશુણુ રિને વસતી,
 સદર્મપત્ની સતનામ ધારી,
 પુણ્ય મને તુ મળી પુણ્ય નાગી
 રે જામજાગી હરમાય કેમ
 પાળીશુ સાથે શીંગ હેમજેમ,
 રનપ્રજાભગે ભવ મેથી રે તુ
 આનંદવેગે રિક્તી રહે તુ
 હે અગનારી મિર્મજિતનાગી,
 સગે રહી આપણુ લીજસાળી,
 શ્રીધર્મકમા અતિ આદરીશુ,
 મુખે મુખે કાળજ નિર્મખીશુ
 વળી અરે! સાંભળ છું સુખત,
 કોઠ કને આ ન કરીય વાત,
 એવુ સુણીને નિજ્યા કહે છે,
 એ વાત જાની પ્રિય કેમ રેશે.
 ન કોઠને આપણુ કાદિ કેશુ,
 જાહેર ચાતા જટ દાળી કેશુ,
 તથાપિ જાની નહિ તે રખારી,
 ક્યારેક કુની સવમેવ જાશે
 છે પુણ્ય ને માતપિતા તમારા,
 વળી વિશેષે પૂજનીય માતા,
 તે જાણશે ને સમયે તિવારે,
 કહેા પિયુષ દરુ શુ મારે
 ને લાગવતી કુળવતી નારી
 ને માન્ય તેને અતિમાન નારી.

પૂજ્યો પ્રીતિ પ્રેમજા મખનાગી,
 પ્રશુની પેદ તસ પૂજનારી
 તે ને કહે તે જટ જીવનાગી,
 કદી ન આણાતી ઉમાપનારી
 દે તે ઉપાચાર મણો કદાપિ,
 તે વેણુએ ન વરે તથાપિ
 એ નાય જાણે અતિ પ્રાણુ પ્યારા
 નીતિ રીતિને સુવિચારનાન
 આ વાતમા કાષ મને ન સજે,
 વિચારતા તે મન મારે મુજે
 ને દણ્ડથી લાખજણી મધુરી,
 વળી ન જોડે રસથી અધુરી,
 વાણી ત્રિપાતી મુણે આ પતિએ,
 જી પ્રિયા તું મન કેમ ખીએ
 આ વાત દાળી ન અરે! દયાશી,
 જાહેર મને જાન્યાપિ જાશે
 સાથે રજા ને જગપાસ જૈશુ,
 મુખે કરી સમય સાથ વૈશુ
 રિવેકિની ઉત્તમ કુજ જાત,
 ન કોઈવાતે કર તુ ઉચાટ,
 શીંગે કરી પિયન દુરે કરારી,
 તે પૂજ્ય પાદો અનુકૂળ થાશે
 વિચાર સાચા વ્યવહાર જાશે,
 ઉચિતતાને અનુસાર માશે,
 મુખે નહિ મોહ શિકારી પામે,
 પ્રભુપસાએ સનિ સારે યાશે
 સદર્મ સેવો હમણા અર્તિશ,
 ને આપણા જગ કરો પાસે,
 વળી પૂજના કરો વિશેષે,
 રહો ગિહા સુધી જુદરથવેગે
 જીતુ જીવિનને વિજયોને,
 કરી મને રાત ધણી પ્રિયાને,
 પછી જાતએ મુખને સુવાડે,
 કાષક છેડે વિજ્યા તિવારે
 જાને જાણુ ત્યાં તણે વિક્રમાઓ,
 સુતે સુતે શીખનણી કમાઓ,
 કેતાજ કેતા મન સુવાલાવે,
 નિદ્રિત થે નેત્રમુગે ગિયાવે.

અહો! આ સુતેલાં રમણુરમણીનાં ઉરકળે,
અંતિરાગે વ્યાપ્યાં નહિ વિષયકાંટા નિકટજો;
અરે! કાંટાવાળાં હૃદયકુસુમો મોંઘડી મળે,
મળે તોએ ખૂંચે સુખ હૃદયને તે નવિ કરે.
ખરો આ તે મેળો નિકટ ખરકાંટા વગરનો,
ખરો આ તે મેળો વિષયસુખ ખુચો વગરનો;
ખરો આ તે મેળો હૃદય હૃદયે થોગ ધરતો,
ખરો આ તે મેળો હૃદય હૃદયે શાંતિ કરતો.
ભલે કાખે કામીકવિજન કવે કેાઠ અમવા,
ભલે મોળેભાવે કવિજન કવે આ જળુવવા;
ખરાં પ્રેમી હોવે વિષયસુખ પ્રેમી મન હતાં,
અને પ્રેમે હોવે મતલબ ન તે બેશ ધરતાં

અરે! કિન્તુ એ છે જગતજનને ખુશ કરવા,
ખરે તેના સાચા અનુભવ વિનાનુંજ અથવા;
ધરે પ્રેમી જોડું વિષય સુખ આશા હૃદયમાં,
અરે! એથી મોટી મતલબ કયો છે જગતમાં.
ન જો આશામાંહે રમણુરમણી આ વિચરતાં,
ખરાં પ્રીતિપાત્રો ધરમપથથી પ્રીત ધરતાં;
સ્વશીલે તે નીલે જગતજનને પૂર્ણીત કરે,
અને તેનાં નામો રમરણ કરનાન સુખ વરે;
શ્રીશ્રીવિજયા અને વિજયના શીલે કરી શોભતો,
શૃંગારાદિરસે કુટ્ટી રસીકનાં હૃદયપદમ લોભાવતો;
રાત્રિએ વિજયા અને વિજયના સદયોગરૂપે કપ્પી,
મોથો યુદ્ધર સર્ગ સિદ્ધિ રચિએ પૂરો કર્યોહવંથી.

(સંપૂર્ણ.)

અમારો આવતો અંક.

જાન્યુઆરી ૧૯૨૮.

વિષય.

લેખક.

ધન્યવર વિષે અત્તાન
સંયમ અને સૌહાર્ય
મનુષ્યાવતાર અને તેની કિંમત
વીરાંગના એન્ની ખિસેટ
મહારાષ્ટ્રી ખેગારજી
તેજ અને સાશુઓ.	.	.
જાન્યુઓ હવેતો જાગો
સ્ત્રી કેળવણી વિષે કંઈક
કુસુંદ
સમાજ સેવા અને આપણે
સ્વરાજ્યની માગણી અને મોંઘટા.
ખાજામનો કકળાટ
તમાચો
જન ધર્મ
મિત્રાચારી
આપણા
હૃદયની સાદૃશ્યતા
કુચ્છી સપાટો!
પ્રાસંગિક નોંધ
ધર્મીઓ ચંદન

રા. ચાંપશી વિદુલદાસ ઉદેશી.	...
રા. સુશીલ.	...
સાખીકી રૂપશીલ.	...
રા. મોહનદાસ દારકાદાસ રાયચુરા.	...
રા. મનલાલ ડી. ખખખર, જો. પી.	...
રા. નટયજીલાલ ઇન્દ્રાજી દેશાઈ, ખી. એ.	...
રા. કામનંદ.	...
શ્રીમતી જગજીદેન જગજાળ કંપારી.	...
રા. જયંત.	...
રા. પદમશી નથુભાઈ શાહ.	...
રા. શિવજી સત્રેભાઈ શાહ, ખી. એ.	...
રા. મોહનલાલ જી. પંચા.	...
રા. સમાજ સેવક.	...
રા. ચંદ્રશંકર મંગળજી એ. જા.	...
જગજીવન કાપડીઆ, B. A. L. L. B.	...
રા. ખીમજી રાયશી શાહ.	...
રા. વીરજી રાજપાર મારતર.	...
રા. પાવન	...
રા. સહિતાંગ.	...

આ સિવાય કેન્સ, કેન્સર અને અદિ પરિવ્રજેનો અહેવાલ નેમજ વર્તમાન સમાચાર વગેરે વિષયો, જાણીતા ચિત્રકારો અને ફોટોગ્રાફરના હાથે સચિત્ર રજૂ થશે.

"WHAT IS PRAYER"?

સત્ય પ્રાર્થના.

હિંદના ધર્મ ભગિની ભગવતી એના ખિસે દના એ ગીતનુ અનુગાન

(અજની ગીતની વૃન.)

સ્વતંત્ર બનવા અણી મરતા
અન્ય અવશતા દરવા અથતા
અકલ છતા, ધીર કાર્યજ કરતા
સત્ય પ્રાર્થના, એજ ધરે!

નિન્દે ન કોષ, સૂને ચઢતા
દુર્જનપર પશુ દયા જ ધરતા
સલાય, સાત્ત્વપૂર્ણ કરતા
સત્ય પ્રાર્થના, એજ ધરે!

સત્ય વાન સૂક તે અદના
કૃપા કોષ ન અણી હિર ધરતા
એક ટેરી, શાંતિ વનરીરતા
સત્ય પ્રાર્થના, એજ ધરે!

રિચાર રાગગે જ પ્રવનના!
બીક્ષાર્થી રણ વગડે કના!
વીર ક્રમે જ પ્રભુને સ્વરત—
એમ સત્ય પ્રાર્થન ધરો

અનુગાતા લલિત—

મીસીસ બીસેન્ટ

અર્વાચીન યુગની કર્મચોળીની.

(લેખક:—ડૉ. ચોકલદાસ દ્વારકાદાસ રાયચુર.)

નૂતન હિંદના અગ્રગણ્ય ગણાતા નેતાઓમાંની એક, હિંદમાં સ્વરાજની બાવનાને સંચાર કરાવી તે બાવનાને પોષનાર ભારતવર્ષનું સનાતન ગૌરવ સતેજ કરનાર ખાતુ ખાવના મોંઘા મુક્તા મત્રેનેા સાક્ષાત્કાર કરાવનાર મહાત્મા બક્ષિત મીસીસ બીસેન્ટને વ્યાજ કાણુ ઓળખતું નથી! પૂર્વ અને પશ્ચિમની સધીરૂપ હિંદ અને ષિતાનીયાને પ્રગટીય સાંકળથી જોડનાર ગૌર અને કૃષ્ણવર્ણના બેઠાં ભાંગનાર મીસીસ બીસેન્ટના નામથી આજે કયો ભારતવાસી અગ્રગણ્યો દરો? ભારતનો ઉદ્ધાર એજ જેનો જીવનમંત્ર છે, પુરાણુ ભારતવર્ષની પ્રાચીન બહોળાસાધી ફરીથી પ્રાપ્ત થાય એજ જેનું ધ્યેય છે, સમસ્ત જગતમાં હિંદીઓ પાણુ એક મહાન ગ્રામ તરીકે પ્રગટીય હકકો બોગવે તેને માટે મતલ પ્રયત્ન કરવો એજ જેની નેય છે તેવા મીસીસ બીસેન્ટને, તેમના જીવનને જાણવાને કાણુ, ઉત્સુક નહિ હોય?

મીસીસ બીસેન્ટે આજથી પચીસ વર્ષ પહેલાં હિંદના કિનારા ઉપર જે દિવસે પોતાનો પગ મૂક્યો હતો તે દિવસથી હિંદના કલ્યાણની, હિંદી જનોનાં જીવનની શુભ વ્યાયામો રોપાઇ દરો એમ અત્યારે કહીશું તે અરથાને નથી. કારણુ કે તે મુદત દરમ્યાન તેમણે હિંદમાં થીઓસોફીકલ સોસાયટી જેવી મહાન મંડળીના અધ્યક્ષ તરીકે, હિંદના કેળવણીના પ્રયોગમાં મુખ્ય ભાગ લેનાર તરીકે, હિંદ જીવનના કેટલાક વિકટ પ્રયોગની ઉકેલનાર તરીકે, હિંદનું પ્રાચીન ગૌરવ સતેજ કરનાર તરીકે અને છેવટે હિંદની રાજકીય અભિસાધમાંની અ.શા જહાજના એક મુકાબી તરીકે જે કાર્ય જાળવ્યું છે તે હિંદ નહિ ખૂલે હિંદનો ઇતિહાસ નહિ ખૂલે. મીતેર વર્ષની વયે મીસીસ બીસેન્ટ આજે જે જે કાર્યો કરી રહ્યા છે તે કાર્યો હિંદના યુવાનોને, હિંદના રાજદ્વારી પુરુષોને અને નૂતન હિંદના દરેક સ્થાપકોને માટે અનુકરણીય છે એજ કહેવામાં કંઈ પણ અતિશયોક્તી નથી. તેમની અદ્યતન વકતુત્વ શક્તિ, તેમની સરાંત અને સચોટ વાણી, વક્તા તરીકે તેમનો ઉડો અબ્યાસ,

તહેમની વિચાર શક્તિની પરિપૂર્ણતાથી ચાલતી લેખીની, તહેમના લખાણોમાં રહેલી મીઠાશ અને ઉપયોગીતા, તહેમનાં વક્તૃત્વથી થોડો પર થતો નબુદ્ધ અસર જેમણે સાંભળી છે, જોઇ છે અને અનુભવી છે તેને મીસીસ બીસેન્ટ એક અત્યંતીન યુગની મહાન વ્યક્તિ છે એમ કહેવું જ પડશે.

હિંદના કલ્યાણ માટે તહેમણે જે જે સતત પ્રયત્ન કર્યા છે અને કરે છે તેથી હિંદનો એક પણ કેળવાયેલો મનુષ્ય અસાત નથી. તહેમની કાર્ય કરવાની શક્તિ એટલી બધી અદ્ભુત છે કે તે તપાસતા મીસીસ બીસેન્ટ મનુષ્યોમાં પણ એક ઉત્તમ મનુષ્ય છે એમ કહ્યા વગર ચાલશે નહિ. હિંદમાં અત્યાર સુધીમાં જેટલા જાહેર વાખ્યાનો આપ્યા છે, અત્યાર સુધીમાં હિંદી જનો માટે ધાર્મિક વિષયમાં, તત્ત્વજ્ઞાનના વિષયમાં અને રાજદ્વારી વિષયમાં પ્રતિ વર્ષે તહેમણે જે જે વાંચાવ્યા છે, જેને ન્હાના ન્હાના ચોપાનીવાઓ જુદા વિષય ઉપર તહેમના તરફથી દર વર્ષે

જુ થતા રહ્યા છે તેમજ જે જે માસિકો તેમના અધિપત્ય તણે પ્રગટ થાય છે તેમાં તહેમની પ્રવૃત્તિ અને જન સમાજના ઉદ્ધારની ઉદાર ભાવના તપાસીશું તો બે પડી તહેમની શક્તિ કેવા ઉંચા પ્રકારની હશે તેની પ્રશ્નના કંપામાં આપણે શ્રેયવાદ જણાવે છીએ.

સદ્ભાવે આ અદ્ભુત શક્તિ હિંદને જગત્ની અન્ય પ્રજાઓમાં સ્થાન અપાવવાને માટે ઉપયોગી કાર્ય કરી રહી છે. સને ૧૯૧૪ ની જાન્યુઆરીની બીજી તારીખે મીસીસ બીસેન્ટે “કૉમન્વિલ્” નામનું આંવાડીક પત્ર અધ્યારમાં પ્રકટ કર્યું અને તેજ વર્ષના જુલાઈ મહિનામાં “ન્યુ ઇન્ડિયા” કે જેટલું નામ અને કામ આજે હિંદના કેળવાયેલા વર્ગમાં માનીતું ચર્ચ પડ્યું છે તે દૈનિક પત્ર મદ્રાસ ખાતે પ્રકટ કરી, ત્યારથી આજ દિન સુધીમાં હિંદ માટે એ પત્રોદ્ધારા જે અદ્ભુત કાર્ય કરી શોકમતને કેળવી રાજદ્વારી ક્ષેત્રમાં હિંદવાસીઓને ઉલટથી, ઉત્સાહથી અને ખતથી લાગ લેતા કર્યા છે તે માટે હિંદ, મીસીસ બીસેન્ટનું સદાનુ, રૂણી રહેશે. એ રજુમાંથી સહજ મુકત થવાને ભારત-વાસીઓ તરફથી આનું વર્ષની કલકત્તાની નેશનલ કોંગ્રેસના પ્રમુખપદનું અદીત્ય માન મીસીસ બીસેન્ટને મળ્યું છે અને હિંદવાસીઓનું આ પગલું ભવિષ્યની પ્રજાને ઇતિહાસ લખાશે ત્યારે કેટલું આવકારદાયક મશે તે ત્યારેજ સમજાશે.

આપણી નૂતન હિંદની નેતા, કલકત્તાની નેશનલ કોંગ્રેસની પ્રમુખ મીસીસ બીસેન્ટનાં જીવનની રૂપરેખા અત્રે દોરીશું તો અરથાને નહિ કહેવાય.

જન્મ અને બાલ્યાવસ્થા.

ઇંગ્લેન્ડના રાજ્ય પ્રકરણને ઉત્તમ સ્થિતિએ લાવનાર, લોર્ડ હાયલેન્ડ જેવા પ્રસિદ્ધ પુરુ-
ષના કુટુંબમાં ઉતરી આવેલા મી. લુડ નામના ઇંગ્લેન્ડના એક પ્રસિદ્ધ ડોક્ટરને ત્યાં

અને ૧૮૪૭ ના અક્ટોબર મહિનાની પહેલી તારીખે જન્મમાં પ્રાતુભાવની ભાવનાની પોષક અને રિંદના ઉદારની સાક્ષાત્ ભૂતિ મીસીસ બીસેન્ટના જન્મ થયો હતો. મી. લુડ પોતાના ધંધા ઉપરાંત ગૃહીત શાસ્ત્રનું સારું જ્ઞાન ધરાવતા હતા તેમજ પ્રાચિન અને અર્વાચીન ભાષાઓ ઉપર તહેમનો કાણુ હતો. મીસીસ બીસેન્ટની માતા સ્વરાજની રાજ સંઘી ખરી કરી હાલમાં તે સંઘીની સદસ્ય સદસ્ય ગ્રાંપી કરનાર આધરીય મળ જેવી સ્વરાજવાદી મળમાંથી આવ્યાં હતાં અને પોતાના પતી ડોક્ટર વીલ્યમ પેજ ઉડને એક પત્ની તરીકે દરેક બાબતમાં પોતાની ફરજ બજાવી સંપૂર્ણ સતોષ આપતાં હતાં. આ માતા પિતાની કૃપાને શોભાવનાર મીસીસ બીસેન્ટ કે જેના નસીબમાં ભવિષ્યની એક મહાન વ્યક્તિ થવાને સરળથર્ક હતુ

તેના તરફ સર્વ કોઈ બદાલથી જોતું હતું. કોણ જાણે છે કે આજે પારણામાં ઝુસડું બાળક ભવિષ્યની એક મહાન વ્યક્તિ થશે! નહાનપણથી મીસીસ બીસેન્ટ સત્યની ભૂતિ સમા શોભતાં. પુત્રના લક્ષણ પારણામાંથી જણાય તે પ્રમાણે આ બાળાની દરેક બાળ-મેળાઓમાં પણ ચાલજતા અને જુદિજળ દેખાતું. સમસ્ત જગતને આજે ચાહનાર 'એન્ની' સર્વને બાળપણથીજ ચહાતી અને જે સમ્માર્થ અને સત્યામદ અત્યારે તેમનામાં છે, તે સર્વ બાળપણમાં પણ દરમિયાન થતાં હતાં.

કેળવણી.

એન્ની પાંચ વર્ષની ઉંમરની ઘઘ તેટલામાં કમનસીબે તેના પીતાએ પરલોકમાં પ્રયાણ કર્યું અને તેમની નિરાધાર માતૃશ્રી ઉપર 'એન્ની' ઉપરાંત બીજા બે બાળકોને કેળવણી આપવાની, નિભાવવાની સર્વ રિકટ ભાર આવી પડ્યો. આ દેશમાં હેરા ગામની શાળાના મુખ્ય અધ્યાપક ડોક્ટર હોમે એન્ની બીસેન્ટની માતાને તેણીનાં ત્રણ બાળકો સહિત પોતાને ત્યાં આશ્રય આપ્યો. દ્રવ્ય સાધનના અભાવે છોકરાંઓને કેળવણી આપવાની તીવ્ર હઝા એન્નીની માતાના હૃદયમાં દબાઈ જતી હતી. સારે નસીબે આ ડોક્ટરે પોતાની દેખરેખ નીચે આ બાળકોને

શિક્ષણ આપવું શરૂ કર્યું એ વખતે પ્રખ્યાત નવલકથાકાર કેપટન મેરીવટની જાગિનીએ અમુક સંજોગો વચ્ચે એન્ની ખીસેન્ટની માતા પ.સેથી કેળવણી આપવા માટે એન્નીની માંગણી કરી અને જે આ નિરાધાર અળખાએ દુઃખીન હૃદયે કણુલ કરી. આ મેરિવટના દુઃખમાં મીસીસ ખીસેન્ટમાં ઉત્તમ કેળવણીનાં ખીજ શોધાયાં. સ્વભાવથીજ અંચળ અને શુદ્ધિપૂર્ણ મગજવાળા આ બાળા દિન પ્રતિદિન કેળવણીના સંસ્કારથી શોભવા લાગી. ન્હાનપણથીજ એન્નીને ગૃહ ચિંતવનમાં વિચાર કરવાની તેમજ ધર્મના સિદ્ધાંતોમાં ઉંડા ઉતરી નિમમ યવાની ટેવ હતી અને આ ટેવને લીધે તેનામાં એકચિત્તથી એકતા પ્રાપ્ત કરવાની શક્તિ ખીસતી ગઇ.

લગ્ન અને વ્યવહાર.

ધર્મના વિષયમાં ઉંડા ચિંતનથી જેમ જેમ વય વધતું ગયું તેમ તેમ ધર્મ પર આસ્થા જાગતી ગઇ. દિશ્વિયાનીડીએ પ્રથમ નેનામાં દહતાથી વાસ કર્યો અને એ ધર્મને તેમણે સ્વિકાર પણ કર્યો પણ પરિણામે રેવરન્ડ ક્રાન્ક બેસન્ટ નામના ધર્મગુરુ સાથે વસી વર્ષની ઉંમરે એન્ની ક્ષમ ગાઢથી જોડાઇ. સગપણ થયા પછી બંનેના વિચારો વચ્ચે એક અખ્યાત જેટલું અંતર જણાયું. સ્વતંત્ર વિચારની અને સત્તને ખાતર પ્રાણુર્પણ કરનાર આ બાળા અને સ્વતંત્રતાને પૂર્ણરો નહિ સમજનાર માત્ર ધર્મગુરુ તરીકે એક ધર્મની શૃખલામાં બંધાયેલા આ ધર્મગુરુ સાથે થોડા વખતમાંજ મતભેદ શરૂ થયો. અને તેને પરિણામે આ સગપણ તુડી જવાની તૈયારીમાં હવું પણ નેમતી માતાએ એ વિચાર નાપસંદ કર્યો. એન્ની પોતાની માતાને અલંત દિશ્વિગીર અને દુઃખી યતી જોઇ પોતાને દુઃખ થયું. અને આ લમ આખરે થયું કારણ કે એક ધર્મગુરુના પત્ની તરીકે ગરીબ વર્ગ કે જેને એન્ની ખીસેન્ટ ન્હાનપણથીજ આદતી હતી તેમનું કષ્ટાલુ કરવાની તક મળશે અને ગરીબોનાં દુઃખનાં આંસુ લુછી, પોતે નેઓની સેવા કરી શકશે એવી તેમની માન્યતા હતી. કંમે કરી તેમને ત્યાં બે સંતતી પણ યઇ.

છન્ધર વિષે શંકા.

મીસીસ ખીસેન્ટની ન્હાની છોકરી અલંત માંદગીને ખીજાને પટકાઇ પડી. બાળકીનું દુઃખ જોઇ મીસીસ ખીસેન્ટનું હૃદય દયાથી દ્રવતું હતું. જે છન્ધર દયાળુ હોય, જે પરમેશ્વર છન્ધાશી હોય, જે પ્રણુ પ્રેમસ્વરૂપ હોય તો આ નિર્દોષ કુમળાં બાળકને આતું દુઃખ સંભવે! આ વિચારોએ નેનામાં ધર્મે વિષે અતાન, છન્ધર વિષે શંકાઓ ઉત્પન્ન કરી અને ત્યારથી તેમનાં જીવનનો ક્રમ બદલાયો. એમના મનનું સમાધાન થવું બહુ મુશ્કેલ લાગ્યું, ધર્મને ધણો અખ્યાત કર્યો પણ સત્તની શોધમાં મીસીસ ખીસેન્ટને જે ચીજ જોતી હતી, જે ખુલાસાઓ મેળવવા હતા તે મેળવાને બદલે તેમની શંકાઓ વધતી ચાલી અને શંકાનું સમાધાન કરવા ગમે તે બોગે, માણસ જાત શા માટે દુઃખી હશે, જ્યારે પયગમ્બરો જેવા મહાન પ્રરોધો હસ્તી ધરાવે છે ત્યારે દુઃખનો કેમ અંત આવતો નથી! આ બેદ શોધી કાઢવા તેમણે દૃઢ નિશ્ચય કર્યો.

પતિ પત્ની બુદ્ધિ થયાં.

સર્વ વિચારો અને તેની અસર તેમજ બીજા અનેક મતભેદને લીધે મીસીસ બ્રિસેન્ટ અને મી. બ્રિસેન્ટ વચ્ચે ગેરસમજૂતી વધતી ગઈ અને આખરે આ પતિ પત્ની બુદ્ધિ થયાં. સત્યની શોધને ખાતર, માનવી જીવનના કષ્ટાણુને ખાતર મીસીસ બ્રિસેન્ટે આ માર્ગે સ્વિકાર્યો હતો અને દાદાપણું જાતના ૩૨ વર્ષ સંસારનો ત્યાગ કર્યો. તેમની માતાને આ પગલાંથી બહુ દુઃખ થયું પણ આ દ્વિમતવાન બાળાએ જવાબ આપ્યો કે “જગતની કોઈપણ વસ્તુ માટે મારું હૃદય ઉત્સુક નથી જ્યારે હું સત્ય શોધી શકીશ ત્યારે મને સતોષ થશે અને એ મેળવવા માટે હું મહારાષ્ટ્રી બનતો બોગ આપીશ અને જ્યાંથી સત્ય પ્રાપ્ત થશે ત્યાં તે લેવા માટે હું પ્રયત્ન કરીશ. આ મહારો હેતુએ જવાબ છે તેથી મહારે માટે જરાપણ દુઃખ આણવું નહિ હું જીવાન છું માટે એકલું કેમ રહી શકશે અને કેવી હાડમારીઓ મહારે વેઠવી પડશે અને કેવા સંજોગો વચ્ચે મહારે પસાર થવું પડશે તે સર્વતો મહેં પેદલેથી વિચાર કરી શક્યો છે અને ત્યાર પછી આ નિમ્નપર આવી છું માટે ગમે તેટલું દુઃખ તથા વિદ'બણાઓ મહારા ઉપર આવી પડશે તે છતાં હું સત્યની શોધમાં જ તેની પાછળ જઈશ.”

જાત મહેનત-નિર્વાહની મુશ્કેલી.

મીસીસ બ્રિસેન્ટે હવે પોતાના નિર્વાહ માટે પ્રયત્નો કરવા પડ્યા, પણ આ પ્રયત્નો દરમ્યાન સત્ય શોધવાની તેની છાસા દિન પ્રતિદિન વધતી ગઈ. યોગ્ય વખત સીધવાનું કામ શરૂ થયું પણ આવક યોગી અને વખત વધારે મુશ્કેલી પડતો હોવાથી એક ખાનદાન કુટુંબમાં નોકરી સ્વિકારી. આ નોકરીમાં રહેને રાંધવાનું કામ સોંપવામાં આવ્યું. રાંધવાના કામપરથી રોટનાં છોકરાંઓ માંદાં પડવાથી તેની આવજતનું કામ તેના ઉપર આવી પડ્યું. જગતની મહાન સેવિકાને આ કામ પસંદ પડ્યું. આ રીતે જાત મહેનતથી યોગ્ય પૈસા એકઠા કરી પોતાના પાંચ તરફથી જે યોગ્ય દરમ્યાનો મળતો હતો તે સાંચે આ પૈસા ઉમેરી પોતાની માતા સાથે મીસીસ બ્રિસેન્ટ રવાં.

ધર્મની બહાર.

હવે મીસીસ બ્રિસેન્ટે જનસમાજ સમક્ષ પોતાના વિચારો પ્રુક્તી રીતે બહાર કર્યા. તેણે જણાવ્યું કે “જ્યાં મુઠી હું ખરું સસ જળીશ નહિ ત્યાં મુઠી હું ઈશ્વરને માનતી નથી અને ખ્રિસ્તી પાદરીઓના ઉપદેશમાં અદા રાખી શકુ તેમ નથી”. આ પચાસેથી મીસીસ બ્રિસેન્ટને બહુ સદન કરવું પડ્યું. તેના સર્વ મિત્રો દૂર થયાં, સ્વિત્તી મરીમ હતી અને ખ્રિસ્તી ધર્મમાં સુસ્ત રહેન રા મંડ્યો તેનો તિરસ્કાર કરવા મંડ્યાં. આખરે તેના ઉપલા વિચારોથી તે વખતે તેને ખ્રિસ્તી ધર્મની બહાર મૂકવામાં આવ્યાં. આ વખતે માનસિક ચિંતાથી તેમની તબીબત લપડી પડી જે મદામુદીજતે લાંબે વખતે સુધરી.

તાવની રામબાણ દવા.

— રૂ. ૧૦૦ ઇનામ —

ફાયદો ન થાય તો પૈસા પાછા.

દહાડવો, ઝેકાતરીઓ, ચોથીઓ, ઉનો તથા ટાડીઓ વગેરે અનેક જાતના તાવ વૈધ શાહ ગીરધરલાલની દવાથી ન ઉતરે એમ સાબીત કરનારને પૈસાની સાથે રૂ. ૧૦૦ ઇનામ આપીશું. ખાસ પરજ નથી. ડબ્બી ૧ ની કી રૂ. ૧-૦૦.

વધુમાં રોગોને તાકીદે આરામ કરનાર શક્તિ સજીવન.

આ શક્તિ મજીવનમાં શક્તિ વાવવાનો અને વીર્ય વધારવાનો શુભ નથી એમ સાબીત કરનારને રૂ. ૧૦૦ ઇનામ આપીશું. પેશાબમાં ખતમમાં તેમજ મોટેથી જતી ધાતુ શક્તિ સજીવન બધ કરે છે. અરઝાની ફાટ મગનો કુ ખાવો પડતો કળતર સખિત, કાંચ ખાસી વાયુ મદામિ અજીર્ણ કમજીવતા અને કમલો તેમજ ઉદરના અને છાતીના દરેક જાતના રોગો આ દવાથી નાશ થાય છે. વળી ધાતુને માટે દબને યુવાન અને યુવાનને મસ્ત બનાવે છે. ડબ્બી ૧ ની કી રૂ. ૨-૮૦.

ધાતુ વિકાર.

ભય કર અને દુઃખ દરદોથી બચવું હોય તેમજ દરેક દવાઓથી માલીતગાર થવું હોય તો માત્ર એક કાર્ડ લખી ધાતુ-વિકાર પુસ્તક મંગાવી વાંચો.

સી રત્ન.

આ દવા સ્ત્રીઓના તમામ દરોનો નાશ કરે છે. ગર્ભાશય સુધારે છે. પદર અને જતી નમગાણ બધ કરે છે, વાઝીઆપણનો રોગ નાશ કરે છે. તેમજ સરીના તમામ અવયવોને સતેજ કરે છે. ડબ્બી ૧ ની કી રૂ. ૨-૮૦.

આર્તપ-વિકાર.

સ્ત્રીઓને મના ભય કર દરદોથી બચવું હોય અને માન દરદોથી મુક્ત થવું હોય તો એક કાર્ડ લખી આર્તપ-વિકાર પુસ્તક મંગાવી વાંચો.

વૈધ ગીરધરલાલ કહાનજી શાહ,

ધોળકા—અમદાવાદ

સામાજિક, નૈતિક, ધાર્મિક, અને ઐતિહાસીક વિષયો અર્થે,
સર્વોપયોગી માસિક પત્ર

‘વિવેચક.’

બેટ તથા પોસ્ટેજ સાથે વાર્ષિક લગભગ રૂ. ૨-૨-૦ હિન્દ મહાર ૪ શીશીમ છે

બેટની શુદ્ધ

અદ્ભુત આગળોટ-યુગ્મજાતી સાદિત્વમાં નવી અર્થા ક્ષતી વૈજ્ઞાનિક
નવન કયા ગ્રેજ કામગીર છાપેલી ૨૫૦ પૃષ્ઠની શુદ્ધ ગ્રાહક ચનારને મફત મળે
છે એકદમ ગ્રાહક ધર્મનામ નોધાવો પાઠના અમર શિક્ષકમાં નથી

‘વિવેચક’ ઐતિહાસમાંથી રૂ. ૧૦૦ ના પુસ્તક ખરીદનારને માસિક મફત
મોકલનામાં આવે છે. સીઝ માટે એક આનાની ટીકીટ બીકની ‘વિવેચક’
ના નવીન ચનાર ગ્રાહકને લત્તુઆરી ૧૯૧૬ નો ખાસ સચિત્ર અંક અડધી
કિમતે એટલે માત્ર ૭ આનાના કિમતે મળશે

જાહેર ખખર આપના માટે આ માસિક ઉત્તમ સાધન છે તુલ લખો—

‘વિવેચક’ પત્રની ઓફીસ,

લાલગ-નારોદ R S Ry

તા. ૬. દિ-૬ દિનેરી ડૉ નરરત્ન દાદાભાઈ નરરોજીન છવન ચરિત્ર
ફક્ત એક આનાની ટીકીટ બી. રાથી મફત મોકલિયુ વિવેચ-ઐતિહાસમાં લખો
તા. ૬ —તા. ૧-૬-૧૭ આ પહેલાની તમામ જાહેર ખખરો ગ્દ સમજવી

જો તમારે હજારો રૂપીઆ કમાવા હોયતો-આગેજ મ ગાવો.

અવિધ્વદીપક-૩, સુતજ ચાદી, અરીણ, અગ્રીથી અરસન, એરડા, અનાન,
રસ કસ મિગેરે અને ઓગેમાં તેજ યા મદી ક્યારે અને
ફેટી યશે તે અષ્ટગતે જાણી રાકાય છે કી રૂ. ૧)

અવિધ્વદર્પણ-દરેક મનુષ્ય કેવું નીડશે’ વરસાદ એતી, નીપજ કેરા યમે’
તે તથા અનેક ઓગેમાં ચનાર વધ પદ અમ ઉચી ખતાનનાર
આ અથ પેસા કમાવાના ઉત્તમ સાધનરૂપ છે મી રૂ. ૦૧

અવિધ્વદર્શક-આયુષ્ય, રોગ મરણ સુખ દુઃખ, વેપાર, નોકરી, પરદેશગમન
વીગેરેમાં ચનાર લાભ હાની જાણવા માટે આ અથ કુરનીન
સમાન દરેક મનુષ્યને અતી ઉપયોગી છે કી રૂ. ૦૧

આ અથો આપાવીએને ખામ દુનંતક ઉપયોગી અને લાખો રૂપીઆ કમા-
વાના અત્યંત રૂપ છે માટે પુસ્તક મંગારી લાભ મેળવો શીરનાસ
નોધી કયો

બી. એસ. શાહ, વઢવાણ સીટી, નં. ૮.

જોતોમાં સપૂર્ણ થમ હગી પામેલા

રતલ ૧ ના દશાંગધુપ અને અમરની અમરભતીઓ. ૨૭.

દીપોત્પત્તિના શુભ ઉત્સવમાં, ચૈલાનય અને ગૃહ મંદિરોને સુગંધિત કરવા કેતુરી, અખર, બરાસ, અગ્ર આદિ શુદ્ધ અને પવિત્ર વસાણાઓથી ભરતુર આ અત્યંત ખુશ બોદાર ધુપ આજીજ મંગલો આ સિવાય અગ્રાર ત્યા અસલ કાસ્તીરી તથા સુન્ન છાપતુ શુદ્ધ કેસર, સોના ચાદીના વરખ, પવિત્ર અતારો, વાસકેપ, કેતુરી, અખર, બરાસ આદિ જન મંદિરોને નગીની દરેક ભતની ભરોસાપાત્ર ધતુઓ નૂલક તેમજ જથાગ ધ મળે છે પોષ્ટેજ અને વી પી ચાજ જુદુ લખો-મેસસ સરેયા ક્ષધર્સ જંની સુરત

મોંઘવારીમાં સસ્તુ સાહિત્ય.

તદન મશત માસિક

બોધ દાયક ઉત્તમ પુસ્તકો

૬ પતી હિતેશુ

૬૨ મહિને મહોગ ૪૮ પુખ્તુ માસિક જેમા ઉત્તમ નિદનાયક લેખો—રાજદારી બાનતો, ઐતિહાસિક ચાલુ વાર્તા, પહેલાં એક એની બીમેટની છબી તથા જીવન કથા ઉપરાત “૬ પતી વાર્તાસાપ નામનુ ૧૨૫ પુખ્તુ પુસ્તક જે હિદુસ્થાન પત્રમા ચાતુ વાર્તા તરીકે એજખાતુ તે ભેટ મળશે છતા મોઘવારીના લીધે લગભગ માત્ર ૩ ૧) પાષ્ટ માફ હિન્ બહાર સવા રૂપીયો

૬ પતી વાર્તા નિદાર	૦-૬-૦
માનીકામનો હુન્નર	૦-૪-૦
સાણનો હુન્નર	૦-૨-૦
૬ પતી ગઝલ માળા	૦-૬-૦
પવિત્ર પ્રશુ પ્રેમ પ્રભાવ	૦-૨-૦
પ્રેમ પુષ્પ	૦-૪-૦
બી ન મહાપુરની ભાગ ૧-૨	૦-૫-૦
નિપચા દેસી	૦-૪-૦
મહાભેષા એની બેસેટની બોડ	
ઉપર ચોટ્ટી છબી	૦-૧-૦
દરેનુ પોસ્ટેજ જુદુ	

લખો—એડીંગ, ૬ પતી હિતેશુ—અમદાવાદ, સાખા-વડગર (ગુજરાત)

નવેમ્બર માસની રાજઆતથી પ્રગટ થતું સચિત્ર હિન્દી માસિક.

‘ચન્દ્ર પ્રભા’

ચામુ માસથી ‘ચન્દ્ર પ્રભા’ નામનુ માસિક હિન્દી ભાસામા પ્રગટ થશે હિન્દી સાહિત્યના શોખીનોને આ માસિક જરૂર આવકારક થઇ પડશે આ માસિકમા આનંદાસ નિરોહ ઉત્સાહી નિદાનોની પ્રાચીની કવનમયી લખાવલ રહેશે તેમા નૈતિક શારીરિક, માનસિક, અધ્યાત્મિક, સાહિત્યને લગતા ઐતિહાસિક, સામાજિક, ઉપન્યાસ આદિ લેખો આપવામા આવશે એક વખત મંગાની જોગ વિનિ મરવામા આવે છે માસિકના માલકો વધારાતથા જાહેર ખર્ચ મેજરાત એજન્ડો જોખએ છે, પત્ર નવદાર નીચેના સરન મે કરવુ મેનેજર—‘ચન્દ્ર પ્રભા’ એડીંગ, સનાવદ (નીમાર)

મતિ માસે પાચ પાઈ કે દસ પાઈ વ્યય ખર્ચાઈ જની હરોમ તો તેનો સદુપયોગ કેમ કરતા નથી? એવો વ્યય ખર્ચ ન કરતાં,

‘સાંમત—સમય’

માસિક કે જે સ્થાનિક વર્ષના ફક્ત ૦-૫-૦ આર બહાર ગામ વપના ૦-૧-૦ નથા હિન્દ મદાર ૧-૨-૦ ૫ આનુ કાસમાં આવે છે તેના સત્વર માલક ચપ જન સેનાના કાર્યમા મ કરો આ માસિકમા સ્ત્રી પુરુષ માગક સરને ઉપયોગી લેખો આવે છે આનુ સમુત્ત અને નિમિત્ત માસિક અનન મોઈ ભાખેજ દશે

લખો—સસ્તુ કાર્યાવય, ઝોડેજ વાયા ભગ્ય

શુભ પ્રસંગ

આપો દુઃખીયાનું માનીનું ચોટ.

ઓટો મોહીની

મનુષ્ય પ્રત્યે
અતે દલિલપણું
માટે વધુ સો-
નના ચારો
મન્યા છે.

ચોહીની એજન્સી
શુભા મરજીદ, મુંબઈ ૨.

અલખાઈસિ જા. રૂ. ૨-૦-૦

એક હાથની " ૧-૧૨-૦

અલખા હાથની. " ૦-૮-૦

કોમલ

અલખાવે.

ઉચ્ચ ગૃહવ્યવસ્થા અનંત નિદ્રાણનો તુલ્યપાત્ર

ઉત્તમ પ્રકારની રસોઈનું છે

૧૫ જાણ - ૧૧ થી

૨૫૧ ૫

૨૪ ૧ ૨ ૧૫

૫ ૨૫ ૧૦ ૫

૧૪ ૨૫૧ ૧

૧-૩-૫ ૫ ૫

૧૫૫ ૧૫૦ ૧૫

૨૫૫ ૧૫

૨૫૫ ૧૫

૨૫૫ ૧૫ ૧૫

|| એલ. રાયસંપત ||

માર્ચ

૧૯૧૮.

એપ્રિલ.

પુરતક ૧ હું.

અંક ૧૦ મો.

૧૧ મો.

કચ્છી જૈન મિત્ર.

સચિત્ર

માસિક

પત્ર.

વિશ્વ વિખ્યાત મહાન હિન્દી વિજ્ઞાન શાસ્ત્રી

પ્રોફેસર જોડ.

મહાવીર
સંવત
૨૪૪૪.

વિક્રમ
સંવત
૧૯૭૪.

વાર્ષિક સંવાદન—પાંચેજ સાથે આવે રૂ. ૧૦.
છુટક ૭ આના, બી. પી. સાથે આઠ આના.

મળવાનું ડેકાણું—શ્રી “ કચ્છી જૈન મિત્ર ” માસિક એપ્રિલ, માંડવી-ગુજરાત.

સ્ત્રીઓની સુંદરતા શામાં છે ?

કાળા-રેશમ જેવા-ચળકતા વાળોમાં છે અને તેવા વાળો બનાવવા માટે

કામિનીઆ ઓઈલ. (૨૭૨૮૩)

એ એક જગતસિદ્ધ અને સ્ત્રીઓનું માનીતું, મધુર સુગંધિથી ભરપૂર તેલ છે. આ તેલ પુરુષો, બાળકો અને વિદ્યાર્થીઓ માટે પણ એક સરખું, વધુજ ઉપયોગી અને ફાયદાકારક છે.

સ્ત્રીઓના ખંડની અથળાઓ પોતાની સુંદરતા વધારવા માટે તેનો દરરોજ હોશિયી ઉપયોગ કરે છે. કારણ કે તે ખરી પડતા વાળોને અટકાવી મજબૂત બનાવે છે, મજબૂત રાખે છે. સુગંધમય ખુશબો આપે છે અને વાળ સાફ રાખવા માટે તે મનેરજક તેલ છે. આવા અનેક શુભોદ્દેશો તે જગતનું જાણીતું અને માનીતું તેલ થઈ પડેલ હોવાથીજ સ્ત્રીઓના મુખ્ય શુભાર ૩૫ મનાય છે. ખરીદતી વખતે દુકાનદાર પાસેથી કામિનીઆ ઓઈલજ માગજો.

કામિનીઆ ઓઈલ માટે આવેલ સંખ્યાબંધ અભિપ્રાયોમાંથી માત્ર એક નીચેના અભિપ્રાયજ વાંચો—

ડૉ. આર. નારાયણ ચંદ્ર—કોમ્પ્યુટરથી લખે છે કે, "કામિનીઆ ઓઈલ સ્ત્રીઓમાં વપરાતા તેલોના સરદાર છે. એનું સર્ટીફિકેટ આપતાં અને આનંદ થાય છે. બે વર્ષ ઉપર મારા ઘરની એક સ્ત્રી માથાની ખુજલીથી પીડાતી હતી, તેથી તેણીના વાળો ઘણે ભાગે ખરી ગયા. મારી પાસે કામિનીઆ ઓઈલની એક બાટલી હોવાથી મેં તેને તે વાપરવા આપી તેણીએ આ તેલ વાપરતાં વાળનું વધુ આગળ માફક પાછું થવા લાગ્યું અને અજો તેણીના વાળ ઘણાજ લાંબા અને ખુજસુરત થયા છે. ખરેખર આ તેલની મુગથી પણ ઘણીજ મોડી અને મન મોહક છે એમાં સમાયકા ગુણો ઘણાજ હિતમ છે. મહેરબાની કરીને કામિનીઆ ઓઈલની ત્રણ બાટલી વી પી. થી મોકલી આપશો."

લાવ—

બાટલી ૧નો રૂ. ૧ -૦-૦

વી. પી. ના રૂ. ૦ -૪-૦ જુદા

ત્રણ બાટલીના રૂ. ૨-૧૦-૦

વી. પી. ના રૂ. ૦ -૬-૦ ,,

સોલ એન્ટરપ્રાઇઝ,

ધી એન્ડો ઇંડીઅન ડ્રગ એન્ડ કેમીકલ કં.,

જુમા મરજહ, મુંબઈ.

છપાઇ બહાર પડી ચુક્યો છે.

માત્ર થોડી-૪ નકલો ખાલંશમાં છે માટે વહેલો તેજ પહેલો.

શ્રી ભગવતી સૂત્ર.

શુભરાતી ભાષાંતર.]

[પ્રથમ ગુચ્છ.

આ સૂત્રના વાંચન વખતે સોના મહારોની પ્રભાવનાઓ થઇ છે.

ત્યારે શું તમારા ઘરમાં તેનો સંપ્રદુ ન જોડાયે કે ?

ઠરેક જૈન બંધુઓએ ચોતાનાં ઘરમાં અને તારાંઘરીમાં

આ પુસ્તકનો મંચડ કર્યોજ જોડ્યો.

માપ્રતકાલે જૈનોનાં પીતાળીય આગમો કહેનાય છે, તેની અંદર આ પાંચમા અંશરે ભગવતી સૂત્રની એક મહાન જાગમ તીકેની ગણના થાય છે. આ મહાન મૂલમાં સ્થળે સ્થળે ઉત્તમ તત્વદાર્ન, ધર્મોપદેશ અને અધ્યાત્મવિદ્યાના મૂળ તાલોનું વધાર્યું પ્રતિપાદન કરેલું છે. મનુષ્ય જન્મમાં નવરૂપ પ્રાપ્તવ્ય અને જ્ઞાતવ્ય શી વસ્તુ છે તેનો બોધ કરનાર આ એક સર્વોત્તમ મંથ ગણાજો છે. આ ભગવતી સૂત્રમાંથી કુર્મ પ્રકૃતિના સ્વરૂપ, તાત્વિક ગિદાન્તો, આચાર ધર્મો અને ત્રિવિધ રહસ્યના બોધો મલી શકે છે; તેથી આ મહાન મંથ, સંસાર સાગરથી તરવાને ઉત્તમ નૌકારૂપ, જૈન મતેથી મહાત્માઓને વિશ્વામિત્રે માટે માત્ર સંસારતરૂ રૂપ, અખંડ આત્મિક જ્ઞાનદત્તો અનુભવ કરાને કાપવૃદ્ધરૂપ અને અનાદિ કાલના અગાનરૂપ ગળેન્દ્રને દર કરવામાં ઢેસરી સિંદરૂપ કહેનાય છે. તેમજ તે ચતુર્વિધ સંધના સર્વરૂપ ધનનો મોટો ખજાનો છે. કિંમત રૂ. ૨-૮-૦, વી. પી. દપાલ ખર્ચ જુડું.

‘કુચ્છી જૈન મિત્ર’ માગિકના આલોકને માસિક ઓફિસને લખવાથી રૂ. ૨ ની કિંમતથી મલશે.

લખો—“કુચ્છી જૈન મિત્ર” ઓફિસ, માંડવી-મુંબઈ.

પુરુષોત્તમદાસ ગીમાલાઈ શાહ,

ભાવનગર.

મેસર્સ મેધલ હારજીની કું.

૫૬૬, પાયકુની, મુંબઈ.

એકજ ભાષ.]

[એકજ પૈસા.

ઉત્તમ, મનપસંદ અને ટકાઉ કાપડ મળવાનું

જગજાહેર વિશ્વાસપાત્ર ગંજાવર ધામ !

કે જ્યાં દરરોજ હજારો ગૃહસ્થોનો દરોરો ચાલુ હોય છે.

તમો પણ એક વખત પધારી ખાત્રી કરો.

અણાં વ્યાપારીઓ મોંઘવારીનો લાભ લઈ અજ્ઞાન શ્રાદ્ધકોને હળે છે. પણ અગાવે ત્યાં તેવી ધાસ્તી રાખવાની કાઈ જરૂર નથી, કારણ કે, અમા-પણું એજ અમારો ખરો ધર્મ છે " ભાવમાં દેર પડશે તો ખરીદ્યો માલ તેજ દીવસે રાતના સાત વાગ્યા સુધી પાગે રાખવામાં આવશે.

બહાર ગામના ઓઈરો પર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવે છે.

પધારો ! ખાત્રી કરો ! લખો !

ડા. રામદાસ ગોકળદાસ,

સુવરડો, ગરમ, રંગીન કાપડ તથા ફરસી ધોતીઆના
જુના અને જાણીતા વ્યાપારી,

કે. નગવદાસ માનપદ, દુધાન નગર. ૩, જુમા મસ્જદ સામે, મુબા-
રા. ક. મેટ અને પમીસના બરતું નવુ કાપડ ગ્રામી પહોંચુ છે.

વહેલો તેજ પહેલો !

શ્રાદ્ધક યાગ્યો ! વહેલો તેજ પહેલો ! શ્રાદ્ધક યાગ્યો !

શ્રી કચ્છી જૈન કોમને ખુશ ખબર.

મદાન પરદુઃખ લાંબન, રાતિ શિરોમણી રવ. શ્રીગાન શેઠ નરસિંહ નાથના જીવન ચરિત્રનું મચિત્ર પુસ્તક તૈયાર થાય છે.

આ પુસ્તકના લેખક પંડીત પી. પી. રામં કે જેઓ જૈન સાહિત્યના ઉચ્ચ અભ્યાસી છે.

તરૂન ગરીબી હાલતમાં કચ્છી મુબલ આવી અને ધીમંત-ચલ રાતિ શિરો-મણી તથા પરદુઃખ લાંબનની માનનીય પદવી શેઠશ્રીએ કેમ સંપાદન કરી તેનો આજેહુજ ચિતાર આ પુસ્તકમાં આપવામાં આવ્યો છે. આ જીવન ચરિત્ર દરેક મનુષ્યને એક સરખું વ્યવસ્થા જોગ છે. અત્યાર સુધીમાં માત્ર ૧૩૦૦ શ્રાદ્ધક યજ્ઞ સૂકયા છે. આ પુસ્તક પ્રથમાવૃત્તિમાં (૨૦૦૦) નકલો જપાવશે. માટે જેઓ હજી સુધી શ્રાદ્ધક ન થયા હોય, તેઓએ તુરતથી જેન ની ટીપ્પણી મોકલી મેળાવું નામ રજીસ્ટર કરાવવું. અગાઉથી શ્રાદ્ધક થનાર પામેથી રૂપીઓ એક, પાછળથી રૂપીઓ સવા. " કચ્છી જૈન ચિત્ર " માગિકના આદ્યેતે પુસ્તક ગદાર ૫૩૫૫ બાદ કાઢ પથ્ય વખતે આસિક્ષ આક્રિસમાંથી ખરીદનારને, તથા એકી માત્રે ૨૫) ઉપરની પ્રતો નોંધાવનાર અથવા ખરીદનારને માત્ર ખાર આના જેટલી નજીવી કીમતે આપવામાં આવશે. વધુ ખુલાશા માટે પત્ર વલમદાર કરો.

મેનેજર—

શ્રી શુભર સાહિત્ય મુબંન શુભ આર્થિક.
અમદાવાદ.

ખાત:કાળે કોનાં દર્શન કરશે.

શ્રી મહાવીર પ્રભુની મંગલમયી મુર્તિનાં દર્શનનો લ્હાવો નવા ધર્મે સૌ કોઈ લઈ શકે એવા વિચારથી અમે તેમના જીવનમાંથી ચિત્રો તારાવિ દંદી અતિ આકર્ષક અને મનોહર સ્વરૂપનું ચિત્ર-પેટ જનસમાજ આગળ મુજુ કર્યું છે. અમારા સૈકડો મિત્રો અને હિતૈષીઓની ભલામણથીજ અમે આ સાહસ કર્યું છે. કમાણીની દ્રષ્ટિથી નહીં.

પ્રભાતના શુભ સમયમાં આ ચિત્રપટ જો તમારી દ્રષ્ટિ આ-ખળ રાખશે તો તમારું મન તથા આત્મા ભકિતના આનંદથી તર-બોળ થયા વિના નહીંજ રહે એવી અમે ખાત્રી ગળીએ છીએ. યોરોજ સાથે અહીં આના મોકલી ચિત્રપટ મંગાવી લ્યો:—

મેસર્સ—મેવજ હીરજીની કું.

૫૬૬ પાપકુનિ—મુ'ખા.

જગત્ વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ-ભગવાન

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમહંસ

(જેમનું વિરમૂત, રતીન'વિત્રો સદિન, જીવનચરિત્ર ૭૫૦ હપટેશામૃત સાથે
ચિત્રણા નડા કાગળ. પાપુ પૃષ્ઠ ૬૦૦-૬૫૦ ટર્ન પ્રાદક વાળો)

મૂલ્ય—અગાઉથી પ્રાદક થનાર માટે રૂા ૨-૦-૦ પાછળથી રૂા ૨-૮-૦ પાછળ નહીં
જીવસાતાર શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જેઓ સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા
તેમનું પ્રત્યેક અનુષ્ઠાને અમૂલ્ય બોધક અને શિષ્યાપ્રદ થઈ પડે એવું, અને તેવા
નાનિકન આરિતક-અધર પ્રેમી જનાવે એવું, જતમ જીવનચરિત્ર ગરબ અને રસીલી
બાપામાં લખાયું છે જન્મ મમયથી તે અંતર્ધર્મ જાનેયા સર્વ અતૈકિક ચમત્કારો,
વિવેકાનંદને ધર્મર દર્શન થવાં, વગેરે ખાસ વાચવા જેવાં છે. હરેક સર્જને આ
અમૂલ્ય ધર્મમંથ ખરીદી વાંચવો જોઈએ.

અધિકારનાં પ્રાદકોએ સી. ૩ પેન્સ ૪ નો પોસ્ટ ઓર્ડર મોકલવો.

સર્વ પત્ર વ્યવહાર—

હાલ્યામાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.

વ્યવસ્થાપક:—સરતી વાનાંભાળા.

અમદાવાદ.

સંસાર મેં એક અદ્ભુત વસ્તુ

ઉસીજી કહુના ઉચિત છે કે જો અપને અનમોલ ગુણોસે અમકો ચકિત કરશે
એવ

પ્રત્યેક વસ્તુકા ગુણ ઉસકો કામમે લાનેકે પશ્ચાત્ માલુમ હોતા છે ।

કયા આપ કો નહીં માલુમ કિ,

ચન્દ્ર પ્રભા

વાસ્તવમે આખો કે સમ રોગોંકા દર દરને મેં અદિતીય ગુણ રખાની હે યહી કારણ
હે કિ જો હસે એવાર પરીક્ષા કે નિચે લેતા હે સદેવ કો પ્રાદ કરતા હે બહે ર
ગાહરો વ હકામો ને હસકી મુકન કણકે પ્રચંબા છી હે અધિક કયા ધરકે
મેવન સે લગલગ ૧ વર્તનકે છા કુખા બી જના મ્હતા હે

હમ મવે સે કહને હે

કિ જિસકે અપની આખ કે કિસી મેગ કો બી દર કરના હે વડ હસે લેકર અવસ્થ
હી આજમાને । મૂલ્ય બી મજકે સુબીને કા ૧ રીચીકા કાપ 11) જિસકા કિ
૨૫) સેકકા નકા સ્વસાત્ય લીંગો દાનમે દિયા જાપયા, જમ દોનો કાય લગ્ન ।

પત્ર વ્યવહાર નીચેકે પને મે કરે

સોલ એજન્ટ—બી. ડી. શર્મા,

કાર્યાલય 'અમિત-સમાચાર' લાલકુવા-દિલ્હી.

તાવની રામખાણ દવા.

— રૂ. ૧૦૦ ઈનામ —

ફાયદો ન થાય તો પૈસા પાછા.

દહાડો, એકાંતરીઓ, બોથીઓ, ઉતો તથા ટાકીઓ વગેરે અનેક જાતનાં તાવ વૈધ શાહ ગીરધરલાલની દવાથી ન ઉતરે એમ સાબીત કરનારને પૈસાની સાથે રૂ. ૧૦૦ ઈનામ આપીશું, આગ પરજ નથી. કળી ૧ ની કી. રૂ ૧-૦-૦.

ઘણા રોગોને તાકીદે આરામ આપનાર શક્તિ સજીવન.

આ શક્તિ સજીવનમાં શક્તિ લાવવાનો અને વીર્ય વધારવાનો ઇચ્છુ નથી એમ સાબીત કરનારને રૂ. ૧૦૦ ઈનામ આપીશું. પેશાબમાં ખજલમાં તેમજ મોટથી જતી ધાતુ શક્તિ સજીવન બંધ કરે છે, બરડાની ફાટ, કમરનો દુઃખાવો, પગની કળતર, સંધિવા, લૂપ, ખાંસી, વાયુ, ગંદામિ, અછર્જી, કમજોરતા અને કમજોર ત્રેમજ ઉદરના અને જીવોના દરેક જાતના રોગો આ દવાથી નાશ થાય છે. વળી ધાતુને માટે દુધને સુવાન અને સુવાનને મરન બનાવે છે. કળી ૧ ની કીમત. રૂ. ૨-૮-૦.

ધાતુ વિકાર.

કર્ણકર અને હડીલા દરદાથી બચવું હોય તેમજ દરેક દવાઓથી માલિનગાર થવું હોય તો માત્ર એક ડાઁ લખી ધાતુ-વિકારનું પુસ્તક મંગાવી વાંચો.

સ્ત્રી રત્ન.

આ દવા સ્ત્રીઓના તમામ રોગોનો નાશ કરે છે, મર્બાસય સુધારે છે. મદર અને જતી નળખાણ બંધ કરે છે, વાંઝીઆપજીનો રોગ નાશ કરે છે તેમજ શરીરના તમામ અવયવોને સતેજ કરે છે. કળી ૧ ની કી. રૂ. ૨-૮-૦.

આત્મપ-વિકાર.

સ્ત્રીઓને યતા બર્ણકર દરદાથી બચવું હોય અને યાતુ દરદાથી મુક્ત થવું હોય તો એક ડાઁ લખી આત્મપ-વિકારનું પુસ્તક મંગાવી વાંચો.

વૈધ ગીરધરલાલ કહાનજી શાહ,

ધોળકા—અમદાવાદ.

કચ્છી જૈન મિત્ર.

મુખ્ય આતે મણેલ અત્યજ વર્ગની
કોન્કરન્સના પ્રમુખ

જા. રાયાજીરાવ ગાયકવાડ.

ભાણીતા બ ગાલી ગ્રી કવિ અને વક્તા

શ્રીમતી સૌ. મરોઠીની નાયક.

દયા, શ્રદ્ધા, ઐક્ય, સેવા, અમારા સવ એ ચારે;
મળવીશું ખુબે ખુબે, અદાલત અમારા છે.

પુસ્તક ૧ હ.]

માર્ચ-એપ્રિલ ૧૯૧૮.

[અંક ૧૦-૧૧ માં]

સ્નેહ-સંદેશ.

હૃદય વાડી તણુ પુષ્પો,
વપર્ષા મેં આજ ઉધારે !
શુધી મેં સ્નેહની માળા !
પ્રિય મમ સ્નેહીને કાજે.
અમે તો સ્નેહના યોગી,
અમારો સ્નેહ છે આરો;
જની કુદરત તણુ સ્નેહી,
જનલ સ્નેહે લીંબાયેને.
શુદ્ધિને સ્નેહની લ્હાણી !
હૃદયને સ્નેહની લ્હાણી !
વધને સ્નેહના યોગી,
હૃદય તમા દીક્ષા મેં ને
મુ. સ્નેહકાન્ત

પ્રકીર્ણ જ્ઞાન ચર્યા

દુઃખનું કારણ—

મનુષ્યને પ્રથમ ભ્રમ થાય છે, પછી બૂલ થાય છે અને બૂલનું પરિણામ દુઃખના આવે છે. આપણે એક ગામથી બીજા ગામ જતાં હોઈએ, રસ્તા અમલયો હોય અને આગળ જતાં બે રસ્તા ફુટતા હોય તો પ્રથમ આપણને એ જ પ્રશ્ન ઉદ્ભવે કે આ બેમાંથી સાચો રસ્તો કયો હશે? આવે પ્રશ્ન ઉદ્ભવે તો નામ ભ્રમ. આપણે આપણી કલ્પનાથી એક રસ્તાનો નિર્ણય કર્યો. કમનસીબે તે રસ્તો ખોટો હતો—આપણા લક્ષ્યથી વિરુદ્ધ હતો. તે રસ્તે જવામાં આપણે બૂલ કરી. આ બૂલનું પરિણામ એ આવડું કે અમ માથે પડ્યો. ભ્રમણ બંધ થયું અને ને બદલ દુઃખ થયું.

એક ધનવાન ગૃહસ્થની પાસે એક બિહુક બિહા ભાંગવા આવ્યો. શેઠે પાછ-પેચે આપી બિખારીની પીઠમાંથી મુક્ત થવાને પ્રયત્ન કર્યો. પણ બિખારી એવો હડીલો હતો કે તેણે શેઠના પાછ-પેસાની દરમિયર નદી કરતાં પોતાનું કશું કરતરતું આહુ રાખ્યું. શેઠે તેને બહુ બહુ રીતે સમજાવ્યો પણ તે એકતો બે થયો નહીં. આપી શેઠને કોષ મડ્યો કોષના આવેશમાં બિખારીને ખૂબ ગાળો દીધી અને છેવટે મારવા ઉભા થયા. શેઠનો માર ખાઈ ગરીબ બિખારી નાસી ગયો.

આપણે અહીં વિચારવાનું એ છે કે ખરી રીતે અહીં માર કાણ ખાધો? ચેલા બિખારીએ કે શેઠે? બિખારી તો એક નિમિત્તમાત્ર હતો. શેઠે પોતાના આત્માની યાંત્રિ શુભાવી-પોતાનો આત્મભાવ શુભાવ્યો, એ ખોટો કાંઈ જોવી તેવી ન મળ્યા.

બિખારીની સાથે તકરાર થતાં શેઠનો મન-વચન-કામનો યોગ વિખલિત થયો. તેનું શું કારણ? ધુમ્પડો હોય ત્યાં અગ્નિ હોવો જોઈએ એવું એક ન્યાયનું સત્ત છે. મન-વચન-કામના યોગમાંથી જે ધુમ્પડો ઉત્પન્ન થયો તેની પાછળ અગ્નિની કાંઈક કારણ હોયું જોઈએ. આ અગ્નિ તે રાગ અને દ્વેષ. રાગના બે દીકરા માથા અને લોભ, દ્વેષના બે દીકરા કોષ અને માન. આ રાગ, અને દ્વેષ પોતાના પરિવાર સાથે શેઠમાં વસવા દતા ત્યારે જ આવે પ્રસંગ બન્યો. એ કુટુંબ શેઠમાં શામાટે રહ્યું? ઉત્તર એ જ કે અજ્ઞાતપણું. કારણકે જે વાતનું જ્ઞાન લીધું ન હોય તે વાતના સંકલ્પો થાય એમાં આશ્ચર્ય નથી. જો શેઠ જ્ઞાન અંગીકાર્ય હોત અને તે જ્ઞાનજનમાં દ્રઢ હોત તો તેમનો મન-વચન-કામનો યોગ આવી રીતે ક્યારે પામત નહીં. અજ્ઞાતનું કારણ મિથ્યાત્વ. પોતાનું, શું અને પારકું, શું એ ભ્રાંતી સુધી ન સમજાય ત્યાં સુધી મિથ્યાત્વની યોગદાનિદા હોતી નથી. ૨૪-પર વસ્તુનો યથાર્થ ભેદ સમજાય તો મિથ્યાત્વ જાય અને જ્ઞાનકારણ બની યોગ, અજ્ઞાતપણું દૂર થાય તો પછી રાગ-દ્વેષ ઘટે અને રાગ-દ્વેષના બદલા પછી મન-વચન-કામનો યોગ ચલિત થાય નહીં.

ત્રણ જાતના મનુષ્યો—

શહેરમાં મુખ્યત્વે ત્રણ પ્રકારના મનુષ્યો બેવામાં આવે છે. એક પ્રકારના મનુષ્યો એટલા બધા ગરીબ હોય છે કે તેઓ ગમે તેવા મહાન વાતાવરણવાળા, પુરતી હવા વગરના

* ૨૪. ભોજનાન નયુભાઈ કુરુદવાલીકરની નોંધ પોતી વપરાયી સ્ત્રીઓને કારણે તેમના એક મનોહી.

અરવલ મહાનોમાં પડ્યા રહે છે. આવા લોકો એક રીતે જોતાં જેમમાનાના કદીઓ જેવું બે જીવન નિર્વંદે છે એમ કહીએ તો ખોટું નથી. બીજી જાતના માણસો એવા હોય છે કે જેઓ સામાન્ય દયા-પ્રમદવાળા ચોરશમાં સુખશાંતિથી રહી શકે છે. તેઓ કામના-મેધાના કદ ઉપરાંતના દયાળુને લીધે અથવા તો બીજી કેટલીક અગવડોને લીધે નિયમિત રીતે પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે બહાર ફરવા જઈ શકતા નથી અને તેથી સ્વચ્છ દયા અને કુદરતી મૈદર્દી નીરખવાનો સંપૂર્ણ લાભ મેળવવામાં થોડા પરત્વે રહે છે. ત્રીજી જાતના માણસો એવા હોય છે કે જેઓ ઉચી ગળભેદી, દહેલીઓમાં રહી શકે છે, પોતાની મરજી પ્રમાણે ગમે ત્યારે ગમે તે રચને દવા ખાવા અથવા ફરવા જઈ શકે છે. આ છેલ્લો વર્ગ સૌથી આનો વર્ગ છે એમ કહેવાની જરૂર નથી.

આજ સાધન સંપત્તિના તારતમ્યથી જેમ ઉપલા ભેદ પડેલા છે તેવી જ રીતે આંતરિક સંપત્તિના તારતમ્યથી પણ મનુષ્યજાતિના ત્રણ ભાગ થઈ શકે. પહેલા ભાગમાં એવા મનુષ્યો આવી જાય છે કે જેઓ શરીરને જ-વાસનાઓને જ આધીન હોય છે. તેઓ વાસનાઓના પ્રચંડ પંજરામાંથી ધડીલારે જ્યુ માયું ઉચું કરી શકતા નથી અને તેથી આત્મવિશુદ્ધિ અને ઉચ્ચ ધર્મજીવનના સુખથી છેક વિરુધ્ધ રહે છે. આ વર્ગને બિદિરાત્મ જીવવાનો વર્ગ કહી શકાય. સંસારના તદ્દન કંઠાળ માણસોની સાથે આવા લોકોનો મુકાબલો કરવામાં કંઈ ખોટું નથી.

બીજી જાતના માણસો એવા હોય છે કે જેમની અંતરદષ્ટિ ખીલેલી હોય છે. આવા મનુષ્યોને ત્યારે કાંઈ જાતનું દુઃખ આવી પડે છે ત્યારે તેઓ આત્મદષ્ટિથી તેનું પમાધાન કરી વ્યથા જનતા નથી. શરીરના સુખ-દુઃખને તેઓ પોતાના સુખ-દુઃખ માનવાની ભૂલ કરતા નથી. જડ પ્રભોના આવવા જવાથી પોતાની આંતરિક સદ્વિનિ, લેશપણ ક્ષતિ પડે-એલી માનતા નથી. તેઓ જનતાં સુધી ફરેક રીતે શાંતિ અને સમતારસમાં જ મૂલતા તેમ છે. આજ કેટલાક એવા અનિચાર્ય કારણોને લઈ પોતાની સ્વતંત્રતા પ્રમાણે વર્તી શકતા નથી. સંસારના મધ્યમ વર્ગના માણસોની સાથે આવા મુકાબલો કરવામાં આવ્યો છે.

ત્રીજી જાતના માણસો એવા હોય છે કે જેઓ પરમાત્માની દશાએ પામેલા હોય છે. જેમની દશા જીવ-મુક્ત જેવી વર્તતી હોય છે, જેમને જન્મ-જરા મૃત્યુનો કાચ અડધી શકેલો નથી. કામના-વાસના અને સર્વ પ્રકારની વૈદિક શૃંખલાથી મુક્ત એવા પૂર્ણ પદ-માનદવાળા અને સ્વાતંત્ર્યવાળા પરમાત્માઓ આત્મિક સંપત્તિની દ્રષ્ટિએ સમ્પન્નિર્વાજ છે એમ કહેવું ખોટું નથી.

અન મર્કટ—

મર્કટ અથવા વાંદરા એ સૌથી વધારે અડપલું પ્રાણી કહેવાય છે. એમ સાંભળ્યું છે કે એક વાંદરાને સડેજ વાગ્યું હોય અને શરીરની ત્વચા ફાટી હોય તો બીજા વાંદરાઓ આવી તે ત્વચાને વધારે વધારે ઉતરડા જાય છે અને છેવટે પોતા ઇલા પડેલા મર્કટને ચમસદન પડેલાડેજ રહે છે. ઘરવીન નામના પાશ્વત્ય નિદાને મનુષ્યમનિર્મિત ગતિવિનિ વાંદરામાંથી માની છે, અર્થાત્ આપણે જ્યાં વાંદરામાંથીજ દુષ્પર કિમ્બે પામીએ, આટલે ફરજ પડેલા હોય. ઘરવીનના સિદ્ધાંત અને તો ગમે તેવા હોય, તેની નાંધ વાળુને સંબંધ નથી. પણ એક રીતે વિચારતાં ઘરવીનનું કથન બહુ અંધગ્રેમનું જાણાય છે.

મન ઉપરથી માનવ શાબ્દની યોજના થયાનું કેટલાક કહે છે. એ મનને આપણા શાશ્વ-
કારોએ મર્ફટની ઉપમા આપી છે, એટલે હજી સુધી આપણામાં મર્ફટપણાનો અંશ છે.
એમ ન કહી શકાય? હારવીને મનુષ્યોના મનની મર્ફટતા જોઈને જ એ મિર્દાત રજુ કર્યો
હોય એમ અમને તો લાગે છે. મર્ફટ જેમ અડપલાવાળું અને અસ્થિર વૃત્તિવાળું માણી
છે તેવી જ રીતે મન પણ ચંચલ અને છુલ્લુ વૃત્તિવાળું નિરંતર રહ્યા કરે છે. તે-ધરીમાં
એક વસ્તુને પકડે છે અને પાછું તેને રૂંટી દઈ બીજી વસ્તુ પકડવા ગાંડિયાર થઈ વેગથી
દોડે છે. કાંકનાના પાણી પાંછળ દોડના મૂળી પેડે તે પણ કરીને હામ બેસતું નથી.

મર્ફટને વળી મદીરા પીએ તો તેની કેવી દશા થાય? તેવી જ રીતે મન એક તો
ચંચલ અને તેમાં પાછું કયાયરૂપી ઉચ્ચ મદીરાનું પાન કરે તો પછી જોઈ લે તોના હવા-
તીયા-ધડીયાર પણ જાંપીને બેસી શકે નહીં. કયાયરૂપી મદીરા એવા જગદ છે કે તે
મનુષ્યોને પશુ જેવા બનાવી દે છે. તેમાં દ્રવ્યોના મંભારમાં જોઈએ તેટલાં મળી શકે છે.

મર્ફટ મદીરા પીધો હોય અને તેટલામાં વળી તેને વીંછી કરડે તો તેની કેવી દશા
થાય તેના કાંઈ ખ્યાલ કરી શકા હો? માણુમને વીંછી કરડે છે ત્યારે તે વેદનાની તીવ્ર-
તાને લઈને જમીન-આમમાન એક કરી નાંખ્યા જેટલા ધમપાજગ કરે છે, તો પછી
મદીરા પીધેલા મર્ફટનું તો પૂછવું જ શું? મનુષ્યના મનરૂપી મર્ફટ તો એક તો કયાયરૂપી
મદીરા પીધો છે, અને તે ઉપરાંત વળી અટપપણાનો વીંછી ક'ખ્યો છે એટલે પછી જોઈ
લ્યો તેનું ભવાલિનંદીપણું!

મદીરા પીધેલા મર્ફટને વીંછી કરડ્યો હોય અને પાછું ને કાંઈ જૂત વળે તો એ
મર્ફટશબ્દની અધિગતિ કયાં જઈને વિરમે? એ પ્રશ્નનો ઉત્તર આપણી કષ્ટપનામાં આવી
સકલે નથી. મનુષ્યોના વિપવમાં પણ તેમજ બનું છે. મન મર્ફટ જેવું, તેમાં કયાયરૂપી
મદીરા પીધો, વળી અટપપણી વીંછી કરડ્યો અને તે ઉપરાંત મિથ્યાત્વરૂપી જૂત વળેલું!
તમે જ કહો કે એવા મનુષ્યોની અવનતિનો કમ કયાં જઈને વિરમવાનો?

શત્રુ પણ ઉપધોગી છે—

એક વૃદ્ધ મેહને એકનો એક જ પુત્ર હતો. તેના ઉપર શેષની મહુ મમતા હતી.
તેને નિત્ય નવી નવી જાનના ખાનપાનો તથા વસ્ત્રાદિપ્રેરો પુરા પાડવામાં શેઠ પોતાના
આનંદ અને સંતોષની કૃતાર્થતા થયેલી સમજતા. શેઠની પાસે પણ નોકર-ચાકરો હતા.
તે સર્વ વિશ્વાસુ જેવા હતા એટલે પુત્રને ગમે તેની સાથે ફરવા હરવા જવાની છુટ હતી.
એક દિવસે શેઠનો પુત્ર અતિ સુંદર અને ક્રીમતી અવકાશો પહેરી એક નોકરની સાથે
બહાર ફરવા ગયો. નોકર ને કે વિશ્વાસુ હતા પણ સોનું દેખી મુનિવરનું મન થયે તો
પછી આવા એક નોકરનું મન ચત્તાચમાન થાય એમાં શું આશ્ચર્ય? તેણે ધરણીની લાલ-
ચથી શેઠના હોકરાનું ખૂન કર્યું! ખૂનની તપાસ ચાલતાં ખૂની નોકરનો પતો લાગ્યો અને
છન્સાઈને માટે તે કેસ શહેરના રાગની હજુર રજુ થયો. રાગએ આગ્રહ કરી કે મેં નાના
બાળકને બહુ ક્રીમતી ધરણીગાંડા નહીં પહેરાવવાનો હુકમ કરેલો હતો છતાં તે હુકમનો
આ શેઠે અનાદર કર્યો તે માટે આ શેઠને અને ખૂનના આરોપીને બન્નેને હેડમાં નાંખ્યા.
[હેડનું સ્પર્શકરણ કરતું આ સ્થળે જરૂરું છે. એમના જેવા એક ભારી લોકમાં, પતન
કાંઈ રહી શકે તેના જિંદો પગલેલા હોય છે, તેમાં કેદના પગ નાંખે છે. તેને હેડ કહે છે.]

સળની આજ્ઞા પ્રમાણે શેઠ તથા નોકરને હેઠમાં પુરવામાં આવ્યાં. શેઠ પોતે પૈસાદાર હોવાથી તેને પોતાને જમવાને માટે ઘેરથી તૈયાર બોજન આવ્યું. પેલા નોકરને બોજન આપવા આવે એવું કાંઈ નહોતું. પોતાના ઘરથી આવેલું બોજન શેઠ-એકલાએ ખાઈ લીધું. નોકર પાસે બેઠો હતો છતાં દુસ્મનને આ માટે આપવું એમ ધારી તેને કાંઈ આપ્યું નહીં. આદારની સાથે નિહાર તો દેખ જ. સવાર પડી એટલે શેઠને ઝાડે ફરવાની વૃત્તિ યદ. પણ પોતે એકલો હેતું જમ્યું લાકડું કૂટી રીતે ખેંચી શકે? તેણે પોતાના સાથીને-ખૂતીને બધું કાલાવાલા કરી પોતાને મદદ આપવાની પ્રાર્થના કરી. અને દલેથી પોતાના બોજનમાંથી થોડુંક તેને આપવાની કૃત્યલાત આપી એટલે બંને બધું એકસંપ યદ હેતું લાકડું દૂર સુધી ખેંચી ગયા અને શેઠને ઝાડે ફરવાની અનુકૂળતા કરી આપી.

બપોર થયા એટલે શેઠના ઘેરથી બોજનની યાળી આવી. તેમાંથી શેઠ અર્ધું ખાઈ અને અર્ધું નોકરને આપ્યું. કારણ કે તે પોતાનો શત્રુ હોવા છતાં ઝાડે ફરવા જવાના કાર્યમાં મદદગાર હતો. બોજનની યાળી લઈ આવનાર દાસીને આ વાત કુચી નહીં. તેણે જઈ શેઠણીને આ વાત કરી. શેઠણી ક્રોધથી લાલચોળ યદ ગઈ. વળને કીચસે બોજનની યાળી લઈ શેઠણી પોતે આવી અને પોતાના છેકડાને વાત કરનાર આ ખૂતીને આ માટે બોજન આપ્યું તેનો પુત્રાસો માંગ્યો. શેઠ પોતાના સ્વાર્થનો યથાસ્થિત ખુલાસો કર્યો. શેઠણીનો ક્રોધ શાંત થયો. વખત જતાં લાગવગ અને ધનના બળથી શેઠ કેદમાંથી મુક્ત થયો. આ વાતની પરમાર્થ આ પ્રમાણે સમજવાનો છે:—

શેઠ તે આત્મા. શેઠણી તે સુમતિ અથવા ચિત્તશુદ્ધિ. પુત્ર તે અનુભવ. વિશ્વાસુ નોકર તે શરીર. નાજ તે કર્મસાળ. કર્મસાળનો એવો દુઃખ છે કે શરીરથી નોકર ઉપર હદ ઉપરાંત વિશ્વાસ રાખવો નહીં. તેદ સાથે વળા એ પણ ખ્યાનમાં રાખવાનું છે કે શરીર નોકરની સાથે છેક દુસ્મનાવંત રાખે. એ પણ દિનાવદ નથી. કારણ કે દેહની સાથે રાગુ-ભાવે વર્તવામાં આવે તો આપણી સ્વાર્થ-પરમાર્થ સાંકળમાં પગસે પગસે વિદ્રા આવ્યા વિના રહે નહીં. આત્માનું બોજન તે જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્ર. આત્માની સાથે દેહને પણ નિલાવવા માટે એમ બોજન આપવું જોઈએ.

આધુ.—

ટલિચા.

[લેખક:—પ્રભાકર મંગલજી દ્વિવેદી.]

શિયાળાની રૂઠ: યદ રહે કે ચાંદ્રજ કામ આ વખતે લુતાગદમાં બાલુદીન કાલેન્દમાં એક વિદ્યાર્થી નવ બજે એક પુસ્તકનાં પાનાં ફેરવતો હતો. આંખે ચરમાં પડેલી દત્તા, અંજે બનાત એકી હતી. ચોપડીમાં રસ ન પડવાથી બારીએ આવ્યો. ત્યાં તેણે એક દેવીયાને ટેલ નાખતો સંલિખ્યો: 'સ્વામીશીવાજી! સુન્દિર ડગલો! નારાયણ નામે નવો ડગલો! ડગલે ડગલે પાળા પડી, એવો ડગલો ઝાડે પડેલો નથી. ડગલો ડગલો સાચ છે,

સિવાળો પડી જાય છે.....।' આ રાખેલો વિદ્યાર્થીના કબ્જા પટપટ અપડાયા. તે વિચારવા માગ્યો, 'વાહ ! કેવું સરસ !' તેણે એકદમ ભટકીને ચોલાવ્યા અને ઉભા રાખી 'મોઘ્યો: ભટક ! મ્હારી દેલ સમજાશે ? હું પશુ દેલજ નાખું છું-ડગલો ડગલો ફાંફું.'

દેલોયો: 'ભાઈ !' મને નકમો વ્યય ખોટી કરેસે મને તો મારી દેલ નાખવા આવતે. હું તારું ભાગવત વ્યાં દાહરવા બેઠું? તું જેવાં મોટાં મનખને વળી દેલ ફેવી !'

વિદ્યાર્થી: "ના, ભટક ! હું મોટો નથી. હું ખરેખર દેલ નાખું છું. ફક્ત ફેર એટલો ને તારી દેલ સહેલી છે અને મ્હારી દેલ અધરી છે. તને તો ઘેરઘેરથી પંચો પશુ મળશે ને ખાસો ઉનનો ડગલો તૈયાર થઈ જશે પશુ મને તો ડગલો મળતાં મારાં દાડકાં ને પાંસળાં બન્ને લોપ થઈ જશે ! અકાશીવાં ઉંચાં ચડશે ! ચાર ચાર વાળો કરવી પડશે ! તું ફક્ત એક માસ દેલ નાખીશ કે અઠ ડગલો મળ્યો પશુ મારાં તો વર્ષોનાં વર્ષો વહાં જશે હું નહિ રહું ધરનો, નહિ રહું વ્યાંરનો, નહિ સ્ત્રીનો, નહિ માખાખનો. ભાઈ ! મારી દેલ બહુ અધરી છે ! તારી મહેલી છે. તારી દેલમાં કાંઈ બૂલ કહાડનાર નથી પરંતુ જે મારી દેલમાં જૂન પડી તો પાછો બીજો સિવાળો એજ દેલ નાખવી પડશે. ભાઈ ! મારી દેલ તો વરસાની ને તારી તો માસ એકની ! તારે તો વરસ બે વરસમાં ડગલા પાંચ સાત થશે પશુ મને તો પાંચ-સાત ડગલા મેળવતાં આખી છન્દગી ચાલી જશે. તને જેમ જાતજાતની કારસળા ડગલા ગમે છે તેમ મને પશુ ગમે છે હો ! હું પશુ તારી પેઠે શોખીન છું. શું કહું ? હા ! 'ડગલે ડગલે પીળી પટી એ ડમલો ભટે પહેર્યો નથી' મેં પશુ એ ડગલો પહેર્યો નથી. મારે એ ડગલો પહેરતાં પહેવાં કંઈક માધતો બેળો કરવાં પડશે, કપક પુસ્તકો દેવવાં પડશે, અમિ સાથે બંધોડાં બરવાં પડશે અને ઉવટ વિગ્ગન સંખેથી મારે બધું જ્ઞાન સમ્માદન કરવું પડશે ત્યારે હું પીળી પટીનો ડગલો પહેરવા બાઅચાળી થઈશ. તે પશુ શીરજીએડડ પહેરાવેતો, જે દેલમાં જૂન પેડી તો દે બીજી વાર !'

'શુ ? ડગલે ડગલે ભરી પટી એ ડમલો ભટે જોશે નથી....' ભટક ! મેં પશુ તે જોયો નથી હું અગ્રેજી કાપામાં વિદ્વાન કહેવાય ત્યારે એ ડગલો હું પહેરીશ. સમજ્યો !

'હા ! માત્રી વાત ! 'ડગલે ડગલે લીલી પટી....' ખરેખર મારે લીલી પટીવાળો ડગલો મેળવવા માટે એતરોમાં જવું પડશે. હજી સાંતીની સંભાળ રાખવી પડશે, બેકુત બનવું પડશે. ભટક ! જે હું લીલી પટીવાળો ડગલો પહેરું તો બેડો પાર ! સમજ્યા ! બીજો ડગલો પહેરવાની જરૂર નહિ પડે. વળી ન્યારે ખર્ચાં લગાવ ત્યારે તમે 'ખડ જાને વતીપાતે.....' કરતા આવતો, તમને બેરે બાલે ચાર પાલી દાણુ અપાવીશ.'

'હું ! 'ડગલે ડગલે શીરમજી મારું એ પહેરાવે શ્રીકમર....' ખરી વાત, ગુરજી શીરમજી કારવાળો ડગલો પહેરવા માટે મારે મડાં ! સુંચવા પડશે, નાહીપરીક્ષા છ. છ. શોખનું પડશે. જે આ ડગલો પહેરવા હું બાઅચાળી ચાઉં તો ભટક ! મારને ઘેર વધારે જાપડ મરાછી હોય ને બટકું થયું હોય તો પધારતો સમજ્યા ! મહત દયા આપીશ. 'જામો શું થઈ ? 'ડગલે ડગલે નારંગી માર એ પહેરાવે શ્રી રજીએડડ....જે આ ડગલો પહેરું તો પેસા પુષ્કળ બેજો. સમજ્યા ! ભટક ! મારે કેસબેસ ચલાવવો હોય તો કાવળે બગર પ્રીયે જીતાવી દઈશ.'

છેવટનો ને તપખીરીયા રંગની ઢોરવાળો ડગલો મળે તો કું ધન્યનીયર થાઉં. મીઠા માલેકોને પને લખાયું. સમન્થા, મહારાજ !”

“હા ! ખરેખર !” ટેલીવાબટની ટેલ છે દાતારને મન સહેલ છે.”

તોરો દાતાર માણુમ ! મારો પરમેશ્વ ! ભટ્ટ ! ને તમને સો રૂપીયા મળે તો એવા રૂપ ડગલો સીવડાવો પણ.....પણ...મારે તો એક ડગલો પહેરતાં રૂપીયા દળર ! ને ! ઉપર ગણાવ્યા એટલા પહેર્યાં તો અધધમ ! બાપરે !”

પણ, ભટ્ટ મહારાજ ! આ બધું મિથ્યા છે. તને સો રૂપીયા મળનાર નથી. ને હું આ બધા ડગલા પહેરનાર નથી તેમ કું પણ આ બધા ડગલા પહેનાર-મેળવી સકનાર નથી. તને તો એકદમ ડગલો મળશે જ ! પણ-મારું તો વિષંભરનાથ બાલુ !

બુઝો, ભટ્ટ ! બુઝો, તમારી અને મારી ટેલ કેટલી બધી સરખી છે. જાઓ દહે બમ. દહે તો ‘ડગલો ડગલો ગાય છે ને શિયાળો વઢી જાય છે.’ પધારો મહારાજ ! જેમ તમારો પણ શિયાળો ચાલ્યો જાય છે તેમ મારો પણ શિયાળો, (પરીક્ષા ગાળો) ચાલ્યો જાય છે. જાઓ ટેલ નાખતા ફરો અને કું પણ ટેલ નાખ્યા કઈ છું. એમ કહી ભટ્ટને એક પૈસો આપી વિદાય કર્યા.

મિત્રારો ભટ્ટ, મનમાં ખડખડો ચાલ્યો કે. ‘માંડીયું લાગેશે, અકલ વગરનું ઢોર. ડગલો તો પાંચ રૂપીયામાં મળે ને આતો દળર કહે છે. ફટકેલ, ફટકેલ, કાંઈ નહિ. વાતમાં માલ જમ્માતો નથી. કું તો કાંઈ સમન્થોજ નહિ, પણ માફ રું મીયું ! એક પૈસો-ને અરધા પૈસા-ત્રણ પૈ મળી. મરને દારો લવરી કર્યા કરે ફટકેલ !

“ ઉઘાડા રાખને દારો.”

(લેખક:—યુક્તાબચંદ્ર મુળચંદ્ર ખાવિસી.)

• કલ્પાસા.

અનાથો ને અપંગો ને, રખડનાં માનમાં દેખો,
નિર્મળીને નિર્મલજીવી, ઉપાસ રાખને દારો.
અમિતને આશરો દેવા, અરિ ને હામા સીખવવા,
તમારા બાગ અંતરના ઉગાડ રાખને દારો.
અધર્મ્ય બાજ લપટતા, તપજી લેા ધર્મ મુશ્કતા,
પ્રજાજની પ્રતિભામી, ઉઘાડ રાખને દારો.
ન માત્રો ગ્રેમ-ગ્રેમીતો, પડીને પાડ પ્રજાવીના,
સદા તે ગ્રેમ પેડીના, ઉઘાડ રાખને દારો.
સ્વલના પાંચ દુઃખને, દસવી યાવધી દેને,
જગતને યાન સિંચવાના, ઉપાસ રાખને દારો.
ફટકાને ભિડતાની, અદેખાઈ કુટેવોને,
-દષ્ટને ‘દેશવંદો’ બંધ, ઉપાસ રાખને દારો.

“ચક્રવાકને.”

વસંત તિલકા.

૨ । ચક્રવાક ! જોતિ શું અમથી ધરે છે ?
શું રાત્રિની વિષમતા ન સહી શકે છે ?
શું ચેત્ય શર્વરી તલું અતિ દુઃખ આપે ?
શું ઉષ્ણતા ભરી સખી નથી એથી કારે ? ૧

મ્હારો, સખે ! સમજાજો સમભાવ તુંથી ।
ને શું ઘટે છુપવવું સમભાવીએથી ?
દુઃખો તણી દુઃખી કને કપતાં કથાઓ,
કે બાર અંતરતણે અજગેજા, થાતો. ૨

કપે સખે ! હલમ શું ની ઉછળાટે ?
કે બાળની જલદ પાંખ સુજાય આવે ?
મ્હારા સખે ! વિરહ રનેહી તણે શું સાલે ?
જ્ઞાણ વિદગં । વહ ! બ્યાધિ હરે વસે એ. ૩

ના ! ના ! નથી દિસતી બાજ કથી ઉપાધિ,
કે બ્યાધિના વદનથી દે' દ્રવ્ય થાતી;
નર્મબચા હૃદયરોદન મુખે છે.
એવી બધા વિરહવિષ્ણુ ન સંભાવે છે. ૪

અગે' સિધાવી સખી એકલોડા મુકી શું ?
ત્હારા સખે પ્રજુખી તો ન અવિત ધારે;
ના ! ના ! કળા રીઝવસા ન શીખ્યો જાણ્ય,
તેથી થયો કવલ દંપતીમાં મનાય. ૫

મ્હારી રસાલ રમણીજ રીસાથ ત્યારે,
ત્હેના પુનિત ચરણે શિર નામું ત્યારે;
મ્હારી સખી પ્રજુતિથી ધડીમા રીઝાય,
આનંદ દિવ્ય સદને સજુમાં ભગાય. ૬

સામ્રાજ્યમો પ્રજુયના, સદુ પ્રેમીઓને,
દાસત્વસંગ પ્રજુતાજ વરી દસે છે;
દાસત્વ મંત્રે થીળી તું સખીને રીઝાવ ।
ના ! ના ! સખે ! પ્રજુતિથી નહીં એ મનાય. ૭

વિજયશંકર ત્રિભુવન ત્રિવેદી.

બાળલગ્ન, વૃદ્ધલગ્ન અને વિધવાલગ્ન.

(લેખક:—દક્ષિણી નંદલાલ વનેચંદ,)

વર્તમાન સમયમાં કેટલાક દયાળુ હૃદયના પશુ ભવિષ્યનો ઊંડા વિચાર નહીં કરનારા સંસાર સુધારકો, વિધવાઓની સ્થિતિ જોઈ નેમની બહાર ધાપા છે. વિધવાઓ-બાળ વિધવાઓ વધવાના-ચવાના કારણ તરફ ઊંડા ન ઉતરતા-તેનો લેણ માત્ર પશુ વિચાર ન કરતાં માત્ર તેઓને બીજો ધણી-પતિ કરી આપવામાં આપણી, આપણા દેશની અને આપણા સમાજની ઉન્નતિ થશે. આવા વિચાર અને વર્તન કરનારાઓનીજ વસ્તુતઃ દયા-જનક સ્થિતિ છે. આર્થ હૃદયના ઉચ્ચ પ્રેમની ખવિત્ર ગાંઠ તોડી, કુવાસનાને નાશ કરી 'મનીતિના રસ્તે જવાથી કદી પણ કાષ્ટની ઉન્નતિ થઈ નથી અને યવાની પણ નથી. ઉન્નતિ તો ત્યારેજ થશે કે જ્યારે વિધવાઓ-બાળ વિધવાઓ યવાના-વધવાના મુશ્કેલ કારણો સોધી તેનો નાશ કરવામાં આવશે. દીર્ઘ દ્રષ્ટિથી વિચાર કરતાં આપણને ખુલ્લી રીતે જણાય છે કે બાળલગ્ન અને વૃદ્ધલગ્ન એજ મુખ્યત્વે વિધવાઓ-બાળવિધવાઓ યવાનું-વધવાનું કારણ છે. બાળલગ્નથી યુવાવસ્થામાં વૃદ્ધપણું આવે છે, અને ઘણી વખત તે બાળકની ઉત્કૃષ્ટતામાં વીર્યનો એકદમ નાશ થઈ જાય છે અને તેથી ક્ષય વજરે જીવલેણ દરો લાગુ પડે છે અને દુરસ્તથી યુવાવસ્થામાંથીજ મૃત્યુ થાય છે. તેમજ વૃદ્ધો માટેના કાંઈ કહેવાનું રહેતુંજ નથી કારણકે નેઓના તો લાકડા આગાઉથીજ સ્થાને પડ્યાની ગયા હોય છે અને તેથીજ વિધવાઓ કે બાળવિધવાઓ વધી છે અને દરેક પક્ષ ને આ બાળલગ્ન અને વૃદ્ધલગ્નને અટકાવવામાં નહીં આવશે તો વિધવાઓ-બાળવિધવાઓ વધશે. ને આ વિધવાઓ-બાળ વિધવાઓની નીતિ મથવાય, તેઓ સુધીલપણે પોતાનું જીવન મુનરી સોંકે અને તેઓ પારમાર્થિક પ્રાર્થો, કરી સોંકે તેવી કેજવણી આપનારા આ-અઓ આપવાને બદલે ને આ વિધવાઓને લગ્ન કરવાની ખુટ આપવામાં આવશે તો મહી ખર્ચે કાઢતાં ઉંટ પેશ નેતું થશે એમાં મિલકુલ ટક નથી.

મસારનો નેઓને પારીક અનુભવ છે, નેઓએ જગતના બ્યવહારને સૂઝમ રીતે જોયા છે અનુભવ્યા છે તેઓ કહે છે કે:—“ લાયક ઉમરે એટલે લગ્નમ ૧૫ વર્ષથી વિશેષ ઉમરે ક્યાને અને ૨૫ વર્ષથી વિશેષ ઉમરે પુવાનને પરણ્યાબધા હોય અર્થાત સંસારના આર્થમાં જોડ્યા હોય તો આવી નેડીઓને લગ્નમ ૬૫ દરેક એકદમ બે વર્ષમાં બાળક જન્મે છે. કુદરતનો એક એવો નિયમ છે કે બાળક જન્મ્યા પછી પ્રતિ-પતિના પ્રેમનું વહેંચણું થાય છે અને તે પ્રેમ બાળક ઉપર જાય છે. અર્થાત સ્ત્રીના પ્રેમપાન પ્રતિ અને બાળક બંને થાય છે. દરેક કદમ્ય દેવપોએ પતિનું મરણ થાય તોપણ તે બાળક તેણીને આશાસ્તનનું સ્થાન છે. અલગત પતિના મરણનું દુઃખ તો અસહ્ય છે છતાં પણ આવી વિધવાઓ પછી તે બાળ, યુવાન કે ઔદ હોય તોપણ ખાસ કારણ સિવાય (આજીવિકા, જીવન વજરે) પોતાના સ્વર્ગવાસી પતિને આપેલા પ્રેમ બીજા મને તેવા સારા-પૈસાદાર-જીવાન પુરૂષને કદી પણ આપશે નહીં. આ પ્રમથ્ણે ને બાળલગ્ન અને

પરંપરા બની ગયો છે. દિંદેનું મૈત્ર્ય જ્યાં ૩૩ કરોડ પ્રજાનાં પ્રમાણમાં શા બીસાતમાં છે, આખું એકદ (દેશીયાર બંધાનો કાયદો) પમાર થતાં લશ્કરી તાલીમ લેવાની બંધ પડી. પરિણામે સામાન્યને આવા દેશીયાર સમયમાં મૈત્ર્ય એકદું કરતાં કેટલી દાડમારીઓ સોસવી પડે છે એ આપણા ખ્યાન બદલ નથી. કેળવણીની ચાતુ પદ્ધતિ બીજકુલ અનિર્દેષ છે, આવા પ્રકારની કેળવણી લેવા કરતાં નિરક્ષરી રહેવું યોગ્ય છે. દિંદેનાં મેંધાં રાજ્ય તંત્રની ફરીયાદો, સનદો નોકરીની ફરીયાદો, રેલ્વેઓમાં ત્રીજા વગની દાડમારીઓ અને વ્યાપાર મેંધાંની ફરીયાદો એમની એમજ કાયમ રહી છે. સ્વરાજ્યનો મંથાલ અદ્ધો ઉપરિયત થાય છે. સ્વરાજ્ય એ એટલી અમત્યનો રાજકીય પ્રશ્ન છે તેટલીજ અમત્યનો આધિક અને વ્યવહારિક પ્રશ્ન છે. આ ફરીયાદો દેશી વિશેષ ન ઉદભવે, દિંદેનું પૂર્વનું તેજ ફરીથી અગ્રે, દિંદેનો આપાર દુનર ફરીથી ખીલે, દિંદેની બેની ફરીથી મજબન થાય અને દિંદે બીલીય સામાન્યનું એક મજબુત અંતર અને એજ આપણી માંત્રણી છે.

સ્વરાજ્યની માંગની વિરૂદ્ધ કેટલાક વિષયો તરફથી આપણને વિચિત્ર પ્રશ્નો પુઝાય છે. આપણી સમક્ષ એક એવો પ્રશ્ન મુકાયો આવે છે કે સ્વરાજ્યની પ્રવૃત્તિ એ આજ કાલની પ્રવૃત્તિ છે. આપણી સમક્ષ મુકાતો આ પ્રશ્ન કેટલે દરજ્જે સત્ય છે તે આપણે શ્રે કાષ્ટ સારી રીતે જણાવે છીએ. સ્વરાજ્યની પ્રવૃત્તિ આજ કાલની નથી. ને કે અત્યારે એ પ્રવૃત્તિ વિશેષ ગતિ મળી છે. પણ કેમકે હર વરસ થતાં એજ લક્ષન ચકારી ન્દી છે. કંઈસને અતિમ દ્યેષ પણ બીલીયત નીચે સ્વરાજ્ય મેળવવાનો છે. ઇ. મ. ૧૯૦૬ ની માલમાં કચકતામાં ભરાયતી કોમિશન પ્રણામે દિંદેના દાદા રજ. રાજાસાઈ નવરોહએ કોમિશનના પ્રમુખ સ્થાનેથી ને સમ્મદે ઉચાર્યા હતા તે આપણા હૃદયમાં કોતરવા લાયક છે. “મારા દેશ અને દેશ બંધુઓ મારે સ્નેહ અને મદદના રાખે તે હું મુકતો જાઉં તો કહું છું કે:- એક થાઓ, મંડ્યા રહો, અને સ્વરાજ (Self Government) મેળવો કે જેથી ગરીબી દુકાળ અને મરણીના ભોગ થતા લાખો લોકો, અને અદ્ય અનનને લીધે ભુખે રાગવળતા કરોડો જીવોને બચાવી શકાય અને જગતની મુશ્કેલીમાં મારી સંરક્ષરી મજબૂતમાં પાતાતું અસહ્યું ગારવ એકવાર ફરીથી દિંદેનમાં પ્રાપ્ત કરે.” આ આપણી સ્વરાજ્યની જુની. પુરાણી ભાવના છે, આજ કાલની નથી.

પણ બીજા દલીલ એવી લાવવામાં આવે છે કે સ્વરાજ્યની માંગણી મુકીશર લોખની છે. આ દલીલ પણ અસત્ય અને ખાયા વચરતી છે. સ્વરાજ્યની પ્રવૃત્તિ આજ દિંદેમાં કુદકે અને ભુરકે ચાલી રહે છે. સ્વરાજ્યની માંગણી મુકીશર લોખની છે, એમ કહેનારાઓ દાલમાં ભરાતી કોનર-સો, પરિપક્વ અને અભાઓમાં ને જુરસો ઉભરાઈ રહ્યો છે તેથી અચાન છે. અને આગેગામ, - ઘેરેઘેર અને ચોટે ચોટે એજ અવાજ સંભળાઈ રહ્યો છે. અને સ્વરાજ્યનોજ પડથો કાને પડથા કરે છે એવો તેઓને ખ્યાલ નહિં હોય. સ્વરાજ્યની માંગણી મુકીશર લોખની નથી પણ સારો ભારત વર્ષની માંગણી છે. કેટલાક દિંદે અને ઇંગ્લાંડના વડા બધિહારીઓએ પણ કહ્યું છે કે દિંદેની સ્વરાજ્યની લીલાલ કાયદેસર બાજબી છે. ઇંગ્લાંડનાં કેટલાંક મોટાં મોટાં રાજકારી પુરુષોએ પણ દિંદે તરફનાં પાતાનાં રાજકીય વજુમાં ફેરફાર કર્યો છે અને દિંદેની સ્વરાજ્યની માંગણીનો સીકાર કરે છે. મી. બેપીરદા દિંદેને સ્વરાજ્ય અપેક્ષા ઇંગ્લાંડમાં ને લેતમ

કચ્છી જૈન મિત્ર

જાંબો સમય થયો ઇંગ્લેન્ડમાં રહી સ્વરાજ્ય માટે લડત ચલાવનાર
જાણીતા દેશભક્ત

મી. જોસેફ બેટીસ્ટા, બી. એ., એવ. એન. બી., બાર-એટ-લૅ.
પ્રમુખ-હિન્દ સ્વરાજ સંઘ.

કચ્છી જૈન મિત્ર.

સ્વરાજ્યની લડત માટે ધણેક જ્ઞાન જાણીતા દેશભક્ત

Mr. Bal Gangadhar Tilak

લોકમાન્ય તિલક મહારાજ.

અપાસ ઉઠાવી રહ્યા છે અને મગ્ન મત દર્શાવી રહ્યા છે તેમાં તેમને કોતેદ મળતી નથી છે. ઈંગ્લાંડનો મજુર પણ દિલ્લી તરફેણમાં છે અને પાર્લામેન્ટમાં મજુર પક્ષનો અવાજ સારો છે. આ સર્વ તપાસતાં એ સ્પષ્ટ છે કે દિલ્હીમાં સ્વરાજ્યની ભાવના મુઠ્ઠીબર લોકોની નથી પણ આખા દિલ્લી જાગતી, જીવતી અને ચૈતન્ય વાળી મમત્ર મગ્નની એ ભાવના છે.

પ્રતિપક્ષ તરફથી એવો પણ એક સ્ત્રીએ આપણી સમક્ષ રજુ કરવામાં આવે છે કે સ્વરાજ્ય વારતે લાયક બનતાં સ્વરાજ્ય આપો આપ મહી જાશે. આ લાયક બીન લાયકનો સવાલ મળત છે. “લાયક બનો” એ પ્રશ્ન કેટલા કાળ સુધી આપણી સમક્ષ ઉભો રહેશે? એ પ્રશ્ન તો જુગોનાં જુગો વીતી જાય તોપણ એમનો એમજ કાયમ રહેવાનો. પ્રશ્ન એ છે કે આપણે લાયક નથી એનો પુરાવો શું? અને જો પ્રશ્નને સામ્રાજ્ય પદવી ભોગરી છે તે પ્રશ્ન સ્વરાજ્ય વારતે નાલાયક ક્યારથી બની? કાંઈ પણ પ્રશ્ન સ્વરાજ્ય વારતે નાલાયક દોષ સંદેશ નહિ. શ્રીવીપાદન દેશને તાલે લાખને આપણી સમક્ષ મોજુદ છે. અમેરીકાએ શ્રીવીપાદનને સ્વરાજ્ય બદલું અને માત્ર ૧૫-૨૦ વર્ષમાં તે એક સુધરેલી પ્રજાની બેરબરી કરવા લાગ્યું. જે દલીલ એમ મુકાતી હોય કે દિલ્હી સ્વરાજ્ય વારતે પુખ્ત ન હોવાથી દિલ્હી સ્વરાજ્ય મળતાં અનેક સંજ્ઞાઓ જુલો થવાનો ગંભીર છે તો આપણે તે દલીલનો અનાદર કરીશું. પુરાતન કાળમાં સામ્રાજ્યપદ ભોગવી આવેલા એ શ્રીમ્ અને રામનાં ઇતિહાસો અને દાલનાં પ્રેરણિત, કાંઈ, રૂઝીઆ, અને જર્મની વિગેરે એ સુધરેલા રૂઝીનાં ઇતિહાસો જુલોની પરંપરાથી ભરપૂર છે. અને હજી પણ એ રાજ્ય બધારેજો પૂર્ણતાની કાઠીએ પહેાંચ્યા છે એમ જાણ કરી શકો? કુદરતી કાયદો છે કે તરસ લાગતાં તે છીપાવરી આવશ્યક છે. દાલ આખું દિલ્હી સ્વરાજ્ય વારતે તરસું છે, આવા સમયે લાયકાદનો સવાલ આગળ ધરવો અચોત્ત છે. લોકમાન્ય તિલક મહારાજના શબ્દોમાં કહું તો સ્વરાજ્ય એ જન્મસિદ્ધ હુંક છે. જન્મ્યા ત્યારથીજ લાયકાદની છીએ.

પ્રસિદ્ધ-દેશભક્ત મુરેન્દ્રનાથ બેનરજીના શબ્દોમાં કહું તો સ્વરાજ્ય એ કુદરતનો નિયમ છે અને ઈશ્વરનું વિધાન છે. સ્વરાજ્ય એ પ્રજાની જીવનનો ખોરાક છે. દિલ્હી સ્વરાજ્ય મેળવવાની લાયકાત તો દિલ્હી અપૂર્વ વફાદારીએ અને ઐક્યતાએ ક્યારની સિદ્ધ કરી આપી છે. સામ્રાજ્યને આપા કટકટીના સમયે દિલ્હી રક્ષિત અને સાધન ઉપરાંત સામ્રાજ્યની સેના ઉભી છે. એ રક્ષિત ઉપરાંતની સેનામાં કદાચ ન્યૂનતા રહી ગઈ હોય તો તે માટે દિલ્હી હોય પાત્ર નથી. જે દિલ્હી સ્વરાજ્ય ભોગવતું સંસ્થાન હોત તો સુરોપમાં અત્યારે સળગતો મચ્છં દાવાનજ દિલ્હી પરીપૂર્ણ મદદથી ક્યારનોએ હોલવાઈ ગયો હોત અને બ્રીટીશ તાબાને અત્યાર આગમ્ય ક્યારનીએ કોતેદ મગ્ન ચૂકી હોત. બ્રીટીશ સામ્રાજ્યમાં સ્વરાજ્ય વાહી સંસ્થાન માત્ર દિલ્હી એક જ છે. દિલ્હી જેવો વફાદાર દેશ સ્વરાજ્યથી વિયુજ રહે એ સ્વાતંત્ર્યપ્રેમી બ્રીટીશ મતનતને બજાવું નથી. દિલ્હી સ્વરાજ્ય વારતે પુખ્ત બન્યું છે અને હવે દિલ્હી સ્વરાજ્ય મળવું જોઈએ. દિલ્હી સ્વરાજ્ય મળતાં સામ્રાજ્ય સર્વોચ્ચ મુદ્દે બનશે અને દિલ્હી પણ પોતાનું મહેલું તર પાણું મેત્રની સામ્રાજ્યનો એક મજલુન બન જતી દરેક મુખ દુઃખ પ્રશ્નને આપો સાચ ઉકું રહેશે. અરુ.

“ હિન્દદેવીનાં બાળ.”

(રા. જયકુમ્ભલાલ ક્યારામ વોરા.)

“ વારિ ભરે સાવરીઆ તોપે વારણા રે ” એ શબ્દ
અમે સૌ હિન્દદેવીનાં બાળ સ્ત્રીશું રંજમાં રે
ભારત ઉદરંજમાં રે— અમે૦

હિંદુ, સુસલ્ભીન, પારસી,
શીખ જૈન ને બંગાલી,
એક એકની અડમ સદાયપી ત્હાલશું રે— અમે૦

પ્રેમ પ્રેમ ને પ્રેમ પોષીને,
દેશ દિવેશી કાર્ય ચોછને,
નન મન ધનપી અર્પીશું શ્રિય પ્રાણને રે— અમે૦

સ્વરાત્ય અર્પે હિન્દ માતને,
ધન્ય ધન્ય હો હિટિસ ત્હાજને,
અચળ તપો શુભ શત્ય જ્યોર્જ માદારાજનું રે—અમે૦

પ્રાણુ-હિન્દીના ભારત અર્પે,
‘વપાદારી’ એ જીવન મરે,
બીટીસ પ્રધુની મગીપ રહી કુંડીશું મેદાનમાં રે—અમે૦

દાદા, મહેતા, અને ગોખલે,
નહિ કાષ્ટએ એની તોલે
ગ્લા બાલ, સિંદ, ગાંધી, ક્રીષ્ણ મોખરે રે—અમે૦

આવતા મે, નામતા ભારમા અંકથી તમારું લવાજમ પૂરું થાય, છે.
જેઓને બીજા વર્ષમાં એટલે જુન માસથી પ્રાકુક રહેવાની મરજી ન હોય
તેઓએ તેમ જલ્દાની દેવા કૃપા કરવી. પોષ્ટેજ તથા વી. પી. ના નકામા
ખર્ચમાં અમને ઉતારવાની કૌપ્યે પણ તસ્દી લેવી નહિ.

સુહિત-પ્રિયોત્કંઠા.

(સિખરિણી જનમૂઃ)

કહ્યું કે સંતોએ રસભર રીતે વર્ણન કર્યું,
કવિઓએ કાવ્યે કવન કરીને રૂપ નિરૂપ્યું;
વિચાર્યું વાંચ્યું મેં બહુ તુજ વિષે દેં સુણી લીધું,
રૂપ તારા નરે મમ હૃદય પૂરું દરી લીધું.
દે હું વૈરાગી તો-પણ તુજ વિષે રાગ કંઈ છું,
સુધી ગૌ મંજીથી પ્રગટ કુકીરીવદ્ય ધરું છું;
ભયું તારામાટે પથિક ચાપને આ જગા વિષે,
રમરું બહાલી બહાલી હૃદયમહિં કેં ના બીજું ગમે.
પ્રિયે ! તારે માટે વદ જણવી દે શું શું જ કરું ?
હું તો તારે માટે સિર છટવવા / તત્પર બનું;
સદૃશ રજો બહાલી ! સદસ પજુ મીઠાં મન ગણી,
રસીલા પ્રેમીને રસમય નથી હું જગમહિં ?
ભલે ને મેં તારું હૃદયપદી ના રૂપ નિરૂપ્યું,
ભલે ને પ્રત્યક્ષે તુજ શુદ્ધ વિષે ના અનુભવ્યું;
અનુમાનો મારાં તુજ રૂપ શુદ્ધે કેંક જાણવે,
અને એ જાણીએ હૃદય દ્યુ તે ના કહ્યું કરે.
જતી આ વેગાએ વધુ તનતનારો મન કરે,
અધીકું દેયું આ વધુ નહિ વિલંબો સહી શકે;
અરે ! બહાલી ! જોતો-ખરી હૃદય કેવું પ્રણયી છે,
ચમ્પ મરોએ તો હૃદય અગગો તું નહિ કરે.
મધુરો છે. સાચું મમ રસભર્યો જોખન સમૃદ્ધ,
તથાપ આ પ્રેમી તુજ વિરહ દાહે બળા જતો;
મને ઉત્કંઠાઓ કાણ કાણ ઉજાળે ગમનમાં,
પ્રિયે ! તારી મર્તિ-મુખ નિરખવા વિદ્ય નડતાં.
જો પ્રેમીઓને પગ પગ નરે વિદ્યા સદસો,
મનેએ તે કાં ના ? અનનુભવિ અજો રીદ હમે ?
હમે તોએ લેશે કપલ કદિ ધરું ઉર પરવા,
પ્રિયે ! તારા માટે ઉચિત બધું કુર્તવ્ય કરવા.
પ્રયત્નો ક્યારે ના પ્રણયી જનના નિષ્કળ બન્ધ,
પછી શાને યારો મમ પજુ પ્રયત્નો સફળ ના;
હું હું આશાવાદી મમ હૃદય આશા કયમ નજે,
મને મારી આશા પૂરણ કરશે કેમ ન કરે.

મને તારું મીઠું સુખ નિરખવા કે તલપે છે,
અવાગ્યે સૌખ્યે આ હૃદય તલપે છે પલપલે;
ધર્મા જિંદગી રચાતો પર નગર મારી નહિ પડે,
તથાપિ તેનુંએ નહિ હૃદયમાં વિરમરણ છે.
યશવા જેવું આ મમ હૃદયને શું? નહિ અછે!
શ્વેત પ્રેમી મોહો લડી લડી ન ચાકી કદિ જતો;
યશો આશા પૂરી લડીયા રણમાં હું તારું સુધી,
અને અતિ ખેડૂં નિજ્ય વરમાલા પ્રિય યશી.

અધિક-જૈન મુનિ.

સદાચારની આવશ્યકતા.

(લખનાર:—શા. ધનંજી દામજી વ મરશી.)

આ સુધરતા જતા જમાનામાં અખ્યુ પુરોમાના કેટલાક કહેવાતા સુધરેલા કેળ-
વાયેલા યુવકો પોતે સદાચારી થવા પહેલાં બીજાઓને સદાચારી કરવા માટે મનાવે,
મંડળો અને સંસ્થાઓ રચાવી તે દ્વારા પોતાના ફોનોઆરીક વિચારો દિમનથી મમાજ
ખાસે રજુ કરવા પ્રયત્ન કરે છે. આ પ્રયત્નો ખાજજ તેઓની સખ્ત મહેનત તથા છુટે
હાથે પૈસાને ભોગ આપવા છતાં પણ તેમના વિચારો સાંભળવા સુદ્ધાં ખલુ ધણીજ થોડા
ગૃહસ્થો તૈયાર થાય છે. આના કારણો તરફ વિચાર કર્યું તો આપણને સ્પષ્ટ જણાશે કે
સદાચારનો ફેલાવો કરવા માટે પ્રથમ પોતાને સદાચારી થવાની આવશ્યકતા છે. આજે
આખા હિન્દુસ્તાનમાં દેશ ભક્ત ગાંધીજી સદાચાર, આદર્ષ અને નમ્રતામાં પહેલો દરજ્જો
ધરાવે છે અને તેથીજ તેઓને હિન્દની વસતીને ધણો મોટો ભાગ મહાત્મા તરીકે માને
છે—પૂજે છે એટલુંજ નહીં પણ ગાંધી જે દરેક કરે છે અને કહે છે તેમ કરવા આજળ
પાછળના કે દુ.ખ સુખનો વિચાર કર્યા વગર ચાહોમ ઝંપલાવે છે. મહૂમ મી. જોવિદજી
મૂળજી મેપાણી બી., એ., એલ.એલ. બી. કે જેઓ આપણી કોમમાં એક સદાચારી નર-
રત્ન હતા, તેઓને આજે આપણે દરેક કાર્યમાં વાદ કરીએ છીએ તેનું કારણ જો કંઈ
પણ હોય તો તે માત્ર એટલુંજ કે તેઓ શુદ્ધ સદાચારી અને અવનન હતા. માટે આજના
આપણુ મુવંદા સદાચારી થવા પહેલાં જો મહેનત, કીમતી સમય અને પૈસાનો ફાકટ ભોગ
આપી રહ્યા છે, તે સર્વ ખાણીમાં જાય છે માટે પ્રથમ સદાચારી થઈ, પોતાના ધનને શુદ્ધ
બનાવી પછી જો કંઈ હાથમાં લેશે તો અવશ્ય તેઓ પોતાના દરેક કાર્યોમાં જોશે પૈસા
અને જોછી મહેનત રહેલ મેળવશે. એજ મુશોચ્છ

નવલ-રચના.

(લેખક -- ગા મંગલમ)

(વિત્તકાર --રા, દત્તાત્રય, એ એમ)

—૭૭—

ભાગ્ય આપેલો 'પ્રેમ લાવે તો' ! જોગ ભાગ્ય
પ્રવેશ કરતા નવનકિશોરીએ ભટને ચઢા લાવવનો
ક્રમ થતાં લેખાને પુસ્તકોનો થોડકો ટેખમ ઉપર
'મૂળી જવા કનું અને પોતે કોય ઉપર પડી અત્યારે
નવનનો વણ અવલુંનીય હતો. માથાના જાનની

લટો પડનના ફરફટાટથી આમ તેમ ઉડતી હતી સ્નેહની કોય પાલ પાલ આવતા તખામ્મન
નથી મ્હોએ મ્હોત ભાવ ધા જુ મરી તેણે જ્યતનો મનાનુ કેશરમમા છુપેનો પ્રેમ મનુષ્યો અને
નિર્ણય કરી કેમનાથીઓ ઉપર શુ શુ બદલનાથી તેગને પાળવે છે ? વળી જુ નકુસુજતા
કોય ઉપરથી ઉડી દેતી ઉપરથી સુમસિદ્ધ જોગન મ્હો સ્કોગનુ 'ભેડી આંધ્ર ખી ભેડ' —
નામનુ પુત્રક ઉપાડી નીચેની લીંગોએ તેણે નજુ માર વળન અસાધારણ હતુ તાર્યો ભિન્ન —

One only passion unrevealed with maiden pride
Yet not less purely felt the flame oh! need I tell the passion's name

'એન! એન! તારામા અને મારામા શુ સામ્ય નથી? પ્રેમા પ્રેમ! તારા
પાશમા સપદાએનાઓને મોનાના જુનાઓ મિના જગત સ્વન અને અપકારમય દેખાય છે
વર્ષમા લેમન મરોવર સુજનો નથી વળી અપુરામા પુર, મિમ મસાપીએ, 'નવન
તાદ મિત હમજુ ઉદિમ કેમ દેખાય છે?' એ પ્રશ્ન દરજ અર્થ પૂછ્યો લા તો હુ શ મળી
વાનયોય થત થત મારી સમીએ મારી આવી આમ્યનો ભેદ કળી મળ છે, અને પ્રસંગ
મળતા મને પ્રેમરેલી-પરેલી વગેરે ઉપનામેથી મોનાવે છે"

રજનીકાંત ભનભૂતિકૃત માધવી માધરનુ નારકે ધ્યાનપૂર્વક
વાંચતો એક કોય પગ પડ્યો છે. જુઓ પાનુ ૨૦

[કચ્છી જૈન મિત્ર]

[મર્ચ હક્ક રસાધી]

દશ નવલ આ પ્રમાણે અર્ધ સમજાય તેવી ભાષામાં જગડી રહી છે ત્યાં તો તેનો ભાષ મનુ દાખલ થયો. મનુએ તુરતમાં જ મુજબ યુનિવર્સિટીની બી. એ. ની પરિક્ષા પસાર કરી હતી, અને હાલ એલ એલ. બી. થવાને મવનમેંટ લો સ્કુલમાં અભ્યાસ કરતો હતો. મનુનું શરીર કદાવર અને મોઢું ગોળ હતું. તે રંગે મઢવણું હતો. તેનું વિશાળ અને તેજસ્વી કપાળ અને ચારે બાજુ ફરતી આંખો વિદ્યા અને ચાલાકી ઉભાયનું દર્શન કેમવતા હતી. કંઈ પણ બોલ્યા સિવાય મનુ નૃનૃદિક આબો, નવલ ન દેખે તેમ એક પગ છુપાધને ઉભો; બહેનની આંતરિક વ્યથાના દિગ્દર્શને ભાષના હૃદયને વિદીર્ણ કરી નાખ્યું. અને બદલામાં મનુના હૃદયે દૃઢ મનોજળની મદદથી નવલની આંતરિક વ્યથિ-કહો કે આધિને વિદીર્ણ કરવાનું “પચ” લીધું. કાચુભર ચોળી મનુ બોલ્યો, “બહેન તારે વાસ્તે માસ્તરનો બદોબસત કર્યો છે. આજે જ એક યુવકનો પગ મળ્યો છે; હમણાં જ આવ્યો લેકેએ. વાન ચાલતી હતી ત્યાં તો રમોયો અંદરથી ચઢાના બે કપ વાળ્યો અને ભાઈ બહેને ચોખ્ખ સત્કાર સાથે ચઢાદેવીને પેટાળાને સુમન કરી આમ-નેમ વાતો કરવામાં અર્ધો કલાક ગયો હશે ત્યાં તો એક ૨૪-૨૫ વર્સની વયનો યુવક અંદર દાખલ થયો. મનુને સલામ કરી, નવલ તરફ એક દષ્ટિ ફેંકી, “મનુના કહેવાથી એક ખુરસી પર બેસી ગયો. નવા આવનાર યુવકનો રંગ “ન ક્યામ ન ગૌર” હતો. માથા ઉપર જવેલર કેપ, એક અપ-ટુ-ડેટ કટ (Cut) વાળો કેશ્મીરી કોટ, ઉંચું બંગાળી ઘોતીયું તથા પગે ટેનીસ-શુઝ (સફેદ શુઝ) પરિધાન કર્યા હતાં. જેને જમત મૈન્દ્ર્ય કહે છે તેની પૂર્ણ પ્રસાદી પામેલો આ યુવક નહોતો. પણ તેનું “ન ક્યામ ન ગૌર” મુખ “Fixed is an index to the mind” એ કહેવતને સોએ ચો દક્ષ ખરી પાડ્યું હતું. જરા એક મનમાં આનંદનાં વિચારો આવે કે મધૂર સ્મિત તેના ઓછી ઉપર તરવરી રહેતું. ગંભીર અને કટાકટીના મામલાવાળા પ્રશ્નો તેના મુખચંદ્રપર ગાંભીર્યની હાથ મંપૂર્ણપણે લાખી દેતા. મોકલે તો તેણે ચોતાના ગતોરાત્મના પિસ્તીલું પ્રદેશમાંથી સદાને માટે દેશનિકાય કર્યો હતો. સ્વભાવે બહો રમુજ હતો, તથા વારે બીજીએ અને વાત વાતમાં હસી પડતો હતો. તેનું દાસ્તવ ઘણું જોવા લાયક અને મનોહર હતું. ફરતી વખતે ઓછોના બંને ખુશ્ખાઓ ઉપર ખોટા પડી જતા, ગાલ સહેજ ઉપસી આવતા, અને આંખો અંચળતા તથા વિકસને પ્રાપ્ત કરી, “આ યુવક ઉપર કોઈ મુત્તી મરી શીટ તો તેમાં કંઈ નવાઈ નથી” એમ સંકેત ભાષામાં જણાવતી. તેણે ચોખ્ખ આમન લીધું. મનુએ તેને પૂછવાનું શરૂ કર્યું.

મનુ:—આપનું નામ, હામ, અને વ્યવસાયની ઓળખાણ આપો કે ?

યુવક:—મજીજ પ્રુથીથી. હું જાતે કંગેડી દસા ઓશવાળ વણિક છું. માગ પિતા અત્રેના એક મુખ્યમિદ અને લક્ષાધિપતિ ગૃહસ્થ છે. હું હાલમાં વિદ્યમન પ્રલેખમાં ગીની-આર બી. એ. માં અભ્યાસ કરું છું. મારું નામ રજનીકાંત છે.

મનુ:—હાં! પણ આપના કહેવા મુજબ આપનો એક શ્રીમંત પિતાના યુવ છે, તો પછી ત્યુસનો વડે પૈસા પેદા કરવાની તમારે શી જરૂર છે ?

રજનીકાંત — ગાદ કરજો, સાદેજ. પણ એ બાબતમાં મારા વિચાર ઘણા જુદા છે. કાલેજમાં ત્રણ ચાર વર્ષ મટરપટર અભ્યાસ કરી, મટરપટર પરીક્ષા ફાળી પરિખા (ખાડો) પમાડ કરી, અત્યંત પૈસા કમાવાને માટે દોડધામ કરવા કરતાં, કાલેજ છાંદગીની અંદર જ પોતાના પગ પર કેમ ઉભું રહેવું એ દરેક વિદ્યાર્થીને જાણવાની પહેલી અને અનિવાર્ય ફરજ છે. પૈસા અને તેની મદદ આ રીતજ થીજવી શકે છે. પોતાના પગ ઉપર ઉભો રહેનાર વિદ્યાર્થી પૈસાને કાંકરાની માફક ઉઘવવા પડેલાં વિચાર કરે અને તેનો બનતો મુકુપયોગ કરવા ઉપરાંત કમાવેલો પૈસો જેમ લાંબો વખત ચાલે તેમ વ્યવસ્થા કરજો. મારો તો એજ અભિપ્રાય છે કે દરેક દરેક વિદ્યાર્થીએ સ્વામિ મત્સદેવનો ઘડો લઇ એક પથુ પાઈ પેરથી લીધા વિના સ્વદેશમાં કે પરદેશમાં વિદ્યાભ્યાસને વાસ્તે હાથ જીડવી અને નિશ્ચયને જરા પણ ચિનિત ન થવો દેતાં, યુનિવર્સિટીની માનવંત ડીગ્રીઓ માથે સ્વોપા-ર્જિત નિત તથા ઇશ્વરદત્ત આનંદ ચરીર માથે જન્મની લગાઇઓ લગવા બદલ પડતું જોઇએ.

મનુ—ખુબ છે, વીર ! તમારી માન્યતાને અને અવિચળ રહેા આપના વિચારો. હું આપને મારી બહેન નરના શિક્ષક તરીકે કાયમ કરું છું. તમને દર મામે રૂ. ૨૦) નો દરમાપો આપતો રહીશ. તથા મારી બહેન તમારા ત્રણ નીચે તાલીમ પામી આ જાતીમાં જમાનામાં એક ઉત્તમ મુદિગી થાય એટલુંજ ઇચ્છુ છું. આજતો આપ સુખેથી પધારો અને ક્ષણથી નિયમિત વખતે આવતા જાઓ. પ્રભુ તમને યશ અપાવે.

મુલક “માદેગજ” કરી માર્ગે પડ્યો; મનુ કપડાં પહેરી લો કલાશ (law clerk) માં જવા તૈયાર થયો પણ નવલદિશારીએ તો ધરમાંજ રહેવાનું પસંદ કર્યું. બમ તે તો ખુરશી ઉપરજ બેસી રહી, અને ત્યાંસુધી તેની મા અલક્ષનંદાએ બોજનને માટે નેને ન બોલાવી ત્યાં સુધી વિચાર વખતમાં કુબી ગઇ.

૨.

હૃદયની ઉર્મીઓના ઉછાળા.

व्यतिपजति पदार्थानान्तरः कोऽपि हेतु न खलु ब्रह्मि रुपाधीन् प्रीतयः संभ्रयन्ते ।
विकसति हि पतङ्गस्योदये पुण्डरीकं, द्रवनि हि हिमरदमाबुद्धते चन्द्रफान्तः ॥

આશરે મધ્યરાત્રિનો સમય છે. દિવસ પૂર્ણ પ્રગટ્યો જાગે છે, અને તત્કારજુવશાત્ ઓરડામાંની દરેક દરેક વસ્તુ દષ્ટિગોચર થાય છે. વપમાં એક આરમ્ભો ગોળ ટેબલ અને તેની આલુમાલુ સુંદર બનાવટની ખુરશીઓ પડી છે. પુસ્તકોથી ખીચોખીચ ભરેલાં ત્રણચાર કબાટો પણ નજરે પડે છે અને જોનારને તે ઓરડા નિવાસી બ્યક્તિની વિદ્યા વિશામિતાનું ભાન કરાવે છે. બીંતા કાર સુંદર રંગમેરંમી, રાજ સનિવર્માકૃત સીતાહરણ, કૃષ્ણવીરિ વગેરે ચિત્રો તથા હવિ નર્મદ, એ ભવનસમ, શેકમપીઅર, રાનડે, સમજોહનરાય, વગેરેના ચિત્રો ટંગિલાંદેખાય છે. એક ખુસામાં એક ટેબલ ઉપર થોડાંક પુસ્તકો તથા લેખન સામગ્રી પડી છે. સામેના ખુખ માજ આપણા પતિચિત રજનીકાંત, ભવભૂતિકૃત માસતી માધવનું નાટક ધ્યાનપૂર્વક વાંચતો એક કોચપર પડ્યો છે. વાંચતાં વાંચતાં ધીમર રથની જાય છે. ધીમમાં પુસ્તક નીચે મૂળી ગે હાથોવડે આંખો ઉપર આવના

શુદ્ધિને ઉમે દડસેલે છે. પછી હાય ઉપર માથું ટેકવી કંઈક વિચાર વમળમાં ગાયાં ખાતો દેખાય છે. ધડીમાં છત તરફ નજર નાખે છે. ધડીમાં બે હાથોવડે આંખો બંધ કરી મુકે છે. ધડીમાં ન સમજાય તેવી લાપામાં કંઈક અણડે છે. કંઈક વિચાર આવતાં પાછું પુસ્તક હાથમાં લીધું; વાંચન આગળ ચલાવ્યું; હજી પાંચિકે હાથ પછી નદિ ચઢે હોય ત્યાં તે માધારણ મોટેથી બોલી ઉઠ્યો, “શાખાશ, ભવશ્રુતિ ! મારી સંકાતું આને બરાબર સમાધાન થયું.” કાચ ઉપરથી તરતજ ઉઠ્યો. ચોરડામાં આમથી તેમ બેચાર આઠા માર્યા પછી બોલી ઉઠ્યો “ખડું કશું, ભવશ્રુતિ.”

व्यतिपजति पदार्थानान्तरःकोऽपि हेतु न खलु बहिरपधीर्नीतयः संध्रयन्ते ।
विकसन्ति हि पतङ्गस्योदये पुण्डरीकं द्रवति हि हिमरदमाबुद्धे चन्द्रकान्तः ।

આત્માર સુધી હું વિચાર જ કરતો રહ્યો કે કોઈ દિવસ નહીં અને આજે આ બાળિકાને નિદ્રાળી માઈ હૃદય ચન્દ્રને જોઈ સમુદ્રમાં ઘારતી આવે એ મુજબ ઉભરાય છે. શા માટે ? નવલ કરતાં વધારે સ્વરૂપવાળી લલનાઓ મેં નિદ્રાળી છે. નવલ કરતાં વધારે માધુર્યવાળાં મુખપંકજને મેં જોયાં છે. હા એના જેવી મદ્યશુભી અને નિરોપી ક્રાંતિમતી બાળા હજી જોઈ નથી. ઉત્તર માત્ર એટલો જ કે વ્યતિપજતિ પદાર્થાનાન્તરઃ કોઽપિ હેતુઃ આવી રીતે હજી રજનીકાંત વિચાર ચલાવે છે, ત્યાં તો તેના પિતા તેજસિંહ ગેઠ તેના ચોરડામાં આવ્યા. માત્ર સાત કે આઠ રૂપીઆના જૂજ પગારે નોકરી રહી શુદ્ધિ, સ્વાતંત્ર્ય, દદ મનોબળ અને ઉચિત લાવનાઓની મદદથી તેઓથી આજે સંપત્તિના શિખરપર આરૂઢ થયા હતા. સ્વભાવે નિરભિમાની, મુજબ અને સદય હતાં, કંડો કે દયાના સાગર જ હતાં. વર્ષ કંઈક સ્થાય હતાં પણ શરીરે કદાવર હતા. શરીરભળ લલા લલા મધોને દડાવે તેડું હતું. અસાધારણ બળનું કારણ પૂછતાં તેઓ એમજ કહેતા કે “અમારા કંઠનું પાણી અન્ય રચના ધી બરાબર છે. ત્યાંની આબોહવા મનુષ્યને સુદૃઢ અને મજબુત બનાવી મુકે છે. અમારા કંઠ સમાન આરોગ્યતા અને શરીરભળ બક્ષનારો મુલક, હું તો જગતમાં જોતો જ નથી. માતૃશ્રુતિ ઉપર તેમને અનહદ પ્રીતિ હતી. કોઈ કોઈ વખત રજની ને હારમોનીયમપર સ્વ. કંઠમાર્તક જીવરામ અજગમર ગોરકૃત “અસા”ને વગે વગત આપ કંઠ”નું ગીત વગાડવા કહેતા, સાંત્રિ અને સાંભળતા અને સાંભળીને ઘણીકવાર શાખાશનો પોઠાર કરતા. અમુ.

ચોરડામાં લખલ થતાં જ તેમણે પ્રમ નુંપકા આગળ ધરીને પૂછ્યું, “રજની ! તું હજી સૂતો કેમ નથી ? શું આજે પ્રકૃતિ કંઈ અવરચ્ય છે ? અથવા હું ધારું છું કે કોલેજના અભ્યાસક્રમો બોલે કંઈ વિશેષ છે ? જગ પછી ન ગચકાતાં રજનીએ વિનીતભાવે પ્રત્યુત્તર આપ્યું. “ના. સહેજ આજે ઉધ ન આવવાથી કચિવર લગશ્રુતિ માલતી-માધવ વાંચતો હતો. જાગૃત રહેવાનું બીજું કંઈ પણ પ્રયોજન નથી.”

“હા ! પણ ત્યારે મેલો સ્લોક કે ને તું હમણાં જ બોલતો હતો તેનો અર્થ શું ? મલો જાણવાનોગ હરી ? જરા અર્થ કહી મંજાવીય કે ?”

રજનીઃ—“જુઓ આ સ્લોકનો અર્થ એમ થાય છે કે,—પર્યોને (મનુષ્ય હૃદયને) સંયુક્ત કરવા માટે કોઈ આર્તિક કારણ જ જોયે છે. જાકી સ્લોકને શાસ્ત્ર આડંબર સંધિ

કંઈ લેવાદેવા નથી. દાખલા તરીકે સૂર્યોદયે જ કમળો ખીલે છે, અને ચંદ્રને જોઈને જ ચંદ્રકાંત મણીમાંથી પાણી ઝરે છે.”

“વાર, તું હવે સ્વપ્ન. ઉભયસથી સારીર જગડે છે એ વાત તારી ધ્યાન જઠાર નહોતી હોય ?” એટલું બોલી તેજસિંહ શેઠ પોતાને માર્ગે પડ્યા; અને “આજ્ઞા ગુરુણાં શાષિચારણીયા” એ સૂત્રને શિરસાવંધ મધુનારો રજની પોતાના શવનાગારમાં ચાલ્યો ગયો. થોડો વખત તેણે આમ તેમ વળખાં માર્યા પછી નિદ્રા દેવીએ તેને પોતાનો કરી લીધો.

૩.

અનંગ પુરાણ.

Love is not love, which alters when it alteration finds.

Shakespeare.

સાધારણ જનસમાજની માન્યતા એવી છે કે અજ્ઞાનરૂપી અધિકારના પક્ષો મનુષ્ય હૃદય પામેથી દશ્ય શક્તિનું અપહરણ કરી લે છે; પણ આજના સુખ ભુખ્ય અને જડ-વાદી જ્ઞાનામાં અજ્ઞાની જૂતાના ભાષ જડવાદી પ્રેતો આ નફ્ટ iron agub (ફલિયુમ) ને golden agub (સત્યયુગ)ના નામે જોળખાવાને છતાં ઠોકી જઠાર પડે છે; અને કાગળના મેજાનાં કલમનાં થોડા દોડાવી, ધણી વખત મનુષ્યની સમજશક્તિનું પણ અપહરણ કરી લે છે. જાકે કરો કે દાથમાં ચાંદ ખતાવી જન સમાજને હંધે માર્ગે ચડાવવા અયત્ન કરે છે. એ છે કે વીસમી સદી એ પ્રગતિનો જમાનો છે, ખરી વાત છે સાહેબો, તમારી વાત એક મળને પોણા પણ તમ્મ બીલકુલ ખરી છે. પ્રગતિ થવી જોઈએ તો દરેક સીજમાં થવી જોઈએ, અને યાચ છે પણ તેમજ, ભલા દમણાં સામાં પ્રગતિ નથી ? વિદ્યામાં પ્રગતિ, શાષજોગમાં પ્રગતિ, હુલર કળામાં પ્રગતિ, પોસાકમાં પ્રગતિ, વિનવ ખતાવવાની રીતિઓમાં પણ પ્રગતિ, નફ્ટાઈમાં પ્રગતિ, ચોરીમાં પ્રગતિ, લુગારમાં પ્રગતિ, વ્યક્તિચારમાં પ્રગતિ, વગેરે વગેરે સારી તેમજ નરસી ચીજોમાં પ્રગતિજ દેખાય છે; અને આવી રીતે પ્રગતિના પ્રવાસમાં આજનો જમાનો કુદરે ને જરૂરે વધતો જોઈને આ મહેરમાનેની છાતી હર્ષથી કુલાઈને ફાટો જાય છે ભેળ-વિકાસને પામી સદી જાય છે. એ ભાષણોનું કહેવું તો કંઈ ચોર છે, પણ ચાલે ગુદરથો ! હું તમને બનાવું કે જીવનનો ઉદ્દેશ શો છે ?

વેદાંતની દૃષ્ટિએ મનુષ્ય જન્મનું અંતિમ ધ્યેય, અંતિમ લક્ષ્ય, શાંતિ નિષ્કેતન માર્ગનું અનુમરણ કરી કૈવલ્ય પદ પામવું એજ છે. જેમ એક દૂરના પ્રદેશમાં જવાને માટે ભુદી ભુદી જતની તૈયારીઓ હોય, તેમજ મનુષ્ય જન્મનું એ અંતિમ ધ્યેય પ્રાપ્ત કરવાને શાસ્ત્રો રમ્યાયાં, વર્ણાશ્રમોની વ્યવસ્થા કરવામાં આવી, ઉપદેશો અને ઋષિ મુનિઓએ વેદાંતનું અધ્યયન કરી અધ્યાયન કરાવ્યું; અને જેમ એક મુસાફરી સુગમ અને શાંતિ-દાયક થવા માટે અમુક અમુક વસ્તુઓ સાથે લેવી પડે તેવીજ રીતે મનુષ્ય માત્રની એ અંતિમ ધ્યેયની મુસાફરી સરળ કરવાને માટેજ ભાતુ પ્રેમ, દેશ સેવા, ઐક્ય, આરોગ્ય, સત્ય, નિર્બંધનિત્ય, મિતાહારીપણું, પવિત્રતા, પાતિવ્રત્ય વગેરે પ્રાકૃતિક શાન્તિદાયક

સંવસારો કે આવી પહેાંચ્યા " એટલું કહી નવલ પોતાના અધ્યયનગાર (study room) માં જઈ બેઠી.

રજનીકાંત આવી પહેાંચ્યો. પ્રવેશતાજ તેણે પ્રશ્ન પુછ્યો. "કેમ બહેન શું વાંચવામાં ગુંધાયા છે ?" "હા, કવિકુલપુરે કાલીદાસ રૂ-૧ મેઘદૂતના આ રસોક્તો અર્થ બસપર ન સમજવાથી મુંઝવણમાં પડી હતી ત્યાં તો આજ આવી પહેાંચ્યા. જરા આનો અર્થ મને સમજાવશે કે ? રજનીએ પુસ્તક હાથમાં લીધું અને વાંચ્યું:—

ધૂમજ્યોતિઃ સલિલમહતાં સંનિપાતઃકમેષ્વઃ ।

સન્દેશાર્થાઃ કપટુકરણૈઃ પ્રાણિમિઃ પ્રાપ્તયા ॥

સ્વૈત્સુક્યાદપરિગણયન્નુલ્લેખક સ્તં યયાચે ।

કામાર્તાં હિ પ્રકૃતિરુપણા ષ્ટેવનાચેતનેષુ ॥

રજની:—એનો અર્થ એમ થાય છે કે:—

નવલ —" હું નહિ. એનો અર્થ તો પરોક્ષેથી જ હું સમજી છું. વળી ભુજોની આ ન્હાનાંશાલ કૃત મેઘદૂતના બાણાંતરમાં પચુ તે આપેલું છે. એમ કહી તેણીએ ટેમવપરથી "ધીમતી મહી "નો ઑક્ટોબરનો અંક ઉપાડ્યો અને વાંચ્યું.

ધૂમજ્યોતિઃ જળપવનનું માળખું મેઘ ક્યાં ને,

કર્ષાં સંદેશા અતુરવૃત્તિના લોકથી લઇ જવાતા;

ઉત્સુકતાથી કંઈ ન લઇને યાચતો યજ્ઞ એને

કામાર્તુરો છવ અછરના બેઠ ખીંછે નહિ જ.

મારે આજ એટલું જ પૂછવું છે કે જો યજ્ઞ આટલો બધો ઉત્સુક હતો તો તે વિષયેન્દ્રિય (carnal appetite) કે મલ સ્નેહ ?

રજની:—જો ઉત્સુકતા યજ્ઞને હતી તે વિષયને ઉદ્દેશ્યને ન હતી બલકે વિશેષ હૃદયથી હૃદય મળેલા હૃદયના સંગોગવારિ સિંચન માટે હતી. કવિપર હૃદયપત્રમાં કહે છે કે—

રામ સીતા સમ સ્નેહ તે સમને રસશૂનાર;

રાગ ફાણમાં રસ નહિં વળી રસ નહિં બળિચાર.

Sensual pleasure, carnal appetite વગેરે વગેરેને સ્નેહથી સેંકડો માઇલનું છેડું છે. સ્નેહને અંગ સંયોગ સાથે કંઈ લાગતું વળગતું નથી. આત્માની જૂન સંતોષવા માટે એટલું છે, નહિં કે ઇન્દ્રિયોની જૂન માટે. પ્રાકૃતિક નિષ્કામતામાત્ર આત્મતૃપ્તિ સામ્યથી સ્નેહાદ્યુત ઉત્પન્ન છે, શુદ્ધ જોઇને થાય તે મધ્યમ છે અને રૂપ જોઇને થાય એ કનિષ્ઠ છે. રૂપ જોઇને ઉત્પન્ન થયેલો સ્નેહ કાષ્ટપણ્ય સૌન્દર્ય સંપન્ન વ્યક્તિ ઉપર તરતપ મારવા લાગેર થાય એ સ્વાભાવિક છે. અને 'Love is not love which alters when it alteration finds' એ નિષ્કામતામાત્ર કનિષ્ઠ છે. શુદ્ધ ઉપર શીઘ્ર થઇ બેઠાએલા હૃદયની આત્મી હૃદયની સ્નેહ સંકળ તોડવી એ વધારે મુશ્કેલ છે પણ અશક્ય તો નથીજ; માટે તે મધ્યમ છે. પણ આત્મિક સામ્યોદ્યુત સ્નેહ એક છાતી અન્ય વ્યક્તિ પર રે એ અનંલબિત છે. માટેજ તે ઉત્તમ છે, એવરર છે, એવરર છે, જે કહો તે છે. આવા

પ્રેમની સાંકળથી બંધાએલા દંપતિઓ છુટી રહતાં નથી. તેઓ પોતાને અનન્ય લાવે જુએ છે. સવજી ધમત્રી આપી, વાલય આપી છતાં પણ પતિ દેવના મીતા કહે છે કે:—

રાખ્યા લોમયિતું નાહ મૈશ્વર્યેણ ધનેન વા ।

जनन्या राखवेणाहं मास्करेण यथा व्रमा ॥

નવલ:—મત્સ્ય પ્રેમનું સ્વરૂપ દહે સમજાવું, પણ આજના જમાનામાં ગળા વર કે કન્યાની સંમતિ વિના આંધળે જોઈને કુટાલ છે, અને એવા લગ્નને માગ્યો પોતાનો લ્હાવો સમજે છે, ત્યાં આવા વિચારો ધસવાવાથી ફીપદો શો ?

રજની:—ના જાહેન એમ નથી. જમે તેવા ઉચ્ચમંડળના સ્નેહ લગ્ન હોય તો પણ તેમાં માગ્યોની સંમતિની જરૂર છે. મારો તો એજ વિચાર છે કે વર, કન્યા અને તેમનાં માગ્યોની મંમતિથી ચએલાં લગ્નો કુખ્યદ હોષ રક્ષા નહિ.

“Good evening Mr. Rajni” એમ કહેતો મનુ લખણ થયો: શિક્ષક અને શિષ્યા વચ્ચેની વાત લગભગ અધૂરી રહી.

ચાલુ—

લેખકો તથા ગ્રાહકોને નમ્ર વિનંતી.

૧-લેખકોએ પોતાના ખર્ચ નામ હામ (તે પ્રકટ કરવાની મરજી ન હોય તો પણ) અમારી જાણ માટે લેખના મધ્યાગા ઉપર જરૂર લખવું. નામ હામ પ્રગટ કરવા ઈચ્છા હોય તો તેમ અગર ન હોય તો તેમ પુસ્તકી રીતે લખી જણાવવું. નકામા તથા રદ કરેલા લેખ પ્રગટ કરવા કે પાછા મોકલવા અથવા તેનું કાચું દર્શાવવા અમે બંધાયેલા નથી. (જો પોષ્ટેજ ખર્ચ માટે કીકટ મોકલી દેશે તો પાછું મોકલી આપનામાં આવશે.) લેખ જેમ અને તેમ હુંકામાં, મુદ્રાસર અને સરળ સાદી ભાષામાં લખવાની એક જાલુએ શાદીથી સ્વચ્છ રીતે લખવા રીવાજ રાખવો. કોણ લેખ કો વખતે પ્રસિદ્ધ કરવો તે અમારી મગલ ઉપર આધાર રાખે છે.

ગ્રાહકોએ પોતાના શરનામાંની ફેર જાલ્લી કરાવની વખતે જુનું રાનાયું અને જે નામે પત્ર મંગાવતા હોય તેજ નામ અને દહે કયા નામે માસિક મંગાવવું છે તથા નવું શરનામું ગ્રાહકે નંબર સાથે લખી જણાવવું. ફેર જાલ્લી જોજામાં જોઈ ત્રણ માસ મુદ્દીની હોવી જોઈએ. નહિંતર ખ્યાન આપનામાં આવશે નહિ. યોગ્ય વખત માટે ફેર જાલ્લી કરાવનાર ગ્રાહકોએ પોતાની ખાસેની પોસ્ટ જોદ્ધિસ અથવા તો પોતાના મિત્ર મારફતેજ સગવડ કરી લેવી. ગ્રાહકોને વખનસર માસિક નહિ મળ્યું હોય તો તેઓએ તે પછી માસિક નહિ મળવાની ફરીઆદ એક પોષ્ટ કાર્ડ લખી તુરત જણાવવી. ફરીઆદ કરનાર ગ્રાહકે પોતાનું નામ, હામ, કેમણું પોતાના ગ્રાહક નંબર સાથે સાદું અક્ષરે લખવું. અમારા ઘણા ગ્રાહકો અમને પોષ્ટ જોદ્ધિસ તરફથી મળેલ રજીસ્ટર નંબર-૧૩૦૫, પોતાનો ગ્રાહક નંબર માની પત્રવ્યવહાર કરતી વખતે તે નંબર લખે છે તો તેઓએ તે નંબર (૧૩૦૫) નહિ લખતા તે ઉપરાંતનો આપતો નંબર લખવો.

ઓ. વ્યવસ્થાપક,

શ્રી ‘કચ્છી જૈન મિત્ર’ માસિક, માંડવી-મુંબઈ.

મહાન લાલ !

મહાન લાલ ! !

“કચ્છી જૈન મિત્ર” ના ગ્રાહકોને

મી. ગોકળદાસ દ્વારકાદાસ રાયચુરાની કસાયલો ક્લમથી લખાયેલ તથા નજીત સાક્ષર

ટીપુન એન. બી. વિભાગર, B. A. L. L. B

બાર-એટ-સી ની ભૂમિત અને અનેક લતમ-મુંદર ફોટો-ચિત્રો સહિત-

અવધિયીન યુગની કૃતિયોગીની

વિદૂષી એ ત્રી બિસેન્ટ

ના અવન્યરિતનું સચિત્ર યુગસાધી પુસ્તક જીન માસમાં છપાઈ તૈયાર થઈ બહાર પડ્યો. આ પુસ્તકમાં નીચેના વિષયો વિસ્તારથી સમ્બલવામાં આવ્યા છે. જન્મ અને વ્યક્તિયત્વ, કન્યાગ્રી, લગ્ન અને વ્યવહાર, કૃત્રિમ વિશે શંકા, પતિ પત્ની નુંદાં થયાં, જન મહેનત, નિર્વાહની મુશ્કેલી, ધર્મની બહાર, લેખક તરીકે કચ્છીની શરૂઆત, વકીલની ખીલગી, ચાર્ટર્ડ એક્ટિસ સાથે મૈત્રી, પદાધિકારી જીવન, બિસેન્ટ ડોઈમાં, ગ્રેસી અને સાયમચક્ર, આખરે સત્ય ચોખ્ખું, તું શા મટે પીગસોશીસ્ટ થઈ, બિસેન્ટ દિનમાં, દિન માટેના પ્રયત્નો, રવિનાથની દિવસચક્ર, રાજદ્વારી પ્રવૃત્તિ, બિસેન્ટ નાનકેડ, મેઈસ્ટ આર-એલ અને વાદીઆ વગેરે વગેરે અનેક કથાઓ જાળવેલ રસમય લખામાં આલેખવામાં આવ્યો. આ પુસ્તકની છુદ્દક કિંમત રૂપાંચો એક, અગાઉથી ટીકીટો અથવા મનીઓર્ડર મોકલી શ્રાહક ધનાર પાસેથી બાર આના તથા નજીત દેશબાન ટીપુન જમનાદાસ દ્વારકાદાસ બી. એ. ની સહાયથી “કચ્છી જૈન મિત્ર”ના ગ્રાહક અને નવા થનાર શ્રાહકોને માત્ર ચાર આના જેટલી નજીત કિંમતથી આપવામાં આવશે.

પહેલા વર્ષની લેટ

માસિક પહેલું વર્ષ મે મારામાં પ્રથમ હોવાથી નજીતના જૈન લેખક ટીપુન મુશીકની ક્લમથી ક્લમથી લખાયેલ “દેશબંધ દેવસિંહ” નામની રસિક નવલ કથાનું સચિત્ર દળદાર પુસ્તક તૈયાર થાય છે. ગ્રાહક અને નવા થનાર શ્રાહકોને આ લેટનું પુસ્તક જીન માસમાં ‘મોહવાતું’ યદુ જવામાં આવશે. બાપા મોહવારીના સખ સમયમાં સચિત્ર લેટ અને પોસ્ટર સાથે માત્ર વાર્ષિક બહુ રૂપીઆ જેટલા નજીત લવાઈમાં દર વર્ષે સેવક કપો વધુ ફોર્મનું સર્વમાન્ય સચિત્ર લતમ વાચન આપવાનું સાદસ કરનાર માત્ર આજ ઓફિસ છે, અને તે અમારા હવાર સદાયક તથા બરોગી શાહક-વર્ગને આભારી છે.

આથી દરેક સાહિત્ય રસિક સત્તનને બારપૂર્વક જણાવવામાં આવે છે કે આ માસિકના શ્રાહક થઈ, તમારા મિત્રો અને સૈન્યધીમોને શ્રાહક બનાવી માસિકની ઓફિસ તરફથી અમાર નવાર આપવામાં આવતી આવી સોનેરી તમો લાલ લેવા અને માસિકના કાર્ડને ઉત્તેજન આપવા સુખનું નહિ.

જવાબની આજના રાખનારે જવાબ મારે ટીકીટ બીડવા ખીલકુલ ભુલકું નહિ નમુના મટિ આઠ ફોર્મને પણ મહેન મોકલવામાં આવવું નથી. (આઠ આનાની પી ચા મોકલવામાં આવશે.) નહેર ખખર આપવાની ઇચ્છા રાખનારાઓએ મટિ પણ આ ઇકા નિયમ લાગુ પડે છે. સેટના પુસ્તક તથા એત્રી બિસેન્ટ જીવન ચરિતના પુસ્તકમાં લેવામાં આવતી નહેર ખખરે હવા મે માસ સુધીક પાન આપવામાં આવશે. દરેક પુસ્તકની ૭૦૦૦ (સપ્ત હજાર) ઉપર નહીં છપાશે. અને પુસ્તકમાં નહેર ખખર આપવામાં આવે એ અને તે આ પ્રયાણે ઉલટાનું ઉલટું સાઈટલ પેન ૩૩. ૧૫) અંદરના દરેક ટીકીટ પેનના ૩૩. ૧૦) દરેક આખા પેનના ૩૩. ૧) લેવામાં આવશે. પા કે અડધા પેનની નહેર ખખર તથા વાચનવાળા રિજાવમાં નહેર ખખર લેવામાં આવશે નહિ આ માત્ર ઉલટામાં ઉલટા તથા ઓજામાં ઓજા હોવાથી તેમાં બિલકુલ વારફર કોવામાં આવશે નહિ નહેર ખખર આપનારાઓને પોતાની નહેર ખખર સાથે પુરેપુરા નાણા મોકલવા પડશે. વધુ વિગત મટિ પત્રબહદાર કરશે.

“કચ્છી જૈન મિત્ર” માસિક ઓફિસ માંડવી-મુંબઈ.

મુંબઈમાં વસતી કચ્છી વીણાં ઓશવાળ જન જ્ઞાતિ સંબંધી કંઈક.

(લખનાર:—શાહુ પદ્મશી નથુભાઈ.)

એક કાળ એવો હતો કે ભારતવર્ષની ઉન્નતિ વિશ્વવિખ્યાત હતી. તેના કળા, કૌશલ્ય અને વિજ્ઞાનમાં જયત અંગ્રાજી હતું. ભારતવર્ષની ઉન્નતિમાં જૈન સમાજે પણ વિશિષ્ટ ભાગ લઈ ગયો છે. જૈન ધર્મ—કયાનુચોગ ઉપરથી નિર્વિવાદપણે કહી શકાય કે—શ્રીમદ્દાવીરના કાળમાં અને તે પછી દેવદૂતિણી હમાયમજુના કાળ પર્વત જૈનોમાં જ્ઞાતિ વિભાજો હતા; પણ અવિલકત જૈન સમાજ હોઈને, આ ધર્મના સિદ્ધાન્તો પાળનાર ગમે તે વ્યતના મનુષ્યને જૈનધર્મી તરીકે માનવામાં આવતું. પરંતુ દેશકાળની પરિસ્થિતિ હજીને પાછળથી જૈન સમાજ નાની નાની જ્ઞાતિઓમાં વહેંચાઈ વિલકત થઈ ગયો. કચ્છી જૈનો કચ્છી અને કચ્છારે ગાળ્યા, તથા તેઓ પણ કેવી રીતે વિલકત થયા તેના ઉદાહરણમાં નહીં ઉત્તરનાં હાલતો દેશત કચ્છી વીણાં ઓશવાળ જૈન જ્ઞાતિનું સામાન્ય દિગ્દર્શન કરીશ.

વિક્રમની ઓગણીસમી સદીના અંતમાં કચ્છના વદાણવડીઓ દરીઆના દરેક ભાગમાં લાંબી લાંબી સરેરા કરતા. તે અરસામાં અર્ધ પ્રાપ્તિ અર્ધે કચ્છીઓ દેશાટન કરવામાં આદરી શક્યા.

તે પછી કચ્છી વીણાં ઓશવાળ જ્ઞાતિનો કેટલોક વર્ગ દેશાટન કરવાને મેદાને પડ્યો. રસ્તા માટે એક મામ મુખી ચાલે તેટલો ખોરાક સાથે લઈને વદાણમાં ખેસી દુનિયાના અન્ય ભાગોમાં વસવાટ કરવા માટે મુખાફરી કરવા લાગ્યા. જેમાંનો કેટલોક ભાગ રંજુન, મુંબઈ, સીલોન વિગેરે સ્થળે જઈ પહોંચ્યો. તે વખતે મુંબઈ શહેર છુટીજી વળનનો દેખાન ધારણ કરી રહ્યું હતું. દરીઆમાં ભરતી આવતી ત્યારે પાવડુનીપર છુટીજીનાર પાણી ભરાઈ રહેતું રહેતે, તાર, ટપાલ અને આગમોટનો વ્યવહાર પગભર હતો. (ત્યારે આબની રાક્ષસી ચંત્રસક્તિ તો ક્યાંથી હોય ?) આવા સમયમાં મુંબઈ શહેરમાં આવી પહોંચેલા કચ્છી વીણાંઓશવાળ બન્ધુઓએ દાણાનો વ્યાપાર નાને પાથે શરૂ કર્યો. કાળના પરિવર્તન સાથે વસ્તી વધવાથી મુંબઈ શહેરની રચનાએ સમલિપ્ત રનાર લીધું. રમીમરા, તાર, ટપાલ, ઉઘોગ, હાનર, કેળવણી વગેરેના સાધનો વખાં અને સાથે હજારની વસ્તીથી વધીને આજે મુંબઈમાં ૧૫ લાખની વસ્તી ગણવા લાગી છે. જેમાં કચ્છીવીણાં ઓશવાળ જૈન સમાજની વસ્તી લગભગ દસ હજારને આશરે છે.

પુરૂષોમાં પ્રાથમિક શિક્ષણ સેંકડે પચાસ ટકાની અંદર છે. આખી જ્ઞાતિમાં મેત્રુ-એટ તરીકે મી. વેલ્ડજી લખમશી અને મી. રામજી લાધા નામના બે જ વ્યાપારી શ્રદ્ધેશ્વો બહાર પડ્યા છે.

માધ્યમિક કેળવણીમાં મેટ્રીકની આગ્રાસ કરી વલેવ બધા ગણીને પચાસ કે સાઠ-વિધાર્થીઓ હશે. ઓશિશજીમાં પ્રાથમિક શિક્ષણ સેંકડે પાંચ ટકાથી વધુ ભાજે જ નીકળશે. સરકારી માન મેળવવા રકત બે જ શ્રદ્ધેશ્વ શાખણી થયા છે. એક બજીતા કંદકર-નાવ સાહેબ શેઠ તેલુ કાંયા જે. પી. અને બીજા મદ્દમ શેઠ લખમશી નપુ જે. પી.

દાખવી સકતા નથી, તે કામના આગેવાનો મી, મોટિયુ સાહેબ પામે “ હોમરુલ ” ને ટેકા આપવાનું શું મ્હેડે સાહસ કરતા હશે તે મમજી શકાતું નથી. પંડિત શેઠીજી બધાનુધી કાશગાર બદ્ધ છે અને ત્યાં સુધી જૈન પ્રજા એ બાળનમાં કાપદેગર પદ્ધતિએ યોગ્ય ન ગણિત લાવશે નહીં ત્યાં સુધી દેશના ગુજકારભારમાં હીરસો માગવાનો આગુરતા એ કા વાનુદતા કે દંભ સિવાય બીજું કંઈજ નથી એમ કહેવામાં હું લેશમાન અતિશયોક્તિ કરતો નથી. જે કામ પોતાને એક સ્વધર્મી ભાષને માટે હૃદયથી દીવચાસ કરી શક નથી તે કામ દેશના કારભારમાં શું ભાગ લઈ શકવાની હતી ? તેની એક કામ લાં દેશભાઈઓના મુખ દુઃખમાં ફેરી રીતે બાગીદાર થઈ શકવાની હતી ?

ધન્ય છે તે વીરતત્વથી માતા એની મિર્મેટને ! જે કામ ગીદ બાળ જેટલી સંખ્ય ધરાવનાર જૈન સમાજ ન કરી શક્યો તે કામ માતા એની મિર્મેટ દર્શાવી શકી. મા એની મિર્મેટના પ્રતાપે પંડિત શેઠીને વીરગદેવની મૂર્તિનાં દર્શન થયા અને અવનજા નેગવાઇ થઈ. એમ પણ સંભવ્યું છે કે આપણી જૈન ખડેનો અને માતાઓએ પ ગેઠીજીના પ્રતિ પોતાની સહાનુભૂતિ દર્શાવનારો કરાવ પમાડ કરી મતાવાળાઓ ઉપર ને - ઠલી આપ્યો છે એ વાત સિદ્ધ થઈ ચુકી છે ! એ ખડેનો અને માતાઓને પણ ધન્ય થઈ છે !

અમારા કાલા-કાલવેત્તા અને અનુભવી મજાતા જદ આગેવાનો આપું હૃદયગ દાખવો અને નહીં તેા સલાહકાર કે આગેવાન તરીકેનાં સ્થાન ખાલી કરી તે જગ્યાએ યોગ્ય નરોને બેસવા દો એવી પ્રાર્થના કરી કાલ ગુરન તો બધા કહે' છું.

અબલય.

હયા કંઈ દિલમાં રાખી છે ?

(રચનાર:-ચ. લહેરી.)

—ગરુડ—

પ્રતાપે કે' નજબ વરવત, હમારા દિલમાં રાખી છે;
અને જાદુ ભરી લક્ષણ, હમારા દિલમાં રાખી છે.
હતી ખુશી ખગતમાં, ખુશની ને બધી તે તે;
લઈ બેઠી બલે કિસ્મત ! ન પરવા દિલમાં રાખી છે.
અમે, ક-આ ખુશીગરદન ! કહ્યું કાતલે સનમને મ્હેં !
સિનાઇ કલ થી બીજી, તમના દિલમાં રાખી છે ?
(સતમ કંબુ સનાતું બુદ્ધમ, કરવું કામ છે ત્હારું;
જશાએ પર જશા ફેંકી, “હયા કંઈ દિલમાં રાખી છે?”
મહોબ્બત ના હમે કરતા, અગર ને જાણતા આપું !
ર. બ - નુ દર્દની “લહેરી” નમિલત દિલમાં રાખી છે.

શ્રી ૬ ૬ જો. જૈન શાંતિ યુવક

શા હ સરાજ ધરમસી દેનાળી.

કે જેજોએ પેનના મિત્ર અને શાંતિ મન્દુઓની સાદાપથી જ્ઞાતાન અને ગીજ એના હનાર દેશના પાનાખાલી જેસ નાના ગામમા જૈન પાદશાળા મંદિર, ઉપાશન લાયકેરી, નિવાર્થ મળ તથા વાપાનુ વગેરે અતિ ઉપયોગી કાર્યો ખોની માતૃભૂમીની ઉત્તમ સેવા જ બનેન છે, બગવે છે અને લખિયમા બગવનશે એની સૌને ખાતરી રહે છે

અમારા વધુ ન થિંકો.

જેન એસોસીએશન ઓફ ઇન્ડિયાના
ઓ. મેકેગી

જાણીતા રેશવાજી

ગ્રેઃ જમનાદાસ દાન્ડાદાસ, બી.એ

ગાંધિદાસ આશંબલ ગાંધી.

ગ્રેઃ જનરલ ડ. લવકચ દ. માર્કેટ

જૈનધર્મ.

(રચનાર:—શ. ચંદ્રકાન્ત મંગલદત્ત ઝોઝા.)

(સંવેદના)

જગત્ પ્રગિદ્ધ સુધર્મો કેવો મમજ સહિત કાઢીએ સાર,
કાષ્ટ પ્રાણોની ન કરવી દિંસા એઠે મહુમાં શ્રેષ્ઠ વિચાર:
એ ઉત્તમ ગુણ તત્ત્વ ભરેલો જૈન ધર્મ ગણો નિર્ધાર,
“અણિ”સા પરમેા ધર્મ” સુવનો વેદો પશુ કરતા ઘેઘાર. ૧.

પરુ પતી કીધ છવ જંતુ સર્વ છવ પર જાવ સમાન,
સંકટ જૈનો મદન કરીને સદુને આપે શુભાનુ દાન;
પોતે શરીર સુખી કરવાને બીજને ન કરે મેંતાપ,
આ ઉદાર દિલ ડેરી કિન્મત અવશ્ય આક્રી પડે અમાપ. ૨.

ખોડાં ટોર અખોલ વિચારાં કૂર કરનાથી ગાઢ રીવાજ,
એને સુખી કરવાને કાળે જૈન તણું નાણું અરચાપ;
કમાઈ હાથે કતલ ચનારાં પ્રાણીનો ઉદાર કરાપ,
એવો ફો જૈન ધર્મ તે જગ્યાં કમ જશનંત ન થાય. ૩.

જૈન ધર્મના મુનિરાજો તે દેહ કટ અતિ કરનાર,
ઉપવાગાદિ દુઃખ મદન કરી ઇન્દ્રિયગણને છે દમનાર;
બોજન માટે ગમે તે ધર જઈ મેળવતા સુજતો આહાર,
પીવા માટે ઉનાં પાણી એનો કપમ ન્હોયે જપકાર. ૪.

અપાશરામાં ખેસી રહીને વાંચે ધર્મ તજા બહુ ગ્રંથ,
જૈનોને વ્યાખ્યાન સુણાવી દર્શાવી દેતા ગુણ પંથ;
સાધ્વીએ પશુ સરલ હૃદયની નાથ પ્રમાણે એમાં શુણ,
શ્રીજનને ઉપદેશ કરે છે ચક્રને ચાત્ર વિને નિપુણ. ૫.

અનાધર્મના સાધુ સાધ્વીએ ખટપટમાં બહુ લેતાં જામ,
આ તો સંસારી વાતોથી ખરેખરાં વિતરામી અમામ;
જૈન દયાળુ ઉદાર દિલનાપર પ્રથમ કપમ ન કરે મ્હેર!
વનવંતા મોટા વ્યાપારી સજુને ધર છે લીલા વહેર. ૬.

શ્રીમાન્ શેઠ ખેતશી ખીચશી જે. પી.

કચ્છભૂમિની મુલાકાતે.

કચ્છી જૈન પ્રજાની નમ્ર વિનંતિ.

આ લેખ શ્રીમાન્ ખેતશી શેઠ જ્યારે કચ્છ પ્રદેશમાં વિચરતા હતા ત્યારે લખાઈ અમારી પાસે આવેલ છે. તે વખતે અમારું ગયા વ્યક્તિ આ લેખ પ્રસિદ્ધ થવાનો હતો પણ ખાસ સ્વયં ન જાણે લઈ અમો પ્રસિદ્ધ કરી સમ્યા નહતા હાલ શેઠશી કચ્છની મુલાકાત કરી પાછા અરે પધારેલ છે છતાં લેખ ઉપયોગી અને જાણવાનેય હોવાથી પ્રસિદ્ધ કરવાનું વ્યાજબી ધાર્યું છે

જોના. તંત્રી.

મુંબાઈના જાણીતા રૂના વેપારી, અને કરોડપિપ્પતિ ધીમાન્ શેઠ ખેતશી ખીચશી જે પી હાલમાં થોડુંક થયા પોતાની માતૃભૂમિ-કચ્છભૂમિની મુલાકાતે પધાર્યા છે શેઠશીનું નામ તેમની મખાવતોને લીધે ઐતરુણ્ય જાણીતું થઈ પડ્યું છે કે તેમની લાંબા નમય પછીની કચ્છની મુલાકાતે કચ્છી બહુજોના અત કલોમા નવીન આશાઓ ઉત્પન્ન કરી છે જેઓએ સાંવજનિક ખાતાઓમાં હજારો રૂપિયા ઉદાર હદે અર્પણ કર્યા છે તેઓ પોતાની માતૃભૂમિમાં પધારી માતૃભૂમિના ખાસ સરના માટે કૃતિ સખાવતો જના માર્ગે કરે છે તે જાણવા કચ્છી પ્રજા ઉત્સુક થઈ ગઈ છે. આ પ્રસંગે કચ્છી પ્રજાના મનોરથોનો શેઠશીને તથા તેમના ભાગતા-વડગતાઓને સ્ટેન્ડ પ્લાઈ આપેલ અનુચિત નહીં ગણાય

કચ્છ પ્રદેશ એ અતિ પવિત્ર પ્રદેશ છે એ વાત શેઠશીની જાણ મહાર હોય એમ માની શકાતું નથી કચ્છમાં વસના આપણા બહુજો અજ્ઞાન અને તેને લીધે ઘણું એજે દરિદ્ર અનસ્થામાં જીવન પસાર કરે છે એ બીના પણ શેઠશીને અવિદિત હોય એ અસંભવિત છે આપણા માતિલાઈઓનો નેરો ભાગ મુખ્યત્વે કરીને ખેતીવાડી ઉપર ગુજરાન ચલાવનારો છે. તેઓને સા પુ ની કૃતવણી મળી શકતી નથી કારણ કે કેવળથી પ્રાપ્ત કરવાના માધનોનો પ્રાપ્ત અભાવ હોય છે. અજ્ઞાન ખેડૂત પ્રજાનું સત્વ આ દેશમાં કેવી રીતે ચસાય છે એ વાત વિસ્તારથી કહેવાની જરૂર નથી થોડા સંજોગોમાં કહું તો કચ્છમાં વગતા આપણા અસખ્ય બહુજો અનુકંપા ઉપજાવે એવી સ્થિતિમાં આશુચ વીતાવે છે તેઓ આ જગતમાં જન્મ્યા છતાં, અને જૈનધર્મ જેવો ઉમદા ધર્મ પામવા છતાં કોઈ જગતુ જીવને સાર્યકર્મ કરી શકતા નથી આ બીજી સહીત્તા હચ્ચ આત્મચરજો અને જાણતિનો વેશપણ લાલ લઈ શકતા નથી કચ્છની આપણી સ્થિતિનું આ ચિન્ત શ્રીમાન્ ખેતશી શેઠશી દષ્ટિ મીઠી અને નિઃસ્વર્ગ ગદ્ય પકરે તો મને ખાતરી છે કે તેઓ આપણી કેમના ઉદાર માટે મગીન હીનચાન કર્યા જગ કચ્છમાં પાછા ફરશે નહીં

કચ્છમાંની આપણી કૃતવણીની સરખાઓનો દિવ્ય કરતા ત્યાં “કચ્છી જૈન બાવા-અમ” સિવાય બીજા એકપણ સગીન અને જ્ઞાની સરખા હોય એમ મારી જાણમાં નથી. આપણી જે માતૃભૂમિને અત્યારે નાના રેકોડ નરખાઓની જરૂર છે તે માતૃભૂમિ,

આલાશ્રમ જેવી એક સંસ્થાને પણ પુરતી રીતે સાધનસંપત્તિ અને ઉપયોગી ન બનેલ શકે તે તે આપણી ઠામનું એક મોટામાં મોટું હુણ્ણ ગણાવું જોઈએ. અત્યારે આપણી ઠામમાં કેળવણીની સંસ્થાઓની યૌ કરતાં વધારે અગત્ય છે એ ખીતા બેજેમમાં, બાપજોમાં અને વાતચીતોમાં એટલી બધી ચર્ચાઈ ગઈ છે કે હવે એની એ જ વાત હાલ-નગરાં વગાડીને કહેવામાં કાંઈ લાલ નથી. શ્રીમાન ખેતથી રોડ જેવા ઉદાર નરો પણ એ વાત સ્પષ્ટ રીતે સ્વીકારે છે છતાં અસ્પોષ છે કે એ અભાવ હજી આપણી ઠામ દૂર કરી શકી નથી. કન્જમાંના આપણા જોત આલાશ્રમે અત્યારસુધીમાં અનેક બાળકોને વિદ્યાદાન આપી વ્યવહારના માર્ગે ચડાવ્યા છે અને હજી પણ તે મંરથ ચોતાતું ઉપયોગી કામ શાંતપણે દેખે જાય છે. આટલું છતાં એ મંરથ ઠાંપણ જાતનું રચાયેલું મેળવવા લાગ્યેલાની થઈ શકી નથી એ ખરેખર આપણા જાતિદિવંસીઓને માટે શરમાવનારો વિષય છે. મને મળેલી ખાતરી જે મત્ત્ય હોય તે એ મંરથ કેવળ કાર્યવાહકોની આરોશીના પ્રતાપથી જ આજ સુધી ટકી રહી છે. શ્રીમાન ખેતથી રોડ જ્યારે ખામ પ્રમંગ લઈ કન્જમાં પધાર્યા છે ત્યારે આ મંરથની સ્થિતિ આરીકપણે તપાસી તેની ઉત્તિ માટે ચોતાથી બનતું કર્યાવિના રહેશે નહીં એવી દેશમાં તથા દેશ બહાર વસતી કમ્પી જોન પ્રગ્ન ગદ્દા ગમે છે. રોકડથી એ શ્રદ્ધાને સૂચન બનાવે એમ જોવા હું ઉત્સુક છું.

મીઠાનું ખેતરી શેક પ્રત્યે માન આપીને મત મુજબ મારે બીજા પણ એક નમ વિનંતિ કરવાની છે અને તે એ જ કે-આપે અનેક કાર્યોમાં અને અનેક ખાતાઓમાં જે થોડી થોડી મદદો આપવાનો રિવાજ ગમ્યો છે તે એકંદર રીતે પર્મદ કરવા ચોખ નથી જો કે કામના હિતને માટે કેવળ વાતો સિવાય બીજું કંઈ નહીં કરનારાઓ કરતાં આપની થોડી થોડી મદદો, પ્રસંગે બહુ ઉપયોગની થાય છે અને યદ છે; તો પણ આપની લાખોની સખાવતોનું જે દિમા ફળ પરિણમતું નેહ્યે તે પરિણમ્યું નથી. આપની કુદરતના આ કલ્પદાને સારી પંઠે જાણતા જ દરો કે જે જગ વિવિધ દિશાઓમાં વહેંચાઈ જાય છે તે જગથી કશું મદતનું કંઈ યદ યદનું નથી. કહેવાનો આચ્છ એટલો જ છે કે આપે હવે આપની સખાવતોને કેળવણી નેવા એક ઉદ્યોગી પાછળ એકત્રિત કરી સંપૂર્ણ જગથી તેના સહુપયોગ કરાવવા કમર કસી નોંધ્યો-ખુલા અને સ્પષ્ટ સંજોગો બોલું તો આપે આપની સખાવતની પદ્ધતિમાં ફેરફાર કરી સખાવતથી વપરાયેલો આપનો એક રૂપિયો દશ રૂપિયા બેઠું કામ કરે તેવી ચોખના આપને હાથ ધરી નોંધ્યો. હજી વાર એમ પણ જો છે કે જે મંરચાને દબાવે અને લાખો રૂપિયાની જરૂર હોય છે તે સંસ્થા આપના નેવા દાનથીજ તરફથી મજેલી સોએક રૂપિયાની રકમને કંઈ થય મદત આપતી નથી કારણકે હાથીની પાસે એકાદ હામનો પૂજો આળો તોય શું અને ન આળો તોય શું ? પગભર થયેલી સંસ્થાઓને નહીં રકમો અર્પણ કરવાથી તે મંરચાનો બહુ અર્થ સરને નથી તેની માથે એ જ રકમ જો બીજા રકમો માથે એકન યદ અગલતી સંરચામાં અર્પણ હોય તો ઇન્ડિયન ફળ પ્રક્ટાયે, એ વાત માદ સખાવતની જરૂર છે.

એક દાખલો આપનાથી મારો કહેવાનો આશય વધારે ખુલ્લો મળે. આપે શેઠ વખત ઉપર મુંબઈમાં જે મળાવતો જાહેર કરી હતી તેમાં આપથીજે રૂ. ૧૦૧ શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલયને તથા રૂ. ૧૦૦૧) ફર્ગુસન કોલેજમાં આપનાનું કરાચું હતું.

શ્રીમદ્ધાવીર જૈન વિદ્યાલય એક ઉચ્ચતી સંસ્થા છે, જૈન યુવકોને માટે ખાસ ઉપયોગી સંસ્થા છે, છતાં તેને માત્ર શ. એકમોની મદદ અને ફરજિયાત કાલેજ કે જે એક પદ્મ-ભર અને દેશપ્રસિદ્ધ સંસ્થા છે, એટલું જ નહીં પણ જે લાખો રૂપિયા મેળવવાને શક્તિ માન છે તેને શ. એક હજારની મદદ! માત્ર આ લખાણોના ખોટા અર્થ ન થાય તેમાટે મારે કહી દેવું જોઈએ કે હું ફરજિયાત કાલેજ પ્રતિ ધર્મીની નજરથી જોઉં છું અને એટલા જ માટે શેઠશ્રીની એકદમ રૂપિયાની સખાવતને હું ઉચ્ચરી પાડું છું એમ માની લેવાની ઉતાવળ કરવી જોઈતી નથી. આરો આશ્ચર્ય એટલો જ છે કે જે જૈન સંસ્થાઓને જૈન શ્રીમંતો માત્ર નહીં મહાપદ્મો આપીને જોતી રહે અને બીજા મધ્યાઓ કે જે તુલનાત્મક દ્રષ્ટિએ આપણને ઓછી ઉપયોગની છે તે તરફ ખાસ પક્ષપાત દર્શાવે તો તેથી સખાવતનો ઉદ્દેશ મંપૂર્ણ અને મિદ્ધ થાય નહીં, વળી શ્રીમાન જૈનશ્રી ગ્રા જેવા દાનવીરો પાસેથી જૈનમમાજ મોટી આશા ગણે તે સ્વાભાવિક છે. અંગ્રેજીમાં કહેવત છે કે *Charity begins at home* અર્થાત્ ઔદાર્યલાવનાનો પ્રથમ લાલ ગૃહને, ત્યારપછી સમાજને અને તે પછી દેશને કે વિશ્વને મળવો જોઈએ. પોતાના લાખો ધર્મ-લાભો અને ગ્રાંતિલાભોને બૂની જઈ પોતાની સ્વભાવસિદ્ધ ઉદારતાના લાલ ઇતર લાભોને આપવો અને તે પણ કાર્યમાધક ન થઈ શકે એવા રૂપમાં એ હિતચાલોગ નથી.

કચ્છી જૈન જાળાશ્રમને, શ્રીમાન શેઠશ્રીએ જે મામ અગાઉ જાહેર કરેલ સખાવ-તમાં શ. પાંચ હજારની મદદ આપવાનું જાહેર કર્યું હતું. હું વિનયપૂર્વક પૂછવાની રજા લઉં છું કે શું એ જાળાશ્રમને સંગીત સ્થિતિ ઉપર લાવવા માટે ફક્ત પાંચ હજાર રૂપિ-આની રકમ બમ ગણ પડશે! જે જાળાશ્રમ આને વર્ષો થયાં મતોપકારક કામ બજાવી રહ્યું છે તે જાળાશ્રમને માત્ર પાંચ હજારની રકમ અર્પણ કરી સખાવતની કુલ રકમનો સરવાળો એક લાખ જેટલો કરવો એ બેશક નિસરણ ઉપજાવનાર છે. હું નથી ખાતર કે એ રકમથી જાળાશ્રમના કાર્યવાહકોને કે શેઠશ્રી પ્રતિ આશાની દ્રષ્ટિથી નીહાળનાર કેળવણીના હીમાયતીઓને સંપૂર્ણ સંતોષ થવો હોય! અફે કહીએ તો આ પાંચ હજારની કમ્પુતાતો તેઓ કેટલાક વર્ષો પહેલાં કરી ચૂક્યા હતા, એવી પણ લોક વાયવ્ય ચાલે છે. આવા મરિગોમાં શેઠશ્રીએ સખાવતની રકમમાં અનિર્દેશ ઉમેરો કરી કેળવણીની સંસ્થાને મળજીત બનાવી હોત અથવા તો પાંચ હજારની રકમ કોઈ એકાદ જીવદાની સંસ્થાને અર્પણ કરી પગભર કરી હોત તો વધારે વાજળી ચલ્યાત. એમ કહેવાય છે કે શેઠશ્રી ખેતરીલાઈ આજ સુધીમાં લગભગ ૧૫ લાખની સખાવતો કરી ચૂક્યા છે. આ સખાવ-તનો સરવાળો ન્હાનોસુનો છે એમ કહેવાયું લાગેજ કોઈ આદર કરી શકો. છતાં દીવ-ગીરી માત્ર એટલી જ છે કે એ સખાવતોનું જે રૂણ આપણી કામને મળવું જોઈએ તે મળતું નથી. એ સખાવતોનું બન જૂદા જૂદા ખાતાઓમાં એવું તો વહેંચાઈ ગયું છે કે તેનું સુંદર પરિણામ જેવા આપણે લાગ્યશાળી થઈ શક્યા નથી. હિંદુસ્તાન જેવા દરિદ્ર દેશમાં આની રીને ૧૫ લાખ રૂપિયાનો અનુભાવક પદ્ધતિએ બધા થઈ ગય અને તે સખાવતના રૂપમાં, તે મને પોતાને વ્યસલ લાગે છે. પંદર લાખ રૂપિયાનો જે પદ્ધતિ-મર અને ઉદ્દેશ પુરસ્કર બધા કરવામાં આવ્યો હોત તો આને કચ્છી જૈન કામની સ્થિતિ જેની ને તેની કદાપી રહી શકત નહીં. આ પંદર લાખ રૂપિયાની સખાવતના આકાંક્ષા અને અન્ય કામે કરેલી નેથી ઉચ્ચતી રકમની સખાવતોનો બધારે હું વિચાર કરું છું ત્યારે

મને એમજ લાગે છે કે ખરેખર યોજકસ્ત્રજ કુર્લમઃ વસ્તુઓને યથા પ્રકારે યોજનાર મનુષ્ય જગતમાં દુર્લભ છે.

સુપ્રસિદ્ધ મરહુમ શેઠ જોષિજીદાસ તેજપાળની સખાવતો તરફ એકવાર નજર કરો. તેઓના મૃત્યુ પછી તેમની વ્યવસ્થિત મખાવતો આજે અનેક ઉપયોગી ખાતાઓમાં સાચક થઈ રહી છે. તેમના ખાતાઓ તેમની ઉજ્જવળ કાર્તિમાં નિરંતર વૃદ્ધિ કરી રહ્યા છે. શ્રીમાન કરસન નાથાની માત્ર એક જ સખાવતે તેમનું નામ અજર-અમર કરી દીધું છે. ભારતીયા અને હુદાણા જેવી કોમોના શ્રીમંત મુદરચો આજકાલ ખીજ બધી વાતોને બૂલી જઈ મરના શાહની આલીઓ જેવા અગત્યના પ્રશ્નો નીકાલ કરવા તનતોડ પરિશ્રમ કરી રહ્યા છે અને મોંઘવારીના સમયમાં ખોતાના જાતભાઈઓના ફુગ્ગો દૂર કરવા કોશિષ કરી રહ્યા છે. તેમની એકાગ્રત ચોજનાઓ અને મખાવતો કેટલી બધી કાર્યસાધક થઈ છે તેનો વિચાર શ્રીમાન જેતરી શેઠે અને તેમના જેવા અન્ય આગેવાન શ્રીમંતોએ કરવો જાઈએ.

મારે આ સ્થળે ભારે દીવળીરી માથે જણાવવું જોઈએ કે જે મંરથાની આપણી કામને અતિશય આવશ્યકતા છે, અને જેના સંબંધમાં સ્વપ્ને પણ એ મત થઈ શકે તેમ નથી તેવી સંસ્થા શ્રીમંત મુદરચોની સહાયત્વે વિના નામશેષ થઈ ગઈ છે. પાલીતાણાની જૈન બોર્ડિંગ કે જેની સાથે શેઠશ્રી જેતરીભાઈનું મુખ્યારક નામ જોડાયેલું હતું, તે સંસ્થા ખોતાની હેવાતી દરમીયાન અસાધારણ ક્ષમ કરી, કુદરતના એક મખત દેહને લીધે અસ્ત પામી ગઈ છે. જે બોર્ડિંગ અનેક ઉત્સાહી અને વિદ્યાવિદ્યાસી લોકોને જાહેર પાઠ્યા હતા તે સંસ્થા જલપ્રલયમાં નાશ પામવા પછી તેના પુનરુદ્ધારની વાત મરખી પણ ક્યાંઈ સંભળાતી નથી. એ જોઈ મને સજેદ આશ્ચર્ય થયા વિના રહેતું નથી. શેઠશ્રી પાસે એ મંરથાનું જ્યાં ફંડ હેવાત હોવા છતાં અને બ્યાજમાં પણ પુષ્કળ વધારો થતા છતાં જો એ બોર્ડિંગ કામમને માટે નિદ્રાધીન જ રહે તો કહેવું પડશે કે આપણી કામના ઉદ્યમે હજી ઘણી વાર છે, અથવા તો ઉદ્યમે માર્ગ જ હજી આપણને હાથ લાગ્યા નથી.

મુખ્યમાં માંડવી જેવા મીચ, મનીન અને પ્લેસી લતામાં આવેલી શ્રી કમ્પી દલા એક્ષવાળ જૈન બોર્ડિંગ અને પાઠશાળાની સ્થિતિ પણ આપણે સુધારી રહ્યા નથી, એ કાંઈ થોડા ખેદની વાત નથી. ખીજ ચાલિઓ જ્યારે કુદકે ને જુમકે આમગ વધે છે, તેઓનાં આગેવાનો જે વખતે ગરીમ અને અજાન બંધુઓને સુધારવા તનતોડ પરિશ્રમ કરે છે તેવા વખતમાં આપણી કામ એક પણ મસ્તા ભાગની આલી, જાહેર હોસ્પિટલ કે સેનિટરીયન જેવું ખાતું ન ધરાવે તેવું કું કારણ એનો જીન ચિત્તે વિચાર કરવો પડે છે. સ્વર્ગગ્રથ સિદ્ધેશ્વરિ, પરદુઃખભંજન શ્રીમાન નરશી નાથાનું નામ મુજબલાવથી યાદ નહીં કરતું હોય એવું ભાગ્યેજ કાંઈ કમ્પી કુટુંબ દરો! તેમણે ખોતાના બંધુઓ અને દેથ માટે કેના કેના આત્મજોગો આપ્યા હતા, તેના આપણ શ્રીમંત મુદરચોએ વિચાર કરવાનો છે અને તેમના પગલે આલી કામનું એવ માધવા ભગીરથ પ્રવર્તો કરવાના છે. જે કામમાં શેઠ શ્રીમાન નરશી નાથા જેવા ઉદાર અને બંધુ ભાવવાળા દાનવીરો થઈ ગયા છે તેજ કામમાં તેમના કરતા વિશેષ ધનવાન ગણાતા શ્રીમંતે જો ખોતાના જ બંધુઓ માટે કાંઈ પણ મંચીન કાર્ય ન કરી જાય તો પછી તેમની લક્ષ્મીનો વિગ્રહ શું સદુપયોગ થવાનો હતો? અસ્ત.

મેજરી.

મીસીસ બીસેન્ટ.

અર્વાચીન યુગની કર્મયોગીની.

[નેપથ-રા. ગોકલદાસ દ્વારકાદાસ રાયચુરા.)
(દેવુઆરીના અંકથી ચાલુ.)

વસંતી મૈયા.

કારીના પુણ્ય મહેસા મીસીસ બીસેન્ટ “ વસંતી મૈયા ” એ નામે વધારે પ્રમિદી પામ્યા છે. વસંતી મૈયાનું નામ પડતા અનેક વિદ્યાર્થી હૃદયની સાત પાંખડીઓ કંઈ અનેરા ધાવથી ખીલે છે. એ નામનો સ્થાપક થતાં કંઈ અજ્ઞાત ચેતનાની સ્ફુર્તિ રંગરંગ પ્રસરી ગ્હે છે એટલુંજ નહિ પણ સદાચરના ઉડતી તખતે નામ લેવામાં મારા દિનનું સાક્ષ્ય મથેલું સ્થાના લેખક માને છે. માતૃશાવનાના મીઠા પ્રેમથી પોષી-માતૃવાત્મ્યના અણુમુલ લાડથી લગાવી-પણગમર જેવા ઉચ્ચ ગુણો સમયે સમયે બનાવી મીસીમ બીસેન્ટ મેન્દ્રલ દિંદુ કાલેજના વિદ્યાર્થીઓને દિંદંત બળિષ્વના ઘહેરીઓ યથા યોગ્ય જે શિક્ષણ આપ્યું છે તેની કદર તે વિદ્યાર્થીઓજ કરી શકે. મેન્દ્રલ દિંદુ કાલેજમાં દિકૃષર્મના સિદ્ધાંતો ઉપરાંત પશ્ચિમના રોજાની માશક સર્વ પ્રકારનું વ્યવહારીક જ્ઞાન આપવાની પદ્ધતિ લાખલ કરાવવા દિંદુ યુનીવર્સિટી આપવાનો રહેમણે પ્રયત્ન કર્યો. આજે એ પ્રયત્ન પ્રત્યક્ષ પ્રમાણુ ફરજાંના નરેશ અને દિંદંત એક લોકપ્રીય નેતા પંડિત મદન મોહન માલનીયની જહેમતથી દિંદંવાસીઓ કારીમાં જોઈ શકે છે. આ દિંદુ યુનિવર્સિટીમાં પણ વસંતી મૈયાનો દાય છે એમ કહી મેન્દ્રલ દિંદુ કાલેજના આગમ્ય વિદ્યાર્થીઓ પોતાની બ્લાશી વસંતી મૈયાના આગળી વખાણુ કરે છે.

વિવિધ પ્રવૃત્તિ.

કર્મયોગની ચામડીએ ચળાર આ મહાન બ્યક્તિની દિંદંત કાલ્યાણને લગતી જે અસંખ્ય પ્રવૃત્તિઓ છે તેનું વર્ણન આપતા મારે એકાદ દળદાર પુસ્તકનું કદ પણ જોણુ છે-એકાદ સમગ્ર લેખકની લેખાનિ પણ અમર્યા છે. સમસ્ત જગત જેને જોળખે છે, માનિત સમયમા સ્વરાજની દિલચાલથી સમગ્ર જગતનું જ્ઞાન જેણે દિંદ તરફ ખેંચ્યું છે એવી મીસીમ બીસેન્ટની પ્રવૃત્તિની નોંધ લેતાં સહજ કહેવાઈ જાય છે કે એક ધર્મચૂરની સ્ત્રી તરીકે, નારિતક વાદના નેતા જમ પ્રેસિદ ક્રિસ્ટોના મદદગાર તરીકે, “ રીબ્યુઝ એફ રીબ્યુઝ ”ના વિદ્વાન અધિપતિ ગર્ગરથ મિર્ચમ સ્ટેડના મદકારી તરીકે, ગિર્મંડની ગરીબ પ્રજાના કુખો દાળનાર તરીકે, સમગ્ર સુધારણાના પ્રયોગમાં જહેમન ઉગાવી વ્યવહાર કાર્ય કરનાર તરીકે તેમણે જે જે રિયલિટીઓ પસાર કરી તે તે સર્વનું વ્યારિક નિરીક્ષણ કરતાં રહેમની દિંદ મારેની સર્વ પ્રવૃત્તિમાં તેઓ વિજ્ય મેળવશેજ. થીઓસોફીકલ મોમાઇટીના પ્રમુખ તરીકે સમસ્ત જગતના ફેજવાવવા વર્ગના નેતા ચલાન બનુપમ માન તેઓને મળ્યું છે, મેન્દ્રલ દિંદુ કાલેજના સ્થાપક તરીકે દિંદંત ફેજવણીના પ્રમખાં તેમણે અગાજ સચાવાન ગણાય છે અને હોમરૂવ લીમની સ્થાપના પછી તેમણે આદરેલા સ્વરાજ

અમથી આજે કેએસ જેવા મોલાદાર રાજદારી મંડળના પ્રમુખ તરીકે તેનીસ કરોડ ડિંદો-
જનીના રાજદારી આગેવાન તરીકે રિવકસાયા છે.* (અપૂર્ણ.)

પતિ-વ્રત.

(સેખક. — હીરાલાલ દાદાલાલ દેગાધ.)

કૃષ્ણલાલની પત્ની શારદા આજ કેટલાક દીવસોથી બીમાર છે. આર દીવસથી તો એણે બનતો પણ ત્યાગ કર્યો છે. એ આમ એકાએક ગંભીર સ્થિતિમાં કેમ આવેલી ગઈ તેની અમજ બીજકુલ માંડતે પડી નહીં. શારદા પોતાનાં સાસુ સમરાની એક માનીતી છે અને કૃષ્ણલાલ એને પોતાના પ્રાણથી અધીક માને છે. આ અમથે શારદાને વિકાળ કાળના મુખમાં સપડાયેલી જોઈને મર્યાદા મન ચિંતાવું જણાય છે. કૃષ્ણલાલને તો મન અને દિવસ ભારે ચિંતામાં વ્યતિત થાય છે. નિદ્રાનો તો ત્યાગ કરી દીધો છે. એ હમેશાં પોતાના પ્રાણ પ્રજ્વળતી પત્નીની સમ્પા આગળ બેસીને યુક્તિયા કર્યા કરે છે, અને જરૂર પડતાં ડોક્ટરને ઘેર જઈ રોગીની દોલત જણાવી મેળે દવા દાર ડોક્ટરની સુચના મુજબ કર્યા કરે છે.

કૃષ્ણલાલની ઉમ્મર લગભગ બાવીસ વરસની છે, અને પ્રવાસી મ્યોર સેન્ટ્રલ ઝોનમાં વિદ્યાભ્યાસ કરે છે. આ વખતે ભણી પરિણા સમાપ્ત થઈ કે તેજ વખતે ઘેરથી પત્નીની બીમારીના સમાચાર મળ્યા. સમાચાર મોકળોતાજી કૃષ્ણલાલનું ચિત્ત બ્યાકુલ થઈ ગયું. એના મુખપરની * રી લાલી એકદમ શૂન્ય થઈ ગઈ અને હાથ માનમાં મહેરા શીઝો થઈ ગયો. અશુભાચી મેકએક આસુઓ પડવા લાગ્યાં, એ ઝટપટ ઘેર

* આ જીવન ચરિત્ર આટલેક જ બંધ કરવામાં આવે છે તેનું કારણ આ છે.

અમારા કેટલાક દિવસોથી અને વાંચકોના આપદથી આગેએ આ ગામિકના અગે, શાહક તથા વાંચક વર્ગને લાજદારી નીચડે તેવો (સચિત્ર) ‘સુબોધ વાંચનમાળા’ ચાલુ કરી છે. જેના પહેલા મુખ્ય તરીકે, જાણીતા દેસ લખત યીયુત સેક જમનાદાસ દ્વારકાદાસ બી.એ.ની ખાસ સહાયથી વિદુષી એટીબીસેન્ટના જીવન ચરિત્રનું અચિત્ર (અથપણથી તે આજ સુધીના ફોટો-ચિત્રો સાથે) જુજરાતી પુસ્તક લુન માસમા છપાઈ તૈયાર થઈ બહાર પડશે. આ ગામિકના ગયા અંગેમાં જે જીવન ચરિત્ર પ્રસિદ્ધ થયેલ છે તે માત્ર સારાંસ રૂપે જ હોવાથી પુસ્તકમાં વિસ્તારપૂર્વક આલેખવામાં આવેલ છે. આ ગામિકના આ અંકમાં તેમજ ગયા અંગેમાં પ્રસિદ્ધ થયેલા વિશેષ ઉપરાંત દિન્દ માટે જિએન્ટના પ્રમાણે, સ્વરાજ્યની હીલચાલ, રાજદારી પ્રવૃત્તિ, બિએન્ટ નજર કેદ, મેમર્મ અરુન્ડેલ અને વાલીઆ વગેરે વગેરે અનેક વિષયો વિસ્તારપૂર્વક આલેખવામાં આવશે. બુધિશાળીના નાટ્ય લેખક, સાક્ષી શીયુત એન. બી. વિલાકર બેરીટ્ટર લખશે. આ પુસ્તક તથા સુબોધ વાંચનમાળાની યોજના વિશેની વધુ માહિતી જાહેર ખગર વિભાગમાંથી મલશે માટે તે તરફ ધ્યાન આપવા વાંચક વર્ગને લાગમજી કરવામાં આવે છે.

આ. તર્કી.

જાણની તૈયારી કરવા લાગ્યો. એનું મધ્યન પ્રવાગથી ફક્ત ત્રણ ચાર કલાકના રસ્તા જેટ-
લુજ દૂર છે. માંજ પડતાં પડતાં કૃષ્ણસાલ ઘેર પહોંચી ગયો. ત્યાં જામને જોયુ તે જાણાયું
કે પોતાના જીવનની સહચરી, પોતાનાં સુખ દુઃખની મંચિની, પોતાના પ્રાણથી પણ
આધિક પ્રિયતા મૃત્યુસુખમાં સપાડાયેલી છે. શારદાની આવી અવસ્થા જોઈને 'કૃષ્ણસાલવું'
કહેનું હિમ્મતિન થઈ ગયું, અને એના સર્વ આનંદ તથા ઉત્સાહનો લોપ અદોષ થઈ ગયો.

પરંતુ વિપત્તિ સમયે ગભરાવું નોંધ્યે નહીં એ સુવર્ણ જાન કૃષ્ણસાલને થયુ જેથી
વિચાર આવ્યો કે ભૈરવપૂર્વક શારદાની મેલા કરવી એજ આ વખતે મારું કર્તવ્ય છે.
એવો દૃઢ નિશ્ચય કરી, સર્વ ચિંતાઓનો ત્યાગ કરી એક ચિત્તે પોતાની પ્યારી પતિનના
રોગની દવા કરવા લાગ્યો. પોતાને વિચાર આવ્યો કે "પ્રાણેશ્વરી માશ સુખને ત્રાટે
પ્રાણ ત્યાગ કરવા જેટલા મમય સુધી હિંમત રહેતી તેના પર આવી આપત્તિ આવી છે,
અને હું એ જોઈને ગુપચુપ ભેસી રહું એ કાંઈ પણ પ્રકારે ઠીક નથી, આ વખતે માન્યથી
બને તેટલી એની સેવા કરવી જોઈએ. જેની રીતે પતિનો ધમ પતિનું સુખ જ્યાં થયું
તેમ તેવાંજ કામ કરવાં જોઈએ તે છે તેથી રીતે શું પુરવડો, દુર્મ. સ્થિતે સુખી રાખવાની
મેજા કરવાનો નથી કે ? કેમ નહીં ? આરે વિચાર છે કે જે પુરવ ઓંઓને કુદ દારી
મુજબ મળે છે તે નિયમો નીચ હલ્લના સ્વાર્થી અને કુટીય છે.

આ વિચારથી કૃષ્ણસાલ, અનેક દાસ, દાસીઓ, પોતાની માતા, જ્ઞેન વગેરે હોવા
જતાં બીવકુલ તેઓની શરમ નહીં રાખતાં પોતાનાથી બને તેટલી મેલા શારદાની કરવા
લાગ્યો. લોક જોને સ્ત્રી-દેવતાને ઉપાસક ભવે કહે, તેની એને પરવા નથી. પરંતુ એના
આનંદનો એમાંજ છે 'કે હું મારું કર્તવ્ય અસખર કરું છું.' જે મતુખ્ય પોતાના કર્તવ્ય-
પાલનમાં તત્પર છે, તે લોકોના નિન્દાવાદ અથવા પ્રસંસાવાદની બીલકુલ પરવા કરતા નથી.

૨.

જાણની વિચીત્ર મતિ કાંઈની પરવા કરતી નથી. મળે તેમ કરે પણ તેણે પોતાનું
કર્તવ્ય કરેજ નવ્ય છે. એ નિયમાનુસાર પંદર દિવસનો સમય આલ્યો મળે તેની કાંઈને
ખબર પડી નહીં. પરંતુ એ પંદર દિવસમાં શારદાની રિયતીમાં કાંઈ ફેરફાર થયો નહીં.
સર્વ ઔષધિયો બ્યર્થ ગઈ. કાંઈની પણ ખસર થઈજ નહીં, અને રોગ તો દિનપ્રતિદિન
વધતોજ આલ્યો.

કૃષ્ણસાલ પોતાના વાંચનાલયમાં એકલો બેઠો છે, મસ્તક નીચુ નમાવી ગાલ પર
હસ્ત ધરી એ ભારે ચિન્તામાં જાણાય છે. તે ચિન્તા અમો વાયક જાણેએને વિસ્તારથી
જાણાવવાની જરૂર જોતા નથી કારણ કે એ ચિન્તા ફક્ત પોતાની પ્રાણપ્રિય પત્નીની
ભવંકર અવસ્થા સંબંધીનીજ છે આ સમયે એના જેના બીવકુલ શાન્ત છે અને પૃથ્વી
દેવી તરફ દૃષ્ટિ લગાવી રહ્યા છે. ક્યા પૂર્વ જન્મના પાપે શારદા જેવી સરળ હલ્લા,
નિબંધક ચરિત્રા, સાધવી સ્ત્રી, આવા ભવંકર સંદર્ભમાં મુપકાષ છે તેની સમજ એને
પડી નહીં. ક્યારે કરેલા કર્મનું ફળ કાંઈ વખતે ભોગવશે એ કાણ જાણી શકે જોમ છે ?

કૃષ્ણસાલ હજી ત્યાંજ બેઠો છે, તેજ વખતે એ જાણ્યે એક બીવણ આર્તનાદ
કરતી એક બાર વરસની કૃષ્ણસાલની જ્ઞેન ત્યાં આવી અને રડવા લાગી. આ પ્રમાણે
પોતાની જ્ઞેનનો આર્તનાદ સાંભળી કૃષ્ણસાલના હોય કાંઈ ઉડી ગયા. કેટલીક ક્ષણ

સુધી, તો એ કાંઈ બોલી શક્યો નહીં. જાણે કે એની વાચ્સ્પતિકાનું કોઈએ હરણ ન કરી લીધું હોય. જ્યારે કૃષ્ણદાસને બોલવાની શક્તિ આવી ત્યારે પ્રથમ “શું થયું ? બહેન ? શું થયું ? બહાલી પડે ?” તું આમ કેમ વિલાપ કરી રહી ?”

પરંતુ ઇન્દુ તો રક્ત ‘ભાઈ ! ભાઈ !’ કહીને ગલસર્થ ગઈ. એના મુખમાંથી અન્ય કોઈ વાત નીકળી શકી નહીં. આવું જોઈ કૃષ્ણદાસનાં નેત્રો પણ આંસુથી ભરાઈ ગયાં, અને તેનો શીકો વહેરો અધિક શીકો થઈ ગયો. એવામાં ઘરમાંથી પોતાની માતાના રૂદનનો સ્વર તથા અન્ય સ્ત્રીઓનું રૂદન સાંભળી કૃષ્ણદાસને ખાતરી થઈ કે માફ કરિમત પડી ગયું ! ! બહાલી શારદા સર્વ લોકમાં મને અને મુકીને ચાલી ગઈ ! એટલે એ ઝટપટ દોડીને ઘરમાં આવ્યો ગયો. ત્યાં જઈને જોયું તો શારદાના મુખને ઘેરીને અનેક સ્ત્રીઓ કરુણાજનક વિલાપ કરી રહી છે; અને લાંબા ડૉક્ટર મોહનદાસ તેઓને ચાત થવા વિનંતિ કરી રહ્યા છે, પણ કોઈ તેઓનું કશું માનતું નથી. અંતે પેરતાજી કૃષ્ણદાસે ડૉક્ટરને પ્રાર્થના, “કાંઈ આશા છે કે કેમ ?”

ડૉક્ટર—“કૃષ્ણદાસ ! હવે જીવનની આશા સખથી એતો બચા છે પરંતુ...” જ્યાં સુધી શ્વાસ ત્યાં સુધી આશ, હજી સુધી મરણ પામી નથી.” એ મમ્મે શામને પોતાનાં અણુ ઉપાડ્યાં, અને નેતાજી આનંદને જાહેરે ભ્રમ ઉત્પન્ન થયો. ને દશ દર્શન કરવાથી ચિત્તમાં ગ્રહા, હાંસિત, અને પ્રીતિની ત્રિવેણી વહેતી હતી તેજ પથ્ય જોવાથી કહેલું, કંપાયમાન થઈ નવ્ય છે. ધન્યવે કાળ ત્હારી યું વિલક્ષણ ગતી પવિત્ર શારદાએ તેજ ઉપાડ્યાં છે, જાણી કૃષ્ણદાસ, પાસે જઈને શોકાકુલ કંઠથી બોલે “પ્રિયતમ ! શું” મને આ મોઢ માથામાં મુકી, આ નમ્મર સંસારરૂપી સમુદ્રમાં તણુ છોડીને એકલીજ ચાલી જઈશ ? શારદા ! મેં ત્હારો શું અપરાધ કર્યો હતો ?”

દિવો હોલવાઈ જતાં પહેલાં એક વખત જોરથી ઝમકી ઉઠે છે, તેવીજ રીતે શારદાનું નિર્વાણ-મુખ જીવનદીપ પણ એવીજ રીતે નિર્વાણ ચતાં પહેલાં ઝમકી ઉઠે. કૃષ્ણદાસની પ્રેમરસ ભરી શોકપુરિત વાતો સાંભળીને શારદાના મુખપર હાસ્યની રેખા જણાઈ.

આ વખતે એની હુપ્ત પ્રાણઃ ચરિત કોણ જાણે ક્યાંથી આવી ? એકદમ સાદસ કરીને બોલી, “આલુગાલુ બીડ જોઈને માફ ચિત્ત ભયાતુર થઈ ગયું છે. જો જરાવાર અહીંથી બીડ દૂર કરો, તો હું જતી જતી એ ચાર વાતો કરી લઉં.”

શારદાની આ અંતિમ પ્રાર્થના સર્વેએ કણ્ઠ કરી અને સર્વે ત્યાંથી ચાલ્યાં ગયાં. રૂદન એ જ પતિપત્ની એકલાં રહ્યાં. ત્યારે શારદાના શરીરમાં એવી અજાણ શક્તિ આવી કે સ્વપ્નાપરથી એકદમ ઉઠીને બેઠી થઈ ગઈ, અને ધીરે બદ્ધ ધીરે માટે બોલી, “આશા ! હવે હું આ નમ્મર સંસારમાંથી જવાની છું, મારી બચવાની હવે બીજકુલ આશા નથી. હું પ્રત્યક્ષ યમદૂતોને મારાં નેત્ર સામે જોઈ રહી છું. પરંતુ પ્રિયતમ ! શું તમે આ મરતી વખતની દામોની એક અંતિમ પ્રાર્થનાનો સ્વીકાર કરશો ?”

કૃષ્ણદાસ—“પ્રાણેશ્વરી ! ત્હારી વાત મેં ક્યારે નથી માની, કે તું હમણું જામ બોલે છે ? જો તું ત્હારી જાનતી ચિત્તામાં પ્રવેશ કરવા કહે તોપણ હું જરા પાછી પાની કરવાનો નથી.”

શારદાથી હવે બેઠું રહેવાયું નહીં એટલે પધારીમા સુધ ગઇ. થોડું બોલવાથી થયેલા શ્રમને લીધે થોડા વખત સુધી બોલી શકાયું નહીં અને તેના બધ કરી દીધાં. કૃષ્ણબાલ મંત્રમુગ્ધ બની ગુપ્તગુપ્ત એકીટશે જોઇ રહ્યો.

શારદા પુનઃ ત્રણ આકર્ષણ કરીને કહેવા લાગી, “પ્રાણેશ ! ત્હારી એક વિનંતી છે, ત્હારી જેટલી અભિલાષાઓ હતી તે સઘળી તમે દયા કરીને ત્હારી પુરી કરેલી છે. આ રંક દારીની મરતી વખતની પણ એક અભિલાષા એની જ રીતે પુરી કરજો એવા પ્રાર્થના છે.”

ચોતાના મનમા ઉછરતા તરંગોને રોકીને કૃષ્ણબાલ બોલ્યો, “ત્હારી વિનંતીનો હું અવરજ રીકાર કરીશ.”

આવે ઉત્તર સાંભળીને શારદાએ કૃષ્ણબાલને કમળ કર પદ્મવ આદરપૂર્વક ચોતાના આ માલમને બોલી, “સ્વામિન ! વિધિના પ્રચંડ પ્રતાપ આગળ ઢાલવું પણ કશું આલી શકતું અને તે આજે તમારી અને મારી હેઠ્ઠી મુલાકાત છે. કોણ જાણે ક્યા પુણ્યપ્રગથી, ક્યાંદે દોષ તે મગધ આવે, કે પુનઃ ત્હમારાં પૂજનીય ચરણોને મારી છતીએ લગાવી શકીય. જો વેદ, પુરાણ, અને શાસ્ત્ર મર્વ સત્ય દોષવતો હું એ દંઠ નિશ્ચય કરીને છડી શકું એજા કે હું જન્માન્નરમે ત્હમારી જ ચરણોની દાસી થઇ શકીય. અમ્મ, પરમાત્માએ મને એકેકે મર્મા સંતાનમુખ આપ્યું નથી—હું આપના જોણામાં બેસવા માટે મંતાન આપી રહી. અને તેથી મારા ગયા પછી એ દુઃખ આપને શતાવે નહીં, વળી આપનો જતાના કાર્યમાં અડચણ ન આવે એ નિમિત્તે આપ ફરીથી વિવાહ કરી મુખી થજો. આજે મારી લિલ્લા-પ્રાર્થના છે. હું મમે ત્યાં ગમે તે લોકમાં હમથ, પરંતુ આપનું મુખ એ જ મારી ચિન્તાનો વિષય હશે, આપ મુખી હશે તો જ મારા આત્માને શાન્તિ મળશે અન્યથા નહિ જ.”

આ વાત સાંભળીને કૃષ્ણબાલની મુખ મુદ્રા વિશેષ મલીન થઇ ગઇ, આજો આગળ અધિકાર જવાઇ ગયો, અને રૂપાયલા સ્વરે કહ્યું, “પ્રાણેશરી ! મેં તને અનેકવાર કહ્યું હતું કે હું એવા પુરુષોમાંના નથી કે જે જીવે કેવળ ભોગ-વિલાસની જ સામગ્રી માત્ર સમજતા હોય અથવા ઇશ્વરે આપેલી બે બલમની દાસી જે માનતા હોય—પરંતુ મારો તો એ સિદ્ધાંત જ છે કે ઇશ્વરે જી અને પુત્રપતે સમાજનું એક અંગ બનાવ્યું છે. એટલે એમાં અનેના અધિકાર એક સરખા જ હોવા જોઇએ. જેવી રીતે પતિના મૃત્યુ પછી જીવિયાએ પુનઃ વિવાહ કરવો એ અન્યાય, અધર્મ, અને નીચતા છે તેવી જ રીતે જીના મૃત્યુ પછી પુરુષે પુનઃ વિવાહ કરવો એ પણ ધોર અન્યાય—અધર્મ જ છે.”

શારદા શાન્ત છે, એ અર્ધ સુદ્ધા અને અર્ધ મીઠાસલા નેના વડે કૃષ્ણબાલના મનોહર ચહેરાનું પચપાન કરી રહી છે. કૃષ્ણબાલ બોલ્યો:—

“પ્રિયતમે ! હૃદય એકજ છે. તે એક વખત જીને અર્પણ કર્યું તે ફરીથી ઢાળને આપી શકતું નથી. પ્રાણમયી ! જે હૃદયમન પર મેં ત્હારી અર્ગોજવન મૂર્તિ રચાવન કરી દીધી છે તે આમન પર ત્હારી મૂર્તિને દૂર કરી હું બીજી મૂર્તિ કેમ બેસવા દઉં ? શું હું આ ત્હારા પતિને નીચ સમજે છે ?”

હજી પણ શારદા શાન્ત છે. જાવ નો આવેગમાં કૃષ્ણબાલ તો કહેતો જ ગયો કે:—

પ્રાસંગિક નોંધ.

કાયદાઓ અને બધારણુ માત્રનો ઉદ્દેશ સમાજને સુખ તગવક અને ન્યાય આપવો છે. મનુષ્ય પ્રકૃતિ મુજે સ્વનત્ર હોવા છતાં પોતાના તથા શ્રી ક. દ. આ. જૈન મહિના દિવસે અર્થે તે કાયદા તથા બધારણુની અધીનતાનો સ્વીકાર કરે છે. પરંતુ એ બધારણુનો ન્યાયે દુરપયોગ થવા લાગે છે, ધનવ અને લાભવચ્ચાઓ કેવળ પોતાની સ્વચ્છંદી-પ્રકૃતિને સંતુષ્ટ કરવા માટે આપે તે પ્રકારે કાયદાઓનો ઉપયોગ કરવા લાગે છે ત્યારે બધારણુ લાભો વખત નથી સકર્તુ નથી પરિણામ એ આવે છે કે સમાજની સ્થિતિ એ બધી શોચનીય અને મૃતપ્રાય થઇ જાય છે કે તેનો પુનરુદ્ધાર કરવાનું કાર્ય અસકય વડે છે. હાલમાં શોકુ કે થર્પા ઉક્ત મહાજનના બધારણુનો તથા કાયદાઓનો જે દુરપયોગ થવા લાગ્યો છે, ન્યાય અને નીતિનો જે તિરસ્કાર થવા લાગ્યો છે તે ઉપરથી જણાય છે કે જો આવી સ્થિતિ વધારે વખત ચાલુ રહે તો તે ન્યાયમાં સ્વચ્છંદતા, અન્યાય અને તિરસ્કારના અમલ સંપૂર્ણપણે જામ્યા વિના રહે નહીં અને આજે ઉક્ત મહાજન કેલકીક પ્રવૃત્તિઓ ઉપર કિલચિંતોનું આન ખેંચી તે ઉપર મબીરપણે વિચાર ચલાવવા પ્રાર્થના કરીએ છીએ.

મહાજનની નવી કમીગીની અને નવા અધિકારીઓની સુલભી જગ્યા વખતે એ વિચિત્ર પદ્ધતિએ થઇ છે કે તેને સુલભીનું નામ આપવું એ “સુલભી” શબ્દનો દુરપયોગ કરવા જેવું છે. સુલભીમાં જે કામના વિશ્વાસપાત્ર તથા ન્યાય મિત્ર મુદ્દરો હોય તો તે સુલભી વાળાની ગણી સકાય આ સુલભીમાં એવું કશું થયું નથી આ સુલભીની સમજણ વગરના મોટા વધિ છે મહાજનના બ્યવસ્થિત બધારણુમાં આવી મોટી અવસ્થા અને અધેર લાંબો વખત નહોતો એ પસંદ કરવા ચોચ નથી.

આજથી ચાર-પાંચ વર્ષ ઉપર આપણા મહાજને કન્યાવિકલ, બાળલગ્ન અને જાતન જેવા કુરીયાતો નાશુદ કરવા સખત કાયદાઓ પસાર કર્યા હતા પરંતુ એ કાયદાઓ એવો પક્ષપાતપૂર્વક અમલ કરવામાં આવ્યો છે કે પેલા જર્મન કેસરના જેમ થીમ મુદ્દરોએ કાયદાને કેવળ કાગળના ચીથરા કરતા જરા પણ વિશેષ મહત્તર આપ્યું તથા તેમણે કાયદો હાથમાં લઇ સ્વચ્છંદ લગ્યો કરી મહાજનનું મોટામાં મોટું અપમાન કર્યું છે. છતાં આશ્ચર્ય જેવું એ છે કે મહાજને તેમના માટે એક શબ્દ સરખો પણ ઉચ્ચાર્ય નથી બલકે એક બે પ્રસંગે કાયદાનો લગ કરવામાં આવકતરી રીતે ઉત્તરજન પશુ આપ્યું છે, એક જ કાયદાના રક્ષણ નીચે વસતી ન્યાયમાં આ પક્ષપાત ખરેખર અસહ્ય લાગે છે બીજી બાજુએ જેમણે થીમત મુદ્દરોનું અનુકરણ કરી સ્વચ્છંદ-નગો કર્યા હતા તેમના પાસેથી ભારે દંડની સખાઓ લેવામાં આવી છે. અને પૂરીએ છીએ કે જે કાયદો થીમત અને મરીખનું નિષ્પક્ષપાતપણું રક્ષણ નથી કરી શકે તો તે કાયદો કયા સુધી ટકવાનો હતો આવી પક્ષપાતવાળી પદ્ધતિથી મહાજન પોતાનું ગૌરવ કયા સુધી ટકાવી રાખશે? ન

આપણી અમલદારીના પરિણામે મહાજન પોતાનું માન-ઔરવ અને મત્તા યુગ્મથી બેસે તે તેનું સમગ્ર પાપ મહાજનના અધિકારીઓના સિરે શા માટે ન મૂકી શકાય ?

મહાજનના ઉક્ત અન્યાય અને આપણી સામે મી. એ એક મલામાં વાંધે ઉઠાવ્યો હતો. પરંતુ સલાના પ્રમુખ શેઠ ચાંપરી કુંવરજીએ કેટલાક હમવા મરવા છાપલાઓ રજુ કરી એ વાત ઉઠાડી દીધી હતી. છતાં “ હવે પછી આ કાયદો તોડનારાઓની તપાસ કરી તેમને યોગ્ય સજા કરવાનો ” મળ્ખુત ફરજ પસાર કર્યો હતો. કાયદાનો અમલ થાય છે કે નહીં, અને તે તારકાલિક તથાન થતો હોય તો મહાજન સખ્તમાં મખ્ત પગલાં કેવી રીતે ભરી શકે તે સંબંધે અસરકારક ઉપાયો લેવાની બાબત બહુ અગત્યની છે. મહાજન આ વિષયમાં કાંઈ કરી શકશે ખરું ?

શ્રી ક. દ. ઝો. જન સુધારક મગાજના ઝો. સેકેટરી મી. જીવરાજ મજુલી આદિ લગભગ ૧૦૦ ઉપરનાં ગૃહસ્થોએ ૨૧ નામો એા આરોપીઆના રજુ કર્યા હતા કે જેમણે એક ઉપર બીજી રી કરી, કન્યાવિક્રય, બાળલગ્ન કે વૃદ્ધ લગ્ન કરી મહાજનના કાયદાનો ભંગ કર્યો હતો. માંભયવા પ્રમાણે એ અરજ ઉપર બ્યાન આપી કેટલાક આરોપીઓની તપાસ થઈ હતી. પરંતુ અમને કહેતાં બારે દીલગીરી થાય છે કે કેટલાક શ્રીમંત મજુતાં મુન્દેગારોએ મહાજનની આગાને બીમકુલ દાદ આપી નહોતી, ન્યારે કેટલાકએ મુન્દેગારોની રીતે ઇન્કાર કર્યો હતો અને કેટલાકએ રીકાર પછુ કર્યો હતો. હરીકત આમ હોવાથી ફરીથી મહાજનની સભામાં એને એ કાયદો પુનઃ પસાર કરવામાં આવ્યો. નવું મહીના જેટલી મુદત પસાર થતાં ફરીથી ચોધીવાર ખાણ એને એ કાયદો શેઠ માણે-કજ નેલાલાધના પ્રમુખપણા નીચે મી. વીરજી મગાજર મેંશરીએ મોટું અર્થકારિક બાળજુ આપી પસાર કરાવ્યો. માન એકજ કાયદો ચાર ચાર ને પાંચ પાંચ વખત પસાર થયા છતાં તેના અમલ ન થાય એ કેટલી બધી દીલગીરીની વાત છે ? અને નાજુવા ઇચ્છીએ છીએ કે જે ૧૦૦ ઉપરના ગૃહસ્થો તરફથી ૨૧ આરોપીઓનાં નામો રજુ કરવામાં આવ્યા હતા તેના આજ સુધીમાં કોણ નીકાલ કરવામાં આવ્યો છે કે માન ફરિવ પસાર કરવામાં વાણીને નિરર્થક બધા કરવામાં આવ્યો છે ? જો કાયદાઓ અમલ કરવાને માટે જ ધમધા હોય તો પછી વ્યવસ્થાપક કમીટીના એક મદરુદ્દર્ય શ્રી. શિવજી ખીમજીના સ્વચ્છંદી લગ્ન વિરુદ્ધની લગભગ એા ઉપરના ગૃહસ્થોની અરજ કેમ ઉઠાડી મફતમાં આવી ? જે મહાજનવાડીમાં આ કાયદાઓ પસાર થયા હતા, જે મહાજનવાડીમાં થીમાનુ ખેતશી શેઠને તેમની સજાવતો બદલ માનવન આપવા મોટા ખર્ચ ખામ મંડપ ઉભે કરવામાં આવ્યો હતો, તેજ વાડીમાં અને તેજ મંડપમાં મી. શિવજી ખીમજી કાયદાને લંબેકરી, શેઠ ખેતશી ખીસસી જેવા પ્રમુખ મહાસથો તરફથી મુનારકમાંદી મેળવે તેના શુ અર્થ કરવો ? એજ કે ન્યાં કાયદો હોવા છતાં આપણી ચાલે છે, આગેવાનો પછુ ન્યાં નિરંકુશપણે મનગમતું કરે છે ત્યાં ન્યાય, નીતિ અને વ્યવસ્થાની વાતો કરવી એ બધાં છે. આવી અવ્યવસ્થાની મધ્યમાં કોણ જુદિમાન રહેવાનું પસંદ કરે ?

અમે આજ સુધી ઉકત વૃદ્ધ લગ્નના સંબંધમાં કાંઈ બોલી શક્યા નથી તે તકનો લાભ વાઈ કેટલાકોએ અમને બદનામ કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે એ અમે જાણીએ છીએ. અમને લાંબ આપી અમારું મ્હોં બંધ કરવામાં આવ્યું છે એવો આરોપ

અમારા ઉપર મુકવામાં આવ્યો છે તે અમારી જાણ બહાર નથી. અમે માત્ર એટલું જ કહીશું કે અમારી કેટલીક તપાસો અપૂર્ણ હોવાથી તુરતમાં જ તે વિષે કંઈ પણ મોક્ષનું એ ઉચિત ન ગણ્યું. બાકી લાંચ કે લાંચના રોગથી જે પરમાત્મા પ્રથમથી જ ગ્રસ્ત કરતો આવ્યો છે તે સદાને માટે રક્ષણ કાર્ય કર્યા કરશે એવી અમને યદ્વા છે.

કાયદાનો ભંગ કરનાર એકવીસ આરોપીઓની જે નામાવતી વિષે અમે ઉપર ધસારો કર્યો છે તેમાં શ્રીમાન શ્રેઢાભાઈ નરશી કેશનનું નામ પણ દાખલ થયેલું જોઈ પ્રથમ અમને બહુ આશ્ચર્ય લાગ્યું હતું. આ તેજ શ્રીમાન શ્રેઢાભાઈ શેઠ કે જેમણે હુજૂરીમાં નાણુદ કરવા એકવાર ભગીરથ પ્રયત્ન કર્યો હતો, જેમના તનતોડ ખગ્નિચમના પ્રતિષ્ઠિ લગભગ આ રીવાજે પોતાનો ત્રામ વર્તીવતા થોડો વખત અદ્રશ્ય થયા હતા. આવા એક આગેવાન અને દ્રઢપ્રતિષ્ઠિ શૂદ્રસ્થ કન્યા વિક્રમ જેવા કુરીવાજને ઉત્તેજન આપવા કેમ લાગ્યા હશે તેનો વિચાર કરતાં અમને નિરાશા ઉપજી હતી. પરંતુ પાછળથી મેં પૂર્ણ તપાસ કરતા જણાવ્યું છે કે તેમણે કન્યાવિક્રમ કરાવવાની આયતમાં લેશ પણ ત્યાગ લીધો નહોતો. માત્ર શેઠ શ્રેઢાભાઈનું સગવળ કરનાર-વર્ચના-માણસોએ દીકરીના માવીત્રાનું કર્મ ટાળવાનો લોભ દેખાડ્યો હતો, જેકે છેવટની ધડી સંધી શેઠ શ્રેઢાભાઈ એ વાતથી તદ્દન ગયાન હતા એટલું જ નહીં પણ ત્યારે તે વાત તેમના કાને આવી ત્યારે તેમણે પોતાના મદદશીને સખ્ત ઠપકો આપી, એવા પ્રપચથી દૂર રહેવાનું જણાવ્યું હતું. આ ઉપરથી અમે એમ કહેવાની ચોક્કસ હિમ્મત કરીએ છીએ કે શ્રેઢાભાઈ, જેમના ઉપર મુકવામાં આવેલા આરોપથી બીજકુલ નિર્દોષ છે અને તેથી તે આરોપ પાછો ખેંચી લેવાશે જોઈએ એવી અમારી નમ્ર પણ દ્રઢ ભલામણ છે. આપની કામમાં શેઠ શ્રેઢાભાઈ એક કાર્યકુશળ, આરોગ્ય અને પ્રભાવશાલી પુરુષ છે એ બૂરી જવાત નથી જેમને ધિરે કલંકની ધણી ટીલી સરખી રહેવા પામે એ જાતીને માટે અસહજ શબ્દો જોઈએ.

હાલ વગન સંબંધીના બીજા એક પ્રમ આપણા મદાજન મમત્ર ઉપરિચિત થયો છે. હજીકન જેમ છે કે મી. ગાલુ ઉર્ડે વમનજી પારશી નામના એક પુત્રક મ. ૧૫જી (૧) લગભગ ત્રણ વર્ષ પહેલાં શા. માંડજી પૂંજની પુત્રી બાઈ જેતરાઈ ઉર્ડે મી. ગાલુ નામની બાઈ વર્તીની કન્યા સાથે થયું હતું. હાલ એ કન્યાની ઉંમર ૧૫ વર્ષની છે. ગુજરાતી અભ્યાસ લગભગ ત્રણ મોપડી સુધીનો છે. તેનીના પિતા હૈવાત નથી, માત્ર ચાચી તરીકે માતા વિદ્યામાન છે. કન્યાએ મદાજન ઉપર એવી મતવજત એક પત્ર લખી જણાવ્યું છે કે—

“જે પુત્રક સાથે મારું સગવળ આગ સાતાપિતાએ કરેલું હોવાય છે, તે પુત્રક થોડાં માંડે આલો ન હોવાથી હું તેની માથે લગન કરવાને તૈયાર નથી.” આ આલોનો પત્ર મદાજનને મળ્યા બાદ મી. વમનજીએ કાયદા પ્રમાણે રૂ. ૨૫) મદાજનને એકરાખના ભરી કાર્પાં કમીટીમાં નોંધાવી. આથી તે વિષે તપાસ ચલાવવા એક સમકમીટી નીમવામાં આવી છે. આ સમકમીટીએ કેવી જાનના રીપોર્ટ કર્યો છે તે હજી અંધારમાં છે. અમારા પ્રતિનિધિએ ખાસ તપાસ ચલાવી જે હકાકત મેળવી છે તે અમે જેમની તેમ નીચે રજૂ કરીએ છીએ. તે પહેલાં અમારે જણાવવું જોઈએ કે આર્થ સંતીઓનો આદર્શ, આર્થ-વર્તમાં સદાને માટે ચાહત રહે એવી અમારી અંતઃકરણની ઈચ્છા હોવાના છે. એક કન્યા અથવા એક પતિ ગમે ત્યારે ગમે તેલું જુદાનું કલાકી પતિ કે પત્નીનો ત્યાગ કરે એ

કદાપિ ઇચ્છવાભેગ નથી. આ અમારા સ્વતંત્ર વિચાર છે અને એટલા માટે અમે અત્યંત સુધી મી. વસનંત અને મીડીઆઈ લખ મંચીથી જોગ્ય એવી દ્વિચાપન કરનારામાંના એક છતાં. પરંતુ અમારા પ્રતિનિધિએ અમારા અવરધાપક સાથે સ્ત્રી મેગઝેઈની રિંગ્તો વિશે વિચાર ચલાવતાં અમને એમ લાગ્યું છે કે મીડીઆઈ હિંદ જોડવાઈનું કથન કથુબ કરવા જેવું છે અને તેથી તેણીને પોતાના જીવન દેવતાની પસંદગી કરવાની સરવંત્રના મળથી જોઈએ.

અમારા પ્રતિનિધિને હેવાલ આ પ્રમાણે છે:—કન્યા કહે છે કે જો વખતે આ યુવક સાથે મારા સગપણની હજી વાતચીત જ ચાલતી હતી તે વખતે તેનું વર્તન પસંદ કરવા યોગ્ય નહોતું અને તેથી કરીને મારા માતૃપિતાએ સગપણ વિશે કંઈ નિષ્ણવ કર્યો નહોતો. માત્ર અમારું પરસ્પર સગપણ થયે એમ મેં કોઈ માની જોઈું હતું. છેલ્લા ત્રણ વર્ષ દરમિયાન હું જોઈ ચકી છું કે તેણે પોતાની આલયચલનમાં કંઈ સુધારો કર્યો નથી અને તેથી હું મારી આખી જીંદગી, બાકી જોઈને પુરુષાણી કરવા તૈયાર નથી, મારા પિતા હેવાલ નથી પણ મારી માતા મારા મતને અનુકૂળ છે. આટલું જનાં જો મદાનન જ્યારજ્યારની વાપરી તે યુવકની સાથે મારું લગ્ન કરાવવાની ફરજ પાડશે તો હું મારું આખું જીવન કૌમાર વસ્થામાં ગાળવાના મારા નિશ્ચયમાં ગમ્મ રહીશ. આ હરીદન જોનાં કન્યાને વિચાર બ્યાજળી છે એમ કોણ નહીં કહે ?

જનાં અમે ધારીએ છીએ કે હજી એક વયએ તોડ કાઢી શકે તેમ છે અને તે એજ કે મદાનને મી. વસનંતને તેની આમ-ચલન સુધારવા માટે હજી ૮-૧૨ માસ જોઈવી સુદ્ધ વાપરી અને મદાનનના નિષ્પક્ષાન અધિકારીએ તથા પુત્ર કન્યાને સંતોષ ઉપજો તો તેમણે આ લગ્ન કરાવી આપવાનો અભિપ્રાય આપવો. લગ્નને પ્રજા એ સમગ્ર જીવનને, મોટાંમાં મોટો પ્રભાવ છે. તેનીપર મનીએના મનીત્વનો અને મમાજના મદા-ચારનો આધાર છે. માટે આ બાબતમાં જરા પણ પક્ષપાત કે અવિરોધ ન થાય એ જોવાનું કામ મદાનનના અધિકારીએનું છે. તેમણે પોતાની જાંબીર જવાનદારી સમજી શર્મ કરવાનું છે.

સ્વનામધન્ય મીમાન્ નરસી નાથના રમરજુમાવળી જેનું મરતક આવત થતું ન હોય.

જેનું અંતઃકરણ અમીમ માન જીવિથી પુષ્કિત થતું ન હોય એવે એક આપનારદાયક એકપણ મનુષ્ય આપણી જાતીમાં મળતો આવડે. જેમણે પોતાના પ્રથમ જાતીઆઈએના કુખો દૂર કરવા પોતાની અંતરિણી કાંકરાંની જે વ્યવસ્થા દત્તે, જેમણે ધર્મની પ્રભાવના કરવા દમતે મુખે તપોએ.

સુદૃઢ્ય કયો દત્તે તેણે એક નરજીગવને શ્રેષ્ઠ કયો જાતીજન મગર નહીં થાય ? કમ નસીએ આજે આપણે આપણા પૂર્વજનાં દત્તિદાઓ જૂની મળા છીએ, એકાદ સેકા ઉપર થપ ગોશા પ્રતાપી પુરુષોનાં પગલાંએ પણ લગ્નમળ જુસાઈ જવાની આવી ઉપર આવી રવાં છે. સ્વર્મસ્થ નરસી નાથના દત્તિદામ વિશે પણ પ્રાયઃ એમજ થયું છે. તેમના સ્ત્રીલક્ષી, કાદમની તથા જાતીએમની મુદી જગણ અને આવી આવી રજીનીએ મિચાપ દત્તે વિગેર દત્ત રમરજુમાં રહ્યું નથી. રિમિન જે આજ પ્રકારે આજે છે એકાદ નીમ પંડીની પ્રબંધે માટે મીમાન્ નરસી નાથ કેજ દત્ત, ક્યારે થવા અને તેમણે શું કર્યું એ વિશે જોર

હાર્દસ મુદ્દાના
નરસી સમેત જોઈ

કલ્પના અને અનુમાનો કરવા મિવાય બીજી કંઈ રહે નહીં. કારણકે આપણે એકપણ એવું જીવનચરિત્ર દૃષ્ટ સુધીમાં તૈયાર નથી કરાવ્યું કે જેથી લલિત્યની પ્રજા તેમજ વર્તમાનની સિદ્ધાંતી પ્રજા એ મહાન નરના સુદ્ધિ સામર્થ્ય, તથા મહાદયતાને મમજી શકે.

એક વાન ખરી છે કે સ્વ. નરશી નાથાનો યોગીચરણ એવા વજ્રમય ખડક ઉપર રથપાયેલો છે કે કાલગળ તેનો લોપ કરી શકે તેમ નથી. પરંતુ એ અદૃશ્ય યોગીચરણ ઉપરનો ચીલાલેખ વાગવાનું મામર્થ્ય કંઈ દરેક મનુષ્યમાં ફેાતું નથી. સામાન્ય જીવો તો જીવનચરિત્રો વાંચીને તેમાંથી ઉત્સાહ અને કર્તવ્યનાં પાઠો શીખી શકે છે. સર્વ નરશી નાથાનું જીવનચરિત્ર જો યથાચોગ્ય પ્રકારે લખાય તો કેવળ કચ્છી જૈન કોમનું જ નહીં પરંતુ ભારતવર્ષની પ્રજાનું અમૂલ્ય સાહિત્ય થઈ પડે એમા અમને બીલકુલ અંશય નથી. વળી તે પુરૂષને પમાર ચાં ગયા થયો લાંબો કાળ વ્યતીત થયો નથી. દૃષ્ટ પણ તેમનાં મામર્થ્યનાં યોગ્યતાને પ્રમગોષાત મલિનતામાં આવે છે. અમને એમ જણાવતાં આનંદ થાય છે કે અમદાવાદની શ્રી ગુર્જર સાહિત્ય સમનગુચ્છ ઓશીમ તરફથી શ્રીમાન નરશી નાથાનું જીવનચરિત્ર તૈયાર કરી બહાર પાડાનો પ્રયત્ન થાય છે. અમે આ પ્રયત્નને અતઃ કરજીપૂર્વક આવશ્યક આપીએ છીએ, અને જો કે અંધની વસ્તુ જેવા પહેલાં કોઈ પણ પ્રકારનો અભિપ્રાય આપવો એ એક પ્રકારનું અષ્ટિત સાદસ ગણાય તોપણ કદીએ છીએ કે એ અંધ જો વાસ્તવિક હળીકતોના પાયાપર રચાય તો તેને દરેક કચ્છી ગૃહસ્થના ગૃહમાં અમ સ્થાન મળવું જોઈએ.

આ પ્રમગે અમારે એમ પણ જણાવવું જોઈએ કે અમારા મિત્રમંડળમાંના એક કર્તવ્યશીલ ગૃહસ્થ શ્રી. જીવરાજ ગણુશીએ ધર્મસ્થ નરશી નાથાનું સર્વોચ્ચ સુદર જીવનચરિત્ર તૈયાર કરવાની દાયોશ કરી હતી અને કરે છે તોપણ “સુમન ગુચ્છ” ઓદિમના આ સ્તુત્ય પ્રયત્નને આપણી કોમ તરફથી મ પૂર્ણ રીતે મળે જોઈએ તે માથે પ્રકાશરને પણ એવી સૂચના કરવી અત્યંત નહીં જણાય કે તેઓ એક એવા પુરૂષનું જીવન ચરિત્ર બહાર પાડે છે કે જે પુરૂષને માટે પ્રયોજ કચ્છી ગૃહસ્થ અત્યંત માનભાવ ધરાવે છે અને જેમને પોતાના આદર્શ નેતા માને છે, એવા એક સર્વમાન્ય નરગુણવનું ચરિત્ર કોઈપણ પ્રકારની અતિશયોક્તિ, અલ્પયોક્તિ કે મિથ્યોક્તિ વિનાનું બનાવવાની તેમણે માન્યેતી રાખવી જોઈએ. જો તેમ થતો તો તે અંધ અમારી જાતીમાં જુદોથી લઈ બાળકો પર્યંત સસપૂર્વક વાંચશે, વિચારશે અને તેમને પગને ચાલવાનો પ્રયત્ન કરશે. જે અંધ આજ્યથી પચાસ વર્ષ પહેલાં બહાર પડે જોઈતો હતો તેજ અંધ આટલી લાંબી ગુદો બહાર પડે છે તે જોઈ મમને ખરેખર અમારી જાતીની કૃતગતિ માટે ચરમ થાય છે તોપણ અત્યારે તો એ અંધની આતુરતાપૂર્વક રાહ જોઈ કિમિત આશ્વાસન મેળવીએ છીએ.

વર્તમાનકાળે જમણવાર, વરધોડા કે ધામરૂઠો પાછળ દરનો આપણી જાતીમાં જે લખે રૂપીયાનો ધુમાડો થાય છે તે તરફ અમે એકથી અધિકવાર એનીટારીયમની સખ્ત અજુગથો અનાવી ગયા છીએ. જાતીનો દરેક વિચરણાલ હીસચાલ ગૃહસ્થ એવી નિરર્થક અને નિરૂપયોગી ધામરૂઠ પ્રતિ તિરસ્કાર દર્શાવે છે. વસ્તુતઃ જે કોમમાં એકો વિધવાઓને પુરતાં બલ વસે પણ મગી શકત ન હોય, જે કોમમાં દુનિયો બાળકો આવગ્યક કેગવણી લેવાને અશક્ત

હોય, જે કામના આશાભાગ્ય સુવેદક ગોચર સમગ્ર અને નિવાસરચાનના અભાવે વિવિધ વ્યાધીઓથી પીડાતા હોય તેવી એક કામના ન્યારે શ્રીમંતાઇના મિત્રાદોગ જતાવવાની શાલચથી જમણવારો અને વરસોડાઓ નીકળે અને તેમાં સંપત્તિનો અદબક વ્યય થાય ત્યારે તો ખરેખર તે દેખાવ અમને અસહ્ય થઇ પડે છે. અત્યારે આપણી કામને સાળા-ઓની, આઈનેનેની, આશ્રમેની, સસ્તાભાડાની ચાલીઓની અને મેનીટારીયમોની એટલી બધી જરૂર છે કે જો કોઈ મુદ્દત્તએ દિશા તરફ લઈ આપી જાતીનો અભાવ દૂર કરવાનો પ્રયત્ન કરે તો તેને અમે સમાજના ગ્રામ્ય ઉદ્ધારકનું ઉપનામ આપ્યા વિના રહી શકીએ નહીં. જાતીનો ઉદ્ધાર કેવળ ધામધૂમ કે ધમાધમથીજ નથીજ થવાનો એ સત્ય પુનઃ ભાર મુકાને અર્થિ બાકા કરીએ છીએ. કામની સાચી જરૂરીયાત કંઈ છે તે જાણવું બદ્ધ જરૂરનું છે. અમે આ સ્થળે આનંદપૂર્વક જણાવીએ છીએ કે સ્વર્ગસ્થ ટાકરશી શામળના વિધવા બાઈ દેવકાબાઈના એકઝીક્યુટર મી. મેવજી ચાંપશી નાગડાએ તે કુટુંબથી દેવકાલી ખાતે “શ્રી દેવકાબાઈ કચ્છી જૈન સેનીટારીયમ” ઉભું કરવાનો નિર્ણય કર્યો છે અને તે માટે જમીન પણ તેમણે ખરીદી લીધી છે. તે ઉપરાંત દક્ષીણ-દેશઆદવાગા રોક લાવજી મેવજી જીભાયાએ એજ જમીનની માથે રૂ. ૨૫૦૦ ના ખર્ચે એક બ્લોક મંજુર કરાવવું જોણાવ્યું છે. ચાતલમકે મી. મેવજી ચાંપશી નાગડા અને, મી. લાલજી મેવજી જીભાયા એ ઉભય મુદ્દરોએ મળી મધ્યાસક્તિ તન-મન-ધનના ભોગ પૂર્વક એક સેનીટારીયમ દેવ-લાલી ખાતે ઉભું કરવાનો મદ્દજી પ્રયત્ન કર્યો છે. તેમના ઉત્સાહ જોતાં આપણી કામ ચોડાજ વખતમાં એ સેનીટારીયમનો શાલ લેની થશે એવી આશા નખવાનાં અમને પુરતાં કાઢી છે. આ જાનને મુદ્દરોએ આપણી જાતીની એક મોટી જરૂરીયાત પુરી પાડવા બદલ અંતઃકરણથી સુચારકગાદી આપીએ છીએ. ગોચર સમયે હવા ફેર નહીં કરી શકવાને લીધે આપણી જાતીનાં કેટલાંક બી પુરુષો સુંગઈમાંજ પીડાઇ જાતોનો અત આણું છે તેઓ આ સેનીટારીયમના પ્રતાપે ‘કાળના મુખમાં જતાં બચી જશે અને તે પુષ્પના ભાગીદાર ઉક્ત ઉભય મુદ્દરોએ થશે એમ કહેવાની જરૂર નથી. દેવકાલી સ્થાન સેનીટારીયમને માટે વાળખીજ છે અને તેથી સ્થાન સંબંધે કંઈ કહેવનું રહેતું નથી.

સાંબળવા પ્રમાણે સુંગઈમાં ધરના ભાડાની ચાલીઓ લેરા કેટલાક માતિ દિર્ઘીઓ પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે. તેઓ કોણ છે અને તેમના પ્રયત્નો કેટલે અંશે સાર્થક થયા છે તે વિષે હજી ચોક્કસ જાતમી મળી નથી. તેઓ જમે તે હોય તેજણ જાતીના એ આચ્છ સેવકોને ધન્યવાદ આપવામાં કેલુસાઈ દર્શાવવી એ ઠીક ન જણાય.

શ્રી ૧૧ મી શ્વેતામ્બર જૈન કોન્ફરન્સમાં પૂરવાર થયેલ.

૧૦ મી કોન્ફરન્સનું આંતરિક વૈર.

સરસતાનો જમાનો નથી પણ મારે તેની તલવાર છે.

પંડીત લાલન અને મી. શિવજી દેવસીને અગત્યની મૂચના.

સ્વ. ભયુભાઈ ફોટોગ્રાફ શરભારી, સ્વ. માણેકજીવ વેવાલાઈ, પંડીત લાલન, મી. મનસુખજીવ સ્વજી અને મી. શિવજી દેવસી સાથે ઉપર સુરત, બોટાદ વગેરેએ ચાર પાંચ ગામના અમુક મુનિરાજોએ અને તેમના મંથ બહોતોએ ન માની શકાય એવા આરોપો મૂકી તેઓને સંધ બહાર કરવાની ઉઠાવી જોખમદારી પટોરી હતી-સંધ બહાર કર્યા હતા. મી. શિવજી, પંડીત લાલન વગેરેને સંધ બહાર કરવાની સત્તા મંથ બહાર કરનારાઓ પસંદ છે કે નહિ તે પ્રશ્ન હું હાથ ચર્ચવા માગતો નથી. જો ચારી ઘાદદારન મને ન ફગની હોય તો હું એમ પણ કહેવાની હિંમત મારું છે કે મી. શિવજી અને લાલનને મંથ બહાર કરનારાઓમાંથી અનેક મુનિરાજો અને આચાર્યો તથા ગાય શબ્દમાં અપતા અન્ય વિદ્વાન અને સત્તાધિકારી મુનિરાજો અને આચાર્યો તેમજ મુંબઈ, જામનગર વગેરે મુખ્ય-શહેરોના સંધોએ નિર્દોષ જાહેર કર્યા હતા એ સુવિદીત છે.

બામત આમ દોના છતાં કોન્ફરન્સ જેવી સર્વ માન્ય પરિષદમાં તેઓને જાગ્યે લેવા અટકાવવા, મુનિરાજોના હાથમાં રમકડાઓની જેમ રમવા કોન્ફરન્સના લેગાલ કાર્યવાહકો દર કોન્ફરન્સ વખતે જે રમખાણ મચાવે છે તે તદ્દન નીચ અને ઉત્તરિને મખત આપે આપનાર છે એમ કહો નિષ્પક્ષવાદ જૈન-જૈનતર નહિ કહેવો! મુંબઈમાં ડૉ. જાલાલાઈ જેવા કેળવણીના ગૃહસ્થના પ્રમુખપણા નીચે મંથન દરમિયાન કોન્ફરન્સમાં શું મી. શિવજી અને પંડીત લાલનને આ લેગાલ કાર્યવાહકોએ જોજી હેરાન કર્યા હતા કે? જ્યારે મી. શિવ-લાલનના નામો ઉલ્લેખિત તરીકે જાહેર થયા હતા અને તેઓ એકકણે કોન્ફરન્સમાં જાગ્યે લેશે અને જોલશે ત્યારે તેઓને તેમ કરતાં અટકાવય તે વખતે મુંબઈમાં રહેલ મુનિરાજોએ અને આ લેગાલ કાર્યવાહકોએ શું એવા મંથન-ગળાણ મચાવ્યું હતું કે? જ્યારે પં. લાલનને “જીવજી” ના નિયમ ઉપર જોલ્યા હતા ત્યારે મનજીએ કમિટીમાં દરખાસ્ત થઈ, ટેકા મળ્યો અને વાત રમાઈમીએ ચક્રના મન ઉપર આવી અને પરિણામે વર મ. પણ મર્યા ત્યારે આ કેળવણીના પ્રમુખ, સેક્રેટરીઓ અને અન્ય કેટલાક વિરોધીઓએ રાજીનામા આપવા માંડ્યા અને એમ નહો લાગ્યું કે આ કોન્ફરન્સથી તોફાન અતુલની-પાટોરા સુકાની વચર ભરદૂરીબાના ઉગમના મોતમાંથી સહીસવામન કિનારે પટોંગી ચક્રો નહિ-પર ઉતરશે નહીં પણ સુખાગે મી. લખમશી હીરજી કેંગરી નથા મી. શાનિદામ આચાર્ય સાથે જેમ ડુંગ્ર કનેજના ચાર પાંચ ગૃહસ્થોએ મી. લાલનને અનભવસા અને કોન્ફરન્સ દેવીને પચાવવાનું જોખમ ભર્યું કામ માથે લઈ શાનિદી સહીમવાચતપણે પાર ઉતાર્યું. મી. લખમશી અને મી. શાનિદામનું આ અન્યાયયુક્ત પણ ચાંતિ ભરેલું અને કોન્ફરન્સ દેવીના દયાવતું મળ્યું. છતાં કેટલાક લેગાલ કાર્યવાહકોએ પંડીત લાલન પાને અમુક પ્રકારના ૧૦-૧૨ માફી

પરો લખાવી લેવા છતાં બોલવા ન દેવા કોરે વાલન જેવા સુકલ્પી, લાઠિક અને શનિ પ્રિય ગુહરચને સત્તાવધની જે રીતી પકડી હતી તે સું કાન્દર-અ દેવીનો નાચ-ચાત કરવા લાયક નહતી એમ કયો સંજ્ઞા ના કણુલ કરે. કાન્દર-અના ગણુ દિવસો ખ્યામ થયા પાદ કાન્દર-અના ન્યાયપ્રિય કાર્યવાદોએ સંધ, ન્યાત કે અન્ય હવડાઓથી કાન્દર-અને દરે રાખવી અને કાંઈપણ સ્વેતાખર જોનેને કાન્દર-અમાં આવવાનો, કંઈકાઓ પ્રમાણે ડેલીગેટ તરીકે સુંદાવાનો અને કાન્દર-અમાં બોલવાનો અધિકાર છે એવો ન્યાયમુક્ત હરાવ પસાર કર્યો. આટલી પ્રસ્તાવના કર્યા પાદ હું હવે મારા મુલુના ખાસ વિષય તરફ વળીશ. હું ઉપર કહી ગયો છું તેમ સંધ બહાર થયેલાઓમાંના બે ગુહરચ (મી. શિવજી અને મી. મનસુખલાલ) કલકત્તા ખાતે શ્રીમાન રોડ બેનરી પાંચમી જે. પી. ના પ્રમુખપણા નીચે મળેલ ૧૧ મી કાન્દર-અમાં હાજર થયા હતા. મી. શિવજી ડેલીગેટ તરીકે સુંદાવા હતા ન્યારે મી. મનસુખલાલ શિક્ષક તરીકે હતા. મી. મનસુખલાલ કાંઈ કાન્દર-અમાં કે તેમાં ભાગ લેવા ખાસ કલકત્તામાં આવ્યા નહતા. તેઓ તે મારા કાન્દર-અમાં કંઈકેતે આવ્યા હતા-એમ કહી દેવાની મને ખાસ જરૂર છે. મી. મનસુખલાલને ન્યારે તેમના મિત્રોએ મરકરી રો કહ્યું કે આ વળતે તમે ડેલીગેટ તરીકે કાન્દર-અમાં હાજરી આપી શકશો નહિ. ત્યારે મી. મનસુખલાલને શ્રુત્યે ગયો અને મને ડેલીગેટની ડીખટ લેવા કાણુ અટકાવનાર છે જોઈ' તો ખરો. એમ કહી તેઓ ડેલીગેટ તરીકે સુંદાવા ન છતાં અને 'આ હું આનંદપૂર્ણ પપ્પુ' લઈ છું' એમ જણતાં છતાં મારા કાન્દર-અના લેખાથ કાર્યવાદોનો દોર ઉતારવા, દાખલો બેમાડવા અને 'મારે તેની તકવાર છે' એ સૂત્રને સાબીત કરવા ડેલીગેટ ડીખટની મગણી કરી; કાર્યવાદોએ કંઈપણ આનાકાની કર્યાગરે અગણ, વિફલ ડીખટ આપી. મી. મનસુખલાલે વધુ સાહમ કરી પોતે મગજેટમ કમીટીમાં સુંદાવ તેથી બચવા કરી અને તેથી પોતાના મિત્રો મારફતે મનજેટમ કમીટીમાં સુંદાવા એટલું જ નહિ પણ તેઓને અમુક વિષયો ઉપર બોલવાનો આમન પણ કરવામાં આવ્યો અને તેઓ પ્લાટફોર્મ ઉપર બાપણ આવવા પણ સંકિતમત નીચડયા.

આ ઉપરથી એમ સિદ્ધ થાય છે કે જમાનો સરલવાનો નથી પણ 'મારે તેની તકવાર છે' તથા ૧૦ મી કાન્દર-અમાં પંડિત લાલુ અને મી. શિવજી રામે જે રિરેલ માલી' રહ્યો હતો તે માત્ર મી. લાલુ અને શિવજીની કીર્તિને નહિ સાંખી-ન્યેષ શકનારા મુનિશંભે અને તેમના રમકઝાણોનું અંગત-આતરિક ખેર થિવ્રાય ભાગ્યે જ બીનું કરી શકાય. આ વૈરને ૧૧ મી કાન્દર-અના પ્રમુખ મદાશયે તદન નિવાંજવી આપી હતી અને કાન્દર-અમાં આવવાનો-બોલવાનો કાંઈને પણ અધિકાર છે એમ માનીત કરી જનાવી આપ્યું હતું. આ ૧૧મી કાન્દર-અમાં ૩૦૦ ૬૦૬૦ જોડ જન સાતિના પાંચ સાત ઉઠરતા મુવકે કે જોડો પોતાને ફેળવામથા અને હુશિઆર મનાવાનો ઘણો કરે છે પણ ખરી રીતે તેઓ માત્ર ડાળ-હમામમાં સમી રહેવા લાગીઓ છે એમ વિસ્તારથી સમજાવવાની જરૂર નથી-શરણુક લગભગ એ સાતિને મોટે ભાગે એ બંધિઓથી સારી રીતે મુદીનગર છે. આ બંધિઓએ કાન્દર-અમાં પધારેલ શ્રીમાન રોડ જેલજાલ નરસી કેચવળ ઉપર ઘિડી લખી જણાવ્યું હતું કે " અમારા સાબિત પ્રમાણે આપણી સાતિના સાતિ પાદાર થયેલા મી. શિવજી, પ્રમુખનું લાપણુ વાગ્યો અને તેઓ વક્તા તરીકે દેખાવ દેશે. જો આગ બનશે તો ૦૫મી કાન્દર-અમાં તોશાન કરશ અને કાન્દર-અને તેની ખર્ચાં ખરે તેમ ન થાય તેની

સંભાળ લેશો.” શ્રીમાન જ્ઞહાભાષ શેઠને આ ચિઠ્ઠી મલી; તેઓએ તે ચિઠ્ઠી વાંચી કચરા-
પેપરની રચાવિન કરી અને પ્રમુખ શ્રીમાન ખેનશી શેઠને વાત કરી. પ્રમુખ સાહેબે એ
ચિઠ્ઠીને ધિકારી દાદી અને કાંઈ દરકાર રાખવાની જરૂર નથી એમ જણાવ્યું. આપણે ‘જૈન’
ના તા. ૧૩-૧-૧૮ના પત્રમાં તેમજ આ માસિકના તથા અંકમાં “ મી. શિવજી દેવેશિંહે
ખતાવેલી ઉદાર ભાવના ” એ મથાળા નીચે વાંચી ગયા. એજી કે મી. શિવજીને વક્તા
તરીકે જોશવાનો આમદ કરવામાં આવ્યો હતો પણ તેઓએ જવાબમાં જણાવ્યું કે—

“કાન્દરન્સે તો બધારણના કાવમાં ખાસ કલમ ઉમેરીને જાતિ, સંધ, મહાજન કે
પંચોના ઝગઝગ અને વિવાદયુક્ત પ્રભોથી દૂર રહેવા જાહેર કર્યું છે. એટલે તેમાં આમદનું કારણ
નથી, પરંતુ માતાથી એક પણ વ્યક્તિ વિચારબેદ રહેલી જોવાય ત્યાં સુધી-રજન ઉપર
આવવામાં માફ હૃદય જે જે આનંદ અનુભવી શકે તે કરતાં તમારા સાથે જેસી કાન્દર-
ન્સના ઉત્તર કાર્ય કમ અને ઉત્સાહ બેધ અને વધારે આનંદ થાય છે. માફ હૃદય કાન્દર-
ન્સની ઉત્તરિ માટે લાગણીવાળું છે તો પછી તું તેની સેવા કરીને કરી શકે છે અને તે
કાર્ય કરવામાંજ વધારે શ્રેય સમજીું છું.”

સરક મનુષ્યો કેટલી બધી સરસતા વાપરે છે અને હુંઆ માણસો તેના કેવા કુર-
ઉપયોગ કરે છે તેનો શું આ ઉત્તર નમુનો નથી કે ?

હું પુછું છું કે—

મી. શિવજી વક્તા તરીકે બહાર આવે અને પ્રમુખનું આપણ વાંચે તેમાં માતા
જનોને શું વાંધો હતો તેના જરા સરજો વિચાર કરવાની તરદી આ ચિઠ્ઠી લખનાર વ્ય-
ક્તિઓએ લીધી હતી ખરી કે ? એક સાધારણ સમજ (Common sense)નો માણસ
પણ આવી બેનકુશાઈ કરે એ તદન અસંભવીત છે. પણ આ પોતાને જગવાયલા-હુશિયાર
માનનાર વ્યક્તિઓએ બીજાના-દયિબાર યહ પોતાની જે હુશિયારી (1) ખતાવી હતી
તેને શું અંગત વેર ન કરી સહાય કે ? મારે હવે માન થોડુંજ લખવાનું બાકી છે અને તે
એજ કે મારી પડિત લાલન અને મી. શિવજી પ્રત્યે વિનંતી છે કે તમારા પોતાના શુદ્ધ-
સરક વિચારોને તમારા હૃદયમાંજ રાખી બહારથી કડક જંગાલી યર્થ મી. મનસુખલાલની
જેમ માધપણ વ્યક્તિની દરકાર કર્યા વગર સત્ત્વ માર્ગ-મદણ કરી કાર્ય કરવા તૈયાર થાઓ.

જોડા વિરોધ અને ભેદભાવનો નારા જૈન ડાગમાંથી યવો એ ન જુતો ન ભવિષ્યતિ
છે. મતભેદ અને વિચારભેદ દરેક કેસજી હોય છે અને રહેશે. શું મહાત્મા ગાંધી, મીટ્રીસ
ગિસેન્ટ અને લોકમાન્ય તિલક વગેરે મહાપુરુષોથી વિચારવેદ અને મતભેદે સમાજનો કેટલોક
લાગ વિરૂદ્ધ નથી કે ? શું સ્વ. શ્રીજીશ્વર મહેતા, જોખેલે અને રાનાંડે જવાઓથી પણ
સમાજનો કેટલોક લાગ વિરૂદ્ધ નહોતો કે ? છતાં પણ આ કર્મવિરોધે જોને પોતે સાચું
માન્યું છે અને જે ન્યાય પૂર્ણ કર્તવ્યો છે તે સમાજનાં કેટલાક લાગથી વિરૂદ્ધ છતાં યાદોમ
પોતાના કાર્યો કરેલા છે અને કરતા જાય છે. તેની વચમાં આવનારાઓને શુપસુપ જેસી
રહેવું જ પડે છે. ત્યારે સામાજીકે મી. લાલન અને શિવજી જૈન કાન્દરન્સમાં પોતાનો
કહ છતાં વક્તા તરીકે લાગ લેતા નથી ? ઉદાર ભાવનાને તિસાજવી આપી મી. મન-
સુખલાલની જેમ હિમ્મતથી બહાર આવો, અને તમારી ગેરહાજરીમાં મૃતપ્રાય સમાન થયેલા
કાન્દરન્સના પ્લાટફોર્મને સજવન કરો. એજ શુભેચ્છા !

જૈન.

કચ્છી-કાકા.

“દીવાનો” અને “પાગલ”ની તકરારમાં “કાકા”ને લાગલ થયાની રત્ન મળે ? રત્ન થશે તો પાગલભાઈથી સહન થશે ? પાગલભાઈ જરા હુંમિમિગ્ન છે, દિવાનાભાઈ જરા સાંત છે, એટલે ચિંતા તો પાગલના સપાટાની કુદરતી રીતે જ બધાર રહે છે । પરંતુ બેની લગ્નધર્મા ત્રીજો ન ફરે તો જ્યારે તો વહેવાર અટકી પડે । વધીલ-આરિસ્ટરો અને પંચના નાયકો તથા પટેલીઆઓને પાસાવાર હેરાનગતી પડે । પાગલભાઈને ખોટું ન લાગે એટલા માટે ખુસામો કરવો જરૂરનો છે કે વર્તમાનપત્રોના સ્ટાફમાં એકજ ભતના મથાળા નીચે લેખો લખવાના માણસો અનેક હોય છે અને તેઓ બધા લેખક તરીકે એક જ નામ વાપરે છે. “ચુજરાતી”નો બીરંગલ હજી કાઢ્યો નથી, કારણકે તે નામે એક હોવા છતાં સ્વરૂપે અનેક છે । અધિપતિના લખાણોમાં જવાબદારી અધિપતિની જ હોય છે પરંતુ લખનારા એકથી અધિક હોય છે. તેવી જ રીતે સપાટાના મથાળા નીચે પાગલ ને પાગલનો ભાઈ દીવાનો એમ બે જણ દેખાવ દે તો તેથી પાગલભાઈએ શરૂએ થઈ અજાણી તથા ધરતો સાચ કરવો ઉચિત ન ગણાય । ભેડે તેમ કરવું એ આ મોઢવારીના વખતમાં ઉપદ્રવી છે, પણ કોષને લીધે તેમ કરવું એ તો કદાપિ સવાહરમયું નજ ગણાય. હું ધારું છું કે પાગલભાઈનું સ્થાન પક્ષી લેવાના અપરાધ ગણ્ય આટલો ખુલાસો બસ થશે । વળી હું સપાટાનું મથાળું નહીં વાપરતાં નવું જ મથાળું શોધી કાઢું, છું એટલે પાગલભાઈને કાંઈ ભતવું સ્વાન-સુતક નહીં રહે ? “દીવાનો” જેમ અધારામાં, “પાગલ” જેમ અધારામાં તેમ આ કાકા પણ અધારામાં જ રહેવાનો, ત્રણમાંથી એકેનું અપકિતવ ઉઘાડું પડી જવાનો ભો દહે નહીં રહે ।

x x x x x

બીજા મીઠા મધુર અને મહેમાં જાણી આવે એવા કામના તેમ જ સમિકા નામો મુકી મેં “કચ્છી-કાકા” એવું મથાળું સામારે પસંદ કર્યું હશે । એવી અને જોને સંકલ થશે. કાકા એટલે શુદ્ધ, હાકાના ગોખા જેવો, ગોઝા ઉપર કરચલીઓવાળો, આટું મૂકું અને વાંચતાં પણ વોમીટ આવે એવું મથાળું ગા માટે ? જનાય હુંકા અને દય મારી પાસે હાજર છે । “વહેવારમાં પકા, અને બેલવા-ચાલવામાં જેની આગળ આકે આકે તેનું જ નામ કચ્છી-કાકા । તમારે જો થવું હોય પકા, અને બીજા લખાણો વાંચી વાંચીને ચાકા ત્યારે જ વાંચવાની તબ્દી લેજો આ “કચ્છી-કાકા ।” કચ્છી-કાકાના વખાણ કદાચ તમે બહુ નહિ વાંચ્યા હશે, તે છતાં જણાવવાની જરૂર છે કે આ કાકા કાઢ્યો ગાંભીરો ભવ તેમ નથી, કાઢ્યો દબાય તેમ નથી તથા મિત્રના લેખ તેના મોઢા ઉપર કહેવામાં તે અચકાવ તેમ નથી । જરૂર પડ્યે સભામાં કે મેળાવામાં ખુરશીઓ ફેંકવામાં કે પગમાંથી જોડા ઉતારી તેનું પથુ માથું દાન કરવામાં જરાજે ગજગલ તેમ નથી । કચ્છી-કાકાના પરાક્રમે આનંદ આવે એવા છે પણ અનુભવવામાં ઝેર જેવા કચ્છા છે । મારાથી “કચ્છી-કાકા” ના મથાળા નીચે એવા પરાક્રમે થશે કે નહીં તે વે વે હું કહી શકતો નથી, પરંતુ મારા અચિત્તકાર મિત્ર મી. બીમજી લેખાભાઈ બેલાએ તો મારા આ લખાણના દેખાવમાં કમાલ

રી દીધી છે. જોઈ હું કે હવે અમારા ત્રણમાંથી કોનો નંબર પડેલો આવે છે ?

x x x x x

હવે, “પર્સ” એ શી વસ્તુ છે ? લોકમાન્ય તિલક મહારાજને સેંકડો અને હજારો થયેલી “પર્સ”ની ભેટો મોકલવામાં આવી છે. ગામડીઆઓ અને ગરીબોએ પણ તેલક મહારાજના ત્રણમાં પર્સ ધરી છે. એ પર્સ જેની યતી દશે ! કદે છે કે પર્સ એટલે નાણાંની કાચળી ! વાણીઆઓ અને વેપારીઓ મિત્ર્ય નાણાંની કાચળીઓ ખીન્ન કાચની પાસે હોય એમ હું માનતો નથી ! લોડ કર્જન કહી ગયો છે કે ‘હિંદુસ્તાનના નાણાંનો મોટો ભાગ “જૈનો” પાસે છે’ નાણાંનો ન્હાનો ભાગ ધરાવનારી પ્રજા તિલક મહારાજને સાખો રૂપીઆની પસંદ અર્પણ કરે અને મોટો ભાગ ધરાવનારી જૈન પ્રજા મુઠે મોડે તે જોવા કરે એ દેખાવ આપજીને કદલો ગધો નીચું જોવાવનારો છે ? પર્સ અર્પણ કરનારો ઉદ્દેશ એટલો જ છે કે સ્વરાજ્ય નામના સુખ-સાતિ-આતંત્રપૂર્ણ નગરમાં પહોંચનાં બહુ સમય ન લાગે ! જૈનો જો સ્વરાજ્યને ઇચ્છતા હોય, મી. મોટિયુને આપેલા માનપત્રમાં વર્ણવેલી કક્ષિત જો સાચીજ હોય તો પછી શા માટે તેઓ નાણાંની કાચળીઓની દોરીઓ દીલી કરતા નથી ? જૈન જેની માતબર કામ કે જેની પાસે રાજનૈતિક નેતાઓ, ઔદ્યોગિક આચાર્યો અને પ્રજાવશાળી આગેવાનોની મોટામાં મોટી ખોટ છે તે કામ જો આપ પ્રસંગે પોતાનું ધનમય અર્પણ ન કરે તો પછી તેમજો સ્વરાજ્યની ખેદી છુમો મારવાની હક્કતા સામાટે દર્શાવતી જોઈએ ?

x x x x x

હજી બહુ મોડું નથી થયું. જોઓ હાલની કાયદેમર લડતને ટોચ આપના ચાક્ષતા હોય, જોઓને મી. નિલક, મીતીસ ગિર્જેટ અને મી. જમનાદાસ જેવા સ્વદેશદિતૈપીઓમાં નિશ્વાસ હોય અને જોઓ સ્વરાજ્યની દિલચાલમાં જૈન કોમને સ્થાન અપાવવાની ભાવના સખતા હોય તેમજો તુરંતમાજ મોટી દિલચાલ કરી દેશનાયકોના હાથ મજબૂત કરવા કમર કસવી જોઈએ ઉપરાજ કહી ચૂક્યો છું કે આપણી પાસે નથી એના પુરેપોરે જોઓ પોતાની વાણી કે વિચાર મારફત લોકમત દેજની શકે, નથી એવા શુદ્ધિશાળી આત્મભાગી નરો કે જોઓ આ લડતમાં જોગાઈ જૈન કોમનું માન જાગરી શકે, આપણી પાસે જ કંઈ છે તે આવ ધનમય છે, અને અત્યારે આપણા આગેવાનોને પરી જરૂર પણ તેની જ છે ! યોગ્ય સમયનો એક રૂપીઓ લાખ રૂપીઆનું કામ સાધી શકે છે. ઇંગ્લાંડમાં ત્યાંની ગવર્નમેંટ તરફથી એના ભાવ્યાર્થવાળા લખાણો અને ચિત્રો ખટાવ પડે છે કે — “જે કોઈ, લાગણના રૂંડા એક નીલીંગ આપે છે તે દુરમનનો એક સનિકને વાપવ કરે છે.” મતલબ કે “અત્યારે જે કોઈ એક શીલીંગ આપે તેના તે શીલીંગના પ્રનામે એક નવી ગોળી તૈયાર થશે અને તે એક ગોળા એક દુરમનને વાપવ કરશે !” અવસર ઉપર ખરચાયેલી એક પાર્થ કેટલી ટાંગતી થઈ પડે છે તે નિરે હું નથી ધારતો કે આપણા આપારી શુદ્ધિવાળા ગધુઓને વિસ્તારથી કહેવાની જરૂર હોય ! આપણા નાણાંઓને ઉપયોગ તો શિક્ષણના ફવાવા નર્થે, દુન્યર ઉલોગોની ઉન્નતિ અર્થે થવાતો છે, તો પછી શા માટે કૃપણના દાખવતી જોઈએ ?

x x x x x

આપણને ધારાસભામાં જેસવાનો દહ દેખએ છીએ. પણ હું પુછું છું કે જે દહની લાયકતા આપણે કઇ રીતે પુરવાર કરી ચકીયું ? શું શ્રી. મોરેખુને મોટી કીમતવાળું માન્યજ એનાયત કરવાથી એ દહ મળી જવાનો હતો ? શું દેશની ઉપયોગી હીલચાલોમાં આપે આપે રહેવાથી ધારાસભામાં જેસવાનો આપણે દહ પુરવાર થઇ જવાનો હતો ? આપણે અત્યાર સુધીમાં એવી તે કઇ લાયકતા દેખાડી આપી છે કે જેન મેંઅર વિનાની ધારાસભા વિધવા જેવી મળીન અને ઉદારીન જણાય ? આપણે બની શકે તે રીતે આપણી લાયકતા એક વખત પુરવાર કરી આમરી નોંધએ. કેવળ મિત્રાના નેરથી દહ મંગલો એ હાથે કરીને દલાલ પડ્યા જેવું છે. આપણી આગેવાન ગણના મંડળીઓ જેવી કે પી. જેન એસોસીએશન આર ઈડીઆ, પોલીટીકલ જેન કાન્કર-સ મયુ ગમ્હની જેન કાન્કર-સો, પી. રુડી જેન એસોસીએશન તથા આજુદજ કમ્યાણની પેલી, કમ્યાદિ સંસ્થાઓએ દિંદુરતાનના આગેવાનોની પીડ ચામડામાં કંઈ ફાલો આપી છે ખરો ? નો નહિ, તો પછી શું તેમ કરવું એ તેમની પવિત્ર દરજ નથી ?

x x x x x

ધાર્મિક વિષય જાને કહેવો અને સત્વરીય વિષય જાને કહેવો એમાં થયીચાર ગેર-સમજ થાય છે. હું આ વિષય અહીં એટલા માટે ચર્ચુ છે કે જે સંસ્થાઓ કેવળ ધાર્મિક છે તે આવા સત્વરીય વિષયમાં કેસે રીતે ભાગ લઇ શકે મામલા કેસે રીતે દ્રવ્ય સ પધી મદદ આપી શકે એ ચંકાનો ખુલાસો થઇ જાય. પ્રથમ તો આપણે એટલું કમ્યુચુ નોંધએ કે રાજ્ય અને ધર્મ એ બન્નેને એવો નિકટનો સંબંધ છે કે એ બંનેના પ્રદયની વચ્ચે આડી લીટી દારની એ અત્યંત કડિન છે. આપણી નિત્યની દિવાલરખિમાં પણ બતાવવામાં આજુ છે કે 'રાજ્ય અને રાજ્યની શાંતિ સાથે ધર્મને પણ શાંતો સંબંધ છે.' રાજ્યમાં જો અંબરચથા અને અનિયમના હોય તો ધર્મને પણ સંકટ કરવાનો પ્રસંગ આવે, આજે પૂર્વના રાજ્યમધારણે લગભગ મમલાઇ ગયાં છે, હો રાજ્યીય વિષયને મહેલે પ્રમત્રીય વિષયોએ જમનડું લાગે જેવું છે. આપણી હીલચાલે પણ પ્રમત્રીય છે. જે હીલચાલોથી પ્રમત્રીઓમાં યુધાયેયુ મનુષ્યન પાછું આવે તેમ દેવ, જે હીલચાલોથી દેશની દરિદ્રતા અને તરફીન કનેચ, કહામ, બનાચાર, દુગચાર અદિ હોયો નાજુન થવાના હોય, જે હીલચાલોથી પ્રમત્રી આત્મા મુક્ત અને ઉર્જિવસ થવાનો હોય તે હીલચાલને ચોખ્ખો રાજ્યીય વિષય કહી, લમણે હાથ લઇ જેમવું એ કાપરના છે. દેશસરોની પ્રતિજ્ઞા કરાવતી કે ઉજમગ્ના કગવચા એનેજ એ ધાર્મિક વિષય ગચ્છામાં આવેનો હોય તો હવે તે વાખખા સુધરતી નોંધએ. જેમાં લાખો મનુષ્યની ચકી-પકીને, આખી પ્રમત્રી છવન-મરણુના અને સમગ્ર વિધના ઉદારને પ્રસ-સમાએતો હોય તે વિષયને જો ધર્મની સાથે મળે ન હોય તો કેવળ નિર્જીવ-જડવન-વિચિત્રિતોના બેલી જોખા જેવો ધર્મ અમારે શું કમ્યાણ કરવાનો હતો ? એના ધર્મયો પ્રજા બમને ગચાવે !

અમત્રીની વહેંચણી થાય તે વખતે દહ આજુ કરવો અને સમુદ-મંચન વખતે અરપર્કની જેમ આપે ઉઠા રહેવું એ અભિનંદનીય નથી. પ્રમત્રીય હીલચાલમાં જે કમ પચાઈકિન ભાગ ન લઇ શકે, પોતાના આગેવાનોને રેમ આપી ન શકે, અરે પોતાના જ એક માણસ-પંડીત અર્જુનલાલ મોડી જેવાને માટે જે કામ પોતાની લાગણી દર્શાવી ન

ઉપર પુરતું જ્ઞાન ન આપતાં બાપખંડે મરાઠા હોરખીટાલમાં મોકલી આપવાનું જણાવ્યું હતું. જ્યાં તે મોતને સરણે થયો હતો.

સાહેબ, જ્યારે અમારી યાત્રીમાં લાજોની સખાવતો કરનારા ધનવાનો છે કે જેઓ એ લાજોની રકમો લોભના લાલા સારૂ કાઢેલી છે ત્યારે ખીચારા આવા નીરાખાર માણુ-સને કાઈ પાણી આપવા પશુ હાથ ન ધરે એ દીમગીરી ભરેલું છે "

આશીશ ગામથી જૈન મુનિ જયમંદ્ર જણાવે છે કે:—“ જ્યાં -સુધી જૈનો પોત-પોતાના મતમતાંતરો અને ગરુડ બેદોને તિલાંજલી આપશે નહિ ત્યાં સુધી જૈનસમાજની સુધરવાની આદ્ય રાખરી એ ધુમાડામાં બાચક બરવા જેવું છે. જૈનસમાજના સાધુ વર્ગે આ મત બેદોને તોડવા અને શ્રાવકધર્મને સમજાવવા આ સુધરતા જતા જમાનામાં બહાર પડી પોતાની ફરજ અદા કરવી જોઈએ. નોંધારશી તથા પર્યુષણ પર્વ જેવા ઉત્ત-મોત્તમ દિવસોમાં જૈનો જે મતભેદ ધરાવે છે તેથી જૈનસમાજની ઉત્થતિને બદલે અવનતિ થાય છે.

તા. ૩ જી માર્ચ સને ૧૯૧૮ના લાઘવે “જૈન” પત્રમાં મી. ‘મેપ’ જણાવે છે કે:—“ શ્રી ક. દ. ઓ. જૈન ઉત્થતિના લમબગ તમામ સભાસભોએ મુખ્યદના થી અનંત-નાથજી મહારાજના મંદિરમાં તથા શ્રી સિદ્ધાચળ તીર્થ મન્સુખ ઉભા રહી અતિથાઓ કરી હતી કે:—“ અમે કન્યાવિક્રય, બાળધર્મ, વૃદ્ધવિવાહ તથા એક ઉપર બીજી કરચું નહિ અને યાત્રિની કાઈ પણ વ્યક્તિને તેમ કરવા અનુમોદન આપશું નહિ.” આ શીર્ષ અતિથાઓ આજે બધા ખરા શ્રીમંત ગણાતા યાત્રિ જનોએ તોડી છે અને તોડવા લાગ્યા છે. આ અતિથાઓ તોડનારાઓમાંથી હજારો ગરીબો અને વગર લાગવગ વાળાઓને યાત્રિ મહાજને મનાવ્યા છે અને ભારેમાં ભારે સગા પશુ ફરી છે જ્યારે કેટલાક લાગવગી બણાતા શ્રીમંતો સામે તપાસ સુધાં પશુ કરી નથી, એકને અન્યાય અને જીગને ન્યાયની વિચીત્ર આપખુદી પદ્ધતિ ૨૫ માં તીર્થકરનો દાવો કરતા મહાજનના હસ્તક થતી જોઈ શ્રી ક. દ. ઓ. જૈન સુધારક સમાજના ઓ. સેક્રેટરી મી. જીવરાજ મજુરી જોડાયા વગેરે ૧૦૦ ઉપરના મૂલરથોએ ઉક્ત કાયદાઓ તોડનાર વ્યક્તિઓનું એક લીસ્ટ તૈયાર કરી મુખ્ય મહાજનના સેક્રેટરી ઉપર મોકલી આપ્યું. સેક્રેટરી સાહેબે આ લીસ્ટ મહાજન કમીટીમાં રજુ કર્યું. મહાજન કમીટીએ બહાલી આપી કે “ જે વ્યક્તિઓ ઉપર આરોપ સુકવામાં આવ્યો છે તે આગળીએને મહાજનમાં બોલાવી તેની તપાસ કરી અને જે આરોપ સિદ્ધ થાય તો ગોચ્ય શાસન કરવું. ” આ ઠરાવનો અમલ કરવા એ બાબત સેક્રેટરીએ હાથ હાથમાં લીધી છે, અને દિન અતિદિન તેમાં પ્રગતી વધતી જાય છે જેથી એવી ખાત્રી રાખવામાં આવે છે કે ઉક્ત દૂર રહીએને તિલાંજલી આપવા માટે યાત્રિજનો ફરી ઉત્તેજિત થયા છે. એમ પણ મંજૂર થયું છે કે એ રીવાજોને ફરી તિલાં-જલી આપવા માટે મહાજનના પ્રમુખો શેડ ખેનધી ખીબહી જે. પી. તથા શેડ જેઠા-

* લેખકે આ સંબંધમાં મરાઠર તપાસ કરી હોય તેમ જણાવું નથી મરકાપડી લખા નવા કરતાં સત્ય હરીકન રજુ-કરવી તેમાં નિરોધ એટલા મહાપત્રી છે એમ અમારું માનવું છે.

ઓ. તંત્રી.

બાઈ નરસી માનેશામ ફરી પ્રયત્નો કરે છે. આ હકીકતથી જાતિજનોએ ખુશી થવા જેવું છે. બે ઉક્ત હાનીકારક રીવાજોને નાશ કરવામાં આવશે તો આજે જે પુનર્જનના સવાલો પારે પારે ચર્ચા છે તે ચર્ચા બંધ થશે અને જાતિના હિંમતો ચૂર્ણ ઉગશે. ”

અનેના શ્રી ક. દ. ઓ. જૈન જાતિ મહાજનની એક સભા શેઠ દામજી વીરજીના પ્રમુખપણા નીચે ગઈ તા. ૨૮-૪-૧૮ સ્વીચારના રાત્રે ૧૦ વાગે શ્રી અર્જનનાથજી મહારાજના દેસાસરમાં મળી હતી જેમાં ભણીતા આવેલાનો અને પ્રમુખો સિવાય લગભગ ૧૨૫ શૂદ્રસ્થોની હાજરી હતી. આ મળામાં થયેલા કાર્યની હુંક હકીકત આ પ્રમાણે છે. મંજલવાલા શા. નરસી દેદે, સાયરાવાલા શા. નરસી વરસંગની વિધવા બાઈ દેવકાબાઈ, મંજલવાલા શા. રામજી કુંવરજીની વિધવા બાઈ જેતળાઈ તથા સાયરાવાલા શા. વેલજી નરસી વરસંગને, સાયરાવાલા શા. નરસી વરસંગની વિધવા બાઈ દેવકાબાઈની પુત્રી બાઈ જેડીબાઈ કે જેનું સગપણ બાએટવાલા શા. ચેલા જેડની સાથે થયેલ હતું તે ત્યાંથી તોડીને મંજલવાલા શા. નરસી દેદે સાથે સગપણ કરી વિસદ કરાવી બાપી મહાજનના કાપદાનું લાંબ કરવા માટે ન્યાત બહાર કરવાનો ઠરાવ બહાર કર્ષો હતો.

બાપુ ઉર્દે વિરાજી ધારણી નામના ૨૭-૨૮ વર્ષ ઉમરના મુવકતું સગપણ ૨૧, માણસ મુંજની પુત્રી ગીડીબાઈ ઉર્દે જેતળાઈ સાથે થયેલ હતું. આ કન્યાએ મી. વિદ્યા નજીની ચાલચલગત સારી ન હોવાને લીધે તેની સાથે પરણવા યોગ્ય ના પાડી હતી. જેથી મી. વિરાજીએ ૨૧, ૨૫) દંડના (સગપણ દેસાસરમાં નોંધાવ્યું ન હતું તેથી) બરી મહાજનને અરજ કરી હતી કે ‘શુ માટે આ કન્યા અને પરણવા ના પાડે છે ? તેની તપાસ કરી તે કન્યા અને પરણે તેમ કરવું.’

આ સંબંધમાં સભામાં લગભગ બે કલાક સુધી ચોટી રહે-મક આવી હતી. બન્ને શેઠ આંખથી કુંવરજીની દરખાસ્તથી આ બાબતનો ફક્તો કરવા શ્રીમાન શેઠ જેડાબાઈ નરસી કેચવજી તથા શેઠ જેતથી બીબાઈ જે. પી. ની સખ કમીટી નીમાઈ હતી, અને તેઓ આઠ દિવસની અંદર જે કંઈ ઠરાવ કરે તે મહાજનને કબુલ મંજુર છે એમ જાહેર કર્યું હતું.

અમારી આ બંને આવેશાન શૂદ્રસ્થોને વિનંતી છે કે તેઓ આ બાબતમાં સંપૂર્ણ તપાસ કરી, છોકરી તથા છોકરાના ભવિષ્ય તરફ નજર કરી ચોખ્ખું કરશે એવી આશા છે.

સગપણ—સાયરાવાલા સપ સાહેબ શેઠ તેલુ કાંધ જે. પી. માન્દ્રેકેટરના પુત્ર ખીમજી ઉમ્મર વર્ષ ૫ નું સગપણ, ગાંની આબરવાલા આ. કાનજી રખજીની દીકરી બાઈ, સાકરબાઈ ઉમ્મર વર્ષ ૧૪ની સાથે થયું છે.

પરજીવવાલા શા. કુંવરજી રામજી ઉમ્મર વર્ષ ૨૫ નું સગપણ, વારા પદરવાલા શા. મણીશી માણેકની પુત્રી બાઈ તેલુબાઈ ઉમ્મર વર્ષ ૧૩ ની સાથે થયું છે.

તેલવાલા શા. દામજી આણંદજી ઉમ્મર વર્ષ ૩૫ નું બીજી વારનું સગપણ, સુધરી વાલા શા. માલથી કાંઈબાનો ૧૩ વર્ષની પુત્રી સાથે થયું છે.

રાજનાથ—મી. વેલજી આણંદજી ગૌરીએ અનેની શ્રી ક. દ. ઓ. જાતિના ઓ. સેકેરી તરીકેનું રાજનાથ આપ્ત છે.

કેશવકાન્ત હેર ઓઇલ.

શ્રીઓતું સ્વગાર કેશવકાન્ત હેર ઓઇલમાં સમાયલું છે.

શ્રીઓતું સૌંદર્ય કેશવકાન્ત હેર ઓઇલમાં સમાયલું છે.

આલનું વધતું, કાળા થતું, લીસા થતું, એ પણ કેશવકાન્ત હેર ઓઇલમાં જ સમાયલું છે.

કારણ કે—

ને ઉંચી જાતની વનસ્પતિઓ તથા જાનવામાંથી જનાવવામાં આવ્યું છે અને તેથી તે શુદ્ધ છે, મજબૂત તથા આંખોને ઠંડક આપે છે. આ તેલમાં ઘસલેટ તેલનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે, એમ જાતાવી આપનારને રૂ. ૧૦૦) ઇનામ આપવામાં આવશે.

આ કેશવકાન્ત હેર ઓઇલને એક વખત વાપરી ખાતરી કરો.

બહાર ગામના ઓર્ડરો ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવે છે.

લખો—

દ્વારકાંદાસ જગમોહનદાસ.

એન્ડ કંપની,

નં. ૧૬૭, અબ્દુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ.

મુંબઈ.

તમારા મગજમાં

ખીલી મારી ઠસાવવાની જરૂર છે કે —

“ ઓટો-મોહિની ”જ

દુનીયાનું માનીતું પરક્યુમ છે કે જેનાં માત્ર થોડાંજ દીપાં
રૂમાલ પર છાંટ્યાથી પાંચ દીવસ સુધી મીઠી મધુર ખુરશો
આવ્યા કરે છે.

રોબીનીઆ હેર ઑઇલ.

અત્તનોડો.

૧૦ અનાની ગીટી ખીલી નવુતો મક્ત મ ગાયો

લખો:—

મોહિની એજન્સી, જામામરજી, મુબઈ ર.